

II. RÁKÓCZI FERENCZ LEVÉLTÁRA.

HAD- ÉS BELÜGY.

III.

ARCHIVUM RÁKÓCZIANUM.

II. RÁKÓCZI FERENCZ
LEVÉLTÁRA,

BEL- ÉS KÜLFÖLDI IRATTÁRAKBÓL BŐVÍTVE.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

ELSŐ OSZTÁLY: HAD- ÉS BELÜGY.

SZERKESZTI

JHALY KÁLMÁN.

III.

BUDAPESTEN,

NYOMATOTT A MAGY. KIR. TUDOMÁNY-EGYETEM KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1874.

75841

II. RÁKÓCZI FERENCZ

FEJEDELEM

LEVELESKÖNYVEL,

LEVÉLTÁRÁNAK EGYKORÚ LAJSTROMAIVAL.

1703 1712.

KÖZLI

J H A L Y K Á L M Á N.

HARMADIK KÖTET.

(1710 — 1712.)

225

BUDAPESTEN,

EGGENBERGER FERDINÁND AKADÉMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.

1874.

105846

ELŐSZÓ.

A Rákóczi-háborúnak az 1709-ik év folyamában kissé meglankadott tüze, a következő 1710-ik esztendő elején újult erővel kezd vala ismét fellobogni. A törhetetlen lelkű vezérlő-fejedelem mintegy átlátva, átérezve, hogy itt az idő vagy győzni, vagy elveszni, — végső erőfeszítésre határozá el magát; s a hosszú harczokban megfáradt, erejében meggyöngült, vagyonából kipusztult nemzet, híven követve szeretett vezérét: tehetségéhez képest törekedett őt föltett czéljában elősegíteni. Rákóczi ezen évben kétfélekép is működött minden erejével, úgymint a diplomatia mezején: Franciaország hanyatló napja helyett most már az észak diadalmasan ragyogó csilága, Nagy-Péter czár szövetségébe, s jóakarattal bízató hatalmába vetvén ügye s reménye horgonyát, — s másfelől a harcztéren: serényen összegyűjtve még egyszer a megszéledett kurucz hadak színét-javát, s a zsoldba fogadott lengyelekkel, svédekkel erősbülve, elszántan nyomult az ellenséget önnön fészkeiben fölkeresni; férfiasan ütközött meg Romhánynál, hadai a császáriak zárvonalt Vadkertnél áttörék, s a fölmentett Érsek-Újvárból még egyszer Morva, Szilézia szélein villogtatták rettegett fegyvereiket, —

míg délszokról a Dunán merészen átkelt hős Béri Balogh Ádám ezer veszély közt felhatolva, mint a villám csapott Kőszegnél Austria határaitra.

Mind e végső erőfeszítés, mind e kemény küzdés hiába volt. A végzet nyommasztó hatalma immár visszatarthatlan súlylyal nehezedett a Szövetkezett Magyar Rendek ügyére, s mivel fegyverrel le nem bírta verni, — leverte dőghalállal. Eljött, mind iszonytatóbb pusztítással jött el a keleti pestis, a rémítő „fekete halál“, melytől a legnépesebb helyőrségek kihaltak, sűrű táborok szétoszlának, s a lakosság, tűzhelyeit elhagyva — a ki még elhagyhatta — vadonba és pusztákra bujdosott. Az ember az embert kerülte; és az egész országot betöltött rémülés közepette ki bírta volna a hadakat együtt, s ki bírta volna fegyelemben tartani?!... A lengyelek fölláztak s elmentek; a magyarok pedig tébolyogtak, csüggedeztek, oszoltak, s legfőlebb csak vontatták már a háborút, nem harczoltak Isten-igazában. Érsek-Újvárt, a kuruczok főbástyáját, három hónapig tartó hosszú ostrom alatt nem volt ki megsegítse: a fejedelem, a tábornokok s főtisztek megfeszített erejével összevert táborok népét a közöttük kiütött pestis pár nap alatt elszélesztette, — portyázni sem maradtak elegenden. A katonák parancsszóra nem hajtvá, szanaszéljé, erdőkben, hegyekben, pusztákon bujdosnak a rettentő ragadovány elől, s egymást fosztogatták. És a midőn Újvár elvégre elbukott: páni rettegés szállá meg az egész országot, hadakat; senkisem bízott többé az ellentállás lehetőségében. Szólnok, Eger, Eperjes, Murány és más erős helyek csakhamar Újvár után elestek; s hogy a kétségbeesett harczon rabbá lett hű Balogh Ádám büszke nyakát Pálffy — az új császári

fővezér — bakójának bárdja kettévágta: ez aláhulló véres fővel az egész dunántúli hadtestnek feje vétetett.

Míg e közben az egész kurucz erő a Kassától Szatmárig és Kővárig terjedő vonalra szorult: Rákóczi és Bercsényi, a Pálffyval megkezdett alkudozásokkal csak az időt akarván húzni, — a mind elérhetőbbnek látszó orosz segély megnyerésébe helyezték minden bizodalmokat. Ez a remény, ez a törekvés vezette a háború két fejét Lengyelországba, Péter csárhoz, ez adatta a fejedelemmel addig itt-honn Károlyi kezébe a hadakkal együtt a főhatalmat, minek aztán, mint tudjuk, a szatmári békekötés lett a vége. Rákóczi, Bercsényi és a velök tartók reményeit pedig az időközben fellobbant török-orosz háború tönkre tette; és Kassa után Huszt, Kővár, Ungvár, végre Munkács is kaput tártak, s a fejedelem, nagyszámú híveivel együtt, bujdosójává lőn elébb a lengyel földnek, aztán a — világnak.

Ímé, a hosszú, véres szabadságharcznak ezen tragicus végét illusztrálják a jelen kötetben foglalt levelek, melyek épen ezért rendkívüli érdekekkel, a megelőző kötetekéinél már a catastropha végfejlődésénél fogva is természetszerűleg nagyobb, megrázóbb érdekekkel bírnak. Áll ez különösen a fejedelem nagyjelentőségű titkos levelezéseiről („Prothocollon Expeditionum Secretiorum”), úgy az 1710-ik, mint az 1711-ik évet illetőleg, kivált pedig a szatmári béke táján. Rákóczi valódi czélzatait s ottkünn tett intézkedéseit csakis ezekből ismerjük meg, — úgy, hogy sok tekintetben egészen új, eddig soha nem hallott, nem sejtett tények s meglepő szándéklatok állanak előttünk. Ide tudva még az emigratio lengyelországi történetét megvilágító nagyszámú adato-

kat, az egész 1711. éven át, sőt részben még 1712-ben is: mindezek a vörösvári Rákóczi-levéltár importans történelmi értékét fényesen bizonyítják.

A jelen harmadik kötettel egyszersmind befejeztetnek maga Rákóczi fejedelem leveleskönyvei. A nagy forradalom egyik fejét ezzel hallottuk szólni; saját leveleiből ismertük meg működését, a célt, az eszményt a melyért, s az eszközöket a melyekkel — különböző időkben és viszonyok közt — küzdött, sokszor egész a legapróbb részletekig. De ezzel még a forradalom képét csak felében ismerjük. A háborút se nem Rákóczi, se nem Bercsényi indította, táplálta és vezette: hanem indították, éleszték, vezérelték azt mind a ketten. E két történelmi alak egymástól elválaszthatatlan, s egyik sem ítéltető meg helyesen, nem fogható fel tökéletesen — a másik nélkül.

A fejedelmet immár hallottuk beszélni: ezután halljuk helytartóját. A jelen kötet után közvetlenül Bercsényinek Rákóczihoz írott levelei fognak következni; s csak, ha majd ezek közlése is befejeztetett: álland előttünk tisztán, világosan e két vezérférő nagyszerű, egész Európa viszonyait felölelő működésének teljes képe, — csak akkor öltend határozott, kiegészített alakot az egész óriási küzdelem; csak akkor fogunk helyesen felfoghatni, megítélhetni minden jelentékenyebb irányzatot, a melyek az eseményeket kormányozták. A többi azután csak részlet, s Rákóczi és Bercsényi eszméinek, célzatainak elérése, megkísérlése (olykor: akadályozása), úgy a had- és belügyek terén Forgách, Károlyi, Eszterházyék, Pekry, Bottyán, Vay, Sennyey, Csáky, Mikes és mások, — mint a külviszonyok mezején Ráday,

Vetéssy, Breuner, Klement, Kray, Nedeczky, Pápay, Fierville, stb. által. És bár magokban, s viszonylataiknál fogva az egészhez, mindezek is igen érdekesek s tanulságosok: a fők mindazáltal mindig a két intéző, Rákóczi és Bercsényi levelei maradnak. S ezért helyeztük és helyezzük ezeket tervszerűleg a jelen nagy gyűjtemény elejére.

Részünkről, munkát, fáradságot nem szánva, igyekezni fogunk, hogy Bercsényi leveleinek első kötete — a magy. tud. Akadémia Történelmi Bizottságának szándékához képest — a jövő 1875-ik év elején világot láthasson.

Megemlítjük még e helyütt, hogy foglalkoztunk azon eszmével: ne csatoljunk-e a jelen kötet végéhez egy mind a három kötetre, vagyis Rákóczi összes had- és belügyi leveleskönyveire szóló betűrendes névmutatót? mely a kiadvány használatát kétségkívül tetemesen könnyebbíteni fogná, kivált a tárgyalt kor történeteiben, főként annak chronológiájában kevésbbé jártasok számára. Azonban — a jelen kötetnek a megszabottnál már úgylis jóval többre terjedtségétől eltekintve, — az összes Archivum Rákócziánusra, mint egybetartozó egészre nézve megfelelőbbnek s egyszersmind gyakorlatiabbnak találók a külföldi, különösen franczia nagyobb kútfőkiadványoknál újabb időben bevett eljárást követni, s a betűsoros névmutatót a vállalat végére hagyni. Így pl. a franczia Institut nyomdájából M. Feuillet de Conches közlése mellett kikerült s 1860-ban befejezett Marquis de Dangeau-féle XIV—XV. Lajos korabeli terjedelmes napló s Duc de Saint-Simon emlékjegyzetei kiadásához, mely tizenhatsz vastag kötetből áll, egy kisebb, 19-ik kötetet képező általa-

nos betűsoros névmutatót csatolt a gondos közlő, mely az egész vállalatra szól, úgy, hogy bármely keresett nevet azonnal föl talál az ember e kulcs gyanánt szolgáló kis kötetből, — bárhol és bármennyiszor forduljon is az elő a roppant gyűjteményben. A név után tett római szám az illető kötetet, s az arab szám a lapot jelöli. E módozat az összes gyűjteményre szólván: már csak annak általános áttekintetése szempontjából is, az ily nagyobb vállalatoknál sokkal czélszerűebb, és inkább megkönnyíti a feltalálást, mint az egyes kötetenként készített, tehát minden egyes névért külön-külön, azaz 20—25-ször, a hány a kötet, fölkeresendő név- és tárgymutatók.

Egy ily a Feuillet-féle minta szerint készített általános alphabeticus névmutatós-kötetet tervezünk mi is a Rákóczi Tár befejezéséül.

Budapesten, 1874. martius elején.

THALY KÁLMÁN, m. k.

RÁKÓCZI FEJEDELEM
LEVELESKÖNYVEI.

1710—1712.

I.

PROTHOCOLON

Suae Serenitatis Principalis Expeditionum Secretiorum, Anno 1710.)

1.

*Halma j, ad Hernád fluvium, die 6. January, 1710. Clementio.
(Ex integro de verbo ad verbum clavisatae.)*

Recte appulere vestrae 29. 9-bris datae Literae, ex quibus tum adventum vestrum Varsaviam, tum relationem eorum, quae jam incaminata reperistis, percepimus. Ut proinde ad subortam quaestionem vestram, quae ex puncto instructionis vestrae enata est, resolutionem nostram eo citius habere possitis: praedictam instructionem breviter explicatam esse volumus, ita nimirum, quod si auxilia a Czaro Moscoviae, interventione quoque Regis Borussiae, in instanti impetrari et effectuari potuissent ad mentem praedictae instructionis, iter vestrum Hollandicum et Anglicum minus necessarium esse adhuc crederemus. Quia vero, et a Czaro, et a Rege nonnisi bene sperare jubemur, ex ipsismet rationibus a vobis illatis iter vestrum necessarium esse decrevimus, vel maxime, siquidem ex annexis literarum Domini Bruninx copys videre poteritis, Aulae Viennensis finalem et tyrannicam resolutionem, de qua quidem profecto non ita miramur, quam de secundo puncto harum literarum, in quo praedictus Minister negotiationis Tyrnaviensis rupturam nobis imputat, de qua tunc Aulam Viennensem sine omni tergiversatione accusaverat. Unde patet vel

---

¹⁾ II. Rákóczi Ferencz titkos levéltárának 1710. június 2-án készült lajstroma szerint e leveleskönyvnek 1710. január elejétől június elejéig terjedő füzetei képezék e levéltár 198., 199. és 200-ik fasciculusait. (L. az I. köt. 48. lapját.)

continuationem mediationis denegare velle, vel instructionem principalium suorum sequi; et quamvis se omnia privato nomine scribere significat: repraesentationem tamen eorum per vos Generalibus Ordinibus fiendam summe necessariam esse credimus. Speramus enim illos persvasos iri omnes interpositiones quoquomodo fiendas irritas futuras, si potiora non fuerint adhibita media, de quibus siquidem needum positivas instructiones legatis datas esse advertimus animum nostrum, ut ad ultima remedia convertamus, ab adurgente necessitate cogimur.

Agite proinde fidele, quod fidelitatis et diligentiae vestrae officij est. Nos profecto propterea personalem hanc expeditionem assumpsimus, ut negotiationes vobis commissas armis quoque secundare valeamus. Quia vero durante hocce expeditionis tempore, exteris negotijs, in tantum, quantum hactenus vacare minime poterimus: ad continuationem eorum hic circa Cassoviam Dominum Generalem Bercseni, Locumtenentem Nostrum reliquimus, cujus mandata et ordines ut in omnibus observetis, — vobis serio injungimus. ¹⁾

2.

Anno 1710, die 8. Januarij. Emőd, Károlyi úrnak.

Ideérkezésem alkalmatosságával még tegnap tudósítottam vala Kegyelmedet, ha levelébül érthettem volna: magának hol lesz statiója? — az mellyet az ma vett tegnapi levelébül értettem. Rivier iránt való parancsolatomat jól esett hogy azon okokra való nézve, az mellyekről informál, suspendálta Kegyelmed, noha ütet csak pro tempore kívántam volna praeficiáltatni.

Úgy látom, megcsalattattunk Szent-Erzsébet situatiójában; melyre nézve jobbnak itélem, hogy Kegyelmed általhozza az Bikken az hadakat: mert mind szándékunkat jobban el-

¹⁾ E levél Krucsay István udvari titkár kezével van beírva azon „*Prothocolum Expeditionum Prussicarum*“ című leveles könyv-darabba, melyből az 1709. dec. 12-kéről Hrabóczról Klementhez irtt levelet a megelőző kötetben (IX., 133. sz.) közöltük vala. A protocollum-darab csakis e két levélből áll, — azért nem külön, hanem így, besztva közöljük.

rejthetjük, mind másfelé reáérkezhetünk, — ha az nem tetszik, az melyet akartunk megpróbálni, kivált ha még Antal úr (Eszterházy) el nem ment, az kinek levelét nem vettem ugyan: de Rátki Dánielt útomban találván, beszéllette az vadkerti német Bódoghoz való gyüvetelit, s Antal úr eleiben való nyomulását, az kirül azt hozta ma egy idevaló Máriási katonája, hogy próba nélkül elválván az ellenségtől, Jász-Birínyhez szállott, amaz is visszament postírunkjában. Mindezek kitanulására Sándor Lászlót elküldöttem postán, s magam hónap Daróczhoz szállok, a hová elvárom az Kegyelmed tudósítását: merre és mikorra hozza által az hadat? Mert ha még ma nem lesz hírem az hátramaradott hadak felől: Antal úrral conjungálhatjuk magunkat, — talám idejében is hozzákezdhetünk munkánkhoz, az túlsó végén kezdve, melyrül még bővebben is kívánok szólni Kegyelmeddel, ha közelebb esünk egymáshoz.

3.

Darócz, 10. Januarij, 1710. Gróf Beresényi úrnak.

Eszterházi Dániel Kegyelmednek küldött levelei, — hihető, — engemet megmellőzván, mindeddig semmi híreket nem hallottam; hanem tegnap tudósított Dániel úr azokról, az melyeket Kegyelmednek megírt.

Károlyi micsoda consolatiókra való híreket ír: maga leveléből megláthatja Kegyelmed; melyre nézve megparancsoltam, hogy általgűjön az Bikken, — noha az mennyiben confirmáltak az ellenség Vadkerthez való gyülekezeti: most csak ű is tehetett volna próbát Losonczon; de mi haszna, szakgatva jobban elbódítani az helyre nem állott eszű hadakat! Mivel azért ezek így vannak: kintelen vagyok az karabélyos-ezeremet megvárni, mely nélkül is csak próbáltam volna, ha módját látnám.

Csáki Mihály mit gondol? nem tudom; ha csak így viseli magát: idején visszaküldöm inkább, mintsem bajoskodjam velle; Halmajrúl elmenvén: se én, se az lengyelek nem tudták, hova lett? — hanem tegnap Besenyőrül ír, hogy az hadakat Poroszlórúl megindította, s Jákóhalmára s Mihálytelekére, Kövesd-Atányra szállította, az melyre ordere nem volt:

mégis merete oda előrevinni, a hol már maga sem tudja, mit csinál.

Szent-Iványinak semmi híret sem hallottam. — Mindezek között nem esnék nehezen az füstös kalyiba : ha Lőcse dolga nem forogna előttem ; de minden nyughatatlansággal is erőt nem vehetek az időn.

4.

Eszterházi Antal úrnak. Darócz, 12. Januarij, 1710.

Nem kétlem, vehette Kegyelmed eddig Bercsényi úr parancsolatombúl írt levelét, az melyben megirattam vala Kegyelmednek mind Újvár felé igyekező szándékomat, mind pedig, hogy ha szintén szerencsésen odaérkezik is : az hadat oly csuportosan tartsa, hogy levelemet vévén, operatiókhoz is kezdhessen. — Az midőn ideérkeztem, azonnal hallottam az Kegyelmed félszarúi actusát, és ma értettem Horvát István levelébül, hogy Kegyelmed útjában az váczai sánczot felvervén, szerencsésen érkezett Újvárban, és hogy az vadkerti és szécsényi ellenség Kegyelmed után nyomakodott volna, melynek megvizsgálására actu küldöm bizonyos portáimat, és ha úgy találatik : bizonyos lehet Kegyelmed benne, hogy minden várakozás nélkül Vadkertet meg fogom próbáltatni ; ha pedig ez bizonyos nem volna : még tovább is itt fogom bévárni az Tiszántúl jövő hadakat, és az még hátramaradott, de naponkint közelgető auxiliaris hadaknak részét ;¹⁾ mivel magam az idegen hadak egy részével azért kívántam sietni, hogy a több jobban takarodjék utánam. Akkor is pedig ugyancsak az vadkerti próba lévén feltett czélom : úgy kívánnám rendelni próbánkat, hogy azon napra Kegyelmed is okvetetlenül ráérkezhetnék az magával elvitt, és Újvár táján lévő hadakkal ; mivel pedig most Kegyelmednek a napját meg nem írhatom az próbának, várván az feljebbemlített hadak gyövetelitül : casu quo nem igaz volna, hogy Kegyelmed után ment volna az ellenség, — pro facilitanda correspondentia, Földvárít Gál Péterrel az maga és az Kegyelmedtül elmaradt hajdúkkal az nógrádi hegyekben actu expediálom ; csak már Kegyelmed Újvárból hozzájok ál-

¹⁾ „úgy az karabélyos és az Kegyelmed ezereit, több regularis hadakkal“ állott még itt. — de keresztülhuzatott.

lítsa rendben az titkos correspondentiát, az mely ha ágyúlövésekkel adandó jelek által meglehetne: szaporább voltáért jó volna ugyan, — de csak egyedül ezekre bízunk nem lehet. A veleje az dolognak csak ez, hogy bizonyos lehet benne Kegyelmed: ha az ellenség Kegyelmed után ment, — én addig megpróbáltatom Vadkertet, minden várakozás nélkül; ha pedig vagy helyben vagyon, vagy azalatt visszagyű: az Vadkerthez való gyöveteliről és megegyezésünk modalitásiról továbbvaló orderemet várja Kegyelmed, és oly készen légyen, hogy annak vételével azonnal indulhasson, s az correspondentiákat azalatt is jó móddal institálja.

5.

Gróf Eszterházi Antal úrnak. Darócz, 14. Januarij, 1710.

Noha Kegyelmedet Sándor Lászlóék által die duodecima igyekezetemről tudósítottam: mindazonáltal ezen órában legbizonyosabbat értvén Vajda Andrástól, hogy az losonczy, szécsényi és vadkerti lovas ellenség, az kiket ű Gyarmatnál előltalált, Kegyelmed után indult, — azért én is minden továbbvaló várakozás nélkül hónapi napon Vadkert felé megyek, és onnan egyenesen az ellenség nyomán; az mely ha azóta onnan vissza talált volna nyomakodni: Kegyelmed az egész haddal gyűjön nyomában; — ha pedig ott subsistálna: légyen oly készen, hogy mihent tudósításomat vészi: oda, az hol az ellenség subsistálni fog, gyűhessen, s azalatt is az vadkerti útra tudósítson mind maga, mind az ellenség számát és hollétéről.

6.

Darócz, 14. Januarij, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Noha tegnapelőtt az Kegyelmedtől küldettett regimentek szerencsésen érkeztek estvére: fáradt állapotokra és elmaradt katonákra nézve (azalatt bizonyosabb híreket várván) megnyugosztaltam őket tegnap s ma; és mivel ezen órában gyűve Vajda András, az ki Antal urat Kéméndig kísírte vala, oly hírrel, hogy az losonczy, szécsényi és vadkerti ellenség, az kikkel ű Gyarmatnál összebukkant, — Antal úr nyomán ment, hogy magát az Verebélytt lévővel conjungál-

hassa: már ma késő lévén, hónap okvetetlenül indulok az vadkerti próbára, és onnan Isten jóvoltából megyek ezen ellenség nyomán, mentül szaporábban lehet, — mivel már két marssal elebb van az hajdúság, és az Károlyi szárnya; onnan, ha módját látom, az hajdút az bányáknak küldöm, mivel csak confirmáltatik az híre, hogy csak Zólyomban és Beszterczén van vagy kétszáz. Ha pedig ez nem succedálna: visszamenet beköszönt Losonezra, a hol csak az gyalogja tetvézik, — ha próbám kimenetele után jobbat ezeknél nem tudok feltalálni, mellyekről Kegyelmedet tudósítani fogom. Ezen motusából az ellenségnek nyilván általláthatjuk, hogy fájdalmas helyen kezdjük tapogatni, és hogy felettebb is apropos esett Antal előmenetele.

Én nem tudom, hogy van? de minden had a rongyosságról panaszkodik, és hogy semmi fizetést nem vett, — noha az extractusok különben mutatják. Kell valaminek lenni, mert közönséges az panasz; mellyet megvizsgálom, ha lehet. — kivált ha az Horvát György extractusit megküldi Kegyelmed. Mind Döri, mind más relatióból úgy collimálom, hogy az ittvaló restantiából kevés telik az Károlyi pénzében.

Bokros tegnap Gellér ellen nem szép dolgokat beszélt: de kivált se tulle, se Elektül nem tud számot venni az regiment cassájáról, az mely rabsága alatt kezeknél volt, — de erre compelláltatni fogom őket pro exemplo aliorum; mely nélkül az elsőnek búcsúzását sem acceptáltam volna, ha elebb esett volna értesemre.

7.

Tótfalu, 16. January. Gróf Bercsényi úrnak.

Az utolsó levelem szerint megindulván Daróczi, oly szándékban voltam, hogy folyvást, késedelem nélkül menjek: az Prínyi hajdúja késedelme miatt az artoleria is tovább pisz-mogván, kintelenítetttem ma itt rosztokolni; és szintén midőn gyönyörködtem volna ezen dicsőséges kunyhóban: mely csendesen, dolog nélkül táborozom. — érkezék Büdöskúti az Kegyelmed sokféle historiáival, félbenszakasztá gyönyörködő csendességemet. Mivel hónap elebbmegyek Gyöngyös-Halászhoz, kintelenítették az munkához fogni. Magam is csudállom,

hogy elfelejtettem informálnom Kegyelmedet Brenner leveleiről, az mellyek ezután kétségkívül diákul lesznek, ha utolsó levelemet veheti; azalatt is mindazonáltal lehet az Kegyelmed projectált modalitássa szerint az extractusokat küldeni, az francia secretariussal megfordíttatván; az leveleket is ugyan a végre küldöm vissza Kegyelmednek, hogy választ diákul adattasson reájok. Mivel az negociatióról semmit sem ír: lehet neki híreket írni secundum existentiam rerum, — de az pénz honnan teljék ki? azt nem tudom; mert mégeddig az subsidialis pénzből töltök ki az idegen költségek: de amaz is in restantiis lévén, onnan most nem succurrálhatok, hacsak Kegyelmed valamelyképpen nem oeconomizál az üres cassájából országunknak. Most ezer tallérral béérné; mivel horait elvesztvén, az beneficiumja jövedelméből nem succurrálhat magának.

A svécus dolgaiban még meg nem csatlakoztam; astrologulus lesz az török biztatásából, és ridiculus mus parturientium montium. Ne csudálja Kegyelmed az maga felől repdeső híreket: hanem inkább bánja, hogy nem igazak; de ne tágáljon kérni Brennernek semmit: mert akármint írjon Kegyelmed, — de disgustusnak fogja magyarázni, s félni fog az Kegyelmed immaginált haragjától.

Az Rádai credentionalissa meg nem küldéséért jó lesz praetextusul venni elgyöveltelemet; neki is jó lesz külső és belső valóságos híreket írni az Tarlo embere által, az melynek — kívánsága szerint — passust adhatni.

Baresai híre: új lárma, az melynek Somlyón való kezdetiről minap írtam Kegyelmednek. Maurocordatus fia vajdaságát én elhittem, hamarább is, bizonyosabban is gyűhetett ezen hír általa, mintsem Pápaitul; de bezzeg, kedve szerint cselekszik az török az muszkának, hogy görögöt küld oda; én ugyan többet bízom hozzá, mint másához: mert jóakaróm az apja. Az arnót passáirul írott Rádai levele extractusát meg kell Pápai Jánosnak küldeni, hogy magának lument vehessen belőle, hitesse el magával, hogy az mint kiend mondja: kevés szóval sokat hazud az török.

Stampán ¹⁾ adjon ki Kegyelmed: mert szükségünk nincs

¹⁾ Gr. Stampa, hadmérnök-kapitány.

rá, — menjen tovább mesterségét mutatni, az mellyet nem tud, cum recommendatione ad Golofkín.

A rozsnyai németről micsodás hírem gyűtt ma: íme, includáлом; ebből azt conjiciáлом, hogy az minapi levelére Viardnak megírván Czikking (Sickingen), hogy az lovassa ott-honn nincs, és Károlyi Edelény felé való marsát meghallván: maga akarta megvizsgáltatni portája által, — mi lakik az Balog-völgyén? az mely Rozsnyónak is útja Edelény felé. Zsúmboki is most érkezék az Antal úr leveleivel, az mellyeket includál. Az Bellicum levelére talám jó volna energice választ adni Hajszter crudelitássirúl; ha nem tetszik Kegyelmednek: el is hallgathatja, mivel már van válasz.

Az Antal úr után indúlt német hazagyűltt postírungebán, és így otthonn találom őket; már azért csak megyek, — légyen Isten Kegyelmeben segítségem! Šehol semmit sem tudnak még felőlem, sőt az szomszéd faluban is kételkednek itt-létemről: mert nem látnak czifra sátorokat az táboromban. Az Antal úr verebélyi híres németje csak kilenczszáz; de úgy látom, az híres Dunántúl való hadnak sincs még otthonn az szíve!

Szluha clavisos levelét silabizálván tél-túl: úgy tetszik, volnának oly dolgok benne, az mellyeket jó volna tudnom, — de nem volt clavisom hozzá, Kegyelmedtől is későn fog idekerülni magyarázatja.

Somogyi, Balog, Géczi hulladéki lesz vagy háromszáz; az Tiszántúl való sok zászlójú s kevés katonájú had olyan, mintha nem is volna; a hajdú igen eloszlott. De mivel feltettem magamban, hogy Istenre, nem erőmre bízom próbámat: csak lesz kedveni, — ha másnak nem lesz is.

Mivel az idegen levelek között, az mellyek az belzi palatina copertája alatt gyűttek, levele az Asszonnak nem találkozott: azt vélem, ott felejtette Kegyelmed.

8.

Extractus

Literarum Suae Serenitatis de dato 22-a et 23. Excellentissimo Domino Domino Supremo Regni Generali scriptarum.

Midőn a tábor die 22-a January Romhánnál már megakart volna szállani: akkor hozzák hírit az vigyázó porták

az ellenség jövetelének, a ki is sebessen jött vala; melyre nézve az tábor azonnal kirendeltetett, és a midőn már az ellenségnek jobbszárnya az ott folyó Lókus nevű vízen általköltözött volna: az egész tábor bátor szívvel ellene indult, és legelsőben is részünkről való balszárnyán levő könnyű hadakat elszakasztván a némettől, az labanczságot rácczal együtt lekonzolták, — az új segítő regularis hadak pedig megmutatták, hogy kell harczolni az némettel; mert midőn látták volna, hogy némelly német squadronok ellenek jönnek, ők is annál bátrabban, — szorossan. jó rendivel léptetvén — egy mezítelen spádéval mind flinta- mind pisztoly-tüzet felvettek, nemcsak körülvették és az Lókus vizének szorították: de Isten által dicsíretessen meg is indították az ellenséget, ölték s vágták legalább félóraig. Ezt lengyel, magyar, tatár mind így követte. Mellynek (az ellenségnek) a szaladója Lókus vizének tódult; a ki a sárjában nem veszett, — túl az hegyen, rettenetes meredek parton, csak lőtte s vágta a tatár s lengyel. Akkor az magyar — böcsületes szokása szerint — hátulja az hadunknak az praedának esvén: reá rohant véletlen az tűz közül valami csuport német, ¹⁾ azokat puskázással confusióban és szaladásban hozta: széltment az praedával. Azt a regularis idegen had nem tudván, micsoda? — megfordult; a széltindult magyar elment. Amaz, látván, hogy semmi sincs: megcsendesült, és nagy csendesén, rendivel az is visszatért.

Az németek részéről Generális Czikinget is levágták, feles tiszteket fogtak, azok közt Eugenius regimentjebeli főstrázsamestert is; azok mondják Eugenius herczeg, Latur és Althaim regimentjeit veszettnek lenni. Már tíz német standárt hoztak elő az külső hadak. Nyeresége úntig elég volt minden nemzetségnek; az credentiáját is az Generálisoknak eladták már az tatárok. A melly része az ellenségnek szaladással salválta magát: Szécsíny és Vadkert közt levő vigyázó porta szemközben akadván vele, — azokból is alkalmasint lecsapdoztak. Mennyiszámú veszett? még nem tudhatni; — mindjárt az

---

¹⁾ Croix cs. tábornok, Savoyai Eugen hg. dragonyos-ezredével, — ki e mozdulata által, — mint magok a cs. tábornokok bevallák — a végromlástól mentette meg e német hadsereget.

harcz után pro recognitione jártak tisztok az harczhelyre: 200-ig való magyarnál (többet) nem találtak, — a német rakúson omolva feküdt. ¹⁾

9.

Héviz, 24. January, 1710. Gróf Eszterházi Antal úrnak.

Az Kegyelmed clavisos hosszas válaszsát tegnap vettem, melybül késedelmének okát értettem; reméllem, Kegyelmed is naponként veendi az tegnap Gútarúl írt leveletem, a melyben harcunkról rövideden tudósítottam vala. Most is újonnan írhatom Kegyelmednek, hogy mik is szintén úgy elénekelhetnénk az „Te Deum laudamus“-t, mint az francia az elmúlt nyári harczáért: mert Isten jóvóltából mind magunk nemzetbeli hadainknak, mind az idegen nemzeteknek nem-hogy fogyott volna, de nevededett szívek, s el sem oszlott; s ha az ellenség megint öszvevervén magát, reánk akarna gyűni: bizonyára, az harcztot kerülni nem fogjuk. Melyre ²⁾ nézve már én itt addig csak fogok subsistálni, míg ezen az vármegyén valamely pénzt szedhetek az idegen hadak számára. Ha azért az idő alatt vagy az Dunántúl lévő német, vagy az Garam-mellyeki, erre felé találna gyűni, vagy nyomúlni: legyen Kegyelmed oly készen, hogy mihent híré hallja, — velem magát conjungálhassa; arra in illo casu egyéb ordert se várjon.

Úgy látom, csak ezen harc persvadeálta nemzetünknek, hogy az német ellen regularis had nélkül nem bódogúlhatunk; melyre nézve teljes igyekezetem az, hogy aztat újonnan szaporítsuk, és fenthagyjunk inkább annak haszontalan fizetésén, az ki se harcrolni nem tud, se tanulni nem akar. Az több hadak között azért az Kegyelmed dragonyos-regementjét is, — az mely magát ezen harczon is az több regularis hadak

¹⁾ Ezen levél hiányzik a leveleskönyvben: mivel a fejedelemnek a harcrol Bercsényihez sajátkezüleg írt e siető tudósítását valószínűleg nem értek rá akkor hamarjában beírni a protocollumba. A jelen, egykorú másolat, Bercsényi cancellariájaféle írás, — és az ő levéltára romjai közt maradt fenn, a kir. kamarai archivum rendezetlen részében.

²⁾ E szótól kezdve ezen és a következő kikezdés mindvégig alá van húzva, jeleül, hogy a eredeti levélben titkos jegyekkel iratott.

között jól viselte, — completálni kívánnám, és mindazon felállítandó regimenteket ezekkel egyforma ruhában öltöztetni. Hogyha azért Kegyelmednek lehet módja benne: limitáljon kétezer emberre való sötétkek posztót az Pozsony vármegyei városokra, — annyit tudniillik, a mennyiből mind német köpönyegje és köntöse kitelhessék; sőt az mostani pénzbeli limitatióból is oeconomizáljon úgy, hogy fizetésekre cassát csinálhasson, csak addigis, míg magam arra a földre mehetek.

Az folyandó communicatio és correspondentia kedvéért rendelt hajdúkat már az hegyekben nem fogom küldeni, hanem az eddig practicált modalitások szerint folytassa Kegyelmed az communicatiót.

Az mi az Méltóságos Asszony felmenetelit illeti: én abban ellentartó nemhogy akarnék lenni, — de repíteném; mindazáltal elebb módot és securus menetelt nem látok, minekelőtte az ellenségnek erejét jobban meg nem rontjuk postírungaiban.

Bánom, hogy Kegyelmed oly opinióban vagy, mintha az Hajszter tyrannismusáért, szegény Fodor és több tisztek haláláért, repraessariát nem kívánnék tenni; de nem informatus Kegyelmed az rabok dögárul, ha azt itéli, hogy most olyan rabjaink vólnának, a kikkel eleget tehetni. Ha pedig az Kegyelmed opiniója szerint azért az magyar rabokat is öletetni kezdjük, — nem bosszút, de kedves dolgot követünk az német előtt. Az kik azért német tisztek lesznek: exequáltatásokról fogok Beresényi úrnak parancsolni.

10.

Héviz, 25. January, 1710. Gróf Beresényi úrnak.

Az mai levellem expeditiója után vettem az Kegyelmed 21. irott levelét, az melyből rozsnyai próbának szerencsés kimenetelit örömmel értettem. — Mentül többet vizsgálom az tegnapelőtti harcunk circumstantiáit: annyival nagyobb veszedelmét hallom az ellenségnek; s éppen most examinálom egy Paur voluntérjét, az ki tegnap estve szökött ki Vadkert-ről. Referálja, hogy oda több száz lovas németnél nem ment, — az többi, mihent béestveledett, Szécsény felé ment, az testeket is fosztatlan hatta az táborhelyen; többet tíz rabnál

nem vittek be. Ma küldöttem az német és magyar testek összehordatására; csak el merem már is mondani, hogy nem hiszem, hogy az harmadfélezer németbül és ötszáz rác- s labanczbül, ötszáz egészséges ment volna vissza, s nem is volt több kétszáznál, az ki az jobbszárnyát megszalasztotta; ez vala minden fennálló, azaz: harczhelyen megmaradott had. De mivel már ezen túl vagyunk, a modo imposterum melius fiet, — térek azért az Kegyelmed levele válaszolására. Az extractus-küldés igen jó modalitás; az svécziai tiszt elfogása nekünk semmitsem ártott: mert én az által csak az prussiai udvarhoz írtam volt; csak azt kén mondani, hogy úgy adat-tatott neki passus, mint az franczia követhoz gyűtt és tülle küldetett curérnak. Cortholdnak válasz nem kell, hanem pénz, száz aranybül álló esztendeig fizetés; csak azon légyen Kegyelmed, hogy Rhent általa conserválja, az kinek százezer tallért ígírtam. ha azon dolgot véghezviszi, — az mint látom, jól is indúlt, s még kevesebbet fog haragudni Dolgoruki, ha meghallja, hogy valóságosan szolgáltatom ezen hadakat. — Szuha levelét innen is szükséges volt megértenem, az meny-nyiben az Dunántúl általgyűtt német igyekezetit írja, noha nekem arról semmi sem constál; de, csak szaporítsuk az regularis hadat, — megáld az Isten az ellen is!

Fervil semmit sem ír, az mire méltó volna válaszolni; csak Kegyelmed irattassa meg idegen országokban ezen harczunknak hírét, — melynek circumstantiáirúl legjobb relatiót fog adhatni Lemér. Radainak is meg kell iratni a svécusok magok jóviselését, — bárcsak azt vinné véghez, hogy az király írná meg az tiszteknek, hogy nincs akaratja ellen szol-gálatjuk; bár még megszaporitáná, sub praetextu dimissionis, az Módvába quártélyozókkal!

11.

Héviz, 31. January, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Már egy héttül fogvást levelét nem vévén Kegyelmednek: tegnap hozák az 25. irottat, reméllem, azóta vehette Kegyel-med is tudósításomat; és az itten való csendes, de kintelen heverésem legjobban persvadeálhatja Kegyelmednek az ellen-ség erőtlenségét, és hogy verve szaladtunk. Isten kegyelmé-

ből az hadak is azóta szaporodtak, és oly szívvel vannak, az mint kívánhatom ; de mulatásomnak leginkább ezek valának okai, tudniillik : az vizek áradási, prófontom szerzése, hogy Újvárig megkenyerezhessem az hadat ; az svécus hadak kedvetlensége, az mely valóban megütközött ok nélkül való szaladásán az magyarnak, és az tisztek sokféle szín alatt vonogatni kívántak magoknak a szolgálattúl nyugodalmat, és obsitet kívánván ; s tagadhatatlan, hogy diffidentiára való okot is adtanak az közöttök lévő németek, — melynek sopiálására való nézve, actu pénzt kölcsönözök a jászoktól és az városoktól. — De mindezeknél nagyobb vala előttem, hogy Antaltúl bizonyost akartam érteni : mennyiben progrediálhatott Újvár prófontérozásában ? — a kinek tegnap vettem ezen inclusáit, és minekutánna azokból hüven consideráltuk volna, hogy mentül több haddal megyünk : annál többet emésztünk, — ha sokféle szakadunk, az ellenséggel nem bírunk, s mind enni, mind szállítani a kenyeret nehéz : mert kétségkívül az ellenség contrahálni fogja magát, a kivel azon szoros földön vagy harczoznunk kell, vagy csalokat vetnünk, — az szerencsétlen harczczal, éhező Újvárt is elveszthetjük ; ide-stova csalogatván pedig az ellenséget : sok haddal vagy veszedelemben ejtjük magunkat, faluzni kíntelenítettünk, — vagy az erősségtől elszorítottatunk, vagy annak környékében szállván, aztát is megemésztjük ; melyre nézve deliberatum est, hogy, ha persvadeálhatom az sztarosztát, — az mint már kedvét is tapasztoltam, — az lengyelséget Pokros, Géczi, Somogyi hadaival felküldöm Antal úrhoz ezen includált orderrel : magam pedig az több hadakkal és az svécussal az sűrű ép falukon Káták táján (subsistálván), Vadkert, Szécsén, Losoncz tájjékáról elszállítatom az falukat, Nógrádot pro interim, pro faciando magazino praesidiáltatom, innen is szállítatom az éleést, és az midőn Antal progressusira nézve következhető motusát látom az ellenségnek, — élek az alkalmatossággal, és ha az Isten ezen kemény időben általfagyasztja az Dunát : vagy háromezer embert általküldvén, azon leszek, hogy az győri pusztárról szállíthassak éleést Újvárban, és azt egyszer megrakván szükségén felül, s az által securitásom lévén, — játszhatunk nyaratszaka az ellenséggel, az kinek jobbszárnyát a

minapi harezon (úgy) meggyengíténk, hogy minden relatiók-ból általláthatni, hogy csak négyszáz sem maradt szolgálatra való ezen postírungejaiban.

A Korthold minapi levelére való nézve, nem ítélhetem: quártélynál egyebet keressen az moszkvai had, az mely Szepességre érkezett; ne desistáljon Kegyelmed remonstráltatni Golofkínnak és az Czárnak hozzája való sinceritásunkat, mivel magam is helyeseknek látom a Golphord ratiót, a kiói palatinus bejövételire való nézve, a kinek hadait a végre távoztattuk el a szélekről, hogy ne árthassanak.

A Szepesvárából írt hír, az ellenség errefelé való gyöveteliből még sehonnan se confirmáltatott, — noha Rétei János Apátfalva körül vigyáz, s más portásim is eléggé kerengetik az postírungekat, a honnan senki sem gyű ki; ha mindazonáltal igaz talál ezen hír lenni: könnyebb munkával szállíthat Kegyelmed élést Lőcsére, kivált ha az bennlévők is akkor kiscapnának.

A sztarosza a palatinus parancsolatjából jelenti nékem, hogy nem szintén jól provideálnak felőle Kassán, és az mellette lévő hadaknak is nem fizetik az egy poltura italpénzt; megvallom, kár azokat ott hevertetni: mert négy annyinál is többet szolgálhatna. Ha azért Kegyelmed valami modalitást találna meglovasításokban: ne mülassa el Kegyelmed; már ezeknek vitézségét próbálván, nem hiszem, nem lehet persvadeálni az urakat és elébbkelő rendeket holmi erős szekereslovak adására.

Az Egerben lévő abák és munder extractusából látván ott valamely abáját az Consiliumnak, az mely még az harminczalos keze alatt volt: Darvas Ferenczet expedáltam, hogy német camisolokat és nadrágokat csináltasson belőle Zay regyimentjére; a mint az előbbeni levelemben is írtam, bárcsak felső köntösnek való kék posztót és kalapokat szereztethetne Kegyelmed számokra az városokon. Én nem tudom, hová volt assignálva azon aba? de ide legnagyobb szükségét láttam; az érsek-újívárit mindazonáltal intacte hattam.

Groffei leveléről semmi iudiciumot nem tehetek, még Kegyelmed extractusát velem nem communicálja; ezelőtt secretariusom caractere alatt lakott volt az svécziái udvarnál:

de elmaradván azon udvartúl betegsége miatt, — több esztendejénél, hogy nem vettem vala levelét.

Az Feleségem levelében semmi új hírt nem olvastam, hanem csak sicut erat in principio; híjjába rá választ adnom, mert kérésének eleget nem tehetek.

12.

Copia Literarum Serenissimi Principis ad Suam Czarcam Majestatem Scripturum, ex Castris ad Szent-Márton-Kátam positis, 2-da Februarij, 1710.

Sacra Czarea Majestas!

Quamvis a tempore discessus Majestatis Vestrae ex Polonia, iteratis ordinibus injunxi hominibus meis, ut Majestatem Vestram, pro exigentia sinceri cultus et observantiae meae de statu rerum mearum informet: quia tamen subsequenter ab eis intellexi longinqua Majestatis Vestrae itinera, in correspondentia eorum cum Ministerio Majestatis Vestrae, moram in iis effectuantis causasse, continuatis devotionis meae studiis stimulatus, de felicioribus Armorum meorum progressibus quoque Majestatem Vestram informare obligaminis mei duxi. Posteaquam enim Imperatoris Exercitus per Capitanei Scepusiensis militiam roboratus, Comitatum Scepusiensem invasisset, in obsidionis Leutschoviensis solutione desudans, concitatis nunciis intellexi Palatinum Kioviensem per Passum Szkolysensem Regnum ingredi velle, eo fine, ut per Montana Maromarosensia Moldaviam peteret, et secum Rege Sveciae conjungeret, cui ob instantes Germanos vim opponere non valens, hominem meum expediveram, ut eum ab intentione sua avocare possem; sed prementibus copiis Majestatis Vestrae, jam eum in Ditionibus meis Maramarosio appropinquantem reperit; quapropter coactus fui ipsemet citato itinere Munkacsinum petere, ut si non amplius viribus, adminimum aliis modalitatibus dictum Palatinum ab intentione sua revocare possim, et interessis Majestatis Vestrae pro posse meo ita providere, nequid detrimenti ex parte Ditionum mearum paterentur; ac proinde accersito ad me Domino Palatino, eum pro veteri amicitia mea cum ipso in Polonia contracta abunde adhortatus sum, ut deposito potius continuandae inimicitiae animo suam in ser-

vitia mea convertat Militiam, et Majestatis Vestrae imploret gratiam; quae quidem quamvis difficultatibus ex parte Militiae suae non caruere, primo tamen Regimine meo Bielkiano ex post vero Smigelskiano, et Gallis cunctis consentientibus, feliciter in finem deducta sunt, et taliter ex finibus Moldaviae revocatu exercitu, eique stipendiis traditis, non tantum in numerum Militiae meae adscriptus est, sed ut de eo securior sim, illum Imperio Domini Palatini subtraxi, et expeditionem personalem cum eo assumpsi, prout etiam fateor ingenue me vel potissimum strenuitati et fidelitati ipsius attribuire debere cladem nuper ad Pagum Romhány aleae dextrae Germani Exercitus inflixam, qua peracta, jam partem ejus ad invadendam Moldaviam expedivi, — et ipse in coarctandis Praesidiis Caesareis hic ad Budam subsisto. Auxere ab eo tempore Exercitum meum diversae quoque ex Polonia Militia licentiae Cohortes, quarum strenuitate me dietim ad majora adjutum iri confido. Quae dum Majestati Vestrae pro sincera ac constanti mea erga res suas devotione notificare volui, Dominis quoque Commendantibus Generalibus Exercituum Majestati Vestrae perscribi feci, nihil eis ab hocce in servitia mea transeunte Exercitu apprehendendum superesse debere.

Quod porro taliter Exercitu destitutam Personam Domini Palatini Kioviensis attinet: eam gratiae Majestatis Vestrae Czarae enixe recomendo. Cui siquidem et securam meam permansionem in Polonia magna ex parte debeo, eum etiam tempore felicitis inchoationis Belli hujus, cum parte Copiarum suarum me adjuvisse non diffiteor; quod si proinde etiam Persona ejus, adusque obtentam Majestatis Vestrae gratiam in Regno substiterit: eum nihil adversi Majestati Vestrae intaturum Majestatem Vestram omni Sinceritate affidatam esse volo. Cui affluentem Divinae Protectionis et Benedictionis cursum ardentem voveo.

Sacrae Czarae Majestatis Vestrae

Ad condignum Venerationis cultum obligatissimus Servitor
Franciscus Princeps m. p. ¹⁾

---

¹⁾ E levél nem a protocollumban, hanem egykorú külön másolatban van meg Vörösvártn, a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban.

Szent-Márton-Kála, 6. Februarj 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Noha harminczegyedik írott levelemben mindenekről írtam, az mellyek az moszkva dolgokat concernálhatják : azokról mindazonáltal étszaka vévén az Kegyelmed 1. February írott levelét, mind abbúl, mind a Nedeczkiébül látom, hogy meg nem csalattattam ítélemben, — hogy tudniaillik praecipitálni nem fogja az muszka ellenünk való ellenségeskedését; én mindazonáltal magam is nem értem : mit akarnak érteni a sok titulusú gvarantián, az mely is az mennyiben az moszkvák részéről sietséget kíván, az palatinus részéről nem praecipitáltathatik, kinek szükséges elméjét venni, minekelőtte gvarans legyenek érette. Melyre nézve legjobbnak ítélem, hogy azalatt irattassa meg Kegyelmed Szinyavszki urannak és az Asszonnak, — ha Nedeczki által nem adathatik meg az válasz, — hogy távulylétemre való nézve túllem oly hamar válasz nem adathatván, vigore plenipotentiae írhatja, hogy az felséges Czárhoz való devotiómat in hoc casu is meg fogom mutatni, — csak azalatt is adják tudtára Kegyelmednek : mit akarnak az gvarantia nevezeti alatt? s elégséges lesz-e az olyanforma assecuratio, az mint az sztaroszta és az hadak részéről küldtem Kegyelmednek? Pro praeparandis animis penig talám jó lesz azt is tudtokra adni, hogy az kióviai palatinus látván, hogy az hadak kivétettek commendója alúl: az francia követ protectiója alá adta magát, hogy tudniillik a következőképpen látnánk jobbnak lenni az vele való kiemenetelt az országbúl; arra is vethetnénk, hogy az francia király protectiója alatt lévén, nem tartóztathatjuk, — de mivel ezek az velek lévő conferentiáktól függenek: azokra időt nyervén, talám az szerencsét is meglehetne, az mint minap írtam vala; noha rész szerint azok is elegek lesznek, a mellyeket már Nedeczkinak — reméllem — megíratott Kegyelmed.

Tegnap már Rétei Jánostúl is gyűtt hírem, hogy Viard Rima-Szombatbúl Losoncra ment tíz kornyétával és valami lengyelséggel, a kik közzül is fogtanak egyet, de examenjét

meg nem küldötte; óránként várok azért bővebb tudósítását: ha a postírungeit reparálja-e, vagy meg öszveszedvén hadát, meg akar próbálni? Kerülni nem fogom ha kigyűn az mezőségre: de az szorossokra nem megyek, hanem Antal úr relatióitól fogok várni, — kinek micsoda ordereket adtam, már minap megírtam Kegyelmednek.

Hála Istennek, hogy az regularis hadak erectiójában egy itéletben vagyon Kegyelmed velem; meg fogjuk tapasztolni annak hasznát, csak iparkodjunk benne; hiszem, maradott hátra elég maródi azok közzül, az kinek formájára szabhatják az köntöst; az camisóly abábúl lehet, úgy az palástja is; nad-rága magyar, de felül bűr, — mert az saruban nem látszik, úgy sincs strimfli.

Az lengyel lobogóknak nem kell tafotát keresni: bagazia vagy festett vászon is jó, — a nélkül is hasznát vehettük volna az kópiáknak, ha elküldötte volna Kegyelmed, melyekre azután itt lehetett volna felszegezni azokat.

A Tiszántúl való lármákban nem tudok eligazodni: mert külömb-külobmbféle módon folynak; az utolsó levelekben azt írják, hogy Hadadot löveti az ellenség, és hogy meg is vette; — de legnagyobb boldogtalanság, hogy rossz az commandó, az ki csak harmincz katonát sem tud maga mellett tartani: jóllehet Tardi, Jósika, Vay László, Gyulai, Kún István ezerei mind túl vadnak; ha azért Palocsai meggyógyúlt: küldje Kegyelmed által, mert nincs kire bízni azon commandót, — nem azért, hogy jó volna: de azért, hogy jobb nincs.

Eszterházi Antalné ha elgyű: kintelen lesznek elküldeni.

Csaknem praetereálám az Kegyelmed levele paragrafusát, az melyben az belzi palatina leveleiről és inclusáiról ír; a subscriptióból és datumból is kitetszik azoknak hamissága: mert Eperjesszt én nem voltam, se úgy soha nem subscribálok; de ha úgy volna is: azon levelekben semmi ártalmunkra valót nem látok, sőt inkább pro confirmatione volnának, hogy az franczia követ correspondentiái praetextusa alatt folynak az svécziai dolgok, az melyet énnékem impediálni nem lehet. Az palatinának nem írok most, hogy confirmáltassék távulylétem.

Szent-Márton-Kúta, 10. Februarij 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Csak elhitettem magammal, hogy unalmas volt deczifrázni Kegyelmednek az clavisos dialogusokat, az mellyeknek még extractusa is elég unalmas és bosszúságra indító materia vala előttem; s bánom is, hogy Horvát Ferencz az svécus követtel vendégeskedik in tam delicatis rerum circumstantiis. Én az Pápai írásin is keveset építék: mert régen megesmértem az törököt, — de jóllehet quantum juvare potest. Az magyar in-esinér által küldött levelem nem nagy importantiájú; előlvetődik valahonnan, ha kiabrakolja lovát. Már Verebélyvel mit csinált Antal úr? — még nem tudom; megláthatta Kegyelmed, hogy positive arra volt ordere, de megvallom, szeretnék sürgetőt küldeni melléje: mert újonnan megkörnyékeztetett az sok gyermek-tanácstúl, — de nem tudom elmémmeel felérni, kit?

Tegnap Diák Ferenczet erős portával expediáltam, az minapi levelem szerint, ad explicandam intentionem inimici: de azután gyűlt hírem, hogy Viard sok tüzeket rakatván Rima-Szombatba, étszaka ment el Ráhó felé Silistyéhez, melybül általlátható, hogy tapogatva jár. Károlyit is azalatt elküldém az hosszúnyakú haddal: mert bizonyos, hogy Csáki István (ifjabb) feladta Hadadot, és az német Somlyón is erősíti magát; mellyet ugyan nem reméllem, hogy fészkeből kiverhessen: de legalább Küvárurúl, Husztrúl jól provideálván, visszatér, és az udvari-kapitányomra hagyja az commandót; addig már magam itt filelek, hacsak nem kénteleníttetem, Újvárhoz nem megyek, az minap bőven megírt okokra nézve.

Az Lőcse körül való patrólirozásábúl az ellenségnek nem ítélhetem, hogy pro rato habeat puncta Andrásiana, — hanem facit de regula belli; ha mindazonáltal tovább is nem adatik mód benne az munitio bevitelébe: ilyen villámlásom vagyon, hogy mivel Golez Bertótítúl láttatik subsistentia-segedelmet kérni, — valjon nem volna-e jó pro signo amicitiae Szepes vármegyét sub neutralitate odaengedni néki, és ad manus ipsius neutrales assignálni Lőcsét is, sub conditione non intro-mittendi praesidii Caesarei? Mert, ha munitiót belékkülden nemi

lehet: féltem, gvarnizumostúl oda ne legyen; így mégis emez salválhatná, — de Szepesvárával szabadnak kellene lenni az communicatiónak, de reliquo et Caesareana et Nostra ex integro evacueretur militia.

A Czárnak szőlő levél minutáját, ímé, includálom, — már ebben az materiában többet nem írhatván, mint az előbbeni leveleimben írtam.

Az lengyel hadakat csak fogadjuk az hol lehet; in crisi enim constitutis negocys nostris, mivel fordulás nélkül sokaig nem lehetnek, találunk nekik fizetést, kivált ha jól lesznek, és az Kökényesdi biztatási bételjesednek. — Az Groffei leveleére jó az válasz, az mely, úgy látom, est captatio benevolentiae ipsius, ut solutionis continuationem petere possit.

Fluch feleségéről már parancsoltam, mihent értettem rabságát, hogy honeste tartassék; jó volt Kegyelmednek ezen alkalmatossággal élni, — ki tudja, mit nyilatkoztat ki Isten?!

15.

Szent-Márton-Káta, 12. Februarij 1710. Károlyi úrnak.

Losonezítúl sem lőn sokkal több informatióm, mint az Kegyelmed leveleiből és inclusáiból, az mellyekből bűvön állalláttam, hogy szükséges volt az Kegyelmed menetele; már penig így értvén az ellenség eloszlott erejét, többet reméllek operatióihoz, mintsem elbocsátásakor; az hajdúnak is azért nem ellenzem általmenetelit, — egy szóval: quod optimum, factu, etc.

Szent-Péteri és az több vígyázó tisztek is már útjára igazodtak az reportumnak. Rétei János tegnap küldött két lengyel rabot, az mellyet Rozsnyó alatt fogtak az Viardot visszakésérő portási. Diák Ferenczről még semmi hírem nincsen; már Viard visszamenvén, nem is reméllek egyebet, hanem, hogy szerencsésen visszatér. De valóba, elkeseredtem az tegnapi, Antal úr levelén, az ki — az mint írja — praevisióm szerint orderemet titkosan communicálván az tisztekkel: jobbnak találták ott kezdeni, az hol én végezni parancsoltam az operatiót; egyenesen octava praesentis tizenegyszáz hajdúval és ágyú- s mozsárokkal, ötszáz hordó lisztre és harmincz németre, Tavarnokra mentek; ítélje el Kegyelmed az conse-

quentiáit ! Speramus pestem lesz belőle. Difficultálja ezenkívül az lengyelek Morvába való küldését is : mert csuportoson kíván maradni ; másfelől panaszolkodik, hogy Brajner és Semporon (Breuner és Schönborn) regyimentjei az Csallóközben érkeztek, az Barajtét utánnok várják, — kétségkívül elrekesztik. Ítélje Kegyelmed, micsoda bűba vagyok ; írok, az mit tudok : de nem remélhetem, hogy idején érkezze levelem ; újonnan injungáлом mindazonáltal az lengyelek elküldését, hogy az csallóközi distraháltassék, — sőt még magam is talám Diák Ferenczet az mellette lévőkkal, avagy más hadakkal az Ipoly- és Garam-közre küldöm, hogy distrahálja az verebélyi német eszt, és azalatt szállíttathassék vissza az artoleria és hajdúság ; mert az magam Újvárhoz való menetelem, — nem lehetvén Antal úrral jó communicatióm, — haszontalan lészen, hanemha az kenyerét akarnám megenni.

Ebből általláthatja Kegyelmed aztat is, hogy hamarabb lehet szükségem Kegyelmedre és az hadra, mintsem elítéltem vala ; melyre nézve Kegyelmed is serínekdjék és praevidálván az rosszat, ne késsék.

Keczeli nem tudom mikor vált jóakarójává Csáki Istvánnak ? mert ű vádolta volt előttem az nemesség nevével Maros-Vásárhelytt ; de mivel változó az ember elméje : ez iránt cselekedjék Kegyelmed, az mit legjobbnak lát. Én penig maradok, etc. ¹⁾

16.

Eszterház Antal úrnak. Szent-Márton-Kúta, die 12. Februarij 1710.

Az Kegyelmed 7. Februarij írott leveléből bőven általlátam, hogy Kegyelmed némely tisztek javallásából jobbnak ítélvén operatióit ott kezdeni, a hol én végezni kívántam volna : reménlem is, hogy azon tisztek Kegyelmed előtt bőven praevideálhatták az következhető difficultásokat : mit tégyen tudniillik az újvári gvarnizon notabilis részének oly messze való vitele, artelleriának hegyeken való hurezoltatása. — az mely ily téli s kikelethez közölgető időben, mind az utak bontakadásával és a hertelen olvadással megáradott patakok aka-

¹⁾ Eddig a leveleskönyv Pongrácz György udvari titkár kezeírása.

akadályával nagy veszedelmekben szokott forgani ; praevideálták hőven, — elhitettem magammal, — az ellenségnek ereit is, az mellyet midőn Kegyelmed egyfelől szaporodni ír, másfelől ezen indulásával úgy hátrahagyá, hogy harc nélkül bizonytalan benne, ha visszajöhet-e Újvárbán ? Járul ehhez az is, hogy az midőn Kegyelmed maga táborát hajdúsággal és artelleriával nehezítette : utat mutatott az ellenségnek, hogy Kegyelmed ellen nemcsak az lovassát, de az gyalogját is fogja összevgyűjthetni, melyről nem is gondolkozhatott volna, ha csak az lovassággal operált volna Kegyelmed, — tudván, hogy aztat maga gyalogival be nem éri. Én ugyan mindezekre nézve jobbnak s tanácsosabbnak ítéltém volna az verebélyi operatióra kétannyi hajdút, mint Kegyelmed kivitt, periclitáltatni, — mintsem oda fele részét annak, a mennyit kivitt : mert egy szerencsétlen actussal (kitől Isten Kegyelmedet őrizze !) kevés fog abból Újvárba térni. De mivel reménlem, hogy azon orderemet hántorgató és vizsgáló tisztek mindezeket praevideálván, solválták is ezen difficultásokat : részemről egyéb hátra nem marad, hanem, hogy Kegyelmednek szerencsés operatiót kívánjak, — szükséges mindazonáltal Kegyelmednek azt is tudni, hogy, ha az ellenség maga corpussát, a melyről Kegyelmed ír, hogy contrahálhatja, Kis-Tapolcsán tájékára helyezteti : éntülem Kegyelmed kevés succursust várhat, — mert az rácság gyülekezetire nézve, ez elmúlt napokban Károlyi urat az hadak egy részével kéntelenítettven ellene küldeni : az hátramaradott részével ellene operálhatni nem fogok ; és így ha felmegyek, — az Kegyelmeddel való conjunctióm meg nem lehetvén, az újvári magazinumot kéntelen vólnék kiűresíteni, melyhez semmi kedvem.

Ezeket penig megfordítani már annyivalisinkább nehezebb lészen, a mennyivel recessussa az ellenségnek szívet fog adni. Az peniglen szükséges, hogy idein vette ki Kegyelmed elméjéből, hogy egy corpusba ezen teli időben nagy szerencsétetés nélkül sokaig subsistálni nem fog : mert falukra osztani az hadat oly helyett, a hol körülvéttetett az ellenségtől, — maga tudhatja Kegyelmed, mely veszedelmes lészen ; táborban penig nem subsistálhat. Melyre nézve újonnan is egyebet nem sürgethetek, hanem, hogy Generális Grusinszki elküldésével

az morvai operatiókra, ne késsék Kegyelmed; ne búsúljon Kegyelmed ő rajta: mert oly embernek tapasztaltani lenni, a ki mind keresni, mind kerülni tudja az ellenséget. Ez által remélheti Kegyelmed egyedül, hogy az csalóközi németet distrahálui fogja; én pedig azon lészek, hogy az verebélyit némely hadaim arra rendelése által tartóztassam, — és így talám adattatni fog Kegyelmednek idő, hogy a gyalogságot az artelleriával minden késedelem nélkül visszaszállíthassa; de erre való nézve Bossánynyal és Radosnyával időt ne veszítsen Kegyelmed: mert imilyen-amolyan artelleriával vagy időt fog veszteni, vagy szűgyennel recedálni; — s általláthatja pedig Kegyelmed, hogy még az jövőendő campaniának is ezen operatióitól függ szerencséje, és a Dunántúl való földnek segítsége.

Az Méltóságos Asszonyt, Kegyelmed kedves házastársát, én eddigis nem tartóztattam: hanem csak annyiban nem javallottam utozását, az mennyiben securitását nem láttam; ha ideérkezik, azon lészek, hogy cum securitate felküldhessen, — de, megvallom, hogy most is haszontalannal látom az feleségünkkel való s ifjúságunkat gyönyörködtető életre elménket függeszteniünk, míg hazánknek boldogulását jobban ki nem munkalódjuk.

Hogy Kegyelmed az újvári magazinum megtöltésében iparkodik: azt igen kedvessen látom; de ahhoz kevés reménységem lehet mindaddig, a meddig Kegyelmed sok haddal, lassan s csoportossan fog operálódni.

Paur óbrsterem nem érdemlette meg, hogy eddigvaló hasznos szolgálatjáért és most is felvett sebéért regimentjét elvegyem: mivel e nélkül is az Forgách és Gyürki regimentjeivel fogom szaporíthatni az Kegyelmedét; máskint is, csak Kegyelmed az fundust procurálja, — lehet ebben mód; mert ugyanis, ha Kegyelmed azt azon a földön meg nem szerzi, másonnan haszontalan gondolkodni is: mert az országnak fundussa ninesen; s azt szeretném, hogy mindaddig, valameddig ez nem congeráltatik, az újvári gvarnizomon kívül akár-mely sívó-rívó s hűsége jutalmát kereső tisztek és kérok pénzbeli kvártélyát suspendálná Kegyelmed; mert bizonyára, az mostani szorongattatásunkat is nem egyébnek tulajdoníthatom, hanem, hogy mindnyájan hazánk szolgálatja jutalmát

nem annak szabadulásáért, hanem erszényünk megtöltéséért vártuk, — és minekutánna az fiscalítások fundusát ezekre kiosztván, a szegénységnek képtelen adóztatására jutottunk: nem volt csuda, hogy annak átkaival Isten ostorát magunkra húztuk. Melyre nézve, hogy az illetén fundusok egyedül az regularis és idegen hadak szaporítások- és fizetésekre fordíttassanak: alkalmaztassa minden renden lévő ember magát az szükséghez; és valaminthogy én is, Kegyelmed is annakelőtte nagy bagázsakkal, az mióta pedig Kegyelmedtől az ellenség elvette, s én is reformáltam a magamét, — kicsinyen is élni tudunk: úgy, ha kiki proportionate maga statusához képest alkalmaztatja magát, sokan észreveszik, hogy nem a necessariumra, de a superfluumra kéri az költséget. Ezzel mindazonáltal ne értse Kegyelmed, hogy az Kegyelmed Csajágitul contrahált adósságát nem kívánnám complanáltatni; mert bár többet vett volna fel Kegyelmed tőle, — nem lett volna nehéz complanatioja: mivel ő is sok számadással tartozik az országnak, szüksége pedig a pénzre kevés van, mert csak a bagázsia reformatiójával is beéri szükséges költségét hadakozásunk végéig. — Ezzel kívánom, hogy levelem mind szerencsésen, mind oly hamar, mint szükséges volna, érhesse Kegyelmedet, — mert megvallom, hogy felettébb és töpremlésem mindazokon, a mellyeket írtam. Bokros Pál kapitány az hadakra Darvas Mihály assecuratiojára adott ezerhatszáz forintokat; ötszázat Csáki István úrtól felvettem, — remonstrálván Kegyelmed előtt restans summáját: Újvárhoz közöl lévő vármegyékben assignálja. ¹⁾

17.

Szent-Márton-Káta, 13. Februarg, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Mára halada leveleni elküldése, és ez étszaka vettem az Kegyelmed 9. írott levelét is Pazdicsrúl. a melyben legnota-

¹⁾ E levél Beniczky Gáspár kezeírása. Megjegyzendő, hogy ekkor Beniczky és Pongrácz udvari titkárok egyidejűleg ugyanegy természetű, de külön írt levelezési jegyzőkönyvet vezettek; mindkettőnek eredetije a kir. kamarai levéltárban Budán. Itt időrend szerint egyesítve közöltetnek.

hílisabb dolog Löcsérül való desperatiója Kegyelmednek : úgy látom ebből, hogy ez iránt írott projectumom is későn fog érkezni. Boldog Isten, mit gondol Andrási, hogy ily diesírelesen kezdett dolgot ily gyalázatosan végzi!... Ha még idő volna : jobban esnék talám megírni neki, és facilitálni az hajdúk kihozását, mintsem az capitulatióra lépni, — az mely alkalmatossággal az hajdúk is odalesz, s leteszi az fegyvert : és így minden jó remétségünk között irtódzom elgondolni, hogy majd éppen hajdú nélkül maradunk, kivált ha Antal is el találja veszteni oly notabilis részét az újváriaknak. Eleget teprenkedem, hogy idétlen változtatásával orderemnek majd haszontalannú teszi minden munkáimat ; mert ha csak ő, rendelkezésem szerint, az Vágontúl való földet és Morvát nem piszkálja : nem is gondolkodik az ellenség, hogy másért postirungjait elhagyja.

Az kópiákból, az mint Bertóti írja, semmi sem telik ; de bár csak lovak legyenek, s küldje Kegyelmed hozzám ezen idegen regularis hadnak elmaradott részét, csináltassa az két uémet köntösöket, az mellyeknek camisoljai és plundrái naponként készülnek Egerben, — s fogadjuk az lengyelt, mentül többet lehet, hogy vele az Dunántúl való földre is lármázhasson : mert legalább azt nyerjük véle, hogy csuportos hadunk lesz. Bárcsak több oly tiszteket kaphatnánk, mint az sztarosztá, a mely bizonyára ritka madár közöttök ; de megvallom, hogy az finnyáskodó pisszár Potoczkit nem szeretném közikben, — hanemha Tarlót agnoscálná pro supremo.

Nem csudálom, ha Liszburg Lemérrel kevés veszedelmét mondják az németnek : mert abban az opinióban mentek el, hogy az magyar mindjárt megszaladott, — mert űk völgyre esvén, a jobbszárnyát nem is látták ; de, csak merem mondani, — az is vágta tovább jó félóránál, oly szorosson, hogy puskákkal verték, dőfölték egymást, még ölben is költek ; mert megtelvén testtel, lóval, és az szaladó némettel az Lókus vize, — csak megtolódott. Az hátúlja mindaddig vágatta magát, míg az mi hadunk hátúlja praedára nem esvén, meg nem ritkúlt az eleje.

Már Viard megtérvén, csak elhiszem, visszament a Szepesről Rozsnyóra gyűlt német, és mindenek in statu quo fognak

maradni, az míg az Antalnak progressusi nem bontogatják az ellenség elméjét; mert az míg Károlyi vissza nem gyű, — csak cselédörzö leszek én itt. Most is lármáznak mindenfelől: mert Földvállról három compania német Budára — többet is mondanak, — hogy gyűtt; az ráczságnak is hirdetik Szegedhez való gyülekezését. De akárhogy legyen, az árnyék ki nem szalaszt, — s végig nyomom, ha lehet, feltett célomat.

18.

Szent-Márton-Káta, 14. Februárj 1710. Károlyi úrnak.

Reméllem, Losonczi által írott levelemből megérthette eddig Kegyelmed az idevaló conjuncturákat; én is örömmel látom az Kegyelmed 12. írott leveléből, hogy könnyebben fogja végezhetni ott dolgait, s hamarabb visszatér, mintsem reménlhettem. Diák Ferencz confirmálja most is Pétervásáráról, hogy Viard 24 standárral gyűvén, csak tizenhéttel ment vissza, a többit itt hatta, és az java kísírte Croit az bányavárosokra, a honnan Bécsben szándékozik, — hihető, az mint némely rabok rebesgették, összeveszett Czikkinggel.

Az parasztság megúnván e körül való quártélyozásunkat: szörnyen hozza Pestre az németet; minap is papi hitre esküvék egy praedicator, hogy Pestre feles gyűtt, — de ugyanaz nap más falubéli parasztember megesküvék, hogy nem igaz; és így cselekesznek az ráczczal is, — de nem lesz sok hasznok belőlle! Kegyelmed mindazonáltal csak serénykedjék mind dolgai végbenvitelében, mind az visszatérésben; mert ha Kegyelmed késik: se itt, se ott nem vihetünk semmit véghez. Graffent híjába várja ki Kegyelmed: mert míg ott lesz, ki nem gyű, — hanem, ha véghezviheti, elégedjék meg az somlyaival. Az erdélyi hadról jól gondolkodik Kegyelmed.

19.

Szent-Márton-Káta, 16. Februárj 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Alkalmas ideje, hogy Kegyelmednek semmi levelét nem vevén, nem tudtam mit írnom; hanem ma érkezék Antal úr levele, melyben tudósít, hogy az tavernoki és nagy-bossányi német minden ágyúlövés nélkül adta fel magát, az elsőben 60,

az másikában 40 német s hajdú volt, és 600 hordó liszt amabban, — emebben nem írja, mennyi; de már akkor Barait és Semborum regyimentjei Leopoldhoz, a verebéli, mocsónoki és sellyei, kis-tapolcsáni, — kétségkívül szeredi, kosuti is. Nyitrára contrahálta volt magát egészen, úgy, hogy az verebelyinek actu hordják Újvárban az élését. És így már maga is írja, hogy, ha visszajöveteliben opponálja magát: szemben áll, s megverekszik velle; kétségkívül már általestek egymáson, — és mivel 12. költ Nagy-Tapolcsántúl az levél: már ebben se tanácscsal, sem erővel nem segíthetek, hanem egyedül az hírtül várok, az melynek eleje, — alig írék eddig, — érkezett, s ímé, Kegyelmednek includálom. Szluha írja, mindezeket confirmálva, hogy az gyalog és artoleria, úgy az rabok, kár nélkül gyűttek, Örményben subsistáltak az hadak, s akkor expediáltak az szekeres-lovaikat az ágyúkért. Tudom, ezekről talám holnapig is lesz bizonyosabb hírem, s több particularitásról, — az melylyel azonnal fogom tudósítani Kegyelmedet.

Már ezek így lévén, mivel máskint nem remélhetem, hogy Újvár profontírozassék: mihent Károlyi elgyű, — az kiért ma küldöm curéromat, — magam is felmégyek; mert úgy látom, haszontalan írásom, ha nem követik, s hatvan németért penig így periclitáltatni az hadat nem tanácsos, — Antal mellé penig tanácsot nem találok. Azt is hozák ma hírtül, hogy Viard újonnan munitióstúl indúlt volna ki Rozsnyórtól, Serke felé; de erről bizonyosabbat várok, mert csak paraszt-hír.

P. S. Már leveletem az póstára is küldtem vala: az midőn érkezék Károlynak annectált levele, a melyből a sok rosz consequentiájú dolgokat látván, megvallom, alig tudok magamnak tanácsot adni: mert hertelen való visszagyövetelihez nem bízhatván, — magam ezen kevés, harmadfélezerből álló haddal csak addig subsistálhatok, míg az ellenség kitanúlja dolgomat. Czafolásomat sem tartanám szégyennek: ha az országnak nem veszteném azzal reménségét. Antallal conjungálnám magamot, — de Újvárt kiemésztem, s már ű is elmúlhatván minap az alkalmatosságot az verebéli próbával, a maga hírével ennyire csuportoztatta az ellenséget. Magam

inkább utánnam húzom, s nehezebb lesz az prófontírozás: az mint látom tanácsit: magam Újvárbán ülven, többet fogok emésztetni, mintsem űk szerzeni. Minekelőtte azért végsőkép-
pen, vagy egyre, vagy másra resolváljam magamat, — ha az ellenség időt ad, elvárom az Kegyelmed opinióját; ha pedig felém gyű: csak Újvár lesz a jel. Lásza Isten, hogy segít, — legalább rajtam ne múlják hazáni szolgálatja, a melyre magamot már akkor felszenteltem, a mikor Hommonnárúl megindultam. Tudom, nehezebb lesz visszagyűni, mint felmenni, — de mit tehetek rűlla?!... Mivel Károlyi incsinért kér: küldje Kegyelmed Lemért, ha ott találkozik, Ecsed építtetésére, s valamely munitiót, ha lehet.

20.

Szent-Márton-Káta, 16. February, Károlyi úrnak.

Az minapi levelemben feltett okokra nézve indíttatott nyughatatlanságom között ma vettem 12. Nagy-Tapolcsánybűl datált levelét Antal úrnak. — az melyben írja, hogy Tavernok és Nagy-Bossány feladta magát minden lűvés nélkül; az kettűben vűlt 100-ig való német, az melyet rabbá tett, élés, fegyver és muntír: de már akkor még Verebélyt is, több postirungjaival pusztán hagyván az ellenség: Nyitrához contrahálta vala magát, és az Csallóközben lévő két regiment ment Galgóczhoz. Ezen órában veszi hofmesterem Ordódi levelét, s küldi oly katona által, az ki Egerszegnél jelen vűlt az harczon; kétezerűtszáznak mondja, hogy vűlt az német: az lengyel meg is indította vala egy részét, s vágta is jóformában. — de megfordulván az szaladó ellenség, megnyonita űket, s helyén megtorpadt; az mieink is elgyűttek, kevés kárral. Az harc alatt mind nyomakodott az gyalogság és munitió az rabokkal, — minden kár nélkül elgyűttek, azon élésszekereken kívűl, az melyekbűl kiereszgette az marhát az parasztság. — Már ezekbűl általláthatja Kegyelmed az éretlen tanácsokbűl változott orderemnek éretlen gyűmölcsét: melyre nézve, csak általláttam, hogy magunknak kell hozzákezdeni az dologhoz, — az melyet sokára nem halaszthatunk: mert az a had nem élhet sokáig Újvár tájján. Kegyelmed azért ne késsék, hanem, mivel reméllem, hogy már eddig

az nagyján az dolgoknak legalább általesett, — siessen hozzám az hadakkal, mert még egy-két hónap az közö: azután az ellenség is csuportozni fog, az idegen had is elűnja magát, ha Morvát meg nem látja. Úgy látom, Diák Ferencz sem jobb az többnél, most is Almágyrúl irdogál, — az minap az szécsényi, s most, az mint Zsámboki Csécsérül írja: az vadkerti, ki-kicsapdoz háta megett; már penig csak még akkor visszament vólt, hanem már újonnan is írják újabb motusát Serke felé. Csak nem találok embert, az ki segítsen; Kegyelmed azért, újonnan is kívánom, hogy ne késsek. — a mint is adja Isten, lássam rövidnap alatt!

Már ezen levelemet bépecsételvén, el is akarván küldeni: az midőn érkezék az Kegyelmed Károlybúl 14. írott levele is, az melybül egyebet nem látok, hanem az mit az Kegyelmed elmenetele alkalmatosságával is praevidiáltam, — de reméllettem, hogy hamarább eleit fogja Kegyelmed vehetni a sok rút ábrázatú dolgoknak, mintsem az feljebbemlített levelébül látom Kegyelmednek. Melyre nézve, megvallom, hogy soha oly conjuncturában nem vóltam, az melyben magamnak ily kevés tanácsot tudtam volna adni, mert hazámnak fájdalmas sebeit mindenünnen látom; az ellenségnek tárgyúl tétettettem az mellettem lévő kevés hadakkal, — melyre nézve minekelötte végső resolutiót vegyek, ezen levelemre való válaszsát elvárom Kegyelmednek: mikorra remélhetem Kegyelmedet? Mert, ha magam, intentióm szerint felmegyek is: Antal úr secundálásához keveset bízhatok; az odavaló operatiók penig állandó sérínséget kívánnak. — máskint se nem fogunk subsistálhatni, se Újvárt megtartani; veszedelmesebb lesz henyélésre való felmenetelem, czafolásomnál. Commendónak akárkit hagyjon kiend, — csak parancsolatit exequálja; munitióhoz Munkácsrúl ne sokat bízzék Kegyelmed: mert ott is nem sokkal van több az pénznél; ímé, mindazonáltal parancsolhat az udvari-kapitány, Kegyelmed írván felöle ő Kegyelmének. Az incesinért is elviheti Munkácsrúl. ¹⁾

---

¹⁾ Pongrácz György kezeirána.

21.

Eszterház Antal úrnak. 16. February, Szent-Márton-Káta, 1710.

Szívéssen örülhetnék az Kegyelmed 12. February költ levelében írt progressusokon : (ha) a mint azokat az mellyeket utólbi levelemben megírtam vala, nem praevideálván, jól kezdett operatióinak történhető szerencsétlen végét nem forgatnám elmémben; de mivel — az mint Kegyelmed írja, — már az ellenségnek egy része Galgóczhoz, másika Nyitrához gyűlt völt, és felfuvalkodottságát az Kegyelmedtől intercipiált s nekem küldett orderekből látom : csak elhittem magammal, hogy eddig vagy hatot, vagy vakot hozott a koczka, — a mely ha szerencsére fordúlt: elhittem magammal, hogy avval élván, egyenessen Morvának és a Vágontúl való földnek fog fordulni; ha pedig az Isten tovább is meglátogat bennünket: azon fog Kegyelmed munkálódni, hogy az hadat újonnan contrahálhassa, mivel bizonyos lehet benne, hogy akkor magam is közelgetni fogok Kegyelmedhez, — már is Isten jóvóltából megtérő-félben lévén Generális Karolyi Sándor úr az hadakkal. ¹⁾

Az Bossányban szorúlt nemesség listáját, — kivált a kik reversálissal bocsáttattanak el, — elvárom Kegyelmedtől; de jobban esett volna, hogyha az grationalist nem praecipitálta volna Kegyelmed : mivel az Confoederatio ellen való vétek elengedésében nagy consideratióim szoktanak lenni; s még, csaknem mondhatom, példa nélkül való dolog, — s jobb is lett volna őket megtartóztatni, mintsem oly reversálissal bocsátani, a melynek megtartását az ellenség nem fogja nekik megengedni.

Noha az előbbeni levelém szerint Deák Ferenczet írtam vala, hogy arrafelé fogom küldeni : de mivel igen lement Losoncz felé, s leveleim nem érkeztek, — már az mostani Kegyelmed levelére nézve későnek látom arrafelé való utozását. ²⁾ Csak egyedül kívánom azért, hogy mentülhamarabb szerencsés híreket hallhassak Kegyelmed felől.

¹⁾ Eddig a levél, elejétől kezdve, a titkos írás jeléül, aláhúzva.

²⁾ A „Deák Ferenczet“ szótól kezdve eddig aláhúzva.

Már ezen levelemet elvégezvén : egy Újvárból jött katonától értettem az Kegyelmed egerszegi harcának hírért, melynek circumstantiáiból úgy collimálom, hogy, ha egész szerencséje nem volt is, — nem szinte szerencsétlenül történt ; és jóllehet óránként várván az Kegyelmed relatióját, halaszthattam volna addig ezen választadásomat : de mivel az Méltóságos Asszony, Kegyelmed kedves házastársa, levelét tegnap véén, ma vagy holnap okvetetlenül idevárom, innen penig azonnal tovább fogom küldeni Naszraj felé, Forgách regimentjével kísértetvén, — menetelit a végre kívántam Kegyelmednek tudtára adni, hogy iránta dispositiókat tudhasson tenni.

Considerálván tovább is az következhető hadi operatióknak folyását : mivel Kegyelmed az egész hadakkal visszafordult, és kétségkívül az ellenség is magát jobban contrahálni fogja, — szükségesnek ítélem, hogy Kegyelmed az hadakat úgy dislocálja, hogy magunkat bátorságossan conjungálhassuk, valamikor a szükség kívánja, diligenter investigáltatván : hol micsoda subsistentiája lehessen az hadaknak ? és az Ipoly- és Garam-hidakról úgy provideáljon, hogy mindenkor bátorságos és tartóztatás nélkül való általmenetelünk lehessen. Hogy peniglen az vadkerti ellenség is annál is jobban constringáltattassék : az mennyiben cum securitate lehet, közelétse Kegyelmed hozzája az hadakat Báth és Szebeléb tájkára ; Berzsenyt is mindazonáltal pro facilitate communicationis had nélkül ne hagyja, és miket hogy rendelt ? s subsistentiája hadainknak hogy lehet ? sietséggel tudósítson.

22.

Eszterház Antal úrnak. 18. February, Szent-Márton-Káta, 1710.

Tegnapi levelem szerint annál is nehezebben várom az Kegyelmed tudósítását, a mennyivel inkább halad ; de minekelőtte aztat venném is : kívántam ezen levelem által tudtára adni Kegyelmednek, hogy e mai napon két felül is bizonyos hírül értvén az ráczságnak Szegedhez való gyülekezetit, és a német conjunctiójára igyekező szándékát, — hogy mind ezt, mind az minap történt casus szerint Eger felé való csapását

praepediálhassam: holnap Isten jóvóltából az kerülem lévő hadaknak egyik részével Czeglédre szándékozom; mivel mindazonáltal reménlem, hogy az tegnapi levelem szerint Kegyelmed is az mellette lévő hadaknak egy részét Berzsény felé fogja szállítani: az szüntelen correspondentia kedvéért Deák Ferenczet Püspök-Hatvana táján fogom hadni, hogy az Kegyelmed leveleit vévén, azokat Jász-Birín felé utánnamküldhesse.

Mivel ma vett leveléből Generális Bercsényi úrnak érttettem aztat is, hogy az hátramaradott auxiliaris hadaknak egy része már újonnan országunkban érkezett, és más része Máramaroshoz közölget: reménlem Isten jóvóltából, hogy csak rövidnap alatt is, — mihent tudniillik Károlyi úr vissza fog jöni, — a Dunántúl kezdhető operatiókról nagyobb fundamentummal fogunk gondolkozhatni; mellyeket mivel Kegyelmed által kívánom újonnan kezdetni: jobb módját nem látom, mint ha ezen hadakozásunk kezdetin elővett modalitások szerint passust magunknak itt Földvár táján csinálunk. Melyre nézve nemcsak az Kegyelmed maga személye szerint való lejöveteli, de az Dunántúl valók lehozatása is szükséges lészen; melyről noha még Kegyelmed újabb orderemet fogja venni: mivel mindazonáltal se az Károlyi úr Kegyelmed helyiben való meneteli haladni nem fog, — a ki, a mint a mai leveléből értem, már alkalmasint reparálta Tiszántúl a dolgokat, — hogy az Méltóságos Asszony, Kegyelmed kedves házastársa, híjjában magát ne szerencséltesse: itt Jász-Birínben megtartóztattam, jobbnak ítélvén, e táján hogy megvárja Kegyelmedet, mintsem magát fel s alá hejában fárasztza. Mellyeket is kívánnván Kegyelmednek tudtára adni, tudósítását óránként várom. ¹⁾

23.

Szent-Márton-Kúta, 18. Februárj, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Csak, úgy látom, meg nem csalattatik az ember az Istenben való egyenes és allandó reménségében, — az ki ha ostromoz is bennünket: meg nem szűnik reménséget is nyújtani;

¹⁾ Eddig Beniczky Gáspár írása.

mivel, megvallom, hogy úgy tetszik, pro epocha kell tartanunk az Kegyelmed ungvári conferentiáját, de kívált, hogy az alkalmatossággal ily jól élt Kegyelmed: mert nem tudvan Des-Allieurs commissióit, — ezekről nem is gondolkodtam, az melyekre Kegyelmed magát reflectálván, ily szépen kikerekített. Látja Isten, újul az szívem: mivel mindennek vettetik fundamentuma az franczia király mediatiója oblatiója által; mindeneket azért ratum, gratum, acceptum habeo. Bárcsak az vén ember (Des Alleurs) járjon el jól dolgában, a kinek tunya philosophus természeti még olyban is nem engedi az vitatást, az melyet jónak nem lát; de mivel ezen dolog conformisnak láttatik az király parancsolatjával: többet reméllek tülle. Imé, azért az credentiát is Rádainak elküldöm, egyikét cumi, másikat sine caractere, — válogasson benne pro ratione temporis.

Az Szent-Iványi elküldése igen jól esett, úgy az secretum jelentése is; még pro motivo talám azt is lehetne allegálni, hogy az kozakokból regularis hadat akarunk csinálni, és jövődöben készen, oktatta, visszaadni.

Az újonnan gyüvő lengyel hadakról jól esett hogy Károlynak is írt Kegyelmed: mert magam is jobbnak látom ezeknek Erdély felé való fordulásokat; de az regularissát szeretném ezekhez applicálni, ha bonis modis lehetne túllök avellálni. Megfizet az lengyelnek az erdélyi százság, ő is néki, — mert sok lengyelt csuporton tartani nagy bú és galyiba volna, — még magamot is hamarább kibosszontana az országból, mintsem az németet kikergetné! Nékem csak Károlyira volna szükségem az Tiszántúl való haddal: mert e nélkül nem bízhatom Újvár prófontírozásához, mert látom, Antal mások eszén járván, véghez nem viszi.

Pápui Jánosnak csak az Kegyelmed levelét küldöm meg: mert haszontalannak látom s láttam eleitül fogvást is munkáját, — kívált ha az Rádai resolutiójával confrontálok; menjen az mire mehet, noha most is jobbnak ítélném az pénzt az regularis és lengyel hadakra fordítani, mintsem olyakra, az ki az kapa helyett veszi az puskát az vállára, és ha boldogúlnak: annak praetextusával praetensiókat fog formálni az török, s akkor ijesztve fogja véghezvinni azt, a mit most

emleget, — s akárki mit mondjon, de csak jobbnak tartom én annál az lengyelt, a ki már régtől fogván, ha rosزúl is, de csak hadakozik, s az puskaport szagolja, amaz az dohánt; és amaz a pénz mellett az dicsősséget is szereti: de emez csak az pénzt; amannak praetensióitúl nem tarthatunk: emennek sacczoltatása meg nem szűnik, s minden basa-változásban új ajándékokat kell készíteni, — s egyszóval, az kevés is megemészt.

Az lengyelek eleiben nem küldök, mert előljárójokat nem tudom; reméllem, hogy még az Kegyelmed levele is bééri űköt, — hiszem ott is van lengyel Károlyival, ösztönnözni fogja az erdélyi pénz reménsége, melyről Károlynak is irok.

Traj elküldése is igen jól esett, nem is találhattunk volna jobb káplánt apám geniussához; nem is kétlem, hogy clavisokat adott Kegyelmed néki. Rádai is útját ne késedelmезtesse, és ha lehet, obtineáljon a svécustúl parancsolatot ezen mellettem lévő regularis hadakra, hogy szolgáljanak: mert ámbár minap fizettetvén nékiek, szép resolutióval declarálták magokat. — de mégis sokat fog használni azon parancsolat, kivált mivel megcsalt az átkozott szécsényi commendants, az ki az harcز után harmadnappal két svécus tisztet parolájára bocsátott, az többi szabadulása ígíretivel; melyre nézve én is sebtibe bánni az dologgal az Eugyeniusz rab-fűstrázsamesterét parolájára beküldöttem, az több, harczon fogott rabokkal, cum ea conditione, ut in pugna captorum generalis commutatio fiat, salvo subsequenti computu Commissariorum; megígírte, beküldtem az rabokat, — ű is kiküldötte az magyarokat: az svécusokat megtartóztatta, s vett ollyat észre az tiszt, hogy az udvartúl várnak irántok, s az bányavárosokra küldötték. Ez, tudom, szeget fog ütni fejekben, noha titkolni fogom.

Ha az ellenség Löcsét megveszi: kétségkíवल, infanteriáját belétévén, az lovassát ellenem fogja fordítani; ezt jelengeti Viard készülete is Rozsnyórúl, és az Szepes felé való utak tisztogattatási. Melyre nézve, de ratione látom, hogy én is ne praecipitáljam Antallal való conjunctiómat, hogy distrahálassam az ellenség eszét; de sok ratiókra nézve Antalt

magam mellé, s Károlyit helyében szeretném ugratni, — bár csak emennek visszagyöveteléséig reám ne esmérjen itt az ellenség! Most is hozzák az rácz Szegedhez való gyülekezeti-nek híret, — de ő kegyelmeknek, reméllem, megfelelhetek; mindazonáltal, mind az újvári dolgokat considerálván, s mind az feljebbemlített szándékot az ellenségnek, tartván attúl is, hogy Károlyi visszatérése haladni fog, és nekem itt faluzni éppen nem egészséges: most resolválám az rácz ellen való menetelem praetextusa alatt Czeglédre való indulásomat, a hol az egész hadamat velem egy csuportha fogom tartani, az ráczot hírenemel is megzabolázní, és az német lába elől elmen-vén, cum securitate megvárni Károlyit. Antalnak azért meg-írom, hogy az rácz ellen megyek, és az mennyiben lehet, időt nyerek. S maradok, etc.

24.

Szent-Márton-Káta, 18. February, 1710. Károlyi úrnak.

Csak elhittem magammal, hogy az utolsó levelemet vévén, Kegyelmed hasonlóképpen fárasztja elméjét, mint én; de mivel az Kegyelmed 15. datált levelére nézve újonnan lehet reménségem az Kegyelmed rövid üdő alatt való vissza-gyövetelihez: hogy én is felmenetelemmel ne praecipitáljam az dolgokat, se itt magamat falúzva ne periclitáljam, most újonnan gyüvén híre az rácz Szegedhez való gyülekezeti-nek, — annak eleiben menetelem praetextusával resolváltam Czeglédre való menetelemet az körültemm lévő hadakkal, a Diák Ferencz mellett lévőket az előbbeni statiójokra elosztván, hogy az Antal úrral való correspondentiám szabadosan maradhasson. Hogy penig magával több hadakat hozhasson Kegyelmed: azon útban lévő 28. zászlóalja lengyelt is, az melyről e mai napon vett levelében ír Bercsényi úr, Kegyel-med mellé rendeltem, — jó lesz fizetését az szászságra és Belényes-vidikére assignálni, a honnan talám legjobb volna Erdély aggressusa, kivált ha Szakmár, Ecsed és Károly praesidiáltatásával in securo hagyja Kegyelmed az innekső földöt. Az utolsó levelemben elfelejtém Kegyelmednek meg-írni a szakmári gázlok oltalmazásának facilitássát, a mely-lyekre szükséges, hogy spanis-rajtereket csináltasson Kegyel-

med, de oly aprókat, hogy az víz színe alatt rejtetessenek el ; azokat sűrűn tévén keresztül-kasúl, — assecurálom : se lovas, se gyalog által nem gyűhet, és az víz alatt elrejtve lévén, se le nem vághatja, se le nem löheti az ellenség, s akkor vonyhatja ki az ember, az mikor akarja. mindenikének az két végire kötelet nagy kövekkel kötven. Ez többet fog tenni az hajdú őrzésénél is. Károly erősítésének is hasznát fogjuk vehetni : csak jó praesidiumról provideáljon bele Kegyelmed. Ezekkel talám majd maga is reá tér Kegyelmed, hogy nem lehet az országot csak tatár-módon bírni, — az mint eleintén gondolkodott vala ; mert, ha mi nem építünk is : de épít erősségeket s sánczokat az ellenség, — penig hogy már hajdút is találhatunk azok őltalmára, az melynek szaporításáról szükséges hogy úntalan gondolkozzék Kegyelmed : mert szükségünk lesz az praesidiumokban, mert Lőcse — úgy vélem, — már eddig feladta magát ; mivel jóllehet dicsíretesen viselte Andrászi magát minap, s azután is Niklázi szerencsésen beszállította az munitiót, — de már akkor is declarálta magát Andrászi, hogy az utolsó szükséget bé nem várhatja, s 13. volt az terminussa, hogy vagy megsegítsék, vagy feladja. Ha capitulál is, csak praevideálok, hogy elvesz az hajdú, — az ki tótbul, portalisbul, s németbul áll. De így is Isten után minden jót reméllek : csak ne késsék Kegyelmed, Újvárt prófontírozhassuk, az mellyet — úgy látom — magunknak kell véghezvinnünk, s késő lesz, ha megindulnak az vizek.

Mindezekre nézve azért szabjon Kegyelmed csak annyira való nyugodalomra való időt az pihenésre, a mely nélkül el nem lehet. En penig maradok, etc.

25.

Czegléd, 20. February, 1710. Károlyi úrnak.

Hasonlónak látom az Kegyelmed 17. irott levelét az Szirmai István Tökölyitül az fővezérhez Bécs alá küldött követségéhez, melynek historiáját hosszú voltára nézve mászorra hagyom ; elég az, hogy az eleje meg nem egyezik a végivel : mivel amott pro captanda benevolentia remélteti velem sietését, — imitt az difficultásokat annyira extendálja,

hogy, megvallom, magam is alig tudok resolvalni. Ezen inclusájából Bertótinak megláthatja Kegyelmed, hogy nem híjjába vala praevisióm az lőcsei gyalogság iránt; s már Lőcsét magáévé tévén, — csak elhitettem magammal, hogy nem fogja hevertetni az szepesi lovasságát is, hanem vagy Antal ellen viszi, vagy ellenem hozza, s már is kezdik hirdetni az vadkerti és szécsényi ellenség szaporodását háromezerre, melyet még ugyan nem hiszek: de az mint tegnap kinéztem az velem való és ide egy csuportra szállott hadat, — Diák Ferencz az maga mellett lévőek eloszlásáról panaszolkodik, — nem szükséges, magát hogy annyival fáraszsza ily messze földre!

Antal úrtól még semmi bizonyos hírem, — kétségkívül elfogattattak leveleim; hanem Máriási Ádám Szalkárúl ír, dicsíri magát, másnak írja, hogy Verebélyre visszaszállott az német, és hogy Vadkertre is visszament az odaváló.

Ideérkezvén, a Szegedhez gyülekezett rácz ellen való menetelem praetextusával: annak általmenetelit az Tiszán, és Tökölyivel való conjunctióját értettem; a situsára nézve jó helyen láttatnak lenni, és cum securitate talám még válaszolhatnánk egymásnak az levelekkel: de mód nélkül elpusztult az helység; tengődöm, míg lehet, — míg az idegen had ki nem morog panaszszával.

Diák Ferencz esze helyett mit írjon Sötér, imé, includálom: valóban, magyaroson mentek reá: azért is nem tudák felverni az 180 németet. Szánja Isten tudatlan, hebe-hurgya bolondságokat!

Már az Kegyelmed hosszas levele punctumira mind volna válasz, az hódoltságon kívül, az melyrül — elhitettem magammal, — hogy azért resolválhatott Kegyelmetek, hogy általlátja, hogy az Partium pusztulásával Erdélyben nem messze mehetünk; de midőn ezt visszafordítván, az ellenség részéről considerálom: de ratione belli látom lenni, hogy ott hódolt helyek ne szenyvedtessenek seholott, — kivált ha Kegyelmetek is practicabilénak látja, hogy az érkezendő és az Kegyelmed mellé rendelt hadakkal Belényes felől fogja folytattatni az operatiókat, kivált ha igaz talál lenni az német Magyarországra kigyűvő szándéka, az melynek örvével vitték

most is oda az bácskasági ráczot, és Kéri előtt bízatta magát evvel az szécsényi commendans is. — Az papok és harátok híre rebesgeti aztat is, hogy Gyöngyösön postírungot akar csinálni az német; s megvallom, az mennyiben kezdék minap hirdetni az losoneczinak bagácsiástúl való kászolódását, és Viardnak készületit, ehhez considerálván a klastrom kükerítését: éppen nem látom irrationabilének lenni; hacsak a széna és szalma szűk léti nem differáltatta az fűhegyig szándékát: úgy az idegen hadnak is híre, és az Belényes felé való operatio — meg nem tartóztatják az erdélyi németet.

Ha már mindezekre való nézve én megvárhatnám is Kegyelmedet, ha késik: de Újvár csak nem engedi az Kegyelmed késését, — mert ha az vizek megindúlnak: mind az had, mind az erősség kiéhezteni magát; Kegyelmed azért csak de summe necessariis providiálván, gyűjön, s ne késsek.

26.

Czegléd, 20. Februarij, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Az Kegyelmed 15. irott levelével megküldé Bertóti, András István szép magaviselése hitetlen koronázatját is; de mivel tela praevisa mimas feriant, s már ezeken túl lévén, — inkább fő az fejem abban, hogy mindenünnen gátoltatván: magam nagyhírű s reménységű operatióinibúl is majd egercske születtetik. — Antaltúl még semmi hírem, hihető, intercipiáltattak leveleim: mert ezen includált Máriási írása Szalkárúl szerencsés bemenetelit mutatja. Már Szepesben elvégezvén az dolgát: nyakamra, vagy Antalra várom; de amaszt körülvévén az vizek, — inkább ide gondolom, hogy gyű, mert már is rebesgetik az gyöngyösi postírungot, melyet az orrom előtt megengedni, holtig való szégyen lesz, — impediálni non habeo cum quibus, ha Károlyi még késni talál és az új lengyelek fel nem váltják. De légyen mindenben Isten akarója! — én mozgok, az mint, és az kivel lehet. Az mely rácz praetextusával idegyűttem, már az is általment az Tiszán, oly hitegetéssel, hogy az erdélyi némettel conjungálván magát, gyűjön ki Magyarországra; ennek hírével már Szécsényben is bízatták magokat, — de reméllem, megzavarja eszeket az lengyel, ha hamar megyen.

Írja Bertóti az kassai gvarnizon szökését és gyengeségét is, melyről írtam Károlynak, hogy bár csak egy bataliummal segítse: mert az kiknek Egerhez kellett gyülekezni, mind általszivárkoztak az Tiszán, s ott semmi sincs; bár csak *pro casu subite necessitatis* az palotásimot verettesse csuportra *Kegyelmed*: mert az minapi harczon is alig vala kétszáz, — a többi mind oszolva vólt, szerencsére.

Hogy már azért az *Kegyelmed inclusái* válaszszára térjek: jól írja, hogy némellyekre nem szükséges, s némellyekre nem lehetett válasz. Gortholdnak mindenkor *rationabilis* *propositiói* vóltak előttem, de mivel mindazokat *propter defectum sumptuum* nem *secundálhattam*: az *rationabilét* másokkal vittem végben; mert ű maga nagy ideákkal teljes fejű, de *judicium* nélkül való, s az *secretumokat* meg nem tartó ember, és *capax* legkissebb betű írásra is oly *negociatiókban* eredni s ugratni, az mellyekből nehezebb lett volna kigázolni, — s egy *indifferens* levél irattatásával és annak mások előtt való *mustrálásával* szokott magának *creditumot* csinálni, és néha *ex nimia voluntate serviendi*, az maga feje és ideái után járni; melyre nézve én neki soha választ nem adtam, sem semmi *negociatiót* nem *committáltam directe*, hanem ösztönt az feleségem által adtam, és maga-magában törte a fejét; a mit jónak láttam: mások által, az ő tudta nélkül, *secretumban* folytattam. Ez vólt az oka, hogy sokszor panaszkodott, hogy más udvaroknál *negligálom* dolgaimat: mert ű nem tudott semmit azokban. Az *correspondentiáira* kívántató *fundus* esztendeig legfeljebb 200 tallérból áll: de ennek is *erogatióját* Brennerre kellene bízni. Az ő *informatiója* szerint az való ugyan, *Kegyelmed* is tudhatja, hogy *opere pretium* vólna Jablonczkinál vagy háromezer tallérból álló *fundust* tartai, a *secretariusok* és egyéb olyanforma emberek megcsinálására, az kik az *imperialis* udvaroknál csak 100 s 200 tallérkával is *contentáltatnak*; de mivel állandó *fundust* ezekre nem szabhattam, — *ordinarie* vólt még Jablonczkinál annyi *creditumom*, az ki az *berlinumi ecclesia* pénzéből ötven-ezer tallért is *offerált*, — de *discrete* éltem véle, mert nem kértem többet, az mennyit kifizethettem, kivált mióta az *subsidualis* pénzem megszűnt *Danczkán*: mert annakelőtte mind-

ezekben nem volt difficultas, s nem is lesz. ha Vetési bízta-
tása succedál. Haec ad 1, 2, 3, 4, 5.

Ad sextum. Úgy tudom, megmondtam Kegyelmednek :
ezen Rhen nevű Generális, kedves embere az Császárnak, dispo-
náltatott volt arra, hogy az urát az császár ellen, mi mellet-
tünk való hadakozásra és segítség-adásra disponálja, úgy az
erdélyi fejedelemségben való manutentiómban is, — az mely-
nek véghezviteléért ígértetett néki 50-ezer tallér ; melyben az
lett volna szükséges, hogy cambium adatott volna, és in
manu tertia lett volna az capitalis, adusque eventum : ű is
kész lett volna obligatoriát adni magáról, hogy addig nem
percipiálja. De én ezeket propter non potem protrahálván,
és az subsidialis pénztől várván, — mégeddig nem resol-
válhattam ; pro monstranda tamen sinceritate, amicum se
praebuit, s Rhen azért kap dolgainkon : de ezen dolog for-
malis elaboratiója nélkül solidumot tülle nem várhatunk ;
borral mindazonáltal mind lehetne kedveskednünk : de az jó
hiteles emberek miatt az enyimek — az tavalyiak — meg-
fagyván, megromlottak, az mellyeket küldtem is ide s tova.
szégyent vallottam velek ; az ideiek : van-é, s jó-é? nem
tudom, de végire megyek. Azoknak az residenskéknek egy
pár hordó borral üntig eleget téssen az ember. Haec ad 7. —
Ad 8. Golcz correspondentiájára már talám szükség nem lészen :
mivel res in fonte agetur, — azért Vinkensz uram is elma-
radhat. In 9. et 10. puncto feltett utozások is tendunt ad obti-
nendam aliquam negociationis speciem, s azon utozások nem
mondom, hogy pro meliori esse jók nem volnának : de szapo-
rátlan lévén az költség, el lehetünk nálla nélkül, sine muta-
tione substantiae.

Az párisi correspondentiáknak az krakkai postamester
Rósz által kell újonnan utat nyitni, mellyekért az pestis előtt
200 tallér volt fizetése tüllem. Az másik, Falkenberg, leve-
lére, tudom, Kegyelmed választ nem adhat ; de nekem is —
megvallom — nagy szégyen, hogy néki egyenesen nem vála-
szolhatok : mert igaz, valamint ír, hogy ű tette volt fel életét
az feleségem szabadulásáért ; akarnék néki vagy ezer aranyat
küldeni, — de non potem. Ha mindazonáltal Rádai béme-
gyen, és mégegyszer az svécziai király offerálni találná azon

penz megfizetését, az melyet itt adtunk az hadaknak: abból kitelnék ez is, — mert máskint most, látja Isten, nem lehet.

Forgács nyughatatlanságát eléggé csudálni nem győzöm; megmondottam nekie, hogy az egész Senatusnak tudtára adván megfogattatását, — hebehurgya módon el nem bocsáthatom; mutassa meg könnyebbedett detentiójában, hogy megváltoztatta természetit! De ebben contrariumot látván: Kegyelmed által admoneáltatnám némely illetlen petyegéséről, ha egyebet nem néznék benne evvel: az Kegyelmed ellen való helytelen opinióját; azért is más utat keresek néki, noha — látom — csaknem elhitettem magammal, hogy török szentté lett.

Csajági, — elhiszem, van tudtára Kegyelmednek. — hogy már Egerben küldetett; azért tétessen Kegyelmed dispositiót dolga revisiójáról, a mint legjobbnak itilli.

Ezeket végezvén: érkezék Ocskai Sándor, Antal úr so-lennis recommendatiójával és harez-relatiójával. Románnál (Romhány) az szegény magyar, itt penig az lengyel vala rossz, — harmadszor mindakettő jó leszén, nincs már mit vessen egyik a szemére a másikának! Glossa, hogy mind Románnál, mind itt, tiszteink kevés judiciumja veszté el az dolgot: mert itt is az mi corpusunk A) confusióban és szaladóban hozván az német balszárnyát, az ódal-lineánk C) szemben esvén az ellenséggel, azt követte, az mit az német tiszteknek kellett volna elkövetni, — mert helyrefordította; és így, hogyha az lengyelség D) akkor attakírozta volna: nagy jót segíthetett volna. Rivier kétezernek írja az ellenséget: Ocskai háromezeröttszáznak. Ez is beillik egy scénának, míg Isten jobban adja; — legalább szemben kezdünk lenni az ellenséggel! Penig jobban vanuak ott is az dolgok, mintsem gondoltam; és így megint újra foghatják kezdeni az dolgot, — penig hogy gustusok van hozzá. Ebből úgy látom, hogy, ha még késni talál Károlyi: csakugyan fel kell mennem; küldje azért Kegyelmed mentülhamarább az elmaradott maródiát ennek az svécus hadnak: mert reméllem, már eddig soknak megjavúlt az lovok. Úgy gondoltam eddigis, hogy az Kegyelmed minapi egy levele szerint Eger tájjékára fognak dislocáltatni, — de ott semmi hírek. Etc.

Ezen levelem elvégezése után beszélvén azon Antal úrtól gyött Dunántúl való emberrel: előttem is mindeneket szóval confirmált, az mellyeket levelében írt; melyre nézve én az grationalisokat expedialtatom, és azon lések, hogy Antal általmeneteli előtt kezdjék el az dolgot, és azután menjen Antal segítségekre. Beszéli aztat is, hogy az két általgyött regyimenteken kívül, valamennyi lovas német volt, Körmöndhöz gyülekezett; oly híre volt, hogy Budánál akarják általhozni őket, s csak el is hiszem, hogy, ha nem iparkodunk, — az lesz conceptusok, hogy az szécsényi postírungot Gyöngyösre hozván, az Dunántúl valóval az Tiszáig el fogják az földet, és az erdélyi némettel Várad felé csináljanak communicatiót; azért is siettetnem kell ezen Dunántúl való állapotokat. ¹⁾

27.

Méltóságos Eszterház Antal úrnak. Czegléd, 21. February, 1710.

Elébbeni leveleimből megláthatta Kegyelmed, mennyi nyughatatlansággal vártam az Kegyelmed informatióját, az mellyet tegnapi napon Ocskai Sándor által vettem, — elég vigasztalással annyiba, hogy praevisióimnak, a mellyektől Kegyelmed operatióit féltettem, nagy része bé nem tölt. Melyre nézve, talám Kegyelmed is általláthatta eddig, hogy jobb lesz ezután ordereim elkövetésében Kegyelmednek fáradozni: mintsem azokat, némely nagy dolgokat által nem látó, se messze nem néző tiszték opiniójára és voxolására bocsátani; mert ugyanis jól praevidiálja Kegyelmed, hogy notabilis marakodás nélkül ilyenformában az élest bé nem szállíthatni, — annak bizonytalan sorsára pedig Újvárt is egyszersmind exponálni, éppen nem volna tanácsos. Melyre nézve, mivel már most alkalmasint kitanúlhattuk: honnan, mennyi idő alatt, mennyi ellenség concurrálhat? minekelőtte fundamentalisabban kezdjünk az munkához, nézzük ki: diversiókkal ellene mennyiben oporálhatunk? s lássuk, ha ezek által nem adatik-e modalitas, megszakgatott ereivel könnyebben bírunk? Melyre nézve, most is szükségesnek itélném, ha az Vág vizének árja megengedi, az lengyelségnek

¹⁾ Eddig Pongrácz György kezeirisa.

az magyar hadak egy részével akár a Fejérhegyen túl, akár Trencsén felé való bocsáttatását, — az kinek pro consolatione azon vármegyékre pénzbeli assignatiót is adhatna Kegyelmed: mert ezek idegen hadak lévén, hazánk szolgálatjára más úttal nem alliciáltathatnak; az elpártolástul pedig ne féltse Kegyelmed őket, ha szintén lengyel furiából petyegni találának is: mert jól tudják, hogy a némethez folyamodván, Augustus kezeit el nem kerülík; s máskint is, oly hűséggel viseltetnek az palatinushoz, hogy aztat el nem hagyják. Távoztassa azért el mind Kegyelmed, mind Kegyelmed által az hadak hozzájuk való diffidentiaját, és hitesse el ki-ki magával, hogy valamint az minapi romhányi harczon ők magokat vitézül, most gyarlóul viselték, — harmadszor megintén jobban viselhetik! Csak jót, velek egyetértő magyar tiszteket commandírozzon az lengyel Generalissal Kegyelmed: az illyen távúllévő expeditiókra több hasznokat fogjuk nékiek vehetni, mintsem a mi hadainknak, — mert, ha confundáltatnak is: idegen országban lévén, hamarább gyülekezik csoportra. Ezen diversióból pedig reménlhetjük azt, a mit Kegyelmed az minap intercipiált német orderekből általláthatott, tudniillik, mennyi nyughatatlansággal volt az ellenség, méglen ki nem tanulta: ha maradt-é annyi had Újvár körül, a mely addig postírungjait attaquérozhatta volna? — és csak azután csuportoztatta annyira össze hadát, minekutánna kitanulta, hogy a háta megett semmi ollyas erő nem maradt. Az midőn azért Kegyelmed hátramaradását bizonyosan meg fogja érteni: kétségkívül ő is magát el fogja osztani, — mely alkalmatossággal adatnék Kegyelmednek legkönnyebb modalitás Verebélyt aggrediálni, ha azon hír, az melyet hallottam, hogy azon helységben újonnan beleszállott volna az ellenség, igaz találma lenni. Ehhez mindazonáltal szükséges lészen oly ordert adni az lengyel Generalisnak, hogy, ha az Fejérhegyen túl való földre mehet, — avagy, az nem lehetvén, Trencsén, Túrócz, Liptó vármegyéknek fordul: ottan subsistáljon is, még nagyobb erőtül el nem nyomattatik, — kivált ha az ellenség azon diversióval nem gondolván, postírungaiban helyben-maradna; mely alkalmatossággal azon idegen had is maga assignatiót

kiszedhetvén, consoláltathatnék, — elég is volna melléje csak Bokros és Paur regimentjeit adni. Azalatt adattatnék nekem is idő mind az hátramaradott svécziai regularis hadakat bevárni, úgy Károlyi urat is, a ki által egyszersmind be fogom késértetni az itten congerált és congerálható élelt, — és subsequenter Kegyelmed lejövén, kezdhetnénk az Dunántúl való operatiókhöz, nagyobb fundamentummal, mintsem az Kegyelmed embere emlegette előttem: mivel az hitetlennek fegyvere és practicája által kevés bódlogulást remélhetünk; melyre nézve se Horváth Zsigmondnak, se Kis Gergelynek nem expedialtatom az grationalist, — hanem azoknak, az kikirül Ocskai Sándor által üzent Kegyelmed, tudniillik a kiknek minap, Tavarnok megvétele alkalmatosságával, maga is adott; a nevek mindazáltal nem inseráltatik: mivel mindenikének keresztnevét nem tudta megmondani.

Ezen operatióit megindítván Kegyelmed: szükségesnek itélem, hogy maga személye szerint az Ipoly mellékire jöjjen, — mind azért, hogy communicatióink szaporábban folyhassanak, mind, hogy az velem való conjunctiója jobb modalitásokkal meglehessen; és tégyen Újvárbán oly rendelést, hogy, ha az következhető verebéli operatióhoz foghatna: onnan egy orderire kijövén az gyalogság, maga azonnal csuporra vévén az lovast, időhalasztás nélkül aggre dialhatná az ellenséget. Melyre ha az Kegyelmed hátramaradott lovas ereje elégséges nem volna is: tudtunkra adván az hátramaradott ellenség constitutióját, — azonnal magam is conjungálhatnám Kegyelmeddel magamot, mivel úgyis azon rác z ellenség, a mely Szegedhez gyülekezett volt, általmenvén az Tiszán, és már conjunctiójátúl az innekső ellenséggel nem tarthatván, mi is innen rövidnap alatt elébb fogunk mozdulni. A helyét az Kegyelmed quártélyának nem denominálom; az mellyet Kegyelmed alkalmaztassa úgy, a mint pro sui securitate és communicationis facilitate legjobbnak itéli, — csak mentül-hamarább adja tudtomra: ezeket mennyiben effectuálta, avagy effectuálhatja?

Balog Ádám cselekedetét annyival is nagyobb csudálkozással értem, a mennyiben reflectálok magamot, hogy csak nemrég is az Generális-characterre recommendálta előttem:

most peniglen, — a mint Kegyelmed írja, — illetlen beszédivel éppen oly inconsideratióját mutatta, az mely azon characterhez nem illik; mivel reménlem, hogy minekelőtte Kegyelmed ily érdemes hívünk és nevezetes characterő tisztünk megarestáltatását resolválta: az vádoknak circumstantiáit és valóságát annyira megvizsgálta, hogy azokat nemcsak sinistra delatióból avagy irigységből okozottaknak lenni comperiálta. — s nem olyanoknak, mint a Szűcs István ellen valók voltak, az ki, ha méltó volt is az aggravans — jöllehet csak együgyűségből okozott suspicióból származott — megfogatása: nem volt méltó az paripái és fegyvere elosztására; melyre nézve mind igazságosnak, mind szükségesnek ítélem lenni, hogy Kegyelmed mindazokat hittel is kikerestetvén, restituáltassa, mivel ártatlannak lenni comperiáltatott. Ha peniglen Csajági megarestáltatása alkalmatosságával is holmi egyet-másá iránt — talám az Kegyelmed tudta nélkül is — hasonló történt volna: aztat is jó idein Szluha Ferencz hívünk kezéhez, pecsét alá adattassa Kegyelmed, hogy, ha vétkesnek lenni nem comperiáltatnék törvénye szerint. — törvénytelenül meg ne károsíttassék. Hogyha azért Balog Adám hívünk dolga tovább is törvényes revisiót fog kívánni, — az melyet Kegyelmed pro satisfactione sui kívánhat. — tovább is informálván Kegyelmed: az igazság-kiszolgáltatásban meg nem fogatkoztatom.

Az Kegyelmed clavisos levele elolvasása után vettem az Kegyelmed 16. irott levelét is, az melybe Kegyelmed némely érdemes híveim consolatiójokról gondolkodván, promotiójokat projectálja előttem; s csak elhitettem magammal, hogy azon projectumokra inkább az recommendált személyek inportuna instantiája kéntelenítette Kegyelmedet, mintsem az maga indulatja: mert tudom, hogy ifjúságátúl fogvást kezdvén s continuálván az hadakozást. — jól tudja, hogy az gyakorta változás s regimenteknek csereberélése soha magával jót nem hoz; és eleitül fogvást ezen nemzetünkbeli hadat az jó hadi disciplinára akarván szoktatni: azt kívántam közé inducálni, hogy tisztinek azt tartsa, a ki eleiben praeponáltatik, nem azt, a kit ő szeret, avagy nem szeret; sőt ha némely ezereken, — a mint gyakorta még a regularis hadak között is

történhetne, — visszavonásoknak okait láttam volna is: inkább kívántam az alábbvaló tiszteket az feljebbvalókért, mintsem az feljebbvalót az alábbvalókért reformálni. Melyre nézve Csáky Mihály úr ezeriben is Kókainál egyebet nem resolválhatok, — ki ellen ha fundamentalis panaszai vannak az alattavalóknak: panaszolkodjanak óbrstereknek, Csáky Mihály úrnak, és ha törvény érdemetlennek lenni találja: igenis, akkor lehet Borbély Gáspárnak accessussa, a kit magunk is érdemes személynek tartunk, — de másnak injuriájával nem promoteálhatjuk. Hasonló Bokros Pál dolga is, az ki hozzánkvaló hűségét mindene elhagyásával, és hosszas, sanyarú raboskodásával contestált; evvel mindazonáltal ő is magát a törvénytől meg nem menti, ha szolgálatját annak rendi szerint véghez nem viszi. Ha Ocskai Sándornak azért Generális Bercsényi úr promotiójára való alkalmatosságot ígért: ha az harmadik injuriája nélkül való alkalmatosságot mutat, — kegyelmességemben meg nem fogyatoztatom, mivel érdemesnek lenni itélem.

Trsztjánszki promotiója ugyan, a colonellusa (Somogyi Adám) elpártolván, reménlem, idősebbek injuriája nélkül ment véghez, — rendesebben esett volna mindazonáltal, ha előbb recommendálta, mintsem promoteálta volna Kegyelmed: mert az regimentek collatiói még az ország Főgenerálissa- és Locumtenensünknek is nincsen authoritásában, s haszontalan is lesz rangjára nézve az Kegyelmed nevemmel való declaratiója, — hacsak a szokott és a hadi rend által practicált instantiája szerint a decretumát ki nem veszi, — az mellyet difficultálni is nem fogok.

Ma juta eszemben, hogy az előbbeni leveleimben Augustus király factora iránt Kegyelmednek nem válaszoltam; ha azért még késő nem lesz, kiadathatja Kegyelmed az passust neki, — de azért hozzám ne késértesse, ha kívánczok is, hanem menjen maga útján Kassa felé.

Ezen levelem végezése alkalmatosságával juta eszemben, hogy feljül az lengyelek fizetésére assignálandó pénzről emlékezetet tévén: annak semmi ideát nem szabtam; melyre nézve, mivel még nékiek semmi állandó fizetés nem rendeltetett, s bizonyos okokra nézve nem is rendeltethetik, —

praevis sztarosztai opinióját vegye Kegyelmed: mennyivel contentáltathatnak? és mit per pausch assignáljon nekik bizonyos summát. Ez, tudom, hogy az ő szokások szerint egy szóval véghez nem megyen, — de ha sokat találnának is kérni: emberséges ember lévén a sztarosztai, elhiszem, az Kegyelmed helyes demonstratióira nézve el fog engedni benne. ¹⁾

28.

Czepléd, 22. Februarj, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Tegnapi levelét nem akarván várakoztatni, mivel azután jutott eszemben, hogy Kegyelmednek is talám írt Antal úr némely regyimenteket változtató projectumiról. — hogy azok, úgy az operatiói iránt való dolgokról is informatus legyen Kegyelmed: miként resolváltam? — ímé, accludálok levelemnek pariját. Meg ne ütközzék Kegyelmed abban, hogy az Dunántúl való dolgokat contemnálni láttatom; csak azért írtam így clavisos levelemben, hogy ezen titok az claviseket fordító secretariusok előtt jobban eltemetődjék, — mellyet más, particularis levelemben megírtam néki, és grationalisokat is elküldöttem. Ocskai dolgában is nem lesz változás az egyszeri resolútiómban: de azt szeretném, hogy ne ily crude, nolle-velle vétetnék el az regyiment.

A Bruninx leveléről is semmit sem írtam, a mellyet ugyan includáltam; szükséges lészen Clementnek megküldeni az copiját: mert valóban, contrarium avval, a mivel ő általa bízattak. Csak kitetszik: Dum fueris foelix, etc.

Itt ez éjjel csak meg nem fagyánk, az kórós, pislogó tűznél; melyre nézve nolle-velle Jász-Birinyben kell mennem, a hová most actu congyeráltatom az Újvárbán szállítandó élelt Pest eleiről és az Duna-melleyekéről.

Mencikovnak ezen includált leveléből megláthatja Kegyelmed kívánságát; az passust csak az feleségemnek küldje meg Kegyelmed, megírván, hogy távolylétemre nézve nem kívántam késedelmeztetni az dolgot. Fervilét fordíttassa meg Kegyelmed Krucsáival.

Srétert Eperjesről jó idején változtassa meg Kegyelmed;

¹⁾ Beniczky Gáspár kezeírása.

én eleget hányom-vetem elmémet, — de mivel oda lutheranus kell: csak nem találok jobbat Szent-Iványinál; de Srétert is ki kellene onnan feleségestül igazítani, a ki ellen elúntam hallani is a sok nyelveskedő, hamis, és valósággal egyvelges panaszokat.

Ezeket elvégezvén, éppen ezen materiában írott 18. költ levelét Kegyelmednek veszem, az melyben éppen azt olvasom, a mit megmondtam discursus közben Andrásirúl; csak könnyen elhiszem, levelére nézve, hogy György is ezt fogja követni, — de nem reméllem, hogy az szepesi commendans oly hamar megünja. Adta volna Isten, követtem volna azt, az mit Peklínben Laczkó előtt mondtam, és még akkor adtunk volna ordert, hogy extremitást nem várván, gyűjjön ki. Ez ám az oka, az miért más nemzeteknél bizonyos casusokra restringálják az capitulatiót: mert pauci habentes donum martirý, — kintelenítetik hitetlenné lenni, ha se az ellenségtül, se az maga felekezetitül egyebet halálnál nem remélhet. Ennek nagy lármája egy darabig kétségkívül nagy confusiókat fog okozni; de mindeneket lecsillapít az Isten, ha az mezőt nekünk adja. Nincs rosszabb annál, hogy az Kegyelmed körül lévő had mégsem tért észére, mivel öszve nem vehetni. Szerettem, hogy abban fárasztja az ellenség elméjét, hogy persequálni akar: mert, hacsak Isten meg nem bolondít, — nem capiálom, ezen sík földön, Újvár, Eger között bérekeszhessen. Pálfinak még semmi híre; meg fog még tartózkodni — hihető, — Antal hírére nézve. Károlyinak én is írtam minap az hajdúságrúl, az mint Kegyelmed az minapi levelemből láthatta; de ne bízzék Kegyelmed oly hamar máshoz, mint Szent-Iványi regimentjéhez: mert igen nagy confusióban van az többi, nem-annyira az harcz miatt, — mivelhogy csak harmada az regimenteknek, — mint az erdélyi confusio miatt.

29.

Jász-Biriny, 24. Februarij, 1710. Gróf Bercsényi úrnak írott levélnek extractusa.

Desalórs (Des Alleurs) levelébül látván szükségét Lemér Francziaországban való menetelinek: az ő, Kegyelmedtül

tett projectumok repraesentatiójára opinióját várom : ha több hasznót remélhetünk-e itt, vagy ott tülle? Ha elküldését javallja : küldje hozzám, hogy tudhassam elméjét disponálni, mivel másként igen disgustatus.

30.

Jász-Biriny, 24. Februárj, 1710. Károlyi úrnak.

Jóllehet e napokban írott leveleimből mindeneket megértett Kegyelmed : mindazonáltal két rendbeli, 19. datált levelét is válasz nélkül nem kívántam hadni, — mivel ugyanis azon ratiók, a melyekről Kegyelmed emlékezik, nem engedvén praecipitálni felmenetelemet : azért csavarodtam vala Czepléd felé, hogy onnan ide való gyövetelemmel újonnan előlmenni az vulgustúl láttassak. Már azért, ha szinte az itt uralkodó pestis nem engedné is sokaig való subsistentiámot : időt nyerek, ha lehet, csavarogva, — de azalatt is elég impatientiával leszek az Kegyelmed gyöveteléig, kivált mivel bizonyos hírül írja Bercsényi úr, hogy persecutio feltett czílja az ellenségnek, és hogy Lócse megvételeével már azon végre mind a rozsnyai, mind az szépassági hada rezgelődik ; attúl félt, hogy egy része egyenesen, más része Szendrő felé gyüvén, ki ne rekeszsenek Egertől. De ez igen messze néző s nehéz executiójú projectum lévén : úgy tetszik, inkább akar-nám, ha elkövetné az ellenség, mintsem ha elmúlatná, mivel oly országon vagyok, a hol út nélkül is járhatni. Zsámbokit az Cserehátra, Nagy Gábort az Duna-mellyékire küldöttem, hogy idehajtsák az Újvárbán szállítandó élelts zsákokban, mivel Szluha extractusából úgy látom : pro Februario csak 3430 pozsonyi szapu volt az magazinumban. Melyre nézve az Zsámboki mellé rendeltetett lengyeleket még el nem küldhetvén, — csak az bagácsiát fogom el-általküldeni.

Az mint Bercsényi úr leveléből látom, attúl tartok, hogy el ne késsék azon lengyelség, az melynek által kellett volna menni ; reméllem mindazonáltal, hogy a híjjával is dispositióját effectuálván, nem fog késni Kegyelmed, — mivel ha engemet nem bántana is az ellenség : de elég oka lehet sietésének az újvári magazinum megtöltése. Nyúzó hírét inpatienter várom.

Jász-Biriny, 24. Februárj 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Jöllehet ezelőtt egynéhány órával írtam volt Kegyelmednek Ottlik Pál által: mindazonáltal, kényes utazását praesupponálván, ezen curérom által kívántam válaszolni az Kegyelmed 20. írott levelére. Én még Istennek hálá, ment vagyok még az híretül is az ellenség persecutiójának; itt pedig még az pestis is salagvárdám, az mely megtisztogatja az szakáltúl ezen helységet, — de reméllem, még Isten megtart az velem valókkal az jó szellős gunyhókban. — Ugyanis, míg Szepesvára fenn lesz: nem hiszem, hogy az ellenség onnan kihozza lovas erejét, — hanemha való volna, az mit tegnap egy ennek-előtte Felvir (Feirville) regimentjében kapitányságot viselő, s azután hosszas raboskodása által Lubumerczki szolgálatját amplexálni kényszerítettett, a császárnak adatott, most ide-szökött francia tiszt mond, hogy tudniillik complete volt 4000 ember, az melyet Lubumerczki adott az császárnak, az mely még most is nem osztattatott az császár népe közzé; és így hétezer volna Szepesben az német, az melyet még senki-től sem hallottam. — Éhségit és dögít nagyon referálja, úgy azt is, hogy Lubumerczkit arestálták volna Bécsben, és az császár az tizenhárom városon szedett pénzt. Ezt onnan tudja, hogy parancsolat gyűtt az bagácsiája eladására és az pénz Lefelholcz kezéhez való szolgáltatására. Ez könnyen meg-es-hetett annál az istenes udvarnál, az ki — hihető, — azért adta néki az Generális caractert, hogy lehessen személyéhez aggressusa; — fog még illyet Andrási István is tapasztolni, maga példás hitetlenségéért! Az öcscei felől nincs sem mit higgyek, sem mit gyanakodjak: mert hol egyetértőknek, hol visszavonóknak tapasztoltam őket lenni; és azért kinek-kinek particularis esze lévén, motibus propriis impellentur potius, quam alienis, — et fidere et diffidere periculosum est in his rerum circumstantiis; quia tamen confidentia non diffidentia: conservatur unio; satius esse videtur hanc conservando fidere, quam diffidentia divisos debiliri. Az jószágát Istvánnak ne kímélje Kegyelmed Páltúl és Györgytül, — azaz, az mobi-lét: mert az immobilis fiscalítások a modo inposterum nemini

conferantur, hanem pro fundo Regni habeantur, — csak idején gondolkodjék Kegyelmed de modo administrationis horum, és erre az földre is küldje emberét az Oeconomicum: mert sok itt az ilyen, és per pestem deficientium fiscalitása.

Lemér is megküldé nékem Desalórs és az király leveleit, melyből megláthatja Kegyelmed, hogy cum caractere ablegati, extraordinarie vólt ű ide expeditus, ha tagadta is. Az neki irott levelemet, mellyet sub volanti küldök, protocolláltassa Kegyelmed az francia secretariussal: mert nincs minútája, és azután expressusa által kell küldeni, mivel az király levele is benne van. Nagyon offerálja magát az Kegyelmed projectumi secundatiójára; javallja, — az mint ma is írák, — hogy Lemér által küldjük fel. Ha jól considerálok, talám nem is vallunk nagy kárt elmeneteliben: mivel magam is félénknek tartom, — építeni pedig már keveset fogunk. Vétésit is Brennerrel fel kell váltatni, — de ez haszontalan lesz mindaddig, míg az subsidialis pénz cambiumi meg nem indulnak; mert elhiszem, adósságit fogja allegálni: mivel az mióta ott van, kétezer tallérnál és kétezer forintnál többet nem küldhettem neki. Jó lesz azért megíratni, hogy készüljön, s több adósságot ne csináljon, és informáljon az eddigvalórúl, — reménséget nyújtván, hogy azért revocáltatik, hogy másuvá küldethessék, és pro tractatu universali instructus mehessen suo tempore.

Csajáginak Egerben való létit mivel minap megírtam, és dolgát Kegyelmedre relegáltam: ímé, mindeneket visszaküldök, úgy nékem Kazi iránt küldött levelét is includálván, — noha most hallom ittlétit, azért Kegyelmedhez fogom küldeni pro examinatione hujus negocii.

32.

Jász-Biriny, 25. February, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Az tegnapi levelem elküldése után vévén Máriási levelét, hogy az maga és Csáky regyimentjével Gödölyére érkezett, és hogy az lengyelség is általtakarodott az hegyen, — Vajda András is irván Püspök-Hatvanárúl, hogy az losonezi és szécsényi német Vadkerthez gyülekezvén, ellene nyomakodik: noha csakhamar azután vettem az Kegyelmed 22. irott

levelét is, — de bizonyosabb híreket várván, válaszmeg-
lasztottam; de azon hír sehonnan nem confirmáltatván, nem
hiszem, hogy valami legyen benne, jöllehet mindenüvé kiad-
ván az ordereket, készen várom, s ha több nem lesz az rom-
hányinál, — még egyet próbálok velle. Antal levelét is vettem
azután, az melyben írja, hogy azon németiség is, az mellyel
minap megütközött vala, az Esztergomnál általgýött 16 stan-
dárval megegyezvén, az Garamon az Macskarévén általtaka-
rodott; és mivel az vizeknek nagy árja vólt: maga adott or-
dert az lengyeleknek, hogy hozzám gyűjjenek Hajszternek is
s Pálfinak is vólt híre, hogy velek vagyon; és így, inkább
hiszem, csak kísértették magokat ezen ellenséggel, mintsem
hogy azon hadakat ellenem hozván, azon földet üressen hagy-
ják; s ha Gordon jól akarja, — lesz az szepesinek is elég
tartózkodása; ha mindazonáltal ugyan csak gyün, s erőmet
hozzá nem mérhetem: azon lések, hogy étszakai próbával
tehessek valamit ellene.

A titulus nem-írása feledékenységből esett, — ímé, ma
solenmniter titulálva küldöm. Az annectált clavisos czédu-
lácska, nem tudom, ha nem az Tamasóczki clavissával vagyon-e
írva? mivel Sinyavszkiné asszonyom includálja; jó lesz, ha
maga megpróbálja Kegyelmed, minekelötte más kézre bo-
csássa. Az svécus óberstertül fűstrázsamesterének írott levelet
olvastam: de abban nincs az, a mit Kegyelmednek mondott,
hanem csak az regiment conservatióját recommendálja. Az
rabjaink iránt, igenis, tehet Kegyelmed oly repraessariát, az
minéműt szeret, — én sem bocsátom többször parolára űköt,
noha most is nem esett ingyen: mert a svécusokon kívül csak
elbocsátották az magyarokat. Megvallom, a mióta meghallot-
tam titkos correspondentiánk által, hogy ugyan csak Pálfi
lesz itt az Commandérozó-Generális, ...¹⁾

---

¹⁾ E fölötte érdekes pont a protocollumban tovább folytatva
nincs; hihető, a levélben sajátkezűleg írta a fejedelem, s oly tit-
kosan, hogy lemásolni sem engedte.

33.

Jász-Biriny, 26. ¹⁾ February, 1710. Károlyi úrnak.

Ezen Kegyelmed curéját a végre tartóztatván meg, hogy a²⁾ által bizonyosabbat ír hassak, — jöllehet derecskei erdőben naplott és étszaka megindult s az három postírunghból öszvegyült németről még semmi bizonyos hírem nincsen: az Váczelein intercipiált Czikkín leveléből mindazonáltal oda való menetelit supponálom, azon élés betakarítására, az mely ott volt berakva; azt mindazonáltal bizonyosnak látom, hogy Hajszter négy regyimentet hozott által az Dunán, és hogy persecutiómra igyekezik, s már Viardnak Szendrőben való érkezését is írja Szent-Péteri; melyre nézve általláthatja Kegyelmed, miben legyenek itt az dolgok. Én az árnyéktól nem recedálok: de láb s kéz nélkül lévén, — nehezen motozhatok; jól esik azért az Kegyelmed Pógárnál való általgöyvelete, az mellyet valóban inpatienter várok. ²⁾

34.

Méltóságos Eszterház Antal úrnak. Birin, 26. February, 1710.

Füleki Szöcs István fia által is vettem tegnap újonnan Kegyelmednek két rendbeli tudósítását; és mivel Máriássy Adám, Csáki Mihály úr regimentjével érkezett, referálván az lengyelek Veresegyházához való általjöveleteket is: mint-hogy szintég akkor Vajda András is informált, hogy az három postírunghéli ellenség Vadkerthez gyülekezett, — az felsőnek motussára nézve is, mindazon általjött hadaknak errefelé való nyomokodásokat megparancsoltam. Noha az hadi conjuncturákat és az ellenség statussát considerálván, s azokat más particularis híreimmal combinálván, oly opinióban vagyok, hogy az Vágon általjött ellenség csak Pálfit késérte, és talám már eddigis előbbeni statióiban ment: hogyha mindazonáltal minden vélekedésem felett Báth és Szebeléd tájékán subsistálni, avagy ellenem operálni talál, — szükséges, hogy Kegyelmed az idővel éljen, és azalatt mindenüvé a hová

¹⁾ 27. is lehet, corrigálva van.

²⁾ Pongrácz György kezeírása.

lehetséges lehet, portáit árvíz módjára kibocsátván, és azok által a földet ellepetvén, hajtattassa az élest, s lármázza Morvát. En reám Kegyelmednek reflexiója ne is legyen : mert minekelőtte az reámjövő ellenség ereit ki nem tanulom, úgy magamot Károlyi úrral nem conjungálom, — elméjét az ellenségnek sokféle motusokkal és egyébféle hadi fortélyokkal fogom distrahálni. Az alatt ma a Méltóságos Asszonyt, Kegyelmed kedves házastársát, cum bona securitate Egerben késértetem, hogy ottan az időtül és az alkalmatosságtól várván, vagy Kegyelmedet megvárja, vagy Kegyelmed után mehessen ; — csak kérem, oly vélekedésben ne legyen, hogy eddigis oly notabilis fogyatkozásokat szenvedett volna — azokon kívül, az mellyek csak Kegyelmed által remediálhatók ; mivel valamint eddig, úgy tovább is minden lehetőképpen provideáltatni kívánok felőle. ¹⁾

35.

Gróf Bercsényi úrnak. 2. Marty, 1710. Jász-Birinybül.

Minapi levelem elküldése után csak vártam már az ellenségnek ellenem való indulását : mivel Szent-Péterinek is oly híre együtt volt, hogy Szendrőben szállott Viard, — és így egyebet nem magyarázhattam Balassa-Gyarmathoz való érkezésébül az Dunán és Vágon általgyltt ellenségnek, hanem, hogy vagy reámgyű, vagy az Generálisok közzül valamellyike kísértette magát ; de azóta azért suspendáltani levelem írását, míglen második confirmatioja nem érkezik azon ellenség az Dunán által való takarodásának és az postirungbéli hazaoszlásának, — noha ugyan még ezen utolsó nem bizonyos, mert Pálfit Vadkerten mutatják lenni az élés bevitele iránt publicált patensi ; az elsőrül is bizonyost várok még Antaltúl, az ki írása szerint 26. ment Csalóköznek, és küldött Morvának ; s Viadról is azóta semmi hírem nem gyűvén, — reméllem, adnak még időt az Károlyival való conjunctiómra, az kitül harmadnapja hogy semmi hírem nincs, és onnan reméllem úthban létét és Polgárnál való kötözését ; bárcsak gyűne, hogy felküldhetném : mert Antal hajdú dolgábül is írja fogyatko-

¹⁾ Beniczky Gáspár kezeírása.

zását Újvárnak, és hogy neki is írták, hogy az ellenség annak megszállásával akarja kezdeni campaniáját, mellyet még Vajnovics megmondott vala, és az minap intercipiált leveléből is Czikkinnek penetrálták, hogy a nélkül híjában fáradságok. Mivel azért az postírungjai ellen gyalog nélkül nem operálhatok, előre gondolkodnám örömet: micsoda dispositiókat tehetnénk, hogy azon erősséggel az communicatiót megtarthatnánk, és pro subsistentia Pest vármegyét conserválhatnánk; — de pro ratione belli nem látnék jobb módot, mint ha itt egy jó, formalis sánczot csinálván, Nógrádot újonnan praesidiálván, az Garam hídja kedvéért az béni templomot is fortificálnánk. De exurgit quaestio: ubi est hajdú? — méltán is; de e nélkül egy persecutióval kisépervén innen bennünket, Gyöngyösre transferálván postírungját: ha nem lesz mihez vetni hátunkat ezen a földön, — még portánk sem bűzli meg Újvárt! Itt könnyű munkával lehet oly erősséget csinálni, mint Szólnok, nagyon persvadeáлом az jászoknak munkája felvállalását és magok hajdúival való őrzését, s mára convocálják az respublicát; megválnak, mi lesz belőle. Küldje Kegyelmed azért hozzám Lemért, az minap ű tülle projectált követsége örvével, — kivált ha Kegyelmed is jónak látja ezen conceptusomat; mert úgy akarnám, hogy oly munkához kezdénénk, az mely ad Majum infallibiliter véghezmenne.

Az tisztek mutatiói iránt én minap beszéltettem Ocskai-val, láttatott capacitáltatni; mert titularis óbersterséget azon regyimentben nem tudom, hogy viselhessen, Géczi is csak óberster lévén, — a kin nem tudom, mit kap Kegyelmed? mert éppen föld terhe: az romhányi harcz előtt is csak Károlyi mulattatta el velem, hogy arestomban nem tétettem az kényessége miatt, — becsülettel ott is veszté az regyiment tiszteire adott posztót és némely muntírt, az mellyet pompáson hurczola egy hat lovú kocsin, és az regyiment muntírjával felruházott szolgálkkal.

Gosztonyinak tüllem sem lesz egyéb válaszsza, hanem az mi Kegyelmedtől volt; én bizony választ sem teszek levelére, mert bizony, se jónak, se rosznak, se rationabilének nincs haszna.

Az mellettem lévő regularis regyimenteknek dolgát

rendben akarván venni: ímé, az tabellájokat avégre küldöm, hogy megláthassa Kegyelmed, hogy mennek az bagácsiánál és az commissariatusságnál az commandérozott intricatum chaos-dolgok, és valóban confundálták és injuriálták az tisztek cassájokat. De pro inchoando negocio akarnám, ha Kegyelmed az cassíreerek extractusit megküldené: ki mennyit erogált s collectált számokra?

Pro curiositate az német istentelen új patensét, ímé, includálok, Andrási György Fáy levelének inclusájával, az mellyek Pál iránt nagy szeget ütöttek fejemben, — melyre nézve szükségesnek ítélem, hogy magatúl messze ne bocsássa Kegyelmed, se ne applicálja addig commandóban, még az Isten jobbra nem fordítja dolgainkat: mert csak elhitettem magammal, hogy attúl függ esze, s attúl vár.

Az Duklyára érkezett fegyvert, ha lehet, az hajdúnak avagy regularis hadnak conserválja Kegyelmed; ha amannak való: a czejtházban conserváltassék, mert híjjában kiosztani; ha az regularisnak jut: küldje Kegyelmed Egerben, — lesz gondom reá.

36.

Jász-Biriny, 3. Marty, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Ezen annectált levelemet elvégezvén és bépecsételvén, érkezék az Kegyelmed 28. irott levele is, az melybül a szepesi német az bányák felé való indulását értem; ez confirmálja opiniómat, hogy leskodik Pálfi. Újvárbül másoknak, de nékem nem írják, hogy Eugyenius regyimentjét vitte volna el magával Hajszter; ha úgy van, infallibiter Imperiumban mégyen ezen regyiment, — mivel Eugyenius fog az Rajna mellett commandérozni.

Hogy az lőcsei hajdúink szöknek: azt örömmel értem; szaporítsa Isten őket!

Már ezen ellenség motusábül nyilvánvalónak tartván, hogy persecutiókra igyekezik: megvallom, sokat gondolkodom, hogy kormányozzam az ország eszit személyem iránt; s ha erre reflexiót tévén: nem volna-e jobb addig magamot valamely conferentia praetextusa alatt subtrahálnom, míg az ellenség ereje világosabban ki nem tetszik, — s azt kitanulván, az lankadó elméknek újulására újonnan gyűnék az hadak

közzé? De ennek az ellenség motusa előtt kellene véghezmenni: mert ha azalatt, még az Kegyelmed opinioját vészem, válaszsát találok venni, kinyilatkoztatik, — késő lesz; várom azért sietséggel vissza ezen curéromat, mivel Kegyelmedtől kívánom megérteni az odaváló esztét. Reméllem egyszersmind aztat is, hogy az Kegyelmeddel elmaradt hadat ha csuportra veretteti: nyúgodalomban nem fogja hevertetni az szepesi és lipiai ellenséget.

37.

Jász-Biriny, 5. Martij, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Nincs oka Kegyelmednek, hogy törődjék az Viard indulási hírének megírásán: mert aztat még azelőtt meghallottam vala, de még ex aliis circumstantiis nem ítélttem valóságosnak, — jöllehet ex superabundanti cautela, Szent-Péteri hírére nézve, portást küldöttem Szendrő felé; de most is veszem Rétei János reportumát, — az utolsóban írja, hogy magának is két portája van Rozsnyó felé; s látom, az prófont osztása okozta ezen híreket: mert még se csuportozását, se szaporodását nem tanulhatom ki ezen postírungaiban, — hanem az miéink ellen néha öszvegyül, s láttatik ellenek való incselkedése, de mégeddig, Istennek hála, jól vígyáztanak magokra. Hajszterrül penig mit hozott az berzsényi portás, — mellyet már Antal is confirmált, — ímé, includálok; mondatik az is, hogy az Vadkertre ment német sárga vált, az kit Hajszter visszavitt, veres: melybül combinálok Eugenyus regyimentje felváltását, az kinek négy companiája Rozsnyón vált, — lihető, ezt váltotta fel az szepesi német, s Liptóba ment s azon fel, — s abból eredett híre gyülekezetinek. De akárnikínt legyen: én minden csalárdságát praevidiálok, s ha lehet, teszek ellene, — csak vagy egy hétig nyugodjék az rácz kergetésétől elfáradott Károlyi hada, az mellyet az Duna-mellyékire küldöttem: felváltatom az Kegyelmed conceptusa szerint Antalt.

Szent-Iványi regyimentjét ma ordereztettem által Károlyival Kassához; melyre nézve már nem szükséges általmenele Szent-Iványinak, hanem csak gondolkodjék reparatiójáról, s küldje meg hozzám az tisztek defectusát, az mellyet magam

fogok declarálni; kérem, Kegyelmed is vegye szívére azon regiment dolgát, — segítse az mivel honnan lehet!

Kedvesen is vettem, s köszönöm is, hogy hathatósabb volt requisitióm az Ottlik Pálnak adott pénz iránt az Gosztornyiénál, — melynek megadását el sem mulatom.

Dániel úrnak azt sem parancsoltam, hogy odamenjen, — azt sem, hogy visszagyűjön; de, hihető, szereti az egri lakást, méltán is: mert itt is szedi cselédje az intertentiót Borsod vármegyén, úgy tudom, Homonnán is kiadatik, Kassán is cseppent. Csajági dolgát nem ellenzem hogy revidiálja; fogok Antalnak írni az bizonyságok beküldéséről.

Szent-Iványi regimentje odaérkezvén, Ordas persecutiója szükséges: mert felettebb is megszorodik az falevelével.

Fervill levelében egyéb nincs, hanem hogy adja tudtomra, hogy Desalörs írta néki, hogy helyében gyűjön: de excusálta magát az én commissiómmal; megíráthatja Kegyelmed néki, hogy már én is excusáltam, csak járjon el parancsolatomban, melyről Kegyelmednek is van tüllem intimatiója hogy secundálja, — jóllehet ugyan, hogy nem tudja miben, hanem csak az mennyiben requirálni fogja Kegyelmedet.

Az moszkva dolga jól indult; ha az desertorokon öszve nem kapnak is: de csak tudja meg az német, hogy ki nem adják, — elég beneficiumunk lesz szökéséből.

Nem látok semmi difficultást benne, hogy Jablonczkinak meg ne jelentessék Rheén dolga, kivált mivel úgyis segíteni akarta dolgainkat a prussiai király a moszkvánál; tagadhatatlan, hogy jól is esnék nála az pénz letétele: csak az correspondentia circulálása hosszas időt ne foglalna magában, — innen tudniillik Jablonczkihoz, onnan Rheénhez; de így is jobb, semmi nélkül, ha másként nem lehet.

Szepesvárának is, úgy látom, úgy mint az többinek, az reménségtől függ állapotja, — mely ha portázások által bennek tartatik: tovább is elviszi egy hónapnál; ha azért lehet: ne kímélje Kegyelmed az gyalogot, az mennyiben látja módját. S azt is elméjére kell adni nekiek, hogy május elgyűvén, s táborban szállván az ellenség, — úgyis vége lesz bloquadjoknak. Krasznahorkát, hogy bombázza inkább, mintsem ezt, — nem hiszem. Jóllehet inkább féltem Újvárt Egernél: de ugyan

erre is van gondom ; melyre nézve, mivel látom, hogy felvett fortély a az ellenségnek, hogy lineája elébbvetésével szokta constringálni az hátrahagyott várainkat : hogy az Sajó mellé rendelhető lineáit praepediálhassuk, — Szólnok praesidiáltatását és újonnan való reparatióját szükségesnek ítélem : de kissebbé kell csinálni, mintsem volt, id est 200 hajdúra, mert ez által az Tisza communicatióját megtartván, oly nagy lesz, mintha az egész Tiszántúl való had benne laknék, s ha Egret obsidiálni akarná : onnan bírhatjuk az háta megett levő földet. Most egészen megöltalmazuk az Eger-vize mellyékit az rácztúl, és Szólnokbúl Egernek, emennek abbúl lesz beneficiumja, — kivált ha itt is lenne vagy kétszáz emberre való sáncz, az mellyet formalis obsidio nélkül meg nem vehetne ; hónap vagy hónapután magam is odarándulok, megnézésére ; már is tettünk projectumokat az munkások iránt, s még szaporábban remélhetjük megcsináltatását, ha pro faciendis animis az járszág közzé adjuk azon helyet : mert már Károlyi is reátért, hogy az vár az mezőt, s az mező őltalmazza az várat, — mert nem rabló, hanem lassan előbbvetődő ellenséggel van dolgunk. Szégyenli megvallani, hogy hánja Szakmár elrontását, az mely Újvár gyanánt esett volna most Erdély felől. Akármiként gondolkodjunk, — de csak reátérünk arra, hogy erősségekkel kell tartóztatnunk az mezei erőt ; bárcsak embereket kaphatnánk, — de mindent úd az Isten, csak ne kételkedjünk szent kegyelmében !

38.

Jász-Biriny, 8. Martý, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Tegnapelőtt érkezvén Ebeczki István Újvárbúl : tegnap Szólnok megtekintésére meíven, magammal elvittem vala ; miben legyenek Újvárban az dolgok ? az ű módja szerint, tudom, hüven meg fogja Kegyelmednek mondani, úgy Balog Ádám szerencsés portázását, Stirum regyimentje legyövetelit, és valamely újonnan Pozsonyhoz legyütt hétszázig való ellenségnek hírit.

Szólnok megépítését az már egyszer megírtt okokbúl szükségesnek látván, tovább is úgy látom ; kissebbíteni is meglehet ; az mint én értek hozzá. úgy ítélem, hogy 500 ember

két hónap alatt megépítheti, azonkívül, az mit rontani kell. Mert, az mint Kegyelmed is által fogja látni Ebeczki relatiójából és az ellenség constitutiójából, s postírungjai modalitássáruól és az mi gyengeségünköl, mivel gyalogunk elfogyván, sánczainak seholsen árthatunk : ha az ellenség az losonezi postírunját Putnokra, az szécsényit Miskólczra, s az vadkertit Onodba transferálja, — Szólnok nélkül mind Egertöl, mind Újvártól elrekedünk ; jobb tehát, hogy mi praeveniáljuk, mintsem ő minket, — abban bizonyos lévén, hogy az Tisza miatt azon helytől el nem rekeszthet. Csak azért Lemér gyűjjon : már én teszek dispositiókat, — reménlem, effectusban is mennek.

Sokat fárasztjuk, megvallom, elménket Károlyival együtt : felmeneteli alkalmatosságával mihez kezdhetne, az mely által ellenségünk szakgatott erejét lehetne még összevgyülekezete előtt megrontani, minthogy gyalog nélkül sánczait aggrediálni nem lehet ; de csak nem látjuk módját Újvár megprófontírozása előtt, — a hová innen is fog vinni már actu idehozott 4000 kila életet, az többit ott veszi, az hol talál, — mivel még Báth, Szebeléb táján eleget mondanak lenni az lengyelek. Mivel pedig mind Antal, mind Ebeczki relatióiból is ki nem tanulhatom, úgy, az mint szeretném, az constitutiókat : hónap küldöm adjutantomat, a kinek relatiója szerint küldhessem Károlyit, s attól fog függeni az én resolutióm is, a midőn tudniillik ellátom : mennyi hadat kell oda szakasztani ? De, megvallom, hogy mindeneket előre elgondolván, s az ellenség lehető operatióit megfontolván : nem hiszem, hogy más úton az harczoláson kívül fegyverünk böldegülésát remélhessük, — melynek szerencsétlen sorsain eddigis sokat tanulhattunk ; de ha ezt kerülni akarjuk : bizonyára úgy járunk, mint Antal az Dunántól, a ki minekutánna foelicissime véghez hatta vinni a postírunkokat, s azok által az ellenség nagy darab földet elfoglalván, — az hadait elszélesztette : végtére, az midőn kívánt volna is harczolni, nem volt kívül. Attól félek, végtére mik is úgy járunk, — melyhez most is már igen közel valánk, ha az tél és az pestis meg nem tartóztatták volna az ellenséget, s még aratásig, ha szintén szerencsétlenség is ér bennünket, nem tarthatunk a sokáig tartható persecutiótól, avagy notabilis progressusoktól.

Az ellenségnek még semmi bizonyos híre nem hallatik, hanem két-három mélyfödnire kijár éléshajtani. — de ezen kínyeken alvó és csak nyugalmat kereső tisztekkel nem messze mehetni; most mondá az sztarosztá: Pest elein lézengő 30 lengyelt elkapának az odavaló labanczok, — hadd tisztítsák őket, mert azt gondolják: búcsút járnak, oly bátran kezdték az falukat barkászni.

Valóban építené, ha lehetne az regularis hadakat; de magam is általláttam, hogy ha csak az annectált projectumot nem követjük: másképpen mindenbül kifogyunk; ez régi projectuma Keczer Sándornak, — úgy hiszem, lesz is kész munkája iránta. Legnagyobb difficultás az executio modalitással; de már in extremitatibus forogván dolgozunk: az assignatiókat kiadván, megveszi kiki magát; avagy, ha remélheti Kegyelmed, az sem lesz rossz, ha per formam consultationis, az includált specificatio szerint, minden vármegyébül előlhitván az vagyonosokat, disponálja őket ad donum gratuitum, proponálván nekik: mi okból és extremitásokból indítottunk ezekre, — az mellyeket elkerülni nem is lehet; de, sapienti pauca, — kövesse Kegyelmed az mint legjobbnak ítéli, dummodo sequatur effectus, az mely magis in modalitate executionis, in qua ad omnes extremitates deveniendum est, quam propositionis consistit. Ha kinek pénze nincs, hozattasson posztót maga creditori által, és fizesse ki az maga boraiából; ha magát excusálja, hogy kereskedőt nem talál: irattasson Kegyelmed Rosznak és Pajpna, — obligálják őket magokat, avagy ezeknek adjanak securitást amazoknak czimborássi, az kik túllök meg szokták venni az borokat. Csak Kegyelmed kéz alatt ezen munkában adhibeálja Keczer Sándort. — alkalmasint ki fogja mondani: kitől mi lehet? Klobusiczki penig az Hegyallyán lévő s borral kereskedő lakosokat jól tudja. Csak salutem Patriae habeamus pro suprema lege, — s ha az feljebbemlített két ember kinteleníttetni fog adni: bizony, megvétetik az többen. Ezen leveletem ne is titkolja Kegyelmed túllök, quia est periculum in mora, s lássák, hogy nemcsak az Kegyelmed akarátja, — mert ezt bizonyára írhatom, hogy az tisztek közönségesen beszéllek, mi ezen punctumokban fel van téve, s engemet urgeálva urgeálnak, s magok ne-

vezgetik azokat, az kiknek nevei fel vannak téve; s lássa közölők kiki, mit cselekeszik!... De hazámért ennyit szenvedén, egynéhány ember respectusáért igyét nem szerencsétetem, kivált mivel az Confoederatio által mindenünket közzé tettük hazánkkal, s lelkemismereti ellen való volna ennyi sok vérontást hijábavalóva tenni. Nem mondhatja senki, hogy mindeddig is ezeket eltávoztatni kívánván, mindeneket el nem követtem volna, s most is el nem követnék; ha valaki jobbat tanácsol: nemcsak voxát mondja, de effectusát is mutatja; — de eddig eleget citálván, reducálván, allegálván a törvént, ha látom, hogy minden szép és rendes igazsággal, mód- és rendtartásokkal semmire sem mehettem nyolcz esztendő forgása alatt: valakik az Confoederatiótól nyilván elszakadtak, és az kik értékekkel s jovaikkal aztat nem segítvén, titkon tülle elszakadnak, — confoederatusoknak nem tartván, hozzájuk magamat hitesnek nem tartom, úgy bánok velek, mint hitetlenekkel, és hazám s vérem, nemzetem árulóival. Mert híjában annak közölők emlegetni az törvént, az ki annak maga fősvénsege által árulója, s nem méltó, hogy annak maga pénzét a végre dugoskodni engedjük, az ki jövőendőben avval hazánk ellenséginek hizelkedve, a járom alatt is kinyére élni kíván, — az midőn mind én, mind mások nem az bujdosáshoz hasonló élethez: de az hazánkért való vérontáshoz, s nemcsak javaink, de életünk elhagyásához készülünk. Nem mondhatja már senki, hogy az pompára kívánjam költeni, (jöllehet annakelőtte is hamissan mondották) mert annak ellenemondottam, s az mely vólt is: nemzetem dicsősségéért, nem magam büszkeségeért vólt; de annak is csak akkor lévén ideje, — ímé, elhagyám, és boldogabb vagyok s contentusabb ezen másokkal köz társommal, mintsem azelőtt valék; ezen magokat kímillő, fősvények és privatumokat kereső haza nem-fiainak, — az kik tudniaillik, hazájokat nem segítik, azokrúl mondom, — tulajdoníttatván egyedül az rézpénz elveszését és abbúl következzett szegények zaklatásit: ki lehet az, ki őket minden árulóknál nagyobbaknak nem tarthatja, ha némely fúradságinkat, vérontás- és nyomorúságinkat tovább is haszontalanná akarják tenni! Abban azért bizonyos lehet ki-ki: valakiben az lehetőség

találtatik, és hazája szolgálatjára nem concurrál, árúlónak tartatni fog, az pedig ne az maga esküvéseből, — de az mások bizonyításából comperiáltassék: mivel inducált sententia volt közöttünk, hogy kiki az magáé mellett megesküdhetik. Hogy tehát, rövidítvén az írást, az hadaktúl előmben terjesztett projectumot compendiáljam: ímé, annak summáját rövideden feltésem.

I. Valamint mind tisztek, mind az közrend, hazafiúságától viseltetvén, mellém felült és fegyverben öltözött: úgy aztat tovább is continuálni kívánja; és valamint azt minden fizetés reménsége nélkül eleintén cselekedte, — úgy most is követni kész azon hazájához való szeretetét.

II. Nem tagadják, hogy közboldogulásunkra nagy fundamentumnak látják lenni az idegen regularis hadaknak szaporítását, — az mely mivel nem hazánk szeretetétől, de szolgálatjának bérítől köteleztetik az szolgálatra: azoknak fizetéseket, egyéb minden szükségek orvoslását szükségesnek látják.

III. Tudják a szegénységnek elfogyott állapotját, és az vármegyék tiszteitől s gazdagoktól következett inkább nyomorúságoktól, mint az terh és adó súlyától; mely okból, mivel az fizetésnek renunciáltak, mivel magok is látják, hogy azon az úton az ország semmit sem remélhet; melyre nézve

IV. Mind javallják, mind hazafiúságomra és lelkemismertire kényszerítvén, kívánják, hogy ne tégyem haszontalanná az sok vérontásokat, — az mint feljebb is írák; hanem

V. Alkalmasint esmérvén az ország úri- és fő-rendeinek értékeket, az mellyek közzül némeltyeket magok is excerpálván, előmben adtanak, — azokat conscientiose limitálván bizonyos summa megadására, kiki úgyis közzülők nem hadakozván: vétessem meg rajtok quoquo-modo az limitálandó summát.

VI. Annál is helyesebbnek látják ezen propositiójokat, az mennyivel disinteressatusabb; mert nem magoknak kéri, se oly időben nem teszik ezen projectumot, az midőn magoknak fizetések volt, — hanem oly időben, az midőn már magok annak renunciálván, hazánk mellett hadukozó idegen hadakra és azok szaporítására kívánják. Sőt (hogy) ez jobban is kinyilatkoztatassék:

VII. Készek erre magok is jó szántokból contribuálni. Kívánják, hogy az ő oblatiójok szerint proportionáltassanak az több úri-, fő- és nemesi rendek.

VIII. Valaki penig azon summát, az mely conscientiose reá limitáltatik, meg nem adja: confoederatusnak ne tartatassék, mivel ha magát annak tartja, — örökös jószágá eladásával is azt meg fogja bizonyítani, elhitetvén magával az igazlelkű hazafia, hogy, ha hazánk szabadságában megmarad, az ő pénze is megtér; ha az elvesz: jószágát megtartani hazája veszedelmével nem kívánja.

IX. Hogy mindazonáltal hazánk boldogulásával ezen pénzében meg ne károsíttassék: kinek-kinek de refusione légyen assecuratioja. Ezt bizonyára kiki, ha szívére veszi, igaz magyar, örömmel cselekedheti: mert hazája boldogulván, kárt nem vall, — ez elveszvé, a jószágá is utánnaméggyen; ha hamis akar lenni: nem méltó, hogy pénze meghagyattassék.

Az mi már a sokszor említett listát illeti: annak is haszontalannak látom elküldését, mert nem connotálhatja azt senki is úgy, mint Keczer Sándornál megvan, — nekem még Terebestt mutatta; sufficiat pro fundamento. — Hogy Ebeczki István, az ki hadi tiszt is, bujdosó is: mégis ötezer forintot ígirt, fiat proportio, é valóban, jól indúlt munka lesz belőlle.

Ma vettem az Kegyelmed 5. irott levelét is, az mely mivel az következőkre mutat, ez is oda relegálja Kegyelmedet.

39.

Jász-Biriny, 12. Martj, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Alig enlítem, hogy ennyi bosszúsággal teljes napom lett volna, mint ez a mai; mert minekutánna minap Ebeczki, Ordódi részéről felbízottatott volna, hogy még négy hónapra való élések volna: ma reggel érkezék Rivier Cserivel, — s általok izené Antal, hogy egy hónapra valónál több nincs; augeálá az bosszonkodásomat több particularis relatiójok, pazarlás és hadak rendetlen cselekedetiről, táncz, fársáng és más gyermekségekről, úgy az quártély alkalmatosságával az temérdeki pénz szedéséről, az mely oka, hogy annak szedésével időt adnak az ellenségnek, — az élest nem hozhatják. De mindezeknél nagyobb Flukné hírem nélkül való elbocsátása, az

melyről Antal nem is ír, hanem Rivier per discursum hozta elől, mert maga kísírte Komárom felé. Az hajdú nyomorék: mert egész télen az utczákon vájt lyukakban, szalma s fa nélkül lakott, s az avart szakgatják, azt égetik; az tisztek töltöznek az quártélypénzzel, — se hajdú- se katonának semmit sem adnak; egy szóval, ki-ki úgy jár el hivataljában, mintha az ellenségtől fizettetnék, — s egy picczen ¹⁾ marada, hogy Csajági és Radics hajdúit nyakamban nem küdte Antal, superfluumnak ítélvén. Talám ugyan arra akar kínszeríteni, az mire Forgách; kerülöm míg lehet, — de végtére ű is elnyerheti! Már én ugyan ezeket tehetségem szerint remediáltatom Károlyi által, az kivel mind Szluhát mind Bertótinét megijesztetem, — kitöltöm túllök az praesidium fizetését.

Ezek felett az lengvelségben is belébújt az fantázia, — passust kérnek az visszamenetelre, és többször harczolni nem akarnak. Zagojczki és Soltik az indítója; hónap még beszél-tetek az fejekkel, — azután körülvétetem, s kifogatom az nyakassát: mert jobbezen most általesni, mintsem hamvában hadni az tüzet.

Több dűb-dűb bosszúságimat azért elhagyván, — térek az Kegyelmed 7. irott levele válaszszára, de annak is más-szorra hagyom az nagyját; hanem csak az Viard motussá-rul occurral, — hogy talám az Beleznai lármájára nézve megyen Liptó felé. Az csalóközi minapi porta 80 németet vágott, kapitányját és fendrikjét elhozta, s ímé, includáлом examenjét; de e mellett Györbűl gyűtt ember arra offerálja magát, hogy tartsam itt: hogyha nem confirmáltatik, hogy országában bégyűtt az bavarus, — keresztülvonattassam a nyársban; mellyet ugyan Cseriek is fogokon által, mint sokszor indíttatott hazug hírt, beszéllenek. Az diaetának dicsősséges folyását az includált intercipiált levelek megmutatják, — s egy szóval: aut vincendum, aut moriendum est!

Pápainak is most érkezék ezen includált clavisos s citós levele, melynek kedvéért leginkább küldöm curéromat. — Onnan is bosszontanak az cambiummal, az melyről szükséges írni Kőkényesdinek.

¹⁾ Így; „spitzen“ — h a j s z á l o n értelemben.

Jász-Biriny, 12. Máty, 1710. Gróf Eszterházi Antalnak.

Rivier és Cseri által küldött leveleit Kegyelmednek vettem; és jóllehet mindazokról, az mellyekről Kegyelmed izent és írt, cum effectu is disponálni kívánom, — már is az hadak megnyugodván, mindazokban, reméllem, difficultás nem lesz; secundatiójokra mindazonáltal szükséges, hogy Kegyelmed ezen orderemet punctualiter effectuálja, és e jövő hétfőn, id est 17. praesentis. Újvárból minden bagácsiájával megindulván, az ottan lévő lovas-hadakat Marótokhoz contrahálja, a hová Csáki Mihály Generálisunk is az alája adatott hadakkal innen fog menni; az ki is odaérkezvén: adjungálja Kegyelmed melléje Paur, Bokros, Géczi, Ebeczki, Somogyi, Balog István lovas-ezereit, Brigadérosúl hagyván Balog Ádám hívünket maga ezerével az feljebbenlített Generálisunk mellett. Kegyelmed az több hadakkal penig onnan merre induljon, és vélem magát miképpen conjungálja? — Cseri által fogja Kegyelmed ugyanott Marótoknál más orderemet venni. Mivel azért minden ezeknek punctualis executióján áll: reméllem, executiójokban hátramaradás nem lesz, — lévén Generális Csáki Mihály úrnak már particularis ordere: az melléje adatott és Kegyelmedtől adjungálandó hadakkal mitévő legyen?

. Az Radics és Csajági hajdúi maradjanak tovább is az praesidiumban, az mellyet ezután nem fogyasztani, de szaporítani is kívánok: bizonyos lévén benne, hogy azon praesidium iránt teendő dispositióim effectuáltatván, — élés dolgában szűkölködni nem fognak.

15. Máty irattatott, hogy legyűjjön, — azon hadakat, az mellyeket Csáki Mihálynak kellett volna assignálni, Balog Ádámon kívül, az mellyet lehozzon, — Ordódinak assignálván, és hogy az hajdú, előbbeni levelém szerint, helyben maradjon. ¹⁾

---

¹⁾ Ezen utolsó kikezdém a fejedelem saját kezírása, — a levél többi része Pongrácz Györgyé, bár az e levélig kizárólag Beniczky Gáspár által vezetett iker-protocollumba írva; mely protocollum itt egyszersmind megszakad, végén még 13 üres lappal. Beniczky Gás-

41.

Jász-Biriny, 13. Martj, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Az Károlyi expedíciójában fáradozván, s Dőri is még eddig ide nem érkezvén, — nem hertelenkedhetem az pandectára való válaszolással, az mely magában circumstantialis választ kíván, s még némely dolgokról itt körülbelől informáltatni is kell magamat: mert közönségesen mondatik, hogy Hontbúl, s Nógrád-, Gömörbúl kiszedték az pénzt, az melynek számadását — úgy látom, — kerüli az cassa. Ugyanis, úgy kellett annak lenni, mivel nemcsak egész télen, de nyáron is bírtuk azon vármegyéket, — sőt azon szedés miatt interveniáltak az Bottyántúl okoztatott confusiók. Gömörben sem menthetik magokat: mert én is vettem onnan subsidialis-pénzt, nemhogy az cassa nem vett volna. De ezekről bővebben másszor, — most térek az Kegyelmed 9. irott levelére.

Viard motusa, elhiszem, kinyilatkozott eddig; én Bártfát gondolom, hogy czélozta, el is érhette eddig.

Az mióta született az Vetésitül küldtetett bárány ¹⁾: ha mind nőtt volna. — már kossá is változott volna; de így is köszönöm az Kegyelmed üdvözlését, s küldése is kedves lesz. Mivel csak magam is portatilet kívántam: megirathatja Kegyelmed neki, hogy az colanát, azaz a nagy toazont Constantinápoly felé küldje, ha passust nem obtineálhatván, maga le nem hozhatja; ezen kicsinnek ideküldése, nem hiszem, difficultas nélkül véghez ne mehessen, csak az hírért kell elveszteni, az mely, gondolom, hogy eddigis kifüstölt; avagy kísértesse Kegyelmed az Sáros vármegyében lovasított karabélyosim által, — így az curér is elhozhatja, a ki Franciaországból hozta. Az expedíciót ha megfordítja Krucsai: egészen el kell olvasnom, mert Kegyelmeden kívül nem csinál annak senki extractust, mert judicium kell hozzá; Kegyelmed pedig az nyelvet (franciát) nem értvén, — véghez nem viheti.

pár kezével reáírt levéltári számjegye: 199. Eredetije ma a kir. kamarai levéltár rendezetlen részében, a Rákóczi-archivum romjai között.

¹⁾ A spanyol királytól számára adomán ozott aranygyapjas-rendet érti, mely versaillesi követe, Vetéssy László útján szolgáltatott át.

Csudállom az kióviai palatinus izenetit; túllem sem kér többet háromezer tallérnál; kétezeret resolváltam, ezeret meg is küldöttem neki, — és így az danczkai vixel is csak 1000. Ha nem találtatik kereskedő: meg kell izenni néki az nem-lehetőséget. — Itt valóban öszveháborodtunk az mellettem lévő respublicával; de megmutatom nékiek, hogy minden kakas úr az maga ganuján. Rövideden írok ezen materiában: mert csak lengyel fantázia lévén, — vagy kifüstöl, vagy kifüstöltetem.

Jól írja Kegyelmed, hogy czafoltatni kellene az németet; de megvallom gyengeségemet, hogy útját fel nem találom, kivált még Újvár jobb rendben nem vétetik. — a hová Isten jóvóltából hétfőn indítom meg Károlyi urat, mivel úgy hallatik, hogy Esztergomnál hidat akarnak kötni. Gyűtt tegnap oly hírem is, hogy Szent-Endre tájára háromezer német szállott, — de az még nem bizonyos. Az véghezmenvén, megválík még, mire segít Isten!

42.

Jász-Biriny, 14. Martij, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Csak tegnap vettem az Kegyelmed Lemér által 6. irott levelét, és ez étszaka érkezék az eperjesi, 10. datált lárma. Az mi az elsőt illeti: nekem is repraesentálván az Kegyelmed előtt tett propositióit, — azok iránt én is egy opinióban vagyok Kegyelmeddel. Nincs kétségem benne, hogy mindazokra fel ne ébredjen az franczia udvar; de egyet látok benne, az mellyet már remediálni lehetetlen, mert idő híjjával leszünk: mivel munkájának csak nyárra várhatjuk örömet, addig penig kimutatja magát az crisis, — s vagy csudálatoson kinyilatkoztatja Isten segítségét, vagy — emberi mód szerint szólván — elaluszik avagy kiég az tapló, a mint az apparentiák mutatják; kapdossunk azért, úszó ember módjára ehhez is! Melyre nézve, már ma elvégezvén én is dolgai-mat velle: azon leszek, hónapután visszaindítam.

Az idegen-országra kívántató borok választására adok commissiót Ottlikra, az kit már helybenállítván, az Udvari Oeconomicum Praesessévé tettem, — actu installáltatik Patakon; csak írja meg Kegyelmed néki: hova, mennyi kell?... revocálja magát az néki adatott commissiómra.

Az Tiszántúl kívántató ágyúknak Munkácsról kell kietelni, az melyet még relatiójakor megmondtam Károlynak: azért nem is sürgette tovább, — én pedig elfelejtettem megírni Kegyelmednek.

Helyesen gondolkodik, megvallom, Kegyelmed, az jövő campaniára formálandó két corpsról; de ennek lehetőségét csak az ellenség szándéka fogja megmutatni: mert nem tagadom azt is, hogy most még ideát sem tudok magamnak formálni, kivált ha Dunántúl fel nem lobban az tűz, és az ellenségnek minden ereje innen marad. Ha ez Újvárt praetereálja: csak az első confusiótól ójzuk hadainkat, — azon erősség segítségével salváljuk az többit; ha pedig lineáit az Sajó-mellyékire transferálván, az cavalleriája operatióival távul distrahálván bennünket: aztat az infanteriával, lehozván az Carinthetaiban lévő két gyalog-regimentjét, obsidiálni találja az campania kezdetin, — nagy rosz következhetik belőle; és ha most markunkban találna szakadni prófontérozása: éppen fenékkal fordulnak fel dolgaink. Mert az mennyiben Cseri relatiójából érteni, — sír az lelkem rajta: miképpen hattuk magunkat eddigis csalattatni az átkozott Szluha által, a ki felől akármely opinióban légyen Kegyelmed, de jobbnak látom amoveálását, mintsem ott maradását. Úgy, hogy csak az most teendő rendelések fogják megvetni fundamentomát campaniánknak: mert az felmenő had is sokáig ott nem subsistálhat, az takarmány nemléti miatt.

Klobusiczki iránt tett quaestiót, gondolom, solválja az mostani eperjesi láрма, mely ha elműlik, — kimenetele iránt én difficultást nem teszek; bár inkább más hasonló elnehezedett és kedvetlenedett quártélykérők is kimennének inkább, mintsem az kenyérét fogyasztszák az vitézlő rendnek. Ha akarja, még kezére veheti Jaraszlót, — még könnyebben megalkhatik árendájáról az feleségemmel.

Mi vége lett azalatt az eperjesi lármának? — úgy látom, csak patienter kell várnom az Kegyelmed tudósítását; mert az hadaknak nagyobb részét fel kellett vén küldenem: ha szintén magam megyek is az maradékával, nem tudom mivel subsistáljunk, ha se széna, se szalma, se kenyér nincsen. — mivel az pestis is hamarabb árt az éhező gyomornak. Méltán

azért csak Isten gondviselésére bízom Kegyelmedet, az ki mindnyájunknak csak egyedül lehet segítségünk; s ez után, megvallom, minden reménségem az Desalörs munkája, melyhez nékem is újítja reménségemet az Rádainak irott levél.¹⁾

43.

Jász-Biriny, 15. Martij, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Tegnap levelem elküldése után csakhamar érkezék az Kegyelmed curérja, az ki által értettem az ellenség felfuvalkodott próbájának rövid végét; látja Isten, kérve kértük volna, — nem cselekedhetett volna jobbat, mint ezen dīb-dáb próbákkal cselekeszik, az mellyekkel az praesidiariusoknak és lakosoknak szívet ád, az tűzhöz szoktatja, s az hamis embereknek alkalmatosságot nyújt szívek titka kimutatására; mert nincs kétségem benne, hogy sokaknak geniussát observálhatták, és azok által tolláltatván az diffidentia némelleyek iránt, erősödni fog szívek: ilyen Klobusiczki, s mások talám, az kik magokat vitézül viselték; — s még magamnak is úgy tetszik: könnyebb ezen nem succedált próbája után Bártfát elveszteni, mintsem ha egyenesen odament volna, ennek próbája nélkül. Mivel penig ezen mostani próbájával egyszerűsmind az mi incsinéreinknek is megfújta az készülőt, hogy az munkához kezdjenek: Lemér elmenvén, mivel Riviernek kell munkáját véghezvitetni Kassán, — ütet is véle küldöm, hogy amattúl informatiót vévén, azonnal hozzá kezdhessen, lévén még fundussa is hozzá.

Mivel Rivier tovább is nagy készségét ajánlotta Újvár-hoz in casu obsidionis: Bertóti regyimentjét néki conferáltam, mert Bokros in ore omium gyalognak is, lovasnak is rosz, — s ha rosz: még rosszabb volna Újvárban, mint mezőben: Kegyelmed azért parancsoljon az decretumom executiójárúl.

Dolgát Kassán véghezvivén, az munkát helybenállítván: Szónokhoz kell néki gyűni, — innen expediálok Újvárban.

---

¹⁾ Pongrácz György kezeirása. Eddig az 1710-ik évi titkos protocollum első darabja. Száma 198, tehát a Beniczky által vezetett parallel-protocollum levéltári számát egygyel megelőző. Eredetije a kir. kamarai archivum rendezetlen részében.

Az palatinus (Potoczky) residentiájára Pataknál vagy Helmeceznél jobb helyt nem látok; látja Isten, örömet segíteném szegényt kívánsága szerint. — de nem lehet. Az sztaroszta nem hibázott calculusában: mert az quártélmester által az 1500 forintot, s ugyanannyirúl való vexelt ígírtém; teszen in toto 3000 forintot, azaz 1200 lengyelt. S ímé, ezen alkalmatosság által az cambiummal Danczkára küldendő pénzt is küldöm. Legio Domini Zadokerczki accepit pecuniam: mert nem accepit akkor, a mikor ezek 1200 forintot accipiáltak; más az, hogy amazok — úgy látom — szolgálni, ezek disputálni gyűttek; tegnap már zászlóstúl akartak rám gyűni, s fel is ültek volt már, s innen az palatinushoz menni, zionczeket (így) csinálván, — csak nem tudá mérgében hova lenni az szegény sztaroszta, az ki rara avis in Polonia, olyan ember; az penig azért, hogy verés- és taglásokkal pusztán hagyatván az szegénységgel az falukat: az mióta a minap tizenöt szolgájakat elvitte az rácz, — ki sem mertek menni az assignált tizenhatsz falujokban, s rájuk esmérvén az parasztember, semmit sem hozott nékiek; és így csak dohányozva töltötték az időt, — mellyért pénzt nem érdemlenek, mert csak pörlő társok kezdenek lenni. Most ugyan már lecsilapítottam őket: de rövidnap alatt vagy három keményfejű tisztet odaküldök az palatinushoz.

Lemért mindenekről instruálván, ímé, újonnan visszaküldöm; de, hogy az franczia udvarnál „nem tudtam“-mal ne menthessék magokat: szükségesnek ítélem, hogy némely 1704, 5, 6, 7—8-ban íratott leveleim copiait vigye magával, a melylyek specificatióját odaadtam néki. Szükséges azért, hogy mivel útját Munkács, Szkólya felé vészi: az franczia secretariust küldje Kegyelmed velle azok kikeresésére, — mely végre az házörző inasomat is küldöm, hogy tudhassák hol keresni. De mindezeknél nagyobb előttem az költség: mert jól meg kell kenni az kereket, ha ki szaporán járni akar. Daniazónak (Demoiseau) 300 aranyat adtam vala pro recompensa servitiorum, — mert csak úti-költségre is reá megyen 150; ennek mit fog Kegyelmed adhatni? nem tudom, ha csak Keczer Sándor nem anticipál. Expeditiójához szükséges az is, hogy Kegyelmed, ha lehet, Brenner által Dolgorukitúl

passust szereztessen néki, mint az mediatio dolgában Desalórstól küldettetett embernek, — a mint erről maga is büvében fogja declarálni villámlásimat; ha az nem lehetne: Danczkaig az prussiai király residensétől szerezheth néki passust, oly praetextussal, hogy Berlinumban küldetik, — de jobb s sietőbb volna az első.

44.

Jász-Biriny, 18. Martij, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Noha még tegnap vettem az Kegyelmed 13. kezdett és 14. végzett levelét: tegnap mindazonáltal nem érkezvén az válaszolásra, — jóllehet ma is impediálhatott volna az orvosság, — mindazonáltal tartóztatni nem kívántam válaszoniat. Sréter, Nagy János hivataloknak eleget tettek; quis credidisset? — bizonyára én is cum consolatione értem: mert ebből nyilván tapasztalhatjuk jobbülésunkat; confirmet Deus, quod operatus est in iis! Csak elhitettem magammal, hogy ebben még Sréterné szemei is contribuáltak. Úgy látom, az német az víg farsanglás után, — melynek híre ide is hatott, — csak bé akarta hamvazni az városiak fejét; hálá Istennek penig, hogy csak az praedicatorné czombja híjjával vadnak! Az elenség, úgy vélem, csak az régi postírunjaiban fog menni, ha Szebent is elhadta. — De mivel már ez Kegyelmed előtt jobban constál, — csak az többire adok választ. Az mellyeket Kegyelmed bölcsön subsumniál az Ebeczki által küldött propositióimban: nincs mit replicáljak mindazokra, — mert parum interest: quomodo, dummodo fiat? Az bizonyos, hogy el nem kerüljük az erőltetésnek és donum malevoluntariumnak, avagy potius noluntarium nevezetit, — mert valamely jószándékú gyűlésünkben akármit végeztünk is: de mégeddig az violentatio nevét soha el nem kerülheténk az hamisszívű emberek-től, az kik most is (rebesgetik) itt némely vármegyékben, hogy az pataki gyűlésben nem assummálták az Kegyelmed subsidialis-pénzét: mégis executione mediante megvették rajtok; — kétségkívül az mostani Kegyelmed jó szándékának is ez lesz az vége. De ezen általvezérel az szükség és salus Patriae, — csak azt praecaveáljuk, hogy az gazdag, az kitől kívánjuk az kölcsönözést, az szegény paraszt- és nemes-ember nyakában

ne vesse, szokás szerint; az magáébúl, ne az jobbágyáébúl fizessen: mert másként az átkozódást és az szegénység végső desperatióját el nem fogjuk kerülni, — az mely veszedelmesebb az gazdagok panaszszenál. De reliquo, quod optimum factu videbitur, fiat.

Újvár felől semmi hírem. Károlyi csak hónap fog indulhatni. Esztergomnál csinálják az hidat; az előttem lévő postírungekban való ellenség hol gyülekezik, hol hazaoszol, s még hollétit kitanuljuk: addig kiki visszaszáll, s mindinkább az bányavárosok felé járkál. Az vigyázó postírungeimban és az egész Mátrában se széna, sem szalma már nem lévén: éppen az Duna-melleykén, Dömsöd tájékán kell tartanom az hadnak; s már innen magamot is elűz az pestis, az mely újonnan kezdődött, és, az mint az doctorom mondja, minden díbdab nyavalyákban is, az mellyek igen kezdenek szaporodni, mérget tapasztal. Az takarmány nemléte miatt azért elebb nem mehetvén: kintelen leszek Szólnok építése kedvéért is Kisírrre szállani, — kivált mivel Károlyi mind elviszi az elmehető hadat.

Tegnapelőtt Lemérrel expediáltani innen Prazmoskinak egy tisztit Kegyelmedhez, az ki nyolczvan zászló-aljával offerálja szolgálatunkra magát, mely között négy compania dragonyos vagyon; — végezzen Kegyelmed velle, az mint legjobbnak látja: mert Erdélyre jónak s szükségesnek lát-nám, infallibilének tartván azon német kigyűvetelit, és az által következhető nagy oszlását hadainknak. Magát Prazmoskit tékozló, nyughatatlan embernek hallom lenni, — hoc male; az fizetésről nem-annyira kell búsulni: mert kitelik az zászstúl, — csak magában jó légyen.

45.

Jász-Biriny, 19. Martj, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Tegnap curérom expediálása után érkezék az Kegyelmed 16. irott levele, melynek egynéhány czikkelyére lehet Kegyelmednek válaszsza elébbeni levelemből, s legkivált az lengyelek dolgában és az palatinus cambiumjáról, mivel Rivier elvitte magával azon cambionalis ezer tallért. Az jesuvita tegnap érkezett ide, s noha még nem szóllott: de elhittem

magammal, — pénzkérés lesz a vége; de én bizony reájok nem vesztegetem: mert, az mint humorokat látom, kevés szolgálatot remélhetek tőlök. Ez első ok-keresés; de rövidnap engemet is, az palatinust is itt hadnak, s már itten körülbelül elpusztítván az falukat: Csongrádra küldöm őket bűjtölni; hazugság, a mit mondanak némellyek felől, a kik által semmit sem izentem nekik, se velek nem conversálódunk, — de siquidem est malum necessarium. Jól tudom, sokat kell dissimulálni, — mellyet Antal iránt is követni fogok, de az lecz két feladom nekik.

Pápai clavisse megküldése jól esik; már török uram kifogyván az svécziai királylyal való kereskedésből: az császárval is — hihető — úgy akarna bänni, s minket pro instrumento venni; reméllem azért, az Pápai levelével ezen materiában opinióját is fogja Kegyelmed adni: quid faciendum aut promittendum?

Horvát Györgyöt elvárom. Dörít az Pest vármegye pro 18. terminált gyűlésére várakoztattam vala: de temérdek Darvas Jánosnak a cavillatioja; el nem szalasztom mindazonáltal, ha lehet. Gellénnek régen megirattattam, hogy menjen Kegyelmedhez. Borsod vármegyének nagyon hazudnak a tisztei: mert még minap is útjában assecurálták vala Károlyit, hogy Kassára elszállították az élést, — nemhogy elengedte volna. Mára hivatam vala az vice-ispánt, hogy Egerben 2000 kiláról providiáltassak ezen vármegyéből, és azon kívül az mindennapi kenyérünkről: mert ugyanis ott kell vennünk, az hol találunk; az 4000 forintot magok assumálták, per modum mutui, — s már is impositiónak tartja, s panaszoják, s szokás szerint ez előtt más ellen nekem, — már énfelölem Kegyelmednek panaszkodnak, ide meleget, s oda hideget írnak.

Lefelholcz Szebenben érkezése nekem sem tetszik; Eperjest az árútatástól nehéz lesz megöltalmazni, noha tudom, hogy Kegyelmed ez ellen is mindeneket el fog követni, — s magam is látom, hogy arra mindenekre nyitott kapúja van az ellenségnek; de ha az had ott nem élhet: mi haszna gondolkodni is, hogy impediálhassuk!

Tegnap az Vadkert eleire küldött portás az bécsi postát

elfogván: pro reflexionibus faciendis, ímé, includálok Czickingné levelét, az nyomtatott hírekkel; semmi derekasabb nem volt közöttök, hanem Hajszter írja Czickingnek, hogy, ha az vadkerti postíring élés- és futrázsibul nem subsistálhat: Balassa-Gyarmatra transferálja.

Ocskai Sándornak megküldöm az expeditiót, az Kegyelmed recommendatiója szerint, — csak már Bokrosnak találjunk helyt pro contento, mivel az Bertóti ezerét is conferáltam Riviernek, az mint megírtam.

46.

Jász-Biriny, 24. Martj, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Az miótátul fogvást Antal úr levelébül értettem, micsodás difficultási legyenek az élés-szállításban, — mind azon valék, hogy Újvár szükségének innen providiálhassak, és az végre feles élést comportáltatván ide, az mióta Károlyi visszagyütt, iparkodtam annak felküldésében; de azt mentül jobban kívántam volna véghezvinni: annál nagyobb difficultásim interveniáltanak. Mert szándékom az vala, hogy Csáki Mihályt vagy négy regyimenttel Vadkert mellett elküldvén, Marótok tájján egyezett volna meg Antallal, és ott maga mellé vévén az újvári hadakat, indúlt volna Nagy-Tapolcsány felé, Trincsény-, Turócz-, Liptónak, s húzta volna maga után az egész németseget, és hurczolta volna meg; Szent-Kereszt felé tért volna vissza, — s azalatt Antal elgyütt volna az maga felekezetivel, s Károlyi felment volna az éléssel, és mihent azt lerakta volna: küldötte volna az hadat Kis-Tapolcsány felé, — onnan is szélitiben szedetvén az vermeket, vitte volna végben maga munkáját; de az lengyel renunciálván az élésvitelnek, mint nemességhez illetlen dolognak, — másfelől az élésvitelnek híre elmenvén, eloszlófélben vala az had, s az miá látván szándékom haladását: hogy az élés vitele hírít eltemessem, Károlyit üressen elküldöttem Gödölyőre, és az midőn ő taliter-qualiter öszvecsuportoztatta az hadat, — tegnapelőtt először az magam lovait megterheltetvén: úgy cselekedtem mind az hajdúval, s mind udvarommal, s mind az velem lévő idegen regularis hadakkal felvételvén az zsákokat, egy nap

odavitettem, — s csak elhült az katona az zsákos had gyövetelin; s tegnap reggel felrakatván vele, megindítottam őket, s magam is az Dunamellyékire útat adván, idecsavarodtam, s hólnap, — már itt takarmány nem lévén, — kintelenítették Kisírré menni. Antalnak is le kellett gyűni: de mentvén magát, hogy bagácsiája el nem készült, — mikor gyűni? nem tudom, noha oly positive való ordert küldöttem vala néki, az indulása napja designatiójával, hogy aztat el nem követvén, haszontalannak látom többszöri írásomat néki; lássa, mit csinál!....

Midőn már innen megindulván, az mezőben várnám az rakodó hadat: érkezék Horvát György a bárány-hozó francziával, és azután kevés idő múlva más curírom is hozá harmadik levelét Kegyelmednek, — az mellyekre az feljebbemlített okokra nézve nem válaszolhattam elébb, s még most is elmarad az domesticum és az minapi nagy pandecta, az melyről még elébb Dőrit és Horvát Györgyöt kell meghallgatnom. — Az mi az elsőt illeti, azaz Pápai expeditióját: a felől bölcsön gondolkozik Kegyelmed; én az credentialist ugyan megküldöm, de akármit ad Isten, de nem resolválhatom magamat az instructioja amplificatiójára: mert mind az, hogy a vide praecepsnek látom benne Pápait, — mind, hogy semmi apparentiákból nem láthatom, hogy az török magát resolválja az hadakozásra, hanem csak az német ellen akar élni ezen alkalmatossággal, s ütet fenyegetvén, nyerni tülle, s az jövődő Martiusra halasztatni az semmit. Első alkalmatossággal meg fogom küldeni Kegyelmednek az levelennek pariaját.

Nem hitethetem el mégis magammal, hogy az svécziai király ezen menjen által, a kinek mindegy, akár az czár-, akár az császárra bízni magát, propter infinitas causas interessorum Principum, et inimicitiam naturalem Donuum, et offensas particulares; hanem megengedem azt, hogy simulálni fogja az török előtt, ut rationem morandi habeat, et aut adveniente Desalórs pacem tractandi, aut imminente vere, secundum genium suum, Poloniam transeundi. — haec non rationi, sed genio convenire credens, sentio. Rádai siettetése azért, igenis, jó: de nem tudom, mire magyarázzam, az mit Vay ír az máramarosi vice-ispán izenetiből, hogy Desalórst

nem akarják az királyhoz bocsátani, — az is resolválta magát, hogy, ha meghal is, de másuvá nem mégyen.

Vetési dolga sok historia, sok contrarietásokat foglal magában; *summa summarum*: vult instruere, et non instrui. *Pro cognitione genii ejus* szükségesnek látom, hogy megfordíttassa Kegyelmed magának: ¹⁾ mert azt ítélem, hogy csak az francia udvar ellen való declamatiójára való nézve akarta annak titkolását az francia secretariustúl, — az pedig csak az „Nota bené“-ig tart. Hogy azért észre ne vegye iránta való opiniómat: jobbnak tartanám mindeneket praetereálván, csak az minapi készülő után az felülőt is megfűjni, és az legatiója praetextusa színe alatt visszahívatni; báresak az nagy aranybárányt is cum patentibus küldené meg Konstantinápoly felé, vagy maga is gyűne arra; látom, szeretni folytatni az cambiumok dolgát: de nem egészséges reá bízni. — Az követségre instituálandó cassának *projectuma chimericum*: mert ha az francia turpissimus illis conditionibus pacem decrevit, pénzt nem ad, — s ha pedig az hadakozást continuálja: nem lesz szükségünk reá; de azt ű Kegyelme az ministeri észszel nem capiálja. Egy szóval, az ő pandectája sem különb az diák miscellaniánál.

A feleségem az szokott hírei leírása után írja, hogy Janusnál volt szemben Vilcekkel, az császár követjével: mivel ijesztették, hogy az császár repetitiójára az czár resolválta kiadatását, — annak akart végére menni; de declarálta magát, hogy nem ellenzi az bécsi udvar ott lakását, de vádoltatik, hogy szerzi s küldi ide az lengyeleket; a többi, sicut erat in principio, etc.

Zay regyimentjére, ha világoskékből is, csak csináltassa Kegyelmed az köntösöket, s mindenikének fejír abúból legyen az hajtókája; mert attúl félek, elkésik az görögök posztója. Jól esett az Doloruki levele, az mellyet én ugyan az sztarosztának megmutattam, — de szükséges, hogy ezen hadaknak is végső resolútiójokat, úgy a jó palatinusét is tudjam: mert még minap is, hogy az élést rakattam, az drabantok és az Czilik regyimentje tisztai az sztarosztá által izenték, hogy űk ugyan az élést elviszik, de declarálják magokat, hogy űk nem

¹⁾ T. i. Vetéssy clavissos vagy francia levelét.

harczolniak, hacsak elkerülhetik az németet: mert parancsoltatok vagyon az óbersterektől, hogy conserválják és készen tartsák az hadakat; s éppen azelőtt beszéllek egy Vadkertről most szökött Szent-Iványi granatérossával, az ki lengyel fiú, és ott szolgálatot vévén, azt mondja: jelen volt, az midőn az parolára elbocsátott svécus tisztek megigérték, hogy, ha harcra viszzük, űk félre fognak állani, s nem harczeniak. Melyre nézve az jesuítával az palatinushoz küldöttem űköt, s megirattam az németnek, hogy az cartella eddig usuált modalitássához tartván magunkat: mivel az óberstsvachmajsztere Eugeniusnak is parolára bocsáttatott el, — ezek dimissionalist kérvén, elbocsáttattak, talám eddig haza is mentek. Ezen declaratiójok valóban ellenkezik az palatinus parolájával, az kit adott volt, az midőn az homagyium letételit kívántam vala túllők, bégyüvetelek alkalmatosságával, és alkalmatosságot ad, hogy rövideden declaráljam nékiek, hogy az palatinus által adott parolájokat megszegvén: vagy homagyiumot praestáljanak, vagy, ha én az moskvának assecuratiót nem adhatván irántok, ha az moskva persequálja űket, — rúlla nem tehetek. Ezekből általláthatja Kegyelmed, mely bajos légyen dolgom ezen fantáziájok szerint szolgáló hadakkal.

Az Gosztonyinak szöllő s nékem inviaált leveleket felszakgatván, akadtam ezen includált és előtttem suspectus, clavisos-é vagy csak lengyel? levelekre, — mellyeket, ha az palatinus nem ismer, méltó, hogy Gosztonyitúl, a ki még Munkácson leszen, végére menjen Kegyelmed: kitül s kinek szöllők?

Az szebeni német elmenetele confirmatióját impatienter várom. Az ágyú öntetése reflexióra való, — de több is kell az obsidióhoz; mentül nagyobbak, 24 fontosan felül: annál több difficultásokat fog találni; jól esnék mindazonáltal öntések impeditiója, ha lehetne. Én pedig maradok, etc.

47.

Kisir, 25. Martý, 1710. Pápai Jánosnak.

Ezen téli táborozásunk alkalmatosságával minden clavisinkat Bercsenyi úrnál hagyván: kéntelenítettünk vala oda küldeni az Kegyelmed 6. Martý irott levelét is, az melly csak

tegnap küldtetett vissza, — de az válasz valóban elmulatta az tíz napot, s az mint látom, veleje ez: hogy az vezér emberünk titkos felküldését kívánja, s az válaszsza az török stylus szerint ez: ímé, küldtetetik Pápai Jánosnak az credentia, — menjen oda, s vagyon esze, instructiója, éljen velle! Mindazonáltal, mivel ezen nagy dologban nem ítéljük elégségesnek lenni az török választ: három okát supponáljuk az Porta kívánságának, a melyektől indíttatván kívánhatja emberünk felmenetelit, tudniillik:

1. Vagy, hogy ellenségünk rajtunk való győzedelmét látván, és az Magyarország birodalmával az németet erősíteni nem akarván, — valóságosan szívére akarja venni igyünket, maga interessentiájára nézve.¹⁾ Vagyis

2. Látván, mely jól succedált a czárral az dolga, az mindön a svécziai királylyal amasztat fenyegette: hihető, mivelünk is hasonlót akar követni, és az mi ígíretinkkel a német előtt kérkedvén, csak azt keresi, hogy jobban megkösse a békesség csomóját. Avagy,

3. Az melyet csak az Horvát Ferencz leveléből combinaljuk, talám titkosan fogja kívánni, hogy az moskva híre nélkül általbocsássuk az svécziai királyt.

Ha azért a végre tette készületit az Porta, hogy az moskva czár praetextusával felfegyverkezvén,²⁾ az első punctumban megírt okra nézve az németet hertelenséggel obruálni akarja, amavval már confirmálván az békességet: nem látjuk szükségesnek lenni, hogy azon erősségeken és tartományokon kívül, az melyeket maga erejével meg fog vehetni az némettől, instructiója kívül újabb ígíretekre fakadjon Kegyelmed; mert az nándor-fejérvári passa minapi mondása szerint, ha segít: nem pénzért, hanem maga interessentiájáért fogja cselekedni, — és ezen okból, ha többet nem ígírünk is, bizonyára megsegít.

Ha pedig ugyancsak tovább is Egret és a mitüllünk megvett s annakelőtte tülle biratott tartományokat potenter praetendálni fogja: egyebet nem fogunk magyarázhatni belőle

¹⁾ E kikezdés egészen aláhúzva.

²⁾ Innét kezdve a levél, itt-ott néhány szó kivételével, egész végig alá van húzva.

az második punctumban praevidiált hamisságánál, — és úgy haszontalan volna ígretünk, az melylyel magunkat prostituálván, csak néki használnánk az békessége erősítésében; mert ugyanis, ha hadakozni akarna: miért kérne annyit, a melynél többet nyerhetne? avagy annak nem ígéréseért miért hadná el az nagyreménségű hadakozást? Jobb tehát in hoc casu is az instructio mellett maradni, mintsem haszontalanul ígírni.

Ha az harmadik casus interveniál: azt positive mint in-praevisumát simulálván, relegálja reám Kegyelmed.

Omer aga dolgárúl nincs mit írjak; mert, ha hadakozni akar az Porta: pénz nélkül jutunk a segítséghez, — ha pedig rajtunk fennhagy, s a némettől fél: csak az mostani újonnan futamodott universalis békesség tractája hírére nézve is, kilyüvetelit nem fogja megengedni.

Ezen alkalmatossággal az Rádai követségét is fogja Kegyelmed praemálhatni, az mely abból állott, hogy, ha ezen nemzet az ellenségtől annyira praemáltatni találva, hogy országában meg nem maradhatna: jövődöbéli maga nagy hasznára nézve engedje meg az Porta, hogy Moldvát megszállhassa, és azon országban maga törvényje szerint élhessen, úgy, mint annakelőtte Erdély, protectiója alatt. Erre ez lön az válaszsza, hogy az oláh földesuraktól el nem veheti az Porta födeket; melyre nézve informáltatni fogja magát az vajdátúl, hogy mennyi pusztá földje legyen? és tudtomra fogja adni a szerdár a vezér válaszsát. De ezen difficultas könnyen tolláltathatik: mert senki ingyen nem kívánja bírni az földet, melyet már Rádai is declarált, — de csak nem lett egyéb válaszsza.

48.

Kisír, 26. Martij, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Még tegnapelőtt estve hozák meg az Kegyelmed 21. datált levelét: de az tegnapi marsom és mai törökországi expeditióm miatt nem adhaték választ reá, noha nem kevés consequentiájú dolgokat contineál magában, s valóban, fő az fejem: hogy kellessék arról az részről is valamely akadályt vetni az ellenség progressusinak? Nem is látok annyi difficultást abban az had dolgában, mint hogy élés nincsen azon az földön; mert ámbár most ne legyen is egyéb magyar had

körülöttem a Sötér, jász-, és karabélyos-ezereken kívül, oda pedig lengyelt, svécust az moskvára nézve küldeni nem jó: mivel Vajda, Szent-Péteri és az Dunántúl való hadak meg fognak Diák Ferenczczel térni rövidnapok alatt, — csak-ugyan küldhetnék valamely hadat, ha takarmánya és kenyere lehetne, de e nélkül haszontalan gondolkodni is felőle, s e miatt majd én is kinteleníttetni fogok Eger háta megé nyomakodni. A Szent-Iványi hajdújárúl tegnap újonnal írtam az udvari-kapitánnak; még akkor, az midőn megírtam, ment volt már ordere, — lehetetlennek tartom azért, hogy eddig ne lenne híre Kegyelmednek felőlök. Ha mindazonáltal Janussal complanáljuk az dolgot, és ugyan csak valóságos volna, hogy Enyiczkére akar postírungot vinni: ad extremitates kell fakadnunk.

Bakóval, ¹⁾ Andrási Pállal mit kellessék Kegyelmednek csinálni? — látja Isten, nem tudom; az elsőt ugyan könnyű valamely klastromban dugni, de az másikával nagyobb baj: mert se hinni, se nem hinni nem lehet néki; Kegyelmed mellett is nem szeretem, távuly még rosszabbnak ítélem. Petesrűl még annyira nem suspicálódhatom, — jóllehet ű is pap.

Janus levelét én garázda-keresésnek nem magyarázhatom, s talám nem jól magyarázták Kegyelmednek: mert kívánsága után azt is subnectálja, hogy, ha azokon kívül más securitást adhatunk néki, — örömetst acceptálja; sőt, megvallom, szerencsémnek tartom, hogy ezen levél érkezett: mert evvel már is annyira megijesztettem némely höresökösködő tiszteket, hogy már is el akarnak búcsúzni, és szolgálatomban maradnak az hadak, praestálják az homaggyiumot: maga az sztaroszta első resolválta magát, és hólnap végső declaratiómmal megyen az palatinushoz; legalább vagy fejír, vagy fekete lesz belőlök. Ímé, azért includálok az minutát, az mely szerint jónak ítléném, hogy Kegyelmed írna választ néki: mert éppen félelmet mutatnánk, ha az Kegyelmed levelére én adnék választ; úgyis, azt ítélem, hogy erre néki az Gordonnak tett oblatióm adott okot. Azt tartom, hogy, ha Brennernek megküldötte volna Kegyelmed az czárnak írott

¹⁾ Bakó János, váradi nagy-prépost.

levelem copiáját: se Doloruki, se Sembek nem szóllottak volna többet, a kiknek — látja Isten, — nem difficultálnám az írást, ha jobbnak nem látnám csak az inclusa szerint írni Brennernek; mert, ha garázdát akarna keresni: az én írásom sem lesz elég, — ha pedig csak securitást: úntig megelégedhetnek véle; más az, hogy nem tudom, ha „Excellentissimus“-é, vagy „Celsissimus“ Doloruki?

Lemért lehet tartóztatni, oly praetextussal, hogy Desalors megtartóztatását hallván Moldvában: szükségesnek ítéljük, hogy bizonyost értsünk felőlle; azalatt pro majori securitate sui et acceleratione negotiorum javallja Kegyelmed, hogy expeditióit küldje ezen curír által, az ki az bárányt hozta, — mivel Horváth Györggyel vissza akarom küldeni.

Ezen interveniált dolgok bővebb declaratiójára maga menvén hónap az sztaroszta az palatinushoz: én egész resolutiómat kiadtam volna néki, hogy egyáltalában valaki homagiumot praestálni nem akar, itt meg nem tarthatom. Mivel azért az fűtiszték mind el akarnak menni, és az itt maradandókat valóságosan reformálok: reméllem, vége lesz ezen suspiciómnak, kivált mivel az lengyelnek nagyobb része vissza fog menni, úgy ítélem, ha amnistiája lészen; az sztaroszta pedig valóságosan resolválván magát szolgálatomra: az mely emberét fogja Kegyelmedhez küldeni maga levelével, küldje azt curérom formában Brennerhez. ¹⁾

49.

Károlyi Sándor úrnak, die 28. Martij, Kisér, 1710.

Tegnap az jászok által küldött levelét vettem vala Kegyelmednek; de még bizynyossabbat akarván várni utozásának szerencséjéről: arra választ nem tettem, — hanem ezen órában vévén második levelét is, örömmel értem, hogy az lehetetlenségből lehetőséget csinálván, aztat szerencsésen véghezvitte, az melylyel tavál is méltán dicsekedhetett. Melyre nézve még ezeken kívül azoknak is effectuatióját várom, az

¹⁾ Pongrácz György kezeírása.

mellyekkel levelében bíztat Kegyelmed, noha azt vélem, hogy csak azért írta oly büszkén Kegyelmed, hogy securitást nem ígért néki, — s megtanulta az Czikin stylusát; noha tegnap érkezett hírem, hogy Viard Szendrőben érkezvén, a Györki Pál vermeit felszedette: arra felé azért portásinot commandíroztam, hogy bizonyossabbat értsek felüle, kévált mivel Önödot kezdék emlegetni; Miskócz is fél, — s nem szintén oly kordílynak kezdem tartani az Czikin minap interceptiált levelét. De reménlem, engemet is reá segét az Isten arra, a mire Kegyelmed is magát bíztatja. Bárcsak az Dunán küldhessek által, s győjjenek az odavaló hadak: mivel azútától fogvást nem volt emberem, az ki mindeneket jó formában hagyott ott, és sokakat megesketett az eleje közül az embereknek; sürgesse azért Kegyelmednek orderem effectuatióját: mert másként, — tudom, — hogy nehéz az jó lakást elhagyni, de akármikor sem lehet kívánatosabb üdöm mint most azon operatióknak folytatására. Az váczí labanczot jó volna megzabolázni. Korpona körül fetreng most Gál Péter, ¹⁾ — majd megzördül úgyis az natradi (így; nógrádi?) palota: ellakhatnék benne, ha mód nélkül nem szeretné az kóborlást. Ezen Tiszántúl való leveleket küldöm, és az felszakasztottakra, az mennyiben lehet tőlem, tettem választ, azaz: az mennyiben az ország dolgait illetik, — Kegyelmedre azért az particularis maradt.

50.

Gróf Bercsényi úrnak. Kisir, 28. Martj, 1710.

Ezelőtt ennyihány órával expediálván Horvát György uramot: most érkezett az Kegyelmed 26. kezdett és 27. végzett levele. Már ezelőtt ennyihány nappal megtudtam Viard mozdulását, — de az felőlemlített Kegyelmed leveléből csavargását látván: nem tudom mi végre magyarázni, ha nem élés-keresésnek? Én mindazonáltal ad omnia paratus et intentus vagyok, s az előbbeni levelemből megérthette Kegyelmed, hányadán? mivel éppen semmi magyar hadak nincsenek

¹⁾ Szabadhadjúk kapitánya.

velem. Confirmálja ezen opiniómat az levelet hozó curírom is, az ki már visszamenetelét hallotta Medgyaszó táján Viardnak. En ugyan már írtam Kegyelmednek Janus dolgába: de ha acceptálják cum conditione, hogy a németnek nem adják, — csak resignáltassa néki Kegyelmed az (bártfai?) commendáns-ságot Okolicsányi Mihálylyal. Secundum sanam rationem belli gondolkodván: még az újvári hadat, — az melynek lármája Károlyi felmenetelével csak most érkezék Viardhoz, — le nem kergetik, nem hiszem. Viard magát extendálja; de mivel az Dunántúl való német is, az mint írtam, Pozsonnál általjűtt: nem sok üdőt adok nékiek, ha a Dunántúl való dolgokat meg nem indítom, — melyre csak Antalt várom.

Az mely korhely ember Prasmonsky: magáért sem adnék ötszáz hordó bort, s az is sok, a mit assignált Kegyelmed neki. A 15-nek is kivakarom az első czifráját, — mégis elég lesz; mert látom, hogy Kegyelmed sem hiszi, hogy nincs: hogy hinné más!... Mégis igaz, hogy nem tudom mégeddig, hogy több termett volna tavaly mindenestül százötven (?) hordónál.

Tarlónak ad proposito esett az Kegyelmed válasza. Mindenneknél nagyobb előttem, mellyet nem is capiálok, az posnaniai palatinusné Crusaho (így) iránt írott híre, — mellyet ugyan minap is olvastam intercipiált levelekben, de nem hittem, ne is adja Isten, hogy elhigye ezen mellettem lévő idegen had; micsoda szemmel fogja ezt nézni az musqua? — épen nem capiálom. Még jót is adhat az Isten belőlle, — mert nem jele az békességnek. Most ugyan öszvezevarodtak, megvallom, Európának minden dolgai, és zűrzavar lévén belőlek, közelíteni kell a békességnek.

Csaknem kifelejtém írni, hogy Zadokerszki Praznansky hada lehetett, de maga jószántából jött ki; nem is hiszem, hogy légyen más relatiója hozzá.

A héthársi sáncz arravaló, hogy kevesebb emberrel érjen be, az mellyet Szebenben hadni csak a város népére nézve sem volna néki egészséges. Igenis, azért tempus et fata jam aperient, — csak fővem legyen, s tudjam: hányadán vagyok az mellettem lévőkkal?... meghurczolom még ezen a nyáron német uramot! — kivált ha az Isten megüment a lengyeltül,

az kívül mindenkor írtóztam : mert országhostúl megeszen hennünket, s helyt sem tudok már neki találni.

Lemér sürgeti utozását : de most választ nem adok leve-
lére, mivel ma írtam iránta Horvát György által. ¹⁾

51.

Károlyi Sándor úrnak. Kisér, 31. Martj, 1710.

Ambár hosszú légyen is az Kegyelmed 26. és 27. irott levele : mindazonáltal arra rövideden kívánok választ adni, hogy a sok czifrázást ²⁾ elkerüljem. Melyre nézve még jobb lesz ezután punctumonként írni az levelet, — hogy annál könnyebben lehessen választ adni.

1-mo, azért. Mind helyeseknek látom lenni az Kegyelmed dispositióit, melyekhez sok üdő kívántatik, s tartok attúl hogy eddigis felebred az ellenség ; mert

2-szor. Tegnap írta meg Sütér, hogy az szécsényi, losonczi s gácsi német Dengelyeg és Bér felé nyomkodott, — melyet, reménlem, Kegyelmednek is megírt, parancsolatja szerint. Mind vártam eddig : ha nem Vácznak megyen-é, vagy csak élést hajt ? Tudnám, mit kellene cselekedni, hacsak ³⁾ rossz nem volna az lengyelség, az ki zászlóját s tiszteit elhagyván, Csongrádrúl megindult vala, — de az tisztek kérésére nézve mégis megtértek, Kőrös-, Kecskemétre szállottak, most azt pusztétják. Ezeken kívül nincs kivel : mert minap a jóvát a lovasnak Viard ellen küldöttem ; az regularis idegen hadat is még más regulában kell vennem, minekelötte jól reménlhessek tőlök. Azért

---

¹⁾ A leveleskönyvből hiányzik Rákóczinak Bercsényihez 1710. martius 31-kéről irott levele, melynek egy „Extractus Literarum Serenissimi Principis Excellentissimo Domino Supremo Generali et Locumtenenti scriptarum“ című, Vörösvárt fennmaradt külön íven létező följegyzés szerint, kivonata ez :

„Die 31. Martj. Az universalis békességre nézve Clement mellé Hágában Brennert küldeni pro direttore elég lesz : mert az francia rajtunk sem segíthet, ha unokáját kihagyja. Az alleatusoknál ha maga interesséje nem sürgeti, nem efficiálnak semmit.“

²⁾ Czifrákkal, chiffre-kkel való írást ért.

³⁾ Innét kezdve ezen, és a következő 3-ik és 4-ik pont a clavisok jeléül aláhúzza.

3-szor. Antal úr úgy vígyázzon a száz szekérre, hogy maga hírével és erejével el is jűhessen: mert Sőtér és a jász egyedűl, nem hiszem, ennyi diversiót okozzon, hogy az vadkerti és a feljebbemlített csuportos ellenséget megtartóztat-hassa. Én is takarmány nemléte miatt corpusostűl nem sokat lármáskodhatom. És ugyanezért is

4-szer. Approbálnám az Kegyelmed villámlását az Antal ottan való maradásárűl: de mivel sokat negligálnánk vele az Dunántűl való operatiókba, — jobb hogy lejűjjen, mintsem mind vagy Újvárban szorítottassék, vagy leűzettessék az had, — kívált ha való, hogy az Olaszországbűl jűtt regimentek is Pozsonnál általjűttek, mert úgy az Kegyelmetek operatiói is csak villámlás vólna, — kívált mivel

5-to. Viard ugyan Szendrűbűl, Gyűrki Pál vermeit felszedetvűn, visszatért: de már Rozsnyűn is rebesgetik, hogy Újvár felé készűl; és így, csak elhiszem, hogy valóságos vűlt az Czikin minapi levele. Kegyelmed azért csak serűnkedjek az újvári dispositiók vűgbenvitelére.

6-to. Az correspondentiák folytatására nézve az paraszt-pósták erectióját approbálom; bár csak a nevet írta vűlna meg Kegyelmed, hogy tudhattam vűlna kihez küldeni a levelet?

7-mo. Szent-Péteri itt maradott seregi a szendrei lármára nézve mind eloszlottak, — magát küldeni haszontalan, mert itt is vagyon rá szükségem.

8-vo. A Tiszántűl való földre lészen reflexióm: de ott most semmi szükség nincsen reám, sűt el is hitették vűlt már magokkal, hogy Somlyót, Hadadot elhatta az ellenség, — de igen hamar érkezék a hír, hogy nem igaz; ott sem jobbak a lengyelek mint itt: mert Zadokerszkit árestomban vetették, megzűdűlva Fehirtűnak indűltak, — nyomokba küldűtt Vay úr, s az mint látom, annak rendi szerűnt akar vélek bánni. Levelit itt megtartóztattam, az mellyek penig Kegyelmedet csak egyedűl concernálják, megküldűm. ¹⁾

---

¹⁾ Eddig Kántor István udv. titkár kezeírása.

Kisir, 3. Aprilis, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

A 28. Marty, — várván Újvárból is, Antal felől is bizonyost, — nem írtam Kegyelmednek, s nemkevessé sollicitus voltam emennek szerencsés általgövetelirül: mivel az Garam nagysága s az ellenség Vác felé való menetele épen rút ábrázatú dolgok valának. De Isten mégis általsegítette, — az mint, tudom, maga is Jász-Birínybül megírta Kegyelmednek; tegnap idegyüvén, bővebb relatiót vettem tülle némely dolgokban, de kívált faggattam az Vajnovicstúl jelentetett Hajszerrel való correspondentiáit, a mellyeknek másunnan is hallottam vala confirmatióját; — nagyon tagadta. Úgy látom, maga sem determinálhatja magát a Dunántúl való operatiók iránt, — menne is örömet, nem is, s igen bajos ezen materiában vele discourálni: mert ha hadaink iránt nagy opiniót csinálók, s idegen hadakkal bízatom, — sokat kér; ha dolgainkat kimondom valóságosan, — publicumra mennek. Én, úgy vélem, hogy az ellenségnek minden opinióját tollálván ezen hadak Poroszló tájékára való szállíttatásával: mihent magokat kifüvellik, legjobb lesz Balog Ádámot általszöktetni.

Csáki Mihályt, az felesége lármázó levelére nézve, kinteleníttettem hazabocsátani; ha mikor szüksége lesz azért Kegyelmednek reá, — otthonn találja Kegyelmed.

Eddig íráim leveletem: érkezék az Kegyelmed 31. írott levele, a melybül látom, hogy apropo érkezvén leveleim Janus dolgában, azok Kegyelmed által jól incamináltattanak. Az lengyelek dolgárúl informált volt az udvari-kapitány: de reméllettem, hogy általesett rajtok, mivel bizonyos hadakat küldött volt utánnok. Senki okot nem adott kutyaságokra: mert pénzek is volt, — de még a szolga is borra erőltette kímületlenül az népet. Már penig ennyire kelvén az dolgok: mivel amazoknak semmi pártfogójok nem lesz, — csak által kell esni rajtok; ha maskínt nem lehet, igazítsa Kegyelmed hozzám őket, vagy támasztassa reájok az földnépit, mert hi debent percuti, ut discant alii.

Brennert én semmitül sem féltem, de projectumát approbálom; az mint — úgy jut eszemben, — minap egy levelem-

ben írtam Kegyelmednek küldése felől, az mellyet most is in illa modalitate látnék jónak, hogy tudniaillik ille director negociationis a francia ministerek mellett volna, — Clement negociator cum aleatis.

A kassai prófontház nagy kű az szívemen: mert már Eger vidéke is mind pusztá, — elfutott az szegénység, meg-einésztette az commissariusok sok rendkívül való exulans portiói assignatiójok; az mi lehet mindazonáltal, rajtam nem fog inúlni, — már is parancsoltam, hogy az pusztán hagyott helységek vermeit szedjék.

Az többire, az mellyek még az Kegyelmed levelében lehetnének, hónap bővebben kívánok válaszolni.

53.

Eger, 4. Aprilis, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Hogy már a kikeletre az téli hurutombúl és dűb-dűb nyavalácskáktúl megszabadúlhassak: az doctor sok rendbéli instantiájára nézve kéntelenítették vagy hatszori fürdésre ide könnyű-szerrel fordulni, Antal urat hagyván az táboron: az vele legyütt hadakat, — az mellyek igen fáradt állapottal vadnak, — az Tiszahátra, Poroszlótúl fogvást, innen az Eger vizén szállítván. Ezen nagyhírű had, az kinek háromezer vala az híre, — már másfélre szállott, az mellyet maga is kevesel Antal úr az általmenetelre, svécust s hajdút kíván, s actu a táborban lévén: nem capiálja, hogy az első nem több hétszáz-nál, az másik nincsen; mást kit küldjek? elmémmel fel nem érem: mert Balog Ádámhoz nem hiszem hogy a kik már az gratiát acceptálták, álljanak, — feljebbvaló közöttök amannál nincs, se jobb, jóllehet ez is igen hebehurgia, és hertelen-haragú. Ha Generálist küldök: előre általláttam, hogy Antal diffidentiára fogja magyarázni; az diversiót halasztani pedig éppen nem tanácsos: mert maga is látván már Kegyelmed ezen idegen hadak esztét, — ha az ellenség erejét nem distraháljuk: úgy járunk, mint az Dunántúl valók. Ebben azért az Kegyelmed opinióját elvárom.

Újonnan is megolvastam az Kegyelmed minapi levelét: de arra válaszsza adós, a mennyiben látom, nem maradtam; mellyre nézve nincs mit írjak, — hanem, hogy maradok, etc.

Eger, 5. Aprilis, 1710. Grof Bercsényi úrnak.

Tegnap levelem elvégezése után érkezék az Kegyelmed 2. Aprilis lengyel rotmister (így; Rittmeister?) által küldött levele; bár egy nappal előbb küldötte volna Kegyelmed: mert csak béillett volna pro 1. Mensis követsége, — mivel még az sárga salavária is tele vala hazugsággal. Kegyelmednek Vayt, nekem az fizetés nemlétét és őbersterek által történt megveretését egy tatár rotmisternek, — az palatinusnak penig, az nint levelében írja, Zadokerczki a számokra kiadott pénz hamis kiosztását és Lengyelországban szökni kívánó szándékát vetik s adják okúl elszökéseknek és amannak árestombban való tételének. Ítélje el már Kegyelmed: mint építhetni szavokon! Én ezekkel rövid processust indítok, és egyenesen Halászra, Csátra kívántam vala szállítani őket, és ott a Dunántúl valókkal körülvetetvén, — megtanítani az nyakassát: mit tegyen minden panasz nélkül praevie elhagyni az comandót; — de az Kegyelmed acclusájából értvén az rozsnyai német újabb készülétit, és az ott lévő lengyelség szándékját: nem lévén semmi más had előttem, — megparancsoltam Szent-Péterinek, hogy Putnok és Szent-Erzsébet körül subsistáltassa őket, míg az ellenség szándéka kitetszik. Talám úgy adja Isten, ezek is úgy járnak, mint az kecskemétiak, az kikiről micsoda hírem gyűtt ma, — ímé, includálok Török András levelét; tudják az kecskemétiak az adagiumot: miként kell clavum clavo pellere. Alig várom már az palatinust, az ki — úgy hallom — tegnap Liszván hált. Bárcsak keddig lehetne itt maradásom, mivel már is éhelhalóvá lettek, nem tudják segíteni magokat, hanem a papirost vesztegetik a sok hijábaló panaszszal, a mellyet lecopiálnak. Az assignatiókat, ímé, includálok a curér számára. Látja Isten, én aranyúl meg nem küldhetem a pénzt: de fejírpénzül megküldöm Kegyelmednek. ha valakivel anticipáltathatná addig; ezt penig első alkalmatossággal megküldöm Kegyelmednek. Most többet nem írhatok, mert nem fájdalom, — de non parum bosszúság van az fejemben.

Eger, 7. Aprilis, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Tegnapi sok bajos expeditióim után érkezék újonnan az Kegyelmed 4. irott levele. Abbúl, az mellyet tegnap írtam, megláthatja Kegyelmed, hogy mondani is kár, hogy az lengyel általmenjen az Dunán: mivel már az árnyékátul is fél. Tegnap érkezék ide az sztarosza, Sarodra az quártélyában küldötte az palatinust, hónap Hevesen leszek szemben vele: mert már csak nem engednek tovább itt fürdeni; hímez-hámoz még, az mint látom, az szegény, magának is tanácsot adni nem tudó palatinus. Kérülnék az homagyiumot: de én bizony csak átaljában megmondom nékiek, mivel a nélkül is sok rosszat praevidiálok ezen campaniában, — éppen nem lehet voluntír haddal hadakoznom. Bár csak már békével engedne füvelleni az ellenség: mert magam sem hinném, ha nem lát-nám, mennyire megnyomorodott az katona lova, s megtúrósodott az kila-hordásban, melynek — attúl félek, — mégegy-szer meg kell lenni, mert Károlyi írja, hogy annál az mit szerzett, többet nem szerezhet, s éhelhaló az szegénység: anynyira elpusztította az Antaltúl nem félő Dunántúl való had. De hogy lehessen meg? én azt még nem tudhatom; mert füvellés előtt ex supradictis rationibus nem lehet, — azalatt az ellenség is öszvegyülekezik. Jó vólna, ha lehetne armistitiumot csinálni: de nem tudom feltalálni az útját propositiójának. Én mindazonáltal csak congyeráltatom az élést; szedettessen Kegyelmed zsákokat, s küldje ide Egerben; az mely szekerek Kassára viszik az élést, vissza zsákokat hozhatnak.

Úgy látom, megint lesz szükségünk az palotások és karabélyosok reformált szekereire; melyre nézve parancsoljon Kegyelmed felküldésekrül az udvari-commissariusomnak, az kinek inspectiója alá adattanak vala, — prófonszekereket csináltatok belőlök.

Noha, úgy vélem, Károlyi Kegyelmednek is büven ír az odavaló constitutiókrül: mindazonáltal levelét is, íme, küldöm, hogy azokat büvebben megláthassa Kegyelmed. Megvállik, mire segít Isten bennünket!

Szepesvára succursusa felől jó reménségben vagyok: mert

igen könnyűnek tartanám véghezvinni, ha csak eszek nem vész. Hálá Istennek, hogy Andrási György ír. Murányban nehéz lesz más Fáy-t találni; a tájjékára pedig Prinyi hajdút nem küldhet: mert lesz a díb-dábra is szükségem Szolnokra.

Brenner menetele szükséges, instructiója megcsinálása könnyű; melyre, ha tűrhető békességet akarunk csinálni, de-serviál az Clementnek adott instructio, — ha jobbat: a Saint-Juliennek adott írás, a mellyet írtam vala, hogy Lemérnek is megadattassa Kegyelmed; ha annál is jobbat, — sumat Veratium pro fundamento. Én már azon materiárúl többet gondolni s írni sem tudok: csak azokból compiláltassa azért Kegyelmed azon instructiót. Én tovább is jónak látnám az ő dolgában azt, az mit, úgy vélem, minap megírtam: de nem lévén időm az levél protocolláltatásához, újonnan is írom, hogy tudniillik Brenner volna az franczia ministerek mellett director negociationis, — Clement az aleatusoknál negociálna: mert amannak soha nem lehet oly confidentiája ezek előtt; más az, hogy causam religionis praeterquam leginkább bízhatunk az pártfogáshoz: Brennernek negociálni nem lehet erre; azért csak az királyhoz kell Brennernek az credentia, az mellyet meg is fogok küldeni. Ezt magával Brennerrel jól meg kell értetni: mivel nem supponálhatom úgyis, hogy ott menjen véghez az mi békességünk, — hanem, ha mindent assequálunk is az mit kívánhatunk, az lesz, hogy az aleatusok, az mit irántok rationabilének látnak lenni, declarálják az császár emberének; verbi gratia, hogy: Si Imperator puncti hujus et hujus accomodationem voluerit, pro re communi esse judicatur, ut Ungaris hoc et hoc accordet. A solennitássá az mi békességünknek csak itt lesz meg. Melyre nézve egyéb character-t Brennernek sem adhatni, respectu aleatorum; de Clementnek is jól meg kell írni, ut hunc pro plenipotentiarario, se pro negociatore agnoscat; nem is tapasztaltam annyi füstöt a fejében, hogy emevvel competálni akarna. A költség, igenis, nagy kérdés; kell legalább 2000 tallér most előre, az mellyet letétethetne Lublinba Klobusiczki maga kezességével: én néki obligálnám magamat, s megfizetném borúl, — mert más módot nem látok.

A Sűgó instructiója igenis, jó; de semmisen lesz abbúl:

mert még ű ezt az udvarhoz fogja küldeni, -- quia est materia delicata, és igenis kinyilatkoztatná hozzánkvaló barátságát; és mivel Brenner is írja, hogy kifüstöl ezen dolog, ha már ott in origine nem ég: ide sem fog erősebb füstí hatni.

Újvárból a sánczmester Nógrádival elmene, noha néki Szólnokban kellett volna dolgozni; küldettesse azért vissza Kegyelmed, ásó-kapákkal, bár csak 300-zal. Rivier is bár kászolódjék Újvár felé: mert ha öt regiment Udvardhoz érkezik, — nem oly könnyű lesz a belsőknek dolga, a mint Károlyi imagyinálja magának. Van még egy magyar incsinérem, most hozatom ide, — talán az is véghez fogja vihetni az kassai munkát. ¹⁾

Minekutánna ezen levelemet megírtam volna: olvasom az includált hollandiai híreket; csak nem szánám az Brennerre való költséget, mivel látom, hogy ha addig Clement semmit nem efficiált: Brennernek rövid lészen a válaszsza, mert az aleatusok a praeliminarék nélkül nem akarván tractához fogni is, ha azok subscribáltattak: az subsequens negociatio nem fog három holnapig tartani, a mennyi kellene Brennernek az felmenetelre, az levél menetelivel számlálván. Csak azt bánom, hogy az praeliminarék nincsenek nálam, melyekben, úgy az subsequens tractában, ha az francia keze meg nem köttetik (a mint nem is látom okát) a mi segítségünktől, s még több jót látok benne: mert jobban fog segíthetni propter interesse Regis Hispaniarum. Valljon nem hallgat-e csak azért is felőlünk, hogy kintelen hadakozásunkkal segítsük az unokáját, s nem azért keresi-é a musqua barátságot? De hiszem, nem remélhet attúl semmit is, ha az universalis békeség meglesz. Úgy tetszik, mind ezekben látok valamit; nem örömet bíztatnám magamat, de nem is desperálhatok: mivel nem capiálhatom, titkos ok és reménség nélkül hogy resolválja magát ilyen praeliminarékra az francia!

Die 8-va Aprilis. Azt írtam vala tegnapi levelemben,

---

¹⁾ A leveleskönyvben e levél eddig vagyon beírva: a befejező részt azon külön ívről vesszük, melyről a mart. 28-iki levél végéhez tett jegyzetünkben szólánk.

hogy Brenner levelében semmi adjungálandó materiát nem találok; mindazonáltal in re tanti momenti, ez étszaka gondolkodván: ímé, egy levelet dictálék Brennernek, sub A., a melyet szükségesnek ítélem, hogy clavissal leirattassa Kegyelmed, explanatis obscuritatibus. a melyek, magam is ismerem, hogy néha stylusomban szoktanak interveniálni. 2. Vagyon az francia és prussiai királyoknak szóló credentia. 3-ik, az titulus nélkül való levél, az francia commissariusoknak szól, nem tudom neveket, Brenner reáírhatja az titulust; in plurali van írva. 4-ik acclusa, sub nro. 1., Brenner levelében való.

56.

Kísír, 11. Aprilis, 1710. Gróf Beresényi úrnak.

Minapi írásom szerint kedden délután megindulván Egerből, az midőn szeredán az palatinussal beszélgetnék: sebesen gyűve Török András az hírrel, hogy az Kecskemétről kivertett és Alsó-Szent-Györgyön megszállított lengyelség — marhátúl-é, darvaktúl-é? — megzúdulván, zászlóstúl nyakrafüre gyűn nyomában; szokások szerint reátódulának gunyhómra, elkezdtek vala az praediciatiót: de az palatinus gyomrokban fojtá, — kimenének. Az lett vége lengyeles conferentiáknak, hogy egynéhány pusztá falut assignálék nekik, s consentiála az palatinus is, hogy öszvekürtöltetvén őket: a kik nem akarnak maradni, visszabocsássuk; az regularisokkal letétetem az hitet, a maradni nem akaró tiszteket elbocsátom: de nem örömet akarnák magokat bízni az muszkvátúl adandó passusra, örömet az német-földre mennének, cum praevia depositione juramenti, hogy ott szolgálót nem vesznek, — de nem bocsátom arra őket. Már itt éhel is kezdenek halni az lovak, melyre nézve kintelen leszek hónap füre bocsáttatni, s táborban szállani, ha lehet Szólnok felé, az épület kedvéért. Az ellenség is kintelen nyúgodalomra adta magát; semmi hírem nincsen vigyázó portásimtúl. Legnagyobb bajom az egri magazinum, az melyet most emészt az lengyelség, és az Dunántúl való, Bikkre, Csútra, Igriczére szállott had. Károlyi is sürgeti az gabona-szállítást, — sohasem tudom, mire lehessen érkezni; rajtam el nem múlik az mi lehet: de az szegénység marhája rossz, az katonáé is hasonló.

Kisér, 11. Aprilis, 1710. Károlyi úrnak.

Mivel az élés szállíttatásárúl való dispositióimat nagy titokban kívánom tartani: a secretariusom által iratott levelemben inserálni nem akartam; de már Egerben írván zsákokért, Ilosvai Imrét fogom az Duna-mellyékire küldeni, onnan kocsikot hajtatok, és az midőn ű maga hírével Dömsöd tájjékára felérkezik: Sötér és az jász-ezer securitást csinálván nekiek, — Váczi elein az kocsikot, mentül több úton lehet, elküldik hátok megett, lerakják Kéménden, ha az lovak bágyadtságok miatt tovább nem mehetnek. Nagy Gábor is hasonlót fog elkövetni az Mátra-völgyén lévő rakott templo-mokból; mert hogy a katona bágyadt lován vigye, — teljes lehetetlenség. Tudom, ebben is lesznek difficultások: de talán jobb lesz semminél; csak Kegyelmed rakja meg az váczi hegyeket gyalogsággal, az mennyiben lehet. ¹⁾

Domino Palatino Kijoviae. Kisér, 12. Aprilis, 1710.

Heri vesperi redditae sunt mihi Excellentiae Vestrae Literae, in quibus scribit Officiales ferme omnes dimissionales petere; et obinde petit Excellentia Vestra, ut a Resolutione eidem data supersedere velim. Verum siquidem interesse Patriae meae concernens negotium omnes rationes peperat: id de toto praestare nequeo; ut tamen damno Excellentiae Vestrae praecaveatur: placeat Excellentiae Vestrae hominem suum ad lustram mittere, quo praesente connotentur nominati omnes nunc in Legione Equitum et Desulteriorum Excellentiae Vestrae servientes, et assecuro Excellentiam Vestram, quod si Eandem repatriare contigerit: me velle omnes eos aut dimittere, aut arma, vestitum et equos eorum, prout nunc aestimata forent, exolvere. Ac proinde taliter hocce damnum Excellentiae Vestrae praecavendo, spero non mansuram ullam difficultatem in hocce negotio. Quod enim reliquas Legiones

¹⁾ Eddig Pongrácz kezeirása.

attinet: spero nec Serenissimum Regem Sveciae offensum iri, dum rationes meas exaudiverit. His igitur taliter declaratis, me fraterno affectui Excellentiae Vestrae recomendo, etc. ¹⁾

59.

Kisir, 13. Aprilis, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Ha szintén az Kegyelmed 8. Aprilis írott levele nem adott volna is okot az írásra: ezen curérom által rövideden kívántam Kegyelmednek értésére adni, hogy az minapi resolutioni szerint az idegen regularis hadaknak ma eleikben adattam Antal úr által az juramentum depositiója iránt való kívánságomat; és mivel minap vettem eszemben, hogy legnagyobb difficultása van az palatinusnak az maga két regyimentje iránt: declaráltam s kívántam ma tülle, hogy küldje az mustrára emberét, és connotálván statusokat, az midőn az országból hazájában fog menni, — vagy visszaadjuk, vagy lovokat, köntös- és fegyvereket megfizettetjük; ez legfeljebb kétszázból áll, igen facilitálni fogja az dolgot. Mindazonáltal, mivel feles tiszt búcsúzik: zsibongás nélkül nincs az dolog, és mondatik olyan dolog is, hogy lengyelestül Bender felé készülne az palatinus, — mellyet én ugyan nem hiszek: mert már desperálván a svécziai király török segítségről, kezdé vala minap emlegetni az Augustus király gratiája általam való kérését; mindazonáltal, mivel Balog Ádám Bikk körül van: ordert adattam néki, hogy az mely lengyel avagy svécus passus nélkül megyen, — fogattassa meg. Kívántam Kegyelmednek is tudtára adni, hogy jó vígyázásban légyen; ha haddal nem lehet: az föld népit kellene in illo casu feltámasztani ellenek, és Janusnak megírni, hogy ű is, az Kegyelmed tudósítását vévén, vígyázhasson reájok. De mindenekfelett leginkább Rádai-, Desalórsnek kell tudtára adni: mi okból kellett ezekre fakadni? Cziliknek is includáloni ezt illető és nékem írott levelét, adott válaszzommal.

Az Kegyelmed levelének csak némely punctumira válaszolok, másszorra hagyván az többit. Az franczia curérnak

¹⁾ Krucsay István kezeírása.

én recompensául adtam 100 aranyat, — útjára is kell annyi, az mellyet megküldök fejírpénzül. Az franczia secretariusomnak mondja meg Kegyelmed : Ottlíktúl kérje fizetését.

60.

Kisír, 14. Aprilis, 1710. Vay Ádámnak.

Mely véletlenül csala meg az kijóviai palatinus, — talám már eddig az közhírből is megérthette Kegyelmed ; az ki szedte-vette magát, tegnap az lengyelséggel Sarodrúl megindult, és az mint collimálom, kétségkívül Máramaros felé, oly véggel mégyen, hogy magát az királylyal conjungálhassa. Melyre nézve, mivel érettek, az átkozottakért, az moszkva előtt kezes voltam : ha még idején érkezhetik ezen levelem, — lázáttassa fel Kegyelmed ellenek Máramarost, és valahol elől-utól érik, mint ellenséggel, úgy bánjanak ; s ha az palatinust és sztarosztát meg találják fogni : vigyék valamely várban rabúl. Ezeket azért rövideden, de sietséggel írom, — mert nagy consequentiájú dolog lévén, nagy sérínyiséget kíván.

61.

Kisír, 14. Aprilis, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Szerencsére megíráom tegnapelőtt az lengyelek iránt való vélekedésemet ; most veszem az híré, hogy bételjesedének vélekedésim. Mert minekutánna tegnapelőtt Kimitát az palatinushoz küldvén, válaszsát vártam volna : ma érkezék ide egy melléjek rendelt vármegye commissariussa, az ki mondja, hogy 12. éjfélikor szedték-vették magokat, Ónodra mentek, Szent-Iványit megfogván, kérdezték : mennyid magával lehet Szent-Péteri ? Onnan ezen commissarius elszökött túllök, ma reggel hozá meg az híré. Átkozott Balog Ádám, — az kinek erre ordere volt vígyázni, — Egerben sétált addig. Onnan merre mentek ? a jó Isten tudja. Ha Máramaros felé indultak : reméllem, megelőzi Ilosvai Imre egyenesen az pusztán, — s megparancsoltam, hogy mint nyilvánvaló ellenséggel, úgy bánjanak vellek. Kegyelmedhez is azért ezen curéromat a végre bocsátom, hogy magát tudhassa mihez alkalmaztatni, és hasonló ordereket mindenfelé bocsátani. Bárcsak az ungvári és munkácsi commendansok az emberség mellett ne bolon-

dúlnának meg! Az regularis had mind itt maradott, az maga lovas-granatéros companiáján és mintegy 24 drabanton kívül. Uram-Isten, akaszd kezemben az átkozott, pendelyes nemzet-séget! ....

62.

Kisr, 16. Aprilis, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Az minapi levelemet hertelenséggel expediálván: nem is vala időm, hogy Kegyelmedet informálhattam volna egészen az lengyelek hamis, istentelen cselekedetiről; az kik minekutánna az palatinussal szemben lettem volna, — hogy ilyen hamisságra fakadjanak, alig tudtam magammal elhitetni. De mégis pro superflua cautela, minekutánna az palatinus 50 dragont az maga regyimentjéből, és 12 drabontot gvardiául kérvén, azokat elküldöttem volna: azon étszaka az maga lovas-granatéros companiáját is, mintegy 15 emberből állót, innen tisztetül magához szöktette; melynek becsülettel való exprobratiójára küldöttem vala Kimitát, megparancsolván néki, — a mint, úgy tetszik, Kegyelmednek is megírtam, — hogy, ha szándékokat észreveszi a szökésre: Balog Ádámnak, Kegyelmednek is megírja; amannak ordert adattam, hogy a Sajón valamely lengyel által igyekezik menni passus nélkül, ne bocsássa, és foszsza ki mindenéből; — de Kimita már csak az hült helyeket találta. Én is, mihent meghallottam ezen hírt, az egész itt maradott tiszteket, az kik már az minapi declaratiómra nézve búcsúztak és neveket beadták, Antal úrral öszvehívattatván, arestomban tétettem, s azalatt legelsődször is az franczia regyimentet, — az melynek hozzámvaló hajlandóságát mindenkor tapasztoltam, — lóra ültetvén, magam szándékomat declaráltam nékiek, s az hitet letétettem velek; subsequenter felültek az több regyimentek is, az kiket máskint nem disponálhattam, hanem csak esztendeig, kötelességre, — nem akarván erőszakosan bánni vélek. Ezt véghezvivén: az drabantokat előlvétettem, és minekutánna Antal úr szállására gyűtöttem volna őket, — arestáltattam, s lovakat s fegyvereket elvétettem tőlök. — s azután ezen includált reversálist vévén, kibocsáttattam. Az tiszteket tegnap megmustráltattam, és az régi Regulamentumunk szerint mind megfizettettem őket, a kik szolgálatomban maradtak, és már

ma az Zay regyimentjében incorporálván őket, — egyet csinálók a sok darabokból, Sariernek adom, Zaynak pedig az karabélyost. Ma már egy falka lengyel tisztet fogok Kegyelmedhez igazítani, hogy nekik passust adjon. Szerencsémre találkozott négy moszkva rabtiszt is, a ki felől mindedig semmit sem tudtam vala, — igen aproposite esik elbocsátások, hogy bizonytságot tehesse nek Janus előtt de peractis, és hogy nem ex connivencia esett az lengyelek elmenetele, az kik Zadokerczki hadát is elvitték magokkal; bárcsak Máramarosban csapás nélkül ne hagyják őket! A svécziai király tiszteit meg fogom tartóztatni: hogy, ha Rádainak baja következnek, — lehessen repraesariát tenni. Ebben azért már egész munkánk és bajunk abban lészen, hogy az czárral elhitethessük, hogy megcsaltanak; ebből mindazonáltal világosan fogja állallatni, hogy errefelé nem szándékozik általmenni az svécus, s Moldva felől könnyebben providiálhat magárúl. Egyébaránt Desalörsnek is ample iratok, — protocolláltassa Kegyelmed levelét, mivel bajos lett volna magamnak kétszer leírni.

Térek már azért az Kegyelmed 12. irott levelére. Legelsősor is köszönöm az pénz szerzésében tett fáradozását. Szánom is legelsősor is szegény Kálmánczait, — de nem híjjában mondatik, quod avaro tam deest quod habet, quamquod non habet. Keczer Sándortúl még nem resolválhatom az pénzfelvételt: mert még az cambiumok meg nem indulnak, s az universalis békesség híre el nem múlik, assecuratiót neki nem adhatok, mert csalni, — bizontalanságot ígírvén — nem akarom, ha pedig az cambiumok megindulnak, nem lesz szükségem reá; hanem Szent-Péterit kerülöm meg.

Károlyi leveléből azóta is látván, hogy csak nem mehet előbb az élésszerzésben, — én is innen nem vihetek: approbálom a superflua portióknak kihozatását, — mivel azok decrescentiájával már is van hat hónapi. Noha, valamint Kegyelmed bizontalannak, de én bizonyosnak vélem Újvár obsidióját: mert avval az postírunkjait nem szükséges hogy elhagyja, — mert már is Nógrádot praesidiálván, Vácra kívánja hozni az esztergomi hídját, és ha az Dunántúl lévő két regyimentet odahozza, az szécsényit s losoneczit Vadkert-

hez szállítja, s az gyalogsággal és az Vágontúl, Verebely táján actu lévő némettel nyúgodalmasan fogja folytatni operációját Újvár alatt, — et ego ero spectator benevolus; mert ha táborostúl megyek által postírunghai között: ha nem bolond, nevetve fog általbocsátani, tudván, hogy aratásig azon a földön el nem élhetek, a honnan már is ezen okból fog kinteleníttetni legyüni Károlyi hadastúl. Felmenvén egyszer, hátam megül semmitsem remélhetek, — apró porták pedig meg sem fogják bűzleni, s haszontalanok is lesznek. Haec ratio non est convertibilis ad ipsum: mert mindenütt dugva teli van magazinumja az apró váraescákban, az mellyet intercipiált levelekben eleget láttam, s ha az Isten meg nem bolondítja, s meg nem várja az aratást ezen munkára, — kivált ha azt gondolja, az mit én. Antal urat már ugyan disponáltam; maga sem kívánczik még általmenni, hanem csak Balog Adámot fogjuk általküldeni, hogy valaminthogy az utolsó újvári obsidiótúl nem avocálta ütöt az Dunántúl való portázási, — most sem fog azért ezen tágítani; noha homo proponit, Deus disponit. Ha akkor Rivier bemegyén is: avval nem reparáltatik mindjárt az regyimentje, az mely veszőfélben van; de ha mindezekfelett szükségesebbnek látja mégis Kegyelmed Kassán való maradását, — én nem ellenzem még most egyideig.

Az több extraneus munkái Kegyelmednek mind helyesek, kivált az Clementnek iratott dolgok, a kire holmi enczenbence-vásárlásokat bízam vala, Berlinben; akarnám, ha Jablonoszkítúl végére menne Kegyelmed: mi lett belőlök? mivel pénzt is adtam neki vásárlásokra.

Brennernek elég judiciumja vagyon, s kétségkívül, megküldvén Kegyelmed nekie azon írásokat, — eligazodik benne; mert az mennyit fáradoztam én azon dolgokban, és mind jót, mind roszt praevidiáltam: nem reflectálhatom magamat olyanra, az mit hozzája adhatnék, mindazon acták újonnan elolvasása nélkül. Legbajosabb előttem az credentionalis és Polyinaknak (Palignac) irandó levél dolga: mert ezeknek cancellaria expeditióinak kellene lenni, kivált az credentionalis, — itt pedig senki sincs az ki francziául leírja, s nagy papírosom sincs hozzája, az mellyek pro decore rei et decen-

tia szükségesek volnának : mert az magam kezével írott levelek, Kegyelmed maga is tudja, *pro familiaribus*, sed non publicis expeditionibus reputantur ; más az, hogy — az mint írtam — most is abban az opinióban vagyok Brenner iránt, azaz : későn fog járni, azért is akarnám accelerálni az *credentialt*, ha mód volna benne ; ímé, csak úgy küldöm, az mint küldhetem. Ha még lehetne az kioviai palatinusnénak küldött cambiumot *revocálni* : megmaradhatna azon pénznek az fele, az mellyet Brennernek akar Kegyelmed küldeni ; mert nem méltó, hogy hitetlensége után az urának, reflexióval legyenek hozzá.

Gordholtot, igenis, jó lesz Varsaván marasztani : mert nem is másuvá való, — mivel az okos ember hamar rá ismer, az bolond nagyon adorálja s admirálja ; jobb azért oda, az hol több az bolond az okosnál.

Potoczki gyüvetelitül, híres *succursusával* együtt, mentsen meg az Isten ; mindenkor irtóztam az lengyel *succursustól*, — meg nem menthetém magamat tőle : már ezután anyival is inkább nem kívánom !

Kétségkívül igen familiarisnak fog Kegyelmednek tetszeni Desalórsnek írott levelem ; de *pro genio ipsius* kívántam stylizálni, s többet vihetne vele véghez így, mintsem másképpen. Includálom e mellé az Károlyitül küldött tisztek *memorialissát*, és az újvári *cassának* *restantiát*, mellyek ha megvolnának : kétségkívül jó s szükséges is volna azokat felküldeni *per cambium* ; de ezen materiában Kegyelmed *opiniója* nélkül el nem igazodhatok.

Úgy látom, nem gázolhatok ki ma a sok írásból ; mert eddig írván : következik az Kegyelmed 14. írott levelére való válasz is. Tolláltatik az első, lengyelek *historiájáról* írott *punctum*, — s tollálja az Isten az füvellő-tábor *praesagiუმát* is, s úgy ne légyen, mint akkor volt, az midőn Károlyit persequálta Hajszter !

A szepesi próbának szokásunk szerint való folyását látom : mert jól kezdeni, de rosszul szoktuk dolgainkat végezni. Az Kegyelmed *descriptiójából* azt collimálom, hogy többet akartak ott az mi hajdúink tűzzel, mintsem karddal véghez-

vinni, — s mégsem vitték úgy az tiszték, az mint az rend hozta volna magával; máskint 700 hajdú ellen nem óltalmazhatta volna annyi német magát. Kegyelmed is... ¹⁾

63.

Kisir, 18. Aprilis, 1710. Gróf Beresényi úrnak.

Noha tegnap küldött curérom által bűvön tudósítottam Kegyelmedet: mely feliciter vittem véghez az regularis had reductióját, — de 16. irott levelét Kegyelmednek ezen órában vévén, szükségesnek ítélem válaszat, az mennyiben az palatinus dolgát concernálja; az melynek cselekedetivel confrontálván az Nedeczki és Brenner leveleit: nem látom, hogy tovább lehessen mód benne, hogy kívánságának satisfaciálhassunk és ezen dologban moderament találhassunk. Fray és Rádai mivel gyűnek? azt nem tudom; de akár légyen, akár ne békesség az svécus és moszkva között: éppen nem tarthatok az svécziai király haragjátúl, — de veszőfélben leszünk az muszkátúl, ha békével elbocsátjuk őket; benn tartván pedig: vagy most, vagy azután csak erre fogunk fakadni, mert én azon gaznépet magam mellett bizony nem tartom: mert magam is táborostúl éhel veszek el mellette, — annyira megnövelte az szegénységet, s mind hadakozni, mind quártélyozni rosz. Én azért részemről méltónak sem tartom, hogy az palatinus levelében irott sok hazugságira feleljek is, — de, megvallom, szeretném Munkácsvárában Forgáchcsal együvé ültetni: mert legnagyobbnak tartom benne az czárnak személye iránt adott parolámot, a mellyet ű, gaznép, becsülni nem tud, mivel politicának tartja az hazugságot. Ha tovább megyen azért: én orderemet, az mellyet Máramarosban adtam iránta, nem revocálom; ha benn akar maradni, — mivel kezes vagyok érette: üljön maga Kegyelmed mellett; vagy maga menjen, vagy mi bocsássuk patvarba az hadát, mert haszontalan híre lesz rajtunk. Csak az Cziliknél lévő pénzt

¹⁾ Itt a levél megszakad. Pongrácz György kezeírása. Harmadik darabja ez az 1710-ik évi titkos levelezési jegyzőkönyvnek. Eredetije a budai kamarai levéltárban. Régi, Rákóczi-levéltári száma No 200.

számon: mert az francia-regyimentnek háromezer aranyú cassája nálla, — éppen annyit teszen, az mennyit in introitu adtunk nekik; est delicata materia, et vergit ad finem. Assecurálom is Kegyelmedet, hogy minden eddigvaló cselekedetemért nem tartok az svécus haragjátúl: de, megvallom, hogy az czárnak adott parolám tollálja minden színeskedésemet, kivált mivel Nedeczky levelébül látom, hogy teljességgel nem hagyott fent rajtunk.

Balog Ádámnak hírével esvén az rozsnyai német motusa: Miskólcshoz contrahálta az hadát; orderezném mindjárist arrafelé, — de ott nem éri, félek, s lova újonnan elfáradván, elkésünk az Dunántúl való operatióban. Károlyi levelét Eszterházi Antal szakasztotta fel, az kinek szóllott az titulussa: nékem valóban hosszú passiót ír, de summa summarum csak azt kérdi: mitévő légyen? Mert megszaporodott az ellenség: ott nem fűvellhet; az katona sok, s gyalog jár, élést kér; és hogy szoros bloquadában — mondja egy pap — hogy akarják Újvárt venni. Megírtam: inkább fűvelteni legyűjjön, mintsem elveszítse az hadat.

Majd elfelejtém megírni, hogy Balog Ádámnak megparancsolom, hogy csuporton tartsa Miskólcz körül az hadát; ha az német opiniómon kívül ott találna késni: magoknak csinálók kedvet az próbára, mert ha orderezném, — nem lehetne az lovok. Kegyelmed azért parancsoljon, a mire lesz szüksége, Rátki Dánielnek: mivel Balog Ádám beteg; talám telnek 1000-re jó paripások, ha mind ott vannak, az maródin kívül.

64.

Kisir, 20. Aprilis, 1710. Gróf Beresényi úrnak.

Noha minapi leveleimben elegendőképpen informáltam Kegyelmedet az palatinus cselekedeti és az idegen had reductiója circumstantiáirúl: de, hogy minden kigondolható hazugságokat tudhassa Kegyelmed retorqueálni, — magát Szent-Iványit, az ki eleitül fogvást mellettek volt, küldöm, s íme, az nékem irott leveleit is includálom, hogy azokkal pro exigentia rei élhessen; de megvallom, hogy csak legjobbnak ítlném inhibiálni ab exitu, propter parolam datam et damno-

rum perpetratorum refusionem. — noha még nem tudom, mit hozhatott Fraj Benderbül?

Balog Ádám Szent-Péteritül informáltatván, hogy az ellenség visszatért Szepsibül: űk is quártélyokra szállottak, nagy energiával declarálván előttem haszontalan fáradságot; de, hogy el ne kényesedjenek: hónap magam is mezőben szállván, megparancsoltam, hogy csötörtökre hozzám gyűjjenek.

Károlyi is 16. és 17. írt leveleiben sok rosszat ír: mert Győrben négyezer gyalog recluta érkezett, az gvarnizumokat váltják velle, és 40 faltörő-ágyút vontak le az bástyákrúl; az hadunk elhetetlen, az újvári brigáda tolvajkodik, labanczságra szökik, nem is akarja hallani az legyüvetelt; az ágyúkat és az németet szabadúlt-rabjaink látták; az sárga regyiment általgyütt Esztergomnál, a hová Hajszttert várták, — ki is ha elgyű: elhiszem, szokása szerint mohón kezdi ellenem operatióját, addig szállíttatja munitióját. Velem az új reducált regyiment (Charier-é) 800, Antalé 700, karabélyos 400, Sötér, jász az egész armada; az első addig lesz hív, míg fizetek, — pénzem pedig semmi sincs. Az hajdút Újvárból kintelen kihozni, az mint írák.

Az ország gyüllése, azt írja, hogy elbonilott, és hogy az palatinus nem akarván az békességet: conclamatio volt ellene, — csak széljeloszlottak az urak. His praevisis, könnyű megcsinálni az horoscopust, noha mindeneket felülhaladhat az isteni kegyelem, — az kiben lehet egyedül ígyünk igaz remensége!

65.

Szeji pusztán, 23. Aprilis, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Mivel az minapi levelemben az első allelujának vissza kívánását s éneklését, az mellyet mind háládó szívvel vettem, mind hasonló bódogulások és szerencsék kívánásával, azaz: az rubricák és az ecclesia institutumja szerint hasonló tonussal reciprocálok is, — az mai levelemet solennissime azon kezdem, s az 19. dalált allelujára is hasonló igaz, tökéletes, atyafiúi szívvel replicálok.

Nem oly rövid az Kegyelmed levele, hogy abbúl által nem érthette volna dolgaink külső statussát; csak általláttam,

quod non sit cum aura mutatus spiritus Desalöríanus, az ki soholott nem fogja folytatni az negociatiót, — ha az magában nem foly, hanem sinit res vadere, pro vadunt. Már penig kimenvén egyszer szomszédságombúl az király: nec idem erit idem, kivált ha az császár földre megyen; mert meglátja Kegyelmed, hogy úgy fog evvel kereskedni az bécsi udvar, mint az török. A császár viszi, ha viszi, véghez az békességet, — nem az franczia; hoc male!

Fraj, úgy látom, olyan relator, mint amaz negociator volt, et sic male acta male refert. Jó lesz, igenis, fódózni ezen dolgot az Aszszony *) és Urbik által, s bár magam is hazakéredzhetnék azon conferentiára, — de nem látom módját: mert mindenikének kevés lesz az had, s félek, confusióra kell visszatérnem; noha, az tegnapi hirre nézve, hogy csak most érkezett Pétervárára és Szegedre az váltó recluta, — még az feldobol: nem hiszem, elkezdje operatióját. Limprechtet küldötte ki Károlyi (Újvárból), az maga és Csajági ezere aljasával és Radics bataliumjával; szép kevés maradott bent, enni is, s őltalmazni is keveset fog. Melfoszkit küldöm az Radics bataliumjával és az svécziai tisztekkel Kassára: mert már Rádai is visszatérvén, nem lesz szükségünk az repraessariára. Ha azért az passusok elgyűn az moszkva Generálistúl: ezeket is elküldheti Kegyelmed az drabantokkal.

Limprechtet Szólnokban hozom, az hová tegnapelőtt bévittem az praesidiumot; reméllem, egy hónap alatt véghez-megy munkája.

Pápainak tegnap vettem ezen annectált levelét, az mely-lyet pro cognitione fili negotiationis küldöm Kegyelmednek, — mert másképpen multum kóko magában; csak ezután fog elválni: mi lesz az titok, az melyre hivatott?

En itt teljes securitásban vagyok füvellő-táboromban, s ha még egyke vessé árad az Tisza: naturalis frigyem lesz az némettel, mert se ű engem, se én űtet nem fogom bánthatni; s mi lesz azután? tempus et fata docebunt, — mert eszem fel nem éri. Az legbizonyosabb, hogy vagyok, etc.

*) Siniawska herczegnő értetik.

Szegi puszta, 25. Aprilis, 1710. Gróf Beresényi úrnak.

Minapi levelemtől fogvást, az melly által az Kegyelmed fűfájós levelére választadtam vala, mind vártam az Kegyelmed levelét; de immár némely dolgokról való tudósításon nem halaszthatván: kénteleníttem curéromat expedálni. Acculálom legelsődször is azért az szegény vén püspök (Telekessy) nékem irott levelét, és arra tett válaszat. Szánom — látja Isten — gyengeségét papjainknak, az melly az átkozott jesu-vita doctrinátul származik; de késő lévén kiverni belőlök az mi beléjek rögzött: hogy éppen meg ne bóduljanak, — meg-láthatja Kegyelmed, miképpen corrigáltam az vén apánk az cardinalisnak irandó levelét. Szükségesnek látom, hogy ezen az materiában irattasson Kegyelmed, hogy, ha lehet, az nunci-us által repraesentálja Rómában az dolgokat, s tétessen Fraj által egy munkát, az püspöknek írt levelem tenora szerint.

Már az Forgách és Györki regimentjei reductiója foel-cissime véghezmenvén, az még Nagy-Kátárul irott levelem szerint, — mivel feles tisztt reformáltatott, proponáltam vala nekiek, hogy olyforma szolgálatot tegyenek, mint az drabantok valának, azaz: minden tisztt maga rangjában megmaradván, az káplároknak fűstrázsamester, és az strázsamestereknek őberstajtnand rangja lévén; de mivel semmiképpen nem tetszett ő Kegyelmeknek, hanem csak Kegyelmedhez kívánczotak, — sollemnissime recommendálom őket. Antal úrnak meg-hattam, cum informatione: peractae reductionis a neveket is includálja Kegyelmednek; restat még in hac materia, hogy az ide s tova commandérozottakat küldje ide Kegyelmed, az melyről Csáki István és Mihály uraknak in particulari is irattam, mivel az utolsó is egynéhányat praeter scitum elvitt magával pro repraesentanda gvardia.

Károlynak ma vettem levelét, melyben írja, hogy Kegyel-med ellenzi Balog (István) és Somogyi (Ferencz) regimentjei öszvehúzásításokat és Bokros commandója alá adatásokat, — az mellyet csak azért is placidáltam vala, hogy Ocskai resolutióm szerint annál is hamarébb accomnodáltassék; várom azért az Kegyelmed informatióját ezen materiában.

Minap Pétervásárán volt 300-ig való labancz. lárma nagy Egerben. — de nem tehetek rúlla; hanem mivel azt mondják, hogy Sirokot akarja praesidiálni: megparancsoltam, hogy praeveniálják, s küldjenek vagy 30 hajdút belé, kivált mivel Dániel is defensibilisnek állítja lenni.

67.

Szegi puszta, 2. Maj, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Minekutánna tegnap érkezett volna az Feleségemtől küldetett tiszt: csakhamar azután érkezék az Kegyelmed 29. irott levele, azután Ebeczki is Joklisbúl.

Az curér megcsalta Kegyelmedet: mert nemhogy hivatam volna idegen országbúl, — de azt sem tudtam, ha van-e ez világon? a kirúl majd bővebben írok más, általa küldendő levelemben: mivel levellemmel, Urbik dolgára való nézve — az kirúl tegnapelőtt bővebben írtam, — sietve akarom expedíálni curéromat, kivált mivel az Kegyelmed levelébúl azt látom, hogy Egret alkalmasabbnak tartaná pro conferentia. Melyre nézve újonnan is szükségesnek látom bővebb írásomat; mert, igenis, ezt úgy kellettén egyszersmind considerálnunk, mint az bécsi udvar emberét: oly helyre éppen nem jó lesz hozni, az mely közel van táborunkhoz. — mert annak látását megkívánja, s denegálni nem lehet, nincs pedig mit mustrálni; se oly hely nem jó, az holott hertelen érhet bennünket az ellenség híre: mert akármennyit instruálja Kegyelmed embezeit, — de kibeszéli az eszeveszett popule, félelemtül viseltetvén, magát. Szerencs is csak 24 órányi útja Viardnak, még annál is kevesebb. Hogyha azért még Kassán nem érte volna Kegyelmedet: jobbnak ítélném Ungvárra való menetelit, a hová való érkezésemet, — oly praetextussal, hogy az moszkva békesség dolgárúl az palatinusnéval akarok conferálni és egyszersmind az erdélyieknek is Máramarosban gyűlést tartani, — tudtára adhatja Kegyelmed. Itt semmi periculum az én elmenelemben nem leszen: mert az mint az Szécsénybúl hétfün szabadúlt rabok referálják, füvelleni csapta lovait az ellenség, az mellyek kifüvelltetésére ű nálla hat hét kell; de, ha lehet, megmentem az bajtúl, s hónap küldök portát meglátogatására. Szólnok megépítéséig pedig úgy sem távozhatik el innen az

tábor, — és így semmitsem negligálok. Ha azért Kegyelmed idejében szemben leszen Urbikkal, — mivel magossan néző ember, propter ceremonibilia rite peragenda, meg kellene tudni: cujus gradus legatus sit? an solummodo minister plenipotentarius, sine adjuncto caractere legati, aut ablegati? van-e commissiója hozzám, cum, aut sine credentionalibus? Mert sine caractere legati, aut plenipotentarii, — nem adhatnám meg néki az „Excellentiát“, s még úgy sem, ha hozzám cum credentionalibus gyün; az melyet — tudja Kegyelmed, — hogy Stipneinek sem adtam meg, noha plenipotentarius volt; még penig, kevelységére, ki tudja, ha elsőségét nem praetendálja-e? . . . Az melyekről elébb informatiónnak kell lenni, hogy tudhassam moderálni az dolgokat; ha penig már ezalatt Kassára érkezett volna, — előtalálhat engemet Patakon.

68.

Heves, 4. Maj, 1710. Gróf Bercényi úrnak.

Az Kegyelmed utolsó levelére jöllehet választ tettem az mi Urbikot concernálta benne, — de Károlynak szerencsés legyűvetelit az Tiszántúl való hadakkal csakhamar azután megértvén: azonnal megírtam, hogy idegyűjjön, — mivel magam is itt leszek, — mára, conferálni kívánván véle Szepesvára állapotját, nem hirtelenkedtem válaszzommal; de soha az Kegyelmed leveléből nem tudánk eligazodni, s gondolkodni felölle: blokada ellen, avagy azt megsegíthető erő ellen kell-e készülni? vagy csak lopva élest bévinni? noha, az mint már egyszer az Kegyelmed leveléből láttam volt, az vize is elfogyott, — mivel mindenik casus variálja az circumstantiákat. Mert, az mennyiben látom, hogy Kegyelmednek maga személye szerint volna szándékja ezen operatióra: könnyen elhitelhetem magammal, hogy formalis offensióra, nyilvánvaló erővel szándékozna menni; de mivel már megírtam minapi levelemben az táborra számát: könnyen elítélhette Kegyelmed, hogy domicatát csinálnánk, etc. Ha penig mindnyájan összevegyűllünk egy szarkafészek segítségére, s most, még az campania előtt azon szorossokon, az melyeket mindenkor kerülni kívántam, — ha confusiót szenvedünk, ha az egész világ, az ki most kiát ellentünk és gyaláz, holondnak fog mondani, hogy egy olyan

várért, az melyből semmitsem bírunk, azt is elvesztettük. az mit bírtunk, s mindeneket egy kockára vetettünk. Ha pedig az németnek erejét meg nem verjük, csak apró erővel kevés élést belopunk : ezt minden hónapra újra kell kezdeni, — végtére is úgy jár, mint Lőcse : úgyde, nagy consequentiájú dolog, az mely nagyobb rosszat involvál magában az vár veszedelménél : mert ezt-emezt fogják mondani, s mit fognak gondolni felöllünk ? . . . Azt, az mit az császár Hajszer, Staromberg felől, az midőn Újvárt, Esztergomot, s más várakat szemek előtt megvettünk, az melyek tízszer nagyobb consequentiájuk valának. — mégsem exponálta erejét érettek. Ha remélhetnénk, hogy Szepesvárából az vármegyét bírhatnánk, avagy annyi élés, munitio volna benne, hogy annak favorával táborunk subsistálhatna körülötte : máskint szöllanánk ; de 4—5 tizenkét fontos ügyüért, az melyet bészégezni és haszontalanná tenni lehet, extremitásokra fukadni — superat captum et animum meum. Hogyha azért az minapi resolutionban, az melyet elrontása felől írtam vala, meg nem elégszik Kegyelmed : informáljon, kérem, sietséggel, — mire, mennyi hadat, s mikorra, s merre kíván ? s az hol, mit fog enni, s étetni, ha fű nincs ? Ha pedig válaszsát halasztja is : úgy is Isten jóvoltából hónapután Károlyival együtt Szerencsen leszünk. Már vagy kétezer karabélyost rendeltem strázsára Szent-Péter felé. — Rétei János is Morvából egyhúzómban, minden kár nélkül, Szent-Erzsébetre érkezett.

69.

Munkács. 18. Maj, 1710. Károlyi úrnak.

Isten kegyelméből az moszkva követtel szerencsésen elvégezvén dolgaimat, és útjára bocsátván, tegnapelőtt szerencsésen érkeztem ide, s tegnap vettem két rendbéli levelét Kegyelmednek. Negociatiómról írhatom, hogy mindenekben pro voto succedált. — melyről szóval többet, ha Isten Kegyelmeddel szemben juttat.

Újvárból és az táborból én is vettem tegnap leveleket ; confirmáltatott Egerből is Vadkert pusztán való hagyása, és Viard visszatérése. Mivel pedig az esztergomi híd felszedetett, az parasztságnak parancsoltatik, hogy Nyitra és Verebély háta

megé szálljon : csak elhitettem magammal, hogy az újvári plo-
quada van eszében, s az derék tábor a Rákoshoz szállott. Mivel
penig most volna legjobb ideje az Dunántúl való dolgok meg-
indításának, intercipiált levelekből is látván Silling általgyü-
vetelit, hihető, Hajszterrel, — melynek az ifja Komáromnál,
az vénje Esztergannál együtt által : de az nállunk nélkül nem
fog véghezmehetni, és így kintelenítettünk mik is készülni, —
melyre nézve csak újonnan is fuvattassa meg Kegyelmed az
gyülekezet készülődjét, a mint elrendelte vala. Legyen reflexiója
arra is, hogy, ha indulásom alkalmatosságával az Nyírre vészem
útamat : lehessen kísérőnk ; mert az hírére nézve is jobbnak
ítilem az Kegyelmed corpusával való járásomat, mintsem ma-
gános lemeneteletem.

Lefelholcz Hertnekről kivitte az praesidiumot, — Hét-
hársrúl is hasonló mondatott, de nem confirmáltatott. Az
Szepesben commandérozott hajdúság visszatért, de nincs még
relatióm : mit vittek véghez ? Az bizonyos, hogy kárt nem
vallottak.

Zsámboki Kegyelmednek mit írjon ? nem tudom ; de az
bizonyos, hogy Antal úrnak, kiürván az titkos historiát, „nincs
élés“-t allegál. Bikk Lászlóék is nem bántották az szegedi
marhát. Szallo-Zaym hol legyen ? nem tudom ; mert volna eladó
marhám, melyről az hofmesterrel tractálhatna Ötvös Miklós, —
külömben üres erszénnyel kell mennem az táborban.

Az Torda vármegyei erdélyi bújdosók Matócs körül kí-
válnának oeconomizálni ; én az enyimben megengedtem, —
de mivel oly helyekre is kíválnának telepedni, a hol nem
bírom : relegáltam őket Kegyelmedre, hogy disponáltassanak
az földesurak pusztá telekek megengedésére.

70.

Munkács, 24. Majj, 1710. Gróf Beresényi úrnak.

Ugy látom, ezen postamestereink szellőztetik az leveleket :
mivel az 21. datált Kegyelmed írása csak tegnap érkezett, —
az melylyel Urbiknak is vettem becsülése köszönő levelét, az
mellyet pro curiositate accludálnék Kegyelmednek, ha tud-
nám, Kegyelmed mellett hogy volna translatora. Maga sem
állhatta, — az mint írja, — nevetés nélkül, hogy Pompejus-

hoz hasonlították. Egy szóval, megírhatja Kegyelmed Szent-Iványinak, hogy idején gondolkodjék: mitévő leszen, ha feljebbvaló követ találna gyűni? hanemha úgy cselekszik, mint az mely szolga látván, hogy ura az pápa lábát csókolja, — kiszaladt az audentiás-házból, félvén, hogy ha az ura csak az lábát csókolta: ű ne kinteleníttessék másutt csókolni az pápát; mert ugyanis, már feljebb nem becsülhet senkit is, hanem csak így.

Az újvári instructiókban talált difficultásokról penig így informáltassék Kegyelmed, hogy az 800 forint per paus mintegy fizetésül rendeltetett, — non in redemptionem korcsmae. Az vice-commendans nevezeti, de nem essentiája tollálatott: mert egyik Generális, commendans praesidii, — az másik Brigadéros, commendans militiae campestris. Rotostaint vice-colonellusnak nem kell nevezni. Az punctum 20. így accordál az 13-ikkal, hogy amaz az marhán kívül való nyereségekről szól, az mellyet némely tisztek abususa szerint portiók-számra szoktak vólt repartiálui, nem kardra, — ezt akarja tollálni; emez penig az marha-nyereségről, mivel ez az vég-ház szükségére fordítható.

Az creditorok executiója honnan telhessék ki? megmutatja Gerhard és Lapsánczki munkája, — mert azon reménység mindennek fundusa.

Az stylisatio igen jó leszen úgy, az mint Kegyelmed gondolta, csak vétesse expeditióban.

Híreim nékem is nincsenek; valóban nyughatatlan vagyok: mert az Károlyi hada is még lovának túrós vóltát és hitvánságát panaszolja. Előre ellátom, hogy inprovisé reperiemur, — csak egyszersmind körülvétetünk a sok lármával. Örömet magam általrándúlnék az Tiszán, gyűteném őket; de viszont, mentül többet gondolkodom: annál szükségesebbnek látom a Senatussal való conferentiát, és az pénz fundusa stabilizálását, az mely nélkül, megvallom, irtózva megyek az táborra. Et unum et alterum per transennam posset fieri, vagy ide is gyűhetnének, ha időnk lehetne hozzá.

Az tiszteket már innen elküldöttem. Tarló is Homonna felé elment, s búcsúszása előtt érkezett embere Lengyelországból, az krakkai sztarosztátul, az ki azt írja neki, hogy Augustus

király az lithvániai piszárt disponálta, hogy szökjön az svécus mellé, és negociáljon a békességen, offerálván magát, hogy hadát az czár ellen fordítja, — a mellyet maga in confidentia jellentett az piszár amannak. Kért, hogy ezt úgy, mint tülle eredett hírt írjam meg az muszka udvarnak; de követem az czár mellett nem lévén, s ezen dolgot levélre bízni nem akar-nám: Urbiknak írtam meg, ímé, includálom, ha még lehetne utánnaküldeni. Janus levelének simulálom lenni leveletem, — talám elküldik az németek; includálhatja Szent-Iványi Lefel-holezknak.

Szerencsére tartóztatám még immár bepecsételt leveletem, az mellyet csakhamar utólért az Kegyelmed 23. irott levele is, Antal úr leveleivel, az mellyeknek egyike 17, az másika 21. datáltatott. Szükségesnek ítélem, hogy ezentúl az onnangyűvöket felszakaszsa és olvassa el Kegyelmed, szaporább völtára nézve az communicationak. Az több dób-dáb inclusák között az veleje az dolgoknak ez, hogy az ellenség Szobnál hidat csinált, innen is, túl is tábora van; Szalkát, Ságot, Barsot sánczoltatja; az ráczság mindenünnen concurrálván, Szegedtől megindúlt, merre? még nem tudták; az losonczy német helybe szállott. Az jósvaiak mit írnak? ímé, includálom. Az ellenség még az ráczkői szigethül is hajtatja az ásóskapás parasztságot. Hontbül is, és az környékbül mindenünnen. Azt is mondják, hogy Hatvanhoz akar szállani, — melyrül azt írja Antal, hogy in illo casu, mivel Hatvan, Szólnok és Eger között in meditulio vagyon: nem fog ordereni szerint az városok felé menni, hanem az Sajó-mellyékire szándékozik. Mellyekbül majd csaknem Jónás profetiáját mondom el Újvár iránt: mert conceptusom szerint nincs egyéb hátra az szepesi gyalog ellenség felmenetelinél, az melylyel az obsidiót folytatni fogja. Viard s a losonczy helybe maradt: azért szállította az élést Rozsnyóra, — hanem az gyalogja kimegyen, azért restringálta a sárosi lineáját. Ezek nem bloquadára való készületek: hanem az ellenünk helyezettett observatio lineája, az mellyek néken a Károlynak készülő gyanánt esnek, — s hozzá is most expedálom curéromat. És mivel Erdélyben sánczai erectiója által nyilván kitetszik, hogy defensióba akarja magát venni az ellenség: csaknem elhiszem az rabok és deser-

tirok beszédét, az kik három regiment kigyüvetelit emlegetik Szeged felé, és az felső némettel Kassánál való conjunctiójokat; erre való lesz az rozsnyai prófontház, az honnan addig az bányákat fogja oltalmazni. Egy szóval, ha késünk adhuc 40 dies, — et Ninive subvertuntur. Antalnak megírtam, hogy ne féljen az hatvani historiátul, verje agyon az ráczot, — és ha szintén ítéletem ellen Hatvanhoz száll is az ellenség: ne Sajózzon, hanem inkább Ipolyozzon, ha lehet. Már most volna ideje az Dunántúl való expeditiónak, az mellyért Török András által és Balog Ádám levelében instálnak az Dunántúl való, — de 300 dragonyost kérnek, az melynek Antalébül kellene külsülni, mert Sariért nem örömet szaktatnám; de énnállam nélkül semmisem lesz, mert Antal protestálni fog.

Az gyalogság megtartóztatása Kassánál jól esett: mert in casu supramentionatorum, deliberatumnak kell tartanunk Rozsnyó megpróbálását és az bányavárosokat.

71.

Munkács, 29. Maj, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Az midőn minden dispositióimat úgy kívántam volna tenni, hogy Károlyi is addig összevgyűtvén az hadat, szombaton megindúlhasak: rajtam toppanának az sok idegenországi levelek, az mellyekben már is haldoklik Krucsai István. Már azok között Clement levelei is érkeztek: egyikét Berlinumból, másikat Hágából írja; az prussiai király megígírte vala, hogy az moszkvai czárt levele és követje által unszolni fogja az bécsi udvar ellen; — ki tudja, nem annak köszönhetjük-e Urbik követségét? Az hollandusok pedig, úgy Malbrue is, nem approbálták, — sőt determinatiójok ellen s tudtok nélkül valónak mondották lenni Bruninx levelét; quo-quo-modo? az hadakozáson kívül kívánnak manuteneálni az békeség tractája alkalmatosságával. Már itt azért expeditióimat véghezviszem, — noha óránként várom az confusiónak lármáját: mert az minapi levele után semmi hírt nem hallok se Antalnak sem Kegyelmednek; s most nem mindenkor bona nova nulla bona: mert az pestis miatt nincs posta, az curér is nem járhat, — elvesznek, tévelyednek. Csak akkor, felek, fogom meghallani, az mikor már ki sem gázolhat az ember az sok

roszbu! Se pénzem, semmim másfelől; egy szóval, úgy látom: csak most kezdem tanulni az búsulást, s megvallom gyengeségemet, hogy de *convenientia* itt is örömet maradjék, de *necessitate* örömet fel is mennék. Székelyhídit tartóztattam, gondolván azt, hogy *expeditiúnra* reávarakoztathatom; de úgy látom, oly hamar azoknak nem érem örömét. Clement is pénzt kér, már Jablonczkitől 1900 tallért vett fel, — ezutánra való semmi sincs. Brenner is mit írjon az pénzről? ímé, *includoni*, azért, hogy tudhassak *informatiót* venni *Kegyelmedtől*: micsodás pénz az Najmon pénze? az-é, az mit Keczer Sándor letéttetett, avagy az, mit az kióviai palatinának kelleltetett volna *transferálni*? vagy az ű útjára rendeltetett költség-ből való? — Jaraszlóból is valóban kedves hírem érkezett: mert megvizsgálván Benyiczki az Missuna *anticipatióit* és az Feleségem költségét: már az jövő esztendőre való *proventusát* is elköltötték az jószágnak; nemhogy Missuna nem adott volna: de még ezen felül is van adósság.

Janus levelére szükséges hogy replicáljon *Kegyelmed*, *cum declaratione*, hogy az svécus tiszteket nem tartóztathatni: mert bajos éhelhalóvá tenni őket, — az német birodalma felé kíváncsoznak; ha azért válasz nem lesz: kintelen lesz *Kegyelmed* arra passust adadni nékiek, mert rabságra bocsátani *securitas* nélkül *reputatióm* egyáltaljában meg nem engedi, az czár sem kívánhatja. E mellett idején *obtestálja* *Kegyelmed*, hogy az hadakat az szélekről el ne vigyék: mert külömben az svécus általmeneteliről, avagy inkább bocsátásáról nem felelhetünk, — nem lévén annyi hadunk, hogy arra is vigyázó *corpust* hagyhassunk. Megviheti néki Székelyhídi az levelet, az ki által csak szóval izentem; én néki más által küldöm az borokat. Gortholtot is várom. *)

72.

Munkács, 1. Junij, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Alig tudék az sok *clavishúl* kigázolni: érkezék Antal úrnak bosszontó követsége, az ki, úgy látom, az nagy regu-

*) Pongrácz György kézírata. Negyedik darabja ez az 1710-ik évi titkos *protocollumoknak*. Eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban Vörösvártt.

laritas praetensiója mellett respublicát akar hadai között erigálni, — gondolván, ezzel intentumát hamarabb elérni: magát újonnan kíváztatja velek; és jöllehet már egyszer kivertem volt fejből, — úgy látom, újra kezdi az historiát. E mellett valami kevés posztócskát is kér az tiszteknek, s ezen includált tabellát annectálja; és az quártély-restantiát is micsoda commissarius szabta meg? láthatja Kegyelmed, s jó lesz megtartanunk ideáját; ha még valaha Morva- vagy Austriában quártélyoznánk: igen jó fundamentomion indúlt dolognak látnám lenni, — de hazánkban nem szintén javallhatnám! Én tovább is általmeneteleket oda való menetelenre halasztottam: mert csak Rétei János, Diák Ferencz és Kókai ezereit kívánják, 300 dragonyossal, s idétlen dolognak látnám csak az magok indulását, hacsak fortélyra nem indítjuk; s azt vélem, elébb mindnyájunknak öszve kell gyűni, nagy corpus repraesentatiójával: mintha az németre indulnánk Újvár felé, Pest eleig együttmenni, — s onnan ezeket általbocsátani az pusztán; mert máskint, Szobnál hídja lévén, túl az Dunán két kis mars-sal Földvárnál lehet akár egész ereje. Károlyi már dobolja az hadát, én is nem sokáig kések; ha ideje s módja volna Kegyelmednek benne: igen akarnám, ha elmenetelem előtt szemben lehetnék Kegyelmeddel, — de itt is szeredánál tovább nem igen várakozhatom, noha, megvallom, szeretném még az ünnepeket itthonn tölteni.

Szánja Isten bíránk értetlen és ravasz ítéleteket! . . . Úgy látom, csak praedestinatus Sztrakovszki is, hogy tovább éljen; — bocsáttassa el Kegyelmed, s másszor, igenis, nem sokat küldöm az vétkeseket az districtualis törvényekre.

Minap Clement negociatióiról keveset írtam: most azért leveleit is, ímé, includálom, hogy lássa Kegyelmed, quam sit bonae spei adolescens.

73.

Munkács, 2. Junij, 1710. Generális Károlyi Sándor úrnak.

Tegnap s ma érkezének az Kegyelmed 28. és 30. May irott levelei, mellyekre hogy sok foglalatosságim között rövidebben válaszolhassak, — mivel máskint is reménlem Isten ő szent Felsége kegyelméből rövidnap alatt való induláso-

mat, — az decreceniek dolgát oda való menetelemig suspendálni fogom: csak ott is készüljen a tízezer forint; de ugyan a mellé a vármegyék is, szépen kérve, adhatnának valamit, kivált mivel reménlem, hogy az inneksők is concurrálni fognak, kiknek megcantálására Senator urakat fogok expedálni. Legalább az personalis insurrectiót redimáltassuk velek; csak táborra ne menjen, úgy vélem, kiki örömet megduplázza az tavalyi quantumot, az mellyet azért adott.

Sztupavszkiek, a mint Bercsényi úr írja, már actu szabadulásban vannak másokért; ugyan az ő Kegyelme praevia rendelkezéből a több német rabok is mind kibocsáttatnak az rozsnyai és lőcsei rabjainkért; hanem, ha sincere akarná az ellenség: jó volna az pénzfelváltást elkezdetni Szluhával, — melyről, tudom, Bercsényi úr is fog neki írni.

Zahorák szabadulását bizony hertelen nem resolválhatom: mert úgy tetszik, hogy még az Cartellában is distingváltatik a desertor, az mellyet ők generaliter minden magyaron nem érthetnek, és per consequens paritast nem praetendálhatnak; veretessék ki inkább Zahorák a vasból, — hogy a többi is oly keményen ne szenvedjen érette.

Barcsai Mihály úr ma ideérkezett, s a mint kezdte: kétségkívül elbeszéli mindazokat, a mellyeket Károlyban megmondta Kegyelmednek.

A fundust hólnap kiassignáltatom.

Az ellenség mostani constitutiojára reflexiót tévén, minap írtam volt Bercsényi úrnak Almássi és Bugossi visszabocsátása eránt, melyről tegnap vettem válaszát; reménlem, eddig útban is lesznek.

Az pultura dolgát újonnan elmémre vettem: mert látom, itt is alkalmasint kifüstölt; azon leszek, jusson oda is, — de oly hertelen nem indíthatom meg nagy mértékben. Az érsek-apáthi historiának copiját penig, ímé, includalom.

Antal úrnak, úgy látom, megújult impatientiája: mert követeket küldött az Dunántúl való nevével, az mellyek által általbocsáttatását újra sürgeti; Kókai, Rétei János és Deák Ferencz ezereit kéri, — de sok okokra nézve kell rilegálnom őket csak oda való menetelemre. Azt mindazonáltal jónak ítélném, hogy Kegyelmed Károlyi Samut küldené Szól-

nokhoz, s köttetné ott által ideig az Tiszát. Tokajba adok parancsolatot, hogy adjanak neki szályakat ; Poroszlón is, remélem, fogja találni azokat, az melyek e minap leszállították a sómat.

74.

Munkács, 2. Junij, 1710. Eszterház Antal úrnak.

Nem tudom mire vélni az Dunántúl való hadaknak ígéretem- és személyemben való diffidentiajokat, az melytől viseltetvén, nem győzik megtérésemet várni, hanem nyakrafőre és hertelenvaló általbocsátásokat kívánják ; mert, ha szintén megtérésünk tovább haladott is, mintsem gondoltuk volna : az mennyiben reflexiót teszünk mindazokra, az melyekről Kegyelmeddel még eljöveteünk előtt beszéltünk, — nem vélem, hogy mégeddig késtek volna : mivel általmenetelekhez alig lehet reménség, — ha akkor, az midőn ők egyfelől költözni fognak, addig mi másfelől az ellenségnek nevezetes distractiót nem teszünk. Mivel penig már én is egyébbre nem várok, hanem csak, hogy Generális Károlyi úr az maga corpussát, — a melylyel én is fel fogok menni, — contrahálja : addig bizonyára általmeneteleket és hebehurgya indulatokat nem placidálhatom. Hogyha eddigis penig megúnták magokat, és lovok oly ficzkázó : előttek az megszakadozott, és nyitott helyeken táborozó ellenség, — a mely ellen bár sűröbben folytatná Kegyelmed az portáit. És mivel az tábor messze esik : Kókai, Sötér és a jász ezeret Balog Adám commandója alatt lehetne közelebb küldeni az Cserehátra ; Gúta és Vác között — gyakran változtatván táborhelyeket, — egy corpusban subsistálhatnának, és három-négyszázankint csapdozhatnak az bátran füvellő ellenséget.

Az Kegyelmed dragonyos-regimentje lovasításában, látja Isten, módot nem talál, — hacsak maga-magát mások példájára nem lovasítja. A mi penig Szólnok defensióját illeti : az midőn Kegyelmednek azon erősség minden úton-módon való conservatioját orderemben adtam, --- kétségkívül annak őltalmára nemcsak háromszáz, de annyszámú dragonyossal, a mennyivel szükségesnek ítéli, concurrálhat.

Mivel azért itt késni nem kívánok : declarálja Kegyelmed

az Dunántúl való hadaknak ez iránt való resolútiómat, hogy által való meneteleket oda való érkezésemig lehetők lenni nem látom.

Károlyi Sándor úrnak megparancsoltam, hogy addigis Károlyi Samu névő híd mestert küldje oda, hogy Szólnoknál az Tiszát általköthesse, — melynek is Kegyelmed minden úton-módon assistáltasson. *)

75.

Munkács, 4. Junij, 1710. Bercsényi úrnak.

Megvallom, irtóztató szánakodó bánogatással értettem mind az 31. May, 2. Junij irott Kegyelmed leveleiből az pestistől való környékezését; az mely noha itt is terjedni láttatott: még az Isten megöltalmazott mindnyájunkat, — csak az szegény Bányász csámbászomat (így) trotírozta el az másvilágra.

Csak azon kérem Kegyelmedet, hogy curáját elvégezvén, küldje, vagy hozza magával az doctort: mert itt valóban pestisek az paticariusi, — ölik az embert vomitorium- s purgatióval.

Az svécus tisztek iránt nem reprobálok az Kegyelmed projectumát, — noha én most is azon opinióban vagyok, hogy jobb volna az német felé küldeni őket, mintsem megtartóztatni oly conditióval; mert hiszem, nem a czár ellensége földire megyen túllünk, — ha ű odabocsátja: nem mi leszünk okai. Az projectum promoteáltatását, már in publicum menvén, jobbra nem bízhatjuk Gordhordnál, az kit óránkint várok ide Missunával, azért is kell késnem részszerént, — noha, megvallom, szánom az időt: mert ha most ott lehetnék Vác elein, csavarogtatnék fel s alá egy corpust, onnan hol sokkal, hol kevéssel csapdoztatnám az ellenséget, — annak első híre alatt, az mint minap is írák, költöztetném által az Dunántúl valókat. Más az, hogy Újvár csak négy hónapra van megprófontírozva, melynek már oda van ketteje; az ellenség kaszálja az környékén az virágzó gabonáját; idején szeretnék, tapogatva járva, gondolkodni az segítségérül. Harmadik penig, hogy nem szokhatván hozzá az Antal úr sok híjábanvaló panaszszhaihoz, bosszonkodom; most, ultima May írja levelét, s

*) Beniczky Gáspár írása.

már is panaszolkodik azért, hogy szökik az Sarier hada, hogy nem fizetnek pro Junio. Limprechtet arestomban tétette, azért, hogy curér-formában expedialván hozzám, Egernél tovább nem gyűtt az semmivel, — et plurima reliqua. Ex subsequenti mindazonáltal nem réprobalhattam arestáltatását ezen leveléért, melynek copiaját, ímé, küldöm.

A Tiszántúl való menetelemnek oka az, hogy egy sütéssel két lépént akarnék ejteni, s az ellenségnek egy kis elfuttatást, arra való csavarodással: mert Debreczenig mind Aradnak s Váradnak, Erdélynek útján járnék a sok had hírével, — s csak Szólnoknál költözném által az Tiszán, a hol parancsoltam hidat csinálni. Melyre nézve mégis jobbnak tartom Kegyelmedet itt megvárni, mintsem ezt elhagyni: mert azután útamban nem lehetnék szemben Kegyelmeddel, — az melyet elmúlatnom se nem jó volna, se nem lehet.

Történetből szakasztám fel az Kegyelmed Károlyinak írt levelét; előre megírhatom Kegyelmednek, hogy híjában tartja özvegyen az kanczáit, — hacsak nem tót tehenek: mert az új tömösvári passa nem akar passust adni az abákra, s az Portára írt kérdést tenni, s azért had oda nem fog mehetni. S hálá Istennek, hogy jól succedált naturaliter indult s azért titokban maradt próbája; de nem tudom, higyjem-e az sáncz és blokada elhagyását? — mivel nékem nem, csak Károlyinak írja Kegyelmed.

Az kardot, úgy látom, csak nékem szereti Kegyelmed; s magam is bánom, hogy nem jutott eszemben, hogy az boglár- és pikkelyekre nézve jobb lett volna az pántozását egyenesen hagyva úgy csipkézni, mint amazok vadnak csipkézve, — de ez már talám késő lesz, mert nem szeretném hátrahadni.

76.

Munkács, 7. Junij, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Későn adván meg Somogyi az Kegyelmed 1. Junij írott levelét: Székelyhídi felől elébb nem válaszolhattam, — az ki- nek semmi qualitássát mégeddig nem tapasztalván, egyenesen nem ítélhetek fölöle; olyakat applicálván pænig idegen udvarokra, az kiket exacte nem ismerünk: írásokból semmit sem lehet kitanúlni; mert ha nem negociatióra küldettetnék is:

mind ott maga geniussához való emberekkel conversálódik, mind az hirekről olyformán tudósít, — most kevés adjutót kíván, azután tehetetlenné válnak, s ministereket akarván repraesentálni, korhelykedve pompáskodnak; s megvallom, ez kiváltképpen Draskovichcsal sokat járván, sokhoz szokhattott ilyenhez. Melyre nézve lássa Kegyelmed, mint és mire itilli egyébire alkalmatosnak; applicatióját nem ellenzem. Somogyi dolgában ugyanaz volt intentióm, a mit Kegyelmed magának adott válaszul. Balog István declaratiója nem igaz; való, hogy praetendálta, emez bízta is, — de reám relegálván declaratióját: mégeddig eszemben sem jutott; ha azért kiki „Azt-mondják“ uram hírére disgustatus akar lenni, — magának tulajdonítsa bánkódását.

Noha tegnap reggel még Károlyi ittlétiben vettem az Kegyelmed 5. irott levelét, s noha az szerint reménlhettem mára vagy hétfőre való érkezését Kegyelmednek: mindazonáltal némelly, az erdélyi bújdosók iránt teendő dispositiókra nézve vissza kellették bocsátani, — de hétfőre visszavárom. Szerencsés curát kívánok azért Kegyelmednek, de megvallom, nehezen esik impatentia, hogy Kegyelmeddel szemben lévén, mehessek utánra.

Az pestis engemet is megkönyékezett: azaz itten kívül, mind az várason, mind az falukon halnak; melyre nézve, mi-hent valakinek az feje fáj, — csak odaszánjuk, mert nincs doctorunk.

Szegény Györki Pált szánom; de nem lehetett egyéb sorsa: mert kételkedett igyünk bódlogulásában, desperált, — s azért nem juthata az ígíret földre! . . . Az eperjesi ifjú házasokat is *) odaszántam már az pestisnek; epitaphiumja lehet Klobusiczkinak Jonatás mondása.

Az haduk és az ellenség felől most semmitsem írok, — s majd többet beszéllek, Isten Kegyelmedet idehozván. Mire igyekezem, azt megírtam; mire mehetek? Isten tudja; még egyszer sem lehete véghezvinni azt, az mire tendálánk. Az bizonyos, hogy úgy lesz, az mint Isten akarja.

---

*) A Szalay Pál leányát ekkor tájban nőül vett Bagossy László ezredest és eperjesi parancsnokot érti, — ki azonban háromszor is szerencsésen kilábolt a pestisből.

Projectum literarum Baroni ab Urbik scribendarum.

Ob defectum securitatis Ujvárini detentae, tantum ante hesternum redditae mihi fuerunt Excellentiae Vestrae die 28. Maji scriptae Literae, ad quas ob majus secretum servandum, (siquidem et aliunde negotiationem concernunt, cujus in absentia mea, Locumtenens meus Dominus Comes Bercsényi particeps esse debet) latino idiomate respondere pro re esse judicavi. Debitas igitur vel in exordio repono grates pro sinceritate Sua proua, quod negotia Regni hujus in se assumpta tam in persona, tam per aliarum Potentiarum Ministros exoperari vult Excellentia Vestra; in quibus se bonam dispositionem reperturum vel ideo spero, quod mihi post abitum ejusdem denuo confirmatum fuit Reginam Angliae et Ordines Generales nos de protectione sua assecurasse, quibus et patrocinium Regis Augusti adjungere intentionis quidem meae esset, sed utrum Status Regni intrinsecus mihi permittet ad ejus exoperationem personaliter praedictum Regem convenire, adhuc ignoro, ac proinde responsum Domini Pro-Cancellarii Seembek (cui Literas Excellentiae Vestrae transmissi) praestolari decrevi, cui necessitatem colloquii pro interessis Regis, per quam necessarii ipsemet perscribens, modalitatem securitatis itineris mei ab ipso intelligere petii; secura proinde esse potest Excellentia Vestra me nunquam Stanislai ita colere voluisse, ut in ejus gratiam Regis Augusti postponam amicitiam, quam demereri omnibus viis studebo. Ignoro quidem principia, de quibus Excellentia Vestra cum Domino Seembek convenit; assentio tamen interessa Regis poscere, ut negotia nostra in Aula Viennensi agenda cordi sunt, et projectum meum Sua quoque Czarea Majestas totaliter non contemnat; video tamen praedictas Aulas necdum de modalitate assumptionis rerumstrarum de toto convenisse; quamvis non ipsis prodesse posse video, quod agnoscat falli: tamen poterunt ii, qui spe defectus proximi Domus Austriacae praetenti satius esse credunt, nunc quoquomodo componere res Hungaricas, quam pro illis offendere Aulam Viennensem; neque considerant, quid interea evenire posset, et quid tum foret nos quoque restituti

liberae electioni per praedictam mortem nec aliorum auxilio opus habentes Coronam nostram ex diversis tunc affectaturis Principibus illi darenus, qui aptior praecoeteris esse judicaretur fallaces profecto sunt, et illorum Regis Augusti Ministrorum ideae, qui ei ad conscendendum Tronum Imperialem matrimonium Filii sui cum Filia Imperatoris svadent, et propterea debellationi nostrae consentiunt, ut Gens semel depressa sortem praeinominatae Principissae sequi teneatur; rerum enim magnarum spe delusi, inde eventura mala et totius Imperii Romani ruinam non praevident, cujus omnia membra satis sehserunt non esse pro re illorum minis potentem habere Imperatorem, et si inimicitia quasi perpetua Domus Burbonianae cum Austriaca (quae tot bellorum fuerat causa) a Potentiarum aequalitate sumpsit exordium, per matrimonium praedicta inimicitia transibit in Saxonicam, quae possessione Electoratus et Regni Poloniae augebitur, ac proinde scissiones eo majores subsequenter in electione Imperatoris, et recrudescent bella Europea; Polonia incompatibilitatem Coronae suae cum Imperiali praetendet, Rex Borussiae occulte latentes hostilitates ad arma concurrere faciet in Bohemia sua incendia, Moravia quoque involvetur, cui se associabit violentata Hungaria quoque; quid vero tunc Rex Galliae in favorem nunc oppressi Electoris Bavariae facere poterit? favorabilis earum conjuncturarum occasio demonstrabit. Quod proinde pactum secretum, quod Excellentia Vestra svadet, et oblationem successionis Coronae nostrae Regi Augusto fiendam attinet: prout eam facere invitis Statibus nec auctoritatis meae est, nec cum interessis Suae Czareae Majestatis convenire posse credo, qui profecto optare non deberet, ut Corona Imperialis, Polonica et Hungarica cum possessione Provinciarum Haereditariorum Domus Austriacae in Regem Augustum devolveretur, et Imperator Romanorum ditiones suas adusque terminos Imperii sui dilataret. Nos quoque seculorum cursus edocuit: quid sit Haereditariis Provinciis suis, et quidem in vicinitate constitutis, potentem habere Regem alienum! — Propterea viderem ego viam, quam Rex Augustus ad conscendendum Tronum Imperialem sibi eligere deberet, quae a praedicto matrimonio longe differt, nec tantas involvit difficultates, — resolutionem

tamen virilem requireret; rem praeterea nunc, adhuc vivente Imperatore, per negociationes aggredere deberet. Quod vero Coronam Hungariae attinet, plane ignoro: cur Sua Czarea Majestas eam potius Regi Augusto, quam Filio suo desideraret? siquidem ejus possessio primus gradus Troni Orientalis est; de quibus cunctis plura ad materiam appertinentia adferri possent, si magnitudo materiae resolutiones Potentiarum interessatarum non labefactarent, et ego quoque interrogatus fuero, aut mihi Dominus Pro-Cancellarius dederit ansam ad continuandam secum correspondentiam meam. Optarem tamen, ut Aula quoque Moscovitica semet ad aliquid certi determinans, non titubatione animorum Ministerii sui ageretur in re, quae maturam discussionem, firmam resolutionem et promptam rerum exequendarum inchoationem requirit, et ejus respectu mei cessarent diffidentiae, quos Generalis Janus continuare videtur, dum contra tenorem ipsiusmet tractatus, Passuales-Literas meas minime respectat, et omnes meas intercipere nititur correspondentias. Pater Fraj quoque a Castellana Cracoviensi cum rebus pacem Svecicam concernentibus, ad Suam Czaream Majestatem a me expeditus: sed ab ea ad Augustum Regem directus, a nominato Rege remissus est, sub praetextu susceptae expeditionis maritimae Czari. Quapropter tam superficialiter tractatum hocce ingens pacis negotium me confirmat in opinione, quam nuper Excellentiae Vestrae per expressum cursorem meum detexeram; quam ulterius quoque rogatam esse volo, ut male fundatas, et praejudiciosas, et de me per instigationem inimicorum meorum susceptas Ministrorum et Generalium Moscoviticorum opiniones tollere velit. Qui in reliquo maneo

Excellentiae Vestrae

ad condigna officia paratus

Datum ad Kálló, die 21. Junij, 1710.

Franciscus Princeps m. p.

78.

Ócsva, 24. Junij, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Tegnapi rendelésem szerint éppen oly készülődésben vagyok, hogy ma megindúlhassak az hadak közzé: de idején

reggel érkezvén ma Daniel Péter, — relatiójából értett dolgok és azokból származott expeditióim ma már akaratom ellen is megtartóztatának. Relatióiból úgy tapasztalom, hogy haszontalanul nem töltötte idejét; az körüllevő tartományoknak jól kitanúlta dolgait, — legközelebb pedig a svéczi király- és hadaknak nagy nyomorúságokat referálván, az innen elment lengyelekkel is szemben vala, az kik valóban siratják az palatinusnak helytelen cselekedetét. Mind Mikes által, mind űáltala izent Grusinczki, hogy még három hetet elvárnak, s ha azalatt az királyjok pénzt nem küld: kinteleníttetni fognak újabb bujdosásra, — mivel most is sokan kapájokkal s kézi-munkájokkal keresik kenyerüket, s könyörögnek, hogy újonnan fogadjam bé űket; se fizetést, sem semmi más praetensiót nem tesznek. Hétezered magával: svécus-, kozák-, lengyellel kínálkodik, — de felettébb is fegyvertelennek mondatnak lenni. Mikes és az több erdélyiek oda kívánják űket, a honnan most szabadúlt Horvát György névű kapitány, az kit Móldvából hozatott vala ki ez múlt télen az német; soha ki nem szabadíthatánk, hanem kű közzé rakták vala, s úgy resolválta vala magát az labanczságra, s ezeret is adtak vala néki, — de avval együtt a Székelységre commandéroztatván, az moldvai passusokra, annak mustrája után kiszökött; azt referálja, hogy semmi őrzése sincs az passusoknak, és mind az maga elhagyott hada, mind az több katonaság és föld népe óhajtvá várja az mieinket. Melyre nézve sokat gondolkodván ezen állapoton: consideráltam először is az már egyszer túllök (t. i. a lengyelektől) származott bosszúságot, másodszor az moszkva haragját, és azok bégyüvetelivel következő nagy hírét az svéczi király bégyüvetelinek, és abból következhető hertelen bégyüvetelit az moszkvának; harmadszor ezen projectumnak haszontalanságát: hacsak innen túllünk nem segítettnek, — az mely által az idei campaniánkról tett minapi projectumink csonkúlást is szenvedhetnének ugyan: de ellenben mely nagy fortélyá következhetne ezen idegen segítség gyövetelivel felindított kedvéből az népnek, és azon ellenség distractiójából, — az mely által teljes securitást szerezhethénk ezen oldalnak; resolváltuk Daniel Péter siető visszaküldését, azon hadak accep-

tatióját. De mivel ezen materiában az titok-megtartás felet-
 tébb is szükséges, és az svécziai király gyűvetele lárájának
 megtartóztatása, — kivált mivel se az Generálissinak, se az
 Ministereinek, se Augustusnak ezt tudni nem lehet, — gon-
 doltam, hogy azok az csíki passuson bégyűvén, mindenek eltá-
 vozhatók; mert már úgyis folytatván az hírit az német földén
 általmenő szándékának: nihent indulásokat meghallják a
 felé, — ellenek fognak haragudni; azalatt időnk lesz az dolog
 valósága kimutatására, s űk is meghallhatják addig, hol
 legyen az király? és ezen hadak újonnan következett avul-
 siojából tapasztalni fogják hasznokat. En is azok indulások
 idejéig az Duna-mellyékin expeditiót véghezvivén, ha az új-
 váriakon tágulás esik: még az innekső hadakkal reáérkez-
 hetnek az segítségekre, — és így két felől kezdődván az lárma,
 Isten az ellenség bódítása által nagyon megváltoztathatná
 dolgainkat, s Hajszter vaktában indítható operatióiban is
 tehetne fordítást. Adott erre okot Grusinczkinak, a svécziai
 király dolgaihoz elvesztett reménség, az kinél maga volt Ben-
 derben, és kivált az mióta az tatár chám és némely török
 hadak oduérkeztek, pompás a restomban láttatik lenni: mert
 éjjel-nappal mellette van az tatár chám avagy tihája, eltávoz-
 hatatlanul; az palatinus házában is még étszaka is minden-
 kor két bassa fekszik. Most azért minden reménsége abból áll
 az királynak, hogy Kamenyeczet megvegye, — mivel az ottlévő
 commendans pomerániai fi lévén, correspondeál velle, — azt
 magáévá tévén, onnan folytassa az hadakozást az táborá
 gyűveteleig. Mellyet szükségesnek láttam Janusnak mentül-
 hamarabb tudtára adni, — de nem levél által, hanem szóval,
 és e végre holnap küldöm bé Prínyi Lászlót: adja ű tudtára
 Augustusnak, és az udvarának; mert, ha praetereálván, míg
 tudtokra esvén, ezen dolog megtörténnek: nagyon okozhat-
 nának bennünket. Ű lássa, mit cselekszik; testimonialist vé-
 tetek tülle azokrúl, az mellyeket izenek. Már ennyire kelvén
 az dolog: az minap idegyűtt emberét az királynak, az mellyet
 Kegyelmed küldött, megtartóztatom, noha derék és nagy
 dolgokban küldetett embernek kell lenni, — az mint is sokat
 sír megtartóztatásáért.

Daniel Péternek penig committálom, hogy úgy kormá-

nyozza az dolgokat, hogy circa finem July megindúlhasson, s penetrálván, az országban (Erdélyben) árvíz módjára — az mint az Dunántúl akarnánk — fogjanak szélt, ezzel bódítsák az ellenséget. Ma azért mindezen expeditióimat véghezvivén, — holnap csak megindulok, útból adok választ az Kegyelmed 20. írtt levelére.

79.

Kálló-Semjény, 27. Junij, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Isten kegyelméből ma szerencsésen ideérkezvén az hadak közzé: nagy vigasztalással írhatom Kegyelmednek, hogy ez már is nem az ellenségre, — de az pestishen kornyadozó cselédjéhez kívánczik; és mivel bottal s erővel hajtattott: elítélheti Kegyelmed, — s legkivált Sennyeinek s Krucsainak (hada). Melyre nézve, mivel azokat a kik már is hátránéznek, küldeni haszontalan: csakugyan Rétei- s Szent-Péterire vettem elmémet, újonnan is iratok Antal úrnak irántok. Andrási Györgynek én itt is vettem expressus embere által küldött levelét, az kit — úgy itélem, — az dolgok exploratiójára küldött, oly parancsolattal, hogy engemet felkeressen: mert sem tülle, sem includált levelében semmi extremitást nem látok; biztatom azért én is, s reméllem, az élés is eddig béérkezett, — csak Kegyelmed is tartsa készen addig az hajdúságot, hogy Réteiek érkezvén, instituáltassa az próbát. Bugosi regyimentjét is itt találtam, ez kétszázból áll, — indul ez is arra felé. Az mint Viard situációját értettem ezen krasznahorkai embertől: ha az Dunántúl való expeditio sietőnek nem látszik előttem, — magam híremmel csak megindúltam volna én ezzel az haddal arrafelé; de arra nagy fundamentomat vetvén, nem látom, hogy lehessen elmúlatni. Melyre nézve csak megyek, s Szólnoknál is csak mulatás nélkül felveszem az tábort.

Az negociatiók folytatásában mindenkor nagy remorának tartottam lenni az negociatorok elméje függőben való tartását; mert vagy hamis Urbik, vagy úgy itéli, az mint írja; vagy ha hamis: jobban kiadja magát per dissensiones; — ha igaz: nem tudván elmínket, nem progrediálhat. Ne nehezteljen, kérem, Kegyelmed, — de ez universalis panaszsa Kegyelmed ellen az negociatoroknak, hogy soha elnéjét nem érthe-

tik; hiszem, nem evangyeliom az illetén projectumokra való válasz, — adjunk ösztönt néki, hadd adja ki jobban magát! Több hazugság is mondatott már én felőlem, nemcsak az eperjesi gazéta, az melynek hamisságának megmutatására tudom én azt, hogy ad még az Isten nekem is időt!

Ezen Missuna levelei ma érkeztek, melyekre választ tenni nincs időm. Talaba dolgát continuálja Kegyelmed úgy, az mint felvettük.

80.

Szegy, 2. July, 1710. Brigadéros Ordódinak.

Jóllehet Munkácson létünkben Kegyelmeteknek ¹⁾ egy-néhány rendbéli levelét vettük, melyek által mivel leginkább csak az hírekről tudósított, és az ottvaló némely egyéb aprólékos occurrentiákról, — azokra való válaszukat Generálisink leveleiből megérthette Kegyelmetek; ²⁾ de visszatérésünk alkalmatosságával is mindazonáltal az Kegyelmetek Károlyi úrnak írott leveléből értvén, hogy az gabona bészállítását öt hetek múlva infallibiliter kívánja, — avagy hogy az bennlévő gabonával tovább megérhesse: az hajdúságnak egy részét kívánja kiküldeni; melyre nézve azon Kegyelmetek levelére directe kívántuk szándékunkat megírni Kegyelmeteknek, hogy az szerint tudhassa effectuálni alább irandó parancsolatinkat Kegyelmetek.

Mik Isten kegyelméből tegnap az egész Tiszántúl való hadakkal magunk hírével szerencsésen ideérkeztünk, s oly szándékban vagyunk, hogy 5. praesentis innen egyenesen az pusztának indulván, az Dunán általmenendő hadakat általküldhessük, — az melyek diversiójával, reméljük, Újvárnak is útat nyithatunk; melynek megsegítéséért jóllehet személyünket is exponálni régen resolváltuk: mivel mindazonáltal maga is jól tudja Kegyelmetek, hogy az harcokat extremitások szokták követni, hogyha az Kegyelmetek segítsége a nélkül véghezmehetne, — inkább kívánnánk, s e végre az volna szándékunk, hogy az hadakat, az mint iránk, általkötöztetvén, újonnan sietséggel Szólnokhoz visszagyűvén, az Tiszán

¹⁾ Nagy-Szeghy Gábor vezérőrnagy és Ordódy György dandárnok, mint érsek-újvári fő- és helyettes-parancsnok értetnek.

²⁾ Innét kezdve majdnem az egész levél clavizálva volt.

is általmennénk, hogy így hirtünket vesztvén: az midőn az ellenség maga erejét az Dunán által distrahálná, — akkor újonnan magunk hírével az Kegyelmetek segítségét véghezvihetnénk. De mivel ezen munkára kétségkívül — maga is általláthatja Kegyelmetek, — hogy öt hétnél több idő kíváncsít: ha ugyan teljes lehetetlenség, hogy az feljebbemlített munkához kívántató időnél tovább subsistálhasson magok industriája által, — nem lesz ellenünk, ha az defensióra kívántató hajdúságot bent tartván, az többit kiküldi; mindazonáltal, minthogy Kegyelmetek maga is írja, hogy újonnan folydogál híre Komárombúl az ellenség obsidióhoz való készületinek: sokkal hasznosabbnak itilnénk azoknak is bentmaradásokat, ha magok industriája által az feljebbírtt ideig fogja táplálhatni őket. Mivel azért ily nagy importantiájú dolgot az Kegyelmetek ítéltire és hűségére hagyjuk: reméljük, hogy minden tehetségével fogja Kegyelmetek is segíteni szándékunkat, — a mellyet újonnan is hitekre kötjük, hogy kettőjökön kívül Újvárbán más senki meg ne tudja.

81.

Szegei tábor, 3. July, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Tegnapelőtt ide szerencsésen érkezvén, — alig köztözék által az Tiszán, vettem az Kegyelmed 27. és tegnap 30. datált levelét, melyre rövideden kívánok felelni: mert azon vagyok, hogy hónapután megindúlhassak. Károlyit hadastúl lesben hattam túl az Tiszán, Török-Szent-Miklósnál, — csak Szólnoknál fogunk megegyezni.

Valának valamely díb-dáb hírei is itt Antal úrnak, hogy az szobi és györki német megegyezvén, Hidvéghez akarna szállani, az melly egyébaránt könnyen meglehet, de nem confirmáltatván, — voluntas pro facto habere nequit. Akarom, hogy tetszettek Kegyelmednek Daniel Péter által kezdett dolgaim; secundálja Isten a többit, én legalább véghezvittem az mi lehetett!... Szepesvára agonizálása, megvallo, nagy ros: de talám az Isten megkönyörül még az szegény vén ember (Görgey János) imádságán, s secundálja az Kegyelmed intentumát, — az mely bár oly naturaliter meune végben, mint az elebbeni!

Reskót ha Szluhástúl (György) megfogatja is Kegyelmed, — én nem bánom; ne sutor ultra crepidam! Csak ízit ne vesszítsék Reskónak, hogy ordas ne legyen belőlle. ¹⁾

Magam is azt bánom, hogy régen tapasztaljuk, hogy nem praeses Klobusiczki; de ha nem akarja is, — egy character indelebilis az német, pokolban is az lesz, ha odakészül: mert rajtamarad az bűz, az mellyet megszagol Szirmai István, Tolvaj et Tavernat; és mivel mindene megégett, et hoc, quod non habet, accipietur ab eo. Szabó Mojzsés, Török István ²⁾ dolgában még in suspenso hagyom resolútiómat, — hadd capacitáljam az elcsőt, minekelőtte resolváljam: mert érdeme neki több van, mintsem emennek, quia est tantummodo bonae spei.

Forgáchné asszonyom megboszontott vala helytelen importunitássával: mivel mindjárt széltiliben bocsátotta panaszszát, — jöllehet mihelyt értettem, még per formam praeoccupationis Bay László panaszszát, contramandáltam idétlen okoskodását, s már addig míg az Kegyelmed levele hozzámérkezett, — amaz vette is utolsó decisiómat; mégis mindjárt sívás-rívás, — az mellyet statussának kell tulajdonítani. De én is bosszonkodom, az mikor látom az rendetlenséget, és oly opiniót, mintha nyereg volna az hátamon.

Az pestistül Isten mentse Kegyelmedet, — magam is szívesen kívánom, mert többet ennél nem tehetek. Itt is újúl helylyel-helylyel az falukban; de, reméllem, bennünket megtart az Isten!

Az negociatiók dolgárúl most nincs időm hogy ír hassak oly bűvön, az mint kívánja Kegyelmed.

Talaba levelét, juthat Kegyelmednek eszébe, hogy deliberatióink szerint másnap küldöttük meg maga szolgálja által, — ki is hol késik? nem tudom, de azt látom, hogy hacsak síppal nem, de bottal meg nem fogjuk az elvadúlt madarat; melyre nézve csak vessük utánna az mesterséget, — avagy ha máskint nem lehet: persvadeáltassék néki az francia szolgálatra való menetel; ott is kezemre kerül!

Hancz Jakabnak ügyis megadom, az mit kíván: csak

¹⁾ Azaz, hogy el ne szökjék.

²⁾ Valószínűleg tollhibából, Horváth István helyett.

már kormányozza Kegyelmed ezeket! Ottlik nem dicsekedhetik Körösivel, az bor eladásával; de bár csak úgy vegyék el, — tollálja difficultásimat az szükség. Az pénz rendeltesség modo sequenti, tudniillik: Clementnek annyit, az mennyit Munkácsról neki írott levelemben írok hogy küldök, — az többi maradjon az következőképpen contraháltatott Clement adósságára; mert az mint leveleiből láthatni: az csak az hollandiai útjára való volt, nem az visszagyűvetelre.

Az collectatio dolgárul irattam tegnap bűvön Kegyelmednek: kit hova destináltam? — Csak assistáltasson Kegyelmed collectatióimnak: mert pro Junio kifizetém, de pro Julio nincs, ha onnan nem terem.

82.

Szegi puszta, 7. Julij, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Nem kétlem, csudálkozni fog Kegyelmed, hogy sietésem után mégis innen veszi levelemet: de az Dunántúl való hadak csak tegnap érkeztenek bé táborunkban, Hatvantúl; de éppen most fűjják az készülőt, — Isten jóvóltából ezennel indulok ma Szőlnekhoz, a hol az Károlyi hadával meg fogok egyezni, s onnan, mentül szaporábban lehet, continuálom feltett czéloamat. Antal úr tegnapelőtt mene Egerben, elmenetele után küldé meg Török András által praetensióit, mellyeknek parióját, válaszzommal, ímé, küldöm Kegyelmednek, — mert tudom, panasz nélkül nem fogja hadni; látja Isten, szánom azon jó úrnak jóságátul származott defectusit; azon lennék örömet, hogy magával megesmertethetném fogyatkozásának okait. Majd (Eszterházy) Dánielnek is prófétiát iratok, a kinek lehetlen tovább Egerben maradni: mert már ott mindenféle rendet öszvevesztvén, az Commandérozó- (magátul magára ruházott) Generális authoritás mellett széltiben osztja pénzért az német pártrul gyököknek az passust; az bírakot pénzben mulctálta; valaki valamit vét ellene: mindjárt törvént szolgáltat szegény (Szent-Iványi) Rafáellel, s meglaposíttatja az erszényét. Csajágít, azt mondja, Kegyelmed parancsolatjából, Egerben contraháltatja, s vele emésztette az magazinumot; és mivel az minapi intésem nem használt: tolle grabbatum,

— odaküldöm Kegyelmed mellé; jobb Homonna táján emészsze az kenyeret, mintsem Egerben emészsze az magazinumot.

Az ellenség felől semmi új hireim sincsenek, s nem igaz, hogy Hídvéghez szállott volna; és mivel Losonezról is, Szécsényből is kiszállott: nagyon lehetne próbálni rajta, ha másuvá nem kellene menni. Mivel pedig én már Ebertől messze esem, s az correspondentia éppen bátortalan lesz az pusztán által, — kormányozza Kegyelmed Antal urat Egerben. Hatvan táján fogom hadni Sötért és az jászt. Csajágit Szolnokban rendelem: mert éppen nem corrigálta magát, az mint hallom. Az leveleket küldje Kegyelmed Szolnokban, — léssen dispositio irántok Szent-Miklósinal.

Soknál inkább akarom, hogy mostani idegyüvetelemmel az pusztát kitanúltam, — melynek újonnan való megszállítását szükségesnek ítélvén: egy Szarvas nevű pusztá török sáncz megépíttetését resolváltam; túlesik, az Körös-parton, Szolnokhoz három mélyföld, és így az nádudvari sánczczal, Szolnokkal egész lineánk léssen az ráczság megzabolázására; magában is erős situációjú hely, s könnyen praesideálható.

Az kék posztónak még semmi hire Egerben, és így Isten tudja, mikor ruházhatom meg rongyos hadamot! Az egri seregek mivel az Kegyelmed ezerében vadnak: instantiajokot, imé, includalom, ugyan az prófontház mellett lévőket is, mellyek fizetések mivel tavaly assignálva volt: collectáltatott Ugocsában az marha; admoneálja Kegyelmed Csáki urat, hogy contentáltassa őket.

Hogyha Kegyelmednek Szent-Péteri és Rótei Jánosékra szüksége nem lesz: Máriásit, — az kit Antal úr eljövetelem előtt hazabocsátott, — melléje adván, lehetne az losonezin jó próbát tenni, melynek statusát az includált examenből ki fogja tanulhatni Kegyelmed, — s ezt Antal úrra lehetne bízni.

83.

Szent-mártoni ¹⁾ táborról, 16. Julij, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Csakhamar tegnapi levelem elküldése után vettem Kecs-kemét felől, az rendelt úton, az Kegyelmed 7. datált levelét;

¹⁾ Szalk-Szent-Márton.

és táboromban visszagyüvén, — az ellenség sajkái megszapordván, napszállatkor aggreáliák az általköltöztöttek incuriája által túlmaradott hajóinkat, a mellyekről úgyis olly ordere vala Palocsainak, hogy vagdaltassa össze, — de mégis alkalmasint puskázának, s vesztegették az porokat. Míg az ellenség véghezvitte emezek orderit: azalatt Károlyi úr az innekso parton, ordere szerint, megfuvatá az felülöt, — azonnal az innekso parton termének az sajkák; de mihent az dragonyosok feléjek nyomakodtak: úk is béugrándozván, dolgokra mentek, — s az hadak táboromban begyüttek; mivel mindezeket az mellyek történtek, történhetőknek látván lenni: egyórányi földre szállottam vala az Duna-parttúl, és innen mindenüvé mutattam utat, s csak azokat küldöttem vala oda, az kiknek költözni kellett. Már az túlsók is elmentek magok dolgára, — vezérelje Isten orderek és maga szent akaratja szerint őket!... Magam ma az táborral Szent-Miklós-hoz ¹⁾ szálllok, onnan Ócsához, az hol vagy harmadnapig fogok mulatni, az míg ki nem tanulom: ha tett-é valamely változást az ellenség eszében az hadak általmenetele? és elméjét mindaddig is függőben tartsam; mert onnan mind az költözésre csalt vethetek, mind Szobnak s Újvárnak innen egyenes útja, — és az pusztaszélben lévén, gyüvetelit is messze meglátom, s az Duna-mellyékéről és Pest eleiről elődvén: oly földet emészték, a honnan magunkat úgyis nem fogjuk segíthetni. Való ugyan, hogy Gyöngyös- és Egertől távol esem, s már is hallom az katonaktól, hogy az első felverte az ellenség, — de azt régen kivettem elmémből, hogy minden falut megöltalmazhassak, és az ő postirungjaihoz képest oszlassam el táboromat; hanem hadd legyen néki is, nekem is szabad mezőm, — s lássuk: kit bocsát az Isten egymás kezére?... Onnan, ha valamelly occurrentiákra való nézve nem kéntelenítettém változtatni conceptusomat, Nagy-Kátához szálllok, közelebb az ellenséghez, az kin onnan oldalról szeretnék magam hírével Szécsénnél próbát tenni vagy tétetni, vagy Újváron segíteni, — az mire megtanít s talán rá is segít Isten kegyelme. Eddig vannak az idevaló occurrentiák, —

¹⁾ Kún-Szent-Miklós.

mellyekről térek az külső-országi dolgokra, az mellyekre elmém s akaratom kívül, nagy hátramaradással s bizonytalansággal utánnam küldék az leveleket, mellyek között valának Urbik, Janus, Talaba levelei legnotabilisek. Az elsőnek clavissát szükséges hogy megküldje Kegyelmed: mivel úgy sincs embere, az ki francziául tudjon, — ezen negociatiót penig de toto f'ervilnek tudni nem lehet; levelének tenora az udvar ellen való panaszból áll, s nagyon resentálván Sűgő megfogatását: mindaddig audentiát sem akar venni, míg satisfactiót nem adnak; ezen kívül is küldi memorialissának és Pálfinak írott levelének includált copiját, — az mint az ministerektől értette mindazonáltal discursusban, kevés reménsége lehet ura mediatioja acceptálásának; melyre nézve ámbár az concertált modalitás szerint kívánja is folytatni az dolgokat: némely ministerek, jóakaróim, javallásából írja hogy már, s javallja, hogy egy levelet írjak az császárnak, — mert ámbár resolválatott is örökös proscriptióm és jószágink collatioja: de remélik, hogy fogják disponálhatni azok megváltoztatására. Melyből kitetszik, hogy az békeséghez haszontalan bízunk; mellyre nézve én is megírom, hogy, ha az vele végzett modalitások szerint meglehet: jó, az jó, — hanem ahhoz ne bízzék, hogy én vagy magam, vagy az Confoederatio nevével gratiát kérjek, és tracta nélkül csak annak discretiojához bízzak. Légyen azért tovább is Isten vezérlője igyünknek!

Janus levele complementum, — Talabáé bolondság; Clementnek írottban nem tudom mi van. S mindezeknek conclusioja csak ez: spera in Deo, et sine vadere negocia prout vadunt. Talaba ha bégyün, nem bántom, — ha másuvá megyen: utánna vetem mesterségemet.

Ezek után térek az Kegyelmed levelének válaszszára. Én is kívánom, hallhassam szerencsés folyamatját az szepesi próbának, de kevés reménségem felöle: mert Rivier, Ebeczki — rossz házasság! Az pestis kegyetlenségéről, az mely még az pusztán is irtóztat, nincs mit írjak, sem mit tanácsoljak, hanem Deus misereatur nostri! Fervil és Detrik regementjei iránt köszönöm az Kegyelmed bajoskodását; fizetéseknek ezután híbehóba, az mint lehet, a subsidiumból, avagy gra-

tuita bonumbúl kell kitelni, assignálni is fogom, — csak tudjam, mennyire fog menni egy hólnapi? ha az makoviczai dominium restantiájából ki nem telhetik, kivált mivel már Szluhárúl (György) — úgy tudom — az előbbeni levelemben is megírtam: se neki, se Reskójának pártját nem fogom; compelle intrare, a minek meg kell lenni. A Despinion gyalog szolgálatot nem tehet, Sarier regyimentjében lehet accommodatioja, s ott Hancz Jakabnak.

Viardnak próbája, ha pestises is, — valóban jól esnék; akkor, igenis, volna ideje az hajdúság Murányhoz való menetelire, és az Kegyelmed Szerencshez való szállására; de mindenekfelett szükséges volna feltalálni módját Kassa prófontíroztatásának, melynek megszállását Hajszter objectumának írják lenni, Pálfi bízván az újvári bloquadát. És mivel már intercipiált levelekből is látom, hogy alkalmasint elérkeztek az reclutával és remondával, az aratás is benn van, Hajszter is legyűlt: hacsak az Dunántúl való operatio meg nem fogja tartóztatni, — nem hiszem, hogy sokaig késsék operatióival; hogy lehessen meg penig módja, az pestis, és munkás szűki miatt? . . . . superat captum meum.

Tarló és Potoczkiek beszédi és az lengyelországi dolgokról való okoskodási — parum aut nihil nobis prodesse possunt. A svécziai békesség projectuma már Lengyelországban az gyermekektől is hirdettetik, s abból ki mérget, ki mézet szí; csak az bánható benne, hogy vitele egy levis, korhely, garázda emberre bizattatott volt, az kirül nem is hiszem, hogy többször kigyűjjön, az mint kezdem hallogatni dolgait.

Az collectatio dolgát miképpen kell valakire másként bízni, mintsem úgy az mint Kegyelmednek intimáltam? — se azt: azok közül ki fél, s ki nem az pestistül? (nem tudhatom.) Azoknak nógatását penig Balog Gáspárra bízam; de jól tudom ugyanis: mennyi fundust tehetek én arra, — az melynek valóban sok az impedimentuma.

Tatár-Szent-György, 19. Julij, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Noha későbben, de mégeddig, Istennek halá, szerencsésen gyűttenek az Kegyelmed levelei, s tegnap vettem az

12. July datáltattakat; de nem ártott volna, ha abban, az melyben Kegyelmed az negociatiókról ír, több clavis lett volna: mert parasztemberek által gyűnek ide Szólnokból az levelek, kiket jöllehet az hódolás néha megment, — de az tolvajoktól nem mindenkor bizonyos járások.

Úgy látom, meg nem csalattattam az Szepes-várai próba opiniojában, az mely jöllehet, igenis, jól volt elrendelve, — de sok had lévén: lehetetlen volt el nem menni az hírének, melyre nézve még akkor odaszánván Szepesvárat, — semmi újságot nem ír Kegyelmed feladása iránt. Sokkal rosszabb ennél az hajdúság közzé eredett pestis és szökés!

Súgónak legyüvetelit Szemere László leveléből értettem; egyenesen Egernek ment, — de küldöttem utánna levelemet, hogy megtérjen. Valóban rosztat súgott Szemerének: mondván az ellenség készülétiről, hogy feles reclutával Generál Nehm-mel együtt le Komáromig, az kik Szőnynél szállottak ki, és az feljebbemlített Generális mondotta néki, hogy ű fogja bloquadálni Újvárt, — Pálfi Rima-Szombat, Putnok felé, Viarddal conjungálván magát, úgy nyomakodnék; Hajszter Egret más corpussal, és Generál Prukintal az felszedendő ráczsággal az Duna mellett legyüvén, Szólnokot fogja megpróbálni, — azalatt Lefelholcz Kassát megkörnyékezi, az erdélyi német is kigyűn. Ezeket súgá ő Kegyelme, — az mellyek egy német rabtól is elegek lettek volna. Melynek jöllehet az felét is nem hiszem: mindeneket mindazonáltal nem contemnálhatunk, mert az újvári bloquadát mely mérgesen kezdte Pálfi? — az inclusából meglátja Kegyelmed; berzenkednek ugyan az mieink: de nem tudván, az mint látom, kínálleni erejeket, — hamar ki fogják színleni űköt. Nehezen fogunk mi segíthetni ezeken: mert már eddig az Szőnyhez gyülekezett ellenséget Naszvadnál supponálom lenni, és mindakettőnek erős strázsáját az (újvári) akasztófánál; ezen kívül az Garam s Ipoly templomi kerítésekben hol 10—20—30 németecske, hírt és jelt adni való. Hogyha ugyan Hajszter az sági táborral lenyomakodik, mivel háta megé kell nekem maradnom: egyet ugyan próbálunk az élézésben, — de ha tudja statusokat, az egy hónapot helyben várja meg, — éppen

nem lesz mód benne. Légyen azért Isten igazgatója mindenneknek! *Ibimus, qua poterimus.* Ezen újbári, nekem s Kegyelmednek szőlő leveleket *ex plenitudine auctoritatis, pro sui directione,* Antal úr szakgatta fel; nem elégelett meg véle, hogy ideküldje az Kegyelmednek szőlőkat: hanem még *secretariussával* iratja az erősség nyomorúlt statussát, *cum proso-popea*; s minapi levelemre is nemhogy megesmerné magát, — de még néki áll feljebb, s *resignatiot* emleget; ment ugyan újonnan is válaszsza: de megúnom a sok perlekedést, szánni nem győzőm. Csak Csajági dolgában is micsoda *contraria informatiókat* adott? eleget nem csudálhatom.

Jóllehet, reméllem, hogy az Dunántúl bocsátott hadaink és Ottlik Sándor jól kezdett forgolódása sokat megváltoztatnak még az ellenség szándékában: tovább is mindazonáltal szükségesnek itélem az hajdúság Murányhoz való menetelit, az melyet az pestis miatt az erősségekben szorítani úgy sem lehet. Kegyelmed maga, jobb volna ha Szerencshez szállana, mintsem ott bújdosik, az hol bővebb lévén az nép, és sűrűbbek az faluk, — lehetetlen, hogy kitisztúljon; példa ezen velem lévő tábor: az ki egész Szőlnokig haldoklott, — nyolczat s tizet is kicsapattunk napjában, de Isten jóvóltából magában kitisztúlt az pusztában, s már az pestis helyett az rossz víz rágja az hasát. Szerencsen *subsistálván* Kegyelmed: legalább Rétei-, Vajda-, Szent-Péterivel *augyeálhatja corpusát*, az kik úgyis csak magokban lézengenek; — és az meddig Muráynál *subsistál* az hajdúság: Kassát nem félthetem; azon erősségről pedig mit ír Rádai? ímé, leveleit *includálom.* Magam is jónak látnám azon papnak, az melyről emlékezik, onnan való kihozatását, — melyről ütet Kegyelmedre *relegáltam.*

Már az mi az negociatiók dolgát illeti: mivel azok is az pestis által meggátoltattanak, — nem érheti fel emberi elme segítségünknek módját. Sembeknek írott levelém *in omnes extremos casus* volt *stylizálva*, s abba az *contarietások* Urbik levelébe mondva *inseráltattak* volt; nem fejthetem ki *clavisát*: mert nállam nem maradt *copiája.* Mivel mindazonáltal azóta sok úgy történt az mint *praevidiáltam* vala, s tartóztatásáról azért írtam volt, — elküldése már nem szükséges.

Vólna mit írnom többet, mintsem minap írtam az Urbik utolsó leveléről is: de elebb Sűgó relatióját kell értenem, — aztat amazzal confrontálván, akkorra hagyom bővebb írásomat.

Prínyi felől még semmitsem értettem. Frajt propter male executá dicta, et inordinate facta, jó lesz Munkácsvárában káplánnak küldeni, Körösi mellé, hadd legyenek szoros arestomban, az misemondás és isteni-szolgálatokon kívül ne legyen szabad conversatiója, se járkálása. Talaba hadd szellőzzék Kegyelmed mellett, — agnoscat errorem. Clementet is maga mellett tartsa Kegyelmed; meglátja, mely nagy segítségére lesz az negociatiók folytatásában!

Tarló elbocsátásából nagy jó, s rossz is következhetik: mert az mennyiben tudom, hogy az békességet szívesen fogja folytatni, de mivel szándéka Augustusnak előttünk csak az ő relatiójából constál, — gondolnám. jó vólna, ha Kegyelmed Sembeknek írna, hogy nem kételkedik benne, s tudva vadnak előtte Fraj által az békesség iránt tett propositiók, az melyek királyok boldogulására czélozván: talám (úgyis értvén szándékát,) nem lesz ellenére Tarlónak odaktüldése, ad exoperanda ea, quae Desalörs neglexit. Írna erről maga is Tarló mert ha külömben, válaszsza s engedelme nélkül elbocsátjuk: csak azért is fog vádoskodni Augustus az czár előtt, hogy csalárd szándékát jobban eltitkolja előtte, — s akkor mindjárt megmenthetnénk magunkat Sembek levelével. Mivel azt itiltem: Vay megírta Kegyelmednek, — azért hattam vala in suspensio; de itt apropos lévén az informatio, s ehhez az materiához tartozván: kelletik reassummálnom azon svécziai ember dolgát, az kit hozzám küldött Kegyelmed, s hozzám hoztattam vala Ócsvára; az sokat sopánkodván útja késedelmeztetésén, és oly vélekedésben lévén: mintha az moszkva kezében akarván ejteni, — végtére magam lettem szemben velle; sokféleképpen tentálván, gyanítottam, hogy azon tízezer ember dolgában van küldve, az melynek cessióját kívánták az aleatusok. Commitáltam vala Vaynak, hogy erre faggassa, úgy az Augustus az svécziai királylyal keresett colligatiójáról is; — a mint is látván, hogy file-farka ki van dolgának: megvallotta, hogy ezen két punctum fundamentoma commissiójának, és az elsőről az gubernium azt javallja az királynak, hogy az aleatu-

sokat szóval bízassa, de népét oda ne adja, mivel magának is lesz szüksége reá; az másikárúl javallják, hogy quoquomodo kigyívén hadával Saxoniában, ott magát az előbbeni módra megpénzezvén, — faciat declarare Augustum pro Rege Luza-tiae, az melly annakelőtte Prussiával hasonló királyság volt. Mivel pedig ezekből is láttam, hogy felőlünk semmi emlékezet nincsen, és az svécziai királytól keveset remélhetünk: megtartóztatását továbbra is committáltam.

Gorthold elküldése avagy megtartóztatása, meo iudicio parum refert; cselekedjék azért Kegyelmed véle, az mit legjobbnak itél.

85.

Szólnok, 25. July, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Isten jóvóltából, az mint az minapi levelemben tudósítottam vala Kegyelmedet, az hadakat szerencsésen általkötöztetvén, közép-helyett subsistáltam vala: hogy az ellenség motusát annál is hamarább megtudhassam, és az Munkácson determinált sistemák szerint Károlyit ott helyben hagyván, hogy az Dunántúl valók elmaradott részét, Dömsödnél lár-máztván, Imsódnál általkötöztesse, a végre munitiót és hajókat újonnan hozatván; magam az elmúlt étszaka, Máriási eloszlott ezerével, 50 karabélyossal és az maródival ide szerencsésen általrandúltam az pusztán. És így, az hadat distrahálni nem kívánván: az itt lévőkkel, ha ma, Kecskemétről számokra rendelt csizmákkal elérkeznek, — hónap megindúlok, hogy Miskólcz tájjékán corpust verhessek; mert mivel az includált újbári levélből újonnan is általláthatja Kegyelmed végső szorongatásokat: más módját segítségnek nem látom, — hanem mivel az szobi német általtakarodott az Dunán, és az losonczy helyéből azért mozdult ki, hogy magát az szécsényivel conjungálván, az nógrádi hegyeket őrizhesse, és az hertelen perrumpálóknak hátokra mehessen: eztet is vissza kell vonni, hogy amott utat nyithassunk; ez pedig külömben nem lehet, hanem Viardot minden consideratio nélkül felkeresvén. Melyre nézve, mentülhamarább lehet, küldje avagy hozza magával az commandója alatt ott található lovas és gyalog hadakat, minden consideratio nélkül fenthagyván azon az földön,

melynek elég óltalma az pestis. Csak Eperjesszt kellene vagy 100, Kassán vagy 50 katonát (lovast) hagyni. Nem is volna szükséges megvárni gyűllését az ezereknek: mert az híre nézve jobban fognak takarodni Kegyelmed után, s nékünk is sietnünk kell, s magunk hírével operálni. Es mivel az included Hajszter orderéből kitetszik, hogy Viardnak helybenmaradását parancsolja, Czikkín pedig azért van arestomban, hogy már előnkben gyűni, s maga corpusát (Romhányynál) exponálni (merte:) supponálható, hogy ez, mindakettőnk menetele hírére nézve, Szepes felé ad útát, — s akkor jó lesz Rétei Jánost általküldeni Túrócznak, hogy Ottlik Sándort megerősítvén, ők is diversiókkal distrahálják az ellenséget. Csak azért praescindáljuk sok gondolkodásinkat, kezdünk ehhez, Istenben bízván, — meglátja Kegyelmed, megáld bennünket! Mert Sűgóval való discursusából is Nehmnek és Hajszternek kitetszik, hogy nem bízik erejéhez, — s azt is most izente nékem, az ki még német időben hozzám köteles volt, hogy Crunczfelddet széljelvervén az bavarus, Svéviában penetrált, és Landaut más armáda obsidiálta, — melyre kintelenített recedálni Eugyenius az Rasztúl.

Az Dunán általmentek is Győr elein levagdalták már az otlélévő labanczokat, s győri Eszterház Ferenczet elfogták, az pápai commendánszal együtt, s orderek szerint háromfelől lepték el az földet. Csak már, kérem újonnan is, iparkodjék Kegyelmed; vagy gyűjjön, vagy küldje az hadat: mert már nekem, ha sok is, ha kevés is, — mindegy; nem is kívánom az tabellát: de bezzeg, bánom, mikor előmben hozzák kenyeret kérni. De semmi, — mindent ad az Isten!

Borsod vármegyének pro octava insurrectiót parancsoltam; tudom, sírni-rijni oda is elmennek, de nincs haszna, — megtanítom az nyakassát, az kik minap az gyűllésben merték elmondani, hogy nem kívánják, hogy érettek hadakozzam, bár eddig sem hadakoztunk volna! Az pataki articulust veszem fundamentumúl, s sub poena ejusdem statuti publicáltatom; Szent-Péterinek committálom insurgálásokat, hogy odamene-telemnék avagy had-gyülekezetinek idején el ne menjen híre. Riviért küldje vagy hozza el Kegyelmed magával, az nálla maradott pár pistolyommal, az mellyeket még Jász-Birínybül

vitt vala el csináltatni. Géczit, Ebeczkit küldje oszlott ezereknek és itt quártélyozóknak öszvegyűjtésére. Az exulansoknak is most oly nótácskát sípoltatok: hogy sokféle nyomorúságokat megszánván, meghallgathassam, felőlök állandó dispositiókat tehessek, — usque octavam Augusti tartozzék kiki személlye szerint azok detegálására hozzám gyűni, s valaki akkorra újabb assignatiót nem fog producálni, semmitsem fognak néki adni. Ezen szépen szóló sípszóra ha úgy öszvegyűlnek, mint majd az udvariak az most pénteken fűjt nótára, — rakásra hajtom ő Kegyelmeiket. Ezt actu patentaliter falunként folytatom, se helyt, sem tábort, sem napot nem praefigálván.

Szalai ezerét kinek javallaná Kegyelmed hogy conferáljam? — örömet érteném: mert kár volna elbagyni, s az vicekapitánya nem arravaló. Ha eddig Rétei György meg akart volna halni: az öcsesét (Jánost) szeretném brigadérosnak declarálni, — mert intrinseca titkos competentiaja lévén Szent-Péterivel, nincs kedv nélkül s nem is lesz ezere.

Sőtér is elbomlott: mert Szűcs Farkas elfogván minap Szirát, Szűcs Istókot, — seregek Kókaihoz csapták magokat, s általmentek jó kedvekből az Dunán; az szólnokiak hazakíváncsoznak, — maga egyedül marad, Szarkástúl mintegy 100-ad magával. Maga kér, mentsem meg az bajtúl, s jobb is idején: mert igen félre kezd állani az orra, s desperatus lévén, — félek rajta: vagy az pestis, vagy az német elviszi!

Az mely híreket írtam vala minap Kegyelmednek, hogy Szemere Lászlónak referált volna Sűgó: ez most előttem tagadja, hogy nem mondotta volna; ki hiheti pedig, hogy Szemere László annyi német Generális nevét és operatiójoknak folytatását magátúl tudta volna kigondolni?! . . . En ugyan stringáltam, de béerte az tagadással, — noha ad egy kis considerationra való materiát.

Antal urat én itt találtam; hogy micsoda propositiókat tétetett Egerben levele és Sűgó által? megmondhatja Kegyelmednek; ma volt egy kis discursusunk velle, és mivel előbb is általláttam, hogy búcsúzása nem ranchorbúl, hanem azon opinióbúl, hogy applicálni nem kívánom, származott: könnyű volt megváltoztatni elméjét, — de nehéz velle megesmértetni levitássit, s intésimet mások s legközelebb Károlyi vádjának

tartja, noha csak ma is nem szégyenlette előttem tagadni, hogy Losoncz városának hírem nélkül protectiót adott, az mellyeket az rendetlenség miatt el nem szenyve lhetek, s benne corrigálni, úgy látom, nem engedi az természet.

Csajáginak még itt maradása, az míg ezerét jobban össze nem gyüti és az praesidium közzé az rendet bé nem hozza, szükséges. Limplrechtet hónap fogom expediálni az palotás-ezer összevgyűjtésére, melyre mivel Szent-Iványi nem érkezik, Gvadányi esméretlen, azonkívül sokat Egrez : ennek régi esme-retsége lévén közöttök Borsodban, — véghezviheti.

Már ezen belső állapotokat elvégezvén, térek az külsőkre. Micsodás választ hozott Prínyi László Janustúl: ímé, includálo; az mint szóval referálta, lehetetlennek látják, hogy Kaminyeczet magáénak tehesse az svécziai király, — úk lászák az többit, elég hogy tudtokra adtam! Postscriptájára való nézve szükségesnek itéli, hogy Kegyelmed adjon választ rá, mintha eltávozásommal Kegyelmed szakgatta volna fel leveleimet, és velem communicálván extractusokat, úgy vette resolutiómat, hogy nevemmel írja meg, hogy mivel actu residensem vagyom az moszkvai udvarnál: nem hiszem, praetereálta volna az udvar; — melyre nézve elvárom tudósítását, általa bővebben kívánom repraesentálni válaszomat.

Includálo e mellett az udvari-kapitány mellett lévő svécziai ember Tarlónak irott levelét is, mivel olvasni úgy sem tudom, — talám Kegyelmed jobban fogja kisilabizálni. Janusnak minden ceremonia nélkül repraesentáltattam az némethez való hajlandóságának hírét is, és ímé, két passust adott, pro majori securitate mittendorum; diakúl kell inse-rálni az neveket belé, az midőn Kegyelmednek lesz szüksége reájok. *)

86.

Sarud, 27. July, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Tegnapelőtt estve vevén az Kegyelmed 21. irott leveleit: még tegnap s ma várakoztam az Kegyelmed curérjára, hogy egyszersmind Clement relatiója extractusát is látván, minde-

*) Pongrácz György írása. Eddig az 1710-ik évi titkos protocolum ötödik darabja. Eredetije Vörösvártt.

nekre végső választ adhattam volna; de csak ezen két napnak (is) számom elmúlását: mivel napról napra drágább az idő az külső conjuncturákra nézve.

Az ellenségről nem csudálom, hogy nincs mit írni Kegyelmednek, — bár inkább az pestisről ne volna oka oly iszonyodó híreket írni. Tiszta szívvel szánakodom az Kegyelmed halálánál is keservesebb sorsán, s most látom Seneca mondása valóságát: quod timor mortis ipsa morte acerbior est; mert ugyanis, már abban az statusban lévén, és Kegyelmednek belső-emberei is annyira inficiáltatván: akárhová, akármiként szaladjon Kegyelmed, — magával hordozza az pestist; s természet szerint szólván is: nincs már egyéb orvossága az isteni óltalomnál, az mely mindenütt mególtalmazhatja Kegyelmedet, meg is óltalmazza inkább ott, a hol hivatalja szerint kívántatik jelenléte, mintsem lappongásában, — az melylyel bizonyára magától el nem hagyhatja már ezen infectiót. Melyre nézve magamat revocálom tegnapelőtt Sűgő által írott levelemre, s kérem csak azon: se Kassán, se Eperjesen ne búsuljon Kegyelmed, hogy, ím, nincs hajdú; mert ha annyi volna is, mint eleintén, — mégsem kéne békülden. Ám, pusztán állott Arad, most pusztá Komárom vára: bizony, ha belémehetnénk, sem kíváncznám! Az lovas-hadak is, meglátja Kegyelmed, azonnal fognak gyűlni, mihent az Kegyelmed mezőben való létit meghallják; mert most azt gondolják, hogy szabad magokat menteni az pestissel, mivel Kegyelmed is fél tülle.

Már azért így tudván az Kegyelmed dispositióit az hadak iránt, — már azért, csak közelebb menjek, iratok Andrási Pálnak, az ki könnyen el fog gyűhetni; úgyis, csak az gyalogság érkezzék, már én addig Csáth körül verek helyt magamnak, s lesben leszek addig, míg amaz elgyűn; sőt, hogy Viard is ne gyanakodjék: Szerencsre rándulok, hadd gondolja, hogy csak hazamentem, — mivel úgyis az mellettem lévő kevés hadnak csak kísíró hire lehet.

Paip s Hellempak dolgában már elvárom az Kegyelmed informatióját. Albuér dolga iránt nem lehetnek oly evincens argumentumi Keczer Sándornak, az mellyekkel moveálhasson: mivel azokon kívül, az mellyeket Kegyelmed bölcsön előlhoz,

vannak mások, az mellyek nem engedik az vele való czimborát; ha abát fog is szállítani, jobb nem acceptálni, mintsem bajoskodni. Szegény Verebélyit hijában várja Kegyelmed. — hanem Patai Kristófot, az ki az karabélyosim fűstrázsamestere volt, denomináltam helyében; fiat, quod fieri potest!

Szúnyogh Gáspár instantiája placidálását nem bánom: mivel, igenis, adesse et abesse potest.

Klementnek érkezését igen akarom, s mivel már secure lehet, — küldje Kegyelmed hozzám; hozza el magával ha mit hozott számomra: mert soha papirosra annyit nem tehet, hogy szóval többet ne tanuljak olyanbúl is, az mit ű haszontalanak itél; noha, tudom, olly exactus, hogy in essentialibus semmit sem hagy ki. Frajrúl vehette már Kegyelmed resolútiómat; Szinyavszkiné asszonyom is confirmálja, hogy szégyenére volt nemzetünknek. Tarlórúl is írtam előbbeni leveleimben. Gerhárd küldését igen approbálom, nem is kell avval késni, — hiszem kész az instructiója; fundusa legyen, az mit Kegyelmed projectál, — csak idején csináltassa magának az plundrát és papköntöst: mert más színe alatt nehéz lesz elmenni, semmi nyelvet nem tudván.

Urbiknak micsoda választ adtam? — az essentiáját mi nap megírtam; s mivel ez csak duplicatája azon levelének, máskint is, úgy itélem, hogy már elment: most nem írok, ha csak Kegyelmed szükségesnek nem itéli; hamisságát leginkább az Feleségemnek írott leveléből látom. Bolondság volna s haszontalan, s lelkem s hitem ellen is az császárnak úgy írni, az mint itéli; de az cardinalisnak — modificatis modificandis — talám nem rossz volna; de ebben is várok az Kegyelmed opiniójátúl: mert elhitettem magammal, hogy azon modalitást is az udvar engedelmebül suggerálta az cardinalis.

Az postscriptában írott dolog nagy inportantiájú; de most csak azt vélem, hogy evvel csak Talaba akarná kelletni és visszaküldtetni magát, — s ugyan arra való nézve is, hogy a valóságot kitanúlhassuk: ímé, küldöm neki az affidatiót. Szinyavszkiné asszonyomnak írott levelemet méltó hogy megmagyaráztassa Kegyelmed magának, — s abból kilátja: miként modificálom az dolgot? mivel az nékem írott levelében is csak Kegyelmednek tulajdonítja; — de kibeszéli magát, el-

múlik haragja. Ez másként nem lehetett, mert ha megtörtént volna: soha magunkat az muszkva előtt meg nem menthettük volna avval, hogy Szinyavszkinak tudtára adtuk; de ha Generálisom volna Janus, megtanítanám az ily nagy dologban nagy dolgot concernáló titok megtartására! Constantinápolyból is gyűttek leveleim, most fordítják, megküldöm azután; az vezér megváltozott, Numán passa Kupulyi-Ogli lett vezérre, — ezt régen óhajtotta Pápai, francia, és minden ember. Megválnék, mire tanít Martius, mivel már igen közel Demeter-napja.

87.

Poroszló, 31. July, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Alig írhatok Kegyelmednek többet az mai levelemben is, mint az minapi levelemben írtam, 27.; mert ámbár az Kegyelmed 25. írott leveleivel érkezett is Clement relatioja: mint-hogy ideküldéséről vagy magával való hozásáról írtam, — nem látom szükségesnek lenni megfordításában napokat tölteni, holott maga is elérkezhetik addig. Károlyi levelét vettem tegnap, az ki is az Dunán általmenő hadakat elküldvén Foktű felé, az munitiót visszaszállítván Szólnokban, — egyenesen vette útját Ujvár felé, utóbbi orderem szerint, ezen accludált paraszt-postáink relatiojához bízván; docebit azért egynehány nap, mire mehet? De az Istentől csudállatos módok által többet remélhetni, mintsem maga erejétől: mert nem hiszeni, hogy többel mehessen 2000 emberen felül, — noha én, az mint megírtam vala, csak Máriási eloszlott darabját hoztam el magammal. Ez is sok, ha az Isten akarja kegyelmét mutatni!

Ennek secundálására repülnék, — de mi haszna ütöm ki orromat ezen egy Sarier regimentjével, az kinek henyéve is döglik az lova, marsocskáinkban is hol kettő, hol három maradoz. Megvárom azért már e tájjékán az Kegyelmed válaszsát: kivel, kit küld?

Legnehezebb punctum előttem a szegény Homonnainé ¹⁾ halálával interveniált törvényes historia és involutio, noha

¹⁾ A még 1684-ben elhunyt Homonnai gr. Drugeth Zsigmondnak — Bercsényi első neje utáni sógorának — özvegye, gr. Keglevich Terézia.

ebben is segíti elmémet az Kegyelmed deductiója; de az mit Kegyelmed javall: inkább akarnám az *fiscus suo modo* beadott törvényes instantiájára resolválni, mintsem így, — noha igazságosnak itélem lenni mind az Laczkó öcsém ¹⁾ tuteláját, mind az arendatiót, melylyel Kegyelmednek is conplaceálni kész volnék: de mint jót kívánó atyjafia, barátja, nem javallhatnám, hogy az mostani állapotunkhoz képest, *quocunque sub praetextu* nyúljon Kegyelmed azon jószág (*Homonna*) administratiójához, mert a soha titokban maradni nem fog; ha tízszer többet ad is Kegyelmed, mint más, — de mégis magamon kívül nem hiszem, hogy valukivel elhitesse, hogy ingyen ne bírja; s hijában annak az *quietantia*, *documentum* s számadás, az kiben benne van az *diffidentia*! S evvel nevelné Kegyelmed azt, a mitül maga is mondott, hogy végtére tart az populétül és az hadaktül; én sem volnék ment az balitületektül, hogy az mostani szük időben is másoknak ajándékozom az ország jövedelmét. Ha árendában adjuk is azért, — adjuk inkább valamely nagyhasú, otthun-ülő pénzes-embernek: noha attül is oly keveset remélhetek, mint az *fiscus administratiójátül*; mert tudom, ki nem felejtí az is az arendatoriábül az ellenség invasióját, — *et sic recurret casus Hellempakianus cum Szomolnok*; ha az *fiscus* bírja penig: *casus distractionis furti et ruinae*, — *in utroque infallibiliter* az ország cassájának üressen maradása. Ad *coram* hagyom azért ezen materiárul következő bővebb *discursus*inkat.

A szepesi németnek Liptóhoz való megtérése vagy Ottlik széljelverését, vagy Trencsény felé ennek spheráján kívül való mozdulását jelengeti; azt is elhiszem, hogy az munitiót levonatanván az várbül, készítgeti, — de, hogy Újvár dolga elválása előtt valamihez kezdjen: ha Trabitius mondaná is, nehezen hinném; addig lármától se tartsunk. Még az Asszony is bátor-ságosabban zárkozhatnék bé kevés cseléddel Szerencs várában, mintsem valamelly orosz sánczban; azután mi lesz? *docet bit September*, — hacsak Viardot agyon nem verjük.

Az negociatiókrul semmi újat nem írhatok. Clement az

---

¹⁾ Gr. Bercsényi Lászlót, Miklósnak Drugeth Krisztina grófnőtől született fiát érti.

mit hozott, — hozza ide magával; de ha eddig felnyitotta Kegyelmed az bécsi ferslógot: odaszántam a szegény órámot.

Fraj dolgában semmit sem parancsoltam Munkácsra; mivel penig Kegyelmednek difficultási occurráltak: jobb ezeket is szóval megvitatnunk, — mert az ő pajkos cselekedeti mind tolerabilisebbek volnának, ha in casu negociationis et sub aliquo charectere nem történtek volna, a melybe akárhol is keveset considerálják az papságút, az mely egy oly detentióval, mint ütet az odavaló capellaniára rendelvén, meg nem sértődik; de hagyján, maradjon ad ulteriorem trutinam!

88.

Szerencs, 4. Augusti, Károlyi úrnak.

Mivel Bercesényi úr leveléből értettem vala, hogy az hadakat Andrási Pál alá parancsolta esuportoztatni Monokhoz: hogy annál is hamarább megláthassam, miben legyenek az dolgok? az tábort Bábónánál hagyván, oly orderrel, hogy lassanként utánnam nyomakodjék, — haza kísírtém Máriási eze-rét, s éppen mondhatom, új világra gyűttem ide: mert *) még azt sem tudhattam meg, ki hol van? Andrási menti magát, hogy ordert nem vett; az kapitányok — úgy hallom, — ki 30, ki 40 katonácskával hevernek az réteken; kényességből, vagy az pestistül nyögnek? . . . űk tudják. Elküdtem minden-felé, hónapra Bercesényi urat is várom; azalatt, az nyúgodalom kedvéért, ma vadászni menvén: előtalálám Ocskaiekat az Kegyelmed 31. irott levelével, az melyből, úgy relatiójokból is, — maga is reflectálhatja Kegyelmed magát sokszori discursu-simra, — semmit nem látok az mellyet nem praevidiáltam volna, az egy bloquadán kívül, mely helyett formalis obsidiót supponáltam vala. Minap is megírván Kegyelmed indulását, — inkább kívántam, mintsem reméllettem volna annak effectu-sút. Az hadak oszlásárul nem tudom miért panaszkodik Kegyelmed: mert akkor sem valának többen, mint most. Magam is állallattam, hogy többet nem tehet Kegyelmed, mint azt, a mire igyekezik; de ha csak innen meg nem indítjuk az kereket

*) E szótul kezdve a levélnek számos része alá van húzva, egész végeig.

Viarddal, — nem vélem, hogy Kegyelmednek alkalmatossága lehessen Újvár succursusára. Melyre nézve magam is jobbnak találok az lavérozást, míg itten valamire mehetünk; noha, ha mindjárt elhinném azt, az mit mondanak, — még itt is kevéshez volna reménységem.

Csajági az individualis repartitióját meg nem küldhette vala minap: mert én is azt csak utomban vettem; az gabona repartitióját néki megküldöttem, az pénzét haszontalannak láttam, — mert az csak hétezer forintról lévén, háromezeret már Antal úr collectáltatott vala, az mely néki assignáltatott volt; az vármegye is actu szedettet, — és így az új collector csak confusiót csinált volna. *)

Hacsak az Pestről izent híreknek effectusát nem tapasztaljuk: úgy látom, több is telik még bé e nyáron az én praevisióimból, melyekre nézve sürgettetem vala, most is sürgettetném Szolnok épületit, — hová hónap megindítom innét az incsinért; csak Kegyelmed is már a tájékán lavérozván, secundáltassa munkáját. Ha ez idején, az egy hónap múlva reánk következő confusiók között azt megoltalmazhatjuk: az Pest elei quártélyhoz és Egerhez lehet reménységünk, — de a nélkül, adja Isten, mód nélkül ne constringáltassunk!

Daniel Péternek ma vettem Jászvásárról 26. irott levelét, az melyben írja, hogy Grusinszki kész a szolgálatra; sürgetik resolutiómat; remélli, válogatva 800-ra rá töltheti őket, — de két- vagy háromszáz aranyat kér édesgetésekre. Mit resolváljak? alig tudom, mert megbomolván kerekünk: nem tudom, miként secundálhassuk őket innen, a hol az Tiszántúl való hadon kívül több hadunk nincsen, — az is csak addig lesz, míg az erdélyi német nem mozog. Elvárom azért az Kegyelmed opinióját válaszómmal.

Az török újonnan csalogatja az svécziai királyt; azt üzente a császár, hogy mindeddig nem tudta birodalmában való létit; azért tette le az vezért, hogy az moszkvával colludált: de mivel e nyáron nem lehet, de ezen következő ősszel megsegítik; ű lássa, bízik-e benne? . . . Én ugyan nem hinném.

*) Ezen kikezdés a leveleskönyvben keresztül van húzva.

Szerencs, 8. Augusti, 1710. Károlyi úrnak.

Noha már harmadnapja, hogy ideérkezett Bercsényi úr: de mégis kétszáz katonánál többet nem tudánk öszveverni; mi lesz? — megvállik egynéhány nap alatt; magam mindazonáltal hónap indúlok az velem együtt had mellé, Nemes-Bikkhez, és ezenkívül is megyek az mire mehetek, ha még tovább is látnám, hogy nincs oka várakozásomnak.

Már eddig vehette Kegyelmed leveleimet, az melyben approbáltam az Kegyelmed intentióját: mert én is Ocskai Sándor opiniójában vagyok, s azt az mire igyekeztünk elgyűvetelemkor, — nem látom, hogy Kegyelmed effectuálhassa in his circumstantiis. Újítatik azért az kérdés, az melyet maga is előmben terjesztett Kegyelmed, s az melyre, megvallom, mód nélkül nehéz az válasz; mert valamely nehéz Újvárnak succurrálni: csaknem lélek ellen való veszni hagyni; s ehhez hasonló: minden reménség nélkül, megmaradott kevés hadunkat egész országunkkal veszedelemben ejteni. És ha szintén magok iránt az utolsó ordert és instructiónak punctumát kiadnám is: ezt az utolsó rosszszat és hazánk praejudiciomát el nem kerülhetnénk; mert tudom, hogy azonnal semmijek sem volna, mihent az feladásra engedelmet adnánk. Még penig addig, az míg lehet túllök, ha dolgaikat jól folytatják, — túllünk is, felül is nagy változások okoztathatnak, s nagy dolgok fordulhatnak meg, az melyeket csak egyedül Istenünktől várhatunk, — s hadl lássam én is jobban ezen az oldalon! De legnagyobb az, hogy akárminémű végezés legyen: de abban bizonyos vagyok, hogy állandó nem lesz, meg nem tartatik; melyre nézve cselekedjük azt, az mi lehet, senkit se jóval, se rosszszal ne bízassunk, — hanem lássuk egykevessé, mint folynak az dolgok?

Szegedi Ignác nyársolása Prínyi Miklós sententiája volt, de nem approbáltam; hanem mivel tolvaj-portán, passus nélkül fogattatott el, — azt parancsoltam, hogy törvént lássanak rá, az mint Hajszter törvént láttatott az mienkre, — akasztassék fel! Ezért az repraesentatiától nem kell félni. Pöstényiről penig már minap írtam.

Rátki Dánielek, úgy vélem, csak kényességből nem kötözhettek által; én Antal úrnak irántok semmitsem írtam, se Kegyelmednek nem intimáltattam. Ezután azért, ha csak magam nem írtam, avagy Bercsényi úr által nem intimáltatom: particularis intimatióknak veheti Kegyelmed azokat, az melyekről onnan requiráltatnék Kegyelmed. En is megegyezett opinióban vagyok irántok Kegyelmeddel; — lássák legalább, mire mehetnek.

Ezen leveletem tegnap Szerencsen kezdtem, s ma estve nemes-bikki táboromon végzem: mert alig tudék kiszabadulni a sok pestis híritül és okoskodásoktól; és egyszersmind veszem az Kegyelmed 5. Augusti írott levelét is. Nem tudok most is egyebet írni Újvárrúl. Az szegedi Generálisnak írja meg Kegyelmed, hogy, ha tudja oly jól az cartella rendit: mért kíván arról sine plenipotentis superiorum tractálni? — máskínt, írások azoknak incumbál, s azoknak authoritásokban áll azoknak modificatiója, az kik csinálták; Kegyelmed kész azt exequáltatni, az mi az cartellában van: de tovább se Kegyelmednek, se neki nem lehet. De reliquo, hiszem tudhatja Kegyelmed, hogy még minap resolváltam közöttünk az közkatona szabadulását, non obstante fidefragio; melyre nézve, ha más mód nem lesz szabadulásokban: küldje vissza Kegyelmed az parolára bocsátott rabokat. Most érkezék hírem, hogy az rozsnyai német tegnap estve Tornallyához szállott; megválnak, idebb gyű-e? — s ha lehet, csapás nélkül nem hagyom.

90.

Nemes-Bikk, 9. Augusti, 1710. Gróf Bercsényi úrnak.

Nyócz órakor szerencsésen érkeztem ide, s kilencz órákor hozák ezen incluságot az rozsnyai német Tornallyához való szállásáról. Rövid az tudósítás, s paraszthír; innen? túl van-e a Sajón? bagúcsiája, gyalogja van-e? nem tudom. En csak portának vélem; majd lesz világosabb hírem, — erre még nem méltó, hogy valamely motust tegyünk.

Mihent Kegyelmedtől elváltam: a lisztért Molnár Zsigmondot expedáltam az malmokban; lesz-e effectusa? megválnak. Hónap, ha az ellenség erre Miskolez, vagy Putnok, avagy Rima-Szombat felé nyomakodna, Kegyelmednek elébb lenne

hírévé Szent-Péteritül: csak indítsa meg Kegyelmed az hadat, lovast s gyalogot, s szálljon Hernád-Németi s Bölcse közzé, — én is elebbmászok, ha bizonyosabb leszek indulásárúl.

Most maradok, etc.

91.

Csér, 13. Augusti, 1710. Károlyi úrnak.

9, 10, 11, 12. írott levelét Kegyelmednek vettem; mégis jó, hogy az 11-ik elebb érkezett az többinél, s elveszte az azután két nappal érkezett váczí hír creditumát, — melynek ugyan úgy sem adtam volna hitelt. Elhitettem magammal, hogy alkalmasint általláttam az ellenség szándékát, s nem vélem, hogy onnan légyen motusa. Az újváriaknak s Dunántúl valóknak, tovább is látom, hogy most biztatásnál egyébhel nem segíthetünk; lássa Isten, mit csinál mind itt mívelünk, mind velek! Mert meg kell vallani, az mit eddig sem hittem volna ha nem tapasztolnám, hogy az pestis és bódulás miatt semmivé lett ez a had, — nem csuportoztathattam, nem is remélhetek több hajdút 500-nál, s lovast is annyit; ebből áll minden erőnk, — az, Máriássién kívül, ezen földnek gyümölcse, már penig Kassán alig van 300; melyből elitílheti Kegyelmed, hogy haszontalan az Tisza passusi óltalmárúl gondolkodni, — arra az jászokat, vagy az szólnoki seregeket felállítván, akár Hevesre, akár hová nem rendeli Kegyelmed; légyen legalább úgy, az mint lehet.

Viard már elmenvén, az egész gyalogságot krasznahorkai palánkhoz küldöttem, hogy azon várnak mindenrül provideáljanak, és az Vesztervéren maradt gyalogság dolgát kitanulván, mik is innen reáérkezheessünk.

Csalát az én particularis kereskedésem folytatására sok okokra nézve most oda haszontalan volna küldeni; mindenekezt azért Grabariesra fogok transferálni, — paranesoljon Kegyelmed néki az mit legjobbnak ítél ezen materiában, s légyen ő számtartó. Contentus vagyok avval is, hogy az Jász-Birínyben való só az borokért adattassék, az mellyek bár elérkezének már valaha; az többit Szólnokban fogom szállíttatni, a szabott áron is odaadom, ha feljebb nem veszik. Mivel azért kevés hadát Kegyelmed is haszonnal nem exponálhatja: már

az vígyázáson kívül többet Kegyelmedtől nem várhatok; az portákat azért erre nézve folytassa Kegyelmed, — noha, reméllem, talán eddig Viardot sem múlatta el, ha alkalmazhatóságát látta: mivel nem hiszem, hogy az vele való több lehetett volna 600-nál. Az többire várjunk alkalmazhatóságot Istentől, az kiben minden reménységünk. Az Dunántúl való embert, azon leszek, hogy még ma expediálhassam.

92.

Csécs, 15. Augusti, 1710. Károlyi úrnak.

Ezelőtt egy félórával expediált curér által megírtam Kegyelmednek: micsodás igyekezettel gyűlttem ide, és mi végre subsistálok? Ezen szempillantásban veszem az Kegyelmed 13. írott levelét, s írok Halász Péternek, hogy menjen: mivel én az nehéz haddal nem nyargalhatok, — s máskint, már Kegyelmed közelebb esik Szólnokhoz nállamnál, s ezen lármára, az mely már sokszor volt, nehéz mindjárt megfúvatni az készlőt. Melyre nézve Kegyelmed hozzám ne támaszkodjék: mivel lehetetlennek itílem, hogy csak annyi hada se légyen Kegyelmednek, az melylyel azon ellenségnek meg ne felelhessen. ¹⁾

93.

Károlyi Sándor úrnak. Köröm, die 19. Augusti, 1710.

Isten minden jókkal áldja meg Kegyelmedet! Kegyelmednek 15. s második, datum nélkül, s harmadikat 17. írott leveleit vettem, — elébb gyűtt ez, az egri commendansnak írott levelénél; és mivel az második datum nélkül van: alig tudom megalkudtatni egymással az híreket, — de végtére csak bizonyosnak itélem az ellenségnek Szalókhöz való szállását, s Szobnak elhagyását; melyre nézve *ugyanis azt vélem, könnyebben fog Újvár segítsége*; ²⁾ melyre nézve, mivel — igenis, — jobbnak semmit sem látok, mint, ha lehet, az *háta megé menetelit*

¹⁾ Pongrácz Gy. írása.

²⁾ E dőlt betűkkel szedett részek itt, valamint a Károlyinak s Eszterházy Dánielnek szóló levelekben alább is, a protocollonban följefjtetlen titkos jegyekkel írvák, melyeket a gróf Károlyi-levéltárban levő eredeti levelekből észlelt kulcsokkal sikerült följefjtenem.

Kegyelmednek : Ocskai, Somogyi, Géczi, Ebeczki ezereit ezen-nel Kegyelmed mellé küldöm, és holnap (már az gyalog el-men-vén tegnapelőtt) *Antalt az mellette levő lovassal, az mellyet összegyűjthettem*, küldöm utánna *az vcsztverési németre*, onnan *az szepesire vagy hányavárosira*, mivel amott csak az standár maradott, itt pedig mód nélkül kevés ; ezzel Kegyelmednek is reménlem, út nyittatik. *Magam is Szerencsen őrzöm az bagú-zsiát a sántákkal*. Kegyelmed azért csak jó vígyázással légyen, s ha utat talál, el ne múlassa, *háta megett* ; reménlem, meg-áldja Isten iparkodásunkat, s erre nézve Nagy Jánost *Egerbe küldöm*, hogy, ha Kegyelmed eltalálna távozni : az odaavaló seregekkel folytassa az correspondentiát és tudósítást.

Nem tudom, Kis Jankó mit mondott Kegyelmednek ? — de azt látom, ő is magyar : mert ő cselekedte azt, az mit felöllem mondott ; mert a midőn tudakoztam volna őtet *az creirül* Kegyelmednek : *maga mondotta 3000-nek* ; semmit sem feleltem, *tudván, hogy nem igaz*.

Charier regimentjére veendő lovakért én megküldöm a pénzt, az mint minap is megküldöttem volna : de azt mondták, hogy csak quietantiát kért Kegyelmed.

Az jóakaróm javallását, igenis, követni fogom ; az tokaji borról már expressusom által parancsoltam vólt, másnál is kerestettem, — de nem találnek, noha most újonnan elküldöttem érette. Az Nagy Gábor végezését is helybenhagyom ; csak gyűnének bár az marhákért, azokat is odaadom.

Az Tiszántúl még minap is tudtam Vay uram leveléből, hogy semmi valóság nincs az hírekben ; küvári commendans amotiáját azon okra nézve approbáltam, helyette Komlósit confirmáltam.

Látom az inclusákból, hogy vígyáznunk kell *az Antal Dunántúl való correspondentiáira*, az mellyek confusiókat okozhatnának.

Ha az ellenség az síkra találna gyűni : csak szállíttassa Kegyelmed előtte az helységeket, kivált *ha subsistentiája* lehet e mellett ; mert ennél jobb mód nem lehet.

Egerben, igenis, elindúlt az infectio ; melyre nézve még most sem látnám én jobb helyét az Asszonynak, mint az új

kies helyen, avagy másutt az munkácsi újvárosban, sátor alatt, — mert merőn kerített helyen volna; az mely mindazonáltal álljon Kegyelmed akaratjában. ¹⁾

94.

Szerencs. 4. 7-bris. Károlyi úrnak.

Nem hejába sívó-rivásnak szokták mondani az pénteket, melynek planetája, mind az nékem, mind az Bercsényi úrnak írott Kegyelmed leveléből látom, hogy Kegyelmedben is influált. Irja Kegyelmed, hogy az vulgus is confirmálja írt híreit; de mivel az Kegyelmed leveli közlül egyike 28., másik datum nélkül, az utolsó, a mely érkezett, 29. datáltatott: nem tudom, melyik híreknek confirmatióját értsem rajta?

Az mi az posztóknak dolgát illeti: nem vélem, hogy az én alkum Tokovicssal húszezer forintra extendáltatott volna, — mert nekik sem kellett volna többet hozni, mint a meny-nyit a zsidók hoztak; s így az én részemről könnyő volna fenthadni rajta: mert az elébbeni terminussal és marhák vételivel is megcsalt, most is későn jár. Mindazonáltal csak elveszem én a posztókat, ha ő is elveszi a marhát, — mert sóval nem bízathatom. Az többit fizesse, a ki contrahálta; de én nem vélem, hogy oly nagy summáruól lött volna az alku.

A só nem szállíttatásáért haszontalan tűrhetetlenkedni: mert aztat a pestis impediálja, mely miatt kormányosok is dültek már fel a szályakon, s szélszalad a többi; az máramarosi oláhok e miatt nem igen faragják a szálát, és így ezen commercium is veszőfélben van; mert oly embernek tartom Bulyovszkit lenni, hogy jobban szorgalmatoskodnék ha lehetne, mivel maga is interessatus a lucrumban, de ha nem lehet, — se én, se Kegyelmed, se ő nem teszünk rajta.

A jászok felől is csak a pénteki planeta iratott Kegyelmeddel annyit, és a mennyibe az ő dolgokkal a hajdúvárosok és Biharvármegye hódulásokat összekeveri, Kecskemétet, Kőrest behúzza: épen nem tudom feltalálni magamot, melyik már most az Kegyelmed valóságos opinioja? Mert Pest eleje hódulását az Kegyelmed javallásából engedtem meg, sőt az

¹⁾ E levél Krucsay István kezeirása.

kecskemétieknek az hódulásért imponált poenának relaxatiójáért is mennyit instála Kegyelmed — emlékezhetik; sőt az minapi levelében is, a melyben a szegénység conservatiójáról szól, úgy véltem, ezt értette Kegyelmed: de már úgy látom, ez sem tetszik. Melyre nézve, minekelőtte én is végső resolútiómat kiadjam, — adja Kegyelmed is végső opinióját. Az Jászság mostani alkuja hírivel sines Vay úrnak; magam is jobban szeretném úgy a dolgot, az mint Kegyelmed írja: de mi haszna? — csak úgy írta azt Kegyelmed, mint Dávid a zsoltárt, a melyben maga megvallja: ego dixi in excessu mentis meae, etc. Én is mondhatom: ego interrogavi. Ezer embert, tízezer forintot, s minden gabonabéli impositiót praestaltatni a Jászsággal, — ne is fáraszsza Kegyelmed magát véle; nem mondom ugyan, hogy egyszer fel ne állíthassuk: de hamarább elolvad az aprilisi hónál; azután se emberünk, se pénzünk nem lesz, — mert bizony oda vissza nem megy, a honnan behajtották. Ezt magam sem hitettem volna el magammal: ha már ez elmúlt télen, Kisírré menetelem alkalmatosságával, futófelbe felrakodva nem hadtam volna Jász-Berínt a sok nyomorúság miatt, — mert a nélkül is mennyi gazda ment Szegedbe, Rácz-Köviben s máshová, s mennyi holt meg az pestisbe? maga is fogja Kegyelmed általláthatni, ha megvizsgálja. Hogy pedig a zsóldossa nem fog a karabélyosok közé menni: azt én is admittálom, s ha más ezerben megy is, nem bánom; de ha alku szerint pénzt nem kívánjuk tőle: hamarább beteljesedik, hogy se pénzünk, se katonánk nem lesz, — melyet maga is Kegyelmed által fog látni, ha azon földnek statussára és sokszor lött discursusinkra reflectálja magát. Melyre nézve ebbe csak az legnagyobb, hogy a zsóldosok labanczságra való menetelit valamely úttal-móddal most még praepediáljuk, — de nem hiszem, hogy idővel impediálhassuk: mert ha egyéb nem, *arról a földről lenyom bennünket az ellenség*; az gazda sem sokat fizetvén neki, redebit in idem, s akkor is könnyebb lesz megvenni rajtok az pénzt, mintsem csuportra hajtani. Ha pedig még ennél is jobb módot talál Kegyelmed, s azon ezernek csuporton tartását magára vállalja: romoljék bár az alku, — nem bánom; ha pedig ebből jobbat várhatunk: alkudjék Kegyelmed a Kúnsággal is,

nem bánom. Egy szóval, csak el ne oszlattassuk a Jászságot, — akár állandó katonánk, akár pénzünk légyen, én nem bánom.

Pöstényi s Jó Bálint controversiáját már minapi levelemben is decidáltam, s arrúl most se írhatok egyebet.

Nem kevés szomorkodással írhatom Kegyelmednek szegény Dániel György halálát, az kit pénz collectatiójára küldvén Kis-Hont-, Nógrád-, Gömörben: a somoskői labanczok által agyonlövetett; még több particularisokat e felől nem tudok, — de ha Pongrácz Kegyelmeddel találja magát conjungálni: álljon hoszút az átkozottokon, és azután küldje Kegyelmed Pongráczot Murányhoz, a hol több hasznót fog tehetni.

A Tiszántúl micsoda informatióim jöttek: ímé, azokat is includálok Kegyelmednek. Szakmár városárúl semmi rendelést nem teszek, még az büntetéséről nem veszem Kegyelmed opinióját. Az Tiszántúl tett impositiót penig confirmálni fogom: de nem látom jnódját, hogy Eötves Miklóst hivataljátúl absolválhassam; ha azért az katonák is erővel compellaltatnak hazánk szolgálatjára, — compelláltassék ő is.

95.

Szerencs, 5. 7-bris. Vay Ádám úrnak.

Már tegnapelőtt vévén az Kegyelmed relatióját az minapi lármáról, az német visszamenetelinek confirmatióját az Kegyelmed 3. irott leveléből is értettem; s az előttem tett projectumot is, — jóllehet az inclusákat kifelejtette Kegyelmed, — nemcsak jónak látom: de azt véltem vala, hogy már azok effectuáltattak is, mivel úgy jut eszemben, hogy még Ocsván létemben volt erről discursus. Legnehezebb az huszárvárak építtetése, az mellyek hacsak díb-dáb módon erigáltatnak: erős ellenséggel lévén dolgunk, — nem fognak resistálhatni, s csuportossan fogják az hadat vesztetni, kivált oly helyeken, a hol a várban nem recipiálhatná magát az lovasság és a számítalan katona-cseléd; az erős sánczoknak penig munkáját, se öltalmát nem gyűzzük. Kegyelmed mindazonáltal exmittálhatná Szent-Jóbra az inzsenírt: talám talál valamely oly alkalmas helyt, az mely magában is erős; mert

az projectum magában jó, csak úgy vétesse Kegyelmed effectusban, hogy az feljebbemlített rosszakat elkerülhessük. Ecsedben hol volt az régi sáncz? azt nem tudom, — de Kis-Ecsed valóban alkalmas lesz illetén huszárvárnak. Jósika, Balika is beszállhatnak Szakmárra, melynek jobban való elhánytatásáról haszontalan gondolkodni: mert soha úgy el nem hányhatja, hogy magának erősséget ne építhessen az ellenség, s csak abba lehetne némely ahhoz nem értő embereknek subtilitások, hogy oly hamar nem viheti perfectióba, mint ha készen talál valamely épületet; de ez is haszontalan: mert az mely erő erősséget akar építeni, avagy reparálni, — vagy ura az mezőnek, avagy oly erő magába, hogy másnak resistálhasson, s kétségkívül ez is oly markossan kezdene hozzá, és így magában tollálná a thezist. Hanem, igenis, Szakmártól — úgy vélem — semmivel jobban nem impediálhatjuk, mint a város elpusztításával, ha arra kelne; mert ha reflectáljuk magunkat: eleitől fogvást tapasztaljuk, hogy csak azon praesidiuma a németnek ártott nekünk, a mely a városon volt. Máskint is, az midőn minap Szakmárt erősíteni kívántuk volna: magok is azt mondták vala, hogy készebbek városokat pusztán hadni, hogysem praesideált helyben lakni; ha azért oly könnyő városoknak elhagyása, — nem lesz nagy injuriájokra. Jósika seregei is beszállhatnak Kővár huszárvárában; de, hogy az szabad-gyaloggal őriztessük, — épen nincs mód benne: mivel az várban is kevés az hajdú, nemhogy erdőnek sufficiálna, s az mely a Tiszántúl találtatik, — szűkség, hogy csuportra verettesse Kegyelmed, s akárhol in securitate az Tisza mellett vegye rendbe: mert *Kassán* alig marad 200, — az többi kiholt, mezőben sincs mindenestül több 500-nál 4 regimentben, és így az ottan lévő Munkácsra kell conserválni; statussokat azért idein vizsgálja meg Kegyelmed, és lássuk, mihez bízhatunk? Károlyban az postíring csak erigáltassék: mert tudom, Károlyi úrnak ellenire nem leszen; de ott legnehezebb lesz fortélyos helyt találni, — talán jobb volna azért azt Majtínnál, az két híd között tartani, sertés-fákkal megrakván az Kraszna gázlót, — mert onnan mindenüvé elérkezhetnék az vígyázásra; Károlyba pedig oly hajdút kéne tenni, az kinek állandóságában bizonyosok volnánk:

mert a nélkül azon postírunghban lévő seregek is veszedelemben forognának, s úgys az erősség őltalmára semmitsem concurrálnának.

96.

Szerencs, 7. 7-bris. Károlyi úrnak.

Ez elmúlt napokban alteratiót érezvén, avagyis inkább elhítetvén magammal, — mivel tegnap orvossággal eltem: Bercsényi úr által adattattam vala választ az Kegyelmed Csonkás által írott levelére, mely után vettem az 3. 7-bris, és Iváncsi által küldetetteket, tegnap estve. Valóban álmélkodom, s nem tudom mire magyarázni, hogy Bokros- és Beleznaiék nem vitték véghez parancsolatomot; és ámbár láttatik is az praesidium zelusának continuatiója, — nagy rozsat látok benne, hogy arestombúl felszabadították az árulókat, s hinni kezdenek nékiek, s mindakettőknek Kegyelmednek írott levelekből látom, hogy épen meg nem ijedtek casusokon, sőt inkább magoknak tulajdonítják az erősség conservatióját. Melyre nézve, mivel úgys Iváncsi mára estvére oda nem érkezhetett volna: még ma itt megtartóztattam, és Pongráczot, — az ki maga hajdúival Szikszóra érkezett és innen Bercsényi úrtól viszont hozzájok bocsáttatott vala, — velek akarom elküldeni, feljebbvaló tiszt lévén Kőszeginél, hogy Bokrosékkal együtt effectuálja előbbeni parancsolatimot, kivált ha Kegyelmed is késni találna.

Odavaló commendans, azúta, miúta felőle gondolkodtunk és mást nem találtunk, — nem születtetett, Revírt pedig arra rendelni haszontalan volna, s maga is nem resolválná magát, mellyet már is bizonyossan tudok. *Antal urat* arra küldeni, az merre Kegyelmed kívánja, mind az idő rövidsége, de az mely nagyobb, *az hada eloszlása* nem engedi; melyre nézve arra, úgy *patlyantúsokra is*, ne várakozzék Kegyelmed: mert azokat teremteni nem lehet, mivel a hol voltak is, sokan holtak ki. — Szólnokból sok Csajáginak az panasza, az mellyekre választ sem adok, mivel Kegyelmedhez vannak assignálva; az többiről pedig nem tehetek, a mellyeket Kegyelmed sem effectuálhat. Ha az hajdú s az ingenír beteg, — gyógyítsa Isten őket! A sőt szállítják a mint lehet, szálfá elegedendő vagy on Poroszlónál, az mellyet mind magam láttam, mind com-

portatióját Csalának parancsoltam; toszíttassa Kegyelmed az vízben, fogja ki Csajági Szólnoknál, — egyébképpen nem lehet, mert *Charieren kívül nincs had az táboron*. Legnagyobb, hogy a Szólnokhoz rendelt seregek oda nem küldettettek, — holott talám eddig lehetett volna mind kikeresni, mind oda-küldeni a szólnoki katonákat, melyet Sötérnek kellene injungálni; mert lehetetlennek tartom, hogy a regiment listáiból ki ne tanulhassa őket, az melyeknek kell valahol existálni, — mivel mind mustrájok, mind fizetések volt.

Az Tiszántúl való híreket én is minap includáltam Kegyelmednek, és így már mindaketten tudjuk; melyeknek oly szaporán való nem tudósításáról, úgy látom, Vay urat nem arguálhatom: mert nem a hírt, hanem a valóságot keresi; csak a minapi levelében proponálta előttem azt, az mi — úgy vélem — az Kegyelmedtől kiadattatott informatiójában is felvált téve, hogy az lovas-hadak az szent-jóbi, ecsedi, kövári és károlyi postírumokban huszárvárokból osztattassanak, melyet én az akkori resolútióm szerint placidáltam is, — hanem Károly körül nem tudván semmi huszárvárnak való erős helyt: jobbnak ítéltém az Majtinnál lévő két híd közit, elrontván az gázlókat.

Az mi azért már az Kegyelmed felvett intentióját illeti: ahhoz újonnan is szerencsét kívánom, — de effectuatiójának modalitásáról keveset, vagy semmitsem írhatok: mert valamennyi követ és tiszt jön, annyi kétséges és változó dolgokat hoz; arra azért csak egyedül az idő és az alkalmatosság nyithat módot Kegyelmednek, s több szerencse, mintsem ész; — szerencsésen penetrálván pedig céljáig: ott mitévő legyen? . . . haszontalan volna nékem arról írni, ösmervén mind az Kegyelmed dexteritássát, mind hazájához való szeretetét.

Lauernek quietantiái már exstálván, — bár már emberei is jönének az marhák kézhezvételire, mert úgy látom, sóval oly hamar nem excontentálhatom. ¹⁾

---

¹⁾ Eddig Beniczky Gáspár írása.

97.

Szerencs, 7. 7-bris, 1710. Károlyi úrnak.

Az mint ezelőtt egynéhány órával küldött levelemben megírtam vala: ímé, küldöm Iváncsaiékok, Pongráczczal, — az kiknek mivel itt semmi gratificatiót nem adhattam: adatasson Kegyelmed nékiek — az mit itél lehetőnek lenni — Kimitával, vagy valami vármegye collectált pénzébül; mert ha más módot láttam volna contentálásokban: bizony, üres kézzel nem bocsátottam volna őket.

Az mi Pongrácz expeditióját illeti: jóllehet azt írtam vala, hogy űtet küldjem bé Újvárbán az Bokrosék által tett parancsolatim effectuatiójára, — mindazonáltal considerálván azolta az dolgokat: expeditióját jobbnak itéltem egészen Kegyelmedre bízni; experialja kedvét, elméjét, s tehetőségét Kegyelmed, — s cselekedje azt, az mit legjobbnak lát ez iránt. Azalatt is peniglen, hogy semmi lehetőséget el ne múlassunk: az egész hajdúságot elküldöm Murányhoz Szent-Iványival, Antal urat is elküldöm Putnok felé, — segítse, az mennyiben lehet, az Kegyelmed útját, ha reáérkezhetik hírével, mivel most Nagy-Idához vitte az hadat. De reliquo kívánom, hogy az Isten kegyelme légyen kalahúzza Kegyelmednek, és mutassa meg hazánkon könyörülő szent kegyelmét, ezen Kegyelmed dicsőséges resolútiójú operatiója által!

98.

Szerencs, 8. 7-bris, 1710. Daniel Péternck.

Reméllem, vehetted eddig Rádai által irattatott válaszat, azon két első levedre, az mellyet az lengyelek dolgában írtál vólt¹⁾; mely ha szintén későcskén érkezett is: de nem lehetett elébb választ adnom, minekelötte bizonyos nem lehettem, hogy innen is secundálhatom kezdendő operatiótokat, — melytül e nélkül igen keveset remélhattünk volna; s most is eléggé bánom, hogy Újvár szorongattatása módot nem enged azon projectumom előlsegállítására: mert az erdélyi

¹⁾ E szavak, és alább a levélnek fontosabb részei a protocolumban aláhúzóvák.

had mód nélkül elfogyván, arra elégséges nem leszén, — az Tiszántúl valóval penig actu kívánom operáltatni Újvár felé Károlyi urat, mivel az inneksőnek egy részét az Dunán által kellett küldeni, más részét penig meggyengítette az pestis, és ezen tartományt is a nélkül nem hagyhatom, se kevésbé sokféle nem kapdozhatok. Tudom jól, mit fog okozni ezen operatiónak haladása az gyenge s csavargó elmék között; de még nagyobb rossz következne, ha gyenge erővel kezdenék az dolgokhoz, és szaladással kezdődne azon nagyreménségű operatió. Mivel azért bizonyos vagyok benne, hogy akármi-képpen és mikor? — de Isten igyünket az hitetlenek fegy-vere ellen bódogítani fogja: lássa kiki, hogy keresi most az akkori jutalmát! Melyre nézve tápláld továbbra is, az meny-nyiben lehet, mind az bújdosók, mind az lengyelek elméjét: mert akármi-kor sem lesz késő — noha tudom, hogy az vára-kozás nehéz, — kezdeni azon operatiót, ha Isten itt bódogítja fegyverünket. Keservesen esik ugyan nékem is az embe-rek eleitől és véneitől naponként szaporodó rágalmazásom: mintha Erdélyhez való kötelességemen és gondviselésen fenthagytam volna, — de mindezeket a szerencsétlenség hozza magával, hogy tűrnöm kell, annyival is nagyobb mértékben, mivel tanácsokat nem követhetem; mert, ha szintén minden hadi ratiókat félretéven, vaktában kívánnék is Erdély felé mennem: idegen hadam nem lévén, azt oda nem vihetem, az mely cselédjét az ellenség torkában nem hagyhatja. Allegál-ják sokan, elhitettem magammal, ott is, eleimnek példáját, a kik Erdélyből szokták Magyarországot őltalmazni, — és on-nan deducálják, hogy igyünknek fundamentuma Erdélynek felszabadulása legyen; de nem veszik észre az időnek kü-lömbözését: mennyivel könnyebb volt akkor Erdély nyúgo-dalmas birodalmából Magyarországot segíteni, — mintsem most, felháborodott állapotjában, maga saját erejével mind-akét ország bódogulását exoperálni; és ha lehet-e Erdélyt akkor elnyerni kívánni, az midőn Magyarországot is őltal-mazni kell, külső erő — az melynek segítségét várni nem győzik — nélkül, melyhez több kell tanácsnál; de ahhoz ke-vés az segítő: mert kiki inkább kér, mintsem ahhoz contri-buálni kívánná. Nem írsz semmi újságot az havasalföldi dol-

gokrúl is, az mellyeket inkább azért kezdettem, hogy ne látassam teljességgel megvetni mások tanácsát, mintsem reméltem volna azoknak effectuatióját, — jól tudván, hogy azok is egy geniusú emberek az törökkel, az kiknél ócsóbb szokott lenni az hit és az ajánlás az pénznél; csak azt sajnálom, hogy az kéréssel utánnok jártam. Mellyre nézve, csak folytasd az barátságos correspondentiát vélek, és ha vizsgálódni találnának: miképpen vettem izeneteket? — csak azt feleld, hogy szánakodtam, hogy mégsem értették által az magok jövődébéli javát, és hogy ennek fejében nem kívánják állandó sorsra hozni országunk kétséges bódogulását, melytől indítatván haboznak, és oly vízben nem kívánnak ugratni, az melynek fenekét nem látják, — s ettől származik, hogy ők is mindenkor azon szerencsétlenségek alá vettetett partról mindaddig csak nézni fogják az vizet, az míg általúsására magokat nem resolválják, és így magok állapotja szerencsésebb változását nem is remélhetik. Magad azért, az emberek elméje conservatiójára nézve, continuáld tovább is lakásodat Moldvában, a hol legszükségesebbnek itiled, és add értésére, ha módot találsz benne, az vajdának: mely sajnosan esett, hogy az minapi, Mikes úr által küldött válaszszában az „Serenissimus“ titulust kihatta, az melylyel bennünket mind az moszkvai czár, mind más királyok megbecsülnek. Mellyre nézve, nékem is ezentúl correspondentiájátul abstineálnom kell. Tudósíts leginkább az benderi hírekről, és ha lehetséges, kerítsd kézre azon supplicatiónak pariaját, az melyről írsz, hogy innen az svécziai királynak küldettetett. ¹⁾

99.

Szerencs, 11. 7-bris, 1710. Károlyi úrnak.

Az Kegyelmed 5. és 7. irott leveleiből az itélvén, hogy óránkint indulni fog, — azon két levelére Kegyelmednek halasztottam vala válaszat, annyivalisinkább, mivel semmi válaszra való materia nem vala benne, hanem csak az jász-ezernek dolga; melynek az midőn mustráját consideráltam volna: consentiáltam magam is az Kegyelmed opiniójának,

¹⁾ Eddig Pongrácz írása.

és approbáltam Szőlőkban való küldéseket, és magával való elviteleket. Ugyanezen reflexióra nézve én is semmi levelet nem adattam az jászoknak, hanem avval relegáltam őket, hogy ötezer forintot praevie tegyenek le; már peniglen, így lévén az dolgok, hogyha azon tízezer forint azon ezer fizetésére fordíttatnék: mind az ezer, mind az alku talám megmaradhatna, melyből már ezer forintot le is tettek. Ha peniglen még ennél is hasznosabbra veheti Kegyelmed őket: *favorabilior sententia sequenda est.*

Kegyelmed nékem írásával nem vétett, az melyben ezeket s egyebeket repraesentált előttem; de mivel válaszbomban holmi dolgokról Kegyelmedtől opiniót kértem, s azt praeterálni láttatik, — tovább is elvárom azokról elméjét Kegyelmednek.

Nem kétlem, lesz Kegyelmednek informatiója az erdélyi ellenség az Érmellyékére való kicsapásáról is; az ki is — nem lévén több négy companiánál és valamely labancznál — Margitától visszatért.

Az Kegyelmed 9. estve írott leveléből azt látom, hogy a sok különböző relatiókat értvén, meg nem csalattattam vélekedésemben, hogy tudniillik nem változtatván az ellenség semmiben is az maga statióit, *semmire sem fog mehetni* Kegyelmed; ha pedig, a mint régen általláttam, formaliter obsideálja Újvárt az ellenség: *úgyis elég élés van benne* annyi időre, az mennyire elvállik dolga. Én ugyan már kiadtam Szent-Iványinak az ordert, hogy az gyalogsággal induljon Murányhoz, az Antal úr tábora is Edelínhez nyomakodik, — de csak nincs haszna, se láttatja *az katona-hajításnak*, melyről utóbbi levelében Vay úr is hasonlóképpen panaszkodik, úgy arról is, hogy az parasztság elfajulván, bé nem hoz az híreket, mellyért az bírakot fogdostatja, s úgy látom, iparkodik, de kevés haszonnal, — mellyet rész szerint magamon is tapasztalom. Majos János meghalván, Horvát Jankót recommendálja helyibe, melyben ellentartó én sem leszek, ha Kegyelmed is itélmi fogja, hogy már szárnyára bocsátható. *Husztról kiholt* az praesidium, Kassán is hasonlóképpen, s Ecsedben is; disponált ugyan mindenik felől, a mint írja, de úgy látom: *contra vim mortis, etc.*

Ordódiért ezennel küldem Cserit; megvállik, mivel ad számot! Az mi Csajáginak tett propositióját Kegyelmednek illeti: még Beleznai elmenetele előtt occurrált vala személye, de akkor maga sem javallotta vala Beleznai, azt itélvén, hogy az újvári casussa nem felejtetett el az praesidium között, — de talám erről vette már újabb elméjét a bennvalóknak Beleznai; hogyha azért ez eránt semmi difficultás nem occurralna, és máskint is azt véli Kegyelmed, hogy nem méltó reflexiót tenni rabságában ejtett szavaira, — Cseri és mások előtt exprobrálván, hogy csak akkor böcsültetik, az midőn szükség vagyon reá, — az ő beküldése is nem lesz ellenemre, ha Kegyelmed, jónak látván, módot talál benne; noha, rövideden mondván, én azt vélem, hogy az *Isten csulálatos* munkáján kívül mi *Újvárt* nem fogjuk *segíthetni*; mindazonáltal iparkodjunk, a mint lehet.

Chimita haszontalan sétálgatása Balog Gáspárnak is valóban hírével van, az ki nem tudom honnan tudta meg, de bizonyossan írja, hogy van pénz az hevesi vice-ispánynál, s más vármegye tisztei is magok is collectáltak; melyre nézve, ha Kimita nem provideálhat: látogassa meg Kegyelmed véle az vice-ispányokat, — talám jobb folyamattja leszen eddigvaló munkájának is. Csala is megérdemli az büntetést, ha az Poroszló mellett lévő szálfáknak Szólnokhoz való szállíttatásának sem embere.

Az mint Vay úr leveléből értem, Sarkadon sem igen contentus Pap Mihálylyal, ki helyett kit substituíljak? — elvárom az Kegyelmed opinióját, noha legjobb volna Szabó Sándort szabadítani, ha lehetne.

100.

Eadem et ibidem. Vay úrnak.

Az Kegyelmed 8. irtt leveléből úgy látom, hogy meg nem csalattattam opiniómban az ellenség az Ermellyékire való excursiója eránt; de mivel az Kegyelmed akkori leveléből úgy érttettem vala, hogy Kárándi és Tardi oldalották azon ellenséget: azt, megvallom, reméllettem volna, hogy csapás nélkül nem hagyják, kivált már kevés voltát értvén az Kegyelmed tudósításából; melyet ha most elmúlattak is: bárcsak más-

szor akarnák követni, — úgy vélem, fog adni alkalmatosságot az ellenség!

Approbálom az Kegyelmed keménkedését az bírákon, s azt sem csudálom, hogy azoknak pártját fogja Orosz Pál: mivel ő is vármegyévé lött házasságátúl fogvást.

Medgyes ¹⁾ eránt nem tudom, írtam vala-é minap? de legalább akartam placidálni elrontását; Károlyi úr, úgy tudom, maga is fog írni Kegyelmednek.

Az Isten ítéleti ellen nincs tanács, s az ki meghal, — csak el kell azt temetni; melyhez képest én sem tehetek Huszt s Ecsed eránt egyéb dispositiókat, hanem az mellyeket Kegyelmed tett, azt mindazonáltal adjungálván, az mit az ilyen casusban mind Komáromban, mind Aradon, úgy most Leopoldban, Lőcsén és más helyeken látjuk hogy practical az ellenség: az ki az várat üressen hagyván, közül, kívül szállítja az praesidiumot; ez meglehetne Ecsedben a konyhán túl való lápra, Huszton a vár kapuja eleiben valami huszárvár forma sánczoeskát csinálván magának. Ott Móricz, úgy látom, csak ijedtiben holt meg: még azért neki successort nem rendelhetek; ha mindazonáltal ő is a több desperatusokkal, — a kik Isten kegyelmében kételkednek, — találna meghalni: oda Komlóssinál jobbat alig találok, — mert Járminak sok competitora volna az erdélyiek között. Sarkadrúl írtam Károlyi úrnak, úgy Horváth János promotióját is akarattjára hadtam. Kerezel testamentariusságát pedig megparancsoltam az praesesnek, hogy megvizsgálja. — Patai Kristóf hova lött? az kit Zemlénben collectatornak denominálván, Kegyelmedhez küldettem vala, — épen semmi hírért nem hallom; sürgettesse azért Kegyelmed az restantiák collectatióját minden útonmódon: mert bizonyára, csaknem bizonyosnak tarthatom magam személye veszedelmét, ha idegen, fizetetlen haddal kell hadakoznom; melyre nézve fakadjon inkább extremitásokra Kegyelmed, mintsem ebben megfogytoktassunk. ²⁾

¹⁾ Aranyos-Medgyes várkastélya értetik.

²⁾ Eddig Beniczky írása.

Károlyi úrnak. Szerencs, 20. 7-bris.

Az Kegyelmed 15. irott levelét csak tegnap estve vévén, ma reggel érkezék Beleznai is, és egész relatiót teve mind utozásirúl, mind az Kegyelmed opiniójárúl, — az mellyet annál sörényebben kívánván secundálni: magával küldök az Charier regimentjébül négyszáz, és Bercsényi úr karabélyosi közzül kétszáz commendérozottakat, a kik a táborrúl holnap vele együtt meg fognak indulni. Azért ezen levelemet curér által küldöm; Rédey Ferenczet pedig, — az kinek szegény Dániel György tisztét ¹⁾ conferáltam, és Kegyelmed azon tisztségre, odaérkezvén, installáltassa is, — küldöm Eszterház Antal úrhoz ma, hogy az elébb említett úr ide hozzám visszajövé: maga Szent-Péterivel és az haddal Sós-Hartyán-hoz menjen, és Szent-Péterit ott hagyván, maga vigye meg Kegyelmednek az hadak odaérkezésének és számának híret. Jóllehet azért mind az Beleznai relatiójábül Újvár succurrálásának szükségét általlátom, mind az Kegyelmed levelébül az katonaságnak az harczhoz való kedvét értettem: mindazonáltal, noha az consequentiák csinálásátul elmém meg nem szűnik: ezt követvén, — *mindent cselekeszem, az mi lehet*; mert az commendérozottakon kívül, munkára való 300-nál több nem marad az táboron; s ugyan erre nézve sokat forgattam elmém-ben: ha magam is ne menjek-é inkább az többivel utánna, és így egy egyszívű próbával s erőnk conjunctiójával vetettük volna az koczkát; de Bercsényi úrral is jól megfontolván és considerálván az külső és belső conjuncturákat, — jobbnak ítéltük megtartózkodásomat, és az Ongánál lévő üres tábor helybenmaradását, — hogy, ha szintén az Kegyelmed próbája nem succedálna is, avagy azt véletlen szerencsétlenség követné: *fennálló táborunknak* maradna fent a híre, és egyszeri actussal végső confusiókat ne okoznánk. Kegyelmed azért considerálván, hogy az *odafent említett* egynéhány száz ember had kívül az egész had bízatik Kegyelmedre, — azt cselekedje, a mit legjobbnak itél, és az putnoki völgyöt annyi had nélkül

¹⁾ Az udvari lovas karabélyos-ezer főkapitányságút.

ne hagyja, az ki legalább tudósíthassa Eszterház Dániel urat és az tábornok Viard motusirúl, és az communicatiót folytassa; s ha ugyan, az mint az 15-ta írott levelében írta vala Kegyelmed, azon akadályokra nézve az györki tábornok meg nem próbálhatja, és Viardnak is semmit nem tehetne: vagy küldje vissza az innen való ¹⁾ commandérozottakat, vagy kiváltképpen való gondja légyen, hogy hosszas marsokkal meg ne romoljon az lovok, és ez által az egész regiment az szolgálatra alkalmatlanná ne tétetessék; *s ennél több segítséget tőlem ne várjon*, ha csak magam nem megyek, a melyre minden órán örömmel kész leszek, — csak hazámnak szolgálhassak, mert *schol több had nem maradt, hanem* Tornánál Tót Márton az postérungban század magával.

Az hajdúság Szent-Iványival Murányhoz ment: de csak egyedül Kegyelmedhez van orderezve; éljen Kegyelmed velek, a mint az alkalmatosság hozza magával.

Viard includált leveléből csak azt láttam, hogy ő is azt gondolja, a mit én még az elmúlt télen megmondottam, s azt javallja Hajszternek, hogy, ha Újvárt megveszi, *Onod-, Szikszó-, Szendrőbe* tegye postérungjait; ha meg nem veszi pedig, Putnok-, Rima-Szombatban, és mivel Vadkert megégett: vagy Oroszit, vagy más közel való falut muniáljon helyette. Abban már boldogságot javall, hogy az szólnoki communicatio meggátlására nézve ötszáz lovas erdélyi német jöjjön Váradhoz. Mindezek között mindazonáltal, látom, az pestisre nagy reflexiót tészén, és tudósítja, hogy már az Kecskemét táján megszűnt. Mindezek mindazonáltal, megvallom, fenékkal fordulnak fel, ha Kegyelmednek Isten szerencsét ád az györki tábor felverésében, s Újvárt is felszabadítja, s egy szóval, mondhatom, maga Kegyelmed személyének is oly dicsőségre nyit utat, az melynél nagyobbat nem kívánhat. Mindezek között pedig mennyire extendáltassanak elmélkedésim: azokat leírni mind hosszas, mind haszontalan volna; csak egyedül azt kívánom, hogy a mely Isten emberi elme felett indította hadakozásunkat, — elménk felett való módokkal exoperálja végét is!

---

¹⁾ Ezen aláhúzott két szót a fejedelem sajátkezűleg töltötte be, az általa kitörölt e szavak helyett: „Charier regimentjéből.“

Az minapi Kegyelmed levelére én is másszorra keresek üdőt magamnak a válaszra, — azalatt is mindazonáltal, a mennyire szükséges leszen, admaturálom parancsolatimat.

Az Duna-mellyéki molnárok még eddigis elkészvén: parancsolja meg Kegyelmed Csajáginak, hogy sietséggel egy jó ladikot azok közzül, az mellyeket Pap István készíttetett, lovas kocsira rakatván, küldje ide hozzám, — talám annak formájára többeket is csináltathatok az idevaló molnárokkal; mert azt is praevideálom, hogy olyanokra is lesz még szükségünk.

102.

(*Péter czárnak. Szerencs, 23. Septembris.*)

Augustissime Imperator!

Quamvis hactenus saepius cum summa animi dolore intellexerim diversa inimicorum meorum artificia, quibus sincera mea, in Majestatis Vestrae interessa studia, inductis falsitatum larvis, palliare studuerunt: summo tamen animi solatio mihi met ipsi gratulari possum advenisse optatam occasionem, qua hactenus sinceris devoti cordis officiis et effectum, plus quam verbis, me Majestatis Vestrae intentiones secundasse, dare, demonstrare possum, in quem finem meum ad Aulam Regis Christianissimi Ministrum Baronem de Vetés, ad Majestatem Vestram delegandum duxi, ut ipsemet ea, quae secundum intentionem Majestatis Vestrae et Ordines meos exoperatus est, Majestati Vestrae debita cum humilitate repraesentet. Ac proinde dum me his quoque tractatui, cum Majestate Vestra inito, satisfecisse iterum-iterumque gratulor, ut Majestas Vestra ea quoque, quae Majestati Vestrae ex parte mea proponenda commisi, benigne exaudire velit, — omni humilitate expeto, minime dubitans Majestatem quoque Vestram gratiosorum suorum praemissorum, et tractatus initi recordaturam iri. Qui de reliquo Majestati Vestrae omnium Divinarum Gratiarum affluentiam ardentibus votis exopto.

Datum is Castro Szerencs, die 23-a Septembris, 1710. ¹⁾

---

¹⁾ Ezen meghitelő levele Rákóczinak csak fogalmazatban maradt fenn Vörösvártn; a levelezési prothocolumban nem foglaltatik.

Szerencs, 24. 7-bris. Károlyi úrnak.

Egynéhány naptúl fogvást nem vévén levelét Kegyelmednek: az hadakkal való indulását véltem, mely mi okbúl differáltatott? 23. irott levelébúl — a melyet tegnap vettem, — értem; azt mindazonáltal uem combinálhatom az Kegyelmed levelébúl: mellyik némettel vólt Bik Lászlónak dolga? mivel Viard ott nem vólt, a merre ő, — arra penig, azon a németen kívúl, a mely az Beleznai relatiója szerént az bagázsiát őrzötte, más ellenséget nem supponáltam lenni. Szent-Péterit Viardnak Lapujtőhöz való szállása, úgy látom, megtartóztatta, és arra nézve nem Szent-Erzsébet felé, hanem egyenesen a Bikken által akar menni.

Az újvári levelekbúl szorosabban véltem lenni őket, mintsem az hadnagy relatiójábúl: mert még az árok is intacte lévén, a revellín is mienk; s mivel még ágyúink is vannak azokon a szegleteken, a mellyeket lö: jele, hogy még az parapetjét sem lötte le egészen az bástyáknak, s onnan a honnan lövi, nem is löheti földig, hacsak az palizátákhoz nem viszi ágyúit. Legnagyobb difficultas mindazonáltal, hogy nagy nyughatatlanságban vagyon a gvarnizon, kevés vóltá miatt; melyre nézve nyugodt elmével vagyok, hogy az succursus tentálásában semmit sem fog Kegyelmed elmulatni, s ha Kuza-min nem, legalább Viardon fog Kegyelmed próbálni, — melly ellen ha Isten szerencsét adna, s bizonyossok lehetnénk benne, hogy az újváriak magokat tehetségek szerint fogják iltalmazni: reménleném, rövid üdö alatt jó alkalmatossága adathatnék Kegyelmednek; mert, ha az igaz, a mit a hadnagy referál, tudniillik, hogy az bagázsiákat mindenünnen Újvár-hoz szállította: úgy vélem, hogy kevés népe lévén az ostromra, — hertelenséggel mindenünnen contrahálni fogja hadait, s Kegyelmed akkor nyomiokban menvén, közelebb esnék Újvár-hoz, s jobb alkalmatosságot nyerhetne az próbára; de ehhez kívánom, hogy a német ne gondolja azt, a mit én, — máskint abbúl is kevés telik! Akármit adjon az Isten mindazonáltal, — de már ennyi üdöt vesztvén Újvár előtt az ellenség: se Szólnokot, se más erősséget ez idén nem féltem tülle, és per

consequens elég hasznunkra leszen Szólnok, — kivált ha oly perfectióra ment, a mint Kegyelmed írja; őltalmára szükséges munitiót pedig másunnan nem küldhetek, hanem Egerbül parancsoljon Kegyelmed: mert a mennyire Revier relatiójából tudom, ott is elég maradhatna, ha tudna vele élni Prinyi Miklós, — az ki valóban gyarló commendans.

Karácson Sándort minden késedelem nélkül fogattassa meg Kegyelmed, s fizettesse ki véle az orvosságoknak az árát, — azután élhet passusával, csak megfizethesse azt, a miben contrahált: mert most hertelen más assignatiót Kegyelmednek nem tudok küldeni, s az sók leszállítására is, hihető, a szánútát várják embereim, — noha most megyen le ezer, az melylyel annyi üdötül bízattak, s én is bízattam Kegyelmedet. Mindennap tapasztalom embereim oeconomiájában, hogy fűsvény többet költ, — de nem tudok vélek mit tenni, mivel eddigis minden késedelmesség abból származott, hogy hat forintra linitálták az szülok árát Máramarosban, s mások kéz alatt többet fizetvén, praeveniálják embereimet, a kik szálak nélkül maradnak; ezt is eleget sürgetem: de nem tudok erőt venni az emberek természetin, — hanem már más úton nyúlok hozzá. Az bort sem tudtam mégeddig megszerezni, noha mindenütt kerestettem az Hegyallyán, mivel Munkácsról csak eczettel bízattak, — hanem most ajándékozott meg Bercsényi úr, s ma küldöttem lovas szekeret érettek.

Nem tudom, megírta-e Kegyelmednek Bercsényi úr Kökényesdi megérkezését Párisból? az ki noha, megvallom, hogy várt bódogulásunknak és minden negociationak az kócsát hozta meg: *de nem hiszem*, hogy *e tőlen* végét érhessük kívánságunknak, — noha minden úton iparkodunk benne.

Melyre nézve, ha máskint hertelen nem segítheti is Kegyelmed, legalább bízassa az úvjáriakat, s adja elméjekre, hogy a bressát őltalmazni nem lehet jobban, mint ha az háta megett mély árkot csinálván, keményen lángoló tüzet tartanak benne éjjel-nappal, akkor tudniillik, ha az revelínt megvén az ellenség, hidakat hány az árkon, — mert máskint nem volna elegendő fájok; hogy pedig hertelen gerjeszthessék a tüzet: szurkos fassinákat kellene készen tartaniok, s az árok két oldalán belől sánczot vetni. Mellyet, — úgy látom

az katonák beszédiből, — hogy el is fognak követni, ha reménségek leszen a segítséghez.

Oly hírem érkezett harmad napja, hogy az ellenség által szállott volna a Karikán, a mint az inclusákból megláthatja Kegyelmed, — de azóta nem confirmáltatván, nem vélem igaznak lenni.

Horváth Ferencz már Nandor-Fejérvárra érkezett; úgy vélem, eddig Pápai János is ott lesz; tegyen azért Kegyelmed dispositiót kihozatásokról. Az híres Numan passát megint levetették a törökök; úgy látom, ők is úgy keresik a jó vezért, s oly későn találják, — mint mi az jó hadi tiszteket.

104.

Szerencs, 1. 8-bris. Károlyi úrnak.

Tegnap vettem 28. irott levelét Kegyelmednek, és mivel nem tudtam igyekezetinek kimenetelét, halasztottam válaszomat; s ma vettem 29. irott levelét is, pásztói táboráról. Nem lévén újság nállam, a mit Kegyelmed ír: igenis, in his circumstantys jobbat nem cselekedhetik Kegyelmed, mint az mire igyekezik; megmutatja az üdő s az ellenség, többre mire mehetünk? Azt, valóban, nem szeretem, hogy az *dragonyos szökek*: mert, ha annak sem hihetünk, — conceptusom is rosszúl fog secundáltatni. Már azért, úgy látom, *ha az ellenség nyomja* Kegyelmedet, — az mellyet óránként várhatok, — egyebet nem látok, hanem Kegyelmeddel kell conjungálnom magamat, kivált mivel az Kegyelmed újabb levele is Újvár feladását confirmálja. Csak már Kegyelmed leginkább azt observálja, hogy az vele lévő tábor confusióban ne reducáltassék, — melynek eltávoztatására soha nem tudom, ha nem jobbat volna-e újonnan Eger, — Szólnok közzé szállani Kegyelmednek, előtte Szent-Péterit vigyázóban hagyván; ott én is conjungálhatnám magamat Kegyelmeddel, provideálnánk Egerről, mellyet azalatt is el ne mulasson Kegyelmed. Oda mindazonáltal Csajágin kívül alkalmatossabbat nem tudok; Szólnokban pedig éppen enibert nem találok, hacsak Kegyelmednek valaki nem occurral az hadakban lévő tisztek közzül, — kiknek beállítására nézve ne is várjon Kegyelmed több parancsolatot. Az munitio iránt újonnan is azt írom, az mit írtam, — vagy elég

vagy nem elég, mert többet nem teremphetek ; bár csak addig őltalmazták formalis obsidio ellen, míg abban tart, — eleget tesznek kötelességeknek ! Újvárnak megvétele is, már ennyire kelvén a dolog, se az munitio nem-lételének, se az éhségnek, se másnak nem tulajdoníthatjuk : hanem az erőnek, és hogy hadainknak nem adott Isten donum mártýrij hazájokért, — a híjával penig, már külső segítséghez annyival kevesebb reménségek lévén, minthogy Újvárt meg nem segítettük, — semmit sem fog használni a sok munitio, melynél szükségesebb az éls ; mert, ha csak Hajszer az üdőt is el nem készíti : már ez idei obsidióhoz nem kezdhet. Azt mindazonáltal observálja Kegyelmed, hogy most is szükségesebbnek látom Szólnoknak conservatióját, mintsem Egernek, s talán könnyebb is leszen Rétei mellé embert találni, mintsem Csajágít Szólnokból kivenni, — de ezt is ítéletire hagyom Kegyelmednek.

Szent-Iványi nincs Murányvárában, hanem az vár oldalán, oly erős helyett, mintha benne volna, s onnan mindenkor mindenüvé elmehet ; de az Mátrában haszontalan volna léte : mivel onnét sem az egri, sem az szólnoki praesidiumot meg nem szaporíthatjuk : mert *Kassa deperierit*, — sok ha 500 hajdú van, s oda sem talállok commendanst. Melyre nézve bizonyára mind haszontalan mondanunk azt, a mit mondtunk, praevideáltunk és prophetizáltunk : mert azokból is sok múlt az tehetetlenségen, s a min nem múlt penig, mint a provisio, — az ellen praevaleált az erő, s útát nyitott hadaink gyengesége. Én is azért bátran mondhatom, hogy mindeneket elkövettem, a mellyek túllem lehettenek, és noha tudom, hogy eztet kevés ember ismeri meg, s még Kegyelmed is megmosolyogja : de, ha különben vagyon, tudom, — számadás nélkül nem marad Isten előtt. Hitenre mondom, esztendőök folynak, — az mióta tudniillik az rézpénz elveszett, — hogy magunk ereje által való boldogulásunkat nem reménlettem, hanem külső segítségekben vetettem reménségemet, s ezek által most is bátran hízom, hogy Isten megsegít bennünket : mert tudom, érettünk csudát nem téssen. természet szerént pedig — csuda nélkül más útja nincsen. Ezt nekem is szintén oly nehéz várni, mint akárkinek másnak, — de valamint az drágaságban ám-

bár nehéz is megvárni az aratást, de avval csakugyan nem érhetik szaporábban a búza: úgy bizonyára azt sem közelíthetem én, minekelőtte az ideje el nem érkezik; s ehhez pedig miért, s micsoda reménségem vagyon? mi haszna mondanom, mivel kevesen hiszik; megmondom Kegyelmednek, Isten szemben juttatván Kegyelmeddel.

Minthogy pedig az békességhez, — se jóhoz, se rosszhoz — éppen nem bízhatván, az hadakozással kintelenek vagyunk: arra fordítsuk minden erőnket, hogy üdőt nyerhessünk és adjunk azoknak, a kiktől minden jót remélhetünk.

Steinvilnak is kétségkívül, noha még mozdulása nem volt, — de csak elhiszem, hogy lesz; de hiszem, azok ellen mind adott már Kegyelmed nekem választ, még az elmúlt télen, a mikor ezeket praevideálván: rendiben elbeszéltem az ellenségnek motusit és progressusit; most sem lehet tehát egyéb resolútiót vennünk, hanem a mellyekre akkor resolválánk magunkat. Légyen azért Isten akaratja mindenekben!... Én már csak opinióját várom Kegyelmednek: mikor s hol conjungálhassam magamat vele? — megyek; azalatt is mindazonáltal jó lesz Kegyelmednek visszaküldeni az commendérozott dragonyosokat. Mindezen conjuncturák között azt látnám szükségesnek, hogy, ha az ellenségnek egy része általjőne az Mátrán: az Kegyelmed vígyázó hadai Szólnokhoz retirálnák magokat, és Kegyelmed építtetne egy hidat Poroszlónál, a tájékára szállana, hogy ne mindjárt nyomúlának hadaink az ellenség előtt igen messze, se igen közel ne volnának. Ha Szólnok felé megyen egy része az ellenségnek: általmehetnének ott az hadak az Tiszán, és ha szükséges volna, mindenkor conjungálhatnák Kegyelmeddel magokat. Ha az ellenség az losonczy völgyön is bocsát hadat: akkor szükséges leszen Szent-Péterit arra bocsátani, hogy legalább hírünk lehessen felőle ezen a részen; ha pedig egész corpus-sal Losoncz felé jő: akkor Kegyelmednek szükséges leszen Nemes-Bikk tájékára jőni, hogy magunkat conjungálhassuk. Patenseket is bocsásson Kegyelmed az falukra, hogy az futáshoz készüljenek, az mely faluknak parancsolatjuk leszen; talám vaktában e miatt is nem fog jőni az ellenség, — a mint

is, ha háta mellől élélhet Kegyelmed: jó lesz, habár csak előtte is futtatni az föld népét.

Súgót az rabok szabadulása folytatására nézve Egerben küldöttem; de mivel másuvá lesz szükségem reá, — adjunk melléje Kegyelmed valakit, a ki idején informatiót vehessen tőle, hogy, ha revocálná, helyette folytathassa az rabok szabadulását.

Ha az ellenség Szólnok felé találva fordítani erejét: az vén ingeniért, (le Maire) ha nálla nélkül el lehetnek, ne felejtse Kegyelmed ott, s az pénzt omnibus viis collectáltassa. ¹⁾

105.

Szerencs, 1. 8-bris, 1710. Szent-Iványi János Brigadérosnak.

Két levelét vettük Kegyelmednek; az elsőbül Murányhoz való szerencsés érkezését és az hajdúknak jó helyben való helyheztetését értettük, az másikábül penig szándékát látjuk, hogy az scauniki (scsavnyiki) bagázsiúra igyekezik, és az XIII. városok iránt ordert kér. Mivel azért azok még tavalyi esztendőben, a midőn az ellenségnek quártélyt adtak s azt ellenünk segítették, ellenünk declarálták magokat: bízvást contribuáltathatja őket, annál is inkább, mivel az haza szükségére törvényessen is tartoznának contribuálni, — és az égetésen kívül procedálhat ellenek. Ha mindazonáltal még ott muszka quártélyosok volnának: azoknak ellenkezésre okot ne adjon, hanem declarálja nekik, hogy azon XIII. város Magyarországhoz tartozván, mivel törvényünk szerint az haza szükségére contribuálni tartoznak, s máskint is, Lobomerszki mellett már tavaly ellenünk kezdenek ágálni, és Szepesvárárt parancsolatunk szerint éléssel meg nem segítették: vagyon parancsolatja Kegyelmednek, hogy az ő, úgymint muszkák, ellenkezése nélkül contribuáltassa őket; noha úgy látjuk, hogy Újvár feladásának szele kezdvén fújdogálni, s az üdő is naponként keményedvén az hegyek között, nem véljük, hogy Kegyelmednek lehessen ottan sokaig subsistentiája, —

¹⁾ Eddig Krucsay István udv. titkár kezeírása, melylyel végződik az 1710-ik évi titkos protocollum ezen hatodik darabja. Eredetije a kir. kamara levéltárában Budán.

melyre nézve legelső gondja legyen Kegyelmednek az várnak legalább esztendeig való prófontérozása és az pénznek collectáltatása; s ha az ellenségnek motussát meghallja: ordere szerint is légyen azon, hogy Kassátúl és Eperjes-túl el ne rekesztessék.

Az kis-hontiak és mások, a kik praetendálják, hogy impositiójoknak egy részét elengedtük: producúlják Kegyelmed előtt authenticice; parancsolatunk ellen ne procedáljon ellenek, — a miről pedig parancsolatokat nem mutathatnak, praetendálja rajtok.

A mikor azért Kegyelmed onnan el fog távozni: az gvarnizont hagyja jó rendben, s persvadeálja az commendansnak, hogy annak defensióját kevés emberrel is bééri, az defensióinak modalitását jól eleiben-adván, és annak idejében mennél jobb rendben lehet, hagyja az praesidiumot, — az melyet egészen Kegyelmed dexteritássúra bízunk. ¹⁾

106.

Károlyi Sándor úrnak. Szerencs, 3. 8-bris, 1710.

Jóllehet az két utolsó levelemben megírtam vala Kegyelmednek, hogy ezen mostani conjuncturákhoz képpest egyéb ordereket nem adhatok Kegyelmednek azokon kívül, az melyeket leveleim által adtam: mindazonáltal e mai napon Eszterházi Antal és Dániel urakat magamhoz hivattatván, ő Kegyelmednek opiniójátúl is kívántam végső resolútiómat vennem.

Nem látom szükségesnek lenni mindazoknak recapitulációját, a melyekről az mostani statusunkról sokszor discutáltunk; de már annál nagyobb mértékben látván, hogy magunk erejével való boldogulásunkat nem reménlhetjük, s csak egyedül az moszkva segítségre kell elménket vetnünk, (az melyet infallibilisnek méltán tarthatunk,) úgy látom, nincs egyéb mód benne, hanem az mezőt elhagyván, erősségekre kell szorúlnunk, — a mint erről már ennekelőtte is bőven beszéllettünk vala Kegyelmeddel. Melyre nézve szükségesnek itélem, hogy az lovas hadakat is praesidiumokra szorítsuk, az mennyire

¹⁾ Ezen levél Krucray István udv. titkár kezeirása. A ritkítva szedett szavak a protocollumban, a titkos írás jeléül, aláhúzóvák.

lehet; csinálnánk azért Eger várossából katonavárost, és a Szent-Péteri s Rétei János hadait, a mint legjobban lehet, persvadeálná Kegyelmed beléje, — maga Szent-Péteri lehetne commendánssa az mezei hadaknak; mert ámbár Prínyi Miklós hazakívánczozott: de az mostani hírekre nézve maga resolválta bennmaradását, csak az gyermekeit akarja kiküldeni, — s kedve ellen nem is látom, hogy lehessen kibontakozása? De reliquo, azon város iránt stál az tegnapi resolutióm, ha az ellenség impetálni akarná, — s akkor Szent-Péteri azon hadakkal Szólnok felé nyomakodhatna, és a Jászságban lehetne quártélyja. Szólnokhoz rendelheti Kegyelmed Nyüzót, oly reflexióval, az mint tegnap megírtam; ezeknek is quártélyjok volna a Jászság, a jász-ezerrel együtt. Mert akármely furiával legyen az ellenség: de lehetetlen dolog, hogy egész Pest s Heves vármegyét úgy ellepje, hogy a pusztán is oly szoros postírun gokat csináljon, mint az Garam s Ipoly mellett. Megengedem azt, hogy Hatvant s Jász-Berényt praesidiálni fogja: de a híjával akár innen, akár túl a Tiszán, a Tisza-mellyéki falukban subsistálhatna ezen had; hogy peniglen kedve lehessen az katonaságnak: minden katonára az subsistentiáján kívül assignáljon Kegyelmed hónaponként quártélypénzt, a mennyit Kegyelmed itél lehetőnek lenni, — exequálja magának és szedje az újavári praesidium módjára. Ha penig Prínyi Miklós az bennmaradásról változtatná resolutióját: oda mást Szent-Péterin kívül nem találok; vagy egyre, vagy másra impositive is reá kell parancsolni. Az praesidiumnak az környék-ből quártélypénzt assignáljon.

Kassának őltalmát Eszterházi Dániel úr nagy resolutióval vállalta magára; oda azért Rétei György, Mikházi, Beleznai, és Máriássi Ádám ezereit hasonló modalításokkal rendeltem. Hogy azért ezek effectuáltathassanak, és Kassát is hasonló móddal, mint Kegyelmed Egret, prófunírozhassam: küldje el Kegyelmed azon ezereket, — jőjjönek Onga felé, hogy velek magát conjungálván Eszterházi Dániel úr, instructiója szerint járjon el dolgában. Úgy Eszterház Antal úr regimentjét is karabélyosimmal együtt küldje az ongai táborban; maga peniglen Kegyelmed mindezeket mentül jobban rendben vévén, és a communicatiókat instituálván: ha szükségesnek itéli,

bocsássa haza a Tiszántúl való hadat, az Nyúzóval maradandókon kívül, és maga személyében rándúljon hozzám Patakra, s azalatt is az velem való communicatiót, communicálván Eszterhás Antal úrnak is az híreket, folytassa általa, — a ki is, míg az ellenség Rima-Szombatot nem éri, helyben fog maradni s Kegyelmed elmenetele után pedig az erősségek commendansi apró porták által, az mennyire lehet, folytassák ő Kegyelmével az communicatiót és az portázást, az újvári praesidium módjára.

Ezeknél jobb dispositiókat elmémmel fel nem érek; effectuatiójokban mennyire segíti Isten Kegyelmedet? . . . nem tudom; mert az emberek gyengesége, az hadnak bódulása, és számíntalan egyéb difficultas nekem is eléggé occurral; de ha Kegyelmed mindeneket elkövet a mi lehet, és a mint lehet, — úgy effectuálja orderemet.

Az erdélyi német indulását minden órán várhatjuk; a Tiszántúl való földről is azért praevie ez és régi conceptusunk szerint disponálhat Kegyelmed. Most idején tegyen dispositiót, keressen modalitást Kővár prófontírozásáru, melyet — reménlem — még RácZ András véghezvihetne. Én is Kegyelmedet tartóztatni nem fogom.

Az commendansok instructioját egészen Kegyelmedre bízom, melyben Kegyelmednek experientiáját eléggé tapasztaltam. Assecurálom Kegyelmedet: beérjük véle, ha kiki csak májusig obligáltatik is az erősség tartására, — mert úgyis haszontalan arra feje fennállásáig obligálni őket.

Ha Kegyelmed mindezekre nézve pedig késni kéntelenítettetnék: irattattasson Kegyelmed circumstantialiter informatiót a hopmesteremnek, Grabarics által: mennyivel vagyon még adós Pestre, és eddig mi complanáltatott? S reménségem felett való jó volna, ha addigis az orvosságokhoz juthatnánk; és Törökországból az karabélyossim számára modalitást találhatna Kegyelmed, hogy Pápai kijövetelével veres, vagy akár-mely színű abát hozathatnánk: mert, megvallom, más módot nem látok, hogy azon ezeret megruházhassam, — köntös nélkül pedig, mind látom, mind tudom, hogy azon regiment nem subsistálhat.

Vay Ádám úrnak. Szerencs, 3. 8-bris, 1710.

Nem kevésbé örülök, hogy súlyos betegségi között maga kezével írott levelét olvashattam Kegyelmednek; reménlem azért, Kegyelmed is mind vehette, mind elolvashatta a fia által küldött levelemet, mellyet expresse csak azért küldtem vala, hogy, ha gyenge egészsége miatt maga el nem olvashatta volna Kegyelmed, — ő olvassa el Kegyelmed előtt, és választ hozzon.

Igenis, már ezen circumstantiákban egyebet nem várhatunk, hanem a sok lármázása után valóságos operatióit az erdélyi németnek; melyre nézve mind az túlsó hadat parancsoltam Károlyi úrnak, hogy általbocsássa, — mind, hogy személye szerint hozzám jűjön, hogy az odavaló commando folytatására expedíálhassam magát: mert jól álltallván, hogy az ellenség előtt az mezőt meg nem oltalmazhatjuk, — az innekső földön is mind az praesidiumokra való szállíttatását parancsoltam az hadaknak. Magam Isten jóvóltából holnapután indulok Patakra. Azalatt is azért míg Károlyi úr odaérkezik: a körül-belől lévő falukból és helységekben minden limitatio és consideratio nélkül bort és élést superflue is szállíttasson Kegyelmed Ecsedben, és a meunyenben s a mint lehet, hasonló kövessen Kővár iránt is, a honnan mit kaphatnak és takaríthatnak; s az velem való communicatiót folytassa Kegyelmed katonák által Tárkány felé, a hová, mihelyt Patakra megyek, karabélyosokat fogok rendelni, — és az Csaroda hídját csináltassa meg Kegyelmed.

A kővári commendans leveléből értem az odavaló praesidiumnak szűk vóltát; Kegyelmed azért ne feledkezzék a Nagy-Bányán lévő Szent-Páli hajdúinak odaapplicáltatásokról, kik ott azonkívül is szolgálatot nem tehetnek.

Szerencs, 3. 8-bris, 1710. Szent-Irányi János Brigadérosnak.

Noha az Kegyelmed levelére tegnap válaszoltunk: reflexiót tévén mindazonáltal arra is, hogy Kegyelmednek elégsé-

ges lovassa nem lévén, exacte meg nem tudhatja az híreket, — Kegyelmedet ezen orderünk által Eszterházi Antal úrhoz is kívántuk assignálni. Az midőn azért Kegyelmed ő Kegyelme orderét veszi: azonnal induljon Kassa felé, — mentül közelebb és bátorságosabb úton lehet; ha pedig annak vétele előtt is elébb meghallja az ellenség mozdulását, — kövesse tegnapi orderemet. Röviden mondván: azon legyen, hogy első ordere szerint is Kassától ki ne rekedjen, és az várat (Murányt) mentül jobb dispositióban lehet, hagyja. ¹⁾

109.

Eszterházi Antal úrnak, die 5. 8-bris, 1710.

Még minap, az Kegyelmetek elmenetele után expedíaltván orderemet Generális Károlyi Sándor úrnak: naponként reménlhetvén érkezéseket az Eszterház Dániel úr commendója alá rendeltetett hadaknak, és minap magam vele beszélvén, mivel semmi idegenségét Kassától Darvas Ferencznek nem tapasztaltam, — de ugyan csak az felesége tanácsára relegálta magát; még minekelőtte az feljebbemlített hadak érkezzenek is: szükséges, hogy Kegyelmed Darvas Ferenczet egy stabalis quártélymesterrel ezennel expedálja Kassára, committálván, hogy ottan az prófontházat megtekintse, actu benne mi találtatik? conscribálja, nemcsak az hordókra írott numerosok szerint, — hanem ugyan valóságosan fel is mérettesse; az elmúlt nyári impositióból honnan mennyi vitetett bé, s az micsoda helyekre rakattatott? megvizsgálja, az restantiákat emálja, és minthogy mentül felesőbb élést resolváltam Kassára szállíttatni: annak, s úgy szénának, szalmának, abraknak, fának Nyáraival és Rivierrel — az kinek includalom az parancsolatot, — helyeit kiintéztesse és intézze; s azalatt az magával menendő quártélymester által az pestisben kihóltak házait számban vétesse, s azokat kifüstöltesse és szellőztesse, az boroknak pinczékét szereztessen, — és egy szóval mindeket az mellyek az commissariatussághoz tartozandók, oly jó rendben végyen, hogy az mindenünnen egyszersmind hajtandó élés azonnal jó helyekre rakattattassék, és annak rendi

¹⁾ Eddig Kántor István udv. titkár kezeírása.

szerint percipiáltassék, és az erősségben rendelendő tiszteknek szállások is kirendeltessék.

Alkalmatlannak tapasztalván pedig itten továbbvaló lakásomat: Isten jóvóltából ebéd után megindulok Patakra; és mivel az udvaromnak megparancsoltam, hogy holnap utánnam jöjjenek: az Nemes Companiát és az franczia granadíros squadront egészen indítsa meg Kegyelmed velek, és ezután az commendérozott dragonyosok Patakra változzanak; az nékem szálló leveleket pedig ide küldje Kegyelmed, — mivel azok hordására itt az várban hagyok egy karabélyos tizedest, katonákkal.

Az halmaji bagázsianak conscriptióját megküldötte nékem is tegnap Mesóvczki; aztat azért Széplakra, vagy Mizerslőre küldje Kegyelmed, s intertentiójokrúl, Kassára menvén, provideáljon Darvas Ferencz. ¹⁾

110.

Sáros-Patak, 9. 8-bris, Anno 1710. Károlyi úrnak.

Noha még tegnapelőtt vettem az Kegyelmed 5-ta írott levelét: de mivel maga is relegálta magát az következőre, — értvén Nagy-Szegi Gábornak érkezését az (újjvári) praesidiummal, aztat vártam; a mint is tegnap estve elérkezék 6-ik írott levele is Kegyelmednek.

Beleznai dolgában nekem includálta vala Bercsényi úr az Kegyelmed levelét, melyet Kegyelmed ő Kegyelmének írt, — azt is tegnap vettem, és eziránt ő Kegyelmének is pro opinione megírtam consideratióimat, hogy tudniillik Beleznainak azért adtam a Szalai regimentit: mivel láttam, hogy az tisztek egy tanyabeliek lévén az katonasággal, azok között most keménkedni nem mernek, — reménlettem, hogy idegen óbester alatt hamarább talpra kap azon regiment; melyhez járult az is, hogy az kassai praesidiumot az újjvári praesidium módjára akarván felállítani: jobb portázó tisztnek nem lehetett conferálni. Hogy azért ezen két szándékomban meg ne csalattassam: most is előbbeni collatiómat helyben kívánom hagyni; de, hogy az újjváriak is a kedvetlen tisztek alatt el ne

¹⁾ Horti István udv. titkár írásának látszik.

széledjenek, és conserváltassanak, — azt proponáltam: ha nem jobb volna-e megengedni Belezsnainak egy voluntír-compania erectióját? és az Borbély Gáspár serege formájára, úgy, hogy két vagy három hétig szabad legyen akárkinek is azon újvári ezerekből azon seregben állani. Jól tudom, hogy ez meg fogja bontani azon ezereket: de legalább a tisztek iránt való difficultások tollálatnak, úgy az közkatona is maga jószántából menvén alája, — állandóbb leszen; holott ha az Kegyelmed opiniója szerint mind odaadom neki: az következik belőle, a mi Bokrossal, azaz: az tisztek búcsúzása, és az katonának Belezsnaitól való kedvetlenítése. Somogyi s Balogh István (-féle) azon szabad- avagy voluntier-seregből kimaradt tisztek penig és katonák, Bercsényi úr regimentje nevezeti alatt öszvekapcsoltathatnának. Ezen villámlásomat mindazáltal még teljességessen nem resolválván: mivel mind Bercsényi úr, mind a Kegyelmed opinióját várom iránta.

Mégeddig hallatlan dolog volt az hadakozásokban, az mit az ellenség elkövetett az újvári praesidiummal; talán az Isten ad még oly időt, mik is hasonlót fogunk követhetni! . . .

Semmin úgy nem szánakodhatom, mint az Dunántúl való k sorsán, mellyek segítségérül mivel semmi bizonyos módot nem találhatok fel elmémme, óránkint változván az hadi conjuncturák: azokhoz, és az lehetőséghez képpest segítse Kegyelmed kívánságokat, a mennyiben lehet.

Az egri bástya építésére Bercsényi úr pénzt assignált Dörre, mely summának kezénél való létirül in paratis, maga Dóri informálta vala ő Kegyelmet: már penig, úgy látom, halasztja az pénznek letételit; melyre nézve, ha még eddig sem fizette volna meg, exequáltassa Kegyelmed, — és ha több pénz találatnék kezénél: vétesse el tőlle, s adattassa Balogh Gáspár kezéhez; mert az mostani időben, úgy látom, kiki könnyen szokta magánál felejtteni a pénzt.

Nem csuda, hogy Halász Péter híjában járt Pápaiért, az ki bizonyos okokra nézve Moldva felé vevén útját, tegnapelőtt érkezett hozzám; Horváth Ferencz mindazonáltal Nandor-Fejérvártt lévén, — ne felejtse ott Kegyelmed, hanem azon legyen, hogy mentülhamarabb kikísértethesse Pápai Gáspárral együtt, kinek ezen includált revocatoriát meg kell küldeni.

Sáros-Patak, 9. 8-bris, 1710. Eszterhás Dániel úrnak.

Noha szorgalmatos munkát kívánván az Kegyelmed instructiója, azt mostanában teljességesen el nem készíthettük, — mindazonáltal az mostani conjuncturákban felettebb is szükségesnek itélvén az Kegyelmed Kassára való bemenetelit: aztat ezen orderünk által is accelerálni kívántuk; nyugodt elmével lévén azért Kegyelmed, hogy mindenek rövidnap jobb rendben hozattatni fognak: mihent az melléje rendelt hadak oda fognak érkezni, azonnal velek együtt induljon Kassa felé, a hová szerencsésen érkezvén, legelsődször is dispositióit az prófuntház rendbenvételén és az élés beszállíttatásán kezdje, — melyre, az mostani conjuncturákhoz képepest, se computusokra, se impositiókra és vármegye tiszteire nem lehetvén reflexiókat tenni: az lovas hadak tiszteit oly kemény parancsolatokkal küldje, hogy az környékben találendő bort és élest, indifferenter, akárkié legyen, — beszállíttassa, és a mely szekerekkel aztat béviszik: azokkal tűzfát és szénát is, mentül többet lehet, hordattassonak az erősségben. De mivel kétséges vagyok, hogy az környékbeli hadak, a kik atyjafioknak s barátoknak kedvezni fognak, ezt véghezvigyék: a végre parancsoltam Károlyi úrnak, hogy az magam karabélyos-ezerét, úgy Eszterházi Antal úr regimentjét is küldje (Antal úrnak is intimálván, hogy bocsássa) ad effectuationem harum, Kegyelmed oldala mellé. Legsükszerűsebb lesz azért, hogy Kegyelmed legelsődször is Rétei György és Niházi ezerebéli tiszteknek bonis modis persvadeálja, (a melynek másként más úton is meg kell lenni) cselédjek és mindennemű jószágok beszállíttatását, — mind azért, hogy ezeket jó securitásban telessék, mind pedig azért, hogy ezeknek effectuatiója inkább magok által menjen véghez, mint mások által, cselédjek nagyobb mortificatiójával.

Ehhez hasonlót követtessen Kegyelmed Eperjes iránt is, Niházi és Ottlik Sándorék által, az ki maga ezerének öszve csoportoztatására odaküldetik, és azon város commendánssa is Kegyelmed commendója alá assignáltatik.

Mindezek között pedig szorgalmatos gondja légyen Ke-

gyelmednek, hogy az élés szaporítása alkalmatosságával az haszontalan, és szolgálatot nem tévő, élés-emésztő ne szaporodjon; valaki azért a tisztek és más exulans rendek között akárki is maga cselédjét és jószágát bé fogja szállítani: annak conscriptióját és az behozott élésnek számát tartozni fog azonnal Kegyelmednek megadni, és authoritássában is fog Kegyelmednek lenni azoknak reprobatiójok, az kiket haszontalanoknak fog lenni itélni, — mivel oda se Kegyelmed, se más akárki is nem a végre küldetik és bocsáttatik, hogy maga characteréhez és dignitássához képpest udvart, avagy feles cselédet tartson: hanem hogy az erősség conservatiójaért, ha életit, — annál is inkább alkalmatlanságát felszentelje. Nem kétljük azért, hogy valamely jó példát ebben Kegyelmed másoknak adni fog: azt követni fogják, kivált szekeres- és más hintós-lovak és voluntír-szolgák reformatiói iránt, a melyekre éppen nem látom hogy szükségek lehessen, nem is kívánhatják, hogy azokra vesztegetődjék az erősségben szállítandó élés, mely közzé értetődik az zab, árpa és más egyéb leguminák, úgy szalma és széna, az melyekre az lovas hadaknak — akár kunnyójok (kunyhójok) építtetésére, akár lovok számára — szükségek lészen,

Hogy pedig az feljebbemlített conscriptio annál jobban mehessen véghez: szükségesnek itéljük, hogy az kapukra elegendő conscriptorok rendeltessenek, az kik mindent felírjanak, a mit ki behoz, belső értéke vizsgálásán kívül az naturaléknak mivoltát és számát connotálván.

Az congerálandó élésnek azért, valamint az minapi leveünkben Antal úrnak megírtuk vala, szükséges, hogy helyek és alkalmatosságok rendeltessenek; s idején conscribáltassa Kegyelmed azoknak számokat, az kiket az magazinumból in-terteneálni kell, akár actualiter militaris rendek légyenek, akár szolgálatokat tenni kívánó és alkalmas bűjdosók, — megvizsgáltatván az mostani gvarnizonnak számát is, úgy az városi népet conscribáltatván, és azoknak életét (élését) megvizsgálván. De ebben kiváltképpen való observatiója légyen, hogy ez mentül titkossabban menjen véghez, hogy az oltalomra alkalmas népnek száma in publicum ne menjen, úgy az élésnek mivolta is, és az czajtháznak statussa.

Ezen erősségnek őltalmára rendeltetvén penig azon gyalogság is, az mely most Murány alatt vagyon, — a mint is annak már is ment ordere, hogy Mizsléhez szálljon bagácsiajához, — ha az pestis megszűnt: azonnal azokat is bevitetheti Kegyelmed, kivált ha az szökéstül féltene azon hajdúságot, az bástyákra rendelvén őket gunyhókban, és valameddig az szükség nem kívánja, mindaddig mentül gyengébb szolgálatot tétessen Kegyelmed vélek, hogy eleintén ne disgustáltattassanak. Számárul azért mind az mostani, s mind az bejövő lovas és gyalog gvarnizonnak, úgy városi népnek azonnal fog Kegyelmed bennünket informálni, úgy az magazinumnak statussárul, és az mindennapi szükségés erogatiókrúl.

Mindezekben mindazonáltal praecaveálja Kegyelmed, az mennyiben lehet, az generális-tabellák csinálását, csak azért is, hogy Kegyelmeden kívül senki az erősségnek egész statussát ne tudhassa: hanem kiki a maga commandója alatt lévő tabellákat beadván Kegyelmednek, úgy küldje meg; s az maga clavissát senkinek, meghitt emberén kívül, ne communicálja,— most penig élhet avval, az mellyet Kegyelmednek már ennek-előtte, az midőn a Dunántúl völt, adtunk vala, mely ha meg nem volna: tudósítván Kegyelmed, meg fogjuk küldeni.

Jól tudjuk, hogy mindezekhez több particularitások is kívántatnának, legkivált az lovas hadak iránt, az mellyeket mindaddig nem kell az magazinumbúl tartani, az míg lehet; de mindazokat az Kegyelmed instructiójára relegáljuk, a melyben az pénzbeli fundusra is lesz reflexiónk, úgy az hadak quártélyára. Includáljuk mindazonáltal ezalatt is Kegyelmednek az jászai, eperjesi commendansoknak szólló parancsolatunkat, hogy Kegyelmedtül függjönek, úgy Tót Mártonnak is, az ki a postírunghan vagyon; s e mellett Andrási Pál Generális-Főstrázsamester úrnak is megparancsoltuk, hogy magát ezennel Kassára transferálja, és a Kegyelmed orderéhez alkalmaztassa magát.

Sáros-Patak, 14. 8-bris, 1710. Generális Eszterhás Dávid úrnak.

Több idegenországi dolgaim expeditiójára nézve, ez elmúlt szombaton Ungvárra fordulván, tegnap szerencsésen ide visszaérkeztem, és Kegyelmednek két rendbeli levelét vettem, (melyekbül,) de kivált az utolsóból megértettem az Kegyelmed Kassa felé való indulását, és az minap expedált orderem effectuatiójában való serénykedését. Approbálom ugyan magam is az környéki tisztek és hadak hazabocsátásokat, — mindazonáltal szükséges, hogy Kegyelmed idején is gondolkozzék azoknak újobban csoportra való hajtásokról, úgy cselédjek és élések bészállíttatásokról: mivel még kétséges lévén az ellenségnek motussa és szándéka, — ha valamiképpen Egret találná obsideálni, infestatiójára szükségünk leszen azon hadakra, az melyek másként Kassához rendeltetnek. Holnap vagy holnapután beküldöm Kegyelmedhez az hűségemben megmaradott újvári gvarnizonnak részét is; és a mint Szentlíványi Tornallyáról írott leveliben látom, úgy vélem, eddig már ő is ott lesz a bagácsiánál, — és így apródonként effectuáltatnak dispositióim, az melyeknek legnagyobb fundamentuma az élés-hajtás, az melyet egyedül az Kegyelmed industriájátul várhatok. Eperjesre is azért azon hadakból kell szakasztani, az mennyi az Kegyelmed ítéleti szerint sufficiál, és kitelhetik.

Palásti, úgy látom, még most is szokásban tartja és kölömbözteti az fizetés-tabelláját a szolgálatot tevő tabellátul, s megmutatja, hogy olvassa a Regulamentumot, — holott mostanában nem az portióra nézve kívántam vala a tabellát: hanem, hogy az actualiter szolgálatot tévőknek számát tudjam; melyek között ne csak azt adattassa bé Kegyelmed vele: hányan? de hova vannak commandírozva? — s vigyázzon magára úgy, hogy mivel már másszor is tapasztaltam dexteritássát a tabellák csináltatásában: most avval ne éljen, — mert büntetésemetől nem kerül. Mivel pedig azon regiment ¹⁾ ezen télen

---

¹⁾ Eszterházy Antal dragonyos-ezere, melynek Palásthy Ferencz alezredese vala.

praesidiumra nem fog restringáltatni: bagácsiájokat, igenis, elküldheti Kegyelmed Gál-Szécs tájékára, restringáltatván intertentiójokat pure ad effectivum statum, melyet maga vizsgálta meg Kegyelmed.

Noha az minapi levelemben is inserálva vagyon: mindazonáltal újabban is kívántam Kegyelmedet reflectáltatnom, mely szükséges légyen nemcsak élés, de az már Kassára Nárai által congeráltatott széna kiosztásában observálandó rendtartás, az mely szükséges, hogy fontszámra administráltassék; és mivel minapi alkalmatossággal András Pál Generális úri hívünk is felettébb sok lovat connumerált maga bagácsiájában: valamint azokat akkor nem placidáltam, — úgy most is cassálom, elégségesnek ítélvén az maga paripáin és szükséges lovászi lovain kívül két hintós-lóra intertentiót adatni, — melyhez tudom, hogy maga lovai iránt is fogja Kegyelmed alkalmaztatni magát.

Minekutánna minap maga kívánta volna Kegyelmed az Asszony, maga kedves házastársa, Kassára való menetelit: tegnap hallottam e táján való létit; melyre nézve kívánom Kegyelmedtől érteni: tovább iránta micsoda kívánsága légyen? mert a kétfelé való quártélyozás mind nem bátorságos, mind az mostani időhöz képeest ki nem telhetik.

Ungvártt létemben az Kegyelmed instructióját is már ratificálván, úgy vélem, rövid idő múlva meg fogja Kegyelmednek küldeni Fő-Generális úr kedves Atyánkfia. Az communicatiót pedig erre Patak felé folytassa Kegyelmed hozzánk, — mivel tovább is itt kívánunk continuuskodni.

113.

Sáros-Patak, 15. 8-bris, 1710. Eszterhás Dániel úrnak.

A mint Szent-Iványi János Brigadérosom informatiójából értem, úgy vélem, már eddig szerencsésen érkezhettek Mízléhez a gyalogság; melyre nézve, imé, magát is küldöm az újvári praesidiariusokkal, az melyeket Kegyelmed magok regimentjihez applicáljon, — magát Szent-Iványit pedig minden idővesztés nélkül küldje Kegyelmed Eperjesre, az élést hajtani rendelt lovas hadakat commandója alá assignálván, melyre most — reménlem — elegendendők lesznek Kereskényi,

Bokros és Paur, úgy Semsei hadai; s ezen alkalmatossággal committáltam néki, előbbeni ordere szerint, azon praesidiumnak rendbenvételét is, úgy, hogy minekelőtte még bennmaradása avagy kijövele totaliter resolváltassék is tülem: az élést behajtatván, maga jöhessen hozzám reportumot tenni. Azalatt azért hagyja benn Kegyelmed Bagossi Lászlót, megparancsolván neki keményen, hogy Szent-Iványi orderétől függjön, míglen végső resolúciónkat venné: kinek fogjuk concedálni azon praesidiumot? Noha pedig Linprecht is Kassára rendeltetett volt: de azalatt meghalálozván az murányi commendans, ¹⁾ most oda praeficiáltatott, míglen helyében mást fogunk küldeni Murányban.

Nem kétljük, Antal úr is tudtára adta Kegyelmednek Viardnak Miskolczhoz való érkezését; teljes bizodalommal vagyok azért, hogy ezen közelgetése is az ellenségnek ösztönözni fogja Kegyelmedet az tett dispositióink effectuatiójában. ²⁾

114.

Vay úrnak. Ungvár, dic 18. 8-bris, 1710.

Egynéhány rendbéli leveleit vettem Kegyelmednek, úgy azokat is, az mellyeket az maga fia által és Pongrác által, úgy az naményi révből is küldött; de mindazokra választ nem tettem, részszerint az ide való utazásom, részszerint pedig Károlyi Sándor úr várása miatt, — ki is tegnapelőtt hozzám érkezvén Patakra: mindazokról az mellyek az commando és az hadak dolgát illeték, ő Kegyelme által elegendő dispositiót tettem, s tegnap az hajdúvárosokra által is bocsátván az Tiszán, hogy mindazokat, a mellyek szükségesek lesznek, Kegyelmeddel is communicálja, megparancsoltam. Nem occurrál azért egyéb, hanem hogy az erdélyieknek adandó passus iránt vehesse Kegyelmed resolútiómat. Mindazokat azért, a mellyeket a tanács-urak előttem proponáltak, jól megfontolván: ámbár valóságosnak lássam is lenni az Moldvában

¹⁾ Tornallyay Ferencz.

²⁾ Eddig Kántor írása.

kívánczók iránt való opiniójokat, — de naponként nevedek-vén itt is mind az bújdosók száma, mind a sokféle nyomorúság: nem látok módot benne, hogy az érdeemesek kenyerét és intertentióját azokra fordítsam, az kiket úgy is kéntelen és mintegy erővel kellene tartani hűségemben. Melyre nézve, az hadi tisztek atyjokon és közel való atyokfiokon kívül, elébb való resolútióm szerint csak ne denegálja Kegyelmed az passus-adást; mert valamely opinióban eleintén voltam, most is azt hiszem, hogy az hitetlenek fegyvere által az igaz Isten nem fogja megengedni igaz igyünk lenyomattatását; és mivel az, a ki annak kegyelmében kételkedik, arra nem méltó, — nem látom, miért kellene erővel tartóztatni azokat, az kiknek ügyis se eddig, se ezután hasznokat nem fogjuk vehetni? Akár csináljon azért ezen resolútióm scandalumot előttök, akár ne, — mindegynek vélem; mert reménségemet erősebb fundamentumra vetvén: önállók nélkül is megmutatja Isten rajtunk való szent kegyelmét!

Munkács prófontérozását Károlyi úr magára vállalván, micsoda dispositiót fog ez iránt tenni? — az mellyeket én is placidálni kénteleníttettem az szükségtül, — tudom, Kegyelmeddel is fogja communicálni. Tudom, kiáltás elég lesz; de mivel tapasztalhatta már eddig Kegyelmed is, hogy kérésre s praedicatióra kiki sok ajánlással és sok szép szóval szokott felelni: még az szükség nem kénteleníte, — már megmutattam, hogy ahhoz is tudok; mivel penig ezentúl közönséges igyünk nagy praejudiciumára volna az ceremonia: én is hasonló parancsolatot adék az feljebbemlített úrnak, mint Christus urunk az tanítványinak, a midőn az számár-ra volt szüksége, — az anyjával az fiát is elhozatta. Minthogy penig tudom, hogy az híreket és az gyalázatos lármákat ő Kegyelme is mivel meg fogja Kegyelmednek írni: azokrúl most hallgatók, annyival is inkább, mivel reménlem, hogy az mostani munkáim által is, — az mellyekre nézve kénteleníttettem most is idejűni, — csak rövid idő múlva is kinyilatkoztatja Isten böldegülésunknak titkos és csudálatos útját,

115.

Eszterház Antal úrnak szőlő levélnek extractusa, dje 20. 8-bris, 1710. Ungvárrúl.

Károlyi úrnak szőlő válaszat, ímé, includálom, s nem is ítélem ezentúl szükségesnek lenni, hogy Kegyelmed, kiváltképpen való engedelmem nélkül, az Tiszán általjövő leveleimet felszakgassa: mert éppen nem volna kedvem szerént, ha más Commendérozó-Generálisim is ezen példával élnének, — holott maga is tudja Kegyelmed, hogy a midőn szükségesnek ítélem: magam erre specialis authoritást szoktam adni, a mint most is adok azoknak felszakgatására, a mellyek Eger vagy Kassa felül jűnek. Ezen írásomat pedig, idején praeveniálom Kegyelmedet, hogy haragnak ne vélje.

116.

Károlyi Sándor úrnak. Ungvárrúl, 22. 8-bris, 1710.

Minekutánna tegnap az Kegyelmed 19. írott leveléből az ellenség Szőlőkhöz való szállását értettem volna, és az első impetust mintegy elállani láttatott Csajági: éppen reménletlenül vettem az Kegyelmed 20. írott levelében includált extractusát Halász Péter levelének, — melynek noha én is ugyan csak azért is nem adok teljes hitelt, hogy odamenvén, az ellenség portájában nem akadott, s azután is álgyűlövéseket hallott, de Csajági ebségét considerálván, — én sem tartom lehetetlennek. Melyre nézve óránként bizonyosabbat várok.

Az putnoki völgyön lűrmázó ellenség, elhiszem, azolta megértette Kegyelmed, hogy Edelinnél subsistált; s a mint Viard intercipiált leveléből értem: az maga régi projectuma szerént fog procedálni, az melyben az gyöngyösi, hatványi s jászberényi postírunkokat is javallotta vala, — s az pestistűl mód nélkül fél.

Az erdélyi német visszatérésérűl egynéhány napja van, hogy engemet is informált Vay úr; s valameddig az hódolást meg nem engedjűk: mindaddig, úgy látom, nincs is nekűnk mit tartani attűl, — de ha észreveszi, hogy az helységek bévárjűk: ő is kiljebb fogja vetni postírunkjait; melyre nézve éppen nem placidállhatom még az hajdűvárosiak kívánságát.

Itt dolgaimat elvégezven, egynéhány napok alatt magam is Munkácsra fogok fordulni, hogy mégis valami effectuáltas-sék dispositióimban; mivel úgy látom, hogy teljességgel elaludtak embereim.

117.

Károlyi úrnak, 3. 9-bris. Ungvár, 17 10.

Mivel Lengyelországban kénteleníttettem vala rándulni egy bizonyos conferentia végett, — indulásom előtt vöttem az Kegyelmed 22., s bent Lengyelországban 25., és tegnap útamban 27. irott levelét; az elsőbül Szólnok feladásának circumstantiáit, az másodikábül Csajági relatióját bűvön értvén, — arra válasz nem szükséges.

Palocsainak a tótorságot se elébbeni levelemben nem denegáltam, sem most nem denegálom, s mégeddig legkissebb circumstantiákból sem láttam, hogy aztat Keczer Sándor kívánna: mivel szegény Berthóti Ferencz is ütet, Petessel és Krucsai Istvánnal, tévén testamentariussá, — csak úgy recommendálta nekik az gyermek gondviselését; s igenis, nekem incumbál az tótur constitutiója, s csak annyiban akartam replicálni, a menyibe Palocsai azért is injuriatusnak tartotta magát, hogy még akkor nem conferáltatott néki a tótorság, a mikor Berthóti Ferencznek, s praetensióját törvényesnek állítván: azt akartam demonstrálni, hogy akkor is törvénytelenül nem cselekedtem; de ez iránt való expeditiókat most meg nem küldhettem: mert se secretarius, se pecsét vélem nincsen.

Cartellae comissariusnak Sűgó helyett Szalai Istvánt fogom rendelni; Kegyelmedhez érkezvén azért: adhat Kegyelmed néki instructiót az rabok szabadulásának exoperatiójában, — abba mindazonáltal nem látom, hogy subsistálhasson Romeizen projectuma az discretio-fizetés iránt: hanem legjobb volna egy állandó cartellaris fizetésről conveniálni, az mely mindakét részről egyarányú volna.

A tűzimester akkor még Patakon vala, mikor én onnan megindulék, de úgy veszem észre, annak expeditióját sok dolgai között elfelejtette Kegyelmed.

Az hajdúvárosiak hóldolásáruól késő az resolutio, — az melyet már Kegyelmednek 22. 8-bris irott levelemben meg is

írtam vala, s meg sem tudám gondolni, hogy minekutánna a jász-ezer iránt tett dispositióimra, s mind azok, mind emezek hóldolása iránt oly contraria opiniót ada vala Kegyelmed: hogy hóldolásokat oly hamar megengedje; azt ugyan teljességgel nékiek meg nem engedni nem lehetett volna, — de legalább nevezetes corpus jöveteliig lehetett volna tartóztatni, csak a híréért is; mert már híjjába Nádudvarrt postírungot tartani, — rövid idő múlva egyvelgesen fog járni hadunkkal az rácz ellenség.

Az erdélyi hadak savárúl iratni fogok Baresai Ábrahám úrnak, hogy informáljon, — és küldendő extractusát megküldöm Kegyelmednek.

Az projectumot elaborálni ugyan csak hasznos s jó lesz, sub nomine cassae bellicae Trans-Tibiscanae et Transsylvanicae, nem specificálván: mellyik regimentnek mennyi obveniál, s honnan vegye? ... hanem kiki collectálja az pénzt in comuni. — azután fizessünk annak, a ki megérdemli.

Pikó Deme promotióját, igenis, resolválom, s mindazon ratiókra nézve a mellyeket Kegyelmed emleget, akármellyiknél is azok közzül a kiket. Kegyelmed utolsó levelében proponál, jobbnak itélem.

Rendetlenül járván az Kegyelmed levelei: későbbben vettem a Kegyelmed 26. irott levelét az utóbbiaknál, — és így Eger megszállását elébb értettem Scarbala, Perényi hadnagyátúl, a kit tegnapelőtt expediáltam Kegyelmedhez; csak Isten tudja, mint van azoknak dolgok: mert Perényi Miklós levelei végső desperatiót ábrázolnak, — de az hadnagy contrariumot beszél, s resolutióját nagyon dicsíri, mellyet Kegyelmed maga is eddigérthetett tülle.

Pápai János dolgában Munkácsról eljövetelem alkalmatosságával már irattam Kegyelmednek; hozzattassuk el a sequestrált jószágot, — azután is ki fog tetszeni: kié az igazság? az mely ellen tudva se Pápai, se más kedvéért nem vétek.

Mindezen confusiók s lármázások között igen helyesen itéli Kegyelmed, hogy legszükségesebb az munkácsi magazinum megtöltése, — csak azt bánom, hogy magam most ott jelen nem lehetek, s Vay úr sincs ott; mert mivel Kegyelmed-

nek minap megírtam, mely szükséges az Kegyelmed idejövetele: még már válaszsát nem veszem, addig nem indulhatok.

Az károlyi Kárándi lármájáról soha nem tudom, mit itéljek? mert 29. írott levelében írja Kegyelmed, hogy csak Győző akart rájuk csapni, — de készen találván őket, üzi Kárándi: 31. pengig felveretéséről informál Kegyelmed, melyet Komáromi is confirmál.

Pozsonba küldeni haszontalan: mert a nélkül is elég-ségesképpen láthatjuk az ellenség irántunk feltett szándékát, s onnan egyebet ijesztő híreknél nem várhatunk. Mivel bódgólásunk északtúl függ: bárcsak Bercsényi úr ne betegedett volna meg, — kit betegen találtam, — nagyon acceleráltathattak volna dolgaink; melyről többet beszéljünk, Isten Kegyelmedet idehozván.

Úgy látom az Kegyelmed 31. írott leveléből, hogy már ott szűnt a láрма, az mely között kezdette vala Kegyelmed levele írását; de már innen újonnan kezdődni fog, — mert már a szepesi németnek is hozzák Tárczához való jövetelit.

Szent-Péteri, Sötér, Kókai, Sarier mind együttvadnak, tébolygó juhok módjára, hadok egymással ellenkezik: egyike a másikat labancznak tartván. Antal úr még Patakon is megúnta már a lakást, s mindnyájan panaszolkodnak az éhségről a mindennel rakott földön, — holott a mennyin vadnak, csak Szerencs is eltartaná őket; s mind ebből confirmáltatom opi-niómban, hogy az embernek az esze nem a fejében, de a szívében lakik. Ezért íram minapi levelemben is clavissal, hogy majd kettőnkre száll minden dolog; melyre nézve felettébb is szükséges az Kegyelmeddel való szembelettem, mely ha tovább is késne: nagyon kétséges vagyok benne, hogy Munkács dolga rendbe vétetődjék, sok időt vesztenénk pedig, ha Kegyelmednek oda kellene jűni utánnam. Mert ezek még tavaly nagy részént következtek volna, ha részszerint a pestis nem lett volna salagvárdánk, s részszerint pengig az téli sanyarúságra nem resolváltuk volna magunkat.

Ezzel Kegyelmednek minden levelére választ adtam; haslaszthattam volna méltán ide való jövetelire, — de ezzel is időt nyerni kívántam.

Munkácsról, Károlyi úrnak, dic 15. 9-bris, 1710.

Az Kegyelmed 14. nékem és Bercsényi úrnak írott leveleiből bővebben általlátván confusióval teljes dolgainknak folyását, — s mivel ma Bercsényi urat idevárom, s már elmenetelivel egészen vállamra, s utánnam Kegyelmedre esett a dolognak a terhe és másoktól okozott confusióknak helybehozása: expressus emberem által kívántam felkerestetni Kegyelmedet, annyivalisinkább, mivel látom kívánságát az Tiszán által való menetelre. Mivel pedig újonnan is megírtam Bercsényi úrnak, hogy Eszterház Antal urat magával idehozza: nem látom lehetőnek az Kegyelmed oly hertelen való általmenetelit, — kívált míg ezen levelemben írt dolgokra válaszát nem veszem.

Az intercipiált levelekből úgy látom, ezen ellenség csak az alkalmatossággal él, és subsistentiánkat fogyasztván, magamagárúl akar provideálni; már is pedig Bercsényi úr leveléből látván, hogy mind Zayt, mind Sariert nyakamra akarja ide küldeni: ha senki sem lesz, a ki előttünk kormányozza a dolgokat, — majd mindnyájan varsában szorúlunk, s magunk magunkat megemésztjük. Az communicatio folytatására azért, igenis, elégséges volna Szent-Péteri: de annál több kell, — mert maga is experiálván Kegyelmed, mely rosszszúl szoktatattak mind az vármegye tisztei, mind a vitézlő rend: nincs haszna, — magunknak kell suppleálni az defectusokat, s mentül távolabb lehet, onnan kell éltetni — még lehet — az iderendelt hadakat; azt pediglen más, Kegyelmeden kívül, véghez nem viszi, s ha kapdozunk pedig: se itt, se másutt nem leszen. Ungvárrúl is, — melynek defensióját Munkácsra nézve is szükségesnek látom lenni, — miként provideált Bercsényi úr? ... még nem tudom; de csak könnyen conjecturálhatom, hogy az mostani útjával is distractus lévén: sokra reá nem érkezhett, s e mellett tarthatunk attúl is, hogy az ellenség, feleségestül való kinemetelit meghallván, és félelemtül származottnak lenni ítélvén: nagyobbakra magának alkalmatosságot ne végyen; azon erősség dolgában is szükségesnek itélem, hogy belétekintsen Kegyelmed, és a táján való

múlatásával tartóztassa az labanczságtúl az ott körül lévő exulans hadakat. Mellyek effectuatiójára híjába gondolkodni is, hogy Szent-Péteri elégséges légyen.

Itt az élés-szállítás valóban jól succedál, én is hasznát vétetem a szekereknek ; melyben jelenlételem nélkül, valóban, nagy fogyatkozások történtek volna. Az erdélyi ellenségnek semmi motusa nincsen ; nem is volna most nagyobb szükségünk onnan, mint ha Palocsai tehetne vagy tétethetne Önöd körül valamely próbát, és revocálná ezen ellenséget. Ne szánja azért Kegyelmed ezekben fáradságát, s ne engedje oly hertelen ideszorúlni az hadakat, — hanem tegyen rendelést subsistentiájokrúl, mentül tovább és securusabban lehet. Én is majd izenek Sennyei uraknak : de mivel az fősvény embereknek tulajdonságok, hogy magok is mindenekbül szűkölködni szoktak, — nem vélem, hogy igen segíthessék Kegyelmedet. Az vélem való communicatiót penig mentül átalabb-úton lehet, rendelje el Kegyelmed, katonák által ; s az Eperjesre és Kassára rendelt lovas hadakat nógassa Kegyelmed az csuportozásra, s informálja Dániel urat : mibe legyenek itt a dolgok ? úgy Szent-Iványit is, mivel mind Beleznai, mind mások, csak a három forint s két forint praetensiójával töltik idejeket.

119.

Károlyi úrnak. Munkácsrúl, 16. 9-bris.

Az ma reggel érkezett Kegyelmed levelébül értvén az ellenség Patak felé való nyomulását Újhelybül: noha azonnal megírtam Kegyelmednek, mitévő légyen, ha azon hír confirmáltatik, — úgyis látom az Kegyelmed most estve vett, datum nélkül irott, de hihető, utóbbi levelébül, hogy Kegyelmed is csaknem a szerint szándékozott tenni az hadak subsistentiájáról dispositioit, de Sarier regimentjét kifelejtette, a melyről én írtam ugyan, — de abrakrúl máshunnan kellene gondolkozni: mivel a Bodroghközben, nem hiszem, találjon. Mivel penig az Kegyelmed hosszas levele Bercsényi úrnak szöllő válasz: arra felelnem nem szükséges, s rajtam Kegyelmed ne csudálkozzék, — hanem inkább én csudálkozom Kegyelmeden, hogy Keczer Sándor sánta s béna segítségét kívánja, s

elhitette magával, hogy önálló nélkül se commissariust nem talál, se az kastélyokban lévő gabonát ki nem csépeletheti; noha azért itt vagyon Keczer Sándor: de én néki a felől nem parancsolok, — mert se substitutussa nincsen, se maga azt véghez nem viheti, mert nem köszvényes embernek való munka, s másként is, jobban tud disponálni, mintsem effectuálni. Van elég exulans Ungvártt s Kaposon, a kik közül könnyen találhat Kegyelmed arra commissariusokat, a Megyeri Gábor és Géczi ezereiből kitelnek a nyomtatók, csak instructio és sérénység kívántatik, — melyhez Kegyelmednek tanács nem kell. Nagyobb munkának tartom ennél a kastélyok praesideáltatását; mert könnyű volt Kegyelmednek projectálni: hová mennyi had kell, és taraczk? — de nehezebb lesz talám felelni: hová micsoda tiszteket és micsodás haddal rendeljünk, a kikhez bízassunk, hogy az ellenséget bévárják? Taraczkokról gondolkodni haszontalan: mert se Ungvártt, se Munkácson superfluumot nem tudok, s még penig ahhoz patytyantúsok is kívántatnának, — a kiket nehezebb találni, mintsem a commissariusokat; s ha volnának is penig, s az ellenség Bodroγκözt el akarná venni: előtte a több hadak kinyomúlván, — az kastélyokban szorított negyven-ötven lovasnak és benne lévő élésnek kevés hasznát vennénk, hanemha abban bizonyosok volnánk, hogy az falukban élést nem talál; úgyis penig haszontalan volna a taraczk, a melynek pattogásától nem fél annyit a német, mint a mi hadunk. Ezt azért kifelejtván a projectumból: keressen Kegyelmed oly lovas tiszteket és hadat, a mely magát óltalmokra resolválja az kastélyoknak, s jó flintások legyenek, s írja az kapitányok és az tisztek neveit, — porrúl s golyóbisrúl tészek dispositiót. De reliquo a Szent-Péteri s Sennyei orderét helybenhagyom; s kivált ha az exulánsokat resolváltathatná Kegyelmed, hogy cselédestül oszolnának azon kastélyok defensiójára, mellyek közül Leleszre jó volna Hangosi, ki tegnap itt volt, ha Eszenybe vissza nem ment, — a hová futott vala bagázsiájával, — s magára vállalná defensióját.

Viard hírerül egy opinióba vagyok Kegyelmeddel; de Eszterház Dániel által intercipiált s tegnap ideküldött levelekből az tetszik ki, hogy nevezetes próbára szándékozik az

ellenség, — mivel Viard írja ezen lármázó Lang ¹⁾ Generálisnak, hogy mihent napot s órát praefigál: Szent-Péterben vagy Sajó-Keresztúrban akar szemben lenni vele, hogy conveniálhassanak és végezdhessenek az Cusanyitól elrendelt próbának executiójáról, — a melyre, úgy vélem, a szólnoki hídnak reparatioja is czéloz, noha nem emlékezik felőle; akkor, úgy vélem, az Tiszántúl való föld is nem maradna láрма nélkül.

Mivel Kegyelmed confirmatióját is írja: könnyen elhittem magammal, hogy Újhelyből visszatért a német, — csak egyedül azt nem capialom: az Bercsényi úrfi szabadúlt szolgálja relatioja szerint minek hurczolta magával Újhelybe a Patakon nyert borokat és szekereket?

Az tokaji kompot jó volna vagy Jánvárhoz, vagy — ha a német ugyan csak visszament, — Kenyézlőhöz húzatni. Csak már Kegyelmed is addig által ne szökjön a Tiszán, míg ezekről teljes dispositiókat nem téssen, és a láрма meg nem szűnik!

Mivel a kastélyokban taraczkokat nem küldhetek, s azok másként is egymáshoz közel vadnak, — úgy vélem, tűz- és füstjeleket instituálhat Kegyelmed közöttök.

120.

Károlyi úrnak. Munkácsról, die 22. 9-bris, 1710.

Ezelőtt egynéhány órával expedialám Kegyelmednek universalis dispositióimat, a mellyeket a Tiszán innen való földön szükségesnek ítélttem tenni, — s tegnap estve bosszonkodással megértvén Szent-Péteri, Kókai, Sötér ide való érkezéseket: ma magam is meghallgatám sok rendbeli sopánkodásokat; mert Szent-Péteri vévén a Kegyelmed orderét, a mint discursusokból veszem észre, postírun gokat emlegettek az hadak előtt, s szedte-vette magát a katonaság, — ott hagyák oberster uramékat, s elszéledének. Magát azért Szent-Péterit ordere szerint visszaküldvén, Kókai- s Sötérnek, az kinek kérésére Szira Gergelyt vice-kapitányának resolváltam, megengedtem, hogy Kegyelmedhez menjenek, és Kegyelmed adjon nekik as-

¹⁾ De Langlet.

signatiót a három forint- s két forintra, s szedjék ki a mint lehet, Heves és Pest vármegyéken.

Ecsed szükségéről kifejejtette Kegyelmed az connotatiót: azért hertelen arról most nem is disponálhatok.

Vizaknai dolgában indifferens vagyok: akár Debreczenben maradjon, akár Kolozsvárrá menjen; ímé azért, levelét is includalom. És mivel az hadakról teljes dispositiómat fogja Kegyelmed venni: térek az egyéb dolgokra, a mellyek kikérését szívemre vettem, de útba nem igazodhatok, — hacsak Kegyelmed jobban nem informál: mert még eddig nem tanulhattam ki, ki tartóztatta meg az Nógrád vármegyei marhákat? Azt tudom, hogy az lárma alkalmatosságával előtálálván innen visszamenő nógrádi üres szekereket, reájok rakatta az Leleszen lévő borait: de, hogy marhájakat megtartotta volna, — azt ki nem tanulhattam. Az udvari commissariusom is adott bé némely marhákat, a mellyektől elsöktek a szekerek.

Az munkácsi éléssel, való, hogy úgy jártak volna, mint az egriek: mert mindaddig helyt kerestek a gabonának, míg magam ide nem érkeztem; de útba igazítván őket, színek alá rakásra hordattam a zsákokat, subrepartíaltattam a szekereket, — mellyeknek egy része commandérozott hajdúkkal tüzi-, más része épületre való fát, harmadik része szénát és szalmát hordott, s háromszori hordása után elbocsáttatott. Evvel mindazonáltal mégsem lehetett teljességesen impediálni a szökést, s per consequens, bizony, az máriásról sem felelek, de most már újonnan is nyomoztatom. Arról is jött előmben panasz, hogy az mostani lárma alkalmatosságával, idejövő szekerek feltergették az csavargó exulansoktól, s hihető, útjokból vissza is szöktenek, és avval mentették magokat, hogy elbocsáttattak; melyre nézve, hogy ezek kikeresésében jobban procedálhassak: szükséges, hogy tudjam: kikről van az praedicamentum? Evvel mindazonáltal alább nem kell hadni az jól kezdett munkában: mert még a szállítás 12.000 köbölnél kevésre ment feljebb, — már penig kivált zabra s árpára volna szükség, és szalmára, a melynek a Tiszántúl kellene congenráltatni, conceptusunk szerint.

Ezt eddig írván, veszem 20-dik irott levelét Kegyelmed-

nek, melyben panaszolkodik Pap István által küldött levelém rövidségéről. Nem mutattam volna Kegyelmedre őket a pénz iránt, — mivel mindakettőknek adtam egynéhány aranyat, — ha Vay úr információjából nem értettem volna, hogy legyen valamely pénz Eötves Miklós kezénél, az Tiszántúl való föld subsidialis obtingensébül; s nem is gondolhattam különben, mivel az elküldött levelemből meg fogja Kegyelmed látni: mennyi restantia van rajtok? s egyebet nem is tudtam tenni, hanem oda assignálni, a hol rationabiliter elgondolhattam, hogy vagyon. Fajerbergről avagy tűzimesterről híjában volt nékem is disponálnom: minekutánna Kegyelmedtől magától megértettem Rivier információját, s magoknak szóval megmondottam, hogy balgatagság kívánságok, mert az, ki eddig egynéhányszor meggyújtotta, — többször is meggyújthatja a várost: de minden aczéllítés után sem fogja meg a tapló a tüzet, — nemhogy minden lövés után gyúlna a város. (Eger.)

A frigyét is kivettem eszeiből: mert mihent annak tractájához kezdenének, közikben esik a diffidentia, reménséget nyújtanak az ellenségnek, — az ki, a mint intercipiált levelekből látom, épen desperált felölök, — és a német sem oly bolond, hogy armistitium alatt is megengedje nékiek a fahordást; hanem az épületekre és azokra rendelt fákra mutattam őket, — mert most egyébképpen gondolkodnunk nem is lehet.

Az exulánsokat visszaigazítottam.

Bihar vármegye kívánsága impertinens quaestio; csak szállítsák a gabonát, — talállok helyt néki. És mivel úgy látom, hogy, ha meg nem szűnik itt a városon szemelgető pestis, magamnak is gunyhókra kell szorúlnom az új sánczba: inkább az házaimban is gabonát rakatok, mintsem helye ne legyen.

Pálfi leveléről és a debreczeniekről késő a kérdés: mivel azoknak sem adhatunk élest, a kik eddig futottak, — nemhogy még többeket megfuttattassunk; pedig hogy mindenütt sánczol: annál kevesebbet tarthatunk tartós lármájától.

Palocsai iránt cselekedje Kegyelmed, az mit atyafiságához képest legjobbnak itél lenni; én ugyan a szerelemtől in-

díttatott veszedelmes szándékának ¹⁾ nem consentiálhatok. S e mellett includálok Kegyelmednek némely itt maradott — Szalai István instructiójához tartozandó — írásokat. ²⁾

121.

Regi Poloniarum, Augusto. Munkács, 1710. ³⁾

Serenissime ac Potentissime Rex!

Quae hactenus inter bellorum procellas, summo studio ac desiderio pro emolumento etiam et bono Majestatis Vestrae ac Inclyti Regni sui, in contestationem sinceri affectus mei exoperari studueram, auxiliantibus Superis intentionis meae, scopum assecutus sum. Cujus bene cepta principia ut felicem sortiantur finem, ac simul Inclyti hujus etiam Regni conjunctis consiliis negotia, in quibus salus ejus pendet, quam optime in commodum et utile Serenitatis Vestrae et Serenissimae Reipublicae deservientibus, quo meliori modo fieri poterit, adusque finem optatum prospiciatur: Serenitatem Vestram per Illustrissimum Comitem Bercsiný, Locumtenentem meum et Regni Supremum Generalem, qua servitia et interessa Serenitatis Vestrae sincero corde exoperantem, mihi fidelem, Patriamque suam summe diligentem, interpellare volui. Quem dum mei, Statuumque hujus Regni Hungariae Confoederatorum nomine, ad plena et integra auctoritate munitum — Serenitatem Vestram legandum esse duxi: nihil superest, quam Serenitatem Vestram debita cum reverentia et respectu rogare, ut personam ejus favoribus suis recipiens, propositiones quoque ejus, nomine meo Statuumque Confoederatorum fiendas, benigne exaudiens, cordi sumere dignetur, moveantque animum futurorum etiam suorum commodiores propositiones, quibus et ego, et Regnum hocce perenni felicitate gavisi, Ma-

¹⁾ Hogy t. i. az ostromolt Eger várába szorúlt jegyeséhez: özvegy Bottyán tábornokné szül. gr. Forgách Juliánnához álruhában bemenjen, hihető, a parancsnokságnak is b. Perényi Miklóstól való átvétele céljából.

²⁾ Kántor István kezeírása. Eddig hetedik darabja az 1710-ki titkos protocollumnak. Eredetije Vörösvártr.

³⁾ Közlebbi datuma e fogalmazaton nincs kitéve: de tartalmából bizonyos, hogy november 20—25-ike közt kelt.

jestati Vestrae laudes depraedicare valeamus. — Majestatem in reliquo feliciter regnantem Divinae Protectioni enixe commendamus, etc. ¹⁾

122.

Egy igaz magyarnak hazája dolgai felől való elmélkedése. ²⁾

Sok volna eleitül fogvást ezen magyar nemzet historiáiból kikeresvén előszámlálni az Istennek csudálatos gondviselését, a mely által ezen nemzetet mind conserválta, mind letapodott szabadságit néjha-néjha helyreállította; és ámbár hol tatár, hol cseh, hol török, hol német nemzetségek alá láttatott is rabságul vetni: mindazon nyomorúságok között nékie nemcsak istápokat és gyámolokat állított, — de maga csudálatos segedelmei által ellenségi kezeiből ki is szabadította.

Mindezen nemzetek között leghosszasabb rabságát kétségkívül az német igája alatt szenvedtetvén vele: azon hatalmas ellenség uralkodása alatt is eleitül fogvást soha úgy ellenségének kezére nem adta, hogy olykor-olykor szabadságinak napfényét felvirrasztván, annak keresésére utat nem nyitott volna; és ha jól megfontoljuk a hadakozásokat: időről időre oly csudálatossan támasztotta, mintha újítni kívánta volna ezen nemzetnek a szabadsághoz való állandó szeretetét, és mindazon támadások alkalmatosságával az nemzetnek elméjét úgy kormányozta, hogy soha az német nemzet és királyok igazságosan az fegyverek jussát rajta nem kereshették, — a midőn tudniillik, ha szintén a statusoknak egy részét törvények és igazságok felállítására fegyverben öltöztette is, egy részét az német hűségében conserválta, csak azért is, hogy az fegyver letételével, avagy erővel, sokszor csalárdsággal és színes békességekkel azt lecsilapítván, ne praetendálhassa az idegen nemzet az egész országnak hűsértelenségét, és következendőképpen ne tulajdoníthassa magának ezen hazát úgy, mint fegyverrel nyert országot.

¹⁾ Eredeti fogalmazat a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban Vörösvártn. A leveleskönyvbe nincs beiktatva.

²⁾ Datuma e politikai elmélkedésnek nincs, de a protocollumban e helyütt van beiktatva; tehát kelte, — mint tartalmával is teljesen összevág — 1710. november 22—29-ike közé esik.

Eleven s közel lévő példája ezeknek ezen mostani hadakozás, az melyet azon isteni bölcsesség, maga titkos vége szerint, olykor támasztotta, a midőn ezen nemzet hajdani szabadságirúl kétségbenesvén, maga kovácsolta rabságának láncait, és ellenségével erővel támasztatott néki vezért, egyességre hozta elméjét, és ennyi esztendőül fogvást, minden idegen segítség nélkül táplálta igyét, és soha keresett szabadságának elnyerését úgy nem közelítette; mert, noha egy időül fogvást láttatik is hanyatlani sorsa, és meghűlni reménysége: mindezen homályok között is mutogat oly utakat, a melyek által boldogulásának célja elérését reménlhetik azok, a kik Istenben vetvén reménségeket, elhitették magokkal ügyek igazságát, és hogy az isteni kegyelem az igazságtalanul üldözötteket el nem hagyja, ha néjha szorongatni láttatik is.

Akár az külső, akár az belső országunk dolgait tekintsük is azért: ennek valóságában nincs mit kételkedni; de kétségkívül való dolog az is, hogy valamint az Isten minden keresztény embertől ámbár kívánja is, hogy maga akaratját az ő szent akaratjával öszvekapcsolja, — de e mellett kitülkitül megkívánja, hogy önként, magunk statusunkért való boldogulásunkban fáradozzunk: úgy kétségkívül ha szintén ennek a nemzetnek szerencséje elérésére külső- s belső utakat mutogat is, — de az igaz hazafiai munkálódásokat is megkívánja. Melyre nézve mindezen zűrzavar szerencsétlenségek tengerében övedző hazánk dolgait jól elménkre vévén: csudáljuk legelsősor is azon csudálatos munkáját az Istennek, a mely által — példa nélkül — ellenségünk fegyverének kormányozását magyar (Pálffy) kezére adta és juttatta, oly időben, a midőn az idegen nemzet nemzetünk felől magában réggen elvégzett sententiáját exequálni kívánja; és midőn ezt álmélkodással szemléljük, vizsgáljuk meg: miként lehetne ezen nemzetnek ügyét állandó boldogulásunknak és nyugalalmunknak csendes révpartjára hoznunk?

Valjon vagy-on-é oly magyar, a ki által nem látta, hogy mióltátul fogvást az Austriai Ház fejére jutott a magyar korona, avagyis inkább, az mióta az Habsburgi Ház Austria birodalmához jutott, azon nem igyekezett volna: hogy lehessen

a magyar nemzetet állandó, jobbágyi birodalma alá hozni? Melyre minekutánna színes házasságbéli kötésekkel magának utat irtott volna: lássuk elsőben, sok titulusok és jószágok osztogatásával mennyire kívánta hódítani nemzetünk elméjét, és következendőképpen az kedvezésekkel s ajándékokkal azon végét el nem érhetvén, valjon van-e még oly csalárdság, üldözés, és kegyetlenség, a melylyel nem élt volna feltött szándéka végbevitelére? Elannyira, hogy az előbbeni, Thökölyi hadakozásának végét eszünkben juttatván, — ha megvizsgáljuk: micsoda véres, iszonyú, és nem kereszténységhez illendő theatrumokat erigált, mellyek irtóztatásával erőltette a nemzetet arra, hogy a szabadsága kincsét, az szabad királyválasztást és András király privilegiumát örökösön nékiadja, és attúl recedáljon: leszen-e valaki, a ki magával elhitesse, hogy ezen mostani hadakozásunk indításával magát megcsalatottnak lenni látván, ha a nemzetet fegyverrel meghódíthatja, — még azoknál is nagyobb kegyetlenségeket ne kövessen nemzetünk ellen? Mert ugyanis, hogyha meggondoljuk: mire való az Pozsonban erigált tribunálnak erectiója, a mely előtt ki-ki számot tartozik adni: miért az első amnistialis gratia publicáltatására hitit el nem hatta? és azok, a kik az császár hűségére redeáltak, mely nehezen juthatnak jószágokhoz, és azok mely szabadosan osztatnak az ministeri közzé, — nyilván állallátjuk, hogy az mely neoacquisiticum just ezen hadakozás előtt az töröktől visszanyert föld iránt maga diplomája ellen erigált vala: azt már az egész országra extendálni akarja; és ki lesz, az ki megmenthesse az hóhér kezétől mindazokat, az kik ezen nemzetséges hadakozásban tisztségekre applicáltattanak?!... Való ugyan, gondolhatnák sokan, hogy mivel magyart tett plenipotentariussává: az által reménységet nyújtott az ígérhető kegyelmességének állandó megtartására, — kivált a ki azon nagy dignitásban helyeztetett személyt mind igaz magyar-nak, mind hitit megtartó úrnak lenni isméri; de viszont, midőn az elmúlt példákbul megvizsgálja az hitek és diplomák megszegését, ministerek és plenipotentariusok változásit: azt concludálja belőle, hogy nem annak ígéretibe és adományában csalattathatik meg, a kitől ígértetett az kegyelem, — hanem időváltozással az plenipotentarius is megcsalattathatik;

melynek példája amaz véres emlékezetű, sok magyar familiákat még most is sírásra indító Karaffa, a ki teljes hatalommal küldtetett vala Magyarországra, s annak erejével felbontá az Caprarátul adott grationálisokat, ¹⁾ s capitulált vala Munkácsesal: mégis alig adattatek fel a vár, — sok punctumba füstöt vette az capitulatio, melyet Colonics cardinál felbonta; való ugyan, hogy Karaffa is sokat iparkodott annak manutentiójába, a ki magát az által becsületiben is megsértettnek érzette lenni, halálos ellenséggé tévé az cardinalist, — de végtére is, mindazon bátor parolája-manutentiója által is csak a maga veszedelmét és halálát accelerálta, s maga-magát az udvarnál állandóképpen nem manuteneálhatta, — nem-hogy azokat manuteneálhatta volna, az kikkel capitulált. Boldog Isten! mennyi van ilyen példa, a melyből mind az tanulhat, a kinek a gratiát ígérik. mind az, a ki ígéri, kivált ezen mostani időben, a melyben, úgy látjuk, nemcsak az a szándéka a bécsi udvarnak, hogy az fegyvert a nemzettel letétesse, én az császár az királyság örökös jussát manuteneálhassa az pozsonyi ország-gyűlése articulusa szerint: hanem, hogy jure armorum birodalma alá vevén, azt — mahólnap a fiú ágon deficiálván — vagy a leányaival újonnan német kézre juttassa, vagy csak ezen mostani császár halála után is, öcsese absent-tiájában, kegyetlen ministeri által gubernáltassa.

Nem oly titok, hogy senki ne tudhassa: kik légyenek azon igaz magyar urak, a kik az császár pártján lévén, az mostani hosszas pozsonyi ország-gyűlése fenntartásával is jól kívánnak nemzeteknek, és mely régen fáradoznak abban, hogy Hajszter tyrannismusától megmentsek nemzeteket, s azt vélik, hogy jó igyekezetű fáradságok és munkájok halasztatják az udvarral azon gyűlésnek végét; de valjon nem világos-é, hogy annak dilatióira csak azért consentiál oly könnyen, hogy azon idő alatt triumphálván fegyvere, bizodalma szerint, — az újonnan építendő mészárszékek között pecsételtethessenek nemzetünket végső rabságra, és nemcsak az Austriai Ház, de Isten tudja micsoda német fejedelem keze alá örökösen jutandó articulusi?!

---

¹⁾ Ezen aláhúzott szavakat a fejedelem sajátkezüleg toldotta be.

Ne kívánja tehát senki, valaki magát magyarnak avagy csak emberséges embernek is kívánja íteltetni, hogy ezen mostani hadakozás, — hacsak solennis békesség által nem lehet, — fegyverrel, avagy az hadakozók elméjek csábításával végeződjék; sőt bizonyára, kívánható volna, hogy nemzetéhez való szeretetből, avagy csak keresztyénségtől is viseltetvén az, a kinek ez hatalmában áll: inkább arra fordítaná elméjét, hogy vagy az universalis békességig, vagy az mostani császár haláláig vontatódnék ezen hadakozás.

Oljon ¹⁾ Isten attúl, hogy ezáltal valaki veszedelembe ejteni kívánná azon személyt, a kinek oly nagy dologra való emelésében gyönyörködhetik a magyar nemzet, és azt is oly csudálatos Isten munkájának tulajdoníthatja, mint a mostani hadakozásának kezdését, — se, hogy hitetlenséget kívánjon, avagy árúztatást, oly nagy úri személytől; de nyilvánvaló dolog lévén, hogy magát nemzete veszedelmére se nem kötelezte, se nem kötelezhette: méltán kívánható volna, hogy, az jövődöket tekintvén, maga indulatjátúl ösztönöztessék azon módok kikeresésére, a mellyeket e végre könnyen feltalálhat, és magával elhiteti, hogy se szegént, se gazdagot azok közzül, a kik ezen hadakozást folytatni kénteleníttetnek, az privatum haszonkeresés avagy kénscgyűjtés eddigis nem ösztönöztek, avagy ezután is ösztönözik akár a fegyverkezésre, míg lehet, akár az következhető bűjdosásra: hanem egyedül az jövődöknök elnézése; lehetetlennek látván, hogy ezen ügynek bődölgölása — vagy annak idejében idegen pártfogók által, vagy csak az mostani egészségében megromlott, és fiúi magzat reménségén kívül uralkodó császár rövid idő alatt következhető halálával — rövid idő alatt ne következze, és legalább ezen ügy fentmaradván, ne mondattassék az, hogy az egész magyar nemzet consentiált mindazokra, a mellyeket kétségkívül extorqueálni fog azoktól a félelem, az kik vagy az nemzetséges szövetségtől eltávoztanak, vagy eleitől fogvást, külömb-külobb okokra nézve, — elhihető, sokan jó végre — maradtanak vala a császár pártján. ²⁾

¹⁾ Óvjon, ójjon.

²⁾ Eddig az elmélkedés, mely hogy tovább folytattatott-e? nem tudni. Üres hely utána a protocollumban nincs.

Károlyi úrnak. Munkácsról, 29. 9-bris, 1710.

Még tegnap vettem az Kegyelmed 27. irott levelét, az Perényi Miklós inclusáival, — s nem győzöm eleget csudálkozni, vagyis inkább szánni balgatagságát szegénnek, mivel nyilván kitetszik levelébül, hogy maga szándéka ugyan jó: de rosz tanácson indúlt, — mivel rész szerint haszontalan mentségeket keres, rész szerint bíztatja magát. Csak látom, ő is jobban akarná, hogy tökkel bombáznák, mint Kis-Várdát, mintsem oly vastag cserepű vassfazekakkal; és mivel Kegyelmednek az víz fogyatkozásáról panaszolkodik: megtetszik, tudja, hogy sohasem volt Kegyelmed Eger várába, s nem tudja Kegyelmed, hogy az föld alatt az Eger vizéig szolgáló bótja vagyon, melynek jobb a vize az kútjainál. De ennél mind rosszabbnak tartom, hogy minden ok nélkül consentiált az tisztek tanácsának: hogy Pálfitúl nyólcz hólnapi armistitiumot kérjenek. — Én ugyan mindenekről magam is íratam néki: de jobbnak látom, hogy ezen includált leveleket más ember által küldje meg Kegyelmed, és azon praetextus alatt, hogy tiszteit ki ne küldözze, tiltsuk meg az praesidiariusok hozzánk való járásokat, — melynek Újvárba is kevés hasznát vettük: mivel oly megunatkozott embereket talál kiküldeni, a kik csak rémítő híreket fognak bevinni. Melyre nézve csak jobb volna oda is olyan paraszt-communicatiót felállítani, mint Újvárba vala. Ezen zászlótartó az hadak mustrája után küldettethetnek bé, — legalább megvinné a híret az hadak gyülekezetinek.

A mely írásról beszélgettünk: azt, ímé, includálom Kegyelmednek; ¹⁾ jó lesz evvel megindítani az dolgot, ösztönt adni többre, s megolvasni az előtt, a ki viszi, hogy, ha discursusba találni eredni: tudhasson mit felelni, — de kérdetlen ne beszéljen, hogy magát veszedelemben ne ejtse; Kegyelmed is levelébe ²⁾ ne tégyen emlékezetet az írásról, — congratuláljon dignitássának, köszönje fenntartott barátságát, és annak rendi szerint tractálandó békesség előmozdítására offerálja fáradságát, melyre Kegyelmed is exhortálja ütet. Én is azalatt órán-

¹⁾ Valószínűleg a fontosbbi „Elmélkedés“ értetik.

²⁾ Pálffynak irandó válaszára czéloz.

ként készülök, — csak Kegyelmed azalatt is kezdje a mustrát, s talám jövetelem hírével jobban fogja csuporton tarthatni az hadat.

124.

Károlyi úrnak. Munkácsról, 4. X-bris, 1710.

Jóllehet az Kegyelmednek tegnap megírtt hírről semmi confirmatióm nem érkezett: én mindazonáltal csak resolváltam hólnapi indulásomat, és a végre kívántam ezen levelemmel adjutansomat küldeni, hogy Kegyelmedet informálhassa útanról, melyet az aranyasi rév felé resolváltam, — úgy, hogy Isten jóvoltából hólnap Atyán hálván, hólnapután, ha a költözés megengedi, Kis-Várdában lehessek. Szükséges azért, hogy Kegyelmed vagy a székelységbül, vagy más hadakbül, a mennyit ítél, küldjön előmben a révben. Mivel pedig reménlem, Kegyelmed is vehette eddig az egri zászlótartótól küldött levelemet, melyben includáltam *Pálfinak* küldendő írást, az Kegyelmedtől irandó levél mellé: azért az Kegyelmedtől projectizált levél iránt való consideratióimat, Isten szemben juttatván Kegyelmeddel, bővebben megmondom Kegyelmednek.

125.

Kalló, Bercsényi úrnak, die 12. X-bris, 1710.

Minap, Szent-Miklós napján írott levelembül érthette Kegyelmed Eger várának feladását, — melyről tegnapelőttig semmi bizonyosabb hírem nem vala: hanem már tegnap általköltöztvén Perényi Miklós az polgári révén, ma idevárom, és gyalázatos cselekedetinek relatióját ezen levelem végihez annectálni fogom. Azalatt Ebeczki Istvánnak is veszem Varanórról levelét, hogy az elmúlt napokban az ellenség Bártfára beszállott, — ebbül áll egész relatiója, s szokás szerint tülle többet nem is várhatni: de már praevie Dániel úr informatiójából tudtam, hogy tizennégy standár vala, a ki arra ment. Viard, Cusanyi ez elmúlt napokban Ónodba jüttek vala, ott conferálván: magával vitt el Viard nyolcz companiát, az Dunán újonnan általjött németet. Ónodban is jün újokban 12. standár, de helyettek ment el Eger felé ugyanannyi, bagáziástúl. Ez mindazonáltal mind azon regimentekféle, a kik

túl küldettettek vala a Dunán, Újvár megvétele után. Ezek felett Kőrös, Czegléd, Kecskemét dugva teli némettel. Pálfi az innekső vármegyéket Pestről bizelhedő és fenyegető leveleivel hódítja, és pro interim, míg az repartitio lejő Bécsből: Debreczen városára 50,000 frtot, és a hajdúkra is ugyanannyit imponál.

Az máramorosi hír minap mentiatum vala: mert csak 40 vagy 50 emberből álló pandúrporta lopódott vala által valamely ál-útakon, s szaladva ment vissza, — s még Erdélyből semmi apparentiája nincs az ellenség motusának, jöllehet azzal is fenyegetődzik Pálfi, kinek bizonyos embereim előtt tött discursusiból azért collimálhatni keveset, hogy sokat beszél, s egyik evertálja a másikat.

Ideérkezvén azért, a hol az egész hadaknak mustrájának — per partes lévén az környékbe dislocálva a hadak, — kell lenni: csak máris jobb s felesebb statusba tapasztalom őket lenni, mintsem magammal elhitettem volna; úgy jöhet azért Pálfi, hogy még egyszer szemébe nézhetünk, ha penig késni talál: azon lészek, ha az Tiszán lévő titkos gázlóink az Tisza árja miatt megmaradhatnak, hogy az feljebbnevezett városokon kények szerint henyélő hadakat meglátogattathassam, — melyről ezután, az mustrát véghezvivén, bővebben fogok írni Kegyelmednek.

Új hadaknak érkezése nem confirmáltatik, hanem csak az Dunán túlmaradtak gyűlnek által.

Szegény Balog Ádámra hadi törvényt láttatott Pálfi; még ugyan eventusát nem tudom: de azon okát adja, hogy kétszer is labanczságra ígérkezett, s hitit még akkor adta vala, a mikor szegény Ibrányi elveszett, — de meg nem tartotta; mely is, ha úgy van, excusabilis lehet cselekedeti.

Eddig íratván leveletem, érkezék Perényi Miklós is, kinek relatiója ebből áll: hogy tudniillik minekutánna szombaton múlt két hete négy újabb mozsárból kétszáz-fontos bombákkal kezdte volna őket bombardírozni az ellenség, — egy nap, jó reggel, Rétei Ferencz az gvardizonbéli tisztekkel az commendans casamatájában bájvivén: kezdék mondani az tisztek, hogy jó volna az capitulatio felül gondolkozni; melyre excandescálván Perényi Miklós, a midőn kérdezné: kicsoda az, a ki a felől gondolkozni és szóllani mér? minekutánna a

vár őltalmára holtig özveesküdtek, s azt azonnal kivetteti a bátyán, — csak előszóllala Rétei Ferencz, mindnyájok képi-
ben mondván: „Nincs haszna a vakmerőségnek, — mert se ő, se mások, Isten őket úgy segítjen, az én és az Kegyelmed hitetgetésemért és sok hazugságunkért magokat nem vesztik, hanem dolgokhoz látnak.“ Erre is mindazonáltal újonnan keményen megesküvén Perényi Miklós, hogy a várat fel nem adja: resolválta előttök magát, hogy három gyermekét kiviszi a vár piarczára, s maga azokkal, a kik igazak kívánnak lenni, kiáll azon helyre, a hol az mína-ásást észrevették, — s vagy felvetteti magát, vagy az bressa oltalmában teszi le életét; és valamintire lecsillapítván őket, midőn estvére kirendelt volna kétszáz hajdút: azon hely környékén, a hol a mínát észrevették, étszakai patrulórozása alkalmatosságával egy hajdút sem találá, és még az fiók-strázsán lévők is széltiben kezdettek szökni. S azalatt másnap hozá egy strázsamestere tizenhárom, czédulás nyilatkat, mellyeket a várba bélövöldöztek, — kiknek czéduláin az vala írva, hogy valakik az commendanst megfogják: az tiszteknek száz-száz aranyat, és a közlegényeknek két havi fizetést adnak; s midőn azon czédulákat olvasná: bójúve Rétei Ferencz, s ő azonnal kezdi félretenni az czédulát; de amaz kérdeze: mit olvas? és midőn Miklós titkolni kívánta volna azon czédulát: monda nagy fentszóval Rétei, hogy egyáltaljába kívánja látni, s ha nem akarja, — másként is meg kell lenni! Kéntelenítették kezében adni; és újonnan ez után Rétei özvegyűjté a tiszteket, és noha csak contradicált az capitulationak Perényi Miklós: de csak kiment Rétei Ferencz Vallishoz capitulálni, s csaknem erővel elvivén magával szegény Gerhárd nevűt, Csalával — a ki Réteivel egy követ fűjt, — s tíz órakor étszaka mindnyájan holtrészezen jövének fel, s nagy fentszóval kiálta Rétei, hogy mindent jól véghezvittek, s jó ember Vallis, jószágot is, ágyút is, szekereket is ígér. Melyre csak az vala Perényi Miklós válasza, hogy tartsa meg mind pénzét, mind jószágát magának: de ő egyáltaljában az capitulatio felől semmit sem akar tudni, — mindazonáltal kívánta látni az punctumokat, de azon étszaka meg nem mutatták néki, mint részeg, zajgó emberek; hanem másnap, midőn olvassák: magok is a capituláló-felek csak elíjjedének belé,

hogy mást látnak írásban, s más ígértetett vala szóval. Avval mindazonáltal nem állottak el istentelen szándékoktól, — hanem contradicente Commendante, a kinek szavát már akkor se hajdú, senki se fogadta, armistitiumot csináltak, és remittálván Vallisra: valamely kevés melioratíot obtineáltak, és abban mindnyájan megnyugtattván elméjeket, — maga is végtire subscribálta Perényi Miklós, látván, hogy egyéb nincs hátra, hanem hogy megfogattassék és az német kezében adattassék; s úgy küldteték Csala Pálfihoz Pestre, más tisztekkel, pro ratificatione, — melyet igen hamar megküldvén: úgy nyitották fel a kaput, hogy bébocsássák a capitulatio szerint a németet. Rétei Ferencz dobbal, zászlóval vitte a császár hűségére az hajdúságot, s a tisztek is mind odaállottak, Csajági főstrázsamesterén és némely apró tiszteken és mintegy százig való hajdún kívül, — kiknek is, az tiszteken kívül, elszedék a fegyvereket. Járult ehhez az is, hogy az ellenség, — hihető, az városon felül, — kivévén folyásából az Eger vizét: mind a kutakból s mind a casamátákból kiapada a vizek, elannyira, hogy egy étszaka csak annyival sem szaporodott, a mennyivel csak mosdhattak volna is. Minát is hármat ásott vala az ellenség az város felől való kapu alá, melyben maga is benne vőlt a Csajági főstrázsamestere, — s hihető, ezeknek rettentésével desperáltatta leginkább Rétei Ferencz az hajdúkat. Ezen alkalmatossággal Bottyánné is elállott az Palocsai confoederatiójától — és így újabb német sógorságra fog Kegyelmed kapni.

Ebből áll Perényi Miklós relatiója; erre mindazonáltal még az vele kijötteket is judicialiter examináltatni fogom, — noha úgyis csak abból is kitetszik relatiójának valósága, hogy azon tisztek is elállottak, a kikhez legjobban bízott.

126.

Károlyi úrnak. Munkácsról, die 23. X-bris, 1710.

Tegnap két rendbéli levelét vettem Kegyelmednek, a melyeket 19. és 20. írt Kegyelmed. Az elsőben írt kívánságát ma effectuálóni, az Asszont is szívesen látom, — noha ide való jöve telemmel alkalmasint megszűnt az eperjesi láрма; de mivel az Kegyelmed tegnapi leveléhez képest óránként

kezdődni fog az ónodi: csak jobb lesz bėjövele, -- noha bizony itt sem menthetem meg az félelemtől, hacsak félni akar; mert úgy látom, még férfiak is irtózva hallják resolútiómat, s nem szeretik a várat; én mindazonáltal arrúl nem tehetek, s feltött resolútiómtól el nem távozom.

Az Kassára küldendő hajdúk iránt nagy kérdést teszen Kegyelmed előtt: mert én is egy opinióban vagyok Kegyelmeddel; de ha bé nem menne, — viszont az eperjesi casustól tarthatna az ember. Melyre nézve mind ezen mostani motusával is az ellenségnek — úgy vélem — lehetne azon hajdúságot bévinni: de elebb általköltözvén az Tiszán, meg kell véle vártni az ellenség megfeneklését; s az Tiszahátról penig ide is jöhet, oda is mehet, — a mint az szükség fogja magával hozni.

Rácz András levelének nem tudom, nézte-é Kegyelmed az datumát: mert az 14. X-bris datáltatván, mivel azólta semmi confirmatiója sincsen, — nem hihető, hogy igaz légyen; melyre nézve, ha tovább is csak füstöt vet azon láрма: a Nyúzó általküldése használni fog. Már mindazonáltal feltetszván az újság: mindenünnen várhatjuk a sok lármát.

127.

Károlyi úrnak. Munkácsról, die 26. X-bris, 1710.

Ezen órában veszem az Kegyelmed 24. irott levelét, az pataki lármákkal. Ha Kegyelmednek van bosszontója, — nekem is elég van; de ehhez csak hozzá kell szoknunk! Bár csak az vármegye tisztei hazugságának ne hinnének az executorok, s hajtának a honnan lehet a szekereket: mert az Kegyelmed dispositióit énnálam kívül senki nem változtathatja, akárminnyit firkáljon. Sarier regimentje iránt én is valóban sollicitus vagyok: mert hamar sem örömet szorítanám bé őket, — sokáig sem lehet már így késni; ezennel küldök azért ordert neki, hogy nyomúljon az Krajnyákon erre felé.

Romhajzen dolgát és arra rendelendő commissariusokat hagyjuk még most in suspensio egykevéssé.

Az gyalogot küldje ide Kegyelmed: inkább Antal úr regimentje menjen bé egészen Kassára, égsse fel az asztago-

kat, — de azt előbb csak Palocsaihoz kell küldeni, ő persvadeálja az bemenetelre őket.

Az militiának teheti Kegyelmed azon propositiót, a mint itt szóllottunk ; jobb is nekik is, nekünk is tudni : ki mit akar ?

A szénát, szalmát csak hajtattassa Kegyelmed ; ne is sokat várják Kászonba az váltó-szekereket, — jűjjön ki-ki a mint jöhet.

128.

Károlyi úrnak. Munkács, 28. X-bris, 1710.

Épen ebéd előtt vettem az Kegyelmed 25-ik irott levelét, melyre azonnal válaszolni kívánván, — csaknem nyomában érkezik ebéd után az 26. datált is. az mely alkalmasint tollálta amannak sietősségét, mivel — reménlem, — úgyis vehette már Kegyelmed némelyekről resolútióimat, két rendbeli leveleim által. Az Kegyelmed projectumira is tettem rövideden némely notatiókat ; de azt nem értem, megvallom, ha az Aszszont Lengyelország felé indította-é meg Kegyelmed, vagy ide ? — mert tiszta szívvel kívánom gondját viselni ; bizonyára el is lakhatnék még Szent-Miklóstt, még Ungvárhoz nem közelítene az ellenség ; hogyha penig ugyan csak Hideg-Pataka felé megyen, — melyről elvárom az Kegyelmed tudósítását,— majd küldök valakit vezetésére ; már ugyan tegnap Viski element az Kegyelmed embereivel, Szent-Miklósra ; talám az *anyját* is persvadeálhatná, kinek véletlen resolútiójában csak az Kegyelmetek megszorítását bánom. Csak már azért az hadakkal elvégezvén Kegyelmed dolgát, legyen azon, hogy szembe lehessen vélem : mert külső leveleim is érkezvén, — pennára nehéz dictálni, s még nehezebb forgatni a clavist.

Kassáról is megjöve Máriási Ádám ; azok újonnan öszveeskülvének az Confoederatióra, mind nemesség, mind városi, s mind az vitézlő rend, — adja Isten lelkek idvességére !

A medgyesieket és az károlyiakat, és ha azokon kívül több találtnék is, — mind jó volna idehozni : de a sarkadiak odaváló lakosok lévén, nehezen hiszem, hogy ide resolválnák magokat, hanem resolúciónkat megértvén, idején elpártolnának.

A mely lovas had ide resolválja magát : csak küldje Kegyelmed idején által őket ; a mennyire végére mentem, talál

Szerednye táján elég szénát s szalmát: de nekem katonám nem lévén a ki hajtsa, — semmire sem progrediálhatok. Miólta itt vagyok: még ide se árpa, se gabona, se egyéb az Tiszán-túl (-ról) nem jött; talám az föld nyelte el mind az Kegyel-med, mind az magam kiküldött katonáit! Már az város (Ungvár) is elszaladott, az sok bolond lármában; rezgelődik, a mint hallom, az sok kaposi exulans is, — majd mind ide-takarodnak, azt is elélik, a mit most betakaríthatnánk, ha volna kivel.

129.

Károlyi úrnak. 31. X-bris, Munkács.

Az minapi sok lármázás és Kegyelmed 28. irott levele után semmi tudósítását nem vévén Kegyelmednek, — óránként vártam ide az Asszont; és hogy az Kegyelmed személyemben helyheztetett confidentiájára ő Kegyelme iránt eleget tessek: mind Vayné asszonyomat, mind Keczer Sándort feleségestül mindeddigis várakoztattam, hogy annál jobb securitással indulhassanak; és mivel azólta vettem Bercsényi úrnak is levelét, a ki mindazoknak securitásokat és protectiójokat exoperálta, az kiknek túllem lészen levelek: arra nézve jobbnak ítéltém Jaraszlóban, — az magam jószágában, — való lakását az Asszonnak, melynek arendálásátul mivel Bercsényi úr recedált, — jóllehet az feleségét ott hadta, — adtam hatalmat Keczer Sándornak, hogy, ha az Asszonynak tetszeni fog: az mennyi summáig kíván, annyi summáig részesüljön az arendában. És így, már a magam feleségem is ott lévén: mind securitássok, mind nyúgodalmok, mind conversatiójok lehet szegény bújdosó cselédinknek.

Bercsényi úr minden dolgokat reménségem felett exoperálván: nemcsak minden becsülettel és kedvességgel recipiáltatott most Jaraszlóban az Czár személyét viselő Dolgoruki és utánna az hadakat commendérozó Galliczin fejedelmektül, — de minden kívánt securitással tizedmagával postákon expedíaltatott is, úgy, hogy hacsak betegsége nem impediálja, de három hetek alatt Peterburgba lehet, — noha reménli, hogy közelebb éri az Czárt. Magamról ugyan mertem volna felelni, hogy annyi idő alatt ott leszek: de a köszvény miként fogja

engedni? azt nem tudhatom; ha azért tovább is szándéka Kegyelmednek, hogy idején kiindúljon az Asszony: javallom, hogy el ne múlassa ezen jó alkalmatosságot. De megvallom, hogy Eötvös Miklós kimenetelinek még nem consentiálhattam, — ha a cselédit kitakarítja is; mert, ha szintén Vayné asszonyom kimegyen is: de maga Vay úr resolválván magát ezen vár őltalmára, igen akarnám, ha Eötvös Miklós is hasonló resolútióval volna, és jűne idején ide, hogy vehetném rendbe az prófontházat, — mert nincs haszna az díb-dáb prófontmesterek között teendő dispositióknak.

Az mesteremberek küldését igen kedvesen fogom venni Kegyelmedtől, s assicurálom is Kegyelmedet, hogy jövendőben is nem kívánom magamnak appropriálni őket.

Az Kegyelmed 29. irott leveléből Rácز András lármáját értettem; de reménlem, mivel híre nincs, — eddig lecsendesedett. Szabolcs vármegye az oblatumról való írásában micsoda restantiákat akar obtrudálni? se nem érthetem, se azokat nem acceptálhatom.

En is szeretnék olyan postákat, a mellyek olly szaporán járnának, mint Kegyelmed kívánja az választ; kétségkívül szaporábban vehette volna Kegyelmed az visszaküldött projectumot, a mellyet Kegyelmed saját curérja vitt, — de kétségkívül visszameneteliben sem volt gyorsabb, mint idejöveteliben.

Bodrogközt vígyázó nélkül nem kell hadni, az peniglen kitelhetik az kaposi exulansokból, úgy Zaytól is, — csak Kegyelmed disponáljon iránta.

Máramaros vármegyét ösztönöztetni fogom: de non fit hoc verbis Marce; itt penig az mellettem lévő egynéhány karabélyos annyira kiküldetett, hogy, hacsak Rácز András tovább is véghez nem viszi azon dolgot, úgy Gereb is azt, a mi neki committáltatott, — de innen újakat nem küldhetni. Ezen levelemet elvégezvén, hozzák hírét az Asszony érkezésének is, kit is mihent fog tetszeni, az Keczer Sándor köszvényes comitivájával útra fogok indítani. ¹⁾

---

¹⁾ Kántor István kezeirása ezen nyolczadik darabja az 1710-ik évi titkos protocollumnak, mely kívül Nro 25-tel van jelölve. Eredetije Vörösvártt.

II.

PROTHOCOLLON

Suae Serenitatis Principalis expeditionum variarum. Anno 1710.

1.

Jász-Berény, 20. Martij, 1710. Generális Károlyi Sándor úrnak.

Hazánk közönséges szolgálatja az Kegyelmed Újvárbán való menetelit szükségesképpen kívánván, — jóllehet az ott végbenviendő dolgokról bőv informatiója légyen Kegyelmednek az kiadott végezésinkből: mindazonáltal, mindenekfelett szükséges lévén, hogy az feljebbemlített végház vacantiában levő commendansság hivatalja helybenállíttassék, — méltó tekintetben vévén Tekintetes Nemzetes és Vitézlő Nagy-Szegi Gábor Generális-Fő-Strázsamesterünk régi hadi experientiáit, ¹⁾ hazánk mostani ügye mellett csaknem eleitül fogvást tett sok rendbéli szolgálatit, és azok miatt szenvedett hosszas rabságát, s az által mutatott állandó hűségét, — midőn az feljebbemlített Generálisunkra azon újvári erősség oltalmát és főcommendansság tisztit bízni kívántuk és resolváltuk: Kegyelmednek praesentibus intimáltatik, hogy azon végházban felső-, közép- és alsó-tiszteket s vitézlő rend híveinket, annak szokása és módja szerint, együvé gyűjtetvén, s előttök decretumunkat elolvastatván, az említett főcommendanssági hivatalban instelláltassa és praeficiáltassa.

Inclusák:

1. Generális-Főstrázsamesterségről collatio.
2. A parte az újvári commendansságról.

---

¹⁾ Nagy-Szeghy már 1678-ban hajdú-böszörményi kapitány volt, s később Erdélyben szolgált.

2.

Eadem. Vay Ádám úrnak.

Egynéhány naptúl fogvást halada az Kegyelmed három rendbeli vett leveleire való válaszungk. Még minekelötte az Kegyelmed levelébül értettük volna is: már is mások által bőven megtudtuk vala Forgách úrnak szabados és magokban sok consideratiókat involváló beszédit, és ugyanazért ítéltük vala szükségesnek lenni az admonitiót; a mint is Kegyelmed, maga hivatalja szerint is, aztat el sem mülassa, — hanem valamellyeket illetleneknek lenni tapasztalt, pennára letétetvén: nevünkkel az feljebbemlített úrnak intimálja, hogy mindazoktúl desistáljon, — világossan annectálván, hogy, ha azokat tovább is continuálni fogja: Kegyelmednek parancsolatja vagyon túllünk, hogy mindennemű conversatióktúl eltiltsa; melynek elkövetésére ha tovább is ösztönt adna: azonnal parancsolja meg Kegyelmed a commendansnak, hogy az előbbeni őrzés alá vétetessék, — mivel az eddigvaló szabadsága parolájára engedtetvén, annak változásával, felhető, ne ő is annulláltattnak lenni állítsa paroláját.

A Rakomazban lakó kúnáság instantiáját a mi illeti: már azon dolog ugyan magok beadott instantiájok által is előtünk repraesentáltatván, resolutionkat is vették; de helytelen exponálják s állítják azon praetendált élest újabb felvetésnek lenni, az mely nem egyéb az pataki gyűlésben repartiált dicilis impositiónál, — melynek állapota sokszor forgott előtünk: de azon restantia megfizetésétül az mindennapi szükség miatt nem inmunitáltathattanak.

Az Munkácsi s Kegyelmed praesessége alatt folyt udvari, criminaliter revideáltatott rabok dolgában emanált processus, sub authenticó még meg nem küldettetvén Okolicsány Mihály által, — jöllehet aztat in impuro láttuk és confirmáltuk: mindazonáltal circumstantiáira nem reflectálván magunkat, Munkácsi instantiáját a Kegyelmed informatiójára azért remittáltuk vala; melybül már bővségessen illumináltatván, praetensiójok nullitását világossan általlátjuk, úgy az praevie assignáltatott árendabeli summának az munkácsi épület fundussához letételét is, melylyel teljességessen contentáltattunk.

és a következett assignatióink mellett már Lányi Pál hívünk is onnan fogja praetendálni azon pénz exolutióját.

Viszocsányi Sándor transmittált relatiója, tagadhatatlan, hogy nem kevés consequentiákat involvál: de elégségesnek nem ítéltjük, hogy csak egyedül arra nézve nagyobbakra fakadhassunk; szükséges mindazonáltal, hogy Kegyelmed az iránt jó vigyázással légyen, és bennünket mindazokról informáljon, a melyek ezen dolgot subsequenter is aggraválhatnak. Mivel penig ma expedáljuk Generális Károlyi Sándor urat Újvár felé: ezentúl Kegyelmed maga relatióit és informatióit directe hozzánk küldje, mindenekben directe túllünk várván.

3.

Jász-Kisér, die 25. Martij, 1710. Adamo Vay, etc.

Már eddig kétségkívül megértette Kegyelmed az minapi levelemből Generális Károlyi Sándor úr Újvár felé való expeditióját; melyre nézve az Kegyelmed feljebbemlített Generálisnak írott levelét felszakasztottuk: de datum nélkül lévén írva, mivel még ezelőtt egynéhány nappal megértettük vala az ellenség visszamenetelít, a melyről Kegyelmed is ír, — régi levélnek ítéltjük lenni. A francia Generális megtartóztatásának híre confirmatióját elvárjuk Kegyelmedtől: mert semmi úton-módon fel nem érhetjük elménkkal, micsoda subtilitással volna ebben a Portának?

Az ecsedi épületnek ideje benn lévén: szükséges, hogy Kegyelmed szorgalmaztassa az ingsenért; és mivel annak continuatiójára megparancsoltuk, hogy Stampa odaküldessék, — mihent az odaérkezik: az munkácsi vén ingsenértünket küldje Kegyelmed hozzánk, hogy mik is Szólnok épületihez kezd-hessünk.

Orosz Pál cselekedetét az szodoriak felveretése iránt éppen nem approbálhatjuk, kivált azért, hogy Kegyelmed híre nélkül cselekedte; de mivel leveliből úgy látjuk, hogy azon helység marhája fel nem praedáltatott: igazságosnak ítéltjük, hogy azoknak, az kik az rosz cselekedetben nem concurráltak, marhájok visszaadattassék.

Ha azon hadnagy, a melyről az hadadi commendans ír, hitit megszegte, — a cartellát nem ingrediálja; comperta azért

rei veritate, méltó, hogy Szent-Pálihoz küldje Kegyelmed, és executiójáról neki parancsoljon.

Megtetszik, hogy a Nyírből teszi Kegyelmed a kérdést: mit csináljon a tolvajjal? — s hihető, azt itéli, hogy, ha mindeniket fel kellene akasztani: kevés lakos maradna; mindazonáltal, mivel csak azon háromról vagyon a quaestio, az mint a nevek specificatiójából látom: ha exequáltatja is Kegyelmed őket, comperta criminis veritate, nem nagy kárt vallunk benne; nem hiszem, Balogh Andrásnak is pártját fogja Károlyi úr: mert aztat is csak addig szenvedte udvari zászlója alatt, míg tolvajjá nem lett, avvá lévén penig, — úgy sem méltó arra, hogy ott járjon.

Eötvös Miklósnak is olvastuk két levelét, a melyeket Károlyi úrnak ír; de mivel az erősségek épületi dolgáról már teljes dispositio és limitatio vagyon, — aztat csak effectuáltatni kell.

Noha magunk is elhitettük magunkkal, hogy Károlyi úr intimatioja szerint már Kegyelmed megindította a Szent-Iványi ezrét Kassa felé: mivel mindazáltal Bercsényi úr leveléből úgy látjuk, hogy még semmi hír nem volt felőlök, — a mennyiben haladott volna indítássok, sürgettesse Kegyelmed útjokat, hogy ezáltal se az regiment rendbenvétele, se az ország szolgálatja hátramaradást ne szenvedjen. Coeterum, etc.

4.

27. Martij. Kísér.

Nemzetes Vitézlő Szent-Pétery Imre Lovas-Brigadéros és Colonellus Hívünknek ezen orderünk által parancsoltatik, hogy minekutánna mind tudósítása, mind már annakelőtte Miskolcziúl jött hírekből tudtunkra esett a rozsnyai ellenségnek Szendrő felé való jövetele: az feljebbemlített Brigadéros Hívünk mellé küldtetetik Tekintetes és Nagyságos Zay András, Nemes Társaságunk Főstrázsamestere, és Colonellus Társ-Hívünk, melléje rendelt udvari hadunkkal, — kinek szóbeli ordere lévén, minekutánna magát az feljebbemlített Brigadéros Hívünkkel conjungálta volna: reménlvén, hogy sokszor említett Brigadéros Hívünk eddigis az ellenségnek mind erejét, mind indulását valóságosan kitanúlhatta, — az maga

mellett actu találandó és más, körülbelől levő ezerekből és nemessekből gyűjtendő hadakkal azon légyen, hogy azon ellenségen próbát is tehessen, úgy tudniillik, hogy, ha Szendrőben megállapodott volna: minden útját s módját kikeresse, hogy azon helységben étszaka megüthesse; ne is légyen ezen próbának hátramarasztója az kastélynak ottan való léti, a melyben annyiszámú lovas nem fog szorúlhatni. Supponálván azért az egész rozsnyai lovas-ellenségnek ottan létit, minthogy bizonyossan tudjuk, hogy akármennyi standárral légyen, — de számára nézve ezeret sem téssen: a midőn aztat étszakának idején aggreáliálni akarja, és az megütésnek útját s a situatiohoz képpest legalkalmatosabb helyét magában elrendeli, — azon hadat, az melylyel az ellenséget aggreáliálni fogja, három seregben rendelje. Az elsőben egy jó kalaúz főhadnagyot, az mezei-strázsájának megrivasztássára nézve, ki is az ellenség közt practicált rend szerint, kétségkívül legkisebb lármára is retirálni fogja magát; ezen csuport után a hadnak a javából mintegy háromszázig valót küldjön, és a többivel ezeket maga, segítő-sereg formában kövesse, — oly csuporton és szorossan vivén az hadat, az vice-hadnagyokat a seregek háta megé rendelvén, hogy a sebessen való nyargalás és egyenetlen menetel miatt, kivált étszakának idején, confusióban ne credjen az had. Ezen nekimenetel alkalmatoságával penig, ha annyira való hada lészen: az helység körül másutt is, mentül több helyeken lehet, ha csak tíz-tíz katonával is, lármát tétessen, hogy az ellenség ereje annál jobban distraháltassék. Hogyha penig Isten ő szent Felsége maga kegyelmét adván, az első csuport az ellenség strázsáját, a másik sereg penig az ellenség szokás szerint fennálló prajtsóftját (Bereitschaft) avagy fennálló seregét is megindítaná: arra kiváltképpen vígyázzon, hogy az több, maga oldala mellett levő hadakkal az ellenséget a kastélytól elszorítsa, és valahol csuportozását látná, aztat aggreáliáltassa.

Hogyha penig ezen orderünk érkezéséig az ellenség Miskolczig is penetrált volna: ezen próbát ott tegye rajta; sőt, ha akár erre, akár visszafelé való marschjában volna, — minden tehetségével azon légyen, hogy az völgyeken megkerülvén, marschában megcsaphassa; melynek legjobb alkalmatos-

sága ez volna, hogy tudniillik nyomán küldvén valamely — ámbár kevésszámú — hadat is, az mely az hátrúljáróját distrahálhatná: az maga mellett levő hadakkal oly oldal-völgyre állhatna, az honnan az ellenség középit marschában megcsaphatná; de ugyan ekkor is szükséges, hogy az maga hadát két szakaszban végye, az előljáróját az ellenségnek, — az mely ordinarie egy csuportból és egy nagyobb truppból szokott állani, — elbocsássa, és a corpussára csapván: az mellette levő hadnak első serege az kétfelé szakasztott ellenségnek hátára, az utánna következő sereg pedig az másik felekezeti-vel szemközben mégyen, — úgy vigyáztván az nyomon küldött hadnak tiszti is, hogy ezen puskázást meghallván: azonnal ő a hátúlját impetálhassa.

Ha pedig ezen orderünk odaérkezéséig is bizonyossan megértette volna az ellenség visszamenetelit: feljebbírtt Zay Főstrázsamester és Colonellus Hívünket, az melléje comman- dírozott hadakkal küldje vissza; holott mindazonáltal az ellenségnek Szécsény felé való nyomulását bizonyossan meg- érténé Brigadéros Hívünk: ezen hadakkal nyomakodjék Szent- Örzsébet tájékára, és bennünket mindenekről informáljon, — minden úton-módon azon lévén, hogy az feljebbmilitett modalítások szerint valamely nevezetes próbát tehessen az ellenségben.

5.

27. Martij, Kisér. Bercsényi Miklós úrnak.

Késűn válaszolunk az Kegyelmed 7-ma Martij írott leve- lére: de eddig gyakorta írott particularis leveleinkből meg- érthette Kegyelmed, hogy sok foglatosságink miatt arra nem érkeztünk; és következendőképpen megértvén Horváth György jövetelit, annak is akartuk praevie informatióját venni. A mint is tegnap mind az Kegyelmed feljebbmilitett levelével küldött inclusáit, mind a számadások extractusit bőven revideálván, mindazokat jó rendben tapasztaltuk lenni; úgy lát- juk, nem is lehet már helyes panaszsa az hadaknak az cassa ellen, — kivált az kik kézzel-kézre fizettetenek; de a mely brigádák postírungekban lévén, meg nem mustráltathattanak, és az fizetéseket az Brigadérosok percipiálták: nagy kérdése- ket tehetnek, és legközelebb az újvári praesidium, az mennyi-

ben Csajagi brigádájában comprehendáltatott, az ki magát feles perceptióban ingerálván, nem hiában panaszkodik és hántorgatja ötven- s hatvanezer forintokrúl való kárvallásit. Melyre nézve szükségesnek ítéljük, hogy mind ő, mind más percipiens tisztok időhalasztás nélkül attraháltassanak a számalásra, és a kik találtatnának, hogy azon pénzzel kereskedtek, — a mint ez talán még Balogh István brigádájában is történt, — az ollyatén kereskedésbül proveniált haszon az regimentekre redundáljon.

Dicséretreméltó az Oeconomicum Consilium munkájából exurgált ország szükségének extractussa, és fundussának kikeresése; melyet perlustrálván, azonnal szemünkre akadt a nagy betűkkel irott „fundi putantur“, s méltán utánna vethetni: errant, qui putant. Mert, noha méltán exurgálhattak mindazon restantiák, az melyek in extractu sub Litera C. et D. demonstráltatnak: teljes lehetetlenséget látunk benne, hogy azoknak exactiója continuáltassék, — kivált az mennyiben az indifferens monetából fejrőpénzt csinálni igyekeznek; mivel Nemes Borsod Vármegye is comprobálni akarja, hogy azoknak is nagy része executione mediante már akkor is fejrőpénzül szedetett ki, és még talán az marhát is fejrőpénzben imputálták, — mivel nem jut eszünkben, hogy az egri gyűlésben külömb impositio lett volna kereskedésre való marhárúl, hanem pro meliori esse et commodo Regni következőképpen resolválták magokat némely vármegyék annak praestálására; és a mennyivel az ország is azon marhákat fejrőpénz gyanánt erogálta: méltán fognak panaszkodhatni, hogy duplán kívánjuk túllök megvenni az impositiót. Evvel mindazonáltal universaliter az egész vármegyék magokat nem menthetik: mert a kikre még akkor is fejrőpénz designáltatott, és collectatióját vagy negligálták, vagy a sok rendbeli cassalis designatiókkal confundálták, — annak megfizetésével de omni jure tartoznak. Ezen classisben való az Bertóty Ferenecz úr által contrahált adósságoknak kifizetése Nemes Zemlén Vármegye által, melynek difficultási, — úgy jut eszünkben, — még az pataki gyűlésben mind ventilláltattnak, mind az Nemes Vármegye liquida restantiája elucescált. Bárcsak már azon restans Nemes Vármegyék is in gremio

sui kikeresvén az restantiákat, — azokkal fizettetnék meg, az kik tartoznak, és indifferenter ne repartiálnák azokra is a restantiát, a kik már megfizettek, melynek eltávoztatására jó leszen magának a Praesesnek azon commissiót adni, hogy az restans Nemes Vármegyéket megjárván, az vármegyék tisztei számadássában jelen legyen ; s jobb is lesz már ezen munkának végéig suspendálni a designatiókat, mintsem azokat putativus fundusra kiadni : mivel talán ezen munka folyása alkalmatosságával lehetne az Praeses industriája által az sub Litera B. annectált projectumot is effectuáltatni ; melyben hogy a szegénységnek végső desperatiója eltávoztattassék : jobbnak itélnők az minap Kegyelmednek Ebeczki István által megküldött projectumhoz ragaszkodni, hogy tudniillik attúl kérnök, a kinek vagyon, és ne indifferenter attúl is, a kinek nincsen. Deserviálhatna ebben pro prima idea az feljebbenlített Oeconomicum projectuma, s executiójának modalitással volna az Keczer Sándortúl Terebestt producáltatott idea ; mivel példának okáért Zenlénre 15.500 forint esvén : azonnal classisekre lehetne reducálni az úri és nemesi rendet, és observata proventuum proportione, minden classisre bizonyos summát designálván, — úgy véljük, notabilis aggravatio nélkül lehetne azon summát megfizetni. Ezen modalitást pedig csak azon vármegyék ingrediálnák, az mellyek actualiter in gremio Confoederationis vadnak, és azok, a mellyeket az elenség ereje is érhet, — secundum proportionem dicalem et praeteriti quanti limitálván, — az mennyiben refractariuskodnának : fegyverrel is lehetne compellálni. Jól tudjuk ugyan, hogy senkinek annyi eloquentiája nem leszen, hogy ennek felvállalását — avagyis inkább panasz nélkül való megadását — persvadeálhassa, de salus Patriae suprema lex lévén : se időnk, se módunk, se lelkünkisméreti arra nem vezérelhet, hogy némely értetlenek és fősvények kiabálása miatt Hazánk ennyi vérrel festett igyét veszítsük. Ezen alkalmatossággal, a mint feljebb is említénk, lehet az Nemes Vármegyékkel jobban megértetni az restantiák mivoltát, — csak éppen azokat némely captiosításokkal inkább, mintsem valóságos praetensiókkal ne kívánjuk rendkívül extendálni, úgy tudniillik, hogy, ha szintén indifferens moneta lett volna is designálva : de ha

azt a vármegye fejezpénzül complanálta, az dupla fizetésre ne adigáltassék ; megkülönböztetessék mindazonáltal — újonnan is említjük, — ebben Nemes Zemplén Vármegye feljebb-
említett dolga, a hol az confusiók az tisztek rendetlenségek miatt történtenek, a kikre méltán lehetne a Nemes Vármegyének regressussa in hoc casu damnificationis.

A posták directora Kosovics Márton hívünk dolgában peragált inquisitiót, úgy tudjuk, már eddig Kegyelmed kezéhez küldötte Aszalay senatorialis-secretariusunk, — s nem is lehet illendőbben ezen dolog revisióját másnak, mint a Praesesnek committálni. A stafféták és curírok küldését és abból interveniált computusok folytatását Krucsay István senatorialis-secretariusunkra bíztuk vala, mellyek is hogy ex archivo — mely tőlünk elmaradott, — jobban kikerestessenek : magát Kazyt az expeditort küldjük Kegyelmedhez ; melyről már minap is levelünkben emlékeztettünk vala. De reliquo folyjon ezen dolog suo modo et ordine, az Kegyelmed opiniója és projectált modalitássa szerint.

Az mely confusiók Dörynek imputáltattak vala : az minap Gerhárd Senator úr által Nemes Pest Vármegyével ineált computusból úgy vesszük észre, hogy azon vármegye tiszteire háromlanak, — mert még most is aggraváltatik kétezer forinttal Darvas János, a ki ezen mostani computust is elmenetelivel eludálta ; de a mint értjük, ezen summa is nem az ország, de az vármegye költségére szedett pénzt ingredialja. Az mi particularis subsidiumunkra tett supererogatumja penig abból történt, hogy csak mindjárt a pataki gyűlés után hopenesterünk némelyeknek kiadván az assignatiót : az midőn Munkácsról való visszaszajövetelünk alkalmatosságával az Kegyelmed előttünk tett propositióját a subsidialis pénznek az impositionalissal együtt való szedése iránt placidáltuk vala, akkor magunkat erre nem reflectáltuk ; hogy azért a vármegye kárt ne valljon : acceptálja a cassa ezen Nemes Vármegyének azon supererogatumot, és azon summát defalcálja a Tiszántúl való vármegyéken haereáló restantiáinkból. Való, comperiáltatott az is, hogy az Kegyelmedet concernáló subsidialis pénzt még eddig sem vetették fel, — állítván, hogy azt a Nemes Vármegye magára nem assumálta volna az pataki

gyűlésben ; de mivel Kegyelmed eztet is rajtok praetendálta : hihető, más Nemes Vármegyék példájára talán ez is subsequenter maga levele által placidálta Kegyelmednek ; mely is ha úgy vagyon, méltán praetendálhatja Kegyelmed. Az több cassírek extractussiban is, az Berzeviczyén kívül, difficultásokat nem igen látunk, s abban is legnagyobb inculpatiójára való materia documentuminak eltévelyedése ; s nem is lesz jó az illetén mentségeket acceptálni a cassíreknek, — az mellyeket, hihető, a prófuntmesterektől és commissariusoktól tanultak, az kik megégett vagy elfoglalt magazinumoknak extractussit kedvek szerint szokták csinálni. Noha ennek még azonfelül is talán háromezer forintra extendáltatik difficultás, s jószága nem lévén, — tartok attúl : a pálóczi Hegedűs tisztartó módjára ad oculum fogja megmutatni az introitust és exitust, ha praemáltatik, s beéri egy articulussal : a modo imposterum non fiat.

El nem múlatta Szent-Péteri az Kegyelmedtől praevidéált instantiát ; de én is még az Kegyelmed levele érkezése előtt reflectálván magamat mind vice-ispáni, mind brigadérosi hivataljára : az Kegyelmed subsequens informatiója szerint előre kiadtam a választ.

Az regularis hadak mundírja csináltatásában helyesnek látjuk az Oeconomicum ineált contractussit ; és mivel Karácsony Sándornak lengyelországi görög czimborási is találatnának : még jobban esett volna ítéletünk szerint, ha kész mundírrúl contraháltak volna véle ; mert ugyanis, nem tudván hova tenni a bőroket, — talán még most is lehetne azon görögökkel úgy contrahálni, hogy azok számára sárga bőrből készített kamisolokat hozatnának, az mellyeket mik — deductis deducendis — ökörbőrokkal váltanánk fel. Tudja jól Bertóty Ferencz Senator úr : mely olcsón offerálták volt erre magokat némely krakkai kereskedők ezelőtt talán három esztendővel, és eüben bővebb informatiót adhat Kegyelmednek. Úgy a dolmányok iránt is a mennyi difficultások occurálnak azok itten való csináltatásában, béllés, czérna és egymás szerzésében : úgy véljük, az kész dolmányokhoz is jutalmassabban juthatnánk, — melynek deductiója és calculatiója incumbál az Oeconomicumnak.

Nehezen hiszszük, hogy a kalapok csináltatása iránt tett rendelése Kegyelmednek effectuáltathassék; ha azért azokat más országból hozni vagy nem lehet, vagy bajos: lengyel, fekete báránybőrös, granadéros-formára csináltatott csapkával is tehetnek szolgálatot. Szükségesebb volna ennél az pantallérszűj, az mellyet ha sárga bőrből nem, — talán fejt vagy színes abával borított törött-szűjből lehetne csinálni. Mivel pedig az pantallérvasakat a cigányok megcsinálni nem tudják, s lakatosunk kevés van, — azok helyett lehetne olyanforma horgokat csináltatni, az minémű formáját Horváth György által küldöttem.

Forgách, Gyürki regimentei állapotját parancsolatunkból most vizsgálja Gerhárd úr és Horváth György, — mellyekről az utolsó bővebben foghatja Kegyelmedet informálni.

Az kassai magazinumban Borsod vármegyéből deputált gabonát, tegnap újonnan is megparancsoltuk a vice-ispánnak, hogy mentülhamarőbb administrálják, s rövideden declarálván, hogy relaxatiójához ne is bízzanak, — s valóban szégyenlhetne az feladott leczkénket, hogy nyilvánvaló detorsiókkal kívánják magyarázni parancsolatinkat; mely gyalázatos szokás annyira eláradott hazánkban, mintha articulariter rendeltetett volna. Most újonnan pedig micsoda limitatióra vitt az kéntelenség? — ímé, tabelláját includáljuk: mivel e nélkül még gondolkozni sem lehetett a nyári táborozásról; s csak Borsod vármegyéből kiteljük: Hevesből, Pestből — reménljük — nem lesz difficultas; s ha Isten időt ad: reménljük, még ebből Kassának is lehet succurrálni.

Újokban micsoda memorialissal jöttek előnkben Nemes Borsod Vármegye tisztjei: includáltuk azt is Kegyelmednek; az első punctumról már odafeljebb resolválván, — az második és harmadikban való dolgoknak azért, hogy a quietantia elveszett, acceptáltatni kell: mivel remonstráltatott előttünk Keczer computussából azoknak exolutiója, a quietantiának elvesztéséről pedig inkább Keczer Sándor tartoznék számadással. Nemkülömben a negyedik punctumnak is, comperta rei veritate, tolláltatni kell.

Levelünket végezvén, occurrála a Jászság instantiája is, az kin tavalyi Újvár prófuntírozása alkalmatosságával egy-

néhány száz forintokat felszedvén Nyúzó hada : még akkoron vette vala resolutionkat, hogy acceptáltatni fog neki in quantum contributionale ; melyre nézve mi Dörinek meg fogjuk parancsolni, hogy comperta rei veritate, acceptálja ezen pénzt, úgy, hogy per communicationem cassae Cis- et Trans-Tibiscanae legyen refusiója a Dőri cassájának.

Már tegnap a regimentek dolgát is elvégezvén Horváth György, azokból is nagy insufficientiáját tapasztoltuk Berzeviczinek ; mivel azért legtöbb panaszok szegény Babócsaira, Szűcs Györgyre és Hammerre vagyon : szükségesnek ítéljük, hogy Kegyelmed öszvehivatván őket, — mi is innen Hammert leküldjük, — confrontáltassanak, és a mely panasz szegény Babócsaira fog redundálni : communicáltassék az feleségével. Coeterum, etc.

6.

31. *Martý, Kisér. Vay Ádám úrnak.*

Az Kegyelmed 23. Martý Károlyból írt leveléből érttettem vala Somlyó- és Hadadnak az ellenség által pusztánahagyattatását, — de alig gondolkodhaték az okáról : azonnal érkezék az Kegyelmed 27-ik írott levele is, az mely valóban contrariumról informál, és tollálja az Kegyelmed projectumit.

Az lengyelekre semmi újság az panasz ; melyre nézve talán jobbak lesznek, ha Kegyelmed úgy bánik velek, hogy ők Kegyelmed ellen, ne Kegyelmed ő ellenek panaszolkodják. Kegyelmed azért, ha durioribus mediis is, kerestesse ki közöttök a zenebona-indítókat, és törvényt láttatván reájok — lövöldöztesse meg.

Valóban bánom, hogy a sánczok építtetése annyira halad ; és ha az nádudvari sáncz csináltatása az vén ingsenér nélkül végbenmehet : jobb lesz azt egyenesen hozzánk küldeni, mintsem odasétáltatni, — mivel Szólnok építtetése is felettébb szükséges, az nádudvari sáncz pedig csak rácz ellen lévén, nem szükséges, hogy oly regularis légyen.

A rabok szabadulásában magunk is el fogjuk várni Károlyi úr tudósítását ; az károlyi hadnagyot pedig elég lesz, ha csak az akasztófára akasztatja Kegyelmed.

A granatéros- és Dittrich regimentit magunk is régen sajnáljuk Máramarosban hagyni, kivált mivel már a szökést

s elkezdték ; s Dettrich személyét is annyival nagyobb fundamentommal suspicióban veheti az ember, hogy az felesége is még tavaly Szepes-Várallyán maradt. Melyre nézve csak retrahálja Kegyelmed azokat onnan, s küldje Kassa felé, — állítsák fel az bűjdosók a hajdúkat, ha csendességben kívánnak nyugodni.

Ha Ellyős János halála interveniálni talál : gondolkodjék Kegyelmed helyében inkább valamely már eddigis hadakban forgott és valamintire az regulához értő hadi-tisztet tenni ; mert Jármí Ferencz, ámbár személyében vitéz ember legyen is : de az rendhez éppen semmitsem tudván, csak szokás szerint panaszkodni fog, s nem authoritásával élni, — melyet már sokakban tapasztaltunk, az kik nem szoktanak az eddig practicált rendekhez.

Illosvay Györgynek magunk levele által fel fogjuk adni a leczkét, reménlvén, hogy ez által serényebben fogja folytatni az Kegyelmed rendelését.

7.

Eadem. Eszterháss Dániel úrnak.

Az Kegyelmed 28. irott leveléből mind Kassáról való megtérését kedvessen értettük, mind pedig az erősség állapotjáról tett tudósítását vettük. Tagadhatatlan, hogy az czajtházat ugyan fogyatkozás nélkül nem látjuk lenni, és ugyan arról provideálni is kívánunk, — de az ellenség erejéhez képest így sem félthetnénk azon erősséget. Az mi pedig legközelebb az Lónyainál lévő salétrom dolgát illeti : arról Beresényi úr, arrafelé közelebb lévén, fog dispositiót tehetni ; melyről irunk is ő Kegyelmének.

Az hoffmesterünknek mindeddig hivatalja lévén az udvari oeconomiainkra vigyázni : talán a felül jobb informatiót adhattott volna Kegyelmednek, miutsem az munkácsi czejtház felül ; mivel azon erősségnek mind Ecsedben, Husztra, Kővárban és a Tiszántúl való hadakra is kellettén munitió dolgából succurrálni, — könnyen elítélheti Kegyelmed a superfluumot ; erről tehát más dispositiót fogunk tenni.

Az prófuntháznak megtöltésére azért legnagyobb szükségé lévén azon erősségnek : nemcsak az Darvas projectumát

approbáljuk, de azonkívül más dispositiókat is transmittáltunk, és keményen megparancsoltuk, hogy azon magazinumból expressus parancsolatunkon kívül senkinek semmit se assignáljon, — kivált mivel úgy vesszük eszünkben, hogy azon erősségben olyak is kezdenek szivárogni, az kiknek másutt van assignált quártélyok, a melyet Kegyelmed semmi úton-módon ne admittáljon, hogy onnan interteneáltassanak : hanem kiki quártélyában felszedvén in natura az obtingensét, tegye pénzzé, és éljen belőle.

Csajági instantiait mik is gyakorta vettük ; ha csak lehetséges, nem ellenzzük mások rövidsége nélkül szállása megváltoztatását, — de, hogy eddig rendén felett tartatott számos szolgálai vagy vele lakjanak, vagy minden kérdés kívül csuporossan hozzá járjanak, nem a rendi, — melyről is vagyon parancsolatja az commendansnak ; s a sem méltó lévén, hogy rabságában az prófuntumot számos cselédjével emészsze : volt assignatiója bagácsiaja intertentiójára, s maga is oly bőven osztotta magának Újvárban az portiót, hogy érdemlett rabságában is bééri vele, — kivált mivel már dolgának revisiója is Kegyelmednek vagyon committálva ; szükséges mindazonáltal, hogy admoneáltassa Kegyelmed a feljebbenlített rabot, hogy magát feles pénz perceptiójában inmittálván : a számadáshoz is készüljön, s rabságában is az regimentje dolgán fenn ne hagyjon, a mely tőlle se el nem vétetett, se törvény nélkül el nem vétetik ; fő nélkül lévén azok is, a kik Eger táján vannak, és az Újvárban lévők merő köldösök, mind ruházatjokmind fizetésekre nézve. — Tovább is azért az occurrentiákról elvárjuk az Kegyelmed tudósítását, etc.

Ezen levelünket végezvén : occurrála az egriek instantiaja is, az kik előttünk detegálják, hogy Bercsényi úr, hihető, valamely sinistra és hamis informatióra nézve, olyakat is immunizált az közterehviselésről, az kik csak zsoldosok által hadakoznak, s nem személyekben, — holott az ország az pataki determinatiókban csak emezeket eximálta, és azok sem értődnek ezek közé, az kik magokat vagy indivisusoknak tartják, vagy egymást felváltják. Kegyelmed azért ezen dolognak valóságát investigáltatván : informáljon mind bennünket, mind az feljebbenlített urat irántok.

8.

Eadem. Gróff Eszterhás Antal úrnak.

E napokban az Vadkert táján lévő postírungebéli hadaink tudósításából megértvén az ellenség csuportozását, s úgy Generális Károlyi úr leveléből is a Garamnak nagy voltát: valóban sollicitusok valánk az Kegyelmed jövetelének lehetőségén; s éppen most adjutantjátúl örömmel érténk Kókára való jövetelit, a mely tájon, igenis, kívánnók azon hadnak subsistentiáját, ha lehető volna, — de az takarmány megemésztését magunk is alkalmasint tapasztalván: subsistentiájokra Nánán s Poroszlón kívül alkalmatosabb helységeket nem találunk, a mely felé Kegyelmed, mihent alkalmatosnak látja, indulhat is a mellette lévő hadakkal, az kenyér kedvéért útját Jász-Berény felé vevén; hogyha mindazonáltal a Váczhöz érkezett ellenség még ott helyben subsistálna: ha lehetséges dolog volna az Kegyelmed hadainak is ott Kóka körül addig subsistálni, és a bagácsiáját addigis elküldeni; mivel oly szándékban volnánk, hogy az három városon levő lengyelséggel és több hadainkkal összevegyülvén, próbát tehetnénk rajtok, — melyben ha Kegyelmed fáradtságos voltaához képpest módot nem látna: továbbvaló várakozás nélkül is nem ellenzzük jövetelit.

9.

4. Aprilis, Agriae. Generális Károlyi Sándor úrnak.

Halasztottam az Kegyelmed utólbí levelére való válaszmát: mivel magátúl Antal úrtúl érttettem, hogy szerencsés általjövetelit, Verezegyházárúl értéssére adta Kegyelmednek; az miolta penig az minapi levelemmel a Tiszántúl postát Kegyelmednek megküldöttem: onnan semmi újabb occurrentiáim nem voltak, — hanem, hogy az odavaló lengyelség általjöött az Tiszán, és valóban, sok alkalmatlanságot tettek hegyallyai jószágomban; ¹⁾ de azoknak már teszek szükségéről.

Szemere László hozzám jött vala; elébb ötet már expe-

¹⁾ A protocollumban aláhúzva.

diáltam, — most már az hadát is utánna küldöttem. Deák Ferencz hadát a szántás- és vetése előtt nehéz lészen öszveszedni, s addig magát is kifüvelli, és a Szent-Péteriével együtt megújúl.

Tovább is nem lehet nem approbálnom az Kegyelmed jó fundamentumú intentióit az odafent való dolgok folytatása iránt, mellyekre — úgylatom — Kegyelmednek is fog időt adni az ellenség: mivel eddig sem munkáit nem akadályoztatta, se Antal úr lejövetelit, — ki után minthogy csak Veresegyházáig is nem jött: úgy vélem, hogy csak az váczí prófuntomra, borra és mundírra volt szüksége; mert, ha sérénykedett volna, — asszonyostúl oda lett volna a bagácsia. ¹⁾

Antal úr engemet is informált azon memorialisról, a mellyet Kegyelmednél hagyott; melyben semmi olyast nem látok, a melyről már praevie nem gondolkodtunk volna; hanem attúl tartok: csonkulás esik az Bertótiné és Csajági pénzére tett reflexiónkban. Szluha dolgát már megkezdvén, ha Kegyelmed fundamentumot lát benne: vagy azon a nyomon continuálhatja, vagy máson újrakezdheti.

Géczi Gábor dolgárúl adott ugyan informatiót: de megvalлом, gyengébben, mintsem itélém, hogy magában volt a dolog; melyre nézve, hogy némelylek, a kik pártját fogják, és jónak lenni gondolják, csak Kegyelmednek egyedül ne tulajdonítsák szenyvedésit: arestomátúl absolváltam, és Kegyelmedtúl bővebb informatiót várok, ha szükségesnek itéli lenni ezen dolog folytatását; ha azért Bokros is olyakat vétett, a mellyekért a vasat megérdemli: jobb, törvényessen ott essék által Kegyelmed rajta. Magam is — megvalлом, — sokféleképpen gondolkodhatnám Ocskai (Sándor) felül hogy azon regimentet annyira appetálja, ²⁾ ha gondolnám, hogy neki is annyi esze vagyon, hogy azokat tudja kigondolni; de így inkább itélém, hogy jó szándékbúl cselekeszi, s ugyanazért resolváltam is néki, ha a másikatúl megválhatunk.

¹⁾ E kikezdés egészen aláhúзва.

²⁾ E ritkított szavak is, mint a főtebbiek, úgy alábbiak, aláhúzák a leveleskönyvben.

Pap István projectumáról tettem vala Kegyelmednek itt-létiben emlékezetet; hogy azért Kegyelmednek azon materiában bővebb informatiója lehessen: ímé, projectumát is a végre küldöm, hogy a lehetőségét megvizsgálván, s vele együtt ex-operálván, — nekem is scriptotenus adhassa meg opinióját az executiójának modalitásirúl. Etc., etc.

Az minapi levelemben — úgy gondolom — elfelejtettem vala megírni Kegyelmednek Ellyősnek betegeskedését, és már eddig netalántán interveniált halálát is; mivel penig azon erősséget sokáig commendans nélkül hagyni nem lehet, elvárjuk az Kegyelmed opinióját: kit tegyük helyében? Vay úr ugyan Jármí Ferenczet recommendálta vala, — a ki ha szintén más hadakozásokban dicséretessen viselte volna is magát: de eleitül fogvást hadaink között nem lévén, és az eddig inducálni kívánt reguláinkhoz semmit sem értvén, opiniójának nem consentiálhattunk, — a nélkül is, inkább Komlósi Sándor, Bárczi Zsigmond, vagy Almássi körül járván elménk. Reflectáltam volna magamat Szöllösire is: de az, a Kegyelmed dicséreti mellett, a mint Bercsényi úr utólbí levelében írja, — feleségestül Meczenzéfíre s onnan Lőcsére ment, s labancz-czá lett.

E napokban Darvas Mihály Murányallyán másokkal egyült felveretvén, a rozsnyaiaktól elfogattatott; a cartellával Kegyelmed szabadulását admaturálja. — Minthogy penig Csajági dolgának revisiója Generális Eszterhás Dánielnek committaltatott: a bizonyságoknak — criminális causa lévén, — personaliter szükséges lészen jelenlétek; Kegyelmed azért említett Generálisunk által insinuálandó terminusra, az nevek szerint includált bizonyságokat küldje le, vagy ha többek iránt is requiráltatnék Kegyelmed.

Ezen leveleket elvégezvén. érkezék az Kegyelmed 31. írott levele is, az mai criticus napon, — az melyben ugyan sok felül concurrál: mert az táborból két napja lévén hogy kijöttem, az is élhetetlen. Az Dunántúl való had Poroszló tájékán és a Tiszaháton: Nánán, Kürün enni kér. Az kecskemétiék reáhozták a lengyelre a ráczot, felleverték magokat; a Szadokerszki hada, rossz cselekedetek után, Miskolczot pusztítja, sok és hosszas szolgálá-

latért pénzt kér, et ex superabundanti, pro summa summarum: Kegyelmednek is semmie sincs, — Te Deum laudamus! . . . . Itélje el Kegyelmed, hova kapjak elébb?! Kegyelmedet röviden abszolválom Krisztus urunk mondásával: petite, et accipietis, accipite, et habetis! Ezt annectálom. És mivel itt már tovább fürdeni sem hadnak: megyek holnapután, — meglátom mit ¹⁾ szerezhetek és mivel segíthetem Kegyelmedet? Melyben legbajossabb, hogy az fű előtt semmire sem fogunk mehetni: mert igen búsúlnak az hadak lovai s nézik a földet; az ellenség pedig mind Szécsényben, Losonczon, Rozsnyón készíti a bagácsiát. Cselekedjék azért a mi lehet, — siquidem ad impossibilia non tenemur.

10.

Eadem. Vay Adám udvari-kapitánynak.

Mivel az Kegyelmed commandója alatt lévő lengyelségnek excessusit nemcsak a Károlyi úrnak írott leveléből, de már általjövedeleknél is híreből bőven értettem: valóban bánom, hogy az Kegyelmed rendelési az utánnok küldött katonák által nem effectuáltathattanak; mert ugyanis, azon még hazájában is rendetlen és zabolátlan néppel nem lehetett volna helyessebben bánni, mint környülvétetvén, kiadattatni vélek az zürzavar-csinálókat, és azokat exequáltatni, — melyre, már ennyire kelvén a dolog, nekem is lészen gondom. Illyen vala az előbbeni hadakozásban az mi áldott magyarunk is: az midőn a seregek és ezerek szokták vala választani és letenni az magok tiszteit; de ezek már, Isten kegyelméből, az eleintén kezdetett keménykedésink és regula által közöttünk tolláltatván, — annál irtóztatóbbnak látszanak az idegen had között.

Az erdélyi bujdosó urak és rendek rendetlen praetensióiról és authoritas vendicatioiról nekem is írt a vármegye; de, ha magok törvényekkel élni és az excedenseket azok szerint megzabolázni nem akarják: én törvénytelenül véghez nem vihetem; megírtam azért nekik, quod habeant Mojsen et profetas, s assecuráltam, hogy valamely statutumokat azok szerint fog tenni a Nemes Vármegye, — manuteneáltatni is

¹⁾ E szótól kezdve ismét végig aláhúzva.

fogom annak útja és módja szerint. Szükséges azért, hogy Kegyelmed is őket erre kényszerítse: mert látom, hogy csak némelyek az *particularis disgustáltatást* és *ellenségeskedést* akarván elkerülni, Kegyelmedre akarják hárítani az *gyűlölséget*, — holott magának is Kegyelmednek csak egyedül *statutumokat* tenni nem lehet, s az alatta való *tisztek* pedig csak *panaszszal* akarják kerülni a *dolgot*, Kegyelmed előtt *fejért*, mások előtt — *szokások* szerint — *feketét* beszélvén; *est enim res usitata in patria nostra*, hogy az *szánkkal* *hideget* is, *meleget* is *fújni* szoktunk. S tovább is azért kényszerítse Kegyelmed őket, hogy ők is a *vármegyével* *válaszszanak* a *kettő közül*, és vagy *engemet*, vagy *amazokat* *disgustálják*; melyről micsoda *parancsolatot* *irattunk* a *vármegye tiszteire* *újjonnan* is: *párját* Kegyelmednek *includáljuk*.

Az *includált törvényt* miben *difficultálhatja* *Krucsai Márton praefectusom?* — *actióját* nem látván, *ítéletet* *felőle* nem *tehetek*; mert a *mennyiben* csak *militaris dolgokban* *tétetett*: *kétségkívül* az *Kegyelmed forumát* *illette*, nem *kívánván* *pars-sá* tenni a *dominiumot*, s hogy az *oeconomiabeli tisztek* ezen *praetextussal* *pírtját* *foghassák* az *hadbúl megszökött* *avagy insurgálni* nem *akaró jobbágyainknak*. Szükséges lett volna *mindazonáltal* azok *közzül* *némelyeknek* *jelenléti* is: mert ezen *revisiók* *alkalmatosságával* *incumbált* volna *nekiek* az *hadi-széktől* *törvényessen* *satisfactiót* *kérni* *Kemsei* és *más erőszakos tisztek* *ellen*, az *kik* a *parancsolat- és kiadott pátensemmel* *abutálván*, *zaklatják* és *erővel* *kényszerítik* a *jobbágyokat*, — *mellyet* *maga* is *decisióban* *comperiál* az *hadi-szék*; a *mint* is *szükséges*, hogy *Kegyelmed* ezen *dolgot* *resuscitáltatván*: *büntettesse* meg ezen *excedens hadi tiszteket*.

Illosvay György és *Imre* *dolgait*, a *mennyiben* *itt* *lehett*, *investigálván*, és az *másodikat* *magam* is *examinalván*: *cselekedetét* *tagadta*, s *legkivált* *Kegyelmed* *ellen* *való nyelveskedését*. Az *quártély* *iránt* *mondotta*, hogy *Homonnán* *parancsolatombúl* *assignáltatván* *neki* *hat lóra* *quártély*: *minekutánna* a *Nemes Vármegyével* *aztat* *maga* *jószágira* *assignáltatta* volna, — *mi okbúl* *vétetett* *el* *tüle* az *udvari-commissariustúl* és *másoknak* *assignáltatott?* *nem* *tudván*, *azt* *ellenzette*.

A nyelvcskedés cadit in ipsum, s evvel mentnek lenni magam sem látom. Az quártély dolgában a commissarius is lehet, hogy helytelen cselekedett: mert jobb lett volna más, ottan henyelőktől vagy elvenni a quártélyt, vagy azoknak az otthonnheverők jószágát assignálni, mintsem azokét, a kik vagy mellettünk vadnak, vagy otthonn magok jószágát nem oltalmazhatják. Illosvay György dolgában, úgy látom, Kegyelmednek is pro lumine reflectálni kell magát, hogy Illosvay Bálintnak is hasonló patenst adattatván, mint Majosnak, — ama felül a vármegyének is particulariter parancsoltunk, hogy nekie assistáljon, emerről peniglen csak Károlyi úr parancsolt. Mivel penig nem tudja György: miben maradt Bálintnak dolga? parancsolatunk mellett, hihető, inkább maga öcsésének assistálni kívánván, az ő ezerében akarja conserválni azon katonaságot avagy tiszteket, mivel úgyis annakelőtte abban voltak. Mindakettőtől penig intentióm ez, hogy Bálint Munkácsra gyűjtsön egy praesidiarius ezeret, — Majos Ecsedben, és a kikhez Szatthmár s Szabolcs vármegyei fog állani: commutáltassanak az ecsedi praesidiumban, az ugocsaiai, máramarosiak és beregiek az munkácsiban. Hogy penig ezen ecsedi had beférjen az városban: Kegyelmed ottléti alkalmazosságával investigálja, ki micsoda jussal bírja a maga házát? Mert oly szándékban vagyok, hogy a heverőket és jobbágyokat onnan másuvá szállítván, az feljebbemlített fegyverviselőket szállítsam helyekben; ha ezek penig elégségesek nem volnának: vizsgálja meg Kegyelmed: ha lehet-e hely az több házak építésére? — Ezeket így értvén és combinálván azért Kegyelmed: talán ezen materiában nem lesz oly vétkes Illosvai György, a ki nem tudja kinek kinyilatkoztatni maga szándékát; és minekelőtte magam is keményebben írjak reá, — mivel ezt is csak egyedül magam vélekedéséből írom, — jobb lesz, ha directe végére megyen Kegyelmed vélekedésem valóságának. ¹⁾

---

¹⁾ Eddig a „különféle expeditiók“ 1710-iki protocollumának „Nro 1.“ számmal jelölt első füzeté. Mind Kántor udv. titkár írása.

11.

11. Aprilis, Kísér. Generális Károlyi Sándor úrnak.

Minap Egerben fordulván vagy harmadnapra, az fürdés kedvéért: úgy tetszik, 4-ta datált levelét vettem Kegyelmednek, melyet azonnal Bercsényi úrnak megküldvén, választ punctatim nem adhattam reá; azalatt tegnap érkezék az Kegyelmed 5-ta kezdődött s 6-ta végeződött levele is. Minekelőtte azért az Kegyelmed levelének legnagyobb punctumára feleljek, ha hosszan leirom is: mely sajnossan érzem azon földnek hadaink által való pusztítását, — avval Kegyelmedet nem segítem; clavissal azért sem magamat, sem Kegyelmedet nem fárasztom. S ugyanis régen láttam, s Kegyelmednek is mondtam, hogy abbúl is Istennek nagy kegyelmét tapasztalhatjuk rajtunk, hogy mindakettőnket hazánk legszorgosabb szolgálatjára rendelt; kövessük azért — a mint utolsó levelenben is megírák — hivatalunkat, és cselekedjünk a mi lehet.

Én ¹⁾ már itt mind szalmából, mind szénából, abrakból régen kifogyván: kényteleníttetek holnap Isten jóvoltából Szeghez szállani, és füre csapatni a lovakat, — kik között már az éhel-döglés is nem újság. Elítélheti azért Kegyelmed: hogy lehessen procedálni az dolgokban, minekelőtte nem reparáltatnak a lovak; melyről mindazáltal majd bővebben írok.

Kérdezi Kegyelmed levelében azt is, hogy dolgait véghezvivén: mitévő legyen? Ha az circumstantiákat considerálom, nehéz felelni; mert az hadnak fáradtsága, lovainak bágyadtsága, nem hiszem, hogy megengedje a morvai és sléziai operatiót. Hogyha azért az apró portázások és ódal-abraklások nem segítenek a katona lován: nem lesz ellenemre, ha az füvellésre lejön is Kegyelmed; ha mindazáltal módját látja, — cselekedje a mit legjobbnak itél.

Nehezebb punctum, mintsem magában látszik, az Ocskai s Bokros iránt való kérdés; mert az elsőnek activitása hasznát vehetvén: disgustate tartani s vele nem szolgáltatni káros, és nem jó; viszont Bokrossal ²⁾ elein tett szolgálatiért

¹⁾ Ezen és a következő kikezdés, — a clavisok jelzéséül — egészen alá van húzva.

²⁾ Innét ismét a kikezdés végéig aláhúzva.

s hosszas rabságiért átáljában bánni illetlennek látszik: de mintsem dispartate ott maradjon, — jobb, ha suo tempore magával lehozza Kegyelmed Ocskait.

Balogh Istvánt, gondolnám, hamarabb fogja Kegyelmed disponálhatni a resignatióra; és így természet szerint öszveakad az ezere Somodiéval. Ordódi még resignatiója felül nem írt, hanem csak in generalibus terminis, hogy kész magát dispositióimhoz alkalmaztatni, — Zayt azért még nem instelláltattam; csak azon légyen Kegyelmed, hogy ezt (Ordódyt) és Nagy-Szegit jól öszvegyalúlhassa: mert Kegyelmed eltávozván, ebben áll minden fundamentuma a dolognak.

Nagy Gábor dolgában alig tudok eligazodni: mivel minap Hevesen megszállván, az midőn executióra akartam küldeni, azt mondotta, hogy oly parancsolatja légyen Kegyelmedtől, hogy az Pest vármegyei Kegyelmed assignatióit szedje, mellyet administral is executió nélkül a vármegye, és pénz lévén kezénél, nem tudja hova tenni? Már mindazonáltal második leveliben is confirmáltatván az Kegyelmed kívánsága: megparancsolom néki, hogy tegye securitásban Egerben az pénzt, — maga menjen executióra.

Az minap levelekkel hozzám expediált katona, az hadaknak szóló Kegyelmed orderét is nekem hozta, mert Gyarmat felé jött; megbüntettem volna: de idején hazament, s ki volt? — nem tudom.

Az Kegyelmed moldvai új híreit kedvessen vettem; én is írhatom Kegyelmednek, hogy minap az rozsnyai ellenség, vaktában, minden erejével nekimenván Krasznahorkának, — aztat sokáig ostromlotta, és a kapuját vágni is kezdette: de hetven ember kárral és több száz sebessel vitézül repelláltatott; most második ostromának is hallom hírét, — hogy azon háromszáz embert vesztett volna. Úgy látom, kitészen György (Andrássy) magáért!

12.

12. Aprilis, Kisér. Udvari-Kapitány Vay Adám úrnak.

Utólbi levelemben írtam vala Kegyelmednek Illosvai Bálint és Majos János gyűjtendő regimentje állapotjárul, — melynek is hogy effectuatiója lehessen: Bálintnak megenged-

tem az lemenetelt; sürgesse tovább Kegyelmed ötét, és mindenekben assistáljon neki. De minekelőtte mindaketten derekassan hozzáfogjanak ezen munkához: szükséges, hogy Kegyelmed Majos Jánost disponálja az Ecsedben való lakásra, és azon praesidialis ezer gyűjtésére, — különben soha ezen két kapitány között jó megegyezés nem lesz: mert kiki egymás katonáját fogja praetendálni, — senki sem fogja decidálhatni praetensiójok igazságát, mert mivel Illosvai Bálintra Majosról szállott az ezer: mindakettő magáénak mondhatja a katonákat, — hacsak meg nem egyeznek azon, hogy Bereg, Ugocsa, Máramaros Illosvay Bálinté legyen, és Munkácsra gyűjtse a praesidiumot, — Szatmár, Szabolcs pedig állítsa fel az ecsedi praesidiumot. Erre szükséges, hogy Kegyelmed in particulari is kedvet csináljon Majosnak; mert Károlyi úr — a mint nekem maga mondotta, — maga nevezete alatt gyűjtetvén azon ezeret, ha Majos jobban fog kapni azon, mintsem a praesidialis tisztségen: mindenkor czivódni fog Bálinttal, és pártfogót találván, magamnak is bajom lesz. Ha állítaná Majos, hogy csak azon két vármegyéből ezret fel nem állíthat: lehetne köztök bipartiálni Máramaros vármegyét.

Illosvay Bálint procedálhat az előbbeni patensem mellett hanem az midőn Kegyelmedtől fogom érteni: hogy conveniáltnak Majossal? akkoron új patenst küldök nekie, — csak Kegyelmed is adja azalatt opinióját: micsoda beneficiumot lehetne adni azoknak, a kik magokat oda fogják transferálni?

13.

Károlyi Sándor úrnak. 16. Aprilis, 1710. Kisér.

Minekelőtte az Kegyelmed 9-ik írott levelére válaszoljak: kívántam tudtára adni rövideden a lengyelekkel történt bajoskodásomat, az kik a minapi kecskeméti casus után Szent-Györgyre telepítettvén: zászlóstúl reám jövének vala Hevesre, a hová a palatinus is elérkezett vala, a sztarosztával; sokféle tökéletlen ígéretek után dislocáltam őket a Tisza-mellyékére, innen az Eger vizén, Csátra, Igriczre s más helységekre, — Balogh Ádámot rendelvén hátok megé, az Dunántúl való haddal, s úgy térvén vissza ide, minekutánna az moszkva lecsendesítésére

nézve tovább is kívántam volna túllök az homagium-letételt, avagy resignatióját azon tiszteknek, a kik erre magokat resolválni nem akarják. 12-ma praesentis étszaka az egész lengyelség sok istentelen praedálásokkal megindult Máramaros felé, s mindenütt elvivén magával az hozzám jövőket, csak 14. tudhattam meg bizonyossan elmeneteleket, s küldhettem curíromat Vay úrhoz, hogy az máramarosi föld-népét ellenek feltámassza; és azonnal én is itt az regularis haddal véghezvittem munkámat, s tegnap egészen — a tiszteken kívül — letévén a homagiumot, megfizettetett; melyre nézve reménlem, ezután én is alkalmatossabban fogok operálhatni velek. Bárcsak már csapás nélkül által ne bocsássák ezen lengyelséget, az mely eddig csak kárunk- s bajunkra vala, — most már az Isten megmente tulle.

Ezek így lévén, már az mi az újvári conjuncturákat illeti: igenis, látom az includált muzslaiak instantiájából, hogy nem Kegyelmednek tulajdoníttathatik, hogy eddigis többre nem ment, hanem az praedálóknak; de facta infecta fieri nequeunt. Kire nézve helyesnek látom az Kegyelmed projectumát az nógrádi operatio és arra szükséges hajdúk kihozatása iránt; sőt, ha azon alkalmatossággal az füvellés nyugodalmassabb voltára nézve lehozta is Kegyelmed az lovas hadat: nem leszen ellenemre: mert továbbvaló kínzása- és nyughatatlanságával oly alkalmatlanná teszszük, hogy legjobb idejében sem fog szolgálatot tehetni. Mivel penig, a mint tudom, Nógrádvárának vize nincsen: ha szintén az ellenségét ki nem vehetné is Kegyelmed, — szükséges, hogy vagy két, középszerű bombát meggyújtva vettessen az hegyódalban levő forrásában, hogy az által teljességesen elrontattassék; következendőképpen, a szabad-hajdúk bloquadálván az bent levő 30 németet: csak addigis míg az kútját kitisztítja, kénteleníttetni fog kimenni belőle.

Már az mi Szluha dolgát illeti: személyje ellen nekem semmi consideratióm nincsen, — hanem csak annyiban, az mennyiben sok rendbeli petyegésérül, mód nélkül gazdagulásérül, büszkesége- és competentiaírúl informáltattam vala;

mellyek ha másként remedeálhatók: benumaradása sem lesz ellenemre, ha Kegyelmed szükségesnek és jónak itéli, — kivált ha Ordódival meg nem egyeznek az privatum-haszonkeresésben, a melyhez mindakettő igen tud, — és csúfnak fogják tartani szegény Nagy-Szegi Gábort. Melyre nézve, hacsak notabilis praejudicium nélkül meglehet, talán csak azért is jó lesz lehozattatása, hogy magát ne ítélje necessariusnak lenni; hiszen, ha ugyan csak szükséges lészen, — azután is felküldhetni.

Az mi az ellenség dolgát illeti: magam sem akarnám, hogy Hajszter azt gondolná, a mit én collimálok igyekezetibül, s a melynek — opinióm szerint — nem sokára ki kell nyilatkozni; de lovainknak gyengeségét tekintvén, és az ottanvaló subsistentiának lehetetlenségét ehhez hozzája vetvén, — nem sokat fogunk rúlla tehetni.

Vay úr informatiója szerint még az erdélyi németet csendességben látom lenni: de Máramarosban valóban rút casus történt, Técsőn, a hol a vármegye gyűlése alkalmatosságával az nemességet kezdette vala fosztogatni az hajdúság, — az mellyet midőn az vármegye kívánt volna megfogni: amazok Jósika Dániel szállására recipiálták magokat, és onnan kicsapván, — verték, taglották, sebesítették a nemességet, az mely is megúnván a sokat: rajtament Jósika szállására, s fegyveres kézzel megarestáltatta az hajdúkat, és fegyverkedő adjutantját Huszt várában akarván küldeni: Jósika az úton erőszakossan elvétette túllők, s illetlen fenyegetődzéseket tész az vármegye tisztein. Melyre nézve meg fogom parancsolni, hogy megarestáltassék, és helyében a passusok oltalmára Kemény László urat fogom rendelni.

Már itten minden ehetőt megétetvén: minthogy másutt még füvet nem kaphatni, — kénteleníttetni fogok csak vagy két nap múlva is a szegi pusztára szállani, az mely Kürün alól, mintegy félmélyföldnire esik, a Tiszaparton. Megvallom, magamnak sem tesz oda való menetelem: de kéntelen vagyok vele, — mert máshová vagy a fűnek, vagy a fának nemlétele nem bocsát. Teszek mindazonáltal oly dispositiót jelek által, hogy az ellen-

ség motussát idején kitanulván: ha Gyöngyös tájékára találna is kicsapni, reá érkezhessenek.

A Dunántúl való hadakat is mellém hozom, hogy suo tempore magok hirekkel az pusztán általboesáthassam; de mivel azok mellé még több hadat is kell rendelni: ha Kegyelmed ottfenn késni találna, — küldje le az Csáky Mihály ezerét. Etc., etc.

14.

18. Aprilis, Kisér. Vay Ádám úrnak.

Noha ezelőtt két nappal érkezék az Kegyelmed 11. Aprilis irott levele: mindazonáltal, sok külső expeditiók miatt, válaszszára nem érkezhettem. A vén sárkány ¹⁾ elérkezett; de itt is hasonló nehéz indítását látom a munkának, — mindazonáltal csak hozzáfogatok én ehhez Isten jóvoltából e jövő héten, és ha Körmöczi elérkezik s capacitását tapasztalom: ezt újonnan visszaküldöm a munkácsi munkára.

Az Kegyelmed második levelében valóban illetlen dolgot látok Jósika Dániel cselekedetiben, az kinek is nem lehet ítéletem szerint olyan mentsége, hogy méltó ne légyen az arestomra; mert az ország törvényi, a mellyekre magokat az Hadi Articulusok is revocálják, authoritást adnak a Nemes Vármegyéknek az in flagranti fogott rosztevők megbüntetésére, — s maga szállását asylumnak nem tarthatja, a vármegye szabadságának nagy praejudiciumjára. Mivel penig az vármegyének tett válaszszából úgy látom, fenyegetődzik: ottbenn tovább szenyvedni nem lehet, helyette penig — magam is úgy látom, — jobbat nem lehet találni Kemény László úrnál, a kinek is intimáltuk, hogy kezére vegye a passusok oltalmaztatását, és az Kegyelmedtől adandó informatiók szerint folytassa dolgait. Rédei Mihálynak is beküldése igen helyesen esett, — az ki bemenetelivel, reménlem, megcsendesíti az felháborodott elméket; s az insurrectionnak is nagy hasznát fogjuk vehetni, ha Kegyelmed idején vehette Illosvai Imre által küldött parancsolatunkat. Consoláltatni fog a vármegye Jósika arestáltatásával, — csak bíztassa Kegyelmed tovább is őket, hogy keménykedésekben alább ne hadjanak: mert ennél

¹⁾ A munkácsi öreg francia hadmérnököt érti.

egyéb remedium nincs a sok commandírozó és magoknak despoticum dominiumot praetendálók megzabolázásában.

A szatmári bíróra legyen Kegyelmednek tovább is jó vigyáztatása, s az épületeket continuáltassa, s az ingsenérnek is rüngassa meg a zabolát a szájában, ha rosszszül cselekeszik. Az ecsedi belső téglát distrahálni nem lehet: mert Isten alkalmatosságot adván hozzá, én is idővel hozzáfogatok Ecsed építéséhez, — hanemha penes quietantias olly obligatoriát adnának, hogy suo tempore annyi téglát és meszet adnak Ecsedben helyette.

Az erdélyiek instantiája — Pater-noster, bárányláb! Consolálom őket, a mennyiben lehet; bárcsak a restantiákat fejlejténék, az mellyek fizetésére nem kényszeríthetem az éhhalásra jutott szegénységet.

Nem híjában írja Drexelius: quod nihil fit in mundo, etc. a mellyet a lengyelek elmeneteliben is tapasztalok; mert ezáltal a regularis hadakat, a kik velek jöttek vala, magamévá tettem, és cum contento ipsorum megesküdtettem, s az haszontalan tiszteket reformáltam, — melynek véghezvitelére ha előbb találhattam volna módot: eddig többet szolgálhattam volna hazámnak; de voluntier-hadam lévén: inkább híremmel, mintsem erőmmel kénytelenítettem tartóztatni az ellenséget. Ezután, kifüvelltetvén az hadakat, talán Isten kegyelméből többre fogok mehetni; — bárcsak csapás nélkül ne mennének által a lengyelek, hogy ne gondolhatnák conventiámból történt dolognak lenni; a mint is reménlem, hogy a dispositiók Kegyelmeden el nem múltak, ha Illosvai Imre nem késett. Etc., etc.

15.

Earlem. Károlyi Sándor úrnak.

Tegnap estve érkezvén az Kegyelmed 13. irott levele, — éppen nagy-péntekre, — Passio olvasása gyanánt esett olvasása, hosszúságára nézve; nem is volt unalmas: mert tudja Kegyelmed, mely kedvessen szoktuk venni az particularis informatiókat. Csak azt bánom, hogy az Illosvai Imre iránt tett projectumban oly hertelen semmi sem telhetett: mert mind elszívódván mellőlem az emberek, — nálánál jobbat nem küldhettem Máramaros vármegye a szökött len-

gyekek ellen való támasztására; s az zsákokat is vártam Kassáról s Egerből, az kikkel csak tegnap érkeztek, s az sem több hatszáznál. Gátolta ezt az vizek nagyságának híre is; melyre nézve, ha eddig haladott is, de még talán el nem múlt, — kívált ha Gál Pétert Gyöngyösön ünneplő hajdúval idecsalhatom, és megijesztvén, jót tehetek belőle.

Írja Kegyelmed az ellenség szaporodását is: de nem érhetem leveléből mennyiségét és honnan való jövetelit? S mivel Kegyelmed is csak a portázóktól értette, — mégeddig csak az hadaink szokásának tulajdonítom ezen hírt, az kik magok mentségéjül is szokták az ilyeneket költeni; igazat is mondanak: mert valóságosan megszaporodik akkor az ellenség, mikor véle nem bírhatunk.

Az hitetlenek jószágira osztott Protectiókat revocálja Kegyelmed, és azok iránt, igenis, approbálom az Kegyelmed dispositióit.

Az quártélypénz collectatiójára már kikergettem Nagy Gábort, s adtam száz katonát, kívánsága szerint, melléje, és az Kegyelmedtől küldött listák szerint parancsoltam szedését.

Vagy bánja ezután Ordódi, vagy nem, — de a svécusokat reducálván, nem lehetett halasztani Zay installátását, a kire valóban volt szüksége a regimentnek, mivel már régen fent hagyott volt rajta Ordódi.

Antal úrnak írott válaszsát Kegyelmednek nem olvastam: mert az clavisokat fordítani küldvén, hertelen küldtem kezében; mit írt Kegyelmednek? azt sem tudom, — és így azon dolog felül semmit nem írhatok. Bercsényi úrnak szőlő levelét is neki intitulálta Kegyelmed: de felszakasztván, — mivel látta, hogy nem neki szól, visszaküldötte.

Az ellenség, magamon tudom, hogy sok conceptusokat csinál magának; mellyeknek végbenvitele mindakettőnk részéről Istentől függ. Reménlem, sokat megfordítok eszében az túlsó operatiók kezdésével, az mellyekben én eddigis kéntelenül késtem. Már ordereztem őket az hozzám való jövetelre, s hétfőn Isten jóvoltából táborban szállok, a mint Kegyelmednek előbbeni leveleimben megírtam, s úgy Szluha bennmaradásáról avagy kihozattatásáról optiót adtam.

16.

20. *Aprilis, 1710. Kisér. A parolánál kiadandó parancsolatok, és füvellés alkalmatosságával observálandó rendek.*

1-mo. Commandírozattassék az két regularis regimentből kétszáz közlegény, egy jó főstrázsamester és két kapitány commandójok alatt, az kivel az idevaló jász katonák is, circiter ötvenen, a mennyin tudniillik ki fognak telhetni, előljáró-formában menjenek Szólnokig, onnan penig portaképpen egész Kécskéig.

2-do. Ezen lovasok után menjen Groczki az Szólnokra rendelt praesidiummal és munkásokkal, s mihelyest bemegy: imádságra dobót üttetvén, — azután állítsa ki a strázsákat a bástyákra, és nádból s egybül-másbül kunyhókat csináltasson az hajdúságnak, — mindenekben assistálván az munkásokat maga kedve szerint rendelő ingsenérnek; a mint magát az munkában ne avassa, hanem csak a mennyiben az ingsenér vagy assistentia, vagy más dolog végett fogja requirálni. Azalatt

3-tio. Az lovasokkal commandírozott főstrázsamester a maga truppját a Tiszaparton az ellenség felé fogja kirendelni, maga mezei-strázsáit kiállítani, és mindaddig jó vígyázásban ottan lenni, míg fel nem váltatik, szorgalmatossan vígyázván, hogy az alattavalói a füvellésnek alkalmatosságával mód nélkül el ne széledjenek: mivel nagy lévén az pusztaság, a portásra magát nem bízhatja, a kit könnyen elkerülhet az ellenség, vagy reábukván, a hátán jöhet. S ha valamely híre volna: azonnal adja tudtára Groczkinak, a kinek is meg legyen parancsolva, hogy a Zagyva felül való bástyán nádkivéket tartson, és az első hírre azok meggyújtásával jelt adjon, úgy másodszor is, ha azon hír találna confirmáltatni.

4-to. Jász-Berénybül az hajók megindíttassanak, és lisztel rakattassanak meg, úgy az czeglédi kenyér is holnap estére szállíttattassék Szólnokban.

5-to. Az regimentek quártélymesterei a szolgarenddel és bagácsiával előremenjenek, a profószokkal és melléjek szokás szerint rendelendő strázsákkal, a kik is állják el a Kűrű felé való útát, és oda ne bocsássák a rendeletlen gaz-cselédet. Mi-

vel penig az táborhelyen szűk az nád: még ma délután commandírozassék egy karabélyos jó zászlótartó, a ki Pélybül, Sülybül kötelek- és Kürürül gyalog embereket és csónokokat, nádat vágni és kévekben kötni hajtson, a szegi pusztán felül levő Tisza-fokhoz, és a kévéket jó vastagon öszveköttetvén, hányattassa a Tiszában, vagy két csónokot rendelvén az megakadott kévék lebocsáttatására, és azonkívül a több csónokokat, emberekkel együtt, egész a táborig küldje az kévék kifogattatására.

6-to . . . . .¹⁾

17.

Eadem. Károlyi Sándor úrnak.

Az Kegyelmed 16. és 17. írott leveleit ezelőtt egynéhány órával hozák, — az mellyekbül nem nagy allelujára való materiát értettem. Már az előbbeni leveleimbül érthette Kegyelmed: mi okbül haladott eddig Illosvai Imre expeditiója, az mellyet úgyis megláthatott volna Kegyelmed levelembül, hogy csak projectum volt, s az hajdúk kihozattatását és maga lejövetelét is Kegyelmednek miképpen placidáltam; ha az győri rabok relatiója igaz: úgy sem féltem, hogy megszűküljön Újvár élésbül, — de másbül praevideáлом baját, az melytül is Isten megszabadíthatja. Nekem ugyan előre fő az fejem benne, — de híjában gondolkodnom, míg jobban ki nem látjuk az ellenség szándékát.²⁾

Az újvári brigádábül az ki le akar jőni, lejöhet; az fentmaradandó ágyú alatt is találhat magának fűvellőt, — csak kenyere legyen.

Az Duna-mellyéke intacte megmaradott az Kegyelmeddel jövő hadak számára; de nagy rosszat várnék belőle, ha Tiszántül akarna menni fűvelleni, — mert már előre praevideáлом, hogy nemsokáig fog tartani nyúgodalmunk.

Bokrost s Ocskait csak állítsa helyben Kegyelmed, maga projectuma szerint: mert késő volna még Somogyival ceremoniáskodni.

¹⁾ E pont már nincs beírva a protocollumba.

²⁾ Ezen és a következő két kikezdés, néhány indifferens szó kivételével, merőben clavisálva volt.

Nem tudom, ki vagy az Nógrád alá küldött hajdúsággal, — az melyet csak azon hegyekben kellene hagyni, ha tudna élni, s nem félténénk a szélledéstül; különben csak hozzám orderezze Kegyelmed: mert úgy sincs Szólnokban mit tennem. Groczki nem több hatvan hajdúnál, minden díb-dábjával; még Egerbül hozattattam melléje százat, — ez nem elég. ¹⁾

A Tiszántúl még mindenek csendességben vadnak, az mint az annectált levelekbül meg fogja láthatni Kegyelmed.

Megcsalja Kegyelmed magát, ha elhitette, hogy memoriter tudja az clavist, mind secretariussával együtt; melyre nézve, ha azt akarja Kegyelmed, hogy én is megfordítva oly szaporán olvassam, mint Kegyelmed írja, többször nézzem a tabellában, — vagy visszaküldöm, hogy maga megfordítsa.

18.

Eodem. Vay Ádám úrnak.

Az Kegyelmed 16. irott levelébül értvén az kövári constitutiókat: helyesnek láttam Keczei iránt való vélekedését; melyre nézve Urai változása is jól esett, — Szent-Páli mindazonáltal mirevaló legyen? nem tudom, sok rossz actussira emlékezem: de jóra egyre sem; de ha szintén mezzőben jó volna is, — avval nem mindenkor jó várban az ember. Melyre nézve jobbrúl kell gondolkodni, s talán nem lesz rossz Komlóssi Sándor, a kinek szabadságában kellene hagyni, hogy magának választana kapitányt: mert Balognak sok, ábrázatjához illendő cselekedet tudom, s Kegyelmed is hallhatta Forgách Simon úrtúl; s ha Uraiban megcsalatkoztunk: tartok, ebben még jobban meg ne csalatkozzunk!

Keczelit avval, hogy Kegyelmed kihozza, nem szükséges mindjárt nyakamra küldeni, — úgyis elég körülöttem a sopánkodó és kérő ember, s Kegyelmed is vigyázhat reá, maga mellett tartván, s experiálván helyes suspicióinak valóságát, — mellyek ha nem verificáltathatnának: könnyebben applicálhatja Kegyelmed ott, mintsem én itt.

Ha Komlóssit azért jónak itéli Kegyelmed: nem szüksé-

¹⁾ E kikezdés ismét clavisált.

ges instellatiójára más parancsolatomat várni, — mert olyan consideratiójú erősséget nem jó sokáig állandó commendans nélkül hagyni, etc.

Jósika iránt való dolgokat, im, újobban includáltam Kegyelmednek. Etc., etc.

19.

Die 26. Aprilis, Szeg, 1710. Károlyi Sándor úrnak.

Az Kegyelmed 20. és 22. irott leveleihez képpest noha méltán vélhetem, hogy ezen levelem Kegyelmedet útban fogja az hadakkal találni: mindazonáltal ugyan csak válasz nélkül hagyni nem kívántam, — kivált az mennyiben Balog István és Somogyi Ferencz regimentje dolgában szükségesnek ítéltem válaszat. Nem tudom, miért ellenzi Bercsényi úr ezen dolgot? az melyről nékem semmit sem írt; de az minapi resolutióm szerint is ma újonnan megírtam ő Kegyelmének, hogy placidáltam.

Az élés beszállítása Illosvai Imre által, magam is bánom valóban, hogy elmúlt, — de nem tettem rólla: mivel még nagyobb consequentiájú dolog következhetett volna az lengyelek szabadossan való elbocsáttatásokból; és noha most sem vagyok bizonyos: ha tölt-e valami a dologban? — legalább feci, quod potui. Talán még azután is találhatunk ebben módot, kivált ha Kegyelmed a Dunamellyékére száll hadaival.

Itt nékem semmi újabb occurrentiáim nincsenek, s valóban bánom, hogy az lovak gyengesége miatt még egy darabig kéntelen is suspendálni kell az Dunántúl való expeditiót, — az mely hadakat ma várom be táboromban.

20.

Szeg, 29. Aprilis, 1710. Az erdélyi bujdosó Rendeknek.

Valaminthogy az Kegyelmetek hozzánk küldött leveléből és embere által kedvessen értettük: mennyire általlátta ügyünk közönséges boldogulása mellett fáradozó gondviselőségünket és fáradságimat, — hasonló szomorkodás nélkül nem eshetett előttünk való declarálása bujdosó Híveink sok rendbéli nyomorúságinak, és az hadakozás változó sorsából

eredett nyughatatlanságokat, a mellyeket kénteleníttetnek újonnan előmben terjeszteni az máramarosi consultatióink alkalmatosságával proponáltatott instantiájokkal. Lehet kinek-kinek friss emlékezetiben ugyanakkor emanált kegyelmes resolutiónk is, az mely által az Moldvában s más idegen országokban securitas kedvéért való kiszállíttatását bujdosó Híveinknek nemcsak megengedtük vala: de az Főtiszt-Híveinknek azoknak conscriptióját is committáltuk, — teljes reménységgel lévén, hogy kiki azok közül általlátván, hogy hosszas hadakozásunknak és szenyvedésinknek hazánk óhajtott boldogulásánál egyéb célja nincsen, s magokat önként arra, mind az közönséges Confoederatio, mind Urok, Fejedelmekhez letett hitek által kötelezték, — cselédjek kiszállíttatása praetextussával azt megmásolni nem szándékoznak; járulván ehhez az isteni, igaz ítéletű, rajtunk történt, földnek terméketlenségéből eredett sok nyomorúsága a szegénységnek is, az melynek nemcsak a restantiák complanáltatására való tehetségét ¹⁾ nyilván tapasztaljuk: de az következő s reá limitálandó intertentióban is annak is könnyebbséget mutatni kénteleníttetünk. Melyre nézve nemcsak azoknak, az kik magokat előttünk bjelentették, expedálni kívántuk passusinkat: de Udvari Főmarschallus és Tanács Hívűinknek is ²⁾ elegendő authoritást adtunk, hogy azoknak is, a kik következőképpen, a feljebbemlített okból kimenni kívánnának, passust adhasson, — oly conditióval mindazonáltal, hogy valaki közülök az hadakozásra habilis lészen: cselédjének accommodatióját helybenállítván, visszajönni tartozzék. Mint-hogy mindazonáltal az forgó szerencse változási között is fegyverünk boldogulását és országunknak ellenségünk kezéből következhető visszanyerését is, mind Istenben vetett reménységünk, mind ez által ingyenvaló kegyelméből következhető fegyverünk szerencsés vezérlése után reménlhetjük: az Főtisztek és Tábla-Fiai személylek szerint való kimeneteleket annyivalisinkább meg nem engedhetjük, a mennyivel nagyobb

¹⁾ Így; de tollhiba lesz, ép ellenkezőleg, „tehetetlenségét” helyett.

²⁾ Vay Ádám.

remétségben vagyunk, hogy tisztek és hivatalok functiójára szükségünk lehet, — cselédjeknek kiszállíttatását mindazáltal kegyelmessen placidáljuk ; noha ezután is mindazoktól az intertentiót, — az mennyire a megnyomorodott szegénységnek ereje engedi, — denegálni nem kívánjuk, a kik akár személyekben, akár cselédjekkel együtt hazánkban bennmaradni kívánnak ; mellyek iránt hogy teendő dispositióink is mind igazságossabban, mind rendesebben következheszenek : az bennmaradandó és kimenni szándékozó személyeknek újabb conscriptióját eltávozhatatlan szükségünknek lenni ítéljük, hogy az által tudniillik valóságosan comperiáltatván számok, — mind a szegénységre, ereje szerint, repartíáltassanak, mind kívánságunk szerint az városokra, és más kerített avagy bővebb népű helységekre lehető dislocatiójokról parancsolhassunk. Hogy peniglen azon idő alatt a mindennapi intertentiójtól meg ne fosztassanak : azon Nemes Vármegyéknek, az mellyekben eddig dislocálva voltak, intertentiójok felül kegyelmessen parancsoltunk, — úgy mindazonáltal, hogy az csak ad ultimum May, az eddig practicált modalitás és dislocatio szerint, — az lovak és marhák intertentióján kívül, — administráltassék intertentiójok ; melly idő alatt Főthesaurarius Tanács-úri Hívünk ¹⁾ véghezvitetvén az conscriptiókat : azoknak decrestentiája szerint fogunk dispositiókat tenni, az bennmaradandók következő intertentiójárúl. Minden Renden levő bujdosó Híveink bizonyossok lévén tovább is abban, hogy valamint eddig országunk és hazánk boldogulásáért életünket és minden fáradságunkat felszentelvén, kit-kit önként is közzülök fejedelmi kegyelmességünkbul és atyai gondviselésünkbul kirekeszteni nem kívántunk, — úgy tovább is akár országunkban s hazánkban, akár más szomszéd, barátságos országokban is tehetségünk szerint éltetni és protegálni kívánunk ; a mint is mindezekről a két oláhországi vajdának írott leveleinket küldjük.

---

¹⁾ Barcsay Ábrahám.

21.

Eadem. Az erdélyi Evangelica Communitasnak.

Noha hadakozásunknak eleitől fogvást tapasztaltuk ellenségünknek sok színes praetextusok és ámítások feltalálása által következett incselkedésit, — a mellyek által hol az recepta religiók, hol az törvényes szabadságunk, hol az privatum haszon- és dicsőség-keresést vévén színes okúl: hazánkhoz és nemzetünkhöz való igaz sinceritásunkat s szeretetünket feketíteni és mocskolni kívánta; az mely újonnan emanált hitegetésirül és assecuratioirül emlékezik mindazonáltal Kegyelmetek, — azoknak valósága még előttünk nem constál. De mivel ezen Kegyelmetektől jól observált álnokságát is az elébb említett practicáihoz hasonlónak lenni látjuk, — annak valóságában is kétségünk nem lehet; és minthogy az Kegyelmetek hozzánk eddig mutatott és most is continuált hűsége, s szabadságához való igaz szereteti már megértette, mind megmutatta ezen szépen zöldellő és reménséget jelengető fűben elrejtett kígyónak fulánkját, — teljes háláadó szívvel vesszük az Kegyelmetek példás hűségü indulatját, az mely által maga örökös szabadságának, a szabad választás által fejedelmi székbén helyeztetett Fejedelmének manutentiojával consulálni kíván, és eztet mind törvényinek, mind szabadságinak, úgy jövőendő reménségének is legerőssebb oszlopául állítja, — bölcsen considerálván: mit lehessen reménleni attúl, a kit vagy az csalárdság, vagy a kéntelenség, nem az egyenes és tiszta lelkiismeret s kötelesség vezérel az igazságtételre, s hihető, frís emlékezetben tartja ezen, már egyszer, boldogemlékezetű Apaffy Mihály Fejedelem praedecessorunk idejében éles horgára ragasztott jóízű eledelt, a sok rendbéli, újabb-újabb, lelki s testi szabadságot confirmáló és megújító diplomák által; de ennek édessége csakhamar elolvadván, — csaknem késűn vevé eszében az torkában ragasztatott horgot, az melylyel kihúzzattaték vala a szabadság elevenítő és tápláló kies forrásábúl. Ámbár azért Hollandiában való menetelitől fogvást Dobozy István Hívünk levelét nem vettük is: magunk követje és embereink gyakorta lett tudósításibúl mindazáltal tapasztalván dolgainak jó folytatját, és pártfogói sinceri-

tássát, — eziránt való Kegyelmetek vélekedésében is nem kétkelhetünk; és valamint eleitül fogvást Kegyelmeteket minden igazságos dolgai folytatásában secundálni kívántuk, Dobozy István Hívünk ezen követésre való választására is teljes szabadságot adtunk, — úgy annak megváltozását is ellenzeni nem kívánjuk, s helyette tett Tekintetes Nagyságos Teleki Pál Uri Hívünk választását is kívánsága szerint approbáljuk, annyivalisinkább, mivel az feljebbemlített embereink relatiójából, Dobozy István már, — apja halálára nézve — Hollandiából visszatérését is bizonyossan értettük. Mindezek felett teljes bizodalommal vagyunk, hogy feljebbemlített Teleki Pál Uri Hívünk nemcsak ezen követésztől magát menteni nem fogja: de szerencséjének tartani, hogy ily nagy állapotban hazájának s vallásának fog szolgálhatni. A mi pedig az ehhez szükséges költséget illeti: annak az Kegyelmetektől projectált mód szerint administratiójáról Debreczen várossának irattunk, — ajánlván arra is magunkat ex superabundanti, hogy, ha szintén azon kétezzer forintot az adósság megfizetése fejében nem akarnák letenni, — az melynek megfizetését talán magunkra vállaltunk is, — annak jövődöbeli defalcatiójában készek leszünk az várost sóul contentálni, az erdélyi hadainkra rendelt tertialitas dispendiuma nélkül; melynek successusáról Kegyelmeteket bőven fogja informálhatni hozzánk küldött követje. Etc., etc.

22.

L'adem. Teleki Mihály úrnak.

Mind az Kegyelmed, de az magok leveléből annál is inkább hővebben értettük bujdosó erdélyi Híveink sokféle szorongattatásoktól és nyomorúságoktól okozott, hol meghült, hol megújuló reménségű szándékit, — mellyektől szorongattatván: hol hazájokból és országok megmaradott részéből is kibujdosni, — hol nemzetek között megmaradni, — hol megint visszajönni, — hol talán másként is gondolkodni kén-telenítettnek. De mivel hazámnak igaz ügyét tiszta lelkiismerettel folytatni kívánom: mind az Istenben minden tétovázás nélküli vetett reménségem, mind az kereszténység hozza magával, — akárkitől is inkább akarok megcsalattatni, mintsem

valakinek sokszor letett hitiben ok nélkül kételkedjem, annyi-
val is inkább, mivel instantiájok a Tanácstúl is recommendálta-
tik: az Főtiszteken és Tábla-Fiaiin kívül, — az mellyeknek
tudniillik az ország szolgálatja az kimenetelt meg nem en-
gedi, — senki cselédje vagy személlye kimenetelit, úgy az in-
habilissek beunmaradását is ellenzeni nem akartuk, noha to-
vább is a szegénység tehetsége szerint való intertentiót nem
denegáltuk volna; protectiójokrúl a vajdáknak irattunk, —
mellyeknek effectuatiója mivel csak egyedül magok akarattjá-
túl függ, jöllehet az Portátúl is sokszor parancsoltatott, —
arrúl senkit is nem assecurálhatok, noha már az moldvai új
vajdátúl is nagyigéretű ajánlásokat vettünk.

Mit resolváltunk penig az reformatusok és evangelicusok
communitássa nevezeti alatt küldött instantiára: tudjuk, Ke-
gyelmednek is tudtára lészen; de az mennyiben azon dolgot
igazságos- és törvényesnek lenni ítültük: minden úton-módon
secundálni kívánván, az Kegyelmed öcsese küldését — annak
továbbvaló sollicitatiójára — nem reprobálhattuk; s úgy vél-
jük, hogy ezen dolgot Kegyelmed is bőven considerálván,
könnyen által fogja látni, hogy hazájában való maradásával
is akármely hivatalban sem tehet nagyobb szolgálatot, mint
ezeknek külső országokon való folytatásával; s ezeket consi-
derálván, remélnjük, se maga, se Kegyelmed útját tovább
ellenzeni nem fogja, — kívált az midőn írott levelének is con-
textussábúl is nagy kedvessen értjük hazája s ura szolgálat-
jára devoveált igaz hűségét és maga eleitül reá deriváltatott
hazánkhoz való devotióját, s példás háláadoságú kötelességét
látjuk, s annak jeleit esztendőktől fogvást sok változások kö-
zött is tapasztaltuk, s tapasztaljuk is. Terjeszti újonnan is Ke-
gyelmed, — avagyis inkább: hazájához való buzgó szereteti
újonnan is kénteleníti Kegyelmedet előnkben terjeszteni sok-
szor reiterált instantiáját, az mely által eleitül fogvást hazá-
ját nemcsak a tanácsi hivatalban elméjével: de fegyverével is
szolgálni kívánja; és az midőn az ebben található obstaculu-
mokkal meg nem elégszik: kívánjuk, hogy hozzája való in-
dulatunk és teljes sinceritásunk jeléül vegye ezen Magunktúl
dictált válaszunkat, és az midőn mind hűségít, mind igaz de-
votiójú kötelességít, úgy hazájához való buzgó szeretetít nagy

hálaadó szívvel mindeddig recognoscáltuk, recognoscáljuk is : távoztassa el legelsődször is elméjéből, hogy azokra való nem applicáltatása is, az mellyekre maga-magát applicálni kívánta, vagy diffidentiából, vagy másoknak vádjából származott volna ; — de considerálja legottan Kegyelmed, hogy valamint az Isteni Bölcsesség minden teremtettt állatit az emberi nemzet alá vetvén, mindenikének maga tulajdonsága szerint való applicáltatását bölcsességére és ítéletire hagyta : úgy hasonlóképpen az emberi nemzetet királyságok és fejedelemségek alá osztván, az törvény és igazság szerint való applicáltatásokat kormányok alá hagyta, — és a mennyiben a fejedelmeket is köz,- emberi gyarlóság alá vetette, s ezeknek is mindent egyedül magok erejével véghezvinni nem enged : alattavalóit segítségül rendelte, s kinek-kinek applicatióját kétségkívül szabadakaratjukra hagyta, mivel túllők egyedül kíván számot jó vagy rossz administratiójok és országlások folytatásáról ; melyből származik, hogy senki a fejedelmeknek vétkül nem tulajdoníthatja, ha nem mindenkor kívánsága szerint való szolgálatokra applicáltatik, — csak az maga igazságos cselekedtiért ne praetereáltassék, melynek rendi szerint minden birodalom és fejedelemségek alatt, az embereknek geniussához avagy capacitássához applicáltassanak is az hivatalok. Ne vélje Kegyelmed mindezekből, hogy Kegyelmednek az hadi kormányozásokra vagy capacitássát, vagy indulatját nem láttam volna, — az mellyet rész szerint mind Besztercze, mind Kolozsvár megvételeben, úgy egyéb más alkalmatosságokban is tapasztaltuk ; de álljon reá Kegyelmed maga részéről is, hogy azoltától fogvást sok szerencsétlenségek által változott hadakozásunkat több interveniens circumstantiák, conjuncturák, és tiszteink experientiája szerint kelletik folytatnunk, — kivált az mennyiben országunk ügyét magyarországi haddal is kell oltalmaznunk, — egy szóval, mindezekben oly külömbkülömbféle reflexióval lennünk, hogy az commandírozó tisztek egyenetlensége avagy visszavonása miatt, a melyből eddigis csak gyakran nagy fogyatkozások estenek, hadakozásunkat ne szerencsétlessük. Tudjuk ugyan jól, ebben is nükre nem resolváltathatná Kegyelmedet hazájához való szereteti : de csak ezelőtt két esztendővel is tapasztaltuk, mely hamar únta meg

Kegyelmed az dolgoknak egyenlő értelemmel való folytatását; s rövideden kimondván: ha az dolgoknak folyását jól megvizsgáljuk, hadakozásunk nehézséges folytatása miatt csakhamar következhető fogyatkozásokat megfontoljuk, — méltán tarthatunk, hogy inkább bestelenségére, mintsem becsületire vezérelné Kegyelmedet kívánsága.

Nem kívánjuk evvel az táborozástúl és hadakozásban felettébb is szükséges s hivatalja szerint való tanácsadástúl eltiltani: mert mind személlye, mind tanácsadása Kegyelmednek előttünk kedves lészen, az melylyel Kegyelmed is maga hivatalja szerint szintén annyit, s még többet is mintsem fegyverével, szolgálhat hazájának. Hasonlíthatnánk talán ezen Kegyelmed kívánságát az közönséges emberi kívánságokhoz is, az melyek gyakran Isten előtt olyak szoktak lenni, az melyek az kívánónak nem mindenkor javára czéloznak: de az gyarlóságunkon könyörülő nagyirgalmú Isten, ha szája-ízint nem esik is, kívánságát mindenkor betölteni nem szokta. — s csak idővel látja meg az ember: mely helytelen volt kívánsága; s úgy reménlem, ezt még jövődöben Kegyelmed is tapasztalni fogja, a kinek se személlye szerint való érdemét, se hozzánkvaló szoros devotióját evvel feledékenységben hozni nem hogy kívántuk: de Isten boldogulásunkat elérni engedvén, reménljük, meg fogja Kegyelmed is tapasztalni, hogy hálaadásunkban, — melyhez való bizodalom vezérlette Kegyelmedet hűségünkre, — fogyatkozást nem tapasztal, kívált ha mi is általlátjuk, hogy ily sinceritású declaratióinkat egyenes értelemmel veszi Kegyelmed.

23.

Eudem. Az Tanácsuraknak.

Teljes kedvességgel láttuk, hogy a midőn mik is az hadakozás vezérlése és folytatása által köz, nemzetünk ügyét előlmozdítani szándékozzuk: Kegyelmetek is azalatt magok hivataljának megfelelni akarván, mind az bujdosó Híveink megmaradásárúl, mind oltalmazásárúl gondolkodik, és azoknak végbeviteleiben fáradozik is. Tudjuk jól, mennyire kívántassék az jó tanács az hosszas nyomorúságtúl szegénységre és a szerencse változása miatt kétségre jutott elméknek, —

mellyeknek ha szintén emberi mód és az hadakozásnak rendi szerint mutathatnánk is securitást: de, mivel az kinek-kinek elméjével meg nem egyeznék, mivel az Istenben egyenessen nem bízó embernek állandó reménsége nem lehet, — haszontalan volna elmélkednünk is mindenikével elhitetni securitássát. Az midőn pedig bujdosó Híveink instantiájok Kegyelmetekkel megegyezett akaratból expedíaltatott: teljes bizodalunk lévén az Kegyelmetek hűségében, nem kétljük, jól megvizsgálta Kegyelmetek okát: ki mi végre kéredzik? és hogy nem devialásra czélozik elméjük. Mert, ha szintén teljes hiszemben vagyunk is, hogy igaz ügyünk az hitetlenek fegyverén jövődre is triumphál: országunk külső dolgaira nézve is szükségesnek látjuk az nevezetes emberek és familiák hűségünk mellett való conservatióját, — s azért kegyelmessen resolváltuk is az passusok expeditióját, a mint Kegyelmetek az bujdosó Híveinknek írott levelünkben meg fogja érteni; kiknek tovább is elméjeket hazánk közönséges javára nézve kormányozza úgy Kegyelmetek, hogy cselédjeiket jó rendben hagyván, minden parancsolatunk várása nélkül vissza is térjenek az egészségesek. Bízató-patensül pedig adjuk mindnyájoknak a Szent-Írásnak egész historiáját, a melyből kiki általláthatja: mely csudálatos úton s módokon, minden emberi elme felett szokta az Isteni Bölcsesség vezérelni az benne tétovázás nélkül, egyenessen bízókat, és a szerencse közzé ottan-ottan változásokat is vetvén: hol kétségben ejti, hol reménséggel felemeli az emberi elmét, — csak azért is, hogy maga hatalmát és dicsőségét vele megismértesse. Tudjuk jól, hogy talán magunkat oly választott népének lenni nem mondhatjuk, mint régenten a zsidó nemzetség vala: de bizonyára, az benne való egyenes bizodalunk által magunkat avvá tehetjük. Nem írjuk azért ezen lelki vígasztalást, hogy más egyéb, emberi gyarlóságunkat vígasztalható s gyenge elménket bízatható s boldogulásunkat reménltethető mediumunk nem volnának: de mivel mindezekben olly állandóságot, mint amabban, senki sem ígérhet, — amarra inkább mintsem erre támaszkodni kívánunk. Az mennyiben mindazonáltal az Isteni Felség az mi gyengeségünk és munkánk által is kívánja maga felőlünk elrendelt végét mintegy kimunkálódtatni: ímé.

mindazoknak követésében is életünket és fáradságunkat nem kímélvén, hadainkkal együtt fáradozunk, — hogy ebben az hazában ellenségünk fegyvere ellen ügyünk boldogulván, annál is állandóbbképpen végezhessek országunk dicsősséges szabadsága conservatiójára czélozó munkánkat. Hogyha mindazonáltal az előttünk lévő ellenség annyiravaló időt ad: teljes igyekezettel azon leszünk, hogy az következő nyári táborozás alkalmatosságával előlvehető és jövőendő munkáinkról is Kegyelmetekkel tanácskozhassunk.

24.

Eadem. Barcsay Abraham Tanácsúrnak.

Jóllehet, úgy gondoljuk, hogy mind az Tanácsuraknak adott válaszunggal, mind bujdosó Híveinknek adott kegyelmes resolutionnkkal az Kegyelmed nekünk írott levelére is elegendő választ tettünk: mindazonáltal annak tenorából tapasztalván az Kegyelmed hazájához való állandó szeretetét és annak boldogulása iránt fáradozó elméjét, — bölcse és szíves opinióját válasz nélkül hagyni nem kívánjuk. Helyessen ítéli ugyanis Kegyelmed, hogy minden fáradságunk közt, ügyünk boldogulásából következő országunk megnyerése- és szabadságának conservatiójáról meg nem feledkeztünk: mindazonáltal könnyű nekünk is ítélni, hogy mindazon szíves munkáinkkal kinek-kinek elméjét nem contentálhatjuk, — melyből következhető zúgolódásokat is nem csudáljuk. Im, mindazonáltal, az mint az Tanácsuraknak is megírtuk, teljes tehetőségünkkel azon leszünk, hogy az Kegyelmed opiniója szerint is felvehető és veendő igyekezetünket közölhessük.

25.

Eadem. Vay Ádám úrnak.

Alkalmas időtől fogvást nem vévén az Kegyelmed tudósítását: impatienster vártuk az Kegyelmed tegnapi napon érkezett és hozzám elszakadozva hozott copertájú levelét; s valóban, kedvessen értettük Vay László szép actussát és az által következő megzabolázását ellenségünknek, — s Illosvai Imre negligentiáján pedig eleget nem csudálkozhattani: holott már gyakran volt az ilyenekért mind büntetése, mind leczkéje.

Úgy látom mindazonáltal, hogy szándékunk jobban ment volna véghez, ha a szóval küldött order helyett írásban tettem volna fel Kegyelmed parancsolatját; mert ugyanis, ez nagy importantiájú s consequentiájú dolog lévén: nem reprobálhatom Jósika és Koncz Jakab válaszsát, a melyben scriptotenus kívánták az ordert, melynek idején való érkezésével talán még reparálhatták a fogyatkozást, — melyről óránként is várjuk az Kegyelmed tudósítását.

Nem kétljük ugyan, eddig talán már Kegyelmednek eshetett értésére az Maros-mellyéki ráczság gyülekezeti, és Makónál tegnapelőtt való általköltözése, — melyről jóllehet hirdeti az köz hír, hogy a szolnoki munkát kívánja impediálni: de mivel azon már Isten kegyelméből munkában vett erősséghez csak egy mélyföldnire vagyunk táborostúl, — nem véljük, hogy sokszor csekélyebb erő által következett megszegyenítettése után, oly felfuvalkodott szándéka lehessen. Melyre nézve elhitettük magunkkal, hogy inkább máshová fordítja szándékát, megtudván Károlyi úrnak Érsek-Újvár táján való létit; reménlem mindazonáltal, hogy Kegyelmed is, erejéhez és alkalmatosságához képpest, vígyázatlanul nem fog taláztatni.

Stampa, úgy látom leveléből, okoskodik, és maga imaginált tudománya megmutatására holmi difficultásokat talál a szatmári épület iránt, s oldalúton küldvén levelét, azt későbbben vettük; hogy azért a munka hátramaradást ne szenvedjen: ímé, végső parancsolatunkat includáljuk nékie. Etc., etc. ¹⁾

26.

Eszterhás Antal úrnak. Atány, 5. Maj, 1710.

Az mai levelemben már véletlen utazásomról tudósítván Kegyelmedet, némely szükséges dolgokról való dispositiómat is halasztani nem kívántam; és mivel tovább is considerálván az hadi conjuncturákat, Szolnok épületinek continuatióját leg-szükségesebbnek találom: lehetségesnek is nem látom, hogy annak perfectiójáig az Dunántúl való operatiókhoz is kezd-

---

¹⁾ Eddig a 2-ik számú füzet. Eredetije a kir. kamara levéltárában. Ez is Kántor István írása.

hessünk, avagy Kegyelmed helyéből az tábort kimozdíthassa ; melynek okáért legfőbb célja s gondja legyen, hogy azon erősséget mentül hamarább perfectióban vétesse és megpalezátáztathassa. Az vén ingsenérnek kiadott, és kétségkívül ő tülle Körmöczinek hagyott parancsolatim szerint erre mennyi munkás rendeltetett ? constál jól mind Török Andrásnál, mind Csalánál ; s azoknak praestálására azért compelláltassanak az vármegyék, vagy pénzül, vagy munkásul, egy munkásért napjában tíz-tíz polturát számítván, — mert csak az jászoknak engedtetett el ötvenig való munkás, az hajdú praestálásáért : mivel ötven hajdúnak fegyveressen való előállítását, fizetését, ruházatját és intertentióját magokra vállalták, a kik ingyen is tartoznak dolgozni. Már penig, reménlem, a szálakban nem leszen fogyatkozás, az mellyekkel Kürühöz érkeztek ; s ezen szükségre a sós-szálakat is lehet fordítani, — a só mindazonáltal semmiképpen ne distraháltassék, mivel az se nem enyim, se nem az országé, hanem Török Andrásnak bőven parancsoltam, mitévő légyen véle ? Hogyha penig a szálak elegendők lesznek az duppla palezátázásra : a többi conserváltassék a Tisza általkötésére.

Az mi az tábor intertentióját illeti : az honnét teljék ki ? tudom, discursusimból is hogy jól constál Kegyelmednél ; az Commissariatusság dolgát mindazonáltal leginkább azért kívánám hogy tovább is Török András által folytatnatná Kegyelmed, hogy ezen következő campaniánk alkalmatosságával történhetvén az Kegyelmed oldalam mellől való eltávoztása : lehessen mellettem continue oly személy, az ki az dispositióknak folyását exacte tudja, — a mely igen szükséges, hogy tudhassak kinek hitelt adni, a szokás szerint felettébb bőv mértékben practicált commissariusok mentségi között.

Úgy jut eszemben, hogy eljövetelem alkalmatosságával s értésére adtam vala Kegyelmednek, hogy az Nógrád vármegyében az Kegyelmed assistentiája által szedendő pénz incassáltassék, és Kegyelmed is az maga adósságának megfizetését ex cassa várja ; hogyha mindazonáltal megfélekedtem volna : újonnan is kívántam Kegyelmednek értésére adni, úgy aztat is, hogy azon executióra kiküldött tisztinek az tábori szükségre való cassák szedéséről is parancsoljon.

Sötér, Kókai és a jász-ezrekről micsoda dispositiókat tettem, és nekik Károlyi úr által micsoda ordereket adattam? úgy tudom, parancsolatomból megírta Kegyelmednek: mivel ezen, Atányban kezdett leveletem is csak itt lehet végezni, ő Kegyelmet pedig mondva hátrahagytam volt Hevesen, hogy azon expeditiókat véghezvitesse; ne vélje azért Kegyelmed annak, mintha ő Kegyelme által kívántam volna ordert adni Kegyelmednek. Szükségesnek ítélem mindazonáltal, hogy Kegyelmed is maga következhet orderit az feljebbemlített információk szerint folytassa.

Scharier regimentje mundírja csináltatására szükséges, hogy gyakorta leveleivel ösztönözze Kegyelmed Darvas Ferenczet, úgy az pantallérok megcsináltatására is, az mellyek törött-szíjból, fejr-abával borítottak légyenek. Schariernek adattatott bőr és fadgyú, — csak az felmetélt szíjjak küldetessenek borításra Egerben.

Mely szükséges légyen a jász-berényi magazinum Szólnokra való szállíttatása: mind Török Zsigmond által tett izenetemből, mind Károlyi úr leveléből tudva lehet Kegyelmednél, — annak effectuatióját mindazonáltal újonnan is solennissime recommendálok, nemes-társaságunkbéli seregemnek gondviselésével együtt, a kik ifjúságoktól viseltetvén, talán néha untatni is fogják Kegyelmedet az portázásért, melyről rövideden kívántam informálnom Kegyelmedet, hogy azon ifjúságot formalis és regularis hadakozásra kívánván tanítani: kevesenként commandírozni csak azért is nem szoktam, hogy az ellenkezéstől és volatilis „rajta Miska!“ hadakozástól elszoktassam őket. Alkalmatosságát látván azért Kegyelmed: olykor egy brigádát elküldhet, oly commandírozó tiszttel, a kitől tanulhatnak. Rangja mindazonáltal egy strázsamesternek legelső compániás-kapitányi lévén: más kapitánytól nem függ, hanem főstrázsa-mestertől; ha mindazonáltal ezeknél is feljebbvaló tisztek volnának a commandóban: directe a legfőbb tiszttől fog függeni, és a parolát is tülle kivenni.

Az mi már az hadi operatiókat illeti: noha nem reménelem, hogy eltávozásom alatt következék oly notabilis motussa az ellenségnek, az mely miatt ezen dispositiómban valamely változások interveniálhatnak, — mert reménelem, holnapután

Isten jóvoltából Zéténben találom az moszkva követet, az kivel szemben kell lennem, s ott dolgaimat hamar elvégezvén, hasonló sietséggel kívánok visszatérni, — mivel mindazonáltal az hadakozásnak dolga mind változó, s mind bizonytalan: három legkiváltképpen való casust praevideálok, t. i. vagy hogy az vadkerti, szécsényi, losonczy, és talán Újvár tájékáról szaporodható ellenség is öszvegyülekezvén, hírére nézve az jász-berényi magazinumot látogatja meg, vagy Kegyelmedet directe felkeresi, — melyre könnyű az resolutió: mert, ha erejéhez való lészen, síkon lehet, — jobb lesz avval most megmarakodni, az egész körülbelől levő hadakat contrahálván, mintsem akkorra halasztani, az mikor öszvegyülekezik egész ereje, kivált ha csak az három postírungheli volna, a honnan, — akármiként hazudjanak portásink, — de több tizenkétszáz lovasnál ki nem jöhet; ha pedig Kegyelmed, erejét felülhaladó gyülekezetre nézve tanácsosnak lenni nem látná az verekedést: nyomakodjék az három-város felé, és onnan a Dunamellyékire, s ha oda is utánna találna nyomolni, — maga kedve szerint hurezolhatja fel s alá a pusztán. Minthogy pedig in illo cusu az hátramaradott udvarom és lovaím Kegyelmednek úgyis impedimentumára volnának: küldje azokat Török Andrással, cum sufficienti securitate, Eger felé.

Ha az ellenség pedig ugyanakkor, egy értelemmel az rácságot is öszvegyülekeztetné, és mintegy kétfelül aggrediálni kívánná: ennek is practicálta Kegyelmed Dunántúl a modalitássát; s nincs is jobb mód, mint a leggyengébbet aggrediálni. Szólnok oltalmát mindazonáltal leginkább, mindenekfelett vegye elméjére Kegyelmed: mert az mostani statusunkhoz képeest, és az hadakozás folytatására nézve, importantsabb helynek tartom Egernél; melyre nézve szükséges, hogy in illo casu defensiójáról minden útakon-módokon provideáljon. Az jász-berényiektől vett szárazmalmot állíttattassa fel Kegyelmed azon erősségben, és nihent in statu defensionis lesz, — vagy négy apró-taraszkot hozattasson beléje Egerből, elegendő munitióval.

Mindezek történhetők: de az mostani constitutiókra nézve leginkább azt itélem, hogy Vác tájékára táborban fog szállani az ellenség; mely ha úgy következnek: legelsődször is

azon légyen Kegyelmed, hogy erejét és táborhelyét kitanúlhasssa, és engemet az iránt informálván, bőven fogom Kegyelmedet tudósítani: mitévő legyen? Hogy penig in illo casu legkiváltképpen visszatérésem alkalmatosságával azonnal az operatiókhoz kezdhessünk: a szükséges flüvellő-szekereket, minden companiára kettőt számlálván, repartíaltassa Kegyelmed az vice-ispányokkal, és exigáltassa is, csak in summa kiadván nekik: mellyik vármegye mennyit praestál; és az hadainkat tápláló szegénység kéméllésére nézve azon legyen, hogy Nógrád és Hont vármegyéből mentül jobban segíthesse magát. A szekerek mellett kaszúk és béresek is értetődjenek, — azok mindazonáltal az companiáknak és regimenteknek ne assignáltassanak, hanem egy főszekérmester inspectiója alatt legyenek, az ki hordattasson fűvet, és rakattassa a companiák eleiben kinek-kinek az obtingensét.

Mindezek felett az jó és szorgalmatos correspondentia szükséges lévén: Kegyelmed az postalis lineán curírok által folytassa leveleit, in casu necessitatis az újvári clavisekkel élven.

Bizonyos lehet Kegyelmed abban is, hogy eltávozásommal az Dunántúl való operatiók is postponáltatni nem fognak, — mellyek sokkal alkalmatossabban fognak esni, ha elébb az ellenségnek szándékát és erejét gyülekezetiből valóságosan kitanúljuk. Én is, a mint írák, útamat úgy siettetni fogom, hogy mostani hazánk szolgálatjában felvett utazásom is az hadakozás folytatásában is gátat ne vessen.

Noha Hevesen létemben leveléből értettem Rétei Jánosnak Szent-Erzsébetre való érkezését, az ki onnan mind a lossonezi, mind a szécsényi ellenségre vigyázhat, és Szent-Péterit is segíthetni fogja: Zayt mindazáltal ne revocálja Kegyelmed, hogy visszajövetelem alkalmatosságával bizonyos kísérőm lehessen.

27.

Eadem. Török Andrásnak.

Az mely véletlen esett erre való fordulásom: tudom, oly véletlenül hallotta Kegyelmed is hírért, mely miatt mivel elmenetelem alkalmatosságával az elmaradott udvarom dolgairól

semmi dispositiót nem tehettem: parancsolatomat halasztani nem kívántam. Mivel pedig reménlem, s emberi mód szerint szólván, bizonyos is vagyok benne, hogy megtérésem sokára nem halad: Kegyelmed mindazokkal az kik tüllem elmaradtanak, helyben maradjon; ha mindazonáltal az ellenség erejére nézve a szekereket és bagázsát, — az mint Antal úrnak is megírtam, — a táboron hurezolni nem lehetne: mindazokkal jöjjön Kegyelmed Egerben. De ha azon casuson kívül, a melyről Antal úrnak írtam, az tábornak mozdulása történnék: az campírozásban és szállásában az udvarnak kövesse Kegyelmed az eddig practicált rendet, és az audientiás-sátoromat mindenütt verettesse fel, a hová mindenkor az kornéta helyheztessek, és a strázsák, mintha jelen volnék, kiállíttassanak.

Az Commissariatusság dolgát, intimáltam Antal úrnak, tovább is hogy Kegyelmed által folytassa; melyre nézve szükséges, hogy az eddig tett rendelkezéseimet általok effectuáltassa Kegyelmed, az ezután teendő dispositiókat pedig protocolláltassa, hogy visszajövelelem alkalmatosságával mindenekről informatióim lehessenek, és magokat szokások szerint a commissariusok ne mentegethessék.

A Nemes-Compania sóját Poroszlón előltalálván: oly rendelést tettem, hogy szekereken egyenessen Jász-Berényben szállíttassék; mivel pedig mindenestül csak ezerháromszázból álló, az Károlyi úr sava refusióján kívül: az tábori szükségre mentül kevesebbet lehet, administráltasson Kegyelmed, mert jól tudom, hogy a virtuosusok sokat fognak praetendálni az hadak szüksége örvével, — de a mennyivel eddig megelégedtek: ezután is megelégedhetnek. Mivel pedig ez az Újvárból küldendő posztóért és vásárlásokért rendeltetett: ha Újvárból valamely levelek, nekem vagy az hopmestereknek szállók, küldetnek, kívált Szluhátul, — bízvást azokat felszakaszthatja Kegyelmed, és az commendansoktól nekem irottakat adja Antal úr kezéhez, felszakasztva. Mivel pedig Károlyi úr az vásárlásokat le nem hozta, és azok Vácchoz fognak leszállíttatni: Pest és Vác elein szereztessen Kegyelmed Sötér és Cseplész által szekereket, az kik az kereskedő passusával az portékát Jász-Berényben hozzák s a sótt visszavigyék; és így kezéhez vétetvén az portékát, minden késedelem nélkül jó securitással

szállíttassa le utánnam, hajtván vármegyéről vármegyére szekereket az falukról. A sónak hátramaradandó részéről is assecurálhatja Kegyelmed az kereskedőket, — a mint is azon leszek, hogy aztat Tokajbúl mentülhamarább megindíttathassam; éljen Kegyelmed mindazáltal olyan praecautióval, hogy az kereskedők elébb lehozzák a portékát, az Generális passusával lejövén Jász-Berényben, — a sót ott percipialják mázsa-számra, a mint lett az alku, és a Nemes-Compania mellette levő commissarius is magát mázsa-számra quietáltassa; és az portékát valamely más, arra rendelendő udvari szolgánk által percipialtassa Kegyelmed, — az ki is quietálja őket, percipialván túllök az portéka specificatióját az kereskedők subscriptioja és pecsétjek alatt.

Az füvellő-szekerek repartióját is intimáltuk Antal úrnak, — mellyek közzül Kegyelmed udvarunkat se felejtse ki, és az teendő dispositió-tételünket ez iránt visszajöveletemig effectuáltassa.

28.

11. Majj, 1710. Pazdics. Eszterhás Antal úrnak.

Utomban, Önöd táján, értvén az ellenség Rozsnyórúl Rima-Szombat és Szécsény felé való nyomulását: óránként vártam az Kegyelmed tudósítását, az mely csak tegnap érkezett, s ugyan abbúl bővebben érttettem: mennyiben kívánja Kegyelmed punctatim adott orderemhez magát alkalmaztatni; de dispositióit értvén, magam sem reménlem, hogy azok oly hamar effectuáltathassanak, — kivált az jász-berényi magazinum transportatioja iránt; mert a vármegyéknek késedelmesége miatt, míg az limitatiók fognak tétettetni és a szekerek hajtattatni: addig az ellenség elkövetheti csapását. Csupdálom azért, hogy nem occurrált Kegyelmednek sokszori discursusom az tábori szekerek iránt, az mellyekkel ezen munkát lehetne véghezvinni; sőt, ha ez sem lehetne: az gabonát zsákokra töltetvén, az jász, Kókai, Szent-Péteri, Deák Ferencz, Vajda, és Rétei János ezereivel és a commandírozott portákkal lóháton is lehetne Szólnokban vitetni, — mellyet el se múlasson Kegyelmed, mivel Szent-Péterinek oly ordert adtam vala, hogy az feljebbemlített ezerekkel Gyöngyös tájékára contrahálja magát. Mivel azért az

ellenség is maga erejét összevgyjtötte: szükséges, hogy Kegyelmed is hasonlót kövessen, és az feljebbemlített hadakat Alattyánhoz contraháltassa, s onnan expedáltassanak mindenkor az vigyázó-porták, a mint ez ottlétemben practicáltatott.

Sötér ezere az kétszáz kocsit parancsolatombúl hajtattja: melyre nézve Kegyelmed meg se gátolja munkájában, se azon kocsikat másná ne distrahája; — azoknak és az élésnek összevghajtását véghezvivén penig, ötet is a táborban szállíthatatja Kegyelmed.

Az hadakat ilyenképen csoportra vévén Kegyelmed, elláthatja: mennyiben bízhatik maga erejéhez? — és a szerint cselekedhetik, a mint legjobbnak látja; csak az alkalmatosságot, a melly adattatik neki, el ne múlassa. Egyedül arra kívánom, hogy magát reflectálja Kegyelmed, hogy azon földet és Szólnokot cörserválhassa, és ha az ellenség előtt magát retirálni kénytelenítették: hátrább ne jöjjön, mert Eger környékén mind puszták lévén az faluk, az tábor el nem fog élhetni, az magazinum kiüresítettése nélkül. Melyre nézve tovább is in illo casu helyesnek látom a városok felé való menetelít Kegyelmednek; mert jóllehet az ráczságnak gyülekezeti és valamely németnek Erdélybül való kimozdúlása az Maros-mellyéken hallatott, — azon hír nem confirmáltatván, kétséges vagyok benne, hogy igaz legyen? Az bácskasági rácznak penig Bik László- s Telekiék, orderemet követvén, alkalmassint megzavarják elméjét; de ha szintén úgy volna is: az mindenestül sem lesz oly erő, a melylyel Kegyelmed Isten jóvoltábúl ne hírhasson, ha az Vadkert táján gyülekezett ellenséggel való conjunctióját impediálja.

Akármikor sem lehetett jobb alkalmatosság az táboriszekerek Nógrád és Gömör vármegyébül való hajtására, mint az most következett ellenség eltávozása alkalmatosságával, — melyre sok hadat sem kell distrahálni, nem reménlvén, hogy Losonczon és Szécsényben oly felesszámú lovas maradt volna, az mely hajtásokat impediálhatná; csak sokat ne ceremoniáskodjanak: hanem valahol szekeret találnak, hajtsák el s gyülekeztessék Egerhez, s onnan csoportossan hozattassa Kegyelmed az táborban, a hol semmiképpen ne adat-

tassanak az regimentek kezéhez, — hanem szekérmestereket rendelve, proportionate azok hozattassanak füvet, és minden regiment s compania eleiben rakattassák az nekik obvenialó füvet. A mikor mindazonáltal Kegyelmed az ellenség előtt kéntelenítettnek az Tisza-Duna közé fordulni, avagy pro occurrenti necessitate magát másuvá retirálni: nem lehets, hogy a szekereket és bagácsiákat magával hurczolja, securitásoknak pedig jobban alig provideálhatna, mint ha Szólnoknál általköltözteti a Tiszán, és azokat, pro subsequenti necessitate, valamely Tisza-szigetjében conserváltatja, és az beteges s gyenge-lovú katonákkal őrizteti.

Megtetszik, hogy nem vadászó ember Kegyelmed, s az mezőket nem járja: az midőn az fű nemlételéről panaszolkozik; mert könnyen megengedem, hogy méltán panaszolkozhattak Kegyelmednek, hogy így szárnyonként, mint eddig, nehezen continuálhatják az fűvellést, — de ha Kegyelmed az egész tábor lovainak egyfelé való járásokról, de külömbkülömb strázsáltatásokról rendelést teszen: magam sem kívánnám, hogy annyi ideig azon táborban hevernénk, míg az füveket megétettjük.

Mivel csak tegnap érkezvén ide, az moszkvai követtel ma leszek szemben: még bizonyossan nem tudhatom, mennyi ideig leszen e táján mulatásom? Melyre nézve az Dunántúl kezdendő operatióknak idejét is bizonyossan nem determinálhatom; assecurálom mindazáltal Kegyelmedet, hogy, ha itt kéntelenítettnek sokáig mulatni: fogja Kegyelmed bővebb orderemet venni, mitévő legyen?

A Scharier regimentje mundírja csináltatása Darvas Ferencznek lévén egészen committálva: neki incumbál az vászony és czérna szerzése is; előtte vagyon Rima-Szombat várossa, Gömör, Nógrád vármegyék, — a szekereket és impositiókat hajtó tisztek mellé rendelve ő egy emberét: elég vásznat s czérnát szedethet. Usudállom mindazonáltal, hogy Scharier mégis mesterembereket keres az neki már Zaytúl assignált s pantallérokra rendelt bőröknek megtörettetésére, mellyekhez még akkor fadgyú is administráltatott Csala által; ha pedig a dragonyossi csak bőrt sem tudnak törni, — könnyen megtaníttathatja Kegyelmed őket az magyar kato-

nákkal, — s erre se időt vesztegetni, se mesterembert keresni nem kell: mert az hőroket regimentekre osztván, magok mültsárára is megtörik az katonák, csak ne tudják mirevaló? Az abárúl, az melly az hátramaradott süvegekre kívántatik, ímé, includáлом az assignatiót.

Már azért az feljebbemlített két rendbeli modalitássát az élés Jász-Berénybül való elszállításának értvén Kegyelmed: nem reménlem, hogy ez iránt ezután mentségét halljam; mert veszedelmének esetit másnak nem tulajdoníthatnám, — mivel még akkor is, mikor az kétszáz kocsi hajtásárúl tétettem dispositiót, jól általláttani, hogy azoknak fogyatkozása nélkül is véghezmeget, annyivalisinkább, mivel az feljebbemlített két modalitáson kívül is van az Jászságnak annyi szekere, az mellyet öszvehajtatván, egyszer is elszállíthatja Kegyelmed azon élést, — csak Kegyelmed többet higgyen magának, mintsem másoknak, s minden embernek complacálni ne kívánjon, s ne nézze annyira a szegénység néha ok nélkül is, csak szokásbül eredett panaszszát: hanem orderemet, és az haza szolgálátját. Mert ugyanis, oly helyütt s oly commandóban vagyon Kegyelmed, a melytül távul esvén, — minden panaszszaira válaszmot meg nem várhatja, s én is azoknak hamar eleget nem tehetek; ha pedig Kegyelmed is egynéhány, kényesség-tül s negligentiátul, hizelkedéstul, vagy más egyéb okbül indíttatott, ok nélkül való panaszlót megbüntet: Kegyelmednek is nagyobb nyúgodalma lészen, a midőn látni fogják, hogy Kegyelmed hazugságokat el nem hiszi.

Az kétszáz kocsi élésnek, az mellyeket Sötérnek kell hajtani: Újvárbán kell szállíttatni, oly modalitásokkal és fortélyokkal, az mellyek orderében Nagy Gábornak fel vadnak téve, — mellyeknek copiáját Kegyelmednek is megküldöttem volna: de mivel az dolog véghezvitelében sietni kellett, elítéltem, hogy nem lesz szükségek reája, hogy Kegyelmedhez recurráljanak; járúlván ehhez az is, a mit a Kegyelmedhez való igaz atyafiságos indúlatom, maga javára nézve, el nem titkoltathat velem, hogy tudniillik kevés, avagy talám nincs is oly ember Kegyelmed körül, az kire titkot bízhasson; ezt mindazonáltal ne úgy értse Kegyelmed, hogy ezért felölök hűségtelenséget praesupponálnék, — mert malitiát senkiben

sem supponálok: de mindenikének sok titkos confidense lévén, s barátságból egyike a másnak kimondván, solet exire vox inter populum. S azt se vélje Kegyelmed, hogy eztet egyedül csak az Kegyelmed udvarárúl supponálnám. — de az magamérúl is, hacsak kiváltképpen való praecautiókkal nem élek, a mellyeket Kegyelmednek is szükséges lészen observálni, minden udvaroknak ez lévén szokása; és mivel kevés találta-tik, ki magában elítélni tudja, hogy felebarátjának is ura titkát kimondani nem szabad: ha titkot titkúl mond is, — sok ember szájára bocsáttatik. Hogyha azért azon feljebbem-lített élés szállítására az jász és Kókai ezerére is szükség volna: hacsak szükségét nem látja Kegyelmed, — ne abstrahálja azon munkátúl.

A csegei kompnak leszállíttatását útomban Deák Ferencznek parancsoltam vala, mely ha eddig nem effectuáltatott volna: effectuáltassa Kegyelmed, s küldje le Szólnokhoz, hogy in casu supradictae necessitatis a szekereket általszállíthassa Kegyelmed; avagy más móddal, a mint legjobbnak itéli, provideáljon securitássokrúl.

Noha tudom, el sem fogja Kegyelmed mulatni: mindazonáltal ex superabundanti is kívántam Kegyelmednek elméjére adni. — mely hasznossak lennének az mostani füvelések alkalmatosságával az ellenség Vadkerthez összevgyült tábora ellen való csapások; mellyeknek ha Kegyelmed módját látja, elébb jó, értelmes tisztekkel megvizsgáltatván táborának situssát: legyen azon, hogy étszakai próbákkal nyughatatlankodjék néki, — hogy kénteleníttessék lovait étszaka is nyeregben tartani: mert csak egyedül ebből is alkalmas veszedelme következhetnék lovainak. Az nyerendő lovakat és fegyvereket penig vétesse meg Kegyelmed Balog Gáspárral, a Scharier regimentje számára, — melyrúl van is Balog Gáspárnak parancsolatja.

29.

Eszterhássy Antal úrnak. Munkács, 17. Maj, 1710.

Úgy látom, nem volt haszontalan praecautióm, a melyre nézve levelemben írtam vala Kegyelmednek, hogy az nékemi szálló leveleit curírok által küldje Kegyelmed: mert az Kegyelmed 10-ma irott levele is csak staphéták által küldettet-

vén, — csak tegnap érkezhettek hozzám, s már praevie is értettem az ellenségnek Vadkerthez való csuportozását. Melyre nézve, hacsak más oka nem volt, jobb lett volna Terstyánszkit próbának kedvéért tovább is kinnhagyni, mintsem próba nélkül revocálni; mely mindazáltal mivel már megtörtént, s akármennyit sírjanak-ríjjanak az katonák, de lovok csakugyan már megvelősödhetett, — szükséges, hogy ellenség ellen való portázáshoz serényebben kezdettesen Kegyelmed: mert jobb mód akármikor sem adattatik az nyereségre, mint az füvellés alkalmatosságával, melyre Kegyelmed a Szent-Péterivel levő hadakat is, a mellyekről Kegyelmednek minap írtam, ezen portázásokra applicálhatja Kegyelmed. Mivel mindazáltal Újvárból 6. irott levélből úgy értem, hogy Hannibál Hajszter is mintegy ezred magával általjött a Garamon, s kétségkívül a vadkerti ellenséggel conjungálta magát, s a rozsnyai németet viszont visszavárja: egész motussokból egyebet nem látok, hanem hogy a sokféle commandírozott regimenteket össze-hozzák és egymást váltják.

Az Károlyi úr által tett dispositiómból szedendő gabonáról nem tudom, ki miként informálta Kegyelmedet? — mert én még akkor helységeket is denomináltattam vala, a mellyeknek templomából a restantián felül is kitelhetett a gabona; s mivel magok leveléből ez iránt semmi panaszszokat nem látom: tovább is csak úgy ítélem, hogy csak reájok hagyja Kegyelmed ezen dolognak folyását.

A somoskői hajdúk ellen continuáltassa Prínyi Miklós a portázást, melyre Dudás is — a kinek minap patenst adtam szabad-hajdúk gyűjtésére — reáérkezhetik, csak újonnan is Török András által parancsoljon Kegyelmed neki.

Az restantiák kifizetését nem oly könnyű véghezvinni, mint recommendálni. Ha Limprecht nyughatatlankodik: Szent-Miklóssit Groczkival bennhagyván, küldje le Kegyelmed Generális Bercsényi úrhoz, hogy vessenek számot a perceptorokkal.

Ne vélje Kegyelmed, hogy lehessenek oly foglalatosságim, a mellyek között elfelejthessem az idegen hadak fizetését, és a regularisok reparatióját; de mivel erre a földre is a nincsenre jöttem: nem erőltethetvén rendkívül a dolgokat,

— nehéz egy szempillantásban mindeneket veghezvinni. Nem is tudom még, miért lehessen okok a panaszra: mert maga is jól tudja Kegyelmed, hogy az reducált hadak pro Majo ki voltak fizetve, a Zay regimentjeféle penig csak pro fine May várhatják a fizetést, — mert amazoknak idején ki kell verni a fejekbül, hogy anticipato nem fognak fizettetni, hanem mindenkor a hónap végén; s azon leszek mindazáltal, hogy hetenként fizettessem ki őket, a 1-ma Juny, hogy sokáig ne essék várakozások.

Az Kegyelmed maga regimentje mundírájáról éppen nem tudom, mi kívánsága lehet? mert azokat én mind ruhássan láttam, s e télen adattatott ki nekik a mundír, — hanemha azért nem tetszenek Kegyelmednek, hogy tarkák; de abban a mostani időhöz képest nem válogathatunk.

Az Dunántúl való hadakra, úgy informáltatom az vestiturae commissariusoktól, hogy még általjövele alkalmatosságával vett volna fel Kegyelmed másfélezer vég abát, melyből alkalmasint kitelhetett azon hadaknak köpönyegek. Midőn azért Kegyelmed azoknak erogatiójáról informálni fog, — fogja venni dispositiómat.

30.

Eszterházy Antal úrnak. 24. Maji, 1710. Munkács.

Jól tudván az Kegyelmed punctualitássát, az mellyet az correspondentiában observálni szokott: csak egyedül a posták rendetlenségének és az pestis miatt — az melly ezen a földön mindenütt igen terjed, — helyekbül való kibontakozásoknak tulajdoníthattam, hogy Kegyelmednek a 15-ta praesentis semmi tudósítását nem vehettem; de ma érkezének a Kegyelmed 17-ma és 21-ma irott levelei, mellyeknek acclusáiból midőn az ellenségnek statusát és helyeztetéssét considerálok, — éppen nem ítélném el Hatvanhoz való szándékát és jövetelét, mely ha szintén következnek is: nem tudom, mi okból praeferálhatná Kegyelmed a Sajó felé való menetelét, orderennek? Mert ámbár Hatvan in meditullio legyen is: de a Zagyvát úgy lehetetlen, hogy megőrizze, hogy szabadossan arra ne folytathassa Kegyelmed communicatióit velünk, a

melyre szereti, kivált ha az Dunántúl való földre is reflexióval kívánunk lenni, — a melynek éppen nem a Sajó az útja; s assicurálom is Kegyelmedet, hogy kedvessebb dolgot az ellenségnek nem cselekedhetnénk, mint ha Pest vármegyét elhagynánk. Melyre nézve újonnan is írom, s kívánom is: tegye le elméjéről azoknak tanácsát, a kik ezt javallhatnák; mert, ha az ellenség semmi rosszat nem okozhatna is: azon a földön az hadat ki nem fogja Kegyelmed tarthatni, — oda való nyomulásával penig Kókai, Sötér és a jász-ezeret bujdosóvá teszi Kegyelmed, és mintegy az ellenségnek fogja adni. Considerálja e mellett azért azt is, hogy, ha az ellenségnek oly ereje szállana Hatvanhoz, a melylyel nemcsak nem bírhatna, de Szőlnokot is félthetné tülle: már az rozsnyai és losonczi visszamenvén, — kiki maga helyére, — nem maradhatna annyi az Ipoly-mellékén, az melyet Kegyelmed meg nem látogathatna. Ha peniglen igyekezete az volna, hogy Hatvant praesidiálja: a Sajó-mellyékéről nem impediálhatná Kegyelmed úgy communicatióját, mint háta mögül. De ezek — megvallom — oly casusok, a melyeket ingyen sem praevideálok; hanem egyedül azon iparkodom: hogy lehessen dolgaimat elvégezvén, mentülhamarabb lehet, a Tiszántúl való corpust öszveszednem, és vele felmennem? De mindezeknél sokkal nagyobb előttem az regularis hadakra kívántató fundus megszerzése, melyben nagy fogyatkozást fogunk szenvedni, ha annyi időm nem lehetne, hogy az erről a földről való Senator urakat öszve nem gyűjthetném.

Jöllehet Trestyánszki megtérését újonnan is értem az Kegyelmed leveléből, — nem tudom mindazonáltal: ha azon hadnagy is visszatért-e vele, vagy sem, az ki Nógrád vármegyében küldtetett vala executióra? — ki is mit vitt véghez? informáljon Kegyelmed; mert, ha szintén az előbbeni útja haszontalan lett volna is: már az ellenségnek lovassa Szécsényből és Vadkertből eltávozván, szabadossabban folytathatná executióit.

Az élest ha Újvárbán küldeni nem lehet: conserváltassa Kegyelmed, a hol legjobbnak itéli. Limprechtet semmi mód-dal ne bocsássa vissza Újvárbán, hanem küldje Kassára. Az

több állapotokról pedig, mivel most sok expeditióim miatt nem írhatok, első alkalmatossággal fogja Kegyelmed várhatni válaszómat.

31.

Károlyi Sándor úrnak. Munkács, 25. Maj, 1710.

Tegnap estve nem lévén idő hozzá, hogy választ adhaszak Kegyelmednek az 20-ma és 22-da irott leveleire: mindazokat az mellyek az Tiszántúl való állapotokat illetik, ma újonnan bőven conferálván Vay úrral, kívántam informatiót venni, — annyivalisinkább, mivel magam is igen contentus lévén relatióival, csak nem látom, hogy ezután is másra hagyhassuk azon földnek directióját. Melyre nézve, ímé, mindekenre replicálok.

Az debreczeniek harminczadjáról már ide való érkezésem alkalmatossággával bő informatióim lévén, azonnal suspensióját placidáltam.

Tőzsérek, magam is hallottam, felesen kezdtek lenni; az kik, igenis, megérdemlik a reformatiót és zabolázást.

Gyulai és Kún Miklós miatt nem lehet a regimenteket rontani; vigyük fel magunkkal őket, hagyjuk jó dispositióban a regimentjeiket, — lássuk, mit koholhatunk belőlök!

Orosz Pál igen jól esett, hogy az regimentet resignálta: de az clausulát, talán rövidebben, így kell érteni: „ha Kru-csainak nem adatik;” melyre nézve intimálni fogom Barkóczi Ferencz úr iránt való resolutiómat Bercsényi úrnak, — de a mint ő Kegyelme szavaiból értettem, nem vélem, hogy betegeskedése miatt sokáig gyönyörködhessek benne.

Halász Péter Szemere vicé-jének jó lesz. Bessenyei helyett is igen alkalmatossan succedálhat Krucsai.

Az újvári actákat nem lehetett nem communicálnom Bercsényi úrral, a ki magával elvitte, hogy pervolválja; s másként is, meg kell vallani, hogy az expeditiói azoknak igen juridice voltak feltéve, és így most újra expédiáltatnak, ugyan az én nevem alatt.

Igen kedvesen láttam, hogy mégis foly az mi újvári communicatiónk, az instituált útakon; az mely hírekről mivel már tegnap bőven megírtam Kegyelmednek elmémet, most azokat nem repetálok, — hanem csak térek Szluha levelére,

a melyet hasonlóképpen pro informatione Beresényi úrnak küldöttem: mert Illert tudom, — de ki légyen Zahora és Sztupavszki? az-é, a ki Detreköt feladta? — nem tudom; mivel úgy jut eszemben, hogy Zahora az Confoederatio ellen vétett elpártolásával, Sztupavszki pedig ha az, a ki a várfeladásért megfogattatott: mi közi a cártellának a mi rabunkhoz?

Az abát kihozatni mind jó, mind szükséges; ugyanis talán egyúttal véghezmehetne: mert legjobbnak itélném én, ha mi egyenessen lemennénk Szólnokhoz az túlsó részen, s odavitetnénk az tokaji kompot, az csegei már ott lévén; a míg költözünk: menetelünk híre s lármája alatt talán az abahozatása is meglehetne.

Zalizaimnak ha pénze nincsen, — török barátságon marháimot meg nem veszi; czivódjék bár rajta az Ördög az Angyallal, — akármellyik vigye el, nem bánom!

Csak elhiszem, az huszti gyűlés vala az oka, hogy még nem compareáltak a bujdosó instantiák, melyeket mindnyájunk rövidségével tartani, igenis, bajos, — éhelhalásra juttatni pedig lelkünkisméreti ellen való; ha azért tartások csak lehetetlen: akár Moldva, akár Bánya felé menjenek, — nem tehetek rólla.

Barkóczi regimentje sorsa, Bessenyei abszolválása, — mind approbáltatik; de Olasz Mihályon és Pentén, a kiknek szaladásáról ma informált Vay úr, példát kellene mutatni.

Ha Mónai contentumával meglehet, — Pikó Deme jó volna a kúnok közzé; de másként, azon öreg embert szomorítani nem akarnám, — a ki talán úgy sem fogja sokáig vinni életét. Az én részemről ugyan Horváth Jankó promotiójában sem teszek difficultást, ha Pikó Deme és Mónai pro contento accomodáltathatnak.

Az hadak iránt való Kegyelmed projectumának, és azoknak Ecsedbe, Szent-Jobbra, Károlyban, Szatthmárra való szallíttatásoknak két kézre consentialok, — sőt még talán Pocsajt is ezek közzé számlálhatnók, ha olyan situatiójú hely, a mint nekem referáltatott.

Stampát igen akarom, hogy Kegyelmednek jobban tetszik, mint nekem; — mert ugyanis boldogtalan volna, ha

senkinek sem tetszenék! Az küldött delineatio is, sub Litera B., alkalmasint megmutatja, hogy többet épített papiroson, mintsem földön; mert formalis leczke delineatiója, a melyet a professorok szoktak proponálni: miként lehetne az helységeket úgy munialni, hogy mindenütt defensibilissek volnának? De impracticabilitást nagyot látok erectiójában: mert az mennyiben a sok díb-dáb, pástétom-formájú bástyácskák sine communicatione el vannak hányva, — mindenike külömb oltalmat kíván, s ember nélkül nem maradhatna; s az vár épületi kicsinségéhez és az új bástyák nagyságához képeest penig alig hiszem, hogy a várban lakhatnék annyi gvarnizon, a mennyi oltalmára kellene, — hanemha minden bástyában épületek volnának, a mely nem igen capiálom, hogy lehetne, avagy minden változás nélkül continue csak kiki maga helyén lakna a praesidium; — más az, hogy ezen delineatiónak profilja nem lévén: ítéletet nem tehetek az bástyák vastag- és magosságirúl, s kétséges vagyok benne: ha az mostani kőbástyácskák oly magossak-é, hogy az külsőknek lehessen proportionált magosságok? Noha még ehhez több difficultások is volnának, az mellyeket szeretnék megvitatni ő Stampusságával: de mihaszna törjük fejünket benne? — legjobb az most mineküink, a mi leghamarább készülhető; mert ha Károlybúl ugyan csak erősséget akar Kegyelmed csinálni: rontása és újrakezdése nélkül nehezen mehetne véghez.

Ezek után Rácz István, Koncz Boldizsár dolgok revisiója, Orosz Pál sürgetése, az Hortobágyon túl való földnek megszállítása, az marhahajtás interdicálása — mind jók; azt sem ellenzem, hogy úgy járjon az német, a mint feljebb Szalizaimnak kívántam. — de csak legroszszabb, hogy nem találók pénzt az cassában, se Újvárbán, sem ide, mert nincs a ki segítsen, magam penig egyedül nem megyek elől benne; ha mindazonáltal az vármegyéket disponálhatom valamire: reménlem, Vay úrra bízván az exequáltatását, — telik valami benne. Már Zenlén vármegye tizenötezer forintot repartiaált s assumált, s lássa Kegyelmed, per formam doni gratuiti mire veheti a túlsókat? Bárcsak engemet se felejtene ki ő Előtvössége az restantiák kiszedésében, segítene tovább is, ha minap segített az hopmesteremnek küldött 700 forinttal.

Almássi. Haris igazságának én is subscribálok, elosztásokat nem bánom; de ha Vaszilt ezres-kapitánynya tesszük, — elrontjuk, hanem olyan szabad-compania kapitánya nevezeti alatt kell őtet tartani. — Ezek eddig valának, a mellyek elvégezésével, úgy tetszik, adóssa Kegyelmednek nem maradtam; hanem az oda való menetelem restál. Az tagadhatatlan, hogy mind privatumot, mind publicumot considerálván, sok okom volna az tartózkodásra: de a sok történhető rosznak praevisiója miatt. — a mint tegnap is megíram, — én már csak az Kegyelmed válaszsátul várok, s assecurálom Kegyelmedet, hogy én sem mennék kevesebb örömmel az Kegyelmed házához, mint Kegyelmed vár.

32.

Munkács, 7. Junij, 1710. Eszterhás Antal úrnak.

Oránként várván Beresényi urat, hogy az itt maradandó hadakról és commandójának folytatásáról végső dispositiót tegyek, és azonnal indulhassak: halasztottam az Kegyelmed 29-na írott levelére való válaszmot; de ő Kegyelmet a pestis Kassáról kiszalasztván, mivel udvara közzül is némellyek megholtanak, kéntelenítettett bizonyos praeservativa curával élni, és halasztván azért jövetelit, — én sem indulhattam meg minapi resolutióm szerint, mivel ezen a földön indisposite nem lehet hagyni a dolgokat, s kiváltképpen, mivel az Kegyelmed leveléből is úgy látom, hogy semmi újabb motusra nem készület az ellenség, s még Szólnok is teljességgessen meg nem épült, melyben legnagyobb és szorgalmatosabb munkája az ingsenérnek az palezáták beállítása, a melyhez nagy tudomány nem kell, s a mennyiben abban negligentiáját mutatja: keményebb móddal is lehet compellálni: mert tudományáról ítéletet nem tehetek, mivel se vele nem szóllottam, se munkában meg nem próbáltam.

Hogy az hadak, az mellyek fizetésekről pro ultima May affidáltattak vala, nem exolváltathattanak, — arról nem tehetek: mert az collectatióhoz idő kell, s az pestis is széltiben regnál. Scharier regimentje mindazonáltal fizetelenségét nem praetendálhatja, s azon okból nem szökhetik; mert azért, hogy neki a Május anticipáltatott: Juniusnak anticipatióját

nem praetendálhatja. Isten felvivén pedig, magammal viszem a pénzt, az melyet jószágomra vettem fel, hogy azon idegen hadat exolválhassam.

Az mi az hadak subsistentiáját illeti: nem jut eszemben, hogy az Commissariatusság dolgát Kegyelmed commandójától abstraháltam volna, — hanem orderem az volt, hogy aztat Török András által folytassa Kegyelmed; mivel pedig közelget az aratás: nem ítélem szükségesnek lenni, hogy az előtt új impositio tétessék a Nemes Vármegyékre, hanem ott kell keresni, az hol van, oly kevés időre való subsistentiára. A mely helység injuriáltatni fog ezáltal: annak ex subsequenti refundálhatja a vármegye, melyre ha impositio tétetik, — vaktában szokta rávetni mind a szegényre, mind a gazdagra, bajos és késedelmes lészen exactiója. Ezen utolsó szükségre kívántam vala én conserválni az gödöllői vermeteket, és a turai, györki templomokban levő gabonát, melynek látogatására elküldhet Kegyelmed; ha pedig ott nem találkoznék: keressessen Kegyelmed másutt, hogy az mindennapi kenyere legalább az hadnak kitelhessék. — míg pedig az collectáltatik: lehet az szőlőnoki magazinumból élődni, s az másunnan hordandó gabonával azt supplálni.

Csajági szabadulását már Beresényi úr által resolváltam, Hangossi és Hammer dolgában pedig még az bíraktól informatióm nincs.

Limprecht megarestáltatása, kivált az subsequenter írott levelére nézve, igen helyessen történt; a mint is Eszterhás Dániel úrnak committáltam ezen dolognak examenjét, az Kegyelmedtől ő Kegyelmének adandó dispositio és order szerint.

Daczó László dolgában interveniált difficultásokat én régen praevideáltam; de, ha had uram fizetést kíván, — bajoskodjék érte, ne csak láb-lógatva tátogassa reám a száját; a mint is, ha az Kegyelmed tisztői szorgalmatossak akarnak lenni: én difficultást azon pénznek kiszedésében nem látok, csak Kegyelmed assistáltasson nekie, a mint legjobban itéli.

Az mi az káptalan depositumát illeti: annak méltó kéz alatt végére járni; azalatt is pedig igen kedvessen veszem, ha Kegyelmed valamit exoperálhat a püspöknél.

Az Eugenius herczeg ráczkevi emberére való protectiona-

list nem ellenzem, — a melyben nem szükséges inserálni inspectori titulussát, hogy az által is az ura praetendált jussát ne láttassunk agnoscálni.

Jóllehet, már minapi levelemben megírtam Kegyelmednek: mennyire kívánjam sürgetni az Dunántúl való expeditiót, — hogy mindazonáltal egynéhány napi mulatásommal is az tűrhetetlenek elméjek ne csüggedezzenek: mind sietésemről, mind azon expeditio mentülhamarabb leendő exoperatiójáról újonnan is akartam Kegyelmedet assecurálni.

33.

Ócsva, 18. Juny, 1710. Eszterhás Antal úrnak.

Az Kegyelmed 11-ma, és más, datum nélkül, úgy 13-tia írott leveleit jóllehet még tegnapelőtt vettem, rész szerint pedig az Újvárból küldettekkel együtt csak tegnap érkeztenek, — mindazonáltal Munkácsról indulófélben lévén, az válaszádat idehalasztottam, a hol úgyis szombatig várakoznom kell, míglen az generális-mustra végbenmenvén, Kállóhoz előnkben nem contraháltatnak az hadak. Melyre nézve már Kegyelmed is, indulásomat értvén: reménlem, desperálni nem fog oda való menetelemben, a melyben — úgy látom — eddig az hadakkal együtt kétséges volt. Kedvessen értettük azért az Kegyelmed leveléből mind a szólnoki épületnek szorgalmaztatását, mind az ellenség felül való tudósítását; s úgy látom, meg nem csallattattam az ráczok iránt való vélekedésemben, — az mellyeknek hírért minap az Kegyelmed leveléből értvén: mindjárt inkább lármázásnak, hogysem valóságosnak lenni ítéltém. Micsoda helyes nehézsége lehessen pedig az Dunántúl való hadaknak Balogh Ádám ellen? — magam is inkább odameneletem alkalmatosságával kívánom megérteni: mivel az maga relatiójából ugyan ki nem tetszik, hogy oly haszontalan motusokat tett volna, az mellyekért méltó volna az hadak fáradtságát panaszolni.

Limprecht János dolgáról igen szükséges lett volna Groczkit is Szólnokon, mikor amazt Egerben, examinálni: micsoda orderrel hadta őtet Limprecht, és mit javallott neki elmenele alkalmatosságával? — a melyből alkalmasint kitetszett volna Limprecht qualificatiójának valósága; a mely talán most

sem leszen késő, ha nem volt módjok és idejek az egymás tudósítására, — s azalatt magam is odaérkezvén, tesztek bővebb dispositiót személyéről.

Nem kevés csudálkozással értem az losonczi német Kókaiig való excursióját, és ugyanott a Kókai serege feleretetését, — melyért igenis, helyes oka volt Kegyelmednek az főtiszti megfogatására. Az mi pedig az Egerben való menetelit illeti: ha már annyira való ideje sem lehet curája elkezdése halasztásának, míg magam oda nem érkezem, — Egerben való menetelit Kegyelmednek nem ellenzem, Generális Eszterhás Dániel úrra transferálván addigis az commandót; ha lehetséges mindazonáltal már azon ideig ott subsistálni, — az tábornok is inkább azon helyben kívánnám találni; ha mindazonáltal a feltámadt bogarak miatt subsistentiája ott éppen nem lehetne: hogy a Zagyván innen, Szolnokhoz közelebb, avagy Alattyán felé egy helyt kerestessen, — nem ellenzem. Odaérkezésem alkalmatosságával pedig, teljes bizodalommal lehet, hogy mind az maga restantiái kifizetése, mind az Dunántúlsó hadakra kívántató aba iránt pro contento tesztek satisfactiót, — csak már addigis ne turbálja Kegyelmed az kiadott assignatiókat, és praetensiót ne erigáljon az Nagy Gábor által kiszedett és szedendő pénzre, melynek másuvá való distractiója igen alkalmatlanul esnék.

Értem ugyan az Kegyelmed leveléből, hogy Kegyelmed az hadak egy részével Balogh Ádámot Hatvanhoz küldötte, a mint írja, orderem szerint, — melyben ha H a t v a n nevezetett, Püspök-Hatvana értetett rajta; mivel mindazonáltal már Isten kegyelméből magam is megindultam: ha szintén Nagy-Hatvannál subsistálnak is, nem lesz ellenemre; a mint is minden tehetségem szerint azon leszek, hogy feltett útamat az hadakkal együtt, mentül szaporábban lehet, continuálhassam.

34.

21. Junij, 1710. Olcsva. Pápay Jánosnak.

Az Kegyelmed 27-ma May dalált levele, duplicatájával együttérkezvén, — azokból későcskén értettük az Kegyelmed Constantinápolyban való érkezését és az ottvaló negociatiónak elkezdését; melyről, elhitettük magunkkal, hogy még az

midőn tudósító-levelét kezdette is írni: már akkor is elgondolta magában, hogy véletlen dolgot nem ír, se olytat, az melyet positive nem praevideáltunk. És mivel úgy látjuk, hogy még magunkat semmiben az Portán való negociatióunkban meg nem csaltuk: azt véljük, hogy alkalmas időre fog haladni az Kegyelmed válaszsza a vezértől; melyre nézve, ha még ezen levelünket Constantinápolyban vészi, és mindaddig válaszsza halad: már úgysis változván az nandor-fejérvári bassa, — az ki a Kegyelmed felmenetelinek oka vala, — adjon bé egy memorialét a vezérnek, a melyben simplicissime feltegye az bassának szavait és abbúl eredett okát felmenetelinek, a teff-tadárval való beszédit, és végtére declarálja Kegyelmed a vezérnek: mely fájdalmassan eshetik, hogy annyiszori declaratiójára sinceritásunknak, a Fényes Portának nemcsak semmiben favorát nem tapasztalhattuk, — de most is ilyenképpen eludáltattunk; a minthogy tudván már az Fényes Portának még tavaly Kegyelmed által kiadott resolútióját: nem is küldtük volna most Kegyelmedet, ha a vezér nem kívánta volna emberünk menését; mely ha valóságos nem volt, csudálkozunk, hogy egy nandor-fejérvári bassa bennünket mér megcsalni, és despectálni! Mivel azért látjuk eddigvaló szives igyekezetünket és fáradságunkat haszontalannak lenni: úgy véljük, sinceritásunknak eleget tettünk, az midőn gyakorta az Portának repraesentáltuk az Porta jövődöbéli kárait, ha az mostani conjuncturákkal nem él; de zárva lévén előttünk a kapu, — ezentúl ott fogunk kénteleníttetni zörgetni, a hol felnyitják; vagyon azért Kegyelmednek parancsolatja Horváth Ferenczcel együtt, hogy Csúzit a Porta resolútiója bevárására ott hagyván, magok lejőjjönek, — a mint is Kegyelmetek ne is késsék.

Tudjuk jól, hogy ezen meg fognak ütközni, kivált az moszkva követ jövetelinek hírére meghallván, és Kegyelmeteket tartóztatni fogják; de declarálja, hogy parancsolatja vagyon, hogy az memorialis beadásától fogvást hat napnál tovább ne várakozzék; és ha kérdezősködnének spionjok által: mi lehet értelme a más felül való zörgetésről parancsolatunknak? — csak „nem tudom“-mal feleljen Kegyelmetek, állítván, hogy nem egyébnek véli, hanem elkeseredésünknek, hogy

minden, inkább az Porta, hogysem magunk hasznát illető propositionokban annyira frustráltattunk s contemnáltattunk, elannyira, hogy még a nador-fejérvári bassa is úgy eludált bennünket, és a tömösvári az vett abánknak denegálta az passust, s minden güz-gaz kereskedőnek több hitelt adnak, azoknak pártjokat fogván, mintsem az mi törvényhül kiment deliberatióinknak.

Ha Kegyelmetektől híreket tudakoznak: feleljen Kegyelmetek, hogy aztat is megírtuk, hogy látván a Portának nemzetünkhöz való indifferentiáját, — már Kegyelmeteknek semmi hírt nem írunk; a mostani occurrentiákról mindazonáltal Károlyi úr fogja Kegyelmeteket tudósítani. Magunk holnapután Isten jóvoltából táborban indulunk; s ha Kegyelmed módját ejthetné, és ottan valamely pénzt szerezhette vagy creditumra, vagy másként, industriaja által, — igen kedvessen vennénk, ha vagy két, négy- vagy ötöd-fü, nagyszál, vastag török-lovakat venne számunkra, ha hátassok nem volnának is. ¹⁾

35.

6. Julij, 1710. Szeg. Eszterhás Antal úrnak.

Csakhamar az Kegyelmed elmenetele után terjeszte előnkben Török András udvari-kapitányom némely punctumokat, az melyeket Kegyelmed előttem repraesentálni kívánt, s az melyekből valaminthogy háláadó szívvel láttam az Kegyelmed eddig mutatott hívségének és hazájához való buzgó indulatjának további continuatiójára eltökéltet igyekezetit, melytől viseltetvén, kívánja mindazokra resolutiómat: hasonló sinceritással és atyafiságos indúlattal viseltetvén azért én is Kegyelmedhez, — válaszat, ímé, magam kezemmel kívántam írni, leginkább azért, hogy maga dolgait e szerint kormányozni tudhassa, mivel nekem is hazámhoz való szeretetem, szoros kötelességem, mind útakat praescribált, az melyeken járnom kell, mind annak sok rendbeli fogyatkozási sokat ollyat véghezvinni nem engednek, az melyekre ösztönöznek mind az Kegyelmed érdemének igazságos jutalma, mind az hozzá való

¹⁾ E levélnek legnagyobb része clavisálva volt.

atyafiságos indulat. Nem híjában, nem tudom elhíttetni az vi-
 tézlő és más rendekkel az hazának sok rendbeli szükségét:
 ha még maga Kegyelmed is, az ki mindazokat tapasztalhatta,
 színnel, nem szívvel hinni láttatik, az midőn az első punctum-
 ban is bagázsiájának és feleségének illendő statussához kép-
 pest proportionált intertentiójára való assignatiókat kíván;
 mely punctumot ámbár mind az emberség, — mivel azt az
 huszti, avagy munkácsi dominiumomban kívánja, — mind az
 Kegyelmed érdeme, megvallom, elegendendőképpen megmagya-
 rázná, ha az feljebbemlített sok szükség és odiosa necessitas
 oly magyarázatját megengedné, mint én magam kívánnám:
 de jussom, kérem, Kegyelmednek eszében magam állapotja is,—
 az kinek mind magamra, mind feleségemre idegen-országban
 hasonló reflexióval kell lennem, mint akárkinek másnak. És
 mivel hazám sok nyomorgatási között, rendelt subsidialis pén-
 zemet előlhozni is odiosa materia: nemde-nem, azért reformál-
 tam-é statusomhoz és születésemhez illendő udvaromat és tá-
 bori bagázsiámat, hogy jószágim jövedelméből nemcsak azo-
 kat fizethessem és ruházhassam, de az idegen-országbeli nego-
 ciatiókat is, úgy az erdélyi hadaimat is folytathassam és con-
 serválhassam, az mellyekre az erdélyi fejedelemségem után
 több az huszti dominiumnál és sóaknáknál birodalmam alatt
 alig találhatik; az mint is ezen utolsóknak egy része az aknák
 conservatiójára, más része az ország szolgálatjára nevelt Tár-
 sain, és az harmadik az erdélyi hadaim conservatiójára és
 fizetésére több esztendőnél hogy rendelve van, s ugyanezen
 okból helytelenül informáltatott Kegyelmed a Senator uraknak
 adott szóbeli consolatióról, kiknek fizetése az trencsényi har-
 czig az Oeconomicum Consiliumtól adattatott volt, — de an-
 nak is utolsó fundussa deficiálván: magok jószántokból azól-
 tától fogvást renunciáltak neki. Mindaddig pedig ha Ke-
 gyelmed azon obveniens ezer tallér summát az Dunántúl való
 fiscalitásokból ki nem vett is: de, úgy tudom, hogy aztat felül-
 haladta azon dominiumoknak birodalma, az mellyeket Kegyel-
 mednek azon a földön conferáltam vala, ha szintén az Méltó-
 ságos Asszonyoknak itten exolvált pénzt nem emliteném is.
 Hogyha azért mind az feljebbemlített magam szükségai, mind
 az Bereg vármegyében és Máramarosban uralkodó dőghalál

meg nem engedi is azon jószágimból való intertentióját az Kegyelmed hátrahagyandó bagázsaijának és feleségének, — ójjon Isten, hogy azt onnan, az honnan lehet, denegálni kívánjam; de, hogy a fogyatkozások eltávoztattassanak: annak számát tudnom szükséges; melyben tudom, hogy nemannyira az maga méltóságára fog reflexiót tenni, hogy túllem, nagyobb állapotban helyheztetettül, példát ne kívánjon venni, — az ki bizonyára nem azért nyomorgottam egész télen által az szalmás gnyhókban, és most is nem azért járkálok két-három szekérkével, hogy az előbbeni statusomhoz illendő jó alkalmazottságot megúntam volna, avagy ezt hozzám nem illő pajkos-ságból követni kívánnám: hanem, hogy az hazában levő szegénységet kímélvén, másoknak is példát adjak az időtül szabott sanyarúság szenvedésére. Tegyük azért félre méltóságunk mutogatását, az mely hazánk szolgálatja után jobban kinyilatkoztatik, mintsem az külső pompa hívságos mutogatásával; ne allegáljam se én érdememet, az ki ezen ügyért sötét tümlöczöt, száunkivetést, és életemnek akárkihez is hasonló kockáztatását szenvedtem, s szenvedek, — s hallgassa más is annak idején-kívül való keresését, mert Szent-Pállal reá kell térnünk, hogy haszontalan szolgálak vagyunk: mert mindeneket követve — csak kötelességünket s hivatalunkat követjük. Tapasztalhatta Kegyelmed is, sokakkal együtt, hogy nem volt könnyebb túllem kérni, mint adni s osztogatni az fiscalis jószágokat s jövedelmeket, míg módoni vala benne, — s ugyan rész szerint ez is nemkevés oka mostani szükségünknek, hogy kiki érdeme jutalmát időnek-előtte kívánván, és hazáját bérért, fizetésért és jószágért szolgálván, minden fundusink exhauriáltattanak, s már most nemhogy reflexiót tennének: mit vettek, és abból élni kívánnának, — de az kötelességet érdemnek nevezvén, az véghetetlen kívánságoktól meg nem szűnnek; holott magának juthat Kegyelmednek eszébe, csak ez-előtt egynéhány hetekkel is rennyi rosszszat praevideált, és mennyire tartott az idegen, fizetetlen hadaktúl, — melynek fizetésére most sem tehettem csalihatatlan fundust, hanem mindazon veszedelmekre, az mellyektől Kegyelmed méltán tarthatott, magamat resolválnom kellett; mégis, hogy Kegyelmednek az második punctumban feltett igazságos prae-

tensióinak eleget tehessek: azon hadakra rendelt fundusból is szakasztottam az assignált summát. Valljon, Kegyelmeden kívül mellyik Generális, avagy maga is Bercsényi úr allegálhatja teli, — pénzül rész szerint kifizetett, rész szerint praetendálható — quártélyát? De tudom, hogy azon szükség, a melly engemet kényszerít ezen válaszra: kényszerítette Kegyelmedet kétségkívül az kérésre is; az mellyet, csak rövideden megvallom, hogy én teljességgel nem tollálhatok, ha Kegyelmed is maga részéről nem segít az maga született generositássa moderálásával, és az udvarában levők jobb rendben hozatásával, — az kiknek nagy része, kényes életekkel s színes hizelkedésekkel, s kéz alatt az Kegyelmed nevezeti alatt, de kétségkívül híre nélkül való történt és történő szegénység zaklatásával kívánom, hogy Kegyelmedet meg ne szomorítsák! Nem vádbúl írom ezeket és sinistra delatiókbúl: de azért tudom igaznak lenni, mert látom, hogy Kegyelmed, bújdosásban lévén, költségét ezek nélkül nem győzhetné. Ezekbúl következett az újvári magazinum enervatiója, az melly az Szluha extractussiban feljegyzett sok interveniens költségbúl bőven kitetszett; s ettül féltem Egret is, ha Kegyelmed opiniómra térni nem akar. Már is írhatnék felettebb is sokat az Kegyelmed assignatióiról, az mellyeket előttem Darvas Ferencz, számot adván, producálni kéntelenítettett, — holott tudta jól Kegyelmed: mely keményen megparancsoltam néki, hogy assignatióimon kívül semmit se erogáljon. Observálhatnék ezekben s resentiálhatnék is némely terminusokat, az mellyekbúl Confoederatióink csaknem sokfejú monstrumnak láttatnék lenni: de mivel tudom, hogy Kegyelmed az expeditiókat nem mindenkor szokta elolvasni, — inkább secretariususa értetlenségének tulajdonítom. De mivel hazánk megszorúlt állapotjához képpest, hogy magam az Confoederatiótúl választatott Locumtenensem által folytassam az országnak dolgait s disponáljam fundusit: Kegyelmedet kérem, ezentúl is abstineáljon az hírem nélkül való assignatióktúl, — mert az generálisi authoritas seholott sem áll abbúl, hogy kiki absolutus úr legyen, hanem hogy az parancsolatokat effectuálja. Mindezeket azért midőn igaz sinceritásom megmutatására nézve sincere et confidenter elégségesnek láttam lenni Kegyelmednek megírni: ha ezentúl is

practicáltatni fognak, következhető kedvetlenségét nekem imputálni nem foghatja Kegyelmed, melyekre lépni csak azért is fogok kénteleníttetni, hogy az „imbecillis Fejedelem“ nevezetit elkerüljem. Hogy mindazonáltal Kegyelmed Egerben léteben fogyatkozást ne szenvedjen : megparancsoltam Darvas Ferencznek, hogy az Kegyelmed intertentiójára az magazinumon kívül rendeljen falukat, — csak Kegyelmed is adattassa ki néki a szükséghez képpest restringálandó udvara és bagázsiaja effectivus statussát s szükségét, s szabja magát ahhoz, a mi lehet, s nem ahhoz, a mi nek kellene lenni.

Az mi az erdélyi jószágot illeti : magam is kívánom, hogy lehessen oly statusban országomban, hogy Kegyelmednek is suis viis et forma igazságot szolgáltatthassak ; de most talán maga sem azért tette fel, hogy azt assequálhassa, — hanem inkább, hogy jussút elhallgatni ne láttassék.

Már végtére azért, hogy hosszas, de igaz sinceritástúl dictált levelemet végezzem, térek annak utolsó punctumára, — s köszönöm legelsödször is hozzám való confidentiáját ; s jóllehet kívánom, hogy inkább másokban, mintsem ezen materiában adhassam Kegyelmednek jeleit igaz atyafiúságomnak : hogyha mindazonáltal az, az ki mindnyájunk életével bír, és napjainkat, óráinkat, szabad, szent akarátja szerint rendeli, az Kegyelmed praevisiója szerint hadná történni élete folyását, — bizonyos lehet benne, hogy valamint in generali egész dicsősségemet és gyönyörűségemet abban tartom, hogy az ifjúságot hazám szolgálatjára nevelhessem : de in particulari is a Kegyelmed fiának is atyja lenni kívánok, s gyámola, pártfogója az Méltóságos Feleségének ; kívánom mindazonáltal újonnan is, hogy Isten mind az hármatokat tartson friss jó egészségben, s Kegyelmed is magával elhitesse, hogy mindezeket se nem haragból, se nem delatióból írtam, — de azért, hogy vagyok Kegyelmednek minden jót kívánó atyjafia, etc. ¹⁾

---

¹⁾ Eddig a „*variarum Literarum*“-féle 1709—1710-iki protocollon harmadik füzete, szintén mindvégig Kántor István udv titkár kezével írva.

Ad Szólnok, die 9. Julij, 1710. Eszterhás Antal úrnak.

Az Kegyelmed 7. July irott levelébül bőségesen értettem : mennyiben progrediálhatott az Kegyelmednek committált dolgokban? De valóban, kívántam volna, hogy Csajági obtemperálván az praevie küldött ordereknek : accelerálta volna az hajdúság vagy leküldését, vagy magával való lehozását, — úgy az kívánt taraczkokat is indította volna meg Prínyi Miklós, mivel még akkoron, az midőn Kegyelmed elmene, megmondám vala Kegyelmednek : csak az Tiszántúl való hadak özvecsuportozását, és az erdélyi ellenség motussáruil eredett hírnek confirmatióját várván, — azt seni tudom, mely órában indítom meg az hadi operatiókat. Bételek, úgy látom, jövendölésem : mert tegnap újonnan jöven curérom, s értvén az feljebbemlített ellenségnek visszatérését, — az mostani conjuncturákat legalkalmatossabbnak láttam az hadak Dunán által való bocsátására, magok kívánsága és még elmenetelem előtt az Kegyelmeddel végzett modalitás szerint; melyre reflexiót tévén : mivel most hertelen módját fel nem találhattam, hogy Kegyelmedet oly requisitumokkal, a mint kívánczolt, küldjem, — addigis míg azokban modalitas adatik, azon hadaink menetelit óhajtó földet inconsolate hagyni nem lehetett; ki lészen commandójok addigis? még meg nem írhatom. Kegyelmedet mindazáltal proxime tudósítani fogom, és az néki túllem kiadandó ordereket is communicálni fogom : hogy, ha valamellyek ollyak occurrálnának, a mellyeket szükséges volna, maga általexpediálendő bővebb orderemben feltehesse Kegyelmed. Ebbül általláthatja azért Kegyelmed : mely szükséges légyen Csajági Szólnokban való menetelinek acceleratiója, — az mely praesidiumot mind az épületre, mind az gvarnizonra nézve valóban rossz statusban találtam; mert, ha még Szent-Miklóssi is általlátta, hogy holond az ingsenér, — elítélheti Kegyelmed magában : mennyivel nagyobb mértékben tapasztaltam én értetlenségét!... Melyre nézve, hogy azon munka acceleráltassék : az vén ingsenérért küldöttem, és Balogh Gáspárnak committálván az munkások kifizetéséről, Scharier regimentit a végre hagytam ott, hogy az tabor

bagázsiaját az Kegyelmedével együtt őrizvén, dragonyossival is folytathassa a munkát: s reménlem, visszatéréséig más statusban fogom találni azon erősséget. — Az mi azért már az Kegyelmed személyét illeti: mivel az feljebbemlített determinationokra nézve az Isten jóvoltából általmenendő hadaknak operatióitúl és itten következő dispositióktúl kell várunk, — az alatt is, míg megfordulván, Kegyelmeddel szemben lehetek: írtam Bercsényi úrnak valamely próbáról, az mely ha véghezmehet, az mellette levő hadak és Szent-Péteri brigádája gyülekezetre nézve, — tudom, aztat Kegyelmedre fogja bízni, mivel az vala végezéstünk, hogy egyszersmind itt is, ott is indítsuk meg operatióinkat. Minthogy az Egerbül várt taraczkok késedelme miatt a szólnokiakat kén-telenítettém magammal elvinni, két mázsa porral: ezen defectust suppléáltassa Kegyelmed az Egerbül már talán megindult és ezután is küldendő munitióval.

Az hírek és vígyázás folytatására Szemere László Brigadérost rendeltém Hatvanhoz, Sötér és a jász-ezerekkel, — melynek commandója alá Vajda ezerét is küldje Kegyelmed; az egri seregeket pedig applicálja Kegyelmed Szent-Péteri commandója alá. Nemes Heves vármegye nünap beadott instantiájából és a mellett adjungált hadi revisióból, mellyek Eszterhás Dániel úr commissiójából mentek véghez, világosabbban mintsem az maga informatiójából tapasztaltam: mi okból eredtenek az feljebbemlített úr és vármegye között interveniált controversiák? Mellyekben valaminthogy approbáltam az revisiónak forumát: úgy reprobálom az convictiónak modalitássát, — az mellyekben egyenessen az ország szolgálatját kellett volna tekinteni, nem az pénzbeli convictiókból keresett hasznót. Mert ugyanis, régi praxissok lévén az országban lévő vég helyeknek az ellenséggel való collusiókat a vég házak forumán revideáltatni: annak poenája mind az feljebbemlített praxisok, mind az Confoederatióknak szerint halál, — nem pénz szokott lenni; annyivalisinkább, mivel azon deliberatiók már is nemes-embereknek megfogattatását és a szegénységnek zaklatását okozták. Melyre nézve nemcsak azon deliberatumoknak teljes cassatióját, — mivel azokat úgyis consensusunk nélkül nem lehetett volna effectusban venni, —

s az megfogattatott nemes-embereknek elbocsátását igazságosnak itéltük lenni. Hogy pedig ilyen rendetlenségek, az melyek feljebbemlített Eszterhás Dániel úrtól magának vendicált commandírozó-generálisi autoritásból eredtenek, tolláltassanak, — mivel azokon kívül Magunk vagy a Főgenerális parancsolatján kívül senkinek az hadi forumon causákat revideáltatni nem illik: a sokszor említett Generális urat, az hadi operatiók is úgy kívánván, Bercsényi úr mellé rendeltük, a mint is Kegyelmed sürgesse elmenetelit, és így értvén szándékomat, disponáljon bagázsaijáról, mentül jobban itéli.

A Scharier regimentje mundírájáról újonnan is írtam Bercsényi úrnak, s tudom, az posztóknak szállítását nem fogja halasztani, — úgy az mesteremberek contentatiójáról is Darvas Ferencz által dispositiókat tettem.

Az portalis-szekerek felállíttatását sürgettesse tovább is Kegyelmed.

Az ólomról Sréternek committáltam.

Dalmata György dolga ha tovább is supplantatiónak találtatnék lenni, — törvényessen revideáltassék.

Az egri püspök úr, úgy látom, nem akarta érteni izenemet: mivel én azon levélre kívántam volna választ, a melylyet ő Kegyelmének írtam, — s nem arra, a melylyet ő Kegyelme másuvá küldött.

Az exulansok Egerből való kitakarodása nem esik ugyan helytelenül: de mivel magoknak securus helyt kívánnak, — projectáljanak előttem ollyat, az melyben magok elméje is megnyúgodjék, mivel kinek-kinek securitása elméjétől függ.

Az mi az Kegyelmed restans praetensióinak assignatióit illeti: már akkor is kiadtam vala resolútiómat, hogy azt ki nem adhatom, míg bizonyos nem leszek benne, hogy Érsek-Újvárbán percipiáltatott a pénz; mert az vármegyéktől placidált subsidialis summa máshová nem fordíttathatik, hanem az hadak fizetésére és az ország szolgálatjára, — relegálván magamat minap magam kezemmel írtt levelemre.

Jeszenszki dolgát a mi illeti: úgy vélem, azon materiában írja ezen includált levelét az tömösvári bassa is, melylyet mivel itt senkisésem tudott megfordítani: Eger táján lakott egy kereszténynyé lett írástudó török hocsa, az kit eleintén

magam is applicáltam volt tolmácsságra, — kerestesse fel azért Kegyelmed, s interpretáltassa vele ezen levelet, s addig míg magyarázatját nem látom, maradjon dolga in statu quo.

37.

17. Julij, Sarló-Sára. Eszterhás Antal úrnak.

Még az minapi magam kezemmel írott levelem expediálása előtt elítéltem magamban, hogy az lesz magyarázatja sincera atyafiságomtól dictált írásomnak, az melyet az Kegyelmed 8-va és 12-ma írott leveleiből bőven megértettem; mert tudtam jól, hogy emberi természetünk hozza magával, hogy jóakaróink és felebarátink intését harag-, irigységnek szoktuk inkább tulajdonítani, az midőn fogyatkozásinkat meg nem ismerjük, — mintsem igaz barátság jelének. Ne vélje mindazonáltal Kegyelmed, hogy ne volna elegendő materiám azoknak minden cikkelyeire válaszolni, ha látnám, hogy Kegyelmed értelmek szerint vévén intésemet, világosítását kívánná inkább azoknak, az melyekben magát nem érzi, — mintsem mások vádjából és irigységéből származott indulatinnak tulajdonítja, és oly helytelen opinióban nem volna, hogy azoknak eltávoztatását nem más úton, hanem maga személlye az haza szolgálatjától való abstrahálásával orvosolhatja. Melyre nézve mindakettőre csak rövideden inkább kívántam replicálni, mintsem hosszas deductiókkal ezen ok nélkül való opiniót Kegyelmedben nevelni.

Nem lehetett Kegyelmednek magyarázni levelem tenorából, hogy érdemes hűségéért s hazájához mutatott szeretetiért már is Eleitől maradott belső-értékének eladására és azok által szerzendő intertentiója szükségére kívánnám szorítani Kegyelmedet: mivel azokkal, az melyeket írtam, nem a szükségest, — de a szükségtelent akartam reprobálni, s avval is csak azt persvadeálni, az melynek magam valék követője; mi s ki legyen pedig az, a melyek nélkül Kegyelmednek lehet el lenni? Kegyelmed nálamnál jobban tudhatja, — vagy az hopmesterétől megkérdezheti. De szükségesnek itélem, hogy leginkább azt magyarázzam meg: mely helytelenül vette fel a levelemben inserált monstrum-nak nevezetét; mivel, ha csendesebb elnével olvassa Kegyelmed levelemnek azon cik-

kelyét, — meg fogja látni, hogy azon terminus nem másra esik, hanem az Confoederatióra, az mellyet írtam vala, hogy assignatióiban inserált terminusokra nézve csaknem sokfejtű monstrumnak láttatnék lenni; mert ugyanis Kegyelmednek meghagyván, hogy az abák és egyéb assignatióktól superse-deáljon, s attúl nem desistálván, sőt azoknak tenorában in plurali élván, s az számadását Darvasnak magára vállalni praesummálván, s némellyekben, — a mint magamat reflectá-lom, — egész armádámnak Főgenerálissának írván: akárki is, Kegyelmeden kívül, általláthatja, hogy magam, mint az Confoederatio feje, authoritását postponálván, abban magának is sokat tulajdonított, — mivel az egész armádám nevezeti alatt nemcsak a Tisza-Duna között való hadak: de az egész ország hadai értetnek; s ezzel, ójjon Isten, hogy Kegyelmed-nek vagy már ennekelötte érdemlett, vagy tüllem adatott titu-lussit controvertálni kívánnám, az mellyet injuriája nélkül se nem denegáltam, se nem denegálok. Hogy peniglen Kegyelmed-nek legsajjnossabban esik recommendatiói és projectumi postpo-sitiója, és felöle való concipiaált opinio, a mint írja, hogy az tit-kokat megtartani nem szokta: jussanak eszében Kegyelmednek, hánszor magával is agnoscáltattam Kegyelmeddel, s legköze-lebb Balogh Ádám példájában, hogy csak egynéhány napok múlva is maga tapasztalta recommendatióinak praecipitantia-ját, az mellyeket — gyakorta inkább maga természetinek jó-ságátúl indíttatva, mintsem az recommendatusok érdemére nézve, — ritkán szokta Kegyelmed denegálni; s azt is jól tudom, hogy Kegyelmed a titkokat szántszándékkal commu-nicálni nem szokta: de gyakorta némellyekhez való confiden-tiájában megcsalattatván, — olykor olyanoknak mondja, az kik megtartani nem tudják. Reflectálja ebben, kérem, Kegyel-med magát: csak ezen Dunán által való expeditióban is, mely iránt való resolutióm még ez elmúlt télen constált Kegyelmed előtt, hogy suo tempore megleszen, — mégis, az túlsó hadak impatentiájátúl eredett és túllök Munkácsra expediált követ-seget nemhogy vagy bonis modis, vagy authoritate impediálni kívánta volna: de még annak consentiaált; az kiknek nem denegálhatván kéréseket, — magamat újonnan is kényszeríte Kegyelmed titkos szándekim kinyilatkoztatására, mely után

nem lehetett énnekem azt különben véghezvinnem: hanem akkor, az midőn legkevesebbet gondolták felőlem, és minek-előtte az ellenség visszajövelelemet meg nem tudta. Juthat mindazonáltal Kegyelmednek eszében, újonnan is írom, hogy elmenetele alkalmatosságával is, az midőn mondotta volna, hogy nem reménli táboroninak visszajövelele előtt való motussát: azt feleltem, hogy az egyedül az erdélyi ellenségnek motussátul és annak akkor eredett lármájátul, és a Tiszántul való hadak gyülekezetitül függ, melytül akkor magam is vártam; és tagadhatatlan, hogy Munkácsról való megindulásom-tul fogvást minden dispositiókat úgy kívántam tenni, hogy magam hírével érkezhén, azonnal indulhassak. Balogh Adám-ról concipált opinioja mindazáltal mely helytelen légyen. — azt az Paloesainak adott instructiómbúl, az melyet rövidnap alatt megküldök Kegyelmednek, maga is meg fogja látni Kegyelmed. De reliquo, minthogy látom, hogy hatalmamban nincsen Kegyelmeddel értetni atyafiságos javallásimat és sinceritásomat, a mint kívánnám, s kívántam volna, — arrúl nem tehetek: mindazokat megírván, hivatalomnak — úgy tetszik, — eleget tettem, az mely leginkább abbúl áll, hogy ezen ügynek hazántul választott feje lévén: annak tagjait úgy kormányozzam, a mint legjobbnak s illendőbbnek látom lenni. Maradván mindenkor, etc.

38.

Ex Castris ad Szólnok, die 25. Julij, 1710. Károlyi úrnak.

Ez elmúlt étszaka szerencsésen érkezhén 12 órakor az minapi táborhelyünkre: ma reggel sohasem tudák mire vélni az emberek, hogy az ágyban serkengettük őket; s Antal urat is itt találván: jobban megértettem vele elmémet, mintsem leveleim által, — melyre nézve félretette máshová vágyódó szándékút, a modo imposterum, etc. Én is azért dispositióimhoz fogván, ma — reménlem — mindeneket elvégezek, s holnap Súlyhoz szállok, ha a kecskeméti csizmákkal elérkeznek; mert különben az holnap napok kénteleníttetni fogok megvárásokra szánni. Noha tegnap elfelejtettem választatni Toroczka által az aga által küldött levelére: ma mind-

azonáltal az Asszony szállása iránt parancsoltam Prínyi Miklósnak; s ezen órában újonnan veszem az Kegyelmed 24. írott levelét, s valóban örülök az abból értett jó híreknek, melyeknek confirmatióját Sűgótúl is értettem, ő pedig Pater Selenditúl, az ki magának passust kíván. Aztat mindenekrűl bőven examinálván: ellenemond mindazoknak, az melyeket minap Szemere László írt vala, hogy mondott; de mivel amannak a fejébűl az Generálisok nevei és operatiójok formalitássa ki nem sűlhettek, — nem tudom mire magyarázni ellenkező beszédit. Pozsonyban léteben szoros vígyázás alatt lévén: ő sem tanulhatott ki semmit, — én sem túlle; s legnagyobb notatióra való materiát látok relatiójában az Hajszterrel és Nehemmel való szembenlételit. Az első Győrben volt vele szemben, s legcsudálatossabbnak látszott discursussibűl mentése s magatűl eredett előlhozása Fodor halálának: esküvéssel is confirmálván, hogy ő oka nem volt, hanem az Bellicum parancsolatjára kéntelenítettett cselekedni, — jól tudván, minemű consequentiái lehetnek; s kérdezte is: mi szándékban legyűnk az iránt? Második, az békesség kívánsága tettetése, az melyet nagy esküvésekkel ultronee confirmált, hogy kívánna, — s azért is senkinek jószágát impetrálni nem kívánta, hogy az hadakozás vontatása neki ne tulajdonítottassék, — hanem Pálfit incusálta. Nehemrűl is hasonló relatiót teszen, oly particularitásokkal, hogy mivel az Császár minden Generálissátűl opiniót kért: az övé az völt, hogy az András király decretumán kívűl minden szabadságít megadván az nemzetnek, békéljék: mert még egy férfi s egy tehén lesz Magyarországbán, — az hadakozásnak vége nem szakad. Observatióra méltó az is, hogy Hajszter semmiben nem extendálván erejét: egész útjában oly stricte őriztette, hogy se a hajóbűl kiszállani, se más felé venni útját nem engedte, s nekem is competens titulusomat megadván, megmondotta, hogy itt Szólnokon fog találni, Bercsényi urat pedig Sztáránál. — Mindezek leginkább confirmálják előttem erőtlenségét és az bavarus bűzit; és ugyan az első okbűl nagyon approbálom az S. (Sűgó?) tanácsát, — báresak Kegyelmednek lehetne securitást találni az munitiónak: addig kevés idő műlnék

feltett szándéka véghezvitelében, az amarra teendő csapásban. ¹⁾)

(Sajági elszéledett hajdúsága iránt megparancsoltam neki, hogy az neveket és hazájokat az elszéledteknek megküldje Kegyelmednek, — tudván, hogy leghamarább feltalálja Kegyelmed modalitássát complanáltatásoknak. Az ispánoknak is megirattam, hogy az repartitiót küldjék kezemhez. Borsod vármegyének pro insurrectione 8-va Augusti praefigaltam. Az exulansoknak patenter publicáltattam, hogy valaki az feljebbemlített napig előttem panaszt nem deducálja, és újabb assignatiókat s dispositiókat quártélyja iránt nem extrahál: azontúl quártélyja denegáltatni fog; de ex superabundanti Fridrichnek parancsolni fogok felölök.

Palocsai orderét elfelejtette Kegyelmed párban megadni; melyre nézve ezentúl el ne felejtse mentülhamarabb megküldeni, ha clavissel kellene is leiratni.

Az bort, én azt véltem, hogy ingyen fogják adni a pestiek az ország számára; de már így érte, teszek dispositiót a sőrül, de hertelen nem lehet: mert Tokajban semmi sincs, Máramarosban is az pestis miatt szálát és szállásokat nem kaphatni, s ugyan arra nézve olcsó is lesz Pesten két forinton az ára, de az creditum conservatiójára nézve mindeneknek úgy kell lenni, a mint találtatott.

39.

Ad Szólnok, 26. Julij, 1710. Vay Ádám úrnak.

Késűn válaszolok az Kegyelmed 17-ma Julij irott levelire: mert a pusztákon járván, sem mindenkor bátorságos alkalmatosság, se az íráshoz a melegben kedvem, se nyugalmam nem vala; hanem Isten kegyelméből az hadaknak egy részét szerencsésen általköltöztetvén, és hátramaradott részének költöztetését Károlyi úrra bízván, az munkácsi felvett sistema szerint visszatértem, és Isten jóvoltából holnap indulok az másik oldalon levő hadak rendben vételére és operatiók elkezdésére. Azon feljebbemlített Kegyelmed leveléből értem a Nemes Vármegyék között való fáradozását, s Bereg s

¹⁾ A ritkítva szedett szavak clavizálvák.

Ugocsa vármegyékben következett munkáját; bár az ígéretnek effectussa is következhessek, és azon csekély ígért summa collectáltathassék, melyre Bereg vármegyében Szenczit rendeltem. — ugyan ő Ugocsában is véghezviheti, csak már Kegyelmed, maga dexteritássához és zelussához képpest, assis-táltasson neki és nógassa. Szegény Verebélyi Pétert rendeltem vala collectatornak Zemlén vármegyében: de meghalálózván, Patai Christófit denomináltam helyében; dirigálja Kegyelmed őtet is, és collectáltatván a pénzt, küldje kezemhez.

Értem, hogy a pestistül félvén, bujdosik Kegyelmed, — mely ellen még jobb orvosságot nem találtam az isteni kegyelemben való bizodalomnál; mert ugyanis, ha a Flisco sententiája szerint most azon constellatiók fordúltanak fel, az mellyek az Izráel népének Aegyptumból való kivezérlésével voltak, és a világnak vége közelget, mivel eláradott az hitelenség: kétségkívül az Isteni Felség is, az ki maga bölcsessége szerint az természetet folyásában hagyja, a szerint rendelte ezen megnyomorodott és a zsidó népnél nagyobb nyomorúságra jutott nemzetnek sorsát; ha penig a zsidók között senki azok közzül az ígéret földét nem látta, a ki az isteni ígéretben kételkedett, — elhitettem magammal, hogy itt is hasonló sorsa lesz annak, a ki igye igazságában habozván, szerencséjének elérését nem reméli. Nem mondhatni, hogy az Istent tentálja és vétkezik az, a ki maga hivatalját véghez kívánván vinni, magát exponálja: mert annak követésében az isteni rendelésnek téssen eleget, melynek egyedül tulajdoníthatom eddig mind magamnak, mind mellettem lévőknek megmaradásokat; nincs azért kétségem benne, hogy Kegyelmedet is, háza népével együtt, ezt követve, azon isteni kegyelem megöltalmazni fogja, — az mellyet szívesen is kívánok. Az én részemről assecurálom Kegyelmedet: mindazokban fogatkozás nem lesz, a mellyeket túllem kíván.

Az erdélyi ellenség, úgy látom, mégeddig készüléttel és hírével is csaknem annyit vitt véghez, mint operatióival: mivel készületinek nemcsak ott volt híre, — de indulásának hamis híre a Tiszántúl való had közzé is elhatván, már is hosszú nyakat csinálván, reppenő-félben vala minap, s alig tudák lecsendesíteni.

A kapcsolós-palotások igen akarom, hogy Kegyelmed mellett vadnak, s alkalmas oeconomiát látnék belőle, ha Kegyelmed azoknak ezüstkapsait beszedetvén, Munkács várában küldené, és új kapsokat csináltatna Lányi számokra, melynek ezüstje reducáltatnék az polturapénz ligájára, — melyről az Oeconomicum Consiliumnak is parancsolni fogok.

Hogy pedig Kegyelmednek e sok bajoskodási között vizsgasztalása is lehessen: írhatom, hogy az Dunán általment hadainknak szép szerencséjük volt a győri labonczok ellen, s kétségkívül azolta, orderek szerint, Bécs eleit is meglátogatták, — mivel semminemű ellenségek azon a földön nem találkoztak vala: azon lármára indult utánnok Szobtúl vagy négy compania, s azon diversio miatt kéntelenítettett az ellenség a losonczy postírungot is elhagyni, a mint Hajszter originalis leveléből értettem. Mivel pedig Pest várossa is meghódulván, protectiómat acceptálta: onnan is üzente egy régi s még német-világban hozzám köteles ember, hogy az bavarus Kronczfeldet, az ki az hannoveriai Elector helyett az Imperium és a császár armádáját commandírozta, megvervén, Svéviában szerencsésen penetrált, és mivel már a Fekete-erdőre szüksége nincsen: ha akart, már eddig Baváriában is penetrált az Elector, — mivel azalatt a francziának más armádája Landaut megszállotta, és erre nézve az alliatások armádája is kéntelenítettett Arrasz nevű erősségtől visszanyomakodni.

Súgó, az ki a moszkvai követtel küldtetett vala Pozsonyban, megarestáltatott volt: de mód nélkül zörgölődván, és resentiálván az követ characterének violatióját, elbocsáttatott, — de semmi olyast referálni nem tud, mivel kemény őrzés alatt tartatott, mégis ugyanezen hírnek confirmatióját ő is hallotta. Hajszterrel magával sokat beszéllett Győrben, a ki magát kérdéslenül is mentette, hogy szegény Fodor halálának oka nem volt, protestálván: mely szívesen kívánja az békességet, melynek elmúlásáért Pálfit okozza, az ki magának jószágokat impetrált, ő pedig nem. Hasonlót referált neki Generál Nehem is, adjungálván melléje, hogy a császár minden Generálistól opiniót kért a békeesség iránt, s az ő vox az volt, hogy az országnak minden szabadságit adja meg, az András király drectumán kívül: mert különben,

még egy telén s egy kenyér találtatik Magyarországon, békesség nem lesz, — például állítván maga, Herbeville és Rabutin járassit, melyhez hasonló armádája a császárnak se nem volt, se nem lesz, — mégis ellenség nélkül elveszett. Ezekbül kitetszik az ellenség felülünk concipiált opiniója, melyhez bár hasonló volna a mienk, — nem látnék annyi sok halvány, desperatus, lefüggesztett orrú embereket! Csak azért cselekedjük azt, a mi lehet; kötelességünknek eleget tévén, — fata viam aperiunt.

Az includált levelecskét még meg nem magyarázhattam: de azon embernek továbbvaló tartóztatását is szükségesnek láttam.

40.

Ad Szólnok, 26. Julij, 1710. Károlyi Sándor úrnak.

Noha még sem érkezének avval, az mire tegnapi levelemben írák, hogy várakozni még ma kénteleníttetni fogok: de, hogy sok időt ne veszjétek, — holnapi napon Isten jóvoltából csak indulok. Itt penig a várat ilyen dispositióban hagytam: Szent-Miklósinak ordert adván, hogy Csajágítúl függjön, Csajágít Kegyelmed alá assignáltam, magam orderem által committálván nekie in generalibus terminis az praesidiumnak rendben vételit, és a szentesieken, makóiakon etc. placidáltam, hogy collectáltassék az vár épületire azon csekély summa, a melylyel még tartoznak, s assignáltam azonkívül Pest vármegyére ezer tallért ennek építésére. Az iderendelt impositióknak extractussát Csajáginak is kiadattam, hogy azokat sürgetni tudhassa, és Kegyelmednek is transmittálja az Pest vármegyében elszéledett hajdúságnak neveit és lakóhelyit; committálhat azért Kegyelmed az collectoroknak is ex superabundanti, hogy az hol találják, compellálják őket. Már ezért ehhez szükséges, hogy Kegyelmed is ideorderezze a szólnoki seregeket, az hűségemben megmaradott szegedi felekezetekkel.

Hass Károly commerciumja folyását Szólnokon és Egerben Csalára fogjuk bízni; melyre nézve, midőn az marhákkal elérkeznek, az ő gondviselése alá, megírja Németiben, úgy, ha sóval találúnak is jőni.

A dömsödi molnárokat kinek resignálta Kegyelmed? nem tudom; mióta idejöttem, mind kerestetem: de se velem, se az tegnap érkezett Antal úr tiszteivel, az kik által is írt Kegyelmed felőlök Török Andrásnak, nem jöttek, — és így valóba bánom, hogy azon dologban remora történik.

Rottenstain újonnan is instál előttem az újvári artilleria fizetéséért; melyre nézve placidáltam a Revier által proponált fundust, ki is régen mondotta, hogy legyen annyi haszontalan ágyú- s mozsárdarabokból megmaradott metallum Újvárban, az mellyek eladásával nemcsak egy hólnapra, de többre is contentáltathatnak az artilleristák. Kegyelmed azért committálja Szluhának, az mennyiben az mostani conjuncturák megengedik, hogy azon metallumot kezéhez vévén, contentálja őket; melyről én is fogok ezen Rottenstein embere által iratni neki, — legalább ne panaszkodjék, hogy denegáltam a commissiót, noha tudom, hogy effectussa nem lészen.

Munitio itt igen kevés vagyon; és jóllehet legnagyobb reflexióm arra vagyon, az mely az mostani Kegyelmed operatiójátúl megmaradhat, — hogyha mindazonáltal az elégséges nem volna: assignálhat többet Egerből, suo tempore.

41.

Süly, 27. Julij, 1710. Károlyi úrnak.

Ma reggel megindulván Szólnoktól, már marsban jutta eszemben, úgy parancsolám meg Csajáginak, hogy Kegyelmednek nevemmel megírja, — mindazonáltal bizonyos nem lévén benne: értette-e, vagy sem? magam is kívántam újonnan Kegyelmednek elméjére adnom karabélyos-regimentem dolgát, az kinek valamely marhája lévén Harangodon: igen kedvesen veszem Kegyelmedtől, ha azoknak eladásában fogja Zayt kormányozni; mert e jövő télre mentére szükségek lévén, másunnan alig tudom őket segíteni. De mivel ez elégséges nem lészen az posztónak megszerzésére: suppléaltassa Kegyelmed az többit az erdélyi hadaink számára rendeltetett sóból; mert ugyanis, mivel az Törökországban levő aba indifferenter számokra vagyon rendelve, és csak egyedül abból kellene kivetelni a karabélyosok mundírjának: a mennyi decedál a sóból

az erdélyi hadaknak, annyival több aba jut számokra, s csere lesz belőle.

Az szegedi labanczság igen elkezdte az alkalmatlankodást: mivel minap Poroszló tájékán általköltöztvén, a verpeléti postamester lovait vitte el; melyre nézve jónak ítélem, hogy Kegyelmed denunciálja, akár titkon, ha jobbnak látja, akár patenter a szegedieknek, hogy mivel azon hitetlen labanczság az császárnak nem fizetett hada, hanem lakosokból áll, a kiknek minden beneficiumok a mezzőből vagyon: tudva légyen előttök, hogy, ha portájok a Tisza s Zagyva közzé jön, nemcsak protectiómat revocáltatom, — de Kegyelmednek ordere is vagyon, hogy felperzselje őket; a mint is, ha egyenes választ nem adnának, hajtassa el Kegyelmed a marhájokat. — evvel, reménlem, legjobban szüntetjük meg őket.

Szintén jól esett ez a mostani projectumom: mivel Bercesényi urat már Homonnán túl, az ungvári Krajnák felé nyomja az pestis, — ott akar valahol feleségének sánczocskát építeni, és úgy a Tisza felé kerengve jöni az hadak közzé, az kiknek főtisztei is megbódultak s bújdosnak, s nyilván azt gondolják, hogy de regula is úgy szokás, — mivel a Generális is azt cselekeszi. *) Almási kilenczven hajdút hagyván Jászón, harmadnapi éléssel: maga hazaszökött a többivel. Bagosinak harmincz hajdúja maradott vala, — avval is arattatta szegény Szalai búzáját, nemhogy másrúl gondolkodott volna. Ezeket csak azért írom, hogy tudhassa: mely szép rendben légyen azon oldal; mert reménlem, rövidnap alatt más statusban fogom őket hozni.

42.

29. July, ad Sarud. Pápai János- és Horváth Ferencznek.

Az Kegyelmetek 19. Juny irott levelét tegnapi napon vettük, a melyben az vezér változásáról, ezen alkalmatossággal interveniált discursusirúl az tihával, informál Kegyelmetek bennünket. Nem kétljük, vehette Kegyelmetek is 21. Juny Olcsvárúl irott levelünket: de kétségkívül az interveniált változások tartóztatták Kegyelmeteket az akkoron írtt resolu-

*) A ritkított betűk sorok az eredetiben clavizálvák.

tiónk szerint concipiált memorialisnak beadásátul. Látjuk tovább, hogy szokások szerint az görög- és zsidóktul s kereskedőktul hallott híreken kapdozván, törődnek, hogy tudósításunkat mindazokrul nem vehetik, az mellyekrul másoktul eleget hallanak, az kik a külső apparentiák szerint szoktak itélui az dolgokrul. Noha elmenetele alkalmatosságával is bőven declaráltuk Pápai János hívünknek, hpgy az negociatióknak rendi és folyása azt hozza magával, hogy követjeinket csak azokrul tudósítsuk, az mellyek kinek negociatiójához valók, és a dolgok folyásában változást tehetnek, — se Kegyelmeteknek egyebet tudni nem szükséges, hanem azokat, a mellyek ahhoz valók; nem azért, hogy hűségekben kételkednénk: de sokszor confundáltatnék elméjük, ha minden negociatióink folyásáról minden követinket tudósítanánk. Minthogy pedig a vezérnek változásával újulni láttatik nemzetünknek concipialható reménsége: ezen levelünkben szükségesnek látjuk lenni, hogy Kegyelmeteket hazánk dolgairul nagyobb circumstantiákkal mintsem eddig, informálván, mintegy újrakezdjük negociatióinkat.

Az mi azért elsőször az moszkvai követ dolgát illeti: az, úgymint az czárnak az bécsi udvarnál és Imperiumban plenipotentariussa, visszamenő útjában a végre küldtetett vala hozzám, hogy az czárnak hozzánkvaló continuált sinceritássáról tovább is affidálván, minekelőtte az bécsi udvarnál is fenyegetődzéshez kezdjen, és a czár is irántunk végső resolútiót vegyen, — magunktul vegyen teljes informatiót nemzetünk dolgairul. Melyre nézve magunk fordúltunk vala Munkács felé, hogy útunkban vele szemben-lehessünk; s ezen dolgot mondva leveleinkben elhallgattuk, hogy az dolog maga-magában nagyobbakra magyaráztatván, láthassuk: micsoda szemmel fogja nézni az Porta ezen követségnek nagyra terjedő hírét? Gyönyörködve szemléltük Pápai Gáspár levelébül az végbeli bassák nyughatatlanságokat, az mellyek neveltetése kedvéért csak oly válaszokat adtunk, hogy látván az Portának dolgaink iránt való indifferentiáját: azért praetereáltuk az hírek megírását. — Ezen követet mi oly resolútióval bocsátottuk, hogy igenis, a békeesség tractájátul idegenek nem vagyunk, és szabad ország-gyűlésére készek vagyunk követein-

ket felküldeni a békekesség tractájára, s aztat a czár mediatiója által, az anglusok és hollandusok mediatiójával egyetemben folytatni is kívánjuk; de az bécsi udvar, az maga szokott fel-fuvalkodása szerint, az czárnak is formalis mediatióját rejiciálván, — azt adta válaszul, hogy, ha mi az magunk és az confederatióink nevével egy alázatos levelet írunk az császárnak, arrúl affidálván, hogy mindeneknek consentiálni fogunk, az mellyeket az beálló pozsonyi gyűlésben végezni fognak, — gratiát ad a császár, és jószáginkrúl emanált donatiókat revocálni fogja, s úgy ad követeinknek *salvus conductust*. Mellyekre állani mivel nem lehet, — mik is csak azt adtuk válaszul, hogy mindaddig másra nem resolválhatjuk magunkat, míg végső resolútióját az czárnak nem értjük: miként fogja venni az mediatiója rejiciálása által következett *despectussát*, és bennünket a tractatus mellett kíván-e manuteneálni? Mivel penig az követnek oly instructiója is volt, hogy az bécsi udvartúl az urának recognitióját *pro Imperatore Magnae-Russiae cum titulo „Augustissimi“, et „Excellentiae“ pro se praetendálja*, s ezeket nem obtineálhatván, az udvartúl elmenjen: mivel frustráltatott kívánságiban, — el is ment. Mi vége lészen? *tempus docebit*. Ez idő alatt azért, ezeknek e szerint való folyását előre általlátván, Munkácsrúl megindulván, és magunkat a Tiszántúl való hadakkal conjungálván: kéz alatt tett dispositióinkhoz képpest minden tartózkodás nélkül egész a Dunáig, Tassig lementünk hadainkkal, és minekelötte menetelünk hírré lett az ellenségnek, — azoknak egy részét által is költöztettük Palocsai Generálisunk *commandója* alatt, s ezek parancsolatunk szerint háromfelé oszolván, szélt fogtak az túlsó földön, és költözések után harmadnap múlva egy része a győri labanczokat le is vagdalta, — az többi mit vihetett véghez? még nem tudjuk, de szerencsés progressussokat annyivalis inkább remélhetjük: mivel seholott fennálló hada nem volt az ellenségnek, és az egész földnépe felettébb is *disgustáltatván*, örömmel várta s óhajtotta hadaink általmenetelit. Ezalatt az ellenség nagyobb részent *postírunjaiban* tartván hadait: Ságnál, erős helyen, négy regimentbül álló *corpussa* vala, és Esztergamon alúl, Szobnál, hídja az Dunán; az több lovas hada, az mely a Vág és Nyitra-mellyékén volt Pálffy *comman-*

dója alatt, csak egy jó álgylövésnyire szállott Újvártúl, és azt formaliter bloquálta. Az Dunán általment hadaink csapására nézve mindazonáltal a sági német kénytelenítettván általmenni: Losoncyrúl és, az mint most hozzák hírül, — jöllehet még nem bizonyos, — Szécsénybül is revocálta hadait; melyet hogy mik is részünkrül jobban nyomhassunk: Károlyi urat az egész corpussal oly közép helyütt hagyván, hogy mind Újvár felé csapást tehessen, ha az ellenség ereje tovább is oszolna, mind még több hadat az Dunán általköltöztethessen, ha a szükség kívánja, — magunk a végre megyünk Csát tájékára, hogy az környékben lévő hadainkat csoportra vervén, és Eger árnyéka alatt titkossabban meggyülekeztvén, másfelül nyomhassuk az ellenséget; noha ezen idő folyása alatt valóban kedvetlenül kellettét értenünk Szepesvárának feladását, az melyet noha már e kikeleten egyszer megprófontíroztunk vala, az elégséges nem lévén, az szükség — a mint halljuk — volt oka a gvarnison egy része rebellálásának. Ezen vár megsegítését nemannyira impediálta az ellenségnek ereje, mint az Zemlén, Abaúj, Sáros, Bereg, Ugocsa vármegyékben iszonyúképpen uralkodó pestis, az mely által azon oldalra Bercsényi úr commandója alá rendeltetett hadaink annyira megfogytak és oszlottak, hogy az ellenséget formalis erővel nem aggregiálhatták. Már most azért, magunk errefelé való fordulásával megválík: miképpen fogjuk öszvegyülekeztethetni őket, és magunk személyje közöttök való expositiójával is mennyiben fogunk szolgálhatni hazánknak? — az mely legkivált ezen Isten ostora által mely végső veszedelmekre jutott, elitélheti Kegyelmetek, kivált ha Újvárnak is nem succurrálhatván, azon erősség is az ellenség kezében találna esni. Melybül általlátthatja az Porta is, hogy késedelem nélkül kívántatik a segítség, s ha mit akar, — bár kifelejtse kalendariumjából a Kászon-napját, az mely naponként közelgetni fog. Hallatik ugyan az is, hogy az franczia az imperiumbeli armádát megvervén az bavariai Elector commandója alatt, s ez által Svéviának nagy részét occupálván, más része Landaviumot obsideálja, és hogy erre nézve innen feles hadakat avocálni fognak, — de mindezeknek valóságos hitelt nem adhatunk, míg követeinktül valóságos informatiónk nem lesz.

Az universalis békesség tractája kéz alatt continuáltatik, melybül, hogy ki nem felejtetünk, újonnan is nemcsak az francziátúl, de az alliatusoktól is affidáltattunk, s ugyan ennek tractájára, az actu ott lévő követaink kívül is, egy nevezetes személyt fogunk expediálni e napokban, az ki az praeliminárek conclusójáig titkon, — azok után pedig nyilván fog acceptáltatni Hágában.

Csudáljuk, hogy azt véli Kegyelmetek: mintha azért haladna ennyi időre Alboer exolutiója, hogy azt az francia udvarnál nem sürgetjük, — s nem veszi észre, hogy az maga szüksége impediálja az francia királyt; és ezért nehezen remélhetjük mind Alboer, mind másutt contrahált adósságink exolutióját, ámbár soha nem denegáltatik is, — de mit tehetünk rólla? mivel nincs mód benne, hogy azokat másunnan exolváltathassuk, avagy az több interveniens török kereskedőket, ha igazságos volna is praetensiójok, exolválhassuk. Sok helységekbül kiholtanak az emberek, — csak az bolygó és tévelygő marha által tapodtatnak az vetések, s az felülnevezett vármegyékben, úgy Szattmár-, Szabolcsban is és Máramarosban nemhogy adót szedne: de senki feléje is alig mér menni az eszeveszett és a haláltúl irtózó szegénységnek. Melyre nézve lássa Kegyelmetek, hogy segítheti mindezekben magát? — de tőlünk keveset, vagy semmitsem várhat, akármiképpen recomendálja kinek-kinek az igazságát.

Des-Alörs mocskodolásinak végét érni kívánni haszontalan, s csaknem mondhatnánk, hogy maga az királyja köszönje meg, ha ellene nem mocskolódik, — nemhogy azt impediálhatnánk, hogy miellenünk azt ne kövesse; mivel már is sokaktól megismertette magát, s naponként másoktól is megismertetni fogja, — nem sokat tarthatunk nyelveskedésétül.

Mindezeket körülnézvén és megfontolván azért: az negociatiórul most is egyebet nem írhatunk, hanem kiadott instructióit kövesse Kegyelmetek, s ha hadakozásra nem is, — bár csak fenyegetődzésre inducálja Kegyelmetek a Portát, az mely, ámbár változott is a vezér: de éppen nem véljük, hogy a moszkva ellen hadakozást kezdjen, mert ez se nekünk, se magának javára nem fordúlna, mivel akárki is általlátván a svécziai király még országában való erőtlenségét is, — az

mellyet mi bizonyossan tudunk, — elítélheti, hogy annak egész terhe az Portára háramlanék. Az való ugyan, hogy az mennyiben Kegyelmetektől informatusok voltunk a letett vezér geniussáról és autoritássának solidatiójáról, — hamarább gondoltuk vala, hogy a svéczi király Constantinápolyban fog vitetni, és ottan megsacczoltatni, mintsem emez letétni; már pedig így lévén, ha oly okos a vezér, a mint Kegyelmetek is írja: azt véljük, hogy az moszkvai hadakozástól ugyan praescindálni fog, és megbékéltetésekre fordítja elméjét, — de az bécsi udvarral is csak fenyegetődzés lesz vége kezdendő praeparatoriáinak, nem mondván teljességgel azt, hogy kéz alatt meg ne engedje az arnoltok kijövetelit. Tovább is azért azon ítéletben vagyunk, hogy, ha csak az vezérhez nem admittáltatik Kegyelmetek, s dolgainkat mohón nem kapják: kövesse az fellebbemlített utólbí parancsolatunkat, — mert haszontalan leszen ottan teendő költségünk, ha csak aknámét nem impetrálhat; az többit Csúzi is véghezviheti.

Az vezérnek és több ministereknek szóló credentialisokat, ímé, includáljuk.

43.

Vezérhez való credentialis. Ad Sarud, die 29. Julij, 1710.

Dum Fulgidae Portae Ministerium perillustres Celsitudinis Vestrae, tum magni nominis familiae suae, tum notae prudentiae et magnanimitatis radios nunc de novo illustratum ob oculos quoque Nostros exponitur, nec antenatum suorum magnae memoriae gesta, nec notus eorum in Gentem Hungaram affectus continere sinit debitae aggratulationis Nostrae signa, cujus uberiores expressionem dum Celsitudini Vestrae repraesentandam Consiliario Nostro Aulico et Bonorum Nostrorum Transylvanico-Fiscalium Praefecto, Generoso Joanni Pápai et Francisco Horváth, ad Fulgidam Portam Ablegatis Nostris commissimus: Celsitudinem Vestram instantanter rogatum esse volumus, ut non tantum propositiones eorundem faventer exaudire, sed et easdem tanquam ad bonum et utile Fulgidae Portae tendentes, magna prudentia sua et autoritatis pondere secundare velit; ardentius de coetero voventes, ut dies Celsitudinis Vestrae prolongentur in Annos, et Potentissimi Invictissimique Imperatoris

totiusque Imperii de Celsitudine Vestra praeconcepta opinio, in emolumentum suum fructificans, longaevis gubernii sui memoriam superatis majorum suorum gestis transmittat in posteros, Gensque haec Hungara a tot saeculis a Fulgida Porta protecta, in Celsitudine Vestra eandem reviviscere sentiat. Ad quae iterum-iterumque condicitus exoptanda dum Nos et particularis Domus Nostrae erga progenitores Celsitudinis Vestrae debita gratitudo ducit, eadem ulterius quoque adstricti manemus Celsitudinis Vestrae

ad condigna officia paratissimus, etc.

44.

Szerencs, 5. Augusti, 1710. Károlyi Sándor úrnak.

Jöllehet az hadi dispositiókról és az továbbvaló operatióim folytatásáról minden dispositiómat fogja Kegyelmed venni Ocskai által, kit már ma meg fogok tartóztatni, mivel Bercsényi urat is várom mára, — hogy mindazonáltal más egyéb dolgok azalatt is hátramaradást ne szenvedjenek: az Kegyelmed nekem adott válaszára kívántam válaszolni.

Csajági az Pest vármegyei individualis repartitiót meg nem küldhette: mert neki sem volt megküldve, az gabona repartitióján kívül, az melynek collectatióját neki committáltam rész szerint; a többiről micsoda dispositiót tettem, — kétségkívül már Kegyelmed is vehette. Az hátramaradott pénzzel mindazonáltal híjában bíztatja Kegyelmed Antal úr regimentjét: mert azt Balogh Gáspár kezében kell administrálni.

Csudállom, Sötérnek nem jut eszébe, hogy, ha resignál: rangját elveszti; ha csonka ezerrel bajoskodik, noha szolgálja egyenlő leszen: de mégis jobb magára nézve. Melyre nézve legalább imponálja Kegyelmed neki a szólnokiak és szegediek öszvegyűjtését, az kiket senki más nem fog feltalálni, hanem az, a ki tudja, hol laknak? Másként is, ha szintén a táboron volnék is, ismeretlen tiszttel haszontalan volna a zörgetés.

Hász Károly commerciumát én sok kéz által folytatni nem kívánom; s Usalának is nem akartam egyéb commissiót adni, — hanem azon földről való eltávozását mind Kegyelmednek mind énnekem supponálván, mivel az commercium

punctualitást kíván, — csak annyiban kívántam volna reá bízni, a mennyiben szükséges lett volna a sóra, marhára való gondviselés, s annak assignatiója azoknak, az kiknek illik; de arról is még előbb az Kegyelmed válaszsát akartam megvárni, s vele semmit sem szóllottam, ezután sem committálok már, értvén így az Kegyelmed elméjét. A franczia czédulát jó helyre küldötte mindazonáltal Kegyelmed; de a só pretiumjáról más modalitást kell találni: mert az országszerte drágulni kezdván a máramarosi pestis miatt, két forintért Pestre nem szállíthatni.

A schéza dolgát abbanhagyni nem lehet: mert jól tudja Kegyelmed maga is Szluha leveléből, hogy azokat Komáromig lehozták; nyilvánvaló azért, hogy a zsidók tukmálták el, — s méltó is, hogy Kegyelmed annyi erő savát arestáltassa, míg azokat nem praestálják; mert ha az ő passussok mellett le nem hozathatják, — ezután semmi sem telik belőle.

Mi haszna, Prinyi Miklóst hogy magáról énhozzám re-legálja Kegyelmed: holott maga is tudná kiadni az választ a praetendált fizetéséről! Az mi Borsod vármegyével való dolgát illeti penig: importunitas superflua kérése, — mivel jól tudva van előtte resolutióm, a melyben Borsod vármegyén való praetensióit helybenhagytam, sőt már azok iránt a vármegyének mintegy silentiumot imponáltam; de azt akarná ő, hogy magátúl menne véghez a dolog, — maga csak sopánkodnék.

A sok praetendens török kereskedők importunitási között újonnan recurrált minap Sajnovics egri rác kapitány ellen való praetensiója a töröknek, az passák és Pápai Gáspár recommendatióival; melyről — tudom — száma nélkül informált Kegyelmed, de miben légyen? én bizony elfelejtettem. Ha complanáltatott, avagy csak olyan importuna instantia: írjon Kegyelmed jóformán Pápai Gáspárnak, — miért importunuskodik? Ha peniglen praetensiója igazságos: complanáltassa Kegyelmed már egyszer valaha Sajnovicssal.

Idejövetelem alkalmatosságával Szabolcs vármegye Besenyeit oly véggel küldvén, hogy bennünket akárhol is felkeressen, — két punctumból álló instantiáját proponálta előttem az vármegyének; egyikét Turcsányi ellen, hogy az

1706-ik esztendőbeli portalis-hajdukat praetendálja a vármegyén, és ámbár azoknak hollétit demonstrálják is némely helységek: de avval contentus nem lévén, újat kíván rajtok, s szokás szerint húzzák-vonják tisztei a helységeket; melyről noha Kegyelmedtől informatus voltam: mindazonáltal tudván, már ezelőtt is az ilyen hajdúszedések micsoda confusiókat szoktak a szegénység között okozni, — megparancsoltam directe Turcsányinak: suspendálja executióit, és küldje meg énnékem az Kegyelmed orderének pariáját, hogy aztat meglátván, vagy modificálni, vagy effectusban vétetni tudhassam. Második panaszszok volt Eötvös Miklós ellen, hogy az rakomazi kúnokat tamquam exulansokat assignálta volna a vármegyére pro intertentione, — az melyet éppen absurdumnak látván lenni, nem is hittem; mindazonáltal megparancsoltam, hogy, így lévén, revocálja assignatióját, ha más fekszik alatta pedig, informáljon.

Mivel Molnárnak minap Szent-Györgynél az vala committálva, hogy mindenik álgúhoz hatvan-hatvan lövést hozzon, most pedig már úgy találtatik, hogy megint megváltoztatták a golyóbisokat: magát küldöm vissza, hogy effectuálja, a mit negligált.

45.

In Castris ad Nemes-Bükk, 10. Augusti, 1710. Károlyi úrnak.

Tegnapi levelemben nem adhatván Kegyelmednek minden punctumokról választ, kivált mivel ezelőtt egy órával is 6-ta írott levelét is vettem Kegyelmednek: minden halasztás nélkül az elmaradt punctumokra válaszolni kívántam, — kivált mivel mind 2-da, 3-tia, 5-ta és 6-ta lézengve jött levelei Kegyelmednek együtt érkeztek.

Az exulansok iránt ugyanis csak az lévén intentióm, hogy a táborra compareáljanak: valamellyeket Török István előttem fog repraesentálni, ugyan általa kiadatom nekik az assignatiót, — csak Kegyelmed is az tiszteknek idején declarálja, de kivált azoknak, az kiknek feleségek nincsen, hogy a szegénységet emésztő bagúcsiájokat idején reformálják. Az exulans nevezeti alatt lézengő katonaságot pedig ossza Ke-

gyelmed addig seregekre, és a kiknek hadnagyok itt nem volna: tegyenek addigis más hadnagyok alatt szolgálatot, s azon praetextussal, hogy tisztek itten nincsen, ne abstrahálják magokat.

Kókainak a decretumot megparancsoltam, hogy expediálják, s kerestesse azért a Cancellarián; eddigis meg lett volna, ha ott kívánta volna: de azt akarják, hogy a sült galamb repüljön szájokban, s mindenhez ingyen jussanak, — az mely kivált ezután éppen nem lehet, mivel a Cancellariának csak az ilyen accidensbül áll inkább fizetések.

Az mint embereimtül informáltatom: már a kétezer kő-sónak Jász-Berényben kell lenni; requirálja azért Kegyelmed az pesti correspondensét, hogy az fiaim intertentiójára rendelt háromezer forintot tétesse le Baráti nevű kamara consiliariusának Bécsben, és assignáltassa Kegyelmed a sót az pestieknek; az mennyivel több lesz az ára: aztat az moszkvai követtől vett vásárlásokért deputáltam, de még azt nem tudván kinek assignáltatni directe, — csak maradjon ott az ára tovább való assignatiómgig.

A mely individualis impositiót Kegyelmednek megküldöttem: azt kezemhez úgy küldötte az pesti vice-ispán, mint az mostani egri impositiót; melyhez képpst nem tudom, a substitutussa miért mondja restantiának lenni? Majd megparancsolom azért, hogy igazítsák el magok között, — confusiót ne okozzanak.

Majos Jánosról semmit sem írt énnékem Vay úr: de nem lehet neki is megengedni, hogy minden ok nélkül válogasson a tiszteiben; de reliquo, akárki legyen, — csak hazáját szolgálja hasznossan: még Fekszibül is kapitányt tészek!

Az Hidvég és Újvár táján levő németnek mozgása s az gácsi gyalognak felmenetele, mégis obsidiót juttat az én eszemben; mert ugyanis, hogy elsőben az Ipoly-mellyékén ennyi corpusokban tartotta az hadát: egyéb oka nem volt, hanem, hogy a mezzőt élje el távolyrúl, még az sánczai el nem készültenek, — már penig ezeknek elkészülése után, ha az bloquadát csak azokra akarná bízni: nem szállította volna az hidvégit Kürthöz; de meglátja Kegyelmed, hogy ottan meg-megintén subsistálni fog, míg az kevés gyalogjából álló

corpusa az obsidióban foglalatoskodik háta megett. Mert ezek bevett hadi regulák, a hol oly számos tábor nem lehet, az mely körülszállhassa az erősséget.

Főstrázsamestereknek én decretumot nem szoktam kiadni: hanem vi Regulamenti is Bercsényi úrnak competál, a hová Káldi Ádám is recurrálhat.

Az pesti mészárosok, van híremmel, hogy kétszáz ökörre rátették kezeket; de, a mint mondják, úgy kiválogatták, hogy alig fog elkészülhetni a többi. Lássák embereim, mit csinálnak vélek? — mert reá nem érkezhetem, hogy arra is vigyázzak.

Viadrúl már tegnap írtam Kegyelmednek, melybül által láthatja, hogy még az föld el nem nyelte, — noha magam is azon volnék, hogy elnyeletehsem véle; portának supponálom lenni ezen utolsó hírt: mert itt nagy prosopopoeával kellett folytatni dispositióimat, lehetetlen, hogy mindeneket ne tudna, s ő is vigyáztat, hogy úgy ne járjon, mint Czikin Romhányynál, az kit azért referál arestomban lenni Sűgő, hogy híre nem lévén az egész táborom menetelinek, — merte exponálni erejét; megvállik mindazonáltal, mi lesz ezen hírbül?

46.

Ad Bikk, 10. Augusti, 1710. Vay Ádám úrnak.

Ezelőtt harmadnappal érkezék az Kegyelmed 5-ta datált citós levele, — melynek érkezésével a sok lármázó hírek után már indulását véltem vala az erdélyi németnek: de következőképpen continentiajábül általláttam, hogy az rabok levele volt oka siettetésének, nem is ok nélkül: mert valóban nagy jót reménlhetnénk, ha kéz alatt folytathatná Kegyelmed azon munkát, azon szegény rabok által, melynek alkalmasabb voltára nézve majd iratok Bercsényi úrnak, hogy Paur Colonellusunkat küldje Kegyelmed mellé, a ki onnan közelebb-ről édesgesse őket egy regiment erectiója praetextussával, — csak Kegyelmed tegyen jó dispositiót a szükevényekről, hogy azon vármegyékben collectálandó subsidiumbül kivált az először jöttek lovai és fegyverei kifizettessenek.

Az mely pénzről ír Kegyelmed, hogy elküldi: még hoz-

zám nem érkezett, — noha valóban volna rá szükség. Baron This corpussáru!l penig továbbvaló tudósítását várom Kegyelmednek.

47.

Eadem. Bercsényi úrnak.

Ha szintén nem repetálom is, talán juthat Kegyelmednek eszében minap Paur iránt lött discursusunk, melyre az Erdélyben, Beszterczén nyomorgó rabok csúfos deák terminusokkal írott levele ada vala ösztönt az német desertorok iránt; melyre nézve én most is jónak találom, hogy Paurt Vay úr mellé küldené Kegyelmed, s vinne magával németül írt hadgyűjtő-pátenseket, az mellyeket — gondolnám — Clement fog concipialhatni, ha jól elméjére fogja Kegyelmed adni; az mellyekben lenne feltéve, hogy neki egy német nemzetbül álló dragonyos-regiment gyűjtését megengedtük, melyre nézve szabados légyen az hazában találkozó és netalántán regimenteken kívül, csak otthonn lakó németeket, (N. B. Ez csak praetextus, hogy ne láttassék, mintha csak a desertorokra czéloznánk;) úgy az Erdélybül, császár szolgálatjábül jött *) németeket is befogadni, a kiket nemcsak regulamentalis fizetéskrül, — az mellyet specificálni kell, minden intertentiójokat és mundírozásokat, in summa tractamentumokat feltéven, — assecurálhat: de a fegyverek- és lovakrül való contentatíójokrül is; a kik penig azok közzül magok jóakaratokbül szolgálni nem akarnának, — adattatni fog nekik elégséges securitas, hogy magokat insinuálván Commandírozó-Generálisinknál, secure általbocsáttassanak. Ennek egy originalissát, az mellyet Kegyelmed ideküldvén, én pecsételtetni s subscribálni fogom, vagy, ha jónak ítéltetik, többet is, Paur rabjaink által közikben küldhetne, és maga czédulácskáival ennek erejével ösztönözhetné őket, — lévén Vay úrnak parancsolatja, hogy az jövőket contentálja.

Károlyi úr írja, hogy az hidvégi és Ipoly-mellyéki corpusok s az újvári német is Kürthöz contraháltak magokat, amaz visszajöven, ez előbbmozdúlván, s már az gácsi gyalognémet Szent-Benedeknél volt; az mely motus még semmiben

*) Előbb „szűkö” állott.

nem tollálja opiniómat, — noha az táborról jött, úgy tetszik kéménde pap mondotta, hogy hallott olyan hírt közöttök, hogy feles hadaink érkeztenek volna Liptóban, Túróczban, és hogy az morvaiak, — az kiket viritim kívánt insurgáltatni a császár, — rebellálván, ezekkel conjungáltak volna magokat.

Babelre *) is vett az urátúl levelet: de mi Palocsaitúl semmit sem, — az ki sok szép nyereségrül, hadak szaporodásárúl, és oly rabok fogatásárúl, az kikkel reménlik, hogy Helleprontot kiszabadítják, ír.

Viadrúl semmi hírem sincs azólta, — mindazonáltal Isten jóvoltábúl holnap az papi mezőben közelebb szállok Önodhoz.

Antalóczit is, ímé, expediálom, az revocatoriában az Kegyelmed levelére relegálván magamat.

48.

Czaro Moscoviae, die 10. Augusti, 1710. Ad Bikk.

Augustissime Magnae-Russiae Imperator!

Domine, Domine Benignissime!

Quamvis continuata Majestatis Vestrae Imperatoriae in me benignitas et ulterioris quoque Protectionis Suae demerendi studium ad nihil me magis incitet, quam per Ministros meos personam, resque meas in Majestatis Vestrae revocare memoriam. Quapropter summopere quoque optassem, ut hac quoque occasione, pro continuatione praedictorum in locum nunc ad Aulam existentis Ministri mei et Consilarii Generosi Alexandri Nedeczki destinatus Credentiales quoque suas praesentare potuisset. Ast, siquidem terrarum distantia tam promptam ejus itinerationem non admisit: interea quoque Majestatem Vestram debita cum reverentia precor, ut praerepetito Ministro meo jam aliunde expleto missionis suae tempore, reditum benigne concedere, eumque benignis suis Passualibus munitum remittere dignetur, ut per eum Resolutiones quoque Majestatis Vestrae ad ultimas ejus nomine meo fiendas Propositiones quantocitius percipere valens, pro constanti zelo meo, interesse quoque Imperialis Majestatis Vestrae acce-

*) Így; Baberl = Borsaa, Borbála.

lerare valeam. Cui diutinum foelixque imperium, omnemque Divinae Benedictionis affluentiam omni zelantis cordis desiderio voveo.

Augustissime Imperator, Imperialis Majestatis Vestrae ad omnem venerationis et debitae observantiae cultum obligatissimus servitor, etc.

49.

Eadem. Alexandro Nedeczky.

Mind az Kegyelmed felesége revocatiójáról való siralmas instantiait kegyelmes tekintetben vévén, mind peniglen tapasztalván az Kegyelmed távollétit az udvartúl, és beteges voltát, mellyek miatt dolgaink a moszkva udvarnál, a menyire kívántathatnak, nem acceleráltathatnak, az költségre nézve is superfluumnak látván az Kegyelmed idegen földön való bújdosásának continuatióját: maga kérésére nézve is, — placidáltuk visszajövetelit. Eljövetele előtt mindazonáltal miket proponáljon Kegyelmed, és mellyeknek resolucióját sürgesse? — Locumtenensünk Bercsényi úr Kedves Atyánkfia levelébül meg fogja Kegyelmed érteni, mellyekhez magát alkalmaztassa.

Hogy penig a Felsőges Czár előtt is mindezek constálhassanak, és passussát hamarébb obtipeálhassa: ímé, includáljuk ő Felsőségének szólló levelünket.

50.

In praedio Mohi, 21. Augusti, 1710. Károlyi Sándor úrnak.

Régtől fogva semmi levelét nem vévén Kegyelmednek, — hacsak az levelek a falukon meg nem akadályoztattak, — úgy vélem, mindenek in eodem statu maradtanak. Én is ugyanaznap expediálván válaszomat, intentiómról bővebben írtam Kegyelmednek, az mellyet rész szerint még mostan is nem effectuálhattam: mert úgy tapasztalom, hogy némellyeknek mind lelkek, mind eszek meggugásodott; mert immár az készülőt is megverettetem, — most érkezik Szent-Péterről

adjutantom, mely relatiójára nézve megint haladni kell szándékomnak. Somogyit, Géczit, Ocskait még tegnap nagy-nehezen tudtam innen kiküldeni, — kiknek katonái hogy újonnan feleségekhez ne széledjenek : egyenként megmustráltattam őket, ímé, neveket includálok Kegyelmednek, declarálván nekik, hogy valakik közzülök harmadnap múlva az Kegyelmed táborán nem compareálnak, — feleségeik intertentiója tollálatik ; odaérkezvén azért a tisztek, e szerint kívánjon Kegyelmed számot túllök, és a kik nem compareáltak volna, azoknak nevéül informáljon Kegyelmed.

Nagy János is ma fog indulni Egerben, az correspondentia folytatása kedvéért. En pedig szorgos és siető idegenországi expeditiómat akarván véghezvinnem, — egynehány napra fordúlok Szerencsre, Eszterhássi Dániel urat hagyván itt a táboron.

51.

Vay Ádám úrnak. Szerencs, dic 23. 7-bris, 1710.

Minekutánna minap Kemény Simon úri Társ-Hívünk leveléből értettem volna az Kegyelmed betegeskedését, — azóta semmi hírt nem hallván Kegyelmed felől: mindedig nemkevés szánakozással voltam az Kegyelmed állapotján ; melyre nézve igen örömmel értettem az Kegyelmed jándi keretből datum nélkül írott leveliből egészsége jobbúlását. Nincs mit csudálkoznom az máramarosiak discretióján, a kik Kegyelmedet oly gyarlón secundáltak az karabélyosok meglovasításában ; ugyanis attúl következett mindedigis azon vármegyének nyomorúsága, hogy sok lévén az főispán, az mellyeket magok-magoknak mind keresnek, mind csinálnak, — annyifelé szakadoztanak azon vármegyének tagjai, hogy magokat segíteni, se az parancsolatokban eligazodni nem tudnak ; mellyeket noha régen kívántam remedeálni : de bizonyára az régtől kezdődött abusosokat mostani időben tollálni nehézne láttam. Kegyelmed ellenek teendő panaszszát is azért megértvén, — azon leszek, hogy annak rendi útja szerint remedeálhassam. Az mi mindazonáltal Balikák dolgát illeti : abban szükségesnek látom, hogy az következhető rosznak keményvéggel vegye Kegyelmed eleit, és hogy az confusió és

netalántán eredhető tumultus praecaveáltassék, — observáljon Kegyelmed oly időt, a mikor tüllök eltávozni fognak az eleget praedálók; mert úgy tetszik, udvaromhoz hivatni, a kik még soha udvaromnál nem voltak, s nem is nagy gradu-súak, haszontalan volna, s azzal a suspicióra vennék az dolgot. Kegyelmed azért mentül jobb móddal lehet, mesterkedjék azon, hogy Munkácsvárában küldhesse őket.

Jól írja Kegyelmed Illosvay Bálint felül, hogy maga sem tudja, mit kérjen? Abban mindazonáltal, az mit kér, meg nem fogyatoztatom, — a mint is leszen az Udvari Oeconomicum Consiliumomnak parancsolatja felőle, csak az háznak birodalmával a successora jövődöben ne abutáljon: mivel még- eddig azon helységben semmi nemesember nem lakván, ezután is nem örömet kívánnék oda perlő-társokat inducálni, — ugyanazért semminémű jobbágyi justúl azon házát immunizálni nem akarom.

Patay Christóff már feltaláltatott betegen, — mégeddig keveset progrediálhatott collectatiójában; bár Eötvös is jobban iparkodnék az restantiák szedésében, s az Bereg és Ugocsa vármegyei quantum kiszedése ne múlték el.

Az ajnácskői commendans ellen ki panaszkodott Kegyelmednek? — nem tudom; de mégeddig, az mostani új cselekedeti iránt, — a mint írja Kegyelmed, — semmitsem értvén, nem remedeálhattam; most azért Prinyi Miklósnak irattatok felőle, mivel ott a tájon most semmi Generális nincsen; úgyis most az Vécsei familia, földesúri jussok és az apjuk donatiója után praetendálják az odavaló kapitányságot, és lakni akarnak menni oda, — de itélvén, hogy ez nekik nemszintén jóféle ember elméjétül adattatott tanácsul: azt adtam válaszul, hogy nemcsak magok lévén ott possessorok, — mivel ezen praetextussal mindenike kívánhatná az kapitányságot, — azért conveniáljanak magok között, és denomináljanak egyet, az ki magát az vár őltalmára is hittel lekötellezze.

Balogh Péter hírerül továbbvaló informatióját várom Kegyelmednek, — kívúlt mivel a tájon, úgy látom, sokaknak fülében már ezután a falevele hullása is lármát fog okozni.

Azalatt is mindazonáltal elhitettem magammal, hogy Kegyelmed maga szükséges dexteritása szerint mindeneket fog elkövetni, az mellyek lehetségesek lesznek. *)

52.

Munkács, dic 20. 9-bris, 1710. Eszterhás Dániel úrnak.

Jóllehet, nem kétljük, vehette Kegyelmed Méltóságos Gróff Beresényi Miklós Főgenerálisunk és Locumtenensünk, úri Kedves Atyánkfia, még az elmúlt 8-berben tett rendelésünk szerint való dispositióit, s azokból megérthette: micsoda lovas hadak rendeltetnek az kassai praesidiumhoz, úgy az eperjesihez is, hány portió-szám? mellyek szerint rendeltük az egy tallér kiszedését azon helységeken a mellyek az ellenségnek meg nem hódultanak, azokban pedig a mellyek az ellenséget bevárták és behódoltak, az oralisnak három forintjával, az equilisnek pedig két forintjával kegyelmessen placidálván; mindazonáltal, az minapi interveniált lármának tulajdoníthatjuk, hogy Kegyelmednek semmi tudósítását nem vehettük, — mind arról: mennyi szalma és széna comportáltatott Kassára és Eperjesre? mind, azolta, mioltától fogvást bement Kegyelmed, mennyire gyülekezhett az feljebbemlített praesidialis lovas had, és az actualiter honnan intertencióztatik, avagy hova dislocáltatott? Melyre nézve, hogy tovább is tett dispositióink, avagy változások által, avagy az lármáskodások miatt naponként jobban ne confundáltassanak: mind az Kegyelmed informatióját az kassai praesidium iránt elvárjuk, — mind azokat, az mellyeket tettünk, Kegyelmednek his intimálni kívántuk. Tudniillik:

Ebeczki István Brigadérosunknak statiójúl rendelvén Varanót: attúl Parnóig dislocáltatni parancsoltuk az ungvári praesidiumhoz tartozó maga, Nagy János és Géczy Gábor regimentjét. Hogy mindazonáltal mind az Bártfán lévő exulansokra s mind az eperjesi falukon szélyvel élő lovas praesidialis hadakra is mind jobb vigyázás lehessen, mind a portázás és communicatio jobban folyhasson, — tetszett Ke-

*) Eddig a „*variarum literarum*“ prothocollon negyedik füzete; ez is, mint az előbbie, Kántor István kezével írva.

gyelmednek is intimalnunk, hogy az feljebbemlített Brigadérosunk commandója alá assignálja a praesidiumon kívül levőket, úgy tudniillik, hogy az kik első dispositiónk szerint vagy a subsistentia nemléte miatt, vagy az elszéledésre nézve actualiter a praesidiumban nem találhatnának: feljebbemlített Brigadérosunk commandója alatt legyenek, s annak incumbáljon csuportra hajtattatások is, és az communicatiónak folytatása Parnón subsistáló Nagy János által Kassára és Ungvárra, s onnan directe hozzánk.

Minthogy pedig még most úgy constál előttünk, hogy az ellenség is Patakon négyszáz lovaszt hagyott volna: az Dorgón innen levő hadainknak balszárnyát Szent-Péteri Imre és Sennyey Ferencz Brigadéros Híveink commandója alá adtuk; Terebestől kezdve, keresztül Botytyánig, rendeltük Szent-Péteri, Kókai, Sötér és Zay regimentjeit tudniillik, az első commandója alá adván; maga Szent-Péteri Imre Brigadéros Hívünk Toronyákon subsistálni fog, meg lévén parancsolva, hogy az communicatiót Kegyelmeddel instituálja, directe pedig Károlyi Sándor úr commandója alatt lészen, — mivel ezen hadaknak másfelé kell reflexiójoknak lenni, nem Kassa felé. Kegyelmed is azért vele csak az hírekről observálja a communicatiót: de engedelmi nélkül külömb ordereket nekik ne adjon. Ezekhez számláltatik most az Deák Ferencz hada is, ámbár az kassai praesidiumhoz légyen rendelve; az egy tallér portióját mindazonáltal szintén úgy szedheti Kegyelmed az kassai praesidiumhoz, a mint az első dispositio vagyon iránta, — mert fundussa oda lévén designálva, suo tempore fizetését is onnan fogja várni.

Mindezek iránt azért legszükségesebbnek ítélvén, hogy Kegyelmed is maga dexteritással és instructiója szerint legelsőször is az Kassához rendelt lovas praesidialis Collonellusinknak eselédjét Kassára beszállíttatván, hadait csuportra verettesse, s azok által mind az élés, mind a pénzszedés iránt való dispositióinkat effectuáltatván, hollétekről és számokról tudósítson, és az ellenség felé portázását continuáltatván, az hírekről az feljebbemlített communicatio által gyakorta tudósítson, — a tolvajokat persecuáltassa, azok között nevezetes példát statuáltasson, úgy az Ezredes-Kapitányokon is, az kik

kezek alatt lévő hadaknak vagy parancsolni nem mernének, vagy azokat lézengeni hagyják ; bízván mindezeket, instructiójának effectuatiójával, tapasztalt hűségére és hadi experienciájára.

N. B. Addálatott Vajda András Obesternek is Kassához való rendeltetése.

53.

Munkács, 20. 9-bris, 1710. Károlyi úrnak.

Későn érkezvén hozzánk az Kegyelmed 17-ma irott levele: csaknem újabb confusiók interveniáltanak volna az ide s tova tébolygó hadak dislocatiójában ; melyre nézve, noha reménljük, hogy parancsolatunk szerint Kegyelmeddel is communicálta Bercsényi úr még az elmúlt 8-berben Ungvárban tett dispositióinkat: most mindenekről végsőképpen micsoda dispositiókat tettünk ? — az inclusákból megláthatja Kegyelmed ; a mint is már maga Eszterhás Antal úr által elrendelvén az regimentjének Bodroghözre az kastélyokban való szállíttatásokat, az Kegyelmed dispositiói szerint is, a Szent-Péteri commandója alatt levő hadakat hova dislocáltuk ? az feljebbemlített annexából meglátja Kegyelmed. Mellyekhez képepest már ezentúl hírünk nélkül ezen dispositióinkat Kegyelmed semmiképpen ne változtassa : hanem az következő és occurralható hadi dispositiókat és portázásoknak pro currentys elrendelését, úgy communicationak folytatását, az rendelt Brigadérosok által folytattassa, — observálván, hogy az Ebeczkinék adandó ordereket vagy Eszterhás Dániel úr által adattassa ki Kegyelmed, úgy az kassai praesidiumnak is, — vagy, ha az idő ezen circulatiót meg nem engedné: azoknak adandó ordert communicálja feljebbemlített úrral. Az hegyallyai pénznek kisedését ezen annectált paléták szerint Szent-Péterinek committálja Kegyelmed, — kinek hadát, az Kókai és Sötér residuitásával együtt, az munkácsi praesidiumhoz kívánom számláltatni ; a mint is reménljük, hogy az portiók száma augmentáltatása nélkül abból nekik is fog juthatni, kivált mivel már az Hegyallyát is, — az mely az elenségnek behódult, és azt megvárta, — pro hostico reputálhatni, és ottan stál az három forint s két forint. Observálhatja hát azért Kegyelmed az palétákból, hogy az munkácsi és

egyéb praesidiumokra rendeltetett pénzt nem az ezerekre individualiter repartíált portiók szerint kell szedetni: hanem az mint az helységekre vagy on assignálva, az lévén rendelésünk, hogy az kiszedett pénzt hólnaponként Szent-Péteri, Balogh Gáspár kezéhez administrálja, az ki is regimentinek, úgy az commandója alá rendeltetett hadnak kézről-kézre fog fizetgetni; s ehhez hasonlót kövessen Sennyei Ferencz Brigadéros Hívünk is Bodroghközben, az annectált paléták szerint, — Schariernek pedig directe megküldetik tőlünk az obveniens.

Mindezeket azért az midőn Kegyelmednek újonnan intimálni kívántuk: az ellenségre való vigyázást és az portázásoknak folyását, úgy Kis-Várdából az communicationnak hozzáunkvaló egyenes elrendelését dexteritássára és tapasztalt experientiájára hagyjuk. És mivel feljebbemlített Balogh Gáspár Hívünkől úgy informáltatunk, hogy az Tiszántúl való districtus, — mely közzé ez idei subsidialis-pénz exactiójában számláltattatva lévén Bereg vármegye is, — az 21.800 frt obtingenséből mégeddig csak fl. 4.573 administrált volna: mivel az idegen had, melynek ezen subsidialis pénz fundussúl assignáltatott vala, már két hólnaptól fogva fizetetlen, — szükségesnek ítéljük, hogy az mostani districtualis gyűlés alkalmatosságával az restantiákat kerestetvén Kegyelmed, azoknak kiszedésében sűrgeesse az collectatorokat, és azok helyett, az kik vagy megholtak volna, vagy betegek volnának, másokat substitualjon, az collectált vagy collectálandó pénzt pedig administráltassa Balogh Gáspár cassájában.

Az feljebbemlített dispositióink között reflexióval lévén arra is, hogy az mennyiben Szent-Péteri keze alatt levő had nem érkezhethetnek az hegyaljai pénz kiszedésére: az Tiszántúl való hadak közzől rendelendő porták által is, — az mellyek Löktől által könnyebben reáérkezhethetnek, — az helységekből az embereknek az eleit elhozatván, acceleráltassa Kegyelmed az pénznek kiszetését.

P. S. Már levelemet elvégezvén, occurrála a Szalai István dolga a cartella iránt, kit is most Ungvárra bocsátottam, oly véggel, hogy dolgait ott rendbenvévén, Kegyelmedet felkeresse; mert Sűgő Kassán megbetegedvén, — mivel eleitől fogva éppen semmi information a rabok szabadulásában nem

volt: instructióját ki nem adathattam, hanem az niennyiben Csajági relatiójából értettem Romaizennek projectumát a rabok szabadulásáról, szükségesnek ítélem, hogy legelsődször is Szalai a Tiszántúl való districtus quietantiáit vegye kezébe, és úgy menjen Kegyelmedtől Kassára Sűgőhöz; s minekutánna egészen informatus és instructus lészen: az hadakozásokban observált mód szerint akkor fog Kegyelmed Pálfinak írni, hogy ő is deputáljon egy Generálist, én is innen egyet, a kik végezzenek az cartellae commissariusokkal az rabok szabadulásáról. Mellyet kívántam Kegyelmednek előre tudtára adni, hogy az midőn Szalai fog Kegyelmedhez érkezni, — tudhassa Kegyelmed iránta tett dispositióimat.

54.

Munkács, 20. 9-bris, 1710. Ordines pro Stephano Ebeczki, Brigadéro.

Nemzetes Vitézlő Ebeczki István Lovas-Brigadéros Hívűnknek parancsoltatik. Hogy, már ennekelőtte tett rendelésink szerint commandója alá rendeltetvén az ungvári lovas praesidiarius hadak, úgymint: maga. Géczi Gábor és Nagy János Colonellus Híveink regimentjei, — magát Géczi Gábor Hívűnket az Kaposon maradó cseléd és exulans Híveink iránt tett dispositióink effectuáltatására helyben hagyván, — az maga, Géczi és Nagy János regimentjeit, ezekhez Somogyi Ferencz és Balogh István regimentjei részét is számlálván, mentül számossabban öszveszedje, és velek együtt induljon Parnó felé, — a holott Nagy Óbesterűnket hagyván, az feljebbemlített hadakat Districtualis-Commissarius Keczer Sándor Hívűnk által megküldendő dislocatio szerint, mentül jobban lehet, Parnótól Varanóig dislocálja, interteneáltatván azokat az elrendelt helységekbe; maga személye szerint Varanón subsistáljon, és feljebbemlített Nagy János Colonellusunk által Parnótól mind Kassára, mind Ungvárra katonák által az communicatiót úgy elrendelje, hogy mentül nagyobb sietéssel és serénységgel folyhasson.

De reliquo, feljebbemlített Brigadérosunk, Eszterhás Dániel Generálisunk commandója alá assignáltatván: az midőn az eperjesi lovas praesidiariusok és Bártfán lévő exulans ha-

daink és híveink iránt tett dispositióinkat fogja ve ni, mindazoknak effectuatiójában serénykedvén, az ide s tova lézengő hadakat ezerckre és az praesidiumokra hajtattassa, a kiinn lévőket penig oly csuporton tartsa, hogy általok mind a Szepességre, mind Sáros vármegyére Palocsa tájékára folytathassa portáit, és bennünket az egyenessen Ungvárra rendelendő communicatiók által az hírekről tudósíthasson, s mindazokról Eszterhás Dániel urat is tudósítsa, — az ki által továbbvaló rendeléstünket és parancsolatinkat fogja várni.

Hogyha penig az ellenségnek nevezetes corpussának indúlását bizonyossan megértene: arról Scharier Colonellusunkat is, — az ki parancsolatunkból Sztárán fog subsistálni — tudósítsa, oly sietséggel, hogy mind az regimentje összevgyűjtésére, mind az említett Colonellusunknak adatott ordere véghezvitelére elégséges ideje lehessen. Mindezek között penig, az midőn az regimenteknek csuportra való gyűjtésekben fáradozik: az ide s tova lézengő s tolvajkodó katonákat is ne csak persequáltassa, hanem azok között, a kik in flagranti találtatnának, azonnal példát is statuáltasson; és a mint feljebb irattatott, az ellenség nevezetes corpussának híret meghallván, az Eperjesre rendeltetett praesidialis lovas hadakat compellálja az praesidiumban, az Ungvárhoz rendeltetteket penig Varánóhoz contrahálván, az ellenség motussira vigyázzon, és akár Eperjes, akár Újhely felől találna valamely motussa lenni az ellenségnek, — kiváltképpen való vigyázással legyen, hogy az keze alatt levő ungvári praesidialis hadak az ellenség által ne confundáltassanak, se az praesidiumtól el ne rekesztessenek, hanem magát, ha az ellenség ugyan csak nyomakodni találna, mentül csuportossabban és rendesebben retirálhassa Ungvárhoz, — bennünket szüntelenül, únos-úntalan tudósítván.

55.

29. 9-bris, 1710. Munkács, Prinyi Miklós egri commendánsnak.

Az Kegyelmed 24-ta írott levelét vettük, a melyből, de még annál is bővebben értjük Károlyi úrnak írott Kegyelmed leveléből, hogy az ellenség újonnan azon erősség bombázásához kezdett, és Pálfi is Kegyelmedet ijesztgeti. Kedvessen vet-

tük azon Kegyelmed levelében hűségének tett ajánlását, melyben kétségünk nincsen, mivel leginkább ahhoz való bízunkban concredáltuk Kegyelmednek azon nagy importantiájú erősségnek őltalmát; mindazonáltal megvalljuk aztat is, hogy hívebb tanácsokat kívánnánk Kegyelmed mellé, mintsem azokat, kiknek javallásából írt Kegyelmed Pálfinak, és tőle nyolcz hónapi armistitiumot kért. Mert ugyanis, az midőn Kegyelmedet azon erősség őltalmára rendeltük, és aztat Kegyelmed nemcsak akkor vállalta magára, az midőn az ellenségtől semmit sem tarthatott: de még akkor is bennmaradását kívánta, a midőn Újvár veszedelmét megértette, s azt magára vállalta,— oly bizodalomban voltunk Kegyelmed felől, hogy Kegyelmed több tanácsot tud adni s parancsolni is az alattavalóinak, mintsem ők Kegyelmednek, kivált az instructióját concernáló dolgokban, — az mely ellen valóban vétett Kegyelmed, a midőn Pálfi leveleit tanácsra bocsátotta, és ezzel az alattavalóinak ösztönt adott mindazon rosszsakra, az mellyek eltávoztatására nézve az illetén levelek bevétele és az ellenséggel való correspondentiák megtiltattanak. Boldog Isten! lehet-e még hazánknak oly szerencsétlenségre jutni, hogy oly régi, az idegen nemzet által letapodtatott, s az mostani ügyünk szerencséjével felemeltetett familiájú fiai is kéméljék véreket, oly nevezetes bástyái oldalmazásától; mivel egyébként nem tulajdoníthatjuk, hanem csak egyedül ennek, a Kegyelmed gvarnizonostól való panaszt, — minekutánna mindennemű kívánságiról mégeddig megelőgítettük Kegyelmedet, és jó lélekkel írhatjuk, hogy azon dispositióban, a melyben azon várat tudjuk lenni, magunk is személyünk szerint mernénk őltalmát felvállalni. A cserepit és a gödrit méretteti Kegyelmed a bombáknak, — valljon azt félti-e, hogy az egri patkányokat és egereket megölik, oly mélyen menvén bé a földben? mivel mégeddig se boltot nem törtek, se annyi embert nem öltek, a mellyért méltó volna legkisebb consequentiát is formálni, másként is tapasztalt dolog lévén, hogy az nagy bomba annyi darabokra nem szakadhatván mint a kicsiny, — sok embert vesztegetni nem szokott. Az nékem írott levelében nem írja Kegyelmed: de Károlyi úrnak panaszolja az egyik kútjának fogyását; hihető, tudja Kegyelmed, hogy feljebbenlített úr

sobasem volt Egerben, — s azért panaszkodik bátran oly dologról, a melyért túllem méltán ítéletet érdemel, a ki jól tudom: az kutakon kívül is hol legyen Kegyelmednek elegendő vize, s azon csudálkozom, hogy még Kegyelmednek merte is valaki panaszkodni az vize elfogyásának félelmét, — nemhogy azon ne álmélkodnám, hogy még Kegyelmednek is az eszében jusson. Tudom jól, hogy ezt praetextuálta vala (Zinczendorf *) is: de, ha az császár tudta volna, mennyi vize volt, és mely ok nélkül capitulált, — bizonyára méltán felakasztatta volna!

Pálfi haszontalan fenyegetésétől s ijesztésétől láttatik Kegyelmed tartani; valljon azért mutogattattuk-e meg Kegyelmednek Revier által Eger defensiójának modalitassát, hogy csak a kőfalaiban bízzék, — a mellyek lerontása után is azoknál erősebb töltéseket csinálhat Kegyelmed. Nem assecurálhatom Kegyelmedet arról, hogy Pálfi két-három darab öreg-álgyút és ahhoz kívántató munitiót ne hozhasson Budáról: de annyit, a mennyi ellen magát Eger nem oltalmazhatna, — assecurálom Kegyelmedet, se e télen, se e jövő nyáron nem hoz, kivált ha Kegyelmeddel megértethetnénk azt, hogy a mennyit ő egy téli rövid nap lelő: egy étszaka kétanyit is reparálhat Kegyelmed, és per consequens napról-napra mind a két rész dolgozván, — Istenség tudhatja, meddig folytathatja az obsidiót! A bomba ellen penig mind éjjel, mind nappal bátorságossan alhatik az egri casamátában, és kivált ha még némellyeket felül ganéjjal megtöltet: bizonyára, ötszázfontos bombátul sem tarthat! Az Kegyelmed hajdúinak szökését az illetén tractárul való discursusok, tanácsok és az által adatott bátortalan szívnek mutatása okozza: mivel az illyenekből elhitetvén magokkal, hogy úgyis német kézre jut az erősség, — ki tüle elmaradott jószágának conservatiójára nézve, ki azért, hogy magának nagyobb gratiát szerezhessen, idejében elszökik. Vegye észre azért Kegyelmed magát, és az midőn elméjére veszi, hogy, ha Kegyelmednek semminemű külső segítsége, se idegen, se magyar had által nem lehetne

*) Gr. Zinzendorf cs. ezredes, ki Egret 1704-ben Bercsényinek föladta.

is: mégis, mind hiti, mind magyarsága szerint azon erősség megtartására köteles lévén, — mindaddig, míg lehet, tartozik azon erősséget megőltalmazni; mennyivelinkább tartozik tehát erre magát resolválni, — holott mind egyikéhez, mind másikhoz lehet reménsége, s a nélkül is látja, hogy oly szorongatásban nincsen, a mellyért méltó volna ezen téli időben gondolkodni az hadak és táborok öszvegyűjtésében. Elhitettük magunkkal, fog Kegyelmednek taláztatni oly tanácsa, a ki Érsek-Újváráat fogja hántorgatni ezen levelem olvasására; de fel nem éri eszével: mennyivel könnyebb és lehetősb Eger succursussa akár a síkon, akár a hegyeken, mintsem Érsek-Újváré vala, — az mellyet egy felül a Vág, másfelül a Nyitra folyási körülvévén, mind a Garam, mind az Ipoly, mind az Mátra akadályjai valának a segítségnék.

Hadi-törvénnyel fenyegeti Pálfi Kegyelmedet? . . . ugyan a szerint felelhetett volna Kegyelmed neki: hogy vagy maga nem tudja, vagyis inkább, könnyebben elhitettük magunkkal, hogy Pálfi Kegyelmed felül gondolja, hogy ahhoz nem ért, aztat hántorgatván; mivel annak büntetését igazságossan azon commendansok nem incurralhatják, az kik kötelességeknek eleget tesznek, — hanemha a német törvényt értené Pálfi rajta, az mely igazságtalan kegyetlenségekből és szabadossan uralkodó akarathúl szokott állani, s ez alá régen nemcsak Kegyelmedet, de az egész nemzetet kívánja vetni; s ugyanezért is jobb volna mind Kegyelmednek, mind az alattavalóinak egy Magyarország bástyája őltalmában magát dicsőséges halálra resolválni, — mintsem hazájához való szereteteket és hitbéli kötelességeket farban rúgván, az ellenség incselkedésének és hitegető szavainak hitelt adni.

Ha Kegyelmed azért személyében helyheztetett bizodalomban megcsalni nem akar: éljen commendansi authoritásával, s legelsődször is tiltsa meg az arra czélozó panaszokat, petyegéseket, és errül maga is tanácsot ne tartson, s armistitiumrúl ne gondolkodjék, — mert ezekkel ad ösztönt mind a szívek gyengítésére, mind az árútatásra; és úgy vélje, hogy ezek által következhető rosszakért nemcsak előttem fog Kegyelmed tartozni számot adni: de, ha szintén az én ítélőszékemet hitetlensége által elkerülni akarná is, — akármely sta-

tussában sem kerülheti el az Isten ítélőszékét, a ki előtt bizonyára nemcsak Egervára feladásáért, de az abból következhető haza romlásáért is fog Kegyelmed tartozni számot adni.

Ezeknél többet írunk haszontalan volna; mert, ha se a hitetlenségnek iszonyúsága, se annak kemény ítéleti, se édes hazánkhoz való szeretetünk, özvegyek s árvák őltalmához való kötelességünk, nemzetünknek az német igája által szennyvedett nyomorúsági, és ezután még tízszerre nagyobb mértékben következő üldözési, vérünk s atyáinkfiai mészároltatási nem moveálják az Kegyelmed és alattavalói szíveket: jól tudjuk, hogy többeknek írása is haszontalan volna; — csak egyedül azért az isteni áldást kívánjuk mind Kegyelmedre, mind alattavalóira, a ki mindnyájotok — teljes szomorkodással írjuk, — úgy látjuk, habozó szíveteket s hazánk boldogulásában meghűlt reménységteket, az maga szent kegyelmében helyezettett bizodalom nevelkedésével erősítse! *)

56.

Attya, die 5. X-bris, Anno 1710. Gróff Eszterhás Antal úrnak.

Még Munkácsról kívántam volna Kegyelmednek választ adni az 3-tia írtt levelére: de sok foglalatosságim miatt arra nem érkezhettem, annyivalisinkább, mivel az feljebbemlített levélnek némely czikkelyére nézve hosszabb írást kívánt volna a válasz; s rész szerint a végre halasztottam, reménlvén, útam-ban jobb alkalmatosságom leszen az írásra, — de ezen vélekedésemben is megcsalattattam; kéntelenítették rövidebben válaszolni, mintsem kívántam volna.

Álmélkodom, megvallom, hogy Kegyelmed Pulyai dolgában praeventus lévén, által nem láthatja, hogy egyedül az igazságnak kiszolgáltatását kívánom, és hogy Pulyai nemcsak ezen kereskedők instantiájára: de az egész hegyallyai városok keserves panaszszaira fogattatott meg, non citatus, non convictus, — mert militaris személy, ob militares excessus, et in foro militari; vagy Kegyelmed tudja azért, vagy ha nem tudja:

---

*) Eddig a „*variarum literarum prothocollon*“ 5-ik, szintén Kántor István által írott füzeté.

mások által informáltathatott volna, hogy in sede militari, vel maxime in facto excessuum ex aresto debet citari reos.

A mi processussát illeti: talán abban interveniált deliberatiókat is csak úgy olvasta Kegyelmed, mint az hadi törvényt; mert abban Pulyai nem enodáltatott a solutione, hanem csak az pronunciáltatott, hogy volt oka az arestáltatására azon kereskedőknek. Melyre nézve, azon törvényben és deliberatumokban én semmi igazságtalanságot nem látok, s confirmáltam, s confirmálok is; szükségesnek látom mindazonáltal, hogy Kegyelmed a maga secretariáját megvizsgáltassa: kicsoda extrahálta azon extractust, az melyet Kegyelmed levelében includált? — mert az utolsó deliberatio éppen nem egyez a hadi-bírótól pronunciáltatott törvénnyel; ha pedig extractusnak kell lenni: ha abbreviáltatott volna is az írás, — de a sensusnak mutálódni nem kellett volna; melyet hogy Kegyelmed jobban észrevehessen: ímé, mind egyikének, mind másikának includálok pariáját. Legalább azt nyerték az Kegyelmed secretariáján levők, hogy ezután jobban fogom megolvasni az küldendő extractussokat! Hogy pedig újonnan az dolognak meritumára térjek: az igazság s akaratom csak az, hogy contentáltassanak az kárvallott felek. Szálljon azért Kegyelmed magában, és ítélje el maga is: micsoda lelkiismerettel lehessen nekem behűnt szemmel nézni ezeknek injuriáltatásokat, — mert ha szintén úgy, mint passus nélkül járók fogtattak is meg: az hadi-törvénynek folyása szerint portékájoknak ad manus judiciarias kellett volna deveniálni, s akkor Kegyelmednek investigáltatni kellett volna: ha igaz, vagy hamis járátheliek voltak-e? és ha convincáltattanak volna: akkor dicséretes dolgot követett volna Kegyelmed — azon igazságossan confiscáltatott pénzt a regimentire költvén; de így, hogy minden arestált embernek eo facto confiscatióra menjen minden portékája: se az én, se más keresztény fejedelmek hadi-törvényei nem tartják. Ezt pedig annyira ususban vették a Kegyelmed emberei, hogy erről még tavaly is kellett Kegyelmedet admoneílnom Szűcs Istók és Csajági dolgaiban, — s most is hasonló történt; mert midőn Lupócsi karabélyos-kapitányom az vice-ispán indicatiójára némely tolvajokat Bereg-Szásztt, ugyan az Kegyelmed engedelmeiből meg-

fogattatván, behozott volna a várban, és annak rendi szerint kellett volna nekik lovokat és fegyvereket is behozni: akkor kéntelenítettett megvallani, hogy az Kegyelmed emberei tulle elvették, és szemelättára fel is osztották magok között. Erre nézve tehát igazságos volt Pulyaira vetni az elvett pénznek előlszerzését; ha ő költötte, fizessen, — ha Kegyelmed költötte: fizesse meg Pulyainak, s Pulyai az kárvallottaknak; annyivalisinkább, mivel úgy convincáltattam lelkemisméretiben, hogy mondva követnék igazságtalanságot, s szántsándékkal vétkeznek, ha ezen megkárosított feleknek satisfactiót nem administráltathatnék. Kénszerítettessék Kegyelmed hát maga lelkiismeretétül, országunk törvényéhez való kötelességétül, és ezen utolsó parancsolatomtül is a satisfactió-tételre, ha magában megismerte, hogy maga akárhová is költötte el a péuzt; hiszen, refundáltathatja magának az regiment fizetésébül, ha — az mint írja — arra költötte Kegyelmed. Mert valamit Kegyelmed azon az igazságtalanül elvett pénzen kíván építeni: az Isten igazságos keze elrontja, és ha én is elszenyvedem, — hazámra s maganra húzom az Isten ostorát! Reménlem azért, hogy ezen írásom oly hathatós leszén Kegyelmed előtt, hogy Kegyelmed Pulyait sokaüg szenyvedtetni nem fogja, a ki ellen azután is nyújtottanak instantiakat, mellyeknek revisióját committáltam az hadi-bírónak, — de az Kegyelmed intercessiójára nézve el fogom bocsáttatni, ha ezen kereskedőknek dolga ex integro complanáltatik, úgy mindazonáltal, hogy a több dolgairül is tartozzék befelelni.

Mindezeket újonnan is még fontra vetvén Kegyelmed: reménlem, által fogja látni, hogy nem az Kegyelmed ellenségi, avagy Pulyai vádlói, — hanem az igazságnak folyása, melyre hittel köteleztettem, okozzák mindezeket, az mellyeket Kegyelmed maga megszomoríttatásának ok nélkül tulajdonít.

57.

Dic 12. X-bris, 1710. Kálló. Gróf Eszterhás Antal úrnak.

9-na X-bris irott válaszsát Kegyelmednek az minapi, Pulyai dolgában irott levelemre vettem; de mivel látom, hogy minden atyafiságos intéseim Kegyelmedtül haragra magyaráztatnak, és Kegyelmed is magában meg nem isméri azt, a mi

Kegyelmednek sok disgustust szerez: mentül rövidebben kívánok replicálni; a mint is, arra nézve egészen elhagyom Pulyai historiáját, noha mindenik punctumnak elegendő válaszsza lehetne, — de kiallegálták magokat a procatorok a törvényszék előtt, és így nem szükséges, hogy azon materia tovább ventilláltassék. Abban assecurálhatom Kegyelmedet, hogy az deliberatiót nem az hadi-bíró relatiójából irattam Kegyelmednek: hanem az originalis processusból; s már így értvén az Kegyelmed leveléből, nem csudálom azt, hogy az Kegyelmedtől includált deliberatiót az Pulyai procatora adván be Kegyelmednek, — azt maga feje szerint koholta; de csodálnám, ha Kegyelmed meg nem büntetné őtet, hogy Kegyelmednek hamisságot mér beadni, és Kegyelmeddel többeket is akar elhitetni, a mellyek nem úgy vannak: mert evvel ismerhetné meg Kegyelmed, hogy könnyen híven néha másoknak, — sokszor mások miatt disgustáltatik. Illyen az is, a mit Kegyelmed ír, hogy Kegyelmed magát Pulyai evictorának tartja, és hogy Kegyelmed evocatiója nélkül amaz nem convincáltathatott volna; a ki is nem azért convincáltatott, hogy az Kegyelmed orderét követte: mert az deliberative approbáltatott is, — és nem volt az Kegyelmed orderében, hogy azon kárvallottakat megkárosítsa. Nem tudom, azon informatiót is ki adhatta Kegyelmednek, quoad 5-tum punctum, hogy az hadi-törvény szerint, Kegyelmed lévén a commando, bírása is a szerint Kegyelmed lévén, avval, hogy Kegyelmednek adta: ad manus judicarias adta a pénzt; melyből az következnek, hogy én magam lévén legfőbb bírása és magistratussa az országnak: minden dolog eligazításának hozzám kellene jöni, és minden ilyen pénznek depositiója is. Ez, igenis, practicáltatott az ótestamentumban, a midőn a királyok és fejedelmek ítélték és bírálták a népet, — s bár most is úgy volna; de az mióltától fogvást minden ország magának törvényeket csinált, s pedaneus és subalternus bírákat s magistratusokat rendelt: ez így stricte nem értetődhetik; mert itt is az hadi-törvényekben a végre rendeltettenek az hadi-bírák, hogy ők revideálván az törvényes állapotokat, — ad approbationem vel reprobationem küldjék az commandókhöz, és in criminalibus azok hozzám. De, ha szintén ezen Kegyelmed praetensiója inkább deroga-

menjére is nem volna Kegyelmednek, és úgy deputáltatott volna azon pénz Kegyelmed kezében, mint bíró kezében: nem tudom, micsoda törvény és igazság mellett lehetne azt Kegyelmednek erogálni, minekelőtte nem deliberáltatott elvesztett pénznek lenni? Melyre nézve, igenis, jól cselekeszi Kegyelmed, hogy az megkárosítottatott feleknek contentatiójáról gondolkodik.

Bizonyára, magam megíteném magamat, ha Kegyelmedet interessatusnak tartanám, és utolsó levelemben arról arguáltam volna; mert azon punctumban is, a melyben Szűcs Istók és Csajági dolgairól reflectáltam magamat: inkább az Kegyelmed mellett lévőket értettem, mintsem maga személyét, s azt pedig Kegyelmed maga is confirmálja a mostani levelében, a melyben maga agnoscálja, hogy Szűcs Istvánt Kegyelmed híre nélkül fogattatta és praedáltatta fel Balogh Ádám, — mely ha akkor megesett: többször is megtörténhetett, és meg is kell mutatni Lupócsinak, hogy most is történt, s ha Kegyelmed híre nélkül volt: kérem, ne assumálja magára az evictiót; ha pedig oly szándékban cselekedte Kegyelmed, hogy az ország szolgálatjára fordítsa, — a mint nincs is kétségem benne, — azon oeconomiának a modo imposterum hagyjunk békét: mert a tolvaj sem mindjárt tolvaj azért, hogy megfogattatik, — hanem akkor lesz tolvajjá, az midőn törvényessen annak lenni comperiáltatik, s akkoron mind jószágában, mind fejében convincáltatván, az megkárosítottatott feleket kell legelsődször is contentálni, s nem mindjárt mindenét distrahálni, csak azért, hogy megfogattatott. Azt is pedig általláthatta volna Kegyelmed levelemből, hogy nemhogy megengedtem volna Lupócsinak lovok és fegyverek appropriatióját: de mindazokat ad manus judiciarias sequestrum alá kívánván vétetni, — csak akkor fakasztotta ki, hogy mindazok az Kegyelmed emberei által harácsoltattanak fel; hogy pedig ez annál is jobban constálhasson Kegyelmed előtt: megparancsolom udvari főmarschallusomnak, hogy Lupócsit citáltatván, ezt comprobáltassa véle.

Ezeket azért minden harag nélkül kívántam Kegyelmednek újonnan is tudtára adni, reménlvén, hogy Pulyai dolgának is oly végét szakasztja, hogy az megkárosított feleknek

okok ne lehessen újonnan hozzám recurrálni; mert megval-
lom, hogy lelkemisméretiben annyira convincáltattam inju-
riáltatások iránt, hogy elhitettem magammal, hogy az Isten
ostorát el nem kerülhetném, ha injuriájokat behúnt szemmel
nézném.

58.

Eszterhás Dániel úrnak. Kalló, 16. X-bris, 1710.

Egynéhány naptúl fogva várakoztattuk az Kegyelmed 10.
X-bris irott levelével küldött tisztet. — azalatt is mindazon-
által nagy részént mindazokrúl, az mellyekrúl Kegyelmed ír,
Károlyi Sándor úr által tett dispositióinkat, reménljük, hogy
vehette Kegyelmed, vévén mik is az Kegyelmed leveleit, az
mellyek már a bodrogházi lineán való communicatiókkal job-
ban kezdenek folyni; de azóltátúl fogvást semmi újabb levelét
nem vévén Kegyelmednek: noha nem tudjuk, miben maradtan-
nak az ellenség operatiói? ezen tisztet mindazáltal tovább
várakoztatni nem kívántuk.

Andrússy Pálrúl *) is már az feljebbemlített Károlyi
Sándor úr által mind Kegyelmednek, mind magának irat-
tunk, — csak Kegyelmed sürgesse kijövetelit.

Mivel mindazon informatiókrúl, az mellyekrúl Kegyelmed
tudósított, Máriássi Adám is, tegnapelőtt érkezvén, bővebb
relatiót tett előttünk, — de mindazokból nem látjuk, hogy
lehessen Kegyelmednek oka *diffidentiaját* az városiakra és
többiekre is extendálni; mert, ha attúl az Kegyelmed elméje
praeveniáltatik: szintén oly roszt fog okozni, mint az *ellen-
ségtúl való félelem*; s ítélje el Kegyelmed maga is: mi követ-
keznék hazánkban, ha minden erre adott okokat magunk is
oly hathatóssan vennénk szívünkre, a mint sokszor az appa-
rentiák adnának ösztönt, — ha hazánkért készek nem vol-
nánk akármely halálra is feláldozni személyünket?! Mi mind-
azonáltal mindenekben kívánván segíteni Kegyelmedet, —
jöllehet az Kegyelmed maga levelébül, az mellyet minap az
Fervill regimentje iránt írt, — látjuk, hogy az *prófuntház* is

*) E dölt betűkkel szedett név, valamint az alábbi dölt betűs
sorok a prothocollonban is fölfejtetlen titkos számjegyekkel írvák.

nincs oly statusban, a mint kívántuk vala: az *gvarnizont* szaporítani kívánjuk, — a mint is már indulófélben van innen az *hajdlúság*, s ez után, a midőn szükségét fogjuk látni, több is fog következni, úgy az hadi operatiók is megengedvén: maga Károlyi Sándor úr is fog a végre befordulni, a melyly okra nézve bemenetelit kívánja Kegyelmed, — noha teljes bizodal-munk vagyon az Kegyelmed személylyében, hogy a nélkül, maga böles dispositiói által, mindazokat effectuálni fogja.

Az hadi-cassa augmentatiójára már minapi levelünkben placidáltuk az Kegyelmed projectumit, mellyeknek effectuatiója Kegyelmednek incumbálni fog.

Mokossíni familia dolgában relegáljuk magunkat Károlyi úr által tett válaszungkra.

Mivel peniglen látjuk, hogy Ebeczki István is szokása szerint folytatja az correspondentiákat, Kegyelmednek penig az mezzőben lévő hadak között kevés segítségére vagyon, — a végre resolváltuk egy Generálisunk általküldését helyette; mellyekről teendő dispositióinkat Generális Károlyi Sándor úr által, mentülhamarabb lehet, acceleráltatni fogjuk.

Tudjuk jól az okát, melytől viseltetvén, kívánczozott hozzánk *Revier*; a mint is, jól cselekedte Kegyelmed, hogy útját nem impediálta. Kegyelmed is mindazonáltal elhitetheti magával, hogy nem oly szándékkal jött, hogy a szükségnek idején viszont be ne menjen; reméljük mindazonáltal, hogy elbocsátása előtt is minden informatiókat vett Kegyelmed tülle, — a mint is mindezekről szóval is bővebben üzentünk Kegyelmednek Máriássi Ádám által.

59.

(Gróf Eszterházy Antalnak.)

Isten minden jókkal áldja meg Kegyelmedet!

Mióta általjötem a Tiszán, három rendbeli levelit vettem Kegyelmednek; nem tudom, Pulyai egészségtelenségiről kitől informáltatott Kegyelmed? kinek szabadulásában nem lehet jobb és rövidebb modalitas, mint ha ő is olyan quietantiát extrahál a megkárosított felektől, a mint Kegyelmed küldött azon summáról, az mellyet a Kegyelmed kezéhez adminisztrált Pulyai; mert mások kárát lelkemisméreti ellen el nem enged-

hetem, s magának sem illik Kegyelmednek érette felvállalni az kezességet, melybül mind Kegyelmednek s mind magamnak ezután is csak bajunk volna az megkárosított felek supplicatiojokból.

Az Kegyelmed levelének második punctumában értem az Kegyelmed Lengyelországban menetelre szándékát; s példát vévén abból, hogy már Forgách Simon úr is feleségét beszállította: szánom, — látja Isten, — az Kegyelmetek nyughatatlanságát, hogy elméjét meg nem nyugtathatja, hanem az habzó hírek szerint az idején való bujdosásra ok nélkül készül; de mivel nehéz nekem azt ratióval evincálnom, a miben Kegyelmetek elméjét meg nem nyugtathatja, — viselős állapotjára nézve nem ellenzem az Asszony bémenetelét, de Jászliskára éppen nem javallhatom: mind azért, hogy Bártfához közel, a hol magának az ellenség fészket vert, mind pedig, hogy azon városkát a magyarországi tolvajok is akkor szokták felverni, a mikor akarják. Hogy pedig azon alkalmatossággal maga is bémenjen, — ha Kegyelmed oly hertelen és ok nélkül való béköltözésének consequentiáját considerálja: nem hiszem, hogy hazájához való szereteti és sokszor mutatott példás hűsége ezt megengedje Kegyelmednek, ha én megengedném is, mivel, ha szintén most actualis commandóban nem applicáltatott Kegyelmed: óránként lehet oly alkalmatosság, a melyben applicáltathatik. Az ilyen idétlen kiköltözés pedig az hazábül, csak az ellenségnek fog szívet nevelni, — hűségünkben lévőknek pedig elméjeket bódítja.

Az mi pedig az maga portékájáról írtt Kegyelmed levelét illeti: bizonyára, nem volt méltó, hogy Vay úr feleleti és universalis parancsolatombül lett megtartóztatása oly indulatokat tett volna Kegyelmedben, és helytelen vélekedéseket; mivel minekelőtte az Kegyelmed levelét vettem is: informálván idejövetelem alkalmatosságával az Kegyelmed szándékáról, — azonnal placidáltam az Kegyelmed kívánságát. Mert ugyanis, én is váramat vendégháznak nem tartván: valamint instructiójokban vagyon, hogy hírem s parancsolatom nélkül senki portékáját bé ne vegyék, — úgy particularis parancsolatom nélkül kibocsátani nem szabad. Mi haszna tehát énnekem is úgy írni és azon parancsolatokbül történt dolgot úgy

venni, mint ha Kegyelmedet valaki mortificálni kívánná, és ezen dolgot olybá csigázni, mint ha az Kegyelmed sokszor mutatott hűségében kételkedném? Valamint ezért Kegyelmed portékáját engedelmemből behozta: úgy, már az iránt kiadott parancsolatom szerint ki is viheti. Tovább is csak azt kívánván Kegyelmedtől, hogy az illetén állapotokat ne úgy vegye, a mint talám mások akarják Kegyelmed előtt magyarázni, — hanem nyugodt elmével légyen hozzája való atyafiságos sinceritásomban.

A mióta Kegyelmed minapi levelében azt írta vala, hogy Lupócsi karabélyos-kapitány hertelenül informált az általa megfogatott tolvajkodó katonák lovok elvételéről: újonnan is azon materiában inquisitiót peragáltatván, — mivel nyilván kitetszik, hogy az hadnagy lovát a Kegyelmed hopmestere magának appropriálta, és az több lovak is Kegyelmed parancsolatjából tartóztatának meg: igazságosnak itélem, hogy Kegyelmed azon lovakat kikerestesse, és küldje ide; mert, ha azon rabok condemnáltatnak is: de az lovakhoz az Kegyelmed regimentjének semmi praetensiója nem lehet, mert karabélyos-kapitányom fogván meg őket, — az lovakat is azon regimentre kívánom osztatni. *)

60.

Munkács, die 29. X-bris, 1710. Eszterhás Dániel úrnak.

Minckutánna alkalmas időtül fogvást nem vévén az Kegyelmed levelét: a sok lármáskodó hírek között alig tudtunk mit hinni az ellenség Kassa körül való motussáról, — tegnap érkezék Máriássi az Kegyelmed 22-ik írott levelével: melynek szoval való relatiójából is értvén az odavaló dolgokat: legelsősor is örömmel és igen kedvessen vettük az Kegyelmed hazájához való újított szeretetét, a midőn maga is jó példát adván, az Confoederatiót új esküvések által erősítette Kegyelmed; a mint is bizonyos lehet benne, hogy teljes igyekezettel

---

*) Ezen egy datumtalan, de a protocollumban az itt megtartott sor szerint foglalt levél nem Kántor, hanem Krucsay István udv. titkár kezével van beírva.

azon leszünk, hogy Kegyelmed minden lehető úton segítettessék azon kezére bízott erősség conservatiójában. Melyre nézve tovább is szükségesnek látván leginkább az lovas szaporítását Kassán: Eszterhás Antal úr regimentjét egészen odarendeltük, Rétei Jánost is persvadeáltuk az bémenetelre, és Ecseden kívül az egész dűb-dűb praesidiumokat parancsolván leválni, — mindenünnen öszvegyűjtjük az gyalogságot, hogy avval is suo tempore succurrálhassunk Kegyelmednek: mert maga is általláthatja Kegyelmed, hogy, ha Újvárbúl, az melly egészen sík mezzőn fekszik, ötszáz hajdú tudott kijőni, a mikor az ellenség táborá alatta feküdt: bizony, Kassára is fog bémehetni, — akármiként erigálja az ellenség postírungit annak idejében; de, még formaliter az obsidióhoz nem készül az ellenség: ott a lovasnak több hasznát fogja Kegyelmed vehetni. Legnagyobb előttünk az pénzbeli fundus, a melyben, — látja Isten! — nem segíthetjük Kegyelmedet, hacsak magamagát nem segítheti; melyre nézve, mivel az publicumot praeferálni kell in his extremitatibus: most idején, a midőn még zelowussabb a gvarnizon, vizsgálja meg Kegyelmed, micsoda particularis kereskedőknél találathatnék valamely pénz, avagy pénzre fordítható jószág? s azt foglalja el, erga quietantiam et erga futuram bonificationem Regni; azonkívül az lovasokkal, ha az helységeken meg nem vétetheti Kegyelmed az inpositiót, a faluk marháját elhajtattatván, sanczoltassa meg, — s egyszóval, mentül jobb móddal lehet, segítse magát, s tovább is Bertóty Ferencz pénzét Engelmayer által szorossan keresse ki Kegyelmed, melyben Tecskó nevű, Bertóty Ferencz hajdúja informatiót adhat Kegyelmednek.

Minthogy pedig tovább is értjük, hogy Andrászi Pál Kegyelmednek nemhogy segítségére, de terhére vagy: ha betegsége miatt előbbeni parancsolatunk szerint ki nem jöhet, — minden commandóját interdicálván Kegyelmed, szorgalmatos vigyázással legyen iránta; helyében pedig Palocsai György Generális-Főstrázsamesterünket küldjük, a ki is hűségét nevezetes két actussal comprobálván, mind akkor, a mikor az Dunán beteg, parasztköntösben jött által, mind az midőn Bottyánné titkos levelével a császár hűségére csalogattatván, mindazon ígéreteket megvetette, és rajta fenthagyott, s most

is ultrònee kívánczik a végre, hogy hazájához való szeretetit megmutassa, — nem kételkedhetünk benne.

Bémenvén azért, legelsődször is a jó rend-instituáltatással és az lovasok által éjjeli s nappali patrolérozásokkal, s ha Kegyelmed szükségesnek fogja itélni: példák statuáltatásával is zaboláztassa meg az nyakas városiakat, kiknek tovább is kapitányúl praeficiáltassék Kecskeméti Mihály, sine praejudicio futuro privilegiorum Civitatis; s ugyan erre nézve nem is léssen szükséges ezentúl transmittálni helytelen particularis instantiájokat, az mellyek az közjóval és haza szolgálatjával nem egyeznének, — hanem salus Patriae suprema lex lévén: mivel nekik is a privilegium a végre adattatott az országtúl, hogy ők is hazájokat szolgálni tartozzanak, — nem lehet privilegiummal magokat annak szolgálatjátúl pro ratione et statu temporis menteni.

Az artilleristák fizetésérül úgy informált Revier, hogy ők még Decemberre is inclusive exolutusok: de az hat hólnapi praetensiójok az hadakozás kezdetitül fogvást exurgál; továbbvaló fizetések is ki fog telhetni azon quantumból, a mely ugyan az artilleria fizetésére túllünk Kassa várossára imponáltatott vala, s résziben már ki is fizettetett, de résziben restál, mivel Beresényi úr suspendálta volt, — de azon suspensio is vigore praesentium tolláltatik. Lovas-portiót penig éppen nem praetendálhatnak: mert senkinek közölök, Bácsmegyein kívül, lova nincsen, kinek kezébül kivétetvén a korcsma és az particularis artilleria szükségére ennekelötte rendelt cassa: jól tudjuk, hogy nem szintén contentus, és azért praetensiókat erigál, — de admoneálja Kegyelmed is ötet hűségére, és megvizsgálván cselekedetit: ha magát egyenetlenségek hintésében merné avatni, büntesse meg. *)

---

*) Eddig a „variarum literarum“ protocollum hatodik füzetének 1710-iki része, szintén Kántor kezével írva. Mind a hat füzetnek eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdödy-levéltárban Vörösvárrt létezik. Még 1711-ből is foglaltatik benne, jan. 5-kéről egy és jan. 7-kéről két levél, gr. Eszterházy Dánielhez és b. Palocsay Györgyhöz. L. ezeket korrend szerint, alább.

III.

EXPEDITIONES

ad Prothocollon Bellicum spectantes, per Stephanum Kántor m. p.
Anno 1710.

1.

*1710. 2-da Januarij, Korláth. Andreac Adalberto Kerczill,
Commissario Aulico, etc.*

Egregie, Fidelis, Nobis Dilecte!

Salutem et gratiae Nostrae Ducalis benignam propensionem. Siquidem Militia Nostra Praetoriana tam Equestris quam Pedestris, diversis vicibus se esse insolutam coram Nobis humillime repraesentasset: in quo cardine versetur negotium Cassae Bellico-Aulicae? a Fidelitate Vestra exacte informari cupimus. Proinde acceptis praesentibus, noverit Fidelitas Vestra omnium illorum, qui se quoquomodo in collectionem ingesserunt, non tantum extractus collectionis pecuniariae factae transmittere: sed et Tabellam omnium illorum, qui aliquid ex Cassa praenotata perceperunt, rite confectam transmittere. Distingvendum in illa veniet: quis in paratis, quis in assignatione obtingens suum percepit? Et quia inter Cassam quoque Generalem Regni, et praedictam Bellico-Aulicam difficultates quaedam abortae sunt, Cassaque Generalis defalcationem excessuum Regiminis Ordódiani et Zayani juste praetendere potest, — necessarium esse judicamus, ut cum illa quoque Generalis Computus subsequatur: ne alia Regimina Nostra, quorum stipendia in Comitatu Sárossiensi, partim vero Abaújváriensi assignata fuerant, et per praedictorum Regiminum excessus absorpta sunt, detrimentum patiantur. Novimus praeterea novas hic exsurrecturas

difficultates, circa computus inter Regimen Zayanum, et Comitatum Abaújváriensem initos, quorum primus quamvis in praesentia Comitatus, Militariumque Officialium, et ne fors etiam Commissariatus hominum initus et conclusus fuit; quia tamen ob defectum Officialium Comitatus praefatum Comitatum injuriatum fuisse dignovimus: revisionem eorundem benigne demandaveramus; quae quidem subsequuta etiam fuit: sed, siquidem Regiminis Officiales in ea praesentes non fuerunt, pro authentico haberi nequit. Ac proinde, in sopianda hacce difficultate, praec omnibus alijs investigationibus subsequendam Comitatum inter et Regimen Accordam necessariam esse judicamus, — his tamen non obstantibus, computus continuari potest, et demum si tota cassalis summa collectata non fuisset: restantiae Cassae Generali Regni resignentur. — Ex Regiminis Nostri Deákiani humillima representatione quoque benigne intelleximus, obtingens Dicale Incolarum Oppidorum Nostrorum Hajdonicalium, obtingens stipendij Regiminis hujus non adaequasse, ac proinde hoc quoque Regimen, una cum Officialibus extraneis, rite praetendere posse restantem solutionem suam: incumbet Fidelitati Vestrae Nos de ejus quoque complanatione informare, et summam pro ipsis, — si quae collectata fuisset, — transmittere, cujus effectivum statum ex annexa Tabella Fidelitas Vestra videre poterit. Coeterum, etc. *)

2.

Eadem. Domino Adamo Vay, etc.

Micsoda rendelést tettünk vala Praetoriana Militiánk számos bagácsiájának constrictiójárúl, és az által az Haza lakossinak nem kevés ideig való aggravatíójának orvoslássárúl, a vitézlő rendnek is továbbvaló subsistentiájának más modalitássárúl, — és ezekrúl micsoda ordert adtunk vala Nemzetes Vitézlő Ordódy György Brigadéros és karabélyos-ezrtünk Colonellussa, nemkülömben Nemzetes Vitézlő Becse András Vice-Colonellus Híveinknek: arrúl Kegyelmedet cir-

---

*) E levél a megelőző protocollumban is bennfoglaltatik, úgy látszik, tévedésből.

cumstantialiter informáltuk vala, és most is in paribus accludáltuk ; mely kegyelmes dispositionkat karabélyos-ezrünk részéről említett Ordódy György Hívünk már effectusban is vette, Becse András pedig távolabb létihez képpent azon orderünknek késsűbb, vagyis nem vételire nézve palotás-regimentünk részéről ebben semmit sem cselekedett. Intimáltatik azért Kegyelmednek : hogy intentionk itt is secundáltassék, magának Szent-Iványi János Colonellus Hívünknek — közel esvén — committálja : minthogy azon regimentünknek feles szekerei s bagácsiája még most is Nemes Sáros Várnegyében harmincz-negyven faluban vagyon, — menjen maga közikben, és ezen akaratumkat effectuálja, a marhákat előbbeni dispositionk szerint a munkácsi dominiumunkbeli vagyonos jobhágyink közé kiosztatván, mellyek is kiteleltettétvén, tavasszal vagy eladattathatnak, Udvari-Commissariusunk recognitionja szerint, avagy árok a dominiumból lassan-lassan ki fog telhetni. Minthogy pedig a regiment szekerein kívül a tiszteknek is feles szekerek vagyon, megparancsoltuk vala : azok is úgy compendialják magokat, hogy a midőn ordereztetni fognak, minden szekér nélkül mehessenek. — melyben maga említett Szent-Iványi János Hívünk mutathat a többinek jó példát. Másként, tudtokra adja Kegyelmed, ha kik ehhez nem alkalmaztatják magokat : ezután a bagácsiájoknak quártélyá éppen nem leszen, hanem ha kinek tovább is tartani tetszik, s magával hurczolni, — szükség leszen arrúl provideálni is.

A computusoknak végbenviteléről pedig most recenter mit parancsoltunk Udvari-Commissarius Hívünknek : ex paribus inclusis azt is meg fogja Kegyelmed érteni. Mindezeknek azért effectuatióját Kegyelmed sűrgesse, annyivalinkább a computus iránt, hogy most Nemzetes Vitézlő Horváth György Hívünket, a Bellica Cassának Perceptorát, — kivel ezen computusnak kell végben menni, — odahaza lévén, közel érhetni. Etc., etc.

3.

Eadem. Adamo Máriássy, etc.

Sub dato 26-a praeteriti Decembris Anni proxime elapsi. Bodról írott első levelit vesszük, — nem deveniálván hozzáunk más levelei, nyilván arra nézve, hogy az ezerrel pestises

helyen kellett subsistálni, s megfordulni; most ebben informál bennünket Nemzetes Vitézlő Deák Ferencz Colonellus Hívünk ezrének defectussirúl, az effectivus statusának tabeláját transmittálván. A mi az ezerek fizetését illeti: mostanság parancsoltunk újlag Udvari-Commissarius Kerczill Albert Hívünknek, kifizettetésekéről, — honnan, ha már a pénz collectáltatott, consoláltatni fognak. A mundér dolgában semmi hátramaradásokat nem tapasztaljuk, constálván előttünk, hogy tavalyi esztendőben kiadattatott mundérjok, s magunk is Egernél létünkben jó ruhásson láttuk; hogy pedig most osztatott némely ezreinknek mundér, — így kell tudni: azoknak akkor, a midőn ezen regimentünknek, nem adatott, nem is lehetvén egyszersmind minden regimenteink mundírjának kiadattatni, hanem per vices. A karabélyok pedig a szomszéd országokban való hadakozások miatt, melyekből kell efféle szükségünknek succurrálnunk, még ekkoráig ki nem hozattanak; munkában lévén már megszerezettetéssek: rövidnap elérkezvén, ezen szükségének is az ezerek kívánunk consolálnunk. Etc., etc.

4.

8. *Januarij, Emőd. Joanni Majos Colonello, etc.*

Ezelőtt kiadott kegyelmes patensünk tenora mellett ekkoráig a mennyi lovas hadat összevgyűjthetett: azokat felszedvén, minden halasztás nélkül jöjjön utánnunk, az holott létünket értendi. A gyalogok iránt cselekedjen Tekintetes Nagyságos Károlyi Sándor Mezei-Generál-Marschall úri Hívünk dispositiója szerint. Szatthmár várossának vagyon parancsolatja az vitézlő rendnek kiadattatásáról. Etc.

5.

10. *Januarij, Darócz. Francisco Deák Colonello, etc.*

Rabságából való kiszabadulása alkalmatosságával oly veggel bocsátottuk vala házához, hogy maga dolgait rendben vévén, késsedelem nélkül menjen maga ezeréhez; mindazáltal fogvást odahaza mulatoz. Kihezképpest praesentibus parancsoljuk: vévén ezen levelünket, dolgait félretevén, késsedelem nélkül siessen maga ezere után. Etc.

6.

Eadem. Comitū Danieli Eszterhassy, etc.

Vettük az occurrentiákról Kegyelmed levelét; mivel pedig már Gróff Csáky Mihály Generális úri Hívünk az auxilia-
ris copiaknak egy részével Hevesre, Jákóhalmára és Mihály-
telekére érkezett: az hol Nemzetes Vitézlő Sőtér Tamás
Colonellus, és Máriássy Adám Vice-Colonellus Híveinket lenni
tudja, parancsolja meg, hogy említett Generális úr dispositió-
játúl függjönnek. Károlyi Sándor Mezei-Generál-Marschall úr
a gyalogsággal és a lovas hadnak egy részével ma által fog
jöni. Hogy e táján egy corpust csinálhassunk: mindenféle oly
dispositiókat tétessen, hogy ezen itt conjungálandó hadak
subsistálhassanak; ha a faluknak pusztulásássa miatt egyébként
ki nem telhetne, — a magazinumból is succurráltasson, leg-
közelebb a mellettünk lévő hadak szükségére ide kenyeret
küldjön. Etc., etc.

7.

Eadem. Inclito Comitatus Borsodiensi, etc.

Lévai exulans és Kegyelmetek közzé dislocáltatott exu-
lans Híveink alázatossan repraesentálván előttünk: nemhogy
assignatiójok szerint való obtingensek adattatnék ki a hely-
ségek lakossaitúl, — hanem inkább sokképpen injuriáltatnak;
tartanak attúl: a midőn személyekben insurgálni fognak,
cselédjekre annál kevesebb respectus fog lenni. Akartuk a
Nemes Vármegyének praesentibus intimálnunk: tegyen in
gremio sui oly rendes dispositiót, megparancsolván keményen
a lakosoknak, azon exulans Híveinknek s cselédjeknek inju-
riáltatássa ne légyen, deputált intertentiójok pedig fogyatko-
zás nélkül kiadattattassék. Etc.

8.

Eadem. Joanni Szent-Iványi, etc.

Úgy informáltatunk Tekintetes Nagyságos Károlyi Sán-
dor Generális-Mezei-Marschall úr által, Kegyelmed direc-
tiója alatt levő palotás-ezrünknek, kivált a kik ennekelőtte

néhai Esze Tamás keze alatt vóltanak, s azok között a tarpaiaknak is, igen nagy megszállásérül; ahhoz képpest Kegyelmednek parancsoltatik: mennélhamarább öszveszedvén, minden késedelem nélkül mellettünk lehessenek, azon serénkedjen. Etc.

9.

Eadem. Domino Adamo Vay, etc.

In eadem materia.

Igyekezzen, s tegyen oly dispositiót ezen felülírt palotás-ezerbéli hajdúknak mennélhamarább leendő öszvegyűjtetéseken, — hogy annyival is inkább Isten által vett mostani operatióknak hasznossabb folyamatját tapasztalhasunk, s küldje bizonyos tisztekkel sietve utánunk. Etc.

10.

Eadem. Samucli Putay, etc.

Újokban parancsoljuk Kegyelmednek, hogy Nemzetes Vitézlő Deák Ferencz Colonellus Hívünk, örökös hajdúvárosinkbúl álló ezerébül otthon lappangó vitézlő rendet, kiadott instructiója szerint felszedetvén s egybengyűjtvén, bizonyos tiszttel minden haladék nélkül utánunk expedálja; hasonlót parancsoljon Tokajban levő palotás-ezrűnkbeli companiáskapitány Hívünknek. — kirül felsőbb tiszteinek is nagyon parancsolatja. Etc.

11.

11. Januarij, Emőd. Domino Nicolao Prinyi, etc.

Nemes Borsod Vármegyében levő Keresztes névű helységnek lakossi alázatos panaszzsal repraesentálták előttünk: jöllehet ők az obtingens hajdúkat az Ország végezesse és a Nemes Vármegye limitatiója szerint ex integro kiállították, és a kik medio tempore elszöktenek, azokat is újokban statuálták, némellyek penig a pestises infectióban, vagy magok személyekben, vagy azoknak gazdáik kihalván, ezeknek is kiállítatásokra már alkalmas időtül fogva hírájokat Kegyelmed fogva tartja; — kívánván a dolognak vóltaképpen végére mennünk: Kegyelmednek praesentibus intimáltatik, bennünket circumstantialiter informáljon. Etc.

12.

Eadem. Christophoro Stössszel, etc.

Nemzetes Vitézlő Döry András Districtualis-Commissarius Hívünk által informáltatunk: Nemes Pest Vármegye a Nemes Ország által subsidiumunkúl deputált summából restálna még ekkoráig flor. 5411., 58¹/₂; mely summa, — a mint esett értésünkre, — ki is szedetett Nemes Vármegye tisztei által. Kihezképpest Kegyelmed ezen parancsolatunkat vévén: keresse fel ezen Nemes Vármegye vice-ispánját, s végéremenvén voltaképpen, — a mennyire azon pénz készen találtatik, vegye fel, és hozza el késedelem nélkül. Etc.

13.

Eadem. Provisori Fiscali in Bessenjő, etc.

Egregie, etc. Nemzetes Vitézlő Somogyi Ferencz Kapitány Hívünk, a pestises infectió kerülésére nézve beszállván az ott való fiscalis udvarházban: értettük, Hűséged ellenzi s impediálja; mivel penig említett Kapitány Hívünk magának ott semmi intertentiót nem kíván, hanem csak ideig való subsistentiáját, — Hűségednek praesentibus parancsoljuk: abban impediálni és háborgatni semmiképpen ne merészelje, hanem ott ideig való szállását elszenvedje. Secus non facturus. Etc.

14.

12. Januarij. Darócz. Antonio Rottenstein, etc.

Egregie, etc. Micsoda és mennyiszámú mundér, abák, és köpönyegek legyenek Hűséged keze alatt, és azok micsoda regimenteinkre, mennyi számmal assignáltattak, s azon mundér kívül is még mennyi vagyon keze alatt? annak genuina listáját megküldvén, ezen parancsolatunkat vévén, — benünket késedelem nélkül informálni el ne mulasson. Etc.

15.

13. Januarij, Darócz. Baroni Domino Georgio Andrássy, etc.

Krasznahorkarúl 6. praesentis datált Kegyelmed levelét vettük; eddig az ellenség ellen való dicséretes magaviseléséről informáltatván, örülünk. Mi penig, magunk szemé-

lyünkben, itt mind hazánkbeli, mind idegen hadainkat már számossan öszveszedvén : minden órában formalis hadi operatióhoz nyúlunk, -- Isten kegyelme által teljes reménségben lévén : azonnal mind Kegyelmed a várban, mind penig az a föld közönségessen az ellenségtől felszabadul ; semmit sem kételkedvén : azalatt is, elkezdett dicséretes magaviselésével tovább is az ellenséget bosszontani, és azalatt is maga jó hírét nevelni el nem mulatja. Etc.

16.

Eadem. Michaeli Pap, etc.

Levelit vettük ; micsoda újabb patenst kívánjon kiadattni ? értjük. Tapasztaltuk mindazáltal ekkoráig, a midőn efféle patenseinket kiadtuk, — nemhogy valami hasznát vettük volna : hanem részegeskedésnél, fel s alá való haszontalan járásokban tett excessusoknál egyebet végben nem vitt ; mostanság is csak efféléket hallunk felőle, és nem hogy az haza szükséges szolgálatját promoveálná. Ha azért ezeket elhagyván, tovább hazánk szolgálatjában egyenes lélekkel kíván foglalatoskodni : minden haladék nélkül, az kikkel lehet, jőjjön utánnunk, a többinek békét hagyván ; másként, vagyon parancsolatja Tekintetes Nemzetes Vay Ádám Udvari-Kapitány Hívünknek, hogy azokkal együtt, az kikkel efféle részegeskedéseket s excessusokat szokott véghezvinni, — megfogattatván, vasban veresse. Etc.

17.

14. Januarij, Darócz. Generali Michaeli Csáky, etc.

Mivel Szent-Iványi Sándor Hívünknek, mellette levő compassal ma Hanyra, Erdőtelekre, Mérára és Bocsonádra kell érkezni : úgy tudjuk, Kegyelmed is a maga mellett valókkal, előbbeni orderünk szerint, Bessenyőre, Farnosra, Szemerére és Mező-Tárkányra érkezett, — holnap penig ez includált lista szerint masírolván, holnapután Szadokerszkival magát conjungálni fogja, úgy, hogy a szerint magunk is megtekintessük ; kiknek munitiójokat Kálnál, vagy Tótfalunál, — holott magunk is Isten kegyelméből jelen leszünk, holnapi napon innen megindulván, — kiadatjuk. Szadokerszki mellé

rendeltük commissariusúl Nemzetes Vitézlő Molnár Zsigmond Hívünket, megírván egyszersmind, hogy Kegyelmed comandójátúl fog függeni. Etc., etc.

18.

15. Januarij, Darócz. Supremo-Generali Comiti Nicolao Bercsényi, etc.

Mostani ittlétünk alkalmatosságával a többi között megvizsgálván Tekintetes Nagyságos Prínyi Miklós Brigadéros és Colonellus Hívünk ezerét is: igen jó és ép statusban találtuk; látván azért az ezernek conservatiójában serény foglalatoskodássát, s instantiáját — mely szerint a szikszai companiát, mellyet ennekelőtte a Pongrácz ezriben applicáltunk vala, magához reincorporáltatni kívánja — méltó tekintetben vévén: azon seregnek ezrihez való annumeratióját, mind Szikszónak, — ámbár Nemes Abaúj Vármegyében légyen is, — Egerhez közellétire, mind penig említett serénykedésére nézve, kegyelmessen resolváltuk. Megparancsoltuk azért: ezen resolúciónkkal az expeditiónak kivételére Kegyelmedhez küldje bizonyos tisztit, ki is Kegyelmedhez menvén. — e szerint expediáltassa. Etc., etc.

19.

16. Januarij, Tótfalu. Domino Joanni Grudrinski, Szta-rosztac.

Generose ac Magnifice, Capitaneæ Ravensis!

Literas Magnificentiae Vestrae ex Füged hodierna data-
tas percepimus, unde praesentiam sui et confluxum militiae
totalis, ut secundum priores ordines Nostros per Nos ibidem
revideri potuisset, intelligimus; cum autem ammunitionum in
praesentem expeditionem necessarium, et peditatus Nostri
adventum hic expectare resolvissemus: dedimus novos ad Il-
lustrissimum Generalem Michaëlem Csáky ordines, quo ho-
dierna die in locis stationum circa Füged subsistentes,
progressum ulteriorem, secundum eandem ordinariam Nostram
promoveant. Et cum Generosus quoque Capitaneus Szado-
kerszky, cum militia sibi adjuncta, jam-jam advertasset: inti-
mavimus per praescriptum Generalem Michaëlem Csáky, ut

Commandae Vestrae Magnificentiae subsit, progressuri insimul secundum Marschuttam toties fato Generali Nostro Csáky commissam. Etc., etc.

20.

Eudem. Generali Michaeli Csáky, etc.

Már ma is megírtuk vala Kegyelmednek, hogy jóllehet esett értesünkre, hogy Kegyelmed commandója alá bízott hadainknak a tabellaris transmittált marschutta szerint kívánta progressusokat promoteálni: mind arra való nézve penig, hogy tegnapi utazásunk alkalmatosságával, sem Kálnál masírozásunkban nem láthattuk, sem egyebütt útunkban híreket nem hallhattuk, — mind penig (hogy) a municiónak és gyalogságnak jövetele után is várakoznánk: mai napon itt való subsistentiánkot resolváltuk, úgy, hogy azon dispositiónk szerint hólnapi napon a horthi statión lehessen Kegyelmed. Szükség penig, hogy Kegyelmed intimálja Szadokerszkinak: a sztaroszta commandójátúl függjön. Az includált, Kegyelmednek szólló levelet felszakasztva transmittáljuk. Etc., etc.

21.

26. January, Hévíz. Consilio Oeconomico, etc.

Zakariás Ádám senatorialis cancellista Hívünk, az elmúlt 1709-ik esztendőre hátramaradott fizetésének bonificatiója iránt alázatos instantiáját kegyelmes tekintetben vettük. Ahhoz való képpest, a midőn ezen kegyelmes intimationkat veszi Kegyelmetek: említett cancellista Hívünk restantiáját, praevis számot vetvén vele, complanálni el ne mulassa. Etc., etc.

22.

Eadem. Domino Adamo Vay, etc.

Nemzetes Vitézlő Kemsei Sámuel Hívünknek ezredeskapitányságot oly conditióval resolváltunk, hogy magának gyalog-ezret munkácsi és ecsedi dominiuminkban szedhessen és gyűjthessen, oly circumscriptióval, hogy csak olyakat, a kik újlag önként resolválni fogják magokat a fegyverviselésre, — sok confusióknak eltávoztatására az olyaknak, kik már praevis valamely ezrünkhöz vagy zászlóinkhoz köteles-

sek voltanak, acceptatiójokat, annyivalinkább adursiójokat nem placidálhatván, — szedhessen fel, a mint patenséből s instructiójából meg fogja Kegyelmed érteni. Hogy pedig a dolog annak rendi szerint folyhasson, és a confusio eltávoztassék: valakiket conscribáland, és fogadni fog, Kegyelmednek, vagy munkácsi Commendans Hívünknek assentálja, — megparancsoltuk; kiknek neveket egy a végre csináltatandó könyvben szükség leszen feljegyezni. Ezeknek pedig szolgáltatjokat pro nunc nem kívánjuk, — hanem oly characterben, mint az eleitől fogva fegyvertviselőket observálni akarván, — szükség mindenkor oly készen lenniük: a midőn parancsolatunkat veendik, azonnal előállhassanak, kívánván őket másként pro ratione occassionum munkácsi praesidiumunkban fordítanunk, és per consequens annak rendi szerint accommodálnunk. Tempore assentationis a hajdúságnak fegyveresnek kell lenni, — a fegyverteleneket acceptálni nem lehetvén. Etc., etc.

23.

Eadem. Kemsei Sámuel Ezredes-Kapitány Hívünk instructiója.

1-mo. Megengedvén említett Kapitány Hívünknek, hogy munkácsi és ecsedi dominiuminkban, magunk és édes Hazánk szolgálatjára, ez iránt kiadott kegyelmes patensünk szerint magának gyalog-ezret gyűjtsön s öszveszedhessen, melynek maga fog lenni Ezredes-Kapitányja, szabad lévén hadnagyokat, zászlótartókat s egyéb alsóbb tiszteket magának constituálni, — hírül adván Tekintetes Nemzetes Vay Adám Udvari-Kapitány, vagy Nemzetes Vitézlő Bay László munkácsi Commendans Híveinknek; az főbb-tiszteknek helybenállítását pedig — per recommendationem etiam ejusdem, — magunknak reserváljuk. Ugy mindazonáltal, hogy

2-do. Ollyakat leszen, csak szabad ezen ezrünkben befogadni, a kik önként és jószántokból magokat újlag a fegyverviselésre resolválják, — nem pedig a kik már ezelőtt valamelly ezrünkhez s zászlóinkhoz kötelesek voltak, az ilyeknek acceptatióját — más ezreinknek confusiójára — nem placidálhatván. Hasonlóképpen

3-tio. Vigyázzon arra is: a kik ezen ezrünkben kívánnak belépni, fegyveressek és ruhássak légyenek, — a fegyverteleket acceptáltatni nem kívánván. És

4-to. A kiket ezen ezrünknek completatiójára öszveszedhet: a rendnek helyesebb observatiójára azonnal, minek-utánna magokat resolválandják, assentálja, vagy assentáltassa említett Udvari-Kapitány-, vagy absentiajában akkori munkácsi Commendans Híveinknek, az hová is parancsoltunk: az illeténeknek bizonyos listalis libellust csináltatván, neveiket írják s irattassák be. A végre,

5-to. Mivel ezen ezrünknek mostanság szolgálatjokat s táborozásokat nem kívánjuk, hanem otthonn maradásokat kegyelmessen resolváltuk, azzal mindazáltal oly gradusban tartatnunk, mint az kik eleitül fogva fegyvert viseltenek, — mindenkor oly készüllettel légyenek, hogy a midőn parancsolatunkat veendik: azonnal, minden tétovázás nélkül, előlállhassanak, kívánván további subsistentiajokat annak rendi szerint accommodáltatnunk. Bízattatván egyebek felül megírtt Ezredes-Kapitány Hívünk serénykedésére, és dexteritására.

Ex Castris ad Hévíz, die 25. January, Anno 1710. *)

24.

1710. 26. January, Hévíz. *Generoso ac Magnifico Domino Joanni Grudrinszky, Capitaneo Ravensi. Etc. etc.*

Generose ac Magnifice Starosta!

Ex humili Fidelium Nostrorum Nobilis Nationis Jazigum instantia demisse Nobis porrecta informamur, militiam Magnificentiae Vestrae copioso in numero currus eorundem, unacum pecoribus jugalibus, detinere; unde quamvis eotum currus ijdem medio Commissariatus essent assignati: ne tamen ulterius quoque ijsdem incolis, alias Nobilitari praerogativa ab antiquo gaudentibus, conquerendi ansa supersit, —

---

*) Eddig első füzete a Kántor István udvari titkár és hadi előadó kezével írtt 1709—1710-iki Prothocollon Bellicumnak, mely a kir. kamarai levéltárban maradt fenn. Ezen füzet „K“ betűvel van jelölve.

Eidem Magnificae Dominationi Vestrae insinuandum duximus: placeat currus praefatos dimitti facere, adhibita etiam conscriptione reliquorum curruum penes eandem militiam sive actu habitorum, sive qualitercunque deperditorum. ut respectu omnium necessarias possimus facere dispositiones. Coeterum Magnificam Dominationem Vestram foelicissime valere cupientes,

Generosae ac Magnificae Dominationis Vestrae

In Castris ad Hévíz,

26. January 1710.

ad officia parati.

25.

Generoso ac Magnifico Domino Joanni Grudrinszky, Capitaneo Ravensi. Etc., etc.

N. B. Collatio Generalem Supremum Praefectoratum concernens. *)

26.

Hévíz, 1. February. Baroni Nicolao Prinyi, etc.

Nemzetes Vitézlő Vattay Gáspár, Nemes-Companiánk-beli Társ-Hívünk, három esztendeig való continuuskodássa s hív szolgálatja után elbúcsúzván, mégyen Kegyelmed mellé; maga ezriben azért rangja szerint lajtinantságbeli vacantiára applicálja, -- praesentibus intimáltatik. Etc.

27.

In simili Georgio Ordódy

super applicatione in Regimen Karabinerorum Gabrielis Mráz.

28.

Szent-Márton-Káta, 4. February. Domino Supremo Generali Nicolao Bercsényi. Etc., etc.

Nemzetes Vitézlő Páty György Hívünk alázatos instantiájával repraesentálja előttünk nemzetséges ügyünknek felvételétül fogva való hűségeskedését, már raboskodását is, és az ellenségnek Szepességre való kiütésével lett kárvallásit, s jószágából való kiszorulásit; ismeretesebb lévén Kegyel-

---

*) Maga ezen generális-főstrázsamesteri diploma különben is chablonszerű szövege, a prothocollonba nem iktattatott be.

mednél: dirigáltuk a végre, hogy mind magát érdemlett állapotra applicálja, mind penig exulans cselédjeinek subsistentiájáról illendő provisiót tétessen. Coeterum, etc.

29.

Eadem. Domino Adamo Vay, etc.

Kegyelmed repraesentatiójából Ajnácskő és Torna táján való kárvallásit értjük, — mellyet nem lehet nem sajnálnunk: de a midőn már ennyi időtül fogvást folyamatban levő nemzetséges ügyünknek előlmenetelire czélozó hadakozásunk, jó Istenünk segedelme által, ezen progressussát vette. — Kegyelmednél constál jobban, mintsem sokaknál: sok jó hazafiainak kár nélkül nem lehetett maradniok. Azon jó Istenünk penig, — vagyon jó reménségünk, — a midőn felvett hadakozásunkat kívánt véggel megkoronázza: mutat módot abban, hogy hazája szereteti mellett szenyvedett kárai annak rendi szerint megtérhessenek; és így, a mennyiben Kegyelmed injuriáltatásának s kárainak teljes conplanatiója haladna, — el nem múlik. Coeterum, etc.

30.

5. Februarij, Szent-Márton-Káta. Georgio Nikházy, etc.

Nemzetes Vitézlő Molnár Zsigmond udvari-szolgánk alázatosan recurrált hozzánk: egy testvéröccse, néhai Molnár Imre. Kegyelmed ezrebéli főhadnagy, Jászónál nem régiben az ellenség által elesvén, — lovainak, fegyvereinek s egyéb mellette való jószágának kezéhez vételire nézve, Kegyelmedhez való diversióját kegyelmessen megengednének; mostanság oldalunk mellett lévén foglalatossága: minekelőtte maga arra felé vehetné útját, — akartuk Kegyelmednek intimálnunk: említett öccse jószágának viseltesse úgy gondját, hogy annak idejében distractiójok s kár nélkül kezéhez hozzájuthasson. Etc., etc.

31.

6. Februarij, ibidem. Francisco Szluha. Etc., etc.

Az elmúlt nyáron Mocsonoknál felvert németek nyereségéből kétszáz karabélyokat vévén meg néhai Bertóty István,

akkori érsek-újvári Commendansunk, a mint informáltatunk, százhetven forintokon, mellyek még most is megvadnak. Kegyelmednek azért praesentibus akartuk intimálnunk, menjen ezen karabélyok dolgának voltaképpen végére: miképpen deveniáltanak oda? hoi, és mennyi számmal lehessenek? — tudhassunk a szerint dispositiót tétetnünk. Etc.

32.

Eadem. Adamo Máriássy, etc.

Szalkárúl 3. praesentis Kegyelmed levelét vesszszük; iratunk azonnal Nemzetes Vitézlő Szluha Ferencz Praefectus Hívvünknek: az insinuált karabélyoknak végére járván, bennünket informáljon. Mellyet vévén. lészen Kegyelmednek resoluciója. Etc., etc.

33.

7. February, ibidem. Francisco Darvas. Etc., etc.

Egerbül, a Kegyelmedre bízott mundír csináltatásárúl tudósító levelét vesszszük; mely dologrúl vévén már Kegyelmed Tekintetes Nagyságos Károlyi Sándor Mezei-Generál-Marschall úr akaratumkbúl lett intimatióját, és arrúl is, hogy a kívántatott lengyel-csizmák ne kordoványbúl, hanem jó erős borjúbörbül készíttessenek, — magát ahhoz kell Kegyelmednek alkalmaztatni, abbanhagyván a kordoványt, és csináltatását mind egy, mind más rendbeli mundírungnak tovább is siettetvén.

A mi Karácsony Sándor kérdését némely assignatiókra adott abák iránt illeti: tudva kellett nála lenni, hogy effélét magunk vagy Meltóságos Főgenerális és Locumtenensünk Székessi Gróff Bercsényi Miklós Úr-Atyánkfa commissiói nélkül nem lehet erogálni; arra való nézve, a mit kinek adott, dolgát az Oeconomicum Consiliumunkkal a szerint igazítsa, — magunk búsíttatása nélkül. Etc., etc.

34.

Eadem. Incllyto Comitatus Borsodiensi, etc.

Kegyelmetek által sok excessusiért megfogattatott Hajdi Mihály, több rosz cselekedeti között, a mint előttünk alázatos-

san repraesentáltatott, Lévai Szabó János Hívünk szállására is tolvajul ütven, egy paripáját és egyéb jószágát is hatalmasul elvitte, — mely ló most is Kegyelmetek kezénél fog lenni; ha így vagyon azért a dolog: megbizonyítván azon lovat sajátjának lenni, nemkülömben ha egyéb portékája is még kéznél találtnék, hogy Kegyelmetek ezen kárvallott instansnak resignálja, akartuk praesentibus intimálnunk, etc.

35.

Exulm. Commissio.

Committáltatik poroszlai harminczadnak administratora Nemzetes Vitézlő Rottenstein Antal Hívünknek: keze alatt való aba-köponyegekből karabélyos - testörző - regimentünk mellett lévő arnoldt-companiánk számára adjon százkilenczet, id est numero 109, super administratis magát quietáltatván. Datum, etc.

36.

8. Februarj, illudem. Inclyto Comitatu Hevessiensis, etc.

Nemzetes Vitézlő Szegedi Nagy István volontier-hadnagy Hívünk alázasos instantiája által repraesentálta előttünk: ezelőtt circiter két esztendővel, felesége egybenháborodván más hasonló exulans két szegedi aszszonynyal, és egymást megbestelenítvén, — a Nemes Vármegye törvényszéke eleiben mindkét peres, más félnek instantiájára citáltatott; holott is a dolog tovább folyván, jóllehet akkor is említett Nagy István Hívünk hadaink között az haza szolgálatjában foglalatoskodott, és felesége törvényének, úgy a mint kellett volna, nem invigilálhatott, — mind arra nézve, mind penig, hogy procatora, kit pro interponenda legali exceptione fogadott vala, idétlen defensióját félbenhadta, per et propter non defendit, kétszáz forintokban convincáltatott, és azon convictio a Nemes Vármegye tisztei által executióban is vétetett. Mivel penig mindkét peres fél úgy voltanak a Nemes Vármegyében, mint exulansok, — másként, a minemű mértékkel egy fél élt veszekedésekben, másika hasonlóval mérte vissza, és magamagának bírójává lévén, e szerint tett satisfactiót, e mellett bizonyosságai is, kikkel ellenek való szavait meg lehetett volna

próbálni, Szegeden az ellenség között lévén, a törvény eleiben nem statuálhatta; — mindezekre nézve, jöllehet ezen állapotnak a törvénynek folyása szerint ita novi kellene revideáltatni, és interveniálható akármely ratióinak Kegyelmetek előtt proponáltatni: mivel mindazáltal e mostani nemzetséges hadakozásunk a törvényszékeknek szokott folyamatját néhányszor impediálja és suspendálja, Instans Hívünknek is, mint hadiszemélynek, hadaink között kell lennie, — találjon a Nemes Vármegye oly módot, mely szerint ezen csekély állapot továbbvaló búsíttatásunk és a törvénynek hosszas folyamata nélkül conplanáltathassék, — kívántuk a Nemes Vármegyének praesentibus intimálnunk, etc.

37.

9. Februarj, *ibidem. Joanni Krusay, etc.*

Nemes Pest Vármegye tisztei alázatos repraesentációjából informáltatunk: minekutánna Kegyelmed maga ezrével akarunkból Tekintetes Nagyságos Károlyi Sándor Generál-Marschall úr által Hévíz-Györkre commandírozott vala, azon hadak subsistentiájára Tót-Györkre, Domonyra és más helységekre is bizonyos limitatiót tett, — melynek jöllehet úgy kellett megadni: helyesnek ítélvén mindazáltal Nemes Vármegye interponált instantiáját is, küldöttünk a végre egy tisztet Kegyelmed mellé, hogy Kegyelmeddel egyetértvén, azon hadaink intertentiójára a helységeknek in sua proportione való meghagyásokkal tegyen szükséges repartitiót. Esett értékűnkre velünk communicált Kegyelmed limitatiójának listájából az is, hogy a kívántató provisio mellett fűszerszámnak is administratiójára adigálja őket; mivel penig mostani katonás és kunyhóbeli táborozásunk az lakosokat effélére adigálni nem engedheti: az ollyaktúl Kegyelmed is supersedeálván, és a szegénységnél találtató naturálékkal megelégedvén, — alkalmazzassa magát felvett mostani táborozásunk formalitássához. Etc., etc.

38.

10. Februarij, ibidem. Francisco Darvas, etc.

Jóllehet már parancsoltunk Kegyelmednek dragonyos hadaink számára mennél több hosszúszerű lengyel-csizmának csináltatásáról; el is hitettük magunkkal: annak elkészítésében úgy industriuskodik, hovahamarább ez iránt való czélunk elérésse secundáltathassék; hogy penig annyivalis inkább sürgesse, azon parancsolatunkat akartuk most is reitereálnunk. E mellett penig, úgy tudjuk, az Egerben lakos idegen nemzetbeli mesterembereknel fognak találtatni dragonyosoknak való német saruk is, — Kegyelmed azért az ollyatén mesterembereket magához hivatván, adja elméjekre: hozzák ide táborunkban, és afféléket is mennél nagyobb számmal készítsenek, — itt idegen hadaink között jó pénzen eladhatják; hollott penig ex quacunque ratione magok idejöni nem akarnának: Kegyelmed conveniálván velek az áráról, s küldje maga ide, mellyeknek is árok infallibiliter meg fog adattatni.

39.

11. Februarij, ibidem. Commissio.

Committáltatik praesentibus Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár substituált Cassírer Hívünknek: a sebessek gyógyíttatására Illyefalvi György étekfogónk által küldjön Nemzetes Vitézlő Darvas Ferencz Districtualis-Commissarius Hívünk kezéhez fl. Rh. 300., id est háromszáz rhénes forintokat, magát általa desuper quietáltatván, etc.

Ugyan ő Kegyelmének committáltatik: adjon a svéciai hadaink számára fl. Rh. 9500.

40.

Eadem. Francisco Berthóty, etc.

Bizonyos orvosságoknak a sebessek gyógyíttatására való ideszállíttatásáért küldöttük Illyefalvi György étekfogónkat, — kinek is Kegyelmed az artilleriához tartozandó lovak közzül adjon egy négylovú kocsit, praesentibus intimáltatik, etc.

41.

Francisco Darvas. Eodem.

Kegyelmed Károlyi úrnak 7-ma írott leveléből értettük az sebessek iránt exurgált difficultásokat; de se az Kegyelmed leveliből, se az Haasz Károly küldött specificatiójából által nem érthettük: ha azon numerust, kit specificál, ingrediáltak-é azon sebessek is, az kik Gyöngyösön voltanak, vagy azon feljül valók? De akármiként legyen, — valamint ezelőtt Károlyi Sándor úr által parancsoltuk: úgy most is Miskolcz- és Ónodra való szállíttatásokat kívánjuk; az szükséges orvosságokért — mivel az küldött curierunk késedelmezett, — újonnan is küldöttük ezen étekfogónkat, reméljük is, hogy azokban fogyatkozás nem leszen. Hogy pedig az borbélyoknak is az gyógyítások continuatiójára jobb kedvek lehessen: ímé, Kegyelmed kezéhez 300 német forintokat küldünk, a melyekről Kegyelmed Balogh Gáspár substituált Cassírer Hívünket quietálni fogja, és azon pénzt a borbélyok közé, fáradságok szerint proportionálván, erogáltassa. Mivel az tiszték és előbbkelő lengyelek nem igen felesen vadnak: mértékletes borbéli assignatiót is adhat Kegyelmed számokra Miskolcz várossának. A gabonabeli új impositiót magunk is szükségesnek látjuk ugyan: de az vármegyék sokféle terheltetésit látván, hogy az tehetséget jobb móddal kitanúlhassuk, — előbb Kegyelmedtől informatiót várunk: Nemes Borsod, Heves és Pest Vármegyékre mennyiszámú portiót assignált vala Kegyelmed, in ingressu hybernorum, et subsequenter eddig is mennyit interteneáltak, penes assignationem Commissariatus? Mellyet Kegyelmed subsequenter összevetvén a mostani intertentiókkal: legjobban fogjuk elítélhetni, mennyit kívánhatunk tőlök? És mivel reméljük, hogy ittlétünk alkalmatosságával Nemes Nógrád Vármegyét is fogjuk contribuáltathatni: arra is tegyen Kegyelmed limitatiót, az mellyet nekünk is ugyan megküldjön, — de parancsolatunk nélkül ne publicáltassa. *)

---

*) E levél — és a közvetlenül reákövetkező — tévedésből a megelőző protocollumba is beiratott.

Domino Comiti Danieli Eszterházy. Die 11. Februarij, in Castris ad Szent-Márton-Káta positis.

Generalis Károlyi Sándor urat más hadi expeditiókban magunk mellől elküldvén, az Kegyelmed ő Kegyelmének 7-ma Februarij írott levelét magunk szakasztottuk fel, — a mint is arra válaszolni kívántunk. Viard motussa előttünk is constálván: jobb vigyázásnak okáért Deák Ferencz Kapitányunkat alkalmas csuport hadakkal e napokban arrafelé expedíáltuk; mindazonáltal azolta már úgy is informáltattunk vala, hogy azon ellenség Ráhó felé vette volna útját. Nagy kedvessen vettük egyszersmind az Kegyelmed hazájához való buzgó indulatját is, melytől ösztönöztetvén, a losonczy próbára kívánczik, — melynek az midőn idejét fogjuk látni, személyét praetereálni nem kívánjuk. Az Újvárbán beszállítandó abák elküldését magunk is szükségesnek ítélvén: Kegyelmed az körülbelől való helységekhez hajtathat annyi lovaskocsit, az mellyekkel Berényig elszállíthatja, rendelvén melléje egy bizonyos embert, az ki előrejöjjön, — akkoron fogja továbbvaló parancsolatunkat venni iránta. A mi a várgedei pap dolgát illeti: szükséges, hogy Kegyelmed megfogattatásának okát az egri püspök úrnak tudtára adja; mellyet is ha ő Kegyelme annak rendi szerint megbüntettetni akar, — kezéhez is bocsáthatja, ha penig nem: tovább is tartattassék arestumban, oly vigyázás alatt, hogy ügyünkhöz kinyilatkoztatott ros indulatját ott veszedelmesebben ne continuálhassa. Az gúcsi raboknak szükséges lészen, hogy megirattassa Kegyelmed, hogy minekelőtte kiszabadíttassanak, Kegyelmednek tudtára adják: hol, micsoda alkalmatossággal, és actualis szolgálatban estenek-e rabul? Mivel mindazonáltal jól constál Kegyelmed előtt, hogy minap Kéri János vice-hadnagy Hivünket az rabok szabadulásában expedíáltuk vala: azon alkalmatossággal ezeket is kívánhatja Kegyelmed, — mellyről mik is Sötérnek fogunk irattatni. Ezek felett, minthogy úgy jut eszünkben, hogy Kegyelmednek is volt parancsolatja az kassai magazinumban szállítandó gabona iránt: kívánjuk venni az Kegyelmed informatióját, azt eddigis mennyiben effectuálhatta Kegyelmed? Coeterum, etc.

43.

Eadem. Generali Danich Eszterházy, etc.

Mi dolog végett arestáltatott vala meg Nemzetes Vitézlő Csajági János Brigadérosunk, — lészen már Kegyelmednek bőven értésére ; ki is idehozattatván, küldöttük Kegyelmedhez a végre Egerben : tartassa tisztességes arestomban. — úgy mindazáltal, ne lehessen szabad a házból kijárnia ; az holott arestoma lészen, a strázsa annak rendi szerint ajtaja előtt legyen, de nem mezítelen karddal ; de coetero, másoknak szabad lészen hozzája menni, — és e szerint őriztesse Kegyelmed magunk, vagy Méltóságos Főgenerális és Locumtenens Székesi Gróff Bercsényi Miklós úr Atyánkfia továbbvaló dispositiójáig, etc.

44.

12. February, ibidem. Generali Antonio Eszterhassy, etc.

Nemzetes Vitézlő Bokros Pál Ezredes-Kapitány Hívünk alázatos instantiájában előttünk repraesentálja : ennekelőtte való időkbén, akkori Hadi-Commissarius Nemzetes Vitézlő Darvas Mihály Hívünk affidatiójára, az hadak szükségére, sub spe infallibilis restitutionis, adott vala tizenhatszáz forintotkat, — mellyeknek defalcatiójára Gróf Csáky István Generális-Commissariusunktúl fel is vett ötszáz forintotkat, a többi mindekkoráig restantiában maradván ; remonstrálván azért Kegyelmed előtt e szerint a dolgot : érsek-újvári fortalitiumunkhoz közel lévő Nemes Vármegyékben resultans summáját hogy megvehesse, Kegyelmed assignálja, etc.

45.

Eadem, ibidem. Paulo Bokros, etc.

Érsek-újvári fortalitiumunkból 7-ma currentis irott Kegyelmed levélbeli repraesentatiójából értettük : ennekelőtte, akkori Hadi-Commissariusunk, Nemzetes Vitézlő Darvas Mihály Hívünk assecuratiójára, az hadak szükségére erogált volna tizenhatszáz forintotkat, mellyeknek ötszázát Gróf Csáky István Generális-Commissariusunktúl felvévén, — a többi mindekkoráig inexolute maradt ; írtnak azért Méltóságos Gene-

rális-Mezei-Marschallus Gróf Eszterhassy Antal úr Atyáncfiának : Kegyelmed ezen dolgot ő Kegyelme előtt remonstrálván, kívánsága szerint a közel való vármegyékben hogy resultans summáját is megvehesse, assignálja, — etc.

46.

Eadem. Illustrissimo ac Reverendissimo Episcopo Agriensi, etc.

Vettük Kegyelmed levelét az includált járszágbeli papok levelével, kit csudálkozva tapasztalunk, — holott a midőn egész hadaink corpussával alkalmas ideig helyben múltattunk volna: senki közzülök magát valamely injuriáltatássa iránt nem insinuálta, hanem már azután, a midőn azon hadainknak némely része egy s más felé, pro exigentia moderni status, elcommandíroztatott, még oly terminusokkal élven, a kikbül nemszintén jót lehet conjiciálhatnunk: másként mi kívántunk volna az injuriáltaknak teljes satisfactiót tétetnünk, sőt ezután is, valamint ennekelőtte, — mely magánál Kegyelmednél jól constál, — kívánunk effélében mindeneket cum consolatione Status Ecclesiastici accommodálnunk, — csak in tempore legyen értésünkre; s jóllehet penig, ezek a felülírtt okbül későn repraesentáltatnak, — ha mindazáltal remonstráltatni fog: kik által történt? nem lészen fogyatkozások hozzájuk való propensiónkban. Etc., etc.

47.

Eadem. Commissio.

Committáltatik praesentibus Nemzetes Vitézlő Fogarassi István Vice-Komorník Hívünknek: adjon Nemzetes Vitézlő Sellyey György testőrző-karabélyos-ezerünkbeli zászlótartó Hívünknek húsz tallérokat, id est talleros 20., — magát desuper quietáltatván. Etc., etc.

48.

13. February, ibidem. Georgio Ordódy, etc.

Ezen, Méltóságos Generális-Mezei-Marschallus Gróff Eszterhassy Antal úrnak szőlő leveleket in duplicatis küldöttük Kegyelmednek a végre, hogy két úton, minden hala-

dék nélkül, és mennél bizonyosabb modalitásokkal dirigálja ügy, említett úrnak hovahamarébb kezéhez juthassanak. Etc., etc.

49.

14. Februarij, ibidem. Generali Danieli Eszterhassy, etc.

Generális Károlyi Sándor úrnak szólló újabb Kegyelmed levelét is felszakasztottuk. A mi rabok dolgát illeti: azok, az kik már ezelőtt is kuruczok lévén, labanczokká lettenek, s így hites confoederatiójok ellen impingáltak, — a mostani cartellát ingrediálni nem fogják; egyéb régi német raboknak, és az kik a mostani romhányi harczon elfogattattak pedig, szabadulásokat resolváltak; Kegyelmed azért magát ehhez alkalmaztathatja. Az includált instantiában feltett jász-apáti legénynek dolgát Kegyelmedre relegáltuk. Etc., etc.

50.

Eudem. Francisco Berthótij, etc.

Keresztessi Borbély István, ki azelőtt Gróff Mikes Mihály úri Hívünket szolgálta, valami suspicio végett Nemzetes Vitézlő Péchy Miklós Vice-Colonellus Hívünk által Kassán megarestáltatott; Kegyelmed examináltassa, s megvizsgálván jól dolgát: ha semmiben nem találtatik, bocsássa el; egyébiránt comperliáltatván, — bennünket informáljon. Etc., etc.

51.

Eudem. Johanni Sréter. Etc., etc.

Házaikból s jószágokból, igaz hazafiúságok s nemzetekhez való szives indulatjoktól viseltetett és mostanság eperjesi szabad városban jelenvaló constitutiókhöz képpest megtelepedett exulans Hiveink s azoknak eselédjeik keserves panaszszal repraesentálják előttünk azon helyben assignált szállásaikról a városbeliek vagy mások által is sokaknak turbáltatásokat, másoknak pedig az atyafi-szeretet regulája ellen külömb-külobbképpen való szomoríttatásokat s injuriáltatásokat; az kiknek a midőn mint hazánk s nemzetünk hajdani dicsősséges szabadságának, annak megesküdt ellensége által sokképpen lett megcsönkíttatásának s felforgattatásának helyre-

állítására felvett, és már alkalmas időktől folyó közhadakozásra magokat állhatatossan elszánván, és a mellett nemcsak jószágoktól megfosztatott, de alkalmasint oldalunk mellett, avagy más, ország szolgálatiban lévő s foglalatoskodó Híveink, s jó hazafiaitúl értenénk, — nem lehet nem nehéz szívvel értenünk. Incumbált is vala Kegyelmednek ex officio ez illetén inconvenientiáknak meg nem engedése, sőt jó manutentiójok; mellyet Kegyelmed ekkédiglen elmúlatván, — praesentibus intimáljuk s parancsoljuk, hogy másoknak követésre való példájok lehessen: mindazokat, az kik még ekkoráig magok rendelt szállásaikon turbáltattak s injuriáltattak, manuteneálja, az kiknek penig szállásaik a város vagy másoktúl elfoglaltattak, azokat restituálja, — nem praejudicálván ez a mostani constitutiókhoz képeest a város jurisdictionjának. Melylyel a midőn azon bújdosó Híveinket consolálni atyáiképpen kívánánk, különben történni meg sem engedhetjük. Akarjuk azért, hogy Kegyelmed magát ezen parancsolatunk szerint alkalmazzassa. Coeterum, etc.

52.

15. Februarj, ibidem. Francisco Darvas, etc.

Válaszoló Kegyelmed levelét vesszszük, melyben Nemes Nógrád Vármegyére és kis-honti Districtusra tett limitatiójának listáját is includálja. Ez iránt nemcsak az lévén általunk Kegyelmednek intimálva, — hanem, hogy informált volna bennünket e mellett: Nemes Pest Vármegyében és a többekben mennyiszámú portiókkal assignáltattak s interteneáltattak exulans és más rendbeli Híveink? — hogy azokat, és hadainknak mostani ittvaló megfordulását helyes consideratióban vévén: tudhatnánk az szükség és lakosok megmaradását a szerint kormányoznunk s moderálnunk. Kegyelmed azért még ezekről hogy bennünket völtaképpen informáljon, kívánjuk, etc.

53.

Eadem, ibidem. Alexandro Krczer, etc.

Hűségünk és hazánk szereteti mellett házaik- s jószágokból kibontakozott, s mostanság Kassa és Eperjes szabad városokban magokat recipiált Híveink alázatos repraesentatiójok-

ből informáltatunk, hogy subsistentiájokra általunk lett deputatumok mindekkoráig is ex integro nem administráltatott volna. Nem kívánván az illetén egyenes-szívű hazafait disgustálnunk, hanem pro moderno statu lehetséges atyai consolatiónal hozzájuk lennünk: Kegyelmednek ex superabundanti is parancsoljuk. — előbbeni resolúciónk szerint ezen exulans Híveink contentatiójokról tegyen teljes dispositiókat, hogy tovább ilyen panasszal hozzánk való recursusra okok ne adattassék, etc.

54.

16. February, *ibidem. Inclito Comitatu Borsodiensi. Etc., etc.*

Hűségünk és az haza s nemzetünk szereteti mellett buzgólkodó, házaikat, jószágokat elhagyott lévai exulans és most Kegyelmetek között megtelepedett Híveink subsistentiájoknak accomodatiónja iránt már ezelőtt is vette az Nemes Vármegye intimatoriánkat, — melynek nemhogy valami foganatját tapasztalnánk: hanem újabb és nagyobb mértékben való injuriáltatásokat keserves repraesentatiójokból nehéz néven kén-telenítettünk értenünk, a midőn deputált búzájuk helyett, a lakosok zabot, kölest, árpát, s effélét, nem is in aequivalenti, hanem hasonló mértékben administrálnak, fájok denegáltatik, sójok igen szűken, tizenhat esztendősen alól való személyek excludáltatnak, — és sok efféle, az atyafi-szeretet regulája ellen való hátramaradásokkal s bosszúságokkal illetetnek, e mellett pedig dispersim úgy dislocáltattak, s elszélesztette nek, hogy a tolvajoktól sem lehessen secure megmaradniok. Kihezképpst kívántuk a Nemes Vármegyének újabban is intimálnunk: tegyen in gremio sui oly rendes dispositiókat, hogy mindezek tolláltatván, regulamentalis assignált deputatumok disgustáltatássok nélkül menjen végben, — meggondolván a Nemes Vármegye, hogy ezek obtingensében imputáltatnak, mind pedig ezen Híveink igaz hazafiúságok mellett való szenvedéseket s kárvallásaikat méltó respectusban vévén. Hogy pedig securussabban subsistálhassanak: a Nemes Vármegye kevesebb, és oly helyekre constringúlja, az hol egymáshoz közelebb és in corpore securussabban maradhassanak,

és hogy sem egyben, sem másban továbbvaló panaszra okok ne adattassék, s felvett igaz ügyünk mellett való buzgólkodásoktól ne idegeníttessenek s kedvetleníttessenek, etc.

55.

18. Februarij, ibidem. Alexandro Csala, etc.

Svécziai hadaink között való sebes Vice-Colonellust más sebesekkel, — kiknek listáját inclusive transmittáljuk, — küldöttük Egerben, magok gyógyíttatására. Kegyelmed azért tegyen irántok más sebesekként szükséges provisiót, — magoknak vagy lovaiknak fogatkozások ne legyen. Etc., etc.

56.

Eadem. Commissio.

Committáltatik Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hadicassírerünknek : adjon svécziai hadaink között való Fridericus Pfferdnek száz tallérokat, id est talleros 100.

57.

20. Februarij, Czegléd. Paulo Kajali, etc.

De dato 12. currentis Muránybúl költ Kegyelmed levelét elvettük, melybúl mostani hadi operatióink alkalmatosságával több főrendekkel maga oldalunk mellett való praesentiájára szíves szándékozását kedvessen értettük, ha szintén betegeskedése és már házábúl lett kibontakozása után esett kárvalási miatt abbéli intentióját effectusban nem vehette is ez ideig ; ámbár azért mellettünk való léte is Kegyelmednek kedves volna : ha mindazáltal már a míg egészsége megtérne, és egyébiránt való állapotját is rendben veheti, Murányban continuuszkodik is, — ellenünkre nem leszen, tudván : azalatt is a táján megforduló hazánk szolgálatiban szokott serény vigyázással maga tisztinek eleget fog tenni, és annak idejében oldalunk mellé jövetelit is el nem mulatja, etc.

58.

Eadem. Stephano Fáy, etc. Commendanti in Murány, etc.

Sub dato diei 13. currentis Muránybúl költ levelét Kegyelmednek, melyben a táján való szándékozásáról az ellen-

ségnek bennünket tudósít, elvettük; tovább is az occurren-tiákról annak idejében értesen bennünket, tudván in reliquo, a mely dicséretes vigyázással ekkoráig ottvaló dolgait foly-tatta, — ezután is hasonló dexteritással, serenységgel és indus-triával continuálni kívánja; kiben kételkedésünk nem lévén, coeterum, etc.

59.

Eadem. Commissio.

Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hadi-Cassírer Hívünknek praesentibus committáltatik: adjon svécziai hadaink közzül való Agluth Christophnak száz forintokat, id est florenos 100, — magát desuper quietáltatván. Etc., etc.

60.

22. February, Czepléd. Antonio Rottenstein, etc.

Az hatvani lakosok közzül találkozván némely hitihag-yott, nemigaz hazafiai, kiknek szölleik és egyéb ingó singat-lan jószágok elmaradott, — hogy ezeket Hűséged, praevia sufficienti investigatione, confiscálja, praesentibus parancsol-juk. Azok között Farkas Istvánnak maradván el vagy hat szöllei, egyéb jószágán kívül: mivel ugyan Hatvanban lakos Hajas Andrásnak tartozott — a mint referálja — huszonöt tallérával, megbizonyítván ezen praesentatióját, a confiscá-landó szöllőkből de aequivalenti contentálja. Etc., etc.

61.

24. February, Jász-Berény. Comiti Nicolao Bercsényi, etc.

Repraesentáltatván előttünk a pestisnek nemes szabad Eperjes várossában nagy mértékben való eláradása, és a végre, hogy cselédjeiket az infectio előtt jó eleve elszállíthassák, Te-kintetes Nemzetes Vitézlő Gerhárd György Senator és Rad-vánszky János Thesaurarius Híveink előttünk tett instantiájo-kat reflexióban vévén, — engedelmiünkből ment el a végre említett Radvánszki János Hívünk, oly véggel: magok két részről való cselédjeiket Homonnára szállíthassa. Kegyelmed azért, — ezen transpositiójok általunk megengedtetvén, — parancsolja meg Nemzetes Vitézlő Keczer Sándor Provincialis-

Commissarius Hívünknek : subsistentiájokra tegyen oly assignatiót, hogy cselédjeik, a mint Eperjesen, megállhassanak ; avagy ha Homonnán ki nem telhetne, — maga Kegyelmed találjon módot a szerint való accommodatiójokban.

Hasonló instantiája lévén Nemzetes Vitézlő Ottlik Pál Hívünknek : ha oly állapotban vagyon már, hogy felesége édes-anyja jószágában semmit nem participál, és mint egyéb exulans Híveink, azon karban találtatik, — légyen iránta is Kegyelmednek hasonló reflexiója. Etc., etc.

62.

Eadem. Adamo Máriássi, etc.

Levelét Kegyelmednek, melyet recenter katonája által küldött, vettük, az által a hirekről lett tudósítását értettük. Mivel pedig Méltóságos Generális-Campi-Marschallus Gróff Eszterhás Antal úr Atyánkfia leveléből informáltatunk : miképpen légyen Kegyelmed odacommendírozva ? tovább is azon orderhez alkalmaztassa magát ; ne is vélje Kegyelmed, hogy a váczy ellenség oly constitutióban légyen, hogy attúl annyira kellessen tartani Kegyelmednek. Mivel pedig Nemzetes Vitézlő Vajda András Ezredes-Kapitány Hívünk is a táján, Püspök-Hatvanán, közel vagyon : vagyon parancsolatunk, Kegyelmeddel correspondenten légyen. Ha azért tovább is az ellenségnek szaporodását értendi, — azonnal tudósítsa említett Vajda András Hívünket, etc.

63.

26. February, ibidem. Commissio.

Committáltatik praesentibus Nemzetes Vitézső Csala Sándor Districtualis Vice-Commissarius Hívünknek : Méltóságos Generális-Campi-Marschallus Gróff Eszterhás Antal Atyánkfia kedves hitvestársa, s mellette lévő cselédjei intertentiójokról Egerben tegyen szükséges dispositiót, etc.

64.

Eadem. Inclyto Comitatus Borsodiensi.

A Nemes Vármegyének mind levélbeli, mind hozzánk expedált expressussának szóval, és beadott instantiája által

tett repraesentatiójából fájdalmas szívvel érezzük mostani súlyos megterheltetését, — mellyet cum effectu, minden fel-található úton, kívánunk is remedeálnunk. Considerálhatja mindazáltal a Nemes Vármegye okát az assignatióknak ma-gán ennyire lett megcsoportozásának, úgymint: a midőn Ne-mes Zemplén, Abaúj, Bereg, Ung, Ugocsa vármegyék, a közöttök való tavalyi módtalan terméketlenségnek miatta nemhogy ezen közszükségnek az előbbeni proportióhoz képpst succur-rálhatnának, — hanem életek táplálására való mediumi is deficiáltak, Nemes Szepes, Sáros, Pest és Heves vármegyék penig sedes belli lévén, azon exulans Híveink consolatiójokra, kik házokat s jószágokat, nemzetünk és hazánk szeretetitül viseltetvén, elhagyták, és hitese confoederatiójokat hűségünk-ben tökéletesen megtartván, az ellenség elől kinyomúltanak, — míglen jó Istenünk maga jó kedvének sugárit rajtunk bővebb mértékben felvirrasztaná, nem találhattunk más mediumot, hanem hogy Kegyelmelek közzé, — az hol Isten kegyelméből respective nagyobb bővséget és termékenyebbséget tapasztal-tunk, — dislocáltattuk. Fárasztván azért eléggé elménket: miként lehessen az ezekben történt s történhető excessusokat orvosolnunk? szükségesnek ítéljük, a Nemes Vármegye újob-ban maga emberei által ezeknek statussokat circumstantialiter és seriatim előttünk producálja, s repraesentálja: kik, mikor, hányad-magokkal, és kicsoda assignatióival mentenek sub no-mine exulantium, vagy másképpen a Nemes Vármegyére quártély-formában? ennek alkalmatosságával specifice azt is declarálván: ezek közzül kik kicsoda szolgálatokban foglalato-skodtanak, avagy actu vadnak, s kicsoda meritumok legyen? nemkülömben, kik bírjanak közzülök azon Nemes Vármegyé-ben? és miként lehessen subsistentiájok? és tovább, kicsodák lesznek azok is, az kik feles gabonájokat vagy in tempore suo hordattathatták, avagy az intertentióban adottat is pénzen el-adták? ideértetvén Nemzetes Vitézlő Rétei János Ezredes-Kapitány Hívünk ezrének és a mellé csatlott Gömör vármegyei bújdosók s cselédjeik effectivus statussa is, — hogy a midőn mindezeket ily circumscriptióval tapasztalni fogjuk: tudhas-sunk közöttök illendő distinctiót tennünk, s a szerint a Nemes Vármegyének kívánt alleviatióját accommodálnunk.

A mi a sebessek dolgát illeti: úgy vagyon ugyan, nemcsak Nemzetes Vitézlő Darvas Ferenc Districtualis-Commisarius Hívünk és más subalternuissi assignatioival, hanem magunk akarattjával esett Miskolczra való transpositiójok, úgy hozván magával az hazának mostani constitutiója, — nem oly véggel mindazáltal, hogy ennyi expressusokat, superflua alimentatiókat, és módtalan extorsiókat tegyenek, s az által notabilis pusztulást okozzanak, s az lakossokat annyira angariálják; mellyeket is szívünkre vévén, hogy mindezek compescáltassanak, és Kegyelmetek is maga iránt való reflexiónknak hasznát cum effectu érezhesse: küldöttük közikben a végre Nemzetes Vitézlő Szattmári Miklós Generál-Adjutant Hívünket, kinek is adtunk oly authoritást, hogy nemcsak alimentatiókat erga Regulamentum restringálja és reducálja, hanem az illetén excedenseket refrenálja; kire nézve, hogyha némely refractariusok találatnának, — a midőn a szükség kívánja, ad compescendum Miskolcz várossa elégséges assistentiával is succurráljon nekie.

Tovább Tekintetes Nagyságos Prínyi Miklós Brigadéros és egri Commendáns Hívünk a mely equilis portióira a szegénység szénáját behordatta, és most pénzül exolváltatni kívánja: parancsoltunk Nemzetes Vitézlő Csala Sándor Districtualis Vice-Commisarius Hívünknek, hogy ezt investigálván, és eképpen comperiálván, — azonnai tollálja, inhibeálván egyszersem mind magunk is továbbvaló executiójátúl említett Prínyi Miklós Hívünket, nemkülömben hajdúinak pro Januario való naturalékbeli exactiójokat hogy semmi lett úttal meg ne engedje, és ha mit vettenek volna is, Nemes Vármegye obtinensében imputálja, és a magazinumban incassálja, — incumbálván eddigis ex officio az illetén állapotoknak orvoslása ő Kegyelmének. E szerint parancsolván Tekintetes Nagyságos Generális Gróff Eszterhassi Dániel cselédjei exactiójoknak orvosoltatásáról.

Utóljára az Helvetica Confessión levő egyházi Rendnek panaszát is értettük, hasonló instantiával jővén előnkben az catholicus plebanusok is; tapasztaltuk mindazáltal: mindkét rendbeliek efféle instantiákkal akkor szoktanak hozzánk recurrálni, a midőn már az egész hadak másfelé takarodnak, és

satisfactiót tétetnünk, — nem tudhatván késűre az excedensket, kik legyenek? — ne lehessen. Hogy azért ez is könnyebben orvosoltathassék: a Nemes Vármegye mindkét rendbeli egyházi személyek között currentaliter publicáltassa: mihelyest az ily exorbitantiák megtörténnek, haladék nélkül repraesentálják magunk vagy közelebb levő commandírozó tisztünk előtt, a mennyire lehet cum declaratione: kicsodák által esik? és ha az nem lehetne, avagy csak cum denominatione loci: hol történik? — hogy annyival hamarébb az excedensnek nyomában lehessen igazodni. Mi egyébaránt valamint ekkoráig, úgy ezután is az Ecclesiasticus Status immunitássit kívánjuk observálnunk és másokkal is observáltatnunk, nemkülömben a Nemes Vármegye alleviatiójára is minden módot keresnünk.

65.

Eadem. Alexandro Csala, etc.

Nemes Borsod vármegye előttünk tett instantiájával repraesentálta: Tekintetes Nagyságos Prínyi Miklós Brigadéros és egri Commendans Hívünk, hogy azon Nemes Vármegyére lévén equilis portiói assignálva, oly szín alatt a körül-lakosoknak szénájokat behordatta, most penig azon portiókat pénzül kívánja exigáltatni, — nemkülömben ugyanazon vármegyében in Februario bészállott hajdúi, pro Januario is exigálják a naturalékat; Tekintetes Nagyságos Gróff Eszterhassi Dániel úri Hívünk elmaradott cselédjei is, valamint ennekelőtte, maga jelenlétiben a konyhára való naturalékat pro lubitu erőszakossan hajtják be. Mindezeknek orvoslása és tollálása, — ha így comperiáltatik, — ex officio is incumbált volna ekkoráig Kegyelmednek; mellyet elmúlátván, ezen levelünk által parancsoljuk: haladék nélkül investigálván mindezeket, orvosolja, sőt amazokat ugyan praesentibus magunk is inhibeáljuk; ha mit penig pro Januario per formam vacantium a Nemes Vármegyében exigáltanak, azt az obtingens quantumban acceptálja, — incassálván mindazáltal azt is a magazinumban, etc.

Eadem. Episcopo Agriensi, etc.

Szép reflexióban és friss emlékezetben lévén szüntelen előttünk Hazánkhoz és Nemzetünkhez, és e mellett már alkalmas időktől fogva fenntartó Confoederatiókhöz viseltetett szereteti s megbizonyított Kegyelmed hazafiúsága: a midőn ezen egyenes hűségét dicsérnünk kellett, — nem lehet ellenben nem kevés disgustussal nem panaszoznunk némely plebánosoknak ezen ügyünkhöz nem tiszta szívvel való viseltetésüket; a kik magok kevés ideig való privatumokat a közönséges jónál nemcsak nagyobbra nem becsülik, hanem ennek amazzal praejudicálni, kárt tenni, jó céljában gátlást tenni merészen, és cselekedetekkel hazafiúságtalanságokat mindennek előtt nyilvánvalóvá teszik. Ezek között illetének azok, a kik a gyöngyösi plebánussal egy nyomon, a midőn a szegénységnek sublevatiójára és továbbvaló pénzbeli impositáknak nagy mértékben felvetésének kerülésére, az hadaknak is valami consolatiójokra, korcsmákat erigáltatván, annak folytatására készpénzen borokat vásároltatnánk, a mint arra deputált commissariusunk által informáltatunk, — nemhogy currenti pretio — minden akóért készpénzzel hat rhénes forintokat in instanti letenni kívánván, — magok borait a közjónak előlmozdítására elocálnák: hanem azokat nagyobb drágaságra, és azzal az Hazalakossinak nem kevés oppressiójára tartják. Kihezképpent akartuk Kegyelmedet praesentibus szeretettel requirálnunk: említett gyöngyösi plebánust és dioecesisében levő más hasonlókat is, maga igaz hazafiúsága szerint efféléktől intsen meg, s dehortálja; másként Kegyelmed előtt protestálunk, ha currenti pretio, — melyet arra deputált commissarius mindjárt defectus nélkül letészen, — tovább is magok szükségek felett való borokat az közszükségtől denegálják, s mi annak kivételére más módokat is felszabadítani kéntelenítettünk: nem minekünk, hanem magoknak tulajdonítsák, — kívánván in reliquo, a mint maga Kegyelmed tudja, az Ecclesiasticus Statust minden indemnitásiban manuteneálnunk, conserválnunk és conserváltatnunk. Nem lévén azért semmi kétségünk benne;

ezen requisitiókra az ollyaténokat Kegyelmed praemoneálván, tovább nem refractariuskodván, magokat alkalmaztatni fogják. Coeterum, etc.

67.

Eadem. Commissio.

Committáltatik Nemzeti Vitézlő Balogh Gáspár Hadi-Cassírer Hívünknek: a melly két lovakat vásároltattunk Tekintetes Nagyságos Haller Gábor Nemes-Companiánkbéli Főstrázsamester Hívünk által, azoknak az árát, — úgymint flor. Rhen. 101, id est százegy, — exolválja említett Haller Gábor Hívünk kezéhez, magát desuper quietáltatván, etc.

68.

Eadem. Episcopo Agriensi.

Várgedei plebánus dolgában írott Kegyelmed levelét elvettük; tapasztalván eleitül fogva mindenekben Kegyelmed sinceritassát, s egyszersmind mellette tett interpositióját illendő respectusban véén, — elbocsáttatassát resolváltuk. Tudva lévén penig előttünk, hogy sok plebánusok magok hivatalján kívül való dolgokban avatják magokat, és Dranavecz példájára a hazának kárt is tesznek: parancsolja meg és serio injungálja Kegyelmed nekie, affélékben magát ne avassa, mert ha legkissebben is tapasztaltatni fog, — nem illy könnyen leszen másszor szabadulása, etc.

69.

Eadem. Sztarosztac.

Magnifice et Perillustris Domine Generalis, ac Capitaneus Ravensis!

Literas Dominationis Vestrae per Fidelem Nostrum Alexandrum Szent-Iványi proxime allatas, recte percepimus; ex quibus intelligimus Eandem Dominationem Vestram copias suas secundum dispositiones Generalis Nostri Campi-Marschalli Comitis Antonii ab Eszterhass in has Partes transtulisse, superque ulteriori ejusdem militiae subsistentia sollicitum esse, de quo cum jam necessarias fecerimus dispositiones per Generalem Nostrum Campi-Marschalli-Locumtenentem

Csákyum, cui hanc Provinciam demandavimus: plura abinde Eidem Dominationi Vestrae intelligere licebit; militia itaque eadem, secundum ordinationem praefati Generalis Csáky, in sua stativa collocata, inque bonum ordinem disposita, Dominatio Vestra praefata, in persona se huc ad latus Nostrum conferat, de ulterioribus dispositionibus mentem Nostram expertura. Coeterum, etc.

70.

27. Februarij, ibidem. Francisco Durvas. Etc., etc.

Bizonyos 766 vég aba lévén assignáltatva Nemzetes Vitézlő Somodi Ferencz Colonellus Hívünk ezere számára, melyekből köpönyegeket és nadrágokat kívántatik azon ezer szükségére készíttetni, — Kegyelmednek praesentibus committáltatik: mihelyest a dragonyosoknak való mündér ex integro elkészül, ezeknek feldolgoztatásához fogasson. Coeterum, etc.

71.

Eudem. Nicolao Prinyi, etc.

Hogy Kegyelmed az egri praesidiumunkban kenyeret mennél nagyobb számmal készíttessen és süttessen, és azokat pro omni occasione készen tartassa, — praesentibus parancsoltatik, etc.

In simili: Alexandro Csala, etc.

72.

1. Martij, Jász-Beriny. Civitati Eperjes, etc.

Az Kegyelmetek 19. praeteriti February irott levélbeli instantiáját elvettük. Igaz dolog, jó reflexióban lévén előttünk mostani nemzetséges hadakozásunk alkalmatosságával Kegyelmetek állhatatos és dicséretes hűségeskedése és az közügynek előlmozdítására mindenekben maga jó eltökélése, — igyekeztünk ekkoraig, s most is vagyunk azon: miképpen legjobban lehessen Kegyelmeteket conserválnunk? Jut is eszünkben, volt a Nemes Városnak oly assecuratioja, hogy ultra oblatum nem fog terheltetni; általláthatja mindazáltal maga Kegyelmetek: a táján lévő hadaink postírung-formában:

lévén dislocálva, — lovas had nélkül azon városi postírungnak sem lehetett maradni; melynek tovább a Város aggraviatioja nélkül való subsistentiájáról már Főgenerális és Locumtenens Székessi Gróf Bercsényi Miklós úr Atyánkna rendelésünket értvén, úgy tudjuk, azon lovas hadat ekkoráig orderezte is, — kirúl újobban committáltunk ő Kegyelmének.

Generális András Pál Hívünknek pedig csak pro interim lévén bemenetele: azon expensák iránt is veszen a Nemes Város alleviatiót, — úgy tudván, hogy ez ideig ki is ment Kegyelmetek közzül. Vévén azért ezen terheltetéssiránt a Városnak említett Főgenerális úr továbbvaló rendelésünket: leszen azok iránt egész reflexióval; holott pedig tovább is azon terek nem orvosoltatnék: recurrálván Kegyelmetek hozánk újolog, mindazokat magunk úgy kívánjuk moderálnunk, maradhasson meg a Város eddig dicséretessen viselt, Hazánk mellett való igaz szeretetiben, kívánt szolgálatjának előlmozdítására, etc.

73.

Eadem. Generali Nicolao Bercsényi, etc.

Mirül panaszolkodjon előttünk nemes szabad Eperjes várossa: az inclusábúl bővebben fogja Kegyelmed megérteni; vévén azért ez iránt való rendelésünket Kegyelmed, orvosolja dolgokat, a mennyire a mostani circumstantiák megengedik. Igaz dolog ugyan, postírunng-formában lévén a tájon hadaink: Eperjes sem lehetett lovas-had nélkül, — ez mindazáltal álltallátható, a városnak súlyos terheltetesse nélkül meg nem eshetett; találjon azért azon lovas-hadak további subsistentiájokban a városnak következendőképpen ily megsértődése nélkül módot: conserváltathassanak az Haza szükségere s szolgálatjára, etc. *)

---

*) Eddig az 1710-iki hadi-expeditiók fogalmazati könyvének első füzete, egykorúlag L. betűvel jelölve. Az egész füzet a hadügyi előadó, Kántor István udv. titkár kezeirása. Eredetije a Rákóczi-levéltárnak a kir. kamara archivumába került maradványai közt.

74.

3. *Marty. Jász-Beriny. Comiti Antonio Eszterhassy, etc.*

Die 25. praeteriti February datált Kegyelmed levelét elvettük, melybül informáltatunk: Kegyelmed miképpen reparáltta az ottvaló hadainkat, a mostani operatióknak folytatására? Mellyeket mind approbálván s helybenhagyván, — kívántuk Kegyelmednek tudtára adnuuk Andrászi István hitelensége által lett Lőcse várossának föladattatását; mely meglévén, — a mint Méltóságos Főgenerális és Locumtenens Székessi Gróff Bercsényi Miklós úr Atyánkfia levelébül vesszük, — a németnek lovassa a Szepességrül a bányavárosok felé takarodott: mellyet szükség lészen, hogy Kegyelmed a Trencsény és Túrócz felé küldött hadaknak insinuáljon, hogy annál serényebb vígyázással légyenek. Nem kellek ugyan mindjárt, valamely futó hírre megütközvén, visszatérniek, — hanem ezt értvén, vígyázzanak annál inkább az ellenségnek motussira, ahhoz regulálhatják magokat. Coeterum, etc.

75.

Eadem. Nicolao Prinyi, etc.

Mostani hadi operatióinkra masírozásunkban, a tótfalusi stacionkrül két arestált rima-szombati lakosokat küldettünk Egerben; kiknek elbocsáttatásokat kegyelmessen resolválván: praesentibus intimáljuk Kegyelmednek, eresztesse őket szabadon, etc.

76.

Eadem. Incllyto Consilio-Oeconomico, etc.

Mivel Nemes Zemplén vármegyében lévő Csanálos nevű falut, cum omnibus pertinentiis ad eandem de jure spectantibus, — mely Horváth Inre és Boldizsár hitszegésével fiscusunkra devolváltatott, — ad ulteriorem dispositionem Nostram Nemzetes Vitézlő Máriássy Ádám Vice-Colonellus Hívünk subsistentiájára deputáltuk és kegyelmesen engedték: praesentibus Kegyelmeteknek intimáljuk, — annak rendi szerint, említett Hívünknek vagy arra rendelendő emberének, azon falut, malmával és egyéb appertinentiaival assignálja, etc.

4. *Murtij, ibidem. Commissio.*

Fideli Nostro Generoso Caspari Balogh Solutori Bellico praesentibus committitur, quatenus pro Illustrissimo et Excellentissimo Domino Palatino Kioviensi ad manus Supremi Ejusdem Quartiriorum Magistri, Generosi ac Nobilis Stephani Ovesani, mille quingentes flor. Rhen., id est 1500, erga quietantiam numerare et exolvere noverit, etc.

In simili: Commissio pro Capitaneo Ravensi, super flor. 1000.

Eadem. Domino Palatino Kijoviensi.

Illustrissime et Excellentissime Domine!

Domine Frater mihi amantissime!

Quamvis non dubitem, quod Generalis-Vigiliarum-Praefectus meus Magnus ac Perillustris Dominus Grudcinski, Capitaneus Ravensis, per expressum suum abunde informet Excellentiam Vestram de statu militiae Polonicae sub imperio suo existentis: nihilominus tamen iis quaedam adjungere volui, ad quae notificanda, — quamvis dolenter, — bonum et interesse Patriae meae me adigit.

Laudavi in ultimis literis meis in nupero Romhanyiensi conflictu demonstratam Poloni militis generositatem, quam nec nunc quidem vituperatam esse volo, — quamvis ejus inobedientiae ut plurimum imputare possum, Generalem-Campi-Mareschallum meum Comitem Antonium Eszterhassy integram nuper de inimico non potuisse reportare victoriam; plurimi enim illorum se ante praelium subtrahentes, vix in eo aliqui ad latus praedicti Generalis et Domini Capitanei Ravensis remansere, qui etiam, quamvis pauci, si generositatem ejus secundare voluissent: longe foelicioribus arma mea potuissent gloriari successibus. Memorare hic mihi oportet infinitos propemodum ejus excessus, quibus miseram plebem dietim affligunt; clamant flagris excepti et in Parrochys Ecclesysque suis turbati Sacerdotes, quibus quamplurimi Nobiles quoque annumerari possunt; vindictam implorat omnibus spoliata, et

extreme exacerbata misera plebs, quae quicquid super vel in terra absconditum habet, depredatum, aut summa prodigalitate consumi et dilapidari videt, ita quidem, ut sola fama adventantis hujus Exercitus, pagos integros fugere et desolari facit; abiguntur indiscriminatum pro consistentia et alimentatione ipsorum deputationum pagorum equi et pecora, et dietim equorum adauctus numerus non tantum pabuli, sed et purissimi tritici consumptione enervat hanc plagam, quae totam militiam et magazinaria praesidia sustentare debet. His tamen non curatis, ad stipendia persolvenda ab ijs sollicitor, quae in ingressu ex hostico acquirenda eis appromissa sunt, quae tamen quaerere renuentes, nunc propriae plagae devastatione, plusquam virtute militari demereri et sibi deberi credunt. Absit mihi exprobrare Excellentiae Vestrae antiquis beneficijs in me praestitis debitam et a me libenter praestitam hospitalitatem. quam personam cum Exercitu suo, non curatis mihi Patriaeque meae imminentibus periculis, suscepi, qui lubens ulterius quoque promissa praestare non recuso; Excellentiam tamen Vestram rogatum esse volo, ut his et similibus, auctoritate sua finem imponere faciat, et petita saepefati Domini Capitanei ita secundet, ut is ulterius melius, quam hactenus pro generositate et aequitate animi sui, saepenuminatam militiam et bellare et coërceri facere possit. Interea tamen etiam non diffiteor me debere actualiter expedire Dominum Generalem-Campi-Marschallum meum ad hanc militiam, ut actualiter perpetratos excessus diligenter investigando, ad miseriam reductae plebi omnem possibilem satisfactionem praestari faciat. — assecuratam tamen esse volo Excellentiam Vestram, eum in his omnibus omnem justitiae et aequitatis regulam observaturum.

Non dubito communicatam fuisse quoque Excellentiae Vestrae a Domino Supremo-Generali et Locumtenente meo Comite Bercsényi quandam assecurationem, quam a Domino Capitaneo Ravensi mihi extradari feci, quae siquidem conformis ei est, quam Excellentiae Vestrae etiam mihi dare placuit, — spero Eandem ejus extraditione minime offensum iri, sine qua quippe conservatio militiae hujus subsequi minime potuisset; velim tamen persvasam esse Excellentiam Vestram ea

me personae suae minime praejudicare velle, — cujus fraterno affectui me, personam vero suam Divinae Protectioni recommendatam esse cupio, etc.

Titulus: Illustrissimo ac Excellentissimo Domino Comiti Josepho Potoczky, Palatino Kijoviensi, Fratri et Amico mihi amantissimo. *)

79.

6. *Martij, Jász-Berény. Consilio Oeconomico, etc.*

Laczházi Nagy Péter alázatossan recurálván hozzánk, Nemes Pest vármegyében a Duna mellett lévő Takson nevű pusztának collatiója iránt, mely azelőtt Latúr nevű németről más, hasonló idegen nemzetre deveniálván, most fiscusunk kezénél fog lenni, a mint előttünk declarálja, — informáljon azért Kegyelmetek bennünket azon pusztának statussáról, és ha ekkoráig valakinek nem conferáltuk-é? Etc.

80.

Eadem. Quietantia.

Hogy Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hadi-Cassírer uram ő Kegyelme, Kegyelmes Urunk ő Felsége parancsolatjából a svécziai hadak számára vásárlott harminczháromlovak árát, úgymint flor. Rhen. 917, id est: kilenczszáztizenhetet, és karabélyos alá való egy ló árát, úgymint flor. Rhen. 18, id est: tizennyolczat, in toto flor. Rhen. 935, id est: kilenczszázharminczötöt, Nemzetes Vitézlő Kimita János uram ő Kegyelme kezéhez exolvált ő Felsége kegyelmes parancsolatjából, — praesentibus quietáltatik, etc. Ad mandatum, etc.

81.

7. *Martij, ibidem. Stephano Fáy, etc.*

Törek Miklósnak hitszegésével a fiscusra s consequenter collationkra devolváltatott. Nemes Gömör vármegyei Mikocsán nevű faluban való egy házhelyet, rajta lévő jobbágygyal, kit azon hitihagyott, Nemzetes Vitézlő Giczey Zsigmond Lovászmester Hivüinktől száz frtokban acquirált vala, és a mint

---

*) E levél — tán tévedésből — a megelőzőleg közölt leveleskönyv elejére is bevezettetett, mi azonban onnan, természetesen, kihagytuk.

informáltatunk, mint fiscalításra, Kegyelmed kezét is tette volna, — conferálván kegyelmessen említett Giczey Zsigmond Hívünknek, hogy Kegyelmed assignálja, praesentibus intímáljuk. Etc., etc.

82.

10. Martj, ibidem. Paulo Andrászi, etc.

Vettük Kegyelmed levelét; méltó respectusban és kegyelmes reflexióban tartván Kegyelmed igaz hazafiúságát: Andrászi István hitszegésével a fiscusra és per consequens collationkra deveniált jószágát Kegyelmed és Tekintetes Nagyságos Andrászi György Generális-Strázsamester Hívünk számára kegyelmessen resolváltuk, — reserválván a monoki jószágban pro necessitate occasionum szabad lignatiót, és a dobi korcsmát és mézsárszéket már az ottvaló lakosoknak pro communi praevie kegyelmessen conferálván, — melyről bővebben is írtunk Méltóságos Főgenerális és Locumtenens Székessi Gróff Bercsényi Miklós úr Atyánkfiának, — a szerint azon jószágnak Kegyelmeteknek való resignatiójárul, etc.

83.

Eadem. Gregorio Gellén, etc.

Ezen parancsolatunkat vévén Kegyelmed: egyéb dolgait felretévén, minden halasztás nélkül jőjjön oldalunk mellé, avagy Méltóságos Főgenerális és Locumtenens Székessi Gróff Bercsényi Miklós úr Atyánkfiához.

84.

12. Martj. Francisco Szattmári, Adjutantio, etc.

Noha Kegyelmedet tisztí s hivatalja szerint a végre küldöttük vala Miskolczra, hogy az ottvaló excedens sebesseket és más melléjek rendeltetteket, — akármelly nemzetbeli hadaink közzül valók legyenek, — refrenálta volna, exorbitantiáikat arestommal és más érdemlett animadversiókkal büntette, és az injuriált lakosoknak elégséges satisfactiót tett volna, megparancsolván a lakosoknak is, hogy a refractariusok ellen szükséges és elegendő assistentiával is legyenek; mindazáltal, a mint két rendbeli instantiákkal is informáltatunk, odamenetelinek semmi foganatja mindekkoráig sem

tapasztaltatott. Arra való nézve, ex superabundanti parancsoljuk keményen : maga adjutantságabeli hivataljának s kiadott patensünk tenorának úgy feleljen meg, — necsak szóval légyen közöttök, hanem az injuriákat effective orvosolja ; másként, a miként mások excessusiért való büntettetésekre lett általunk expeditiója, ha tovább is csak illy remisse fog parancsolatunkkal bánni : a mely végre a mások ellen esett kiküldettetése, — abban való rest eljárásáért azon keménységünket magán fogja tapasztalni. Etc., etc.

85.

Eadem. Consilio Oeconomico, etc.

Még a romhányi harcz előtt intimáltuk vala Kegyelmeteknek : a magok directiója alatt való fiscalításokat oly jó rendben tartsák, hogy azoknak az ország közönséges szükségjeiben necsak nevek, hanem actualis hasznok forghasson ; s azoknak is jószágait, a kik már bizonyos időtől fogva, egyszer is másszor is, magokat az ellenkező részre akármi praetextus alatt recipiálták, conscribáltatván, tett volna Kegyelmetek administratiójárúl oly dispositiókat, hogy ezeknek jövedelmekkel is az Haza szükségei effective elősegíltethetnek volna. Mindezekben mindazáltal ellenkezőt tapasztalunk ; nemhogy az újlag hitihagyottak jószágainak hasznos administratiójokrúl tett volna Kegyelmetek szükséges rendelkezéseket : hanem ekkoraig azoknak conscriptiójokat is elmúlatta, s mindezeket, s mind az előbbenieket pusztúltni, pusztítani mindeneknek szélitiben engedi, — mint ez Nemes Sáros és más vármegyei fiscalításokon s hasonló hegyallyai szöllőkön megtörtént ekkoraig. Hogy azért ezek tovább antevertáltassanak, s mindenek in rationem boni publici annak rendi szerint folyjanak : béállván már a szőlők munkájának is ideje, akartuk ex superabundanti intimálnunk, — mindezeket serényebben dirigálja az Haza szükségeire ; másként, vagy a szőlőkben, vagy egyéb fiscalításokban Kegyelmetek elmúlata által ha mi kára következik a publicumnak : Kegyelmeteknek difficultásában fog mind az tétetni, s tartozni fog a hibás administratióbúl emergálandó károkat refundálni. Etc., etc.

13. Martij, ibidem. Georgio Ottlik, etc.

Mind ez ideig Nemzetes Vitézlő Király Mátyás maga ratióit, mellyekben az exactorok és következendőképpen a censura által convincáltatott, nem complanálván s függőben hagyván: ez úttal küldöttük el Nemzetes Vitézlő Molnár Zsigmond udvari-szolgánkkal a végre, hogy a mostani dolgok folytatásának alkalmatosságával az ő ratiói is, mellyekkel bizonyos ideig viselt tokaji sóinspectorságáról tartozott s tartozik, ex fundamento revideáltassanak, és a szerint, ha mit a censuraliter lett convictióból tovább, sufficientibus documentis, — mellyeket hogy magával elvigyen, meg vagyon parancsolva, — nem liquidálhat: nem engedtetvén továbbvaló subterfugiumokra ideje, secundum jus et aequum complanatiójára s bonificatiójára compelláltathassék. Mellyeket akarunk Kegyelmednek praesentibus intimálnunk, etc.

Eadem. Nicolao Prinyi, etc.

Bizonyos ideig viselt sóinspectorságáról való számadási alkalmatosságával, mind a rationum exactorok, mind a censura előtt maradván alkalmassal adóssá Nemzetes Vitézlő Király Mátyás Hívünk: azoknak complanatiójáról már egy-néhány ízben vette is parancsolatunkat, — mindazáltal még ez ideig is in suspenso hagyta. Kire nézve méltán supponálván, hogy magát szántszándékkal kívánja attúl subtrahálni: nem járt ugyan ott elménk, hogy mindjárt formaliter arestáltassék, hanem, ha tovább is, mint ekkoráig, számadásinak complanatióját kerülni kívánná, detineáltassék, — így is mindazáltal jól esett megtartóztatása. Tovább penig Kegyelmednek praesentibus intimáljuk: Nemzetes Vitézlő Molnár Zsigmond udvari-szolgánkkal együtt hogy Munkácsra (Király Mátyás) maga ratióinak rectificatiójára s restantiáinak bonificatiójára elmenjen, bocsáttassa el, — megparancsolván nekie: minden documentumit s azon ratióihoz való requisitumit magával oly készüllettel vigye el, hogy ott, hasonló revisiókra deputált Híveink előtt magát enodálhassa, s eruálandó res-

tantiait complanálhassa, — egyébaránt efféle subterfugiumokra tovább ideje nem fog engedtetni. Molnár Zsigmond Hívünknek pedig a parte hagyja meg Kegyelmed: jóllehet arestomban nem lészen, hanem szabadon fog menni, — ha mindazáltal útját Munkács felé együtt vele continuálni nem akarná, avagy elmaradni kívánna: in forma aresti is magával vigye el. Etc., etc.

88.

14. Martj, ibidem. Paulo Dévai, etc.

Néhai Horváth István Kapitány Hívünk halála után *) maradván bizonyos portékák, mellyekről testamentaria dispositiót is tett, a melynek párját, — úgy cancellariánkbéli juratusok által lett néminely ingó jószáginak conscriptióját, inclusive Kegyelmednek transmittáljuk; incumbálván Gróff Csáky Mihály Generálisunknak, mint azon regimentünk Fő-Colonel-lussának, azon testamentaria dispositiónak effectusban vétele, hogy Kegyelmed, continentiaja szerint, a legatariusoknak, kit mi illet? annak rendi szerint kiadja, s egyszersmind árváit is protegálja: testamentariusul ex officio Kegyelmedet denominálta, — mellyet mi is helybenhagyván, praesentibus Kegyelmednek parancsoljuk: minden halasztás nélkül idejöni, a portékát kezéhez venni, és az említett testamentaria dispositiót effectusban venni el ne mülassa, etc.

89.

15. Martj, etc. Commissio.

Committáltatik Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hadi-Cassírer Hívünknek: adjon a Méltóságos Kijoviai Palatinus számára Nemzetes Vitézlő Fogarassi István Vice-Komorník Hívünk kezéhez talleros 1000., etc.

90.

Eadem. Georgio Pongrác, etc.

Vettük Kegyelmed levelét, melyben a máramarosi munkájáról informál bennünket, transmittálván conscriptiójának rubricáját is, — az honnan vesszük észre, hogy Kegyelmed

*) A Romhánynál elesett Pásztói Horváth István, alezredes (vice-kapitány), Bezerédy egykori híres ezredének parancsnoka, értetik.

maga instructióján kívül is extendálja ott való foglalatoskodását; mivel penig nem ott járt elménk s igyekezetünk, hogy Kegyelmed által azon Nemes Vármegyét e szerint conscribáltassuk: hanem, hogy a lakosok közül ki mit fizetett, és az kinek kezéhez ment, hova erogáltatott, s distraháltatott, és következendőképpen az egészen in publicas necessitates fordítottatott-é, avagy valahol s mennyi részben megakadott? végére mehessünk, és a szerint interveniáló defectusokat orvosolhassuk. Kegyelmed azért magát mindezekben eleiben adott instructiójához alkalmaztassa. Etc., etc.

91.

16. *Martij, ibidem. Oeconomico Consilio.*

Tarpai lakosok alázatos instantiájokkal repraesentálják előttünk, némely harminczadok administratorai vagy azoknak vice-gerensei által való injuriáltatásokat, a többi között proxime egy odavaló lakos mézzének Szöllösön lett megarestáltatását; mivel penig mindenekben az több hajdúvárosokkal hasonló immunitásokkal privilegiáltattak: hogy Kegyelmetek is maga directiója alatt valókkal mindenütt abban observáltassa, — praesentibus akartuk intimálnunk, etc.

92.

Eudem. Excellentissimo Comiti Nicolao Bercsenyi, etc.

Gróff Petky Dávid levélbéli alázatos repraesentatiójából informáltatunk, hogy a mely feleségét illető jószág Gróff Csáky István Generális - Commissarius által kezében bocsáttatott, annak jobb részét és javát visszafoglaltatta; nem látván azért módját, miképpen lehetett volna említett Csáky István úrnak propria autoritate magát ekképpen ingerálni? — amaz is távullétire nézve dolgát annak rendi szerint nem folytathatván, Kegyelmed vigye végben: bocsáttassék vissza azon újban elfoglalt jószág, s ne adattassék ok tovább ez iránt hozzánk való recursusra s panaszra, etc.

93.

17. *Martij, ibidem. Commissio.*

Nemzetes Vitézlő Fogarassi István Vice-Komorník Hívünknek praesentibus committáltatik: adjon a Nemes-Compania

kifizetésére azon pénzből, mely Tokajból a só árából kezébe hozatott, Tekintetes Nagyságos Haller Gábor Hívünknek, azon Companiánk Főstrázsamesterének, ezerkétszázharminczkilencz Rhénes forintokat, id est flor. 1239, magát desuper quietáltatván, etc.

94.

19. Martij, ibidem. Commissio.

Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hadi-Cassierer Hívünknek praesentibus committáltatik: adjon Nemzetes Vitézlő Szent-Iványi Sándor Hívünknek sok rendbeli fáradságira és lovainak elveszésére nézve száz Rhénes forintokat, id est flor. 100., magát desuper quietáltatván, etc.

95.

Eadem. Inclyto Comitatus Heves, etc.

Füredi, ecseki és roffi lakosok alázatos instantiáikkal recurráltanak hozzánk: mivel már alkalmas időtül fogvást elpusztult helységeiket kívánnák megszállani, bizonyos ideig a közönséges terehviseléstől őket kegyelmessen immunitálnánk. Hogy azért az elszéledett lakosok annálhamarább öszvegyülekezessenek, és az Ország szolgálatjára, a szerint a Nemes Vármegye segítségére inkább gyarapodhassanak, lakóhelyeiket is könnyebben felépíthessék, — a Nemes Vármegyének intimáljuk: a közönséges contributiókban, szekerezésekben és más efféle terehviselésekben légyen hozzájuk illendő reflexióval, és az Ország törvénye szerint is practicálni szokott conniventiával, etc.

96.

Eadem. Oeconomico Consilio Privato.

Mirül instáljon előttünk Nemzetes Vitézlő Szabó Sándor Hívünk: instantiájának párjából fogja Kegyelmetek megláthatni; kívánunk azért Kegyelmetek által ex fundamento informáltatnunk azon Berettyó mellett, Nemes Bihar Vármegyében lévő Peltbárthidának minden circumstantiáiról, — hogy instans Hívünknek a szerint lehessen resolválnunk. E mellett bényei lakos Fel-Szécsy János ifjú kívánván továbbvaló sze-

rencsáját keresni, mivel atyja már elhalt, — instál alázatosan kegyelmességünkből való manutentiójáért; kinek végére járván Kegyelmetek: in quo statu vagyon dolga? bennünket informáljon, etc.

97.

Eadem. Johanni Sréter, etc.

Sub dato 14. currentis Eperjesről Kegyelmed levelét elvettük; melyből is, de másként már praevie Méltóságos Főgenerális és Locumtenens Székessi Gróf Bercsényi Miklós úr Atyánkfia által bőven informáltattunk Kegyelmed dícséretes magaviseléséről, hasonlóképpen az lakosok eltökélt hazafiúságos resolútiójokról; mellyet a midőn kedvessen vennénk, s magunk is dícsérnénk, — nincsen semmi kétségünk benne, tovább is ezen hozzánkvaló hűségeskedését, nemzetünkhöz s hazánkhoz megbizonyított szíves szeretetét continuálni kívánja, és azzal maga további érdemességét nevelni, s kegyelmes reflexiónkat is bővebb mértékben érdemelni el nem mulatja, etc.

98.

20. Martij, ibidem. Comiti Nicolao Bercsényi, etc.

Micsoda injuriáltatásáról panaszolkodjon alázatos instantiaja által előttünk Kapitány Cseplész János Hívünk, — az accludált memorialissából fogja bővebben Kegyelmed megérteni; ha így vagyon azért a dolog, állallátható: nem kicsiny megsértődése esett néhai Bottyán János akkori Generálisunk által, kivált arra való nézve, hogy a szabad quaestusra kiadott passusunkat nem respectálta. Minekelőtte azért ezen dolog hadi-széken revideálattnak: transmittáljuk, arra való nézve, hogy, ha lehetséges, amicabiliter sopiáltassék, és a feleknek hosszas és galibás törvénykezéssel okoztatható költségek s fáradságok antevertáltassék; másként, az amicabilis nem succédálhatván, ezen állapotot — nem lehetvén a panaszló félt igazságában megfojtanunk, — pro revisione hadi-székünkre kelletik relegálnunk. Etc., etc.

99.

Eadem. Ludislao Nyáray, etc.

Vettük Kegyelmed levelét azelőtt aggregatus Vice-Colonnellus Krokovszki és szolgálja dolgában, s mellette való maga és convocatus hadi-bírái interpositióját, — melyet szokott kegyelmes reflexióban is kívántunk volna vennünk, de miut-hogy azon Krokovszki rab, már ezelőtt is egynéhányszor oly dolgokban leledzett, mellyekért még akkor érdemlett volna kemény és exemplaris animadversiót: kívánjuk azért, s egyszersmind parancsoljuk tovább is judicialiter hadi-széken dol-gának újokban való revisióját, s törvényének előttünk leendő relatióját, etc.

100.

Eudem. Francisco Aszalay, Secretario, etc.

Vettük Kegyelmed leveleit; az utolsóban, melyet 16 praesentis datál, a mely emberről ír, hozza el magával, — intimáltatván már ezelőtt is Kegyelmed oldalunk mellé jövetelit, melyet praesentibus is reiterálunk, lévén szükségünk ittvaló létire. Azon pénzről penig tehet Kegyelmed Nemes Vármegye (Borsod) tiszteivel oly dispositiót: általok is rövidnap foghat administráltatni. E mellett nem szintén kedvünk szerint esett, hogy a Nemes Vármegye Méltóságos Főgenerális és Locumtenens, Székessi Gróff Bercsényi Miklós úr Atyánkfia előtt letett panaszaiban ezen, sub spe futurae restitutionis vel imputationis, kölcsönformán, sponte ajánlott pénznek exolutiójáról is úgy lamentálódik, mint erőszakos valamely impositárul, — holott más, nemzetekhez való igaz szeretetekből származott jó indulattal példát mutató s hasonlót elkövetett hazafiai panasz nélkül cselekedték, s Nemes Borsod Vármegyének is erővel nem imponáltatott. Informáltatunk arról is, hogy netalántán ezen vagy más okból a Kassára szállítandó gabonátul a Nemes Vármegye magát immunisnak tartja; Kegyelmed azért persvadeálja a Nemes Vármegye tiszteinek admaturatióját, — más-ként, ha executive esik azt végbevitetni, magoknak foghat-ják imputálni. Maga ide való jövetelit penig, a mint feljebb, tovább ne halaszsa, etc.

101.

Eadem. Christophoro Stösszel, etc.

Nemzetes Vitézlő Sötér Tamás Colonellus Hívünk bizonyos katonáival küldöttünk bizonyos két svécziai tisztet, kik a szécsényi német commendanstúl parolára bocsáttattanak vala el, és mostan parolájok mellé visszaeresztettenek; azokat azért, a melléje rendelt katonákkal együtt, Kegyelmed e jövő kedden úgy indítsa meg, hogy két nap alatt Szécsényben mehessenek. Etc., etc.

102.

Eadem. Nicolao Perinyi.

Passusinkkal Kassa felé menő pater jesuita mellé pro comitiva az egri katonákban, kik odahaza hevernek, négyet felkeresztetvén, rendeljen, a kik Emődig fogják kísírni, — lévén dispositiónk további comitivájáru.

103.

Eadem. Commissio.

Balogh Gáspár adjon hozzámenő svécziai tiszteknek a svécziai rabok számára floren. Rhén. 400.

104.

Eadem. Consilio Oeconomico, etc.

Miről instáljon Bunkóczy Mátyás Hívünk házastársa, — az accludált instantiából meg fogja Kegyelmetek érteni; efféléket tisztí lett volna Kegyelmeteknek ekkoráig is confiscáltatni, — mellyet nemcsak ebben, hanem más hasonlóké iránt is végbenvívén, investigálja: ezen jószágnak elfoglaltatása miként történt, és micsoda importantiájú? — hogy a szerint lehessen az instansnak resolutiója, etc.

105.

22. Martj, Gödöllő. Georgio Ordódy, etc.

A mely pénzünk vagyon Kegyelmed keze alatt: adjon Kegyelmed Nemzetes Vitézlő Rétei János Ezredes-Kapitány Hívünknek ötszáz Rhénes forintokat, mely ha a magunk ber-

zsenyi pénzünkből ki nem telne: a Nemes-Companiánk pénzéből is ki kell pótolni, és említett Kapitány Hívünket arrúl *ex integro contentálni*, — informálván bennünket: melyik rendbélből fogja kifizetni? a szerint, mind kétféle pénzt már mennyire lehetett Kegyelmednek percipiálni? A mely pantallérokat s puskatokokat parancsoltunk vala dragonyos-regimentünk számára: azoknak is csináltatását megmaradandó pénzenkből continuálja Kegyelmed. Mellyeket *praesentibus* akartunk intimálnunk, etc.

106.

23. Martj, Kóka. Thomae Sötér.

Mai napon Bagról írott Kegyelmed levelit vöttük, melyből informáltatunk az kőrösi és kecskeméti parasztlovakon hozott élésnek elérkezéséről. Kegyelmed azért adja újokban tudunkra: azon élés meddig penetrálhatott, és mennyi lehet? bérakatván egy templomban *pro commoditate*; hogy ha Thurát még meg nem haladta volna, az ott való templomban hordassa bé, maga is mellette maradván továbbvaló dispositiónkig, egyszersmind pedig *circumstantialiter* újlag bennünket informáljon. *Coeterum*, etc.

107.

26. Martj, Jász-Kisér. Nicolao Prinyi, etc.

Egerben megholt Király Mátyásnak fegyverét és egyéb portékáját hogy Kegyelmed egy test s vér atyjafiának, Nemzetes Vitézlő Király András Hívünknek, — ki is a megholt öcscsének számadási *rectificatiójával* tartozik, — resignálja, *praesentibus* intimáljuk, etc.

108.

Eadem. Adamo Vay, etc.

Micsoda panaszszal való *repraesentatiót* tett előttünk Nemes Szabolcs Vármegye: az *includált* levélnek párjából meg fogja Kegyelmed érteni; *investigálja* azért Kegyelmed *nivoltát*, és ha az kállai lakosok a Nemes Ország pataki végezése szerint való *administratiókban* e szerint *refractariuskod-*

tak volna, a mint exponáltatik, — adigáltassa azon lakosokat justum obtingenssek kifizetésére, nem háromolhatván az ő terhek azon Nemes Vármegyének más lakossaira, etc.

109.

Eadem. Inclutis Comitatus. 1-mo Borsodiensi.

Minekutánna jó Istenünk kegyelme által ügyös-bajos fáradozásinkkal téli táborozásunknak vége felé közelítenénk, szükségesképpen gondolkodván az majdan bekövetkezendő nyári campirozásunk alkalmatosságával hadainknak subsistentiájáról és a praesidiumoknak is provisiojájáról, — eléggé törtük elménket: ez mostani, már alkalmas időktől folyó hadakozásunkban sokféle terhekkel nyomattatott haza lakosinak miképpen lehessen nagyobb alleviatiojával és pihenésével ezekben prospiciálnunk? De az országnak némely részeinek — az hadakozásnak változó folyásához képpest — az ellenség által lett elfoglaltatásával, és nagy részének, melyből a mostani nyári subsistentiája hadainknak notabiliter kitelhetett volna, tavalyi hallatlan terméketlenségével, az mely vármegyékben jóllehet a lakosoknak magok szükségére való kenyerek is sok helyeken éppen nem találtatik, mindazáltal másféle foglalatatoskodó hadainknak, a mennyire lehet, succurrálnak, — egyéb módot éppen fel nem találhattunk, hanem hogy e táján levő Nemes Vármegyék, kikben az Istennek áldása bővebben tapasztaltathatott, bizonyos naturálékkal, — mellyek jó eleve, secundum dispositiones Commissarii Provincialis, melyről is vagyon parancsolatja, — comportáltatni kívántatnak, succurráljanak. És jóllehet tudjuk bizonyossan, a Nemes Vármegye előtt fenn fog forogni hadainknak a tájon bőv mértékben megfordulása, a quártélyozóknak és exulansoknak számossan interteneáltatása, a magazinumokban való administratiók, és egyéb efféle közönséges terhek s difficultások, mindazok magunknál is voltaképpen constálván, — s ámbár az impositáknak az haza lakossai közmegegyezésekből és gyűlésekből kellene meglenni: ez mindazáltal oly hirtelen, a mostani constitutiókra nézve meg nem eshetvén, és az inevitabilis necessitas egyéb modalitást éppen nem subministrálhatván, — a midőn a Nemes Vármegye meg fogja fontolni, hogy

e nélkül hadainknak magában vagy elromlani, vagy elszéledni kelletik, és az meglévén, az eddig munkás fáradságuinkkal tartóztatott ellenség a Nemes Vármegyét egészen el fogná foglalni, más terhes és hazánk utolsó eversiójára dirigált oppressiókkal — mellyek már a Nemes Vármegyénél sok rendbeli ellenkező patensekből fognak constálni. — igyekezik elnyomni: teljes reménységgel vagyunk, azt a mit az ellenségnek maga nyomoríttatásában való elősegéllésére kéntelenségéből torkában kellene hagyni vagy vetni, — inkább, hazájokhoz való igaz szeretetektől viseltetvén, s confoederalionalis hitekre is emlékeztvén, nemzetünk s azok között Kegyelmetek boldogulása mellett éjjeli-nappali sanyarúsággal szenyvedő s véreket ontó hadainktól nem denegálja. Nem lévén azért ezen esztendőre azonkívül is semmi pénzbeli succursus az országra felvetve: mindezeknek secundálására esett a Nemes Vármegye közlakossaira háromezer kassai köből gabona, id est cub. 3000, az Űri és Nemesi Rendre penig ezerötszáz, id est 1500, — melyben mindazáltal, az hol a búza szűkebben találtnék, az árpa is szintén annyiban fog acceptáltatni, — e mellett öt-száz vágó, id est 500, avagy ezer mázsa hús, id est 1000. Melynek administratiója minthogy éppen haladást nem szenyvedhet: szükséges, hogy ezen intimatióink után Kegyelmetek mindjárt repartíálja, velünk is a particularis subdivisiónak seriessét, hova tudniillik mennyi imponáltatik? azonnal communicálja. Hogy penig az exactióban valami remora, és azzal hazánk dolgainak nagy hátramaradása és kára ne következzen: pro assistentia Districtualis-Commissarius Híviünk mellett lesznek hadaink közzül aunyiszámúak rendeltetve, hogy a Nemes Vármegye tisztai s arra rendelendő emberei mellé processusonként companiabeli egy-egy tiszt kívántató assistensekkel segítségül lehessen, és mindezeket — a mint feljebb — Districtualis-Commissariusunk dispositiója alá szállítsa és adminisztrálja, és hazafiúi kötelelességéhez képpest mindenképpen ez közszükséget elősegítse.

A mi az inquartirizált hadak, azoknak cselédjeik, bagácsiájok, és exulansok dolgát illeti: megvizsgálván azoknak a Nemes Vármegye által megküldött listájokat, s általlátván, hogy nemannyira effectivus statussok connotáltatott, s neta-

lántán azoknak mindekkoráig is investigatiója omittáltatott, s más nem kevés difficultások is kiörlődhetnek még, — mostanság sem tehattünk irántok állandó resolutiót; minekelőtte mindazáltal a Nemes Vármegye újabban kibocsátandó és oldalunk mellől deputálandó Híveink által per rubricas, személyek, kik az hadakozásra alkalmatossak, s azoknak feleségek, gyermekeik, és kívántató cselédjek s marhájok, a mint eddig kellett volna, effective, az mint találtatnak, conscribáltatnának is, — hogy abból lehessen világossan dijudicálnunk: kiknek szükséges ezen succursussal subveniálnunk, s kiknek ellenben denegálnunk? generaliter kívántuk a Nemes Vármegyének értésére adnunk, hogy az hadakozásra habilisseknek magok személyekre semmi ne administráltassék, azokon kívül, ha némelyek passus mellett ex legitima ratione két-három napra cselédjekhez bocsáttatnának, — hanem ezeknek feleségekre, gyermekeikre, tizenkét esztendősen felül, és szükséges cselédjeikre. A lovakra és egyéb marhákra penig post finem Aprilis a Nemes Vármegye semmivel nem fog tartozni, praeter communem liberam pascuationem; azoknak penig éppen denegálhatja, az kiknek in gremio sui, vagy az ellenségtől távul, annyi jószágok és majorságok vagyon, az melyből egész cselédjeikkel subsistálhassanak; — a többit penig, az atyafiságnak regulája szerint, nem kétljük, a Nemes Vármegye tovább is segítettni nem fogja sajnálni. Mellyeket kívántunk a Nemes Vármegyének a mostani constitutiókhoz képepest intimálnunk. Coeterum, etc.

2-do. In simili Comitatus Hevessiensis, cum mutatione impositionis taliter: „Esett a Nemes Vármegye közlakossaira kétezer köböl búza, id est 2000; az Úri és Nemesi Rendre ezer, id est 1000, melyben mindazáltal, . . . etc., ut supra, . . . és négyszáz vágó, avagy hús mázsa nyolczszáz, id est 800.“

3-tio. In simili Pesthiensi, ejus imposita : Cubuli Cassovienses ex plebe 4000., Nobilitatis 500., vágó 600, vagy mázsa hús 1200, és a magazinumok szükségére ötven hatókrú szekér, id est 50.

4-to. In simili Jazigibus. Imposita frumenti : cub. 600, melyet Hűségtek a Commissariatusság dispositiója alá Jász-Berényben fog administrálni.

In his omnibus exmittatur negocium quartirisantium.

110.

Eulem. Francisco Darvas, etc.

Téli táborozásunknak Isten kegyelme által majd vége felé közelítvén, és hadainknak nyári subsistentiájáról, az erősségeknek is megprófuntírozásáról szükségesképpen hányvánvettvén elménket: egyéb mediumokat fel nem találhattunk, hanemha ezen Nemes Vármegyékre, az hol Isten bővebb áldása megfordulván, nagyobb vala az termékenység, bizonyos impositát vagy succursust repartíálnánk; melyre kéntelenítetvén, azon repartitio miképpen lett? és annak modalitássáról való projectumbúl, — melyek accludáltattak, — által fogja Kegyelmed látni. Mivel azért ezeknek exactiója semminémű időhalasztást nem szenvedhet, hanem hovahamarább ex integro a transmissában insinuált helyekre comportáltatni kell, — hogy azt annál inkább secundálhassa Kegyelmed: assistens köztiszteket, elegendő alattokvalókkal rendeltünk, kik által correspondenter lévén Kegyelmed a Nemes Vármegye tiszteivel, éjjelnappal administráltatását, úgy a szekereknek a magazinumok mellé való hajtását, — kívántatván ezekenkívül pro occassione több fűhordó-szekerek, — sürgesse, s minden industriáját arra fordítsa és applicálja.

Includáltuk Kegyelmednek Nemes Borsod Vármegyére tett assignatióinak extractussát is, a végre, hogy mindezekről számot adjon: kit, ex quo fundamento és a felsők közül kicsoda akarattjából assignált? vagy csak maga authoritássából s conniventíájából? — tartozván Kegyelmed az ollyakra tett

expensákat, kik indebite assignáltattak, a Nemes Vármegyének ex proprio refundálni.

Nemzetes Vitézlő Péli Nagy András Hívünknek, fiával együtt, pro majori securitate Egerben assignáljon helyet, — azon kívül Nemes Borsod Vármegyében lévő exulans Híveink száma között comprehendáltatván, — etc.

In simili Alexandro Csala, omisso ultimo paragrapho.

111.

27. Martý, Kisér. Commissio.

Committáltatik praesentibus Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Cassírer Hívünknek : adjon Tekintetes Nagyságos Zay András Oberster Hívünk ezrebeli tiszteinknek száz Rhénes frtokat, id est flor. Rhen. 100, — magát desuper quietáltatván, etc.

112.

Eadem.

Hasonló commissio : adjon Krausz Ferencz volentier tisztt Hívünknek tall. 100, id est száz tallérokat

113.

Eadem. Samueli Patay, etc.

Micsoda praetensiója legyen Cseplész János Kapitány Hívünknek Szederkény hajdúvárosi Fekete Mihály ellen, — ex incluso általláthatja Kegyelmed. Hogy azért, comperta rei veritate, elégséges törvényes satisfactiót tegyen ezen instansnak, — praesentibus parancsoljuk, etc.

114.

Eadem. Ladislao Domahidi, etc.

Egeregje, etc. Hogy Kegyelmed az Atányban levő Tekintetes Nagyságos Gróff Teleki Mihály- és székely-ezrünkbeli katonákat oldalunk mellé expedálja, a többit pedig, — akár mely ezrünkbeliek legyenek, — magok ezre után bocsássa, praesentibus parancsoltatik, etc.

115.

28. *Martij, Kisér. Oeconomico Consilio, etc.*

Csanálos nevű falut conferálván Nemzetes Vitézlő Máriássi Ádám Hívünknek, -- panaszolkodik: praevie száz forintbűl álló taxáját és valamely köböl búzabeli jövedelmit Schmicz Menyhárt felvette volna, instálván alázatossan restitúáltatása iránt. Intimáljuk azért Kegyelmeteknek azon proventusnak visszaadattatását, úgy, hogy ha szintén a búza már ország szükségére fordítottot volna is, — a pénzbeli taxáját mindazáltal kezéhez vehesse. Coeterum, etc.

116.

Eadem. Consilio Aulico, etc.

Debreczen várossa alázatos instantiával repraesentálta előttünk, ottvaló harminczados Hívünk által némely dolgokban való injuriáltatását, hogy tudniillik contra Appr. Part. 2. Tit. 12. Art. 4.. 5. még magok majorságokban termett naturaléktűl és marháktűl is, az midűn csak simplex eladásra behajtják is, harminczadot veszen; a kalmároktűl a harminczad behozása előtt való jószágoktűl toties-quoties kivétetik s behozatik, nemkülömben szolgák marháitűl is harminczad szedetik, s ugyan a harminczados, propter praetensionem alicujus simplicis debiti, a conciviseken propria autoritate executiót teszen, mely iránt másként a város magistratussához kellene recurrálni. Mindezeket azért, és ezekhez hasonló panaszokat, Kegyelmetek megvizsgálván, tegyen oly rendelést, hogy azon harminczados által contra jura Civitatis ne injuriáltassanak, — hanem privilegiumokban conserváltassanak s manuteneáltassanak, és effele panaszokra tovább okok ne adattassék, etc. *)

117.

1710. *Jász-Kisér, 30. Martij. Emerico Szent-Pétery, etc.*

Die 27. currentis Martij Miskólczrűl irott Kegyelmed levelét késűn vesszűk; csudálkozunk, hol mulatozott illy so-

---

*) Eddig a Kántor István hadi előadó kezével írtt „Minutae ad Prothocollon Bellicum spectantes“ M. betűvel jelölt harmadik fűzete.

káig? holott az illetén tudósító leveleit Kegyelmednek olly expressus által kellene expediálni: késedelem nélkül megtudván az ellenségnek constitutióit, — ahhozképpest tudhatnánk a dolgokat alkalmaztatnunk. Mi a rozсныói ellenségnek kicsapását meghallván, azonnal hadakat küldöttünk Apátfalva felé, az kiknek magokat kellett volna conjungálni Kegyelmeddel, mellyrül vice-ispán Nagy Zsigmond által szóbeli izennettel lett parancsolatunkat, nem kétljük, értette Kegyelmed; lévén azért már a tájékára hadunk rendelve, — ahhozképpest tudhatja magát dirigálni. Írja Kegyelmed, hogy a német, a mellyre csapott, feles károkat tett, és mind azokon a helyeken, mind Miskolczon s Szent-Péteren sok pénzt kívánna; tudja maga jól Kegyelmed: minden határt külön corpussal oltalmaznunk nem lehet, — azért a lakos szegénységnek szükség vigyázással lenniük: a midőn az ellenségnek oly kicsapását veszik észben, nagyobb kárnak elkerülésére nyomúljanak el az ellenség előtt; ha kik pedig ellenkezőt cselekedvén, bévárják, — minden veszedelmeket magoknak tulajdoníthatják. Coeterum, etc., etc.

118.

Eadem. Francisco Darvas, etc.

Sűrű panaszzaival terheltetvén a többi között Nemes Borsod Vármegyének, közikben intertentióra assignált exulans és más rendbeli Híveinknek portiói számos voltárul, — s ellenben az inquantirisatusok többire minden rendelt subsistentiájoknak denegatiójárul: parancsoltunk vala, hogy ezen dologban mindkét félnek consolatiójárul medius terminust találhattunk volna, véghezviendő generalis-conscriptiórul, — mellyet jöllehet a Nemes Vármegye bizonyos scriptumban előttünk praesentált: látván mindazáltal azokban sok obliquitásokat, nem lehetett intentununkat kívánt effectusban mindekkoráig vennünk; a míg pedig arra juthatnánk, pro interim, és továbbvaló dispositiónkig, micsoda generalis punctumokkal kívántunk ezen állapotnak consulálnunk, — melyeket már a Nemes Vármegyének intimáltunk, — hogy következőképpen Kegyelmed is magát tudhassa mik nt alkalmaztatni: praesentibus adjuk tudtára, hogy tudniillik az

kiknek Nemes Borsod Vármegyében, vagy közel lévő helységeken annyi jószágok és majorságok vagyon, hogy abból bűdosó cselédjeik subsistálhassanak, — quártélyok tolláltas-sék; a kik pedig magok személyekben a táborozásra alkal-matossak volnának, és valamely egészségtelenség által nem impediáltatnak: magok személyekre semmi ne adattassék, — hanem ezeknek és a más rendbeli assignatariusoknak felesé-geikre, gyermekeikre, lovaikra és ezekhez kívántató cseléd-jeikre a justum obtingenst adattassa ki Kegyelmed; post finem Aprilis tolláltatik pedig mind a lovaknak, mind egyéb-féle marháknak quártélyla, hanem a communis libera pascua-tio mindenféle marháik iránt fennhagyatik. Kivettük pedig az olyan vitézlő rendet is a portióknak denegatiójából, a kik ex legitima ratione tiszteik passusával valamely napra cseléd-jeikhez divertálnak, az ott mulatásoknak idejéig, — úgy mindazáltal, hogy táborban létekre vacans portiót ne szed-hessenek.

A mi a pusztánhagyott helységeken találtató gaboná-nak felszedése- és a magazinumban való szállíttatására való assistentiát illeti: jóllehet effélékben s kivált Nógrád Vármegye impositái exactiója iránt adtunk már parancsolatot Tekinte-tes Nagyságos Zay András Colonellus Hívünknek, — hogy mindazáltal maga projectizatiója szerint ezen dologban annyi-val serényebben és hasznossabban eljár hasson Kegyelmed: küldöttünk újabb ordert említett Colonellus Hívünknek, meg-hagyván, hogy Kegyelmed informatiója szerint abban foglalato-skodjon. Incumbálni fog azért ő Kegyelmet capacitálni, és az ilyen helyeken találtató gabonát pro necessitate communi a magazinumban minden mediumokkal comportáltatni.

E mellett tisztí volna Provincialis-Commissariusoknak a praesidialis helyekre és magazinumokra való serény vigyázás, és azoknak mindenképpen való conservatiója, — mindazáltal mindekkoráig sem lehetett senkitül informatiónk: csak az egri praesidium mellett is mennyiszámúak legyenek, az kik által azon szükségre deputált naturálék naponként fogyattat-nak? Most adá be Hasz Károly prófuntmester listájakat, — az honnan értjük, naponként 831 portiókkal fogyattatik az magazinunk, kit inclusive megküldöttünk, látván sokakkal

haszontalanul exhauriáltatni a magazinumot, s consequenter a praesidiumot enerváltatni. Az kik sub numeris 2., 4., 6., 7., 10., 11., 13., 14. vadnak: minden magazinumból való administratiójokat simpliciter tolláljuk, azért, hogy némely ordinantiák nélkül ellehetni; a midőn hajdúra szükség vagy, pro occasione Commendans Hívünk succurrálhat. Némellyek magok quártélyát ha helyben pénzül felveszik, Egerben erszényekből élhetnek. A cavalléroknak is idejövetelekről már parancsoltunk, — sőt intimáljuk Kegyelmednek ezt is: nem-hogy a prófuntmestereknek lehetett volna ekkoráig in simili a praesidiale magazinumból valamit ekképpen kiadni: hanem maga Kegyelmed is magunk specialis parancsolatja nélkül semmit oda ne assignáljon. Maga pedig Kegyelmed jobban lévén, azonnal jöjjön oldalunk mellé.

A mi Kegyelmed kiadott assignatióinak dolgát illeti: nem kell Kegyelmednek úgy gondolkodni, hogy Nemes Borsod Vármegye vádjára cselekedtük volna, — hanem a mint Vezérlő-Fejedelmi gondviselésünknek incumbál, hogy mindekben az közjónak elősegéllésében foglalatoskodjunk, a szerint kívánjuk tudni azt is: ezen közjóra való succursusok miként s kik akaratiokból erogáltatnak? Ebben azért azon Vármegyére semmi neheztelése nem lehet; másként is, akár-mely dologban valamely félnek vádjára, inaudita parte altera, — úgy tapasztalhatta Kegyelmed, — senkinek tőlünk injuriáltatása nem volt, s magára sem várhatja.

119.

Eadem. Incllyto Comitatu Borsodiensi, etc.

Sok panaszszai lévén a Nemes Vármegyének Gróff Eszterhás Dániel Generális-Mezei-Marschall-Locumtenensünkre, maga intertentiójára való feles naturaléknak beszédese, sőt erőszakos kihajtása iránt is, — a midőn ezeket ő Kegyelmednek exprobráltuk: micsoda listát küldött hozzánk, hogy annál többet pro Februarió nem percipiált, acclusive megküldöttük. Hogy azért a Nemes Vármegyének ebben teljes satisfactiója lehessen: ha többet reméln Kegyelmetek, hogy inquisitione

mediante edoceáltathatik, — generaliter peragáltattassa, kívánván ezen dolgot is, a többivel együtt, a Nemes Vármegye kitelhető könnyebbségére moderálnunk. Coeterum, etc.

120.

31. *Martý, Kisér. Joanni Szent-Irányi, etc.*

Tekintetes Nagyságos Gróff Gvadagni Sándor Generál-Adjutant Hívünket Kegyelmed keze alatt levő regimentünk Vice-Colonellusságára accommodálván, arrúl való Decretumunkat is kiadtuk; intimáljuk azért Kegyelmednek: azon tisztségben annak rendi szerint instellálni el ne múlassa. Etc., etc.

121.

1. *Aprilis, ibidem. Commissio.*

Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hadi-Cassírer Hívünk adjon Tekintetes Nagyságos Gróff Gvadagni Sándor Hívünknek generális-adjutantságabeli fizetésében kétszáz Rhénes forintokat, id est flor. Rhen. 200, — magát desuper quietáltatván.

122.

Eadem. Stephano Fáy, etc.

Die 21. praeteriti Martý írott Kegyelmed levelét, melyben a szabad-hajdúk ellen panaszolkodik, elvettük; a melybül értjük, hogy Kegyelmed őket murányi praesidiumunkhoz kötelezni kívánta volna. Minthogy penig az illetén szabad-hajdúság azzal, hogy ezen rendekkel valamely praesidiumhoz avagy ezerhez ne köteleztethetnék, — Kegyelmed sem kényszeríthette volna őket, hogy a várhoz hiteket letegyék; más lévén azért az ő hivataljok: in hoc puncto nem lehet Kegyelmednek ellenük panaszsa, etc.

123.

Eadem. Inclyto Comitatu Máramaros, etc.

Sub dato 1. Martý írott levelét a Nemes Vármegyének vettük, melyben maga tiszteinek némely vád által, a melyről ekkoráig előttünk semmi nem constált, lett injuriáltatását bőven declarálja, — a mellett panaszképpen jelenti Gróff Te-

leki Mihály Hívünknek maga jószágának a közönséges tereh alól való kivételét, és azokban a Nemes Vármegye tiszteinek in publicis turbáltatásokat. Kihezképpest a Nemes Vármegyének kívántuk praesentibus intimálnunk: ha akár említett Úr Hívünk, akár más hasonló, a közönséges terehtől magokat s jószágokat immunitálni kívánnák, absolute meg ne engedje,—sőt a contrariusok ellen Ország végezési és a Nemes Vármegye statutumi szerint procedáljon, kívánván a Nemes Vármegyét in similibus akármely potensebbek ellen manuteneálnunk és protegálnunk, etc.

124.

Eadem. Comiti Nicolao Bercsényi, etc.

Nemzetes Vitézlő Nógrádi János Generál-Adjutantunk feleségét és cselédjeit Nemes Zemlén Vármegyében, vagy az hol inkább meglehet, — több exulansok formájában való subsistentiája iránt Kegyelmed accommodáltassa, etc.

125.

Eadem. Francisco Niczky, etc.

Generose, etc. Kegyelmed directiója alatt levő bagácsiaival, — ezen parancsolatunkat vévén, — azonnal induljon Poroszló felé, etc.

126.

2. Aprilis, Kisér. Francisco Darvas, etc.

Néhai Bottyán János megmaradott özvegye, Nemzetes Nagyságos Forgách Juliánna Asszony alázatos instantiájával recurrálván hozzánk, hogy jóllehet Kegyelmed által Méltóságos Főgenerális és Locumtenens Székessi Gróff Bercsényi Miklós úr Atyánkfia intimatiója mellett assignáltatott vala több exulans Híveinkkel együtt Nemes Heves Vármegyére,—holott is egy-más okokat allegálván, mindekkoráig subsistentiája denegültatott; Kegyelmed azért conscribáltatván cselédjeit: a mostani szűk időhöz képpest adjon újabb assignatiót, és arra, ezelőtt lett parancsolatjához képpest való obtingenst azon Nemes Vármegyéből administráltassa. Etc., etc.

127.

Eadem. Generali Danieli Eszterhassy, etc.

Reménlvén, hogy már ekkoráig Kegyelmed egészsége helybenállott, mivel Gróff Csáky Mihály Generális-Mezej-Marschall-Locumteneusünk engedelmségből innen diversiót tett: Kegyelmed oldalunk mellett való commandóságnak supportálására, — dolgait rendben hagyván, — késedelem nélkül magát hozzánk conferálja, etc.

128.

Eadem. Nicolao Prinyi, etc.

A somoskői labancz hajdúság gyakori kijövetelivel sok csínt és alkalmatlanságot szokott tenni az kívül való helységeken és lakos szegénységen; melyben hogy tovább reprimáltassanak, Kegyelmednek praesentibus intimáljuk: commandírozzon annyi hajdúságot arrafelé, a ki azon ellenségnek nemesak megfelelhessen, hanem, ha kiszoríttathatnának, azon pusztá várat töllök meg is vehesse, — oly embereket rendelvén melléjek, a kik azon földnek csínját tudják, és az következő próbát hasznossan véghezvihessék; orderekben adja pedig Kegyelmed nekik: legyenek correspondentes Nemzetes Vitézlő Patay Christóff karabélyos lovas testőrző-ezrükniek Főstrázsamestere Hívünkkel, kit is mostanság Nógrád Vármegyében küldöttünk bizonyos hadakkal, etc.

129.

Eadem. Inelyti Comitatus Heves negocium. Generali Michaeli Csáky, etc.

Nemes Heves Vármegye bizonyos punctumokból álló alázas instantiájával recurrálván hozzánk, — a többi között a Nemes Ország pataki gyűlése alkalmatosságával lett determinatiói szerint a restans zsoldosok dolgát miképpen declarálja? azon materiában való punctumát praesentibus accludáljuk, akarván Kegyelmed által voltaképpen informáltatnunk: mi karban legyen azon zsoldosok iránt a Nemes Vármegyének állapotja? hogy következendőképpen a szerint resolválhasunk kegyelmessen, etc.

130.

Eudem. Stephano Zsámboky, etc.

Farkas Mihály, néhai Farkas János árvája, alázatos instantiájával folyamodott hozzánk, hogy a mely szölleit atyjának egy testvér-atyjafia Farkas István hitszegésével s nótájával Kegyelmednek kegyelmessen conferáltunk: azon szöllőkkel ezen árvának néhai atyját, s consequenter már ötöt illető szöllőt is kíván elfoglalni, s bedolgoztatni; melyről hogy ő neki sorte divisionaria exscindáltatott, Hatvan várossa lakossai testimonialissát is előttünk producálta. Mivel azért Kegyelmednek csak azokat conferáltuk kegyelmessen, a mellyek feljebbírt Farkas Istvánt praecise illettenek és annak nótájával az Ország fiscussára s collatiókra devolváltattanak, — ha így vagyon a dolog: azon árvát de jure illető szöllőnek és egyéb jószágának birodalmában hagyja meg, praesentibus parancsoljuk; külömben találtatván penig, informáljon bennünket voltaképpen, Farkas István jószágával — kiadott collatiók erejével — azalatt is élhetvéu, etc.

131.

Eudem. Abrahamo Barcsay, etc.

Nemes Erdély-országából hűségünk mellett kibujdosott néhai Széplaki Istvánnak maradván három árvái és azokat illető bizonyos józága, — hogy azok mostoha-anyjak által ne distraháltassanak, és az árvák semmissé ne maradjanak: legközelebb való atyjafia Túri András Hívünk, tótorságok iránt, micsoda alázatos instantiával recurrált hozzánk, praesentibus includáljuk; incumbálván azonkívül is az illetén igyefogyott árvákról atyaiképpen s fejedelmi kegyességgel gondot viseltetnünk: kegyelmessen parancsoljuk Kegyelmednek, investigálja voltaképpen azon árváknak dolgát s az instansnak hozzájuk való vérségét, és minekelőtte tótorságokról atyai kegyelmes dispositiót tennénk: azalatt jószágokat elpecsételvén, per formam sequestri viseltesse gondját. Hogy penig továbbvaló gondviselésünk időhalasztást ne szenvedjen, bennünket hovahamarébb informáljon, etc.

132.

3. Aprilis, ibidem. Consilio Privato.

Mirül instáljon előttünk Debreczenben lakos Nemzetes Vitézlő Komáromi György Hívünk, hogy tudniillik a Nemes Országnak Onodnál lett gyűlése alkalmatosságával maga költségén bizonyos horokat szállított légyen Nemzetes Vitézlő Malonyai Ferencz Praefectus Hívünk kezéhez, melynek compensatiójából még hátra légyen ekkoráig száz köből búza; és annak bonificatióját miként kívánja? includált instantiájából bővebben meg fogja Kegyelmetek érteni. Ezen dolognak azért investigatióját Kegyelmetekre relegáltuk, hogy azt Kegyelmetek egyszersmind eligazítsa, etc.

133.

4. Aprilis, Agriac. Emerico Szent-Péteri, etc.

Ideérkezésünket adjuk tudtára, parancsolván: mivel itt egynéhány napokig való mulatásunk leszen, — a mi hírei lesznek, ide Egerben tudósítson bennünket, maga katonáiból azalatt oly postát erigálván, hogy tudósítási késedelem nélkül jöhessenek.

134.

5. Aprilis, Agriac. Francisco Rédey, etc. Ordines.

Nemzetes Vitézlő Rédey Ferencz General-Adjutant Hívünknek praesentibus parancsoltatik: Mivel Nemes Borsod Vármegyére már régtől fogva bizonyos búzabeli imposita, kassai praesidiumunknak szükségére volt felvetve, melynek mind ekkoráig administratiója, sok rendbeli parancsolatink után is, elhaladott: menjen legelőször is azon Nemes Vármegyében lévő Miskolcz várossában, megküldvén Nemzetes Vitézlő Szent-Péteri Imre Brigadéros és Colonellus Hívünknek parancsolatunkat, és a melléje pro assistentia rendelt hadakkal indifferenter, minden személyválogatás nélkül investigálja: kiknek mennyi verembeli, vagy más alkalmatosságaikban való életjek légyen? — és ha másként fel nem találtathatnának: hittel is azoknak megvallására s mutatására kényszerítse, kezdvén legelsőben is azon Nemes Vármegyének vice-ispánja, consequen-

ter más tisztei és egyéb lakosok — nemine excepto — vermeit szedetni, és valamit fog találni: felét gazdájának meghagyván, másik fele-részét azon városban és a körül való helységeken indiscriminatim találtató szekerekre rakassa, és Kassára Nemzetes Vitézlő Darvas Ferencz Districtualis-Commissarius Hívünk által melléje rendelendő commissariussal azonnal küldje, — másik fele-részét is conscribálván: kinél mennyi marad? s egyszersmind keményen inhibeálván, hogy továbbvaló dispositiónkig senki eladni ne merészelje. Kivétetnek mindazáltal ezen parancsolatunkból akármely hadi-tiszteink, kiknek életjek ezen conscriptiótúl és felszedettetéstül eximáltatik. Ideértettetik pedig nemcsak a búza, hanem a rozs és árpa is, — mellyeket is az hol nihent találják, rakassa fel és küldje el. Ezen parancsolatunkat pedig Miskolcz városában végbenvivén: hasonlóképpen cselekedjen Edelényben és több helységeken, — ideszámláltatván Szirma-Bessenyő és egyéb a táján lévő helyek, — praevia investigatione: hol miként volt a gabonának termése? Maga, felülemlyített Adjutant Hívünk, végbenvivén munkáját Miskolczon, és a meghagyandó életnek conscriptióját is magával elhozván, jöjjön udvarunkhoz, — egyéb helységeken ezen parancsolatunk mellett a rendelendő assistentiával való continuatióját hagyván melléje adjungált Nemzetes Vitézlő Bossányi János Hívüinkre, — bizattatván a dolognak serény és késedelem nélkül való effectuatiója dexteritássokra. Nec secus facturi, etc.

135.

Eadem. Vice-Comiti Comitatus Borsodiensis.

Sok rendbéli, mind szóval lett, mind levélbéli parancsolatunk s adhortatióink után, a midőn a Nemes Vármegye a kassai praesidium megprófontírozására rendelt gabonabéli subsidiumnak administratióját mindekkoráig húzta-halasztotta s vontatta, — továbbvaló halasztását a közönséges szükség nem engedvén: micsoda modalitással kívántuk admaturaltatni? a végre exmittált Generál-Adjutant és más Híveinknek adott parancsolatunk effectussából fogja Kegyelmed tapasztalni, így hozván az Haza közszüksége, melynek minden privatumoknál akármelly igaz hazafiánál is praeponáltatni kell,

Hogy successive azok, az kiknek vermeik most felszedetnek, proportionate bonificatiót vehessenek : szükséges lészen, hogy a Nemes Vármegye tegyen in gremio sui limitatiót, és azokat az kiknek gabonájok modo praevio vitetik, in proportione refundálja s bonificálja, etc. S jöllehet kinek-kinek fele-része találtató gabonájának pro sui necessitate meghagyatik : nem lészen szabad mindazáltal azt is továbbvaló dispositionkig eladatni, etc.

136.

Eudem. Vice-Comiti, Judicibus Nobilium, et reliquis Officialibus Inclyti Comitatus Marmaros.

Nos Franciscus, etc. Generosi, Egregii et Nobiles, Fideles Nobis Dilecti! Gyakori panaszsaibúl a Nemes Vármegyének informáltattunk, hogy ezen Nemes Vármegyében némellyek, Liber Baronatusságokat pro arbitrio akarván fundálni : magok jószágait a közönséges terehtől eximálni kívánják ; mely — a mint vesszük észre — éppen csak a Nemes Vármegye tiszteinek conniventájából és valamely particularis disgustusnak kerüléséből szokott megesni. Válaszolván a Nemes Vármegyének minapi levelére ezen materiában , — Kegyelmeteknek újokban kegyelmessen parancsoljuk, hogy a köztereh egyenlőképpen supportáltassék, s egyikének immunitatiójával a másika ne opprimáltassék, és ereje felett ne aggraváltassék : ezen dolgokban félretévén minden respectusokat és disgustáltatástúl való félelmet, a közönséges igazság és országunk törvényei szerint procedáljon ; mellyekre való reflexióval a Nemes Vármegyével közakarattúl a refractariusok ellen valaminemű statutumokat csinálанд Kegyelmetek : valamint a Nemes Vármegyének válaszoltunk, azon dolgokban manuteneálni és conserválni kívánjuk, — el sem kerülhetvén már ezen dologban Kegyelmetek, hogy vagy azokat, az kik az közönséges igazság ellen másokat opprimálni kívánnak, avagy pedig az igaz rendnek elmúlatásával magunkat ne disgustáljon ; mellyeknek egyikét szükség hogy Kegyelmetek elválassza, és a Nemes Vármegye dolgait necsak panaszszal, hanem effective orvosolja, etc.

Eadem. Polonis in Sarud.

Generosi, Egregii et Nobiles, Nobis Grati!

Salutem et Gratiae Nostrae Principalis benignam propensionem. Crebris de excessibus militis Poloni, incolarum lamentis et quaerelis molestati, inter alios de ijs, qui ad praesens in possessione Sarud existerent dislocati, incolae ejusdem loci humili cum instantia coram Nobis repraesentarunt, praeter profusam omnium pro victu naturalium pro arbitrio proprio dissipationem, ad praestationem potus cerevisiae, alias inter eosdem non reperibilis, sed e longinquo non sine magna molestia et sumptu adduci debentis, eosdem adigi, et ubi de excessibus apud Antesignanos inter eosdem constitutos injuriati suas deponerent quaerelas, non ut ijsdem remedium aliquod poneretur, quin ipsi etiam, qui ab ijs de ordine bono exemplo praeire deberent, — quod non mutari non possumus, — ijsdem implicantur exorbitantijs. Quare cum oppressiones extraordinariae militibus Nostris cujuscunque tandem nationis edictis et constitutionibus essent vetitae, neque permetteremus, ut Regnicolae ad praestationem potus, aromatum et aliarum vix aut e longinquo cum difficultate reperibilium rerum adigantur: praesentibus eosdem dehortandos et inhibendos esse duximus, Antesignanis et Officialibus in praefata possessione Sarud existentibus benigne intimantes, ut excessus coram ijsdem repraesentatos et repraesentandos effective complanare, alij vero ijsdem Officialibus juxta bonam regulam parere noverint, inlicentiosi aliter compesci velint. Coeterum iisdem Gratia Nostra Principali benigne propensi, manemus, etc.

Eadem. Francisco Berthótij, etc.

Vettük az Kegyelmed levelét az includált Kray Anna instantiájával együtt, kedvessen azért, hogy néhai Kray Jakab Hívünk árvái dolgát juttatja eszünkben; kikhez kegyes reflexióval kívánván lennünk, ámbár actu az ellenség birtokában legyenek is: az insinuált szöllőknek gondviselését azon árvák számára in forma tutoriali, — körül való collatiókat is inclu-

dáljuk, — felülemlyített nénjekre, oly conditióval, hogy azok-ról annak rendi szerint számot is adjon, bíztuk és concre-dáltuk.

139.

Eudem. Oeconomico Consilio.

Mivel néhai Kray Jakab Hívünk tokaji és tállyai hegyeinken való szöllelit elmaradott árvái számára, — ha szintén mostanság az ellenség között vadnak is, — kegyelmessen resolváltuk, oly formán, hogy azokat Bártfán lakos Kray Anna nevű nénjek per formam tutoratus coláltassa s administralja, s successive annak rendi szerint számot is adjon. Tudván azért, Kegyelmetek tiszti szerint más hasonlók-kal ezeket is confiscálta : praesentibus parancsoljuk, felül megírtt Kray Annának azon szölloket az említett conditióval assignálja, etc.

140.

Ludislaw Bajj.

Gyulai Mihály és Somai László Nemes-Companiánkbeli Híveink, — kik már alkalmas időtül fogva bizonyos excessusokért raboskodnak, — alázatos instantiájokkal recurrálván hozzánk, szabadulásokat kegyelmessen resolváltuk. Kegyelmednek azért praesentibus parancsoljuk : bocsássa el őket, és küldje oldalunk mellé.

141.

8. Aprilis, Agriac. Ordines.

Gróff Eszterhas Dániel Generális-Mezei-Marschall-Lo-cumtenensünknek és Senator Űrnak praesentibus intimáltatik, hogy e tájon directiója s keze alatt lévő Csajági, Berthóty, és Limprecht ezreinkbeli hajdúságot, nemkülömben a praesidia-riusok közzül a szolnokiakat száz számra completültatván, egy tiszttel küldje halasztás nélkül oldalunk mellett levő táborunkban. Nec secus facturus. Datum, etc.

142.

Eudem. Incltyto Comitatu Borsod.

Mind Nemzetes Vitézlő Darvas Ferencz Districtualis-Commissarius Hívünk repraesentatiójából, mind Kegyelmetek Vármegyéjében dislocált exulans Híveinknek sűrű panasz-

szaikból infirmáltatunk, hogy a Nemes Vármegye in gremio sui minden assignatariusoknak alimentatióját suspendálván, azokat praecise magunktól extrahálandó assignatiókra relegálja, és interea justum obtingenseket denegálja. Ámbár azért Kegyelmetek vice-ispányja mellettünk létele alkalmatosságával resolváltuk mind azt, hogy számot fogunk venni Districtualis- és más assignans Commissarius Híveinktől kiadott assignatióikról, és azok által, a mellyeket indebite assignáltak, satisfactiót is tétetni kívánunk, — exulans Híveinket pedig serio conscribáltatván, magunk fogjuk declarálnunk: kiknek mennyi személyekre maradjon fenn alimentáltatások? — nem járt mindazáltal elménk ott semmiképpen, hogy azon assignatiók in toto abrogáltatván, újabbaknak magunk által kiadásával és exulans Híveinknek sok panaszszáival hozzánk való recursusokkal alkalmatlankodtassunk. Placidálván azért mind szóval, mind minapi levélbeli resolúciónkkal mindazoknak továbbvaló intertentiójokat: azon levelünkben declarált modalitas szerint parancsoltunk vala felülemlyített Darvas Ferencz Hívünknek is azoknak a Nemes Vármegyében való accommodatiójokról; mivel mindazáltal a Nemes Vármegye vagy másként interpretálta, vagy érteni nem kívánta mind a Nemes Vármegyének írott levelünket, mind megírtt Darvas Ferencz Hívünknek kiadott s Kegyelmetekkel is communicált parancsolatunkat: újobban is intimáljuk, mindazokat minden exceptio nélkül mindaddiglan alimentáltassa míglen azoknak helyes conscriptiója végbenmenvén, magunk declarálni fogjuk: kiknek mennyiben maradjon meg további intertentiójok? Azalatt pedig ne adasson a Nemes Vármegye továbbvaló panaszszokra okot, — azt kívánván az egymáshoz való szeretetnek regulája is.

Nemzetes Vitézlő Péli Nagy András Hívünk dolgában az includált Deutrum szerint suo modo et ordine inquiráltasson a Nemes Vármegye, és ha a tolvajoknak nyomában akadna, incaptiváltassa.

143.

Eadem. Francisco Darvas.

Mind Kegyelmed repraesentatiójából, mind Nemes Borsod Vármegyében dislocált exulans Híveink alázáatos instan-

tiáikból azoknak alimentatiójoknak suspensiójokról informáltatván : azon dolgot miképpen placidáltuk? a Nemes Vármegyének lett intimatióinknak includált párjából meg fogja Kegyelmed érteni; mellyet — tudhassa magát miként dirigálni, — a végre communicálunk Kegyelmeddel.

Tekintetes Nagyságos Zay András lovas-granatéros-regimentünknek Colonellussa maga regimentiből feles megbomlott fegyvert hagyván Egerben : azoknak reparáltatását Kegyelmednek committáljuk, olyformán, hogy a mesterembereket magához hivatván, velek alkudjon meg, és csináltatásokat adurgeálja, hogy mennélhamarább elkészülhessenek; kik is munkájokról infallibiliter contentáltatni fognak. — Nemzetes Vitézlő Péli Nagy András Hívünknek a Commissariatusságnak kölesön adott búzájának egy részét, — a mennyire a mostani szükség engedi, — Kegyelmed térítse meg, azt is praesentibus committáljuk.

144.

Eadem. Comiti Nicolao Bercsényi, etc.

Tekintetes Nemzetes Vitézlő Beniczky László Senator úr micsoda instantiával folyamodott hozzánk, praesentibus includáljuk; minthogy penig segítségével közelebbvaló módot nem látunk, hanemha Kegyelmed az murányi dominium jövedelméből succurrál, és azt az Oeconomicum meg fogja téríteni: tessék azért Kegyelmednek háromszáz forintokról említett Senator úr részére commissiót adni, — refundáltatván magának az Oeconomicum Consilium által, etc.

145.

Eadem. Generali Alexandro Károlyi, etc.

Nemes Nógrád Vármegyéből az ellenség előtt kinyomúlt Híveink között exuláló Nemzetes Vitézlő Szilassy György Hívünk miképpen károsíttatott meg belső értéke és levelei felvételében, Kókai Márton Kapitány egyik hadnagya által, — includált instantiájából bővebben fog Kegyelmed informáltatni. Hogy azért hűségeskedése mellett ebben meg ne károsodjon, és ezen jószága ne distraháltassék: Kegyelmed emlí-

tett Kókai Márton Kapitány Hívünknek injungálja, tegyen ezen instansnak teljes contentumot és satisfactiót, --- méltatlanul esvén ezen megkárosíttatása. Etc., etc.

146.

Eadem. Emerico Szent-Péteri, etc.

Miképpen károsíttattak meg a gyöngyösi mészárosok Kegyelmed ezrebeli katonák által, — az accludált instantiából bővebben fog Kegyelmed informáltatni. Intimáltatik azért Kegyelmednek: investigálván ezen dolgot, és úgy comperiálván, a mint exponáltatik, tegyen az instansoknak teljes contentumot és satisfactiót, hogy újabb panaszszal hozzánkvaló recursusra okok ne adattassék, etc.

147.

Eadem. Instructio pro Fidei Nostro Generoso Joanne Korponay.

Említett Hívünk Méltóságos Főgenerális és Locumtenensünk Gróff Bercsenyi Miklós úr által a végre küldettétvén e tájékára, hogy ezen Tisza-Duna között való tractusban akár már régtől fogvást hűségünkön kívül levők, akár újonnan a Confoederatiótól elállott hitiszegettek valamely, minden névvel nevezendő ingó és ingatlan jószágait, szarvasmarkáikat, szölleiket, vetéseiket és vermes életjeket talál, confiscálja, — nem érkezhetvén az Oeconomicum Consiliumunk, távolyléte nézve, ezeknek investigatiójára; jóllehet, említett Generális úrtól — reméljük, — vett teljes instructiót, mely mellett ekkoráig is munkához kellett volna fognia s látnia, azt mindazáltal ekkoráig halasztván, újobban parancsoljuk kegyelmessen: időhalasztás (nélkül) lásson dolgához.

Kezdje pedig munkáját legelőször is Egerben, az holott vigyázzon mindazáltal arra, hogy Méltóságos Egri Püspök és Senator Telekessi István úr jurisdictiójában valamiként ne invioláljon, kivált maga földén lévő szölleknek dolgában, — hanemha találatnának azok között valamely a Confoederatió kívül levőknek, avagy attúl elpártoltaknak szabad szölleik, az mineműeket szabadossan confiscálhat.

Holott elvégezvén per inquisitiones, hasonlóképpen procedáljon Gyöngyösön. Hatvanban, és más Nemes Heves vármegyei helységeken, nemkülömben Borsodban, a Jászságban s Künságban, Pestben, és Nógrádnak is azon részében, az hol az ellenség miatt szabadon véghezviheti.

Ha mi vermes életet és marhákat fog találni: mindazokat szállíttassa az egri magazinunk szükségére, — bennünket mind arrúl s mind egyéb confiscálandó ingó és ingatlan jószágok iránt genuine informálván.

A szállóket penig úgy coláltassa, s egyszersmind a vetéseket annak idejében betakaríttassa, és mindenképpen úgy oeconomizáltasson, hogy azokrúl annak idejében illendő számot is adhasson: mert ha mit negligentíájából elmúlatna, annak compensatiójára s bonificatiójára is köteleztetni fog; bízáttatván egyebek felül megírtt Hívünk dexteritássára, és az haza közjavára dirigálandó serénykedéssére. Etc., etc.

148.

11. Aprilis, Kisér. Francisco Darvas, etc.

Feles zsákokra lévén szükségünk: hogy Kegyelmed mindazokat, a melyek a magazinum mellett taláztatnak, és azon kívül is mennél feleslebbet szerezhet, időhalasztás nélkül hozzánk szállítsa, — praesentibus parancsoltatik, etc.

149.

Eadem. Adamo Bácsmegyei, etc.

Ex literis Fidelitatis Vestrae 29-na praeteriti Marty Cassovia datatis informamur, tentorium juxta datam sibi commissionem ac transmissam delineationem jam appromptari fecisse. Quare praesentibus benigne committendum duximus, usque dum magister tentoriorum Nostrorum eorum ex mandato Nostro se contulerit: Fidelitas Vestra in loco conservare, globum vero superiorem de cupro adaptari facere, — difficultates autem circa domum armamentariam ac defectus Artilleristicos, Illustrissimo Comiti Nicolao Bercsenyi de Székess. Supremo-Generali et Locumtenenti Nostro, ad praesens Cassoviae subsistenti, repraesentare noverit. Coeterum, etc.

150.

12. Aprilis, ibidem. Raphaeli Szent-Iványi, etc.

Micsoda difficultas interveniált az Kegyelmednek committált actióknak s együtt járó certificatióknak dolgában : Kegyelmed leveléből megértettük ; jóllehet azért az Kegyelmed által citált 12-ik Titulusnak 3-ik és 11-ik Articulussai-ban semmi olyas difformitas nincsen, melly akár a harmadik Articulus szerint cum specie facti ex testium fassionibus eruenda, akár az utánna való 11-ik Articulus mellett, suppressis nominibus cum transmissione testium fassionum ment volna végben, valami nehéz difficultást tehetett volna : mindazáltal minthogy az utólbi Articulusban láttatik prima specie valamivel többnek lenni, — hogy vagy újonnan a törvényt emendálni ne mondattathassunk, avagy valami exceptióra való ansa fenn ne maradjon : conformálja magát Kegyelmed egészszen az utólbi Articulushoz, etc.

151.

Eadem. Commissio.

Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hadi-Cassírer Hívünknek praesentibus committáltatik : adjon Nemzetes Vitézlő Móricz Antal Companiás-Kapitány Hívünknek száz tallérokat, id est flor. Rh. 150, — magát desuper quietáltatván, etc.

152.

Eadem. Francisco Darvas.

Az Tisza- s Duna-közi fiscalitásoknak investigatióját s administratióját committálván kegyelmessen Nemzetes Vitézlő Korponai János Hívünknek : a midőn ezen hivatalja végbenvitelében a magazinum mellett lészen, — úgy mindazáltal : egy végben harmadnapnál tovább helyben ne légyen, — hogy Kegyelmed húsát, kenyerét ad effectivum statum kiadassa, praesentibus Kegyelmednek committáljuk, etc.

153.

Eadem. Stephano Fáj.

Informáltatván Pelargus János gyalog tiszt Hívünk által, hogy Murány táján némely helységeekben találtatnék

bizonyos mundérnak való posztó letéve, — kihezképpest Kegyelmednek praesentibus committáltatik: tülle bővebb declarationiót vévén, és a dolognak voltaképpen végére járván, kereszen securitássáruól oly módot, hogy a várban felvitethesse, és bennünket informálván, továbbvaló dispositionkig conserválja, hogy a midőn parancsolatunkat veendi: említett Hívünk mellett való hajdúságnak, — ha még más hadaink számára nem deputáltatott volna, — avagy egyéb hadainknak assignálhassa, etc.

154.

Eadem. (Joanni Pelargus.)

Levelünk exhibeáló Nemzetes Vitézlő Pelargus János gyalog-tiszt Hívünknek kegyelmessen parancsoljuk, hogy Murányvára táján levő helységekben a mely zászlók és kardok találtatnak: azokat, — jól végére járván a dolognak, és oly okossan bánván a dologgal, hogy valamely izgága-csinálással kárt ne tegyenek, hanem egész securitásra vigyázzanak, — maga hajdúival vegye kézhez, és a kardokból annyit, a mennyire mostanság szüksége lészen, hajdúinak meghagyván, a többit, míg tudniillik azon hajdúknak számát szaporíthatja, pro conservatione vigyék be Murányvárában, a zászlókat pedig hozzák ide táborunkban. Parancsoljuk azért mindazoknak, az kiknek kezek alatt az említett fegyver és zászlók lesznek: e végre kibocsáttatott Hívünknek ismervén, — tétovázás nélkül, cum omni securitate assignálják, magokat desuper quietáltatván, s különben sem cselekedvén, etc.

155.

Eadem. Francisco Darvas, etc.

Recurrálván hozzánk alázatos instantiájokkal Dunántúl való tizennegy, hűségeskedések és az Haza szolgálatja mellett rabságot viselt és abból nem régen szabadult fegyverviselő Híveink, valamely felsegíttetések iránt, — kiknek neveiket accludálva megküldöttük, — Kegyelmednek praesentibus committáltatik: csináltasson számokra abábúl köntöst.

156.

13. Aprilis, ibidem. Generali Danieli Eszterhassi, etc.

Mirül instáljon előttünk Nagy Gergely Hívünk, az includált instantiájából meg fogja Kegyelmed bővebben érteni. Ha így vagyon a dolog, a mint exponáltatik, hogy az instansnak illendő satisfactiója legyen, méltónak ítéljük; azért is investigatióját és, comperta rei veritate, contentáltatását Kegyelmedre delegálván, — praesentibus intimáljuk, etc.

157.

Eadem. Christophoro Stösszel.

Esvén értésünkre szabad-hajdúság hadnagya Gál Péter Hívünknek Gyöngyöshöz érkezése, Kegyelmednek parancsoltatik: vévén ezen levelünket, azonnal küldje mellette való hajdúival együtt oldalunk mellett való táborunkban, etc.

158.

Eadem. Francisco Szluha.

Nemes Vitézlő Pázmány György alkalmas időig Dániel Zsigmond ezere mellett voluntírról szolgálván, az elmúlt őszszel Nagy-Győrnél elfogatott; szabadíttatása iránt alázatos instantiájával hozzánk recurrálván: hogy Kegyelmed a cartellával való munkájából ezen instans Hívünknek rabságából menekedését ki ne hagyja, — praesentibus akartuk committálnunk, etc.

159.

Eadem. Commissio.

Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hadi-Cassírer Hívünknek praesentibus committáltatik: adjon hadnagy Boros László Hívünknek hatvan német forintokat, id est flor. Rhen. 60, magát desuper quietáltatván, etc.

160.

14. Aprilis, ibidem. Francisco Darvas, etc.

Vettük az Kegyelmed 11. praesentis datált levelét; melyre nézve megparancsoltuk Tekintetes Nagyságos Zay András Colonellusunknak, hogy a mundér csináltatása végett expedíált tisztit revocálja, — látván magunk ottlétit szükségte-

lennek. A pantallérre való horgokat pedig Kegyelmed készíttesse el, ha párját tíz garasért megcsinálják, — melynek formáját miképpen kellessék készíttetni? említett Zay András Obrsterünk maga tiszti által megküldötte; holott pedig tíz garassal párját véghez nem vihetné, — bennünket informáljon, etc.

161.

Eadem. Commissio.

Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hadi-Cassírer Hívünk adjon Tekintetes Nagyságos Zay András Colonellus regimenteli némely tiszteknek contentatiójára száznegyvennyolcz Rhénes forintokat, id est flor. Rhen. 148, magát desuper quietáltatván. Etc., etc.

162.

Eadem. Commissio.

Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár adjon komorníknunk kezében 200 Rhénes forintokat, mellyeket successive nekie bonificálni fog, etc.

163.

Eadem.

Committáltatik Balogh Gáspárnak, hogy a Scharier regimentit anticipative pro Majo exolválja.

164.

Eadem. Ordines.

Nemzetes Vitézlő Sötér Tamás Colonellus adjon Nagy Gábor Generális-Adjutant mellé, — ki bizonyos pénzbeli restantiáknak exactiójára kiküldetett — maga ezeréből 100 katonákat, rendelvén melléje fő- és vice-hadnagyokat, etc.

165.

17. Aprilis, Kisér. Danieli Eszterhassi, etc.

Hangossi Imre és Hammer alázatosan instálván: mivel nem criminalis casusban fogattattanak meg, az ünnepekbeli devotióra őket a templomban annak rendi szerint admitálja, etc.

19. Aprilis, *ibidem. Nicolao Prinyi, etc.*

Csudálkozással esik értentünk, hogy noha Kegyelmed az egri praesidiumban úgy vagyon praeficiálva, hogy mindenekre vigyázzván, bennünket úntalan a dolgokról informálna, — most penig nem Kegyelmedtől, hanem másoktól esik értentünk, hogy a kóborló némely labanczság már Sirok várában is beférkezett volna; mivel penig az Eger várához igen közel esik: Kegyelmednek azoknak onnan exturbatióját úgy committáljuk, hogy a dolognak serényebb és hasznossabb végbenvitelére maga Nemzetes Vitézlő Rétey Ferencz Kapitány Hívünk ehhez elegendő hajdúsággal kimenvén, azon légyen: onnat őket kiverhesse, és azon kóborlóknak excursiójuk impediáltassék. Mivel penig a somoskőieknek kívül lappangások tovább is extendáltatik, — Kegyelmednek azt is committáljuk: előbbeni kiküldött tisztre keményen reáírjon, miért ekkorúig is semmit nem próbáltanak? — másként, ha tovább is ily könnyen s remisse fogják magokat viselni, kemény számadásokban fog ezen dolog járni. etc.

20. Aprilis, *Kisér. Paulo Gyürky, etc.*

Tekintetes Nemzetes Vitézlő Gerhárdt György Senator úr és Radvánszky János Híveinkkel már alkalmas időktől fogva lévén bizonyos privata differentiája Nemzetes Vitézlő Sréter János Hívünknek, — ki is nem annak rendi szerint, sőt illetlen útakon kívánja dolgát folytatni, és magának tilalmas vindictát tenni; melyről jóllehet már magunk is említett Sréter János Hívünket megfeddettünk, és ezelőtt Kegyelmednek is intimáltuk, hogy magát közbentéven, a feleket pro contento ab utrinque hozza öszve, az injuriált félnek contentumával: azon leveleink mellett miként procedált mindazáltal, s mit effectuálhatott? mindekkorúig informatióját nem vehettük. Újlag panaszszal hozzánkvaló recursusra adattatván felül megírtt Gerhárdt György Senator urnak oka. — veszszük eszünkben: nemhogy előbbeni praemonitióknak lett

volna foganatja, hanem azon privatus rancor tovább is gyulad, és nevededik; arra való nézve Kegyelmednek kívántuk iterato intimálnunk, mint mindkét félnek jóakarójának, — nem engedhetvén akármely Senator úri hivatalban levőknek efféle helytelen injuriáltatássokat, — nevünkkel említett Sréter János Hívünket serio intse meg: tovább efféléktől desistáljon, ne is tartsa a megírtt Senator urat, senatorságbeli hivataljához képeest, magával egy karban s mértékben helyzetetettnek lenni, hogy praetextuose formált vindictát in privato tehessen, — egyébaránt is senkinek hatalmában nem lévén, hogy maga magának bírása legyen, ő Kegyelmének is semmiképpen meg nem engedhetjük. Kihezképeest is Kegyelmed ezen levelünket vévén, és az intimált praemonitiót nevünkkel végbenvívén, maga is teljes igyekezettel légyen azon: complanáltathassék placidioribus (medijs) és az felül megírtt Senator és Thesaurarius uraknak contentumával és az alattomban való gyűlölségből származott további bosszútételeken való fennhagyással, — bennünket mindenekről voltaképpen informálván. A contentumot pedig értse Kegyelmed cum deprecatione partium laesarum. Etc., etc.

168.

22. Aprilis, Szög. Emerico Szent-Péteri, etc.

Nemes Gömör Vármegyében, Serke táján, portásai által a tábor szükségére szedessen vagy kétszáz kaszát s mennél több pányvakötelet, s küldje ide a táborban, nem várván, hogy kétszáz számra completálhassa, etc.

169.

24. Aprilis Szög. Nicolao Eötvös, etc.

Tekintetes Nagyságos Gróff Teleki Mihály Colonellusunk ezere kifizettetésére anticipáltatván még az elmúlt Februarius havának elein ezer Rhénes forintokat, oly assecuratiójára Tekintetes Nagyságos Károlyi Sándor úr Generális-Mezei-Marschallusunknak, hogy még akkor Kegyelmed által azon pénz actu collectáltatott, avagy már készen is levő tiszántúli cassából az mellettünk levő hadi-cassánknak refundáltassék; arra való nézve, az itt való szükségre Nemes Debreczen Vá-

rossa lakossai Izsáki János és Pap-Szőcs János Híveinktől vásároltatván ezer Rhénes forintokért borokat, — praesentibus Kegyelmednek parancsoljuk : ezen commissiónkat vévén, a felül megírtt úton accipiált ezer Rhénes forintokat azon debreczeni lakosoknak minden kérdés nélkül exolválja, imputálván azon ezrünknek obtingensiben. Mely iránt, ímé, Kegyelmednek az assignatiót és a regiment vészérül való quietantiát is, a következő computusra nézve, megküldöttük. Etc., etc.

170.

Eadem. Joanni Majos.

Már ennekelőtte is az fegyverviselés alól kegyelmessen eximálván Tekintetes Nagyságos Prinyi János Fő-bejárónk királyházi udvarbíráját Lessenyei Nagy Imre Hívünket, — repraesentáltatik pengig előttünk : Kegyelmed által mostanság is a felülésre kényszerítettik. Parancsoljuk azért Kegyelmednek praesentibus : előbbeni kegyelmes exemptiónk mellett meghagyván, tovább ne légyen Kegyelmedtől vagy arra rendelő embereitől háborgattatás s kényszerítettése, etc.

171.

Eadem. Nicolao Prinyi, etc.

Az idevaló szükségekre nézve hogy Kegyelmed ezen levelünket vévén, minden halasztás nélkül kocsikat hajtatván az közel való helységekről, — vagy ha másunнан oly hertelen nem lehetne, Egerbül, nem gondolván vele : akárkié légyen, — küldjön ide táborunkban ötven ást, ötven kapát, és ugyanannyi taligát. Etc., etc.

172.

Eadem. Michaeli Csúky, etc.

Mostanság reducáltatván némely regimenseinket : a többi között Méltóságos Gróff Eszterhás Antal Generális-Mezei-Marschallus úr regimentjéhez applicáltattuk Forgách és Gyürky Pál urak ezreit. Kegyelmed azért, a midőn említett Generális-Mezei-Marschallusunk által requiráltatni fog : azon ezrekből maga mellett valókat assignálja arra kiküldendő tisztnek, — mehessen véghez annak rendi szerint az elkezdett reductio, etc.

173.

25. (Aprilis) Ibidem.

In simili Comiti Stephano Csáky, etc.

174.

Eadem. Comiti Michaëli Csáky, etc.

Néhai Horváth István megmaradott özvegye alázatos instantiája által recurrált hozzánk, és a mellett árvái dativus tütora s curatora is, Nemzetes Vitézlő Dévai Pál Hívünk, informál bennünket, hogy a mely megmaradott portékája rész szerint pénzre fordított, rész szerint még in natura kezénél megvagyon: pium és más rendbeli legatuminak és adósságnak complanatiójára is alig sufficiál, — nemhogy az árvák következő subsistentiájára valami oly capitalis maradna, melynek fructussábúl lehetne nekik succurrálni s prospiciálni, hanemha az Kegyelmed által felvett capitalis summa is felül-említett dativus tütör kezéhez fog resignáltatni. Akarván azért az említett özvegynek és árváinak alázatos instantiájoknak, — mely szerint azon Kegyelmed által felvett summa pénznek securitássáruál kívánnak bizonyosok lenni, — kegyelmessen annuálnunk, kellett Kegyelmednek praesentibus intímálnunk: azon felvett summa pénzt resignálja megírtt Dévai Pál Hívünknek, mint már egyszer Kegyelmed projectuma szerint is azon árváknak s javaiknak általunk kegyelmessen declarált dativus tütörának s curatorának, — hogy az által oeconomizálván, jövedelmébül az árvák subsistálhassanak és az capitalis számokra jövendőre megmaradhasson, az özvegy is, a mi testamentaliter illeti őtet, kezéhez vehesse, nemkülömben a legatariusok és adóssak ex integro contentáltathassanak, — azt hozván magával a tütorságbéli hivatal, törvény és a közönséges igazság. Etc., etc.

175.

27. Aprilis, Szeg. Generali Danieli Eszterhassy, etc.

Mirül instáljanak előttünk Nemzetes Vitézlő Szabó Mojzsés és Horváth István hadi tiszt Híveink: az includált instantiájokból, és magok bővebb declaratiójábúl is meg fogja ért-

hetni Kegyelmed ; mely dolognak jóllehet eligazítása törvényes processust illetne : mivel mindazáltal a mostani hadakozó idő az illetén hosszú processusokban akadályt tészén, instans Híveinknek is hadi kötelességek mellett az Haza szolgálatjában kelletvén foglalatoskodniok, annak folytatására — mind hivataljokbeli kötelességekre, mind az forumuak impedimentumára nézve — módot nem látván, akartuk Kegyelmednek praesentibus intimálnunk : az feleket maga eleiben hivatván, és a törvényes processusnak hosszas, galibás és költséges folytatását eleikben adván, s annak kétséges kimenetelit is declarálván, — munkálódjon abban : amicabiliter őket ebben való dexteritással szerint megalkudtathassa s öszvehozhassa. Mely is hahogy éppen nem succedálhatna, hogy a praetendált jóknak medio tempore meglehető distractiójával instans Híveink meg ne károsíttathassanak, s következendőképpen ahhoz való juthatások ne praecludáltassék : Kegyelmed per formam sequestri, usque ad futuram revisionem, kezét reá is tegye, s bennünket circumstantialiter informáljon, — hogy consequenter ezt követő relegationkból valamely félnek injuriáltatása nélkül judicialiter decidáltathassuk, etc.

176.

Eadem. Francisco Durvas, etc.

Micsoda szükséges requisitumok kívántassanak grana-déros-süvegeknek elkészíttetéséhez, az includált listából meg fogja Kegyelmed érteni ; hogy azért Kegyelmed mindezeket késedelem nélkül megszereztetvén, hovahamarebb táborunkban küldje, — praesentibus committáljuk, etc.

177.

28. Aprilis, Szegh. Georgio Gerhárdt, etc.

Egerből 26. praesentis datált Kegyelmed levelét az inclusával együtt elvettük. A mi Kegyelmetek cselédjének Nemes Zemlén Vármegyében és Munkács táján való accommodatióját illeti : oldalunk mellett continuuskodása alkalmatosságával experiálván maga is Kegyelmed, hogy távullétünkre nézve a belső Nemes Vármegyék dolgaiban nem lehetvén magunknak dispositiót tennünk, azokat bíztuk Méltóságos Főgenerális és

Locumtenens Székessi Gróff Bercsényi Miklós úrra, — kinek is jobban constálván azon Nemes Vármegyéknek dolga: subsistentiájok iránt szükséges Kegyelmednek is requirálni s magát ott insinualni. A midőn pedig ügyünk arra jutna, hogy Kegyelmetek cselédjének Munkácsban de necesse bé kellene szorúlni, — melyet a minthogy jó Istenünk túllünk távoztasson, kívánjuk, úgy kegyelmességében annak röllünk elháríttatása iránt jó reménségünk vagyon, — magunkébúl is kívánunk Kegyelmeteknek succurrálnunk, etc.

178.

Eadem. Comiti Nicolao Bercsényi, etc.

A romhányi harczon alkalmas megsebesített vitézlő rendnek gyógyíttatásában foglalatostokdván Tekintetes Nagyságos Prínyi Miklós Brigadéros és egi Főcommendans Hívünk ezrebeli borbélyok: ezen munkájok iránt contentatiójokrúl való alkut committáltuk vala Nemzetes Vitézlő Darvas Ferencz Districtualis-Commissarius Hívünknek; mely is meg-lévén, kifizettetések iránt újabb alázatos instantiával folyamodtanak hozzánk. Mivel pedig a Kegyelmetek által tett dispositiókbúl és transmittált munkájábúl tapasztoltuk, hogy a praesidiumoknak kifizetésére legyen determinált fundus: arra való nézve dolgokat relegáltuk Kegyelmedre, hogy a regiment borbélyainak az ezer mellett járván fizetések, — ezen fáradságok jutalma is ugyan az ezer cassájábúl teljen ki, tegyen Kegyelmed oly dispositiót. Ámbár pedig az a difficultas occurálhasson, hogy nemcsak azon regiment, hanem mások sebesseinek gyógyítása körül is foglalatostokdvanak: könnyebb léssen mindazáltal az ezerek, — mely individualiter igen kevésre fog menni, — ezt a subtractiót elszenyvedni, hogysen a borbélyok munkájának minden bonificatio nélkül maradni, etc.

179.

Eadem.

Két commissio Somody Péter uramra. Egyikében parancsoltatott: adjon Fogarasinak erga refusionem kétszáz Rhénes forintot; — másikában pedig: Generális Eszterhás Antal úrnak adjon tizenharmadfél akó bort.

180.

Eadem. Nicolao Prinyi, etc.

Nemzetes Vitézlő Darvas Ferencz Districtualis-Commisarius Hívünk alázatos instantiájával recurrált hozzánk, hogy, ha magával a szükség az ellenség motussira netalántán kívánná: kevésszámú cselédjeinek lehessen az várban subsistentiája, — nem kívánván azzal a magazinumot fogyatni, hanem jó eleve subsistentiájokrúl dispositiót tenni. Arra való nézve Kegyelmednek praesentibus committáljuk: mutasson valamely alkalmatosságot számára; holott penig készen nem találtnék, avagy csak oly helyet, az hol a magának — szükségnek idején való translatióra mature helyet készítettvén, — kívánató provisióját is beszállíthassa, etc.

181.

Eadem. Francisco Darvas, etc.

Nemes Vitézlő Szalatnai András Hívünk alázatos instantiájával folyamodik hozzánk: a magazinum mellé Kürüre Kegyelmed által lett rendeltésétül, szemeire való megromlására és nyavalyájának curáltatására nézve kegyelmessen enodálnánk. Így találtnván azért a dolog, — hogy Kegyelmed mást rendeljen helyében, praesentibus committáljuk, egyébaránt bennünket a dologrúl informálván, etc.

182.

Eadem. Emerico Szent-Péteri.

Vettük Kegyelmed levelét, melyben bennünket hadának megszállédeése felül tudósít; mivel penig már a Dunántúl való hadaink a tájárúl eljöttenek: reménljük, hogy ekkoráig is naponkint fognak szaporodni, — mellyeknek egybenszedése iránt mi patenst is küldöttünk Kegyelmed egy tisztinek, kit arra alkalmatosnak ítélend. Nemzetes Vitézlő Deák Ferencz Kapitány Hívünknek penig csak oly patensi lévén, hogy az kik ezelőtt is hajdúvárosiak voltanak, azokat fogadhassa maga mellé: megparancsoltuk, másoknak magához vételétül desis-

táljon, de regula másként is az ollyakat szükség lévén kiadni ; nemkülömben meghagyván azt is : maga katonáit contrahálja, és az ellenség motussira vígyázzon. Etc., etc. *)

183.

1710. 28. Aprilis, Szegh. Vice-Comiti Comitatus Maramarosiensis, etc.

Franciscus, etc. Micsoda injuriáltatások iránt recurráltanak hozzánk Nemzetes Vitézlő Magyar-Peterdi Lugossy István, úgy iffjabbik Sarmasági Zsigmond és Galgai Rácز Péter erdélyi exulans Híveink, nemkülömben Nemzetes Pogány Christina, néhai idősb Sarmasági Zsigmond megmaradott özvegye, — includált alázatos instantiájokból meg fogja Kegyelmed bővebben érteni ; mellyeknek orvoslásában nem kívánunk ugyan a törvénynek rendes folyása ellen semmi újítást inducálnunk, hanem azokat szokott folyamatra s az törvényes processusra relegáltuk : Kegyelmednek mindazáltal kegyelmessen parancsoljuk, hogy mind az két rendbeli állapotokat minden időzés és halogatás nélkül, avagy akármely szín és praetextus alatt továbbra való vontatás kívül revideálja, és az injuriált feleknek illendő satisfactiót tegyen és tétessen ; — másként, ha ezen kegyelmes parancsolatunk ellen ezután is húzni s halasztani merészelné, és az injuriáltatott instans Híveinknek újabb hozzánk való recursusára okot adna : mindezek magának fognak imputáltatni, és Kegyelmed előttünk arról kemény számadással fog tartozni. Etc., etc.

184.

Eadem. Adamo Vay, etc.

Nemzetes Vitézlő Magyar-Peterdi Lugossy István egy részről, más részről penig iffjabbik Sarmasági Zsigmond és Galgai Rácз Péter erdélyi exulans Híveink, — úgy Nemzetes Pogány Christina, néhai idősb Sarmasági Zsigmond meghagyatott özvegye, micsoda injuriáltatásokról való panaszokkal alázatosan recurráltanak hozzánk, és azoknak időzés

---

*) Eddig a Kántor István kezével írt „Minutae Bellicae“ N. betűvel jelölt, negyedik füzete.

és halogatás nélkül Nemes Máramaros Vármegye vice-ispánjának revisiójok és az injuriált feleknek törvényes satisfactiójok iránt kegyelmessen miként parancsoltunk, — az includált párokból bővebben fog Kegyelmed informáltatni. Hogy azért ezen dolgoknak decisiója tovább is ne vontattassék, és ezután is panaszszal hozzánk újabb recursusra ok ne adattassék: Kegyelmed is azon vice-ispán Hívünket urgeálja, és hovahamarább való admaturatióját premálja.

Miképpen panaszolkodjanak penig Nemes Szattmár és Ugocsa vármegyékben dislocált exulans Híveink alázatos instantiáik által quártélyoknak denegatiójárúl és subtractiójárúl, — azokat is inclusive Kegyelmednek transmittáljuk; melyeknek, a lakosoknak is elszegényedését és az tavalyi terméketlenséget reflexióban vévén, ex integro való bonificatióját jöllehet nem resolválhattuk, — ellenben hogy teljességgel helyes kívánságoktól elessenek s megfosztassanak, abban sem annuálhatunk. Kegyelmed azért közép-útán járván, s mindkét félt maga eleiben idézvén, alkudtassa meg amicabiliter: quid pro quo lehessen denegált quártélyaik iránt bonificatiójok, — bízván azt egészen Kegyelmed dexteritássára, úgy, hogy feletőbb a lakos szegénység se aggraváltassék, ezeknek is valami consolatiója lehessen.

Nemzetes Vitézlő Jósika Dániel Hívünknek tovább a minemű casussa interveniált Nemes Máramaros Vármegyével, avagy — a mint felteszi, — valamely tagjaival: instálván előtünk, azon állapotnak revesiójára bírót denominálnánk; mivel mint hadi személynek dolga másként is Kegyelmedet, azon földnek s magának is commandóját illet, annak törvényes decisióját — servatis de jure servandis, — praesentibus Kegyelmedre delegálván, committáljuk.

Erdélyi bujdosó Híveink alázatos instantiájokra a két Oláhországban való kimeneteleket miképpen placidáltuk kegyelmessen: a bujdosó Híveinknek in communi adott válaszunkból, — melynek pariaját praesentibus accludáltuk, — bővebben meg fogja érteni Kegyelmed. Relegáltuk egyszersmind Kegyelmedre, hogy, ha kik találtatnának újabban, a kik cselédjeiket kívánnák transponálni: Kegyelmed adhasson nekik passust, observálván, hogy a kik Tanács-urak, Főispánok s

Tabla-fiai, — azoknak személyekben kimeneteleket nem resolváltuk, hanem csak cselédjeinek; az alacson rendűebbeknek is penig passusaikat Kegyelmed úgy stilizálja: ha kik személyekben cselédjeiket kikísírnék is, — azon passus mellett vissza is jűjjenek hűségünkre és az Haza szolgálatjára. Etc., etc.

185.

Eadem. Ladislao Bánffy. Etc., etc.

Az Kegyelmed négy karból álló instantiája kezünkhöz deveniált; melyekre praesentibus válaszolni s kegyelmessen resolválni kívánván: legelőször is előttünk forogván eddig viselt Kegyelmed dicséretes hűségeskedése, és az Haza szereteti mellett állhatatos resolútióból származott hasznos szolgálatja, — a midőn maga cselédinek Moldvában való transpositiója, és hogy tévelygésben levő jószágát annál alkalmatossabban kikereshesse, magának is oda leendő diversiója iránt térszen emlékezetet, — placidáljuk arra való nézve cselédjeinek oda kiküldését; és jöllehet kedvesebb volna előttünk, ha maga személlýében mellettünk continuuskodván, az Haza szolgálatjában velünk együtt azalatt is foglalatoskodna: de, ha notabilis kára s hátramaradása nélkül Kegyelmednek az nem lehet, — nem tészek abban is, hogy maga elkésértse, semmi ellenzést, annuálunk s indulgeálunk kegyelmessen, teljes reménsséggel lévén; el is hitettük magunkkal: a mely eltökélt hazája szeretetiből származott dicséretes hűségeskedéssel ezen igaz ügyben eddig megmaradott, — maga dolgait Moldvában is jó rendben indítván, személlýében vissza fog sietni; includáljuk azért pro secundo a moldvai vajdáihoz Kegyelmed iránt való recommendatiókat s interpositiúnkat. Harmadszor penig Nemzetes Vitézlő Földvári Pál Hívünknek maga cselédjei mellé való applicatióját is megengedtük. És utóljára, további quártéllýa s subsistentiáját a mi illeti: a midőn cselédjeit bé fogja igazítani avagy kísérni, — a mennyi számmal ide fog Kegyelmed maradni, kelletvén újabb generalis conscriptiónak lenni, és seriesben tétetvén, azoknak is kívánunk subsistentiájokról dispositiót tennünk, — melyben insinuálhatja Kegyelmed magát Tekintetes Nemzetes Barcsay Ábrahám Thesaurarius és Tanácsúr Hívünknel, etc.

Eadem. Principi Moldaviae.

Celsissime Princeps!

Cum prementibus fatis et variantis fortunae vicissitudine, inter alios de Principatu Nostro Transsylvanico Fideles, qui constanti in redintegrationem et restaurationem antiquarum Patriae Libertatum devotione homagialiter sese dedidissent, inque ultimam ruinam et extremam Gentis Nostrae oppressionem jam pridem deliberatum et exercitum furorem evitare decrevissent: Fidelis quoque Noster Spectabilis ac Generosus Ladislaus Bánffy de Lossoncz, Comitatus Nostri Krasznensis Supremus Comes, familiam suam, ob tutiorem permansionem, et sui fidelitati Nostrae servitysque Patriae tanto commodiorem et alacriorem insistentiam, in conterminam Celsitudinis Vestrae Provinciam, Deo — qui solus Principum sedes fundat et stabilis — propitio in praesentiarum satis pacatum transponere animum induxisset; qui quidem ante retroactos aliquot ab hinc Annos, ob similem tutiorem conservationem certa sua bona Episcopo Románvásáriensi in forma depositi concredens, per distractionem eorundem, occasione mutationis dignitatis ejusdem episcopulis, non leve perpeccatus esset damnum; erga igitur demissam ejusdem instantiam, Celsitudinem Vestram officiose requirendam, eundem recommendandum, Nosque interponendos esse duximus, quo jura bonae vicinitatis conservare, eidemque pro tempore hospitij solatio subvenire, favorabiliter protegere, in recuperatione eorundem bonorum suorum gratiose adesse, justitiamque administrari facere ne gravetur. Pollicentes Nos quoque ubi post diutinum justis belli cursum Deus hostilis tyrannidis et elatae superbiae depressione arma Nostra — prout firmam in eo spem locatam haberemus — optata tandem aliquando coronide clauserit, vicinam hancce benevolentiam omni humanitatis et amicitiae cultus studio pro occasionibus recompensaturos. Eandem Celsitudinem Vestram divinae commendans protectioni, etc.

187.

Eadem. Stephano Toroczky, Michaeli Teleky, Abrahamo Barsay, Ladislao Kemény et Joanni Arelt, etc. *)

188.

29. Aprilis, Szeg. Comiti Danieli Eszterhassi, etc.

Proponáltatván előttünk Nemzetes Vitézlő Csajági János Brigadéros- és Colonellusunk dolgának revisiójában a bírának defectussa, akartuk Kegyelmednek intimálnunk: mivel a revisióban infanteriabeli tiszteknek kelletik jelen lenniük, gyalog-tisztek pedig oldalunk mellett való táborunkban most nincsenek, Kegyelmed requirálja Méltóságos Főgenerális és Locumtenens Székessi Gróf Bercsényi Miklós urat, hogy a szükséges bírákból prospiciálván, — a tájárúl küldjön és accommodáljon. A bizonyságok iránt vettük Generális-Mezei-Marschallus Károlyi Sándor úr levelét, melyben írja, hogy pro termino a kívánt bizonyságokat el fogja küldeni. etc.

189.

Eidem, etc.

Nemes Alagi Jakab Hívünk alázatos instantiájával recurálván hozzánk, hogy a mely törvénye vala Görög Pap Györgynek ellene, és a kinek revisiója Kegyelmedre vala delegálva, in termino magát annak rendi szerint nem defendálhatta: méltóztatnánk per formam novi iudicij azon dolognak újabb revisiójáról committálnunk. Mivel azért a Tripartitum 2-ik részének 77-ik Titulussa szerint Novum mellett minden efféle emergálni szokott defectusoknak helybenhozása admittáltatik: Kegyelmednek újabb revisióját — servatis servandis — praesentibus committáljuk, azt hozván magával a közönséges igazság, és országunk törvényeinek szokott praxissa. etc.

190.

Eadem. Inclyto Comitatu Borsodiensi.

Már régtől fogva raboskodó Kún Pál palotás-ezerünkbeli compániás-kapitány Hívünk az ellenség tömlöczéből kiszaba-

*) E projectált vagy meg is írtt levél szövege nincs beprotocolálva, sőt később maga e czím is keresztülhúzatott.

dúlván, kárvallásainak s sanyarú fogságának recompensatiójára kétszáz Rhénes forintokkal, — hasonló tömlöczről szabadult Tekintetes Nemzetes Orosz Pál Generális-Strázsamesterünk ezrebeli zászlótartó Farkas Pál Hívünknek penig hatvan Rhénes forintokkal kívánván kedveskednünk, s őket kegyelmessen consolálnunk és az Haza továbbvaló szolgálatjára felsegellenünk: Kegyelmeteknek praesentibus committáljuk, az országnak mostani közszükségére offerált négyezer forintok defalcatiójára azon két rendbeli summát exolválja, — kívánván azokat erga quietantiam pro soluto acceptáltatnunk, etc.

191.

30. Aprilis, *ibidem*. Georgio Komáromi, *Judici Debreczinensi*.

Erdélyből kibujdosott mindkét részről való Evangelicus Statusbeli Híveink gondolkodván külső s belső szabadságaiknak mennél jobb securitásban való hozattatása felül: az két rész megegyezett akaratból a külső potentatorok hathatós egy vagy más rendbeli segítség iránt való requisitiójára expedialta vala Nemzetes Vitézlő Dobozy István Hívünket; most penig azon, hazájokhoz s vallásokhoz buzgó szeretetektől tovább is ösztönöztetvén: akár arra nézve, hogy említett Dobozy István Hívünknek édes-atyja halálára nézve visszatérését értették, akár, hogy együtt correspondententer munkálódván, annál hasznossabban folytathassák a feltett czélnek elérését, — újabban expedialni kívánják Teleki Pál urat; kinek szükséges költségére egyéb fundust nem találván, projectizálták a Nemes Debreczen Várossa a nagy-enyedi collegiumnak tartozott adósságát, hogy abból a Nemes Város kétezer forintokkal succurrálna. Mellyet mi is kegyelmessen placidálván, s annak adursiójára hozzánk expedialt követ Hívünk s atyjokfia, a reá bizatott dolgoknak kegyelmes resolutiójával visszatérvén, magát insinuálni is fogja. Kihez képpest ámbár ezelőtt annak exolutióját magunkra vállaltuk volna is, és a Város annak letételében azon succursust letenni nem kívánná, — securusokká tétetvén mindazáltal praesentibus, hogy azokat sóbül bonificálni és a Várost contentálni fogjuk: elhitettük magunkkal, hazájához s vallásához való szeretetétől viseltetvén, min-

den difficultas nélkül kívánja mind maga Kegyelmed a Várost disponálni, mind a lakosok hasonló buzgóságtúl indíttatván, eziránt succursusokat admaturálni és ezen követséget secundálni, etc.

192.

30. Aprilis, ibidem. Vajvodae Transalpino.

Celsissime Princeps!

Post diutinum pro redintegrandis restaurandisque antiquis Patriae Libertatibus Gentis Nostrae bellum, ubi arma Nostra alternis gererentur fortunae vicissitudinibus, cum ex Fidelibus Principatus Nostri Transsylvanici non pauci, — relictis ad tempus bonis suis in extremam ruinam, ultimariamque Gentis Nostrae oppressionem jam pridem directum et exercitum relati hostis furorem evitare non solum decrevissent, quin familiam suam ob tutiorem subsistentiam, et ut ydem in personis suis tanto commodius et promptius Fidelitati Nostrae, servitysque Regni, homagialique suae obligationi satisfacere insistere possint, — in conterminam Celsitudinis Vestrae provinciam, ad praesens Deo propitio pacatam, subque gratiosam Ejusdem Celsitudinis Vestrae protectionem transponendi animum sibi induxissent: petierunt Nos debita cum instantia humillime, quatenus eosdem Celsitudini Vestrae recommendare, Nosque interponere vellemus. Quare Celsitudinem Vestram praesentibus officiose requirendam eosdem recommendandos, Nosque interponendos esse duximus, Fidelibus hisce Nostris cum gratiosis passualibus literis eo fine ydem benigne elargitis accedentibus temporanei hospity solatio subvenire, observatisque bonae vicinitatis legibus, contra quasvis injurias eosdem protegere ne dedignentur. Sancte pollicentes Nos quoque, ubi Principum Princeps post tot exantlatos labores justitiam armorum nostrorum coronaverit, elatamque hostilis tyrannidis superbiam — prout constanti spe aleremur, — represserit: vicinam hance benevolentiam, charitativamque accommodationem, omni humanitatis et amicitiae cultus studio pro debito remerituros. Celsitudinem Vestram divinae protectioni, Nos vero amico ejusdem affectui commendantes,

Celsitudinis Vestrae

Frater et Vicini, etc.

193.

Eadem. Adamo Vay, etc.

Mai napon in privato expedíáltatott levelünkben a Stampának való inclusa megtévelyedvén, mi, az kit akkor kell vala includálnunk, elküldöttük; Kegyelmed azért az originalisnak, avagy is kívánt akaratumknak ezt, s nem a másikat tartsa, — adjuk értésére, az előbbeni transmissát visszavárván. Etc., etc.

194.

1. Maj, ibidem. Georgio Ottlik, etc.

Mivel Gróff Potoczky Mihály úr engedelmsükből Munkácsra fog menni, és bizonyos ideig ott subsistálni valamely cselédjével: praesentibus Kegyelmednek committáljuk, rendeltessen lovai fűvellésére rétet, s maga asztalára vagy öt hordó borral kedveskedjen, etc.

195.

Eadem. Georgio Andrássy, etc.

Vesszük Kegyelmed levelét Krasznahorhárúl, sub dato 23. Aprilis. Kegyelmedtől is ugyan: de máshonnan bővebben vagy tudunkra igaz hazafúskodása, s dicséretes, másoknak követésre példájúl mutatott hűséges magaviselése, — melyet valamiképpen feledékenységben venni nem kívánunk, úgy igaz ügyünknek jó Istenünk kegyelmessége által való boldogulásával nem haszontalan reménségérül affidáljuk; s securussá tesszük: magunk is hadainkkal operatióinkat úgy kívánjuk folytatni, hogy fű és aratás nélkül mi is nem subsistálhatván, azon tractust a magunk és hazánk tökéletességgel viseltetett fiai s Kegyelmed hasznára is fordíthassuk. Melyben a míg azon jó Istenünk régen várt kegyelmességét elérhetnénk is: Kegyelmed eddig viselt, hazájához való tökéletes szeretetiben való maga gyakorlásárul semmi kétségünk nincsen, — úgy, elhitettük magunkkal, tovább is Viardot s assecla ellensegít bosszontani kívánja, etc.

196.

Eadem. Nicolao Prinyi, etc.

Hogy itt mellettünk levő táborunknak hadi szükségérül prospiciálhassunk. praesentibus Kegyelmednek committáljuk : minden haladék nélkül küldjön ide táborunkban két mázsa puskaport. Etc., etc.

197.

Eadem. Inclyto Comitatus Máramaros.

Kegyelmetek között exuláló és más Híveink alázatos repraesentatiójából informáltatunk a kóborló tolvajoknak ezen Nemes Vármegyében elkezdett áradása- s szaporodásáról, mellyek által mind az jövő-menőnek, mind pedig kisebb helységekbeli lakosoknak securitása impediáltatik. Hogy ezért azoknak továbbvaló terjedések antevertáltassék : Kegyelmeteknek praesentibus kegyelmessen parancsoljuk, — tégyen oly dispositiókat in gremio sui az illetőneknek exstirpációjára. hogy az ország törvénye és ezelőtt is practicálni szokott modalitas szerint, minden helységeben a falu botja fellállítatván, legyenek szoros vigyázással, hogy mindeneknek illendő securitásban lehessen subsistálniok, — lévén az ország törvényében az ollyakról is, kik ezek vigyázásban restebben járnának el, statuált büntetése. Etc., etc.

198.

3. Majj, Szeg. Francisco Darvas, etc.

Dunántúli, Szekeres ezréből való tizenöt katonáknak, — kik mostanság szabadulván rabságokból, hűségünkre és az Haza továbbvaló szolgálatjára általjöttek, — hogy Kegyelmed tizenöt köponyegeket, vagy ha készen éppen nem volnának, arra szükséges abát küldjön Meltóságos Gróff Eszterhássi Antal Generális-Mezej-Marschallus úrhoz, — praesentibus committáljuk, etc.

Eadem.

Committáltatik Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hadi-Cassírerünk absentíájában az nálla lévő cassánk conservatorának: adjon Nemzetes Vitézlő Scharier Colonellusunk reducált dragonyos-regimentje mostani kifizettetések alkalmatosságával kimaradott tisztek hasonló contentatiójokra háromszáz Rhénes forintokat, id est flor. Rhen. 300, magát desuper quietáltatván, — úgy mindazonáltal, hogy ezen quietantia említett Balogh Gáspár Hívünk visszajövetelével felváltattassék, etc.

Eadem. Comiti Danieli Eszterhássi, etc.

Vesszük az Kegyelmed levelét, melyben informál benünket néhai Bottyán János halálával Nemzetes Vitézlő Szabó Mojzses és Horváth István Híveink, s megmaradott özvegye között exurgált successióbeli controversiának Kegyelmedre delegált amibabiliter való compositiója próbálásának folyamatjáról, és Nemzetes Vitézlő Csajági János Brigadéros s Colonellus Hívünk dolgának revisiója körül való difficultásokról. Az elsőt a mi illeti, Kegyelmed opiniója szerint is Méltóságos Főgenerális és Locumtenensünk Bercsényi Miklós úrnak accludáltuk, a végre: vagy directe maga, vagy Kegyelmedre újobban bízván, accommodálja, úgy, — pör nélkül sopiáltattassék. A mi pedig említett Csajági János dolgának revisióját illeti: ámbár az Hadi Articulusokban ne légyen feltéve, hogy infanteriabeli tisztnek dolga revisiója, bírái azon gradusból legyenek, — azt mindazáltal mind rend szerint, mind helyesebben observáltatni szükségesnek ítéljük; nem is lehet egy magányos Brémer dolgának revisiójából közönséges regulát inducálnunk, avagy praxisra fordítanunk, — holott is elegendő gyalog-tisztek defectussátúl esett mind lovas-, mind gyalog-tiszteinknek egyelesség jelenlétek. Így azért, ha már a tisztek iránt említett Főgenerális és Locumtenensünktől Kegyelmednek completatiója nem lehet: úgy látjuk, a terminussa sem fog stálhatni, s következendőképpen elegendő ideje lészen Kegyelmednek, hogy onnan lehessen succurrálni az kívánt tisztekről. Ne is gondolkodjon Kegyelmed úgy, hogy Bercsényi

úr Kassáról továbbment volna: jobban constálván nállunk holléti, mind Ebeczky Imrénél. A bizonyságok dolgában egyéb tudósíttatásunk ekkoraig sincsen, a melyről írtunk előbbeni levelünkben, ez kettőn kívül, az kik már jelen vadnak; ma várván mindazáltal hozzánk Generális-Mezei-Marschallus Károlyi Sándor urat, onnan fogja bővebb informatióját várhatni Kegyelmed.

Minthogy pedig Cseplész János és Szűcs István hadi-tiszt Híveinknek is vagyon bizonyos praetensiója néhai Bottyán János Generálisunk dolga végett özvegye ellen, kiről magunk is adhortáltattuk: amicabiliter kívánja inkább azt is complálni, és felül megírtt Főgenerális és Locumtenenstünknek is in simili irattunk; ki is a törvénynek folyásátul — magunknak adott válaszával — hogy meg nem oltalmazhatja, declarálván: hasonló ratiókkal, az mint előbbeni levelünkben intimáltuk vala, itt is tentálja Kegyelmed az amicabilist; s minekelőtte törvényes processusra bocsátanánk: ebben is bennünket informáljon, etc.

201.

Eadem. Comiti Nicolao Bercsényi, etc.

Micsoda kereseti légyen Nemzetes Vitézlő Szabó Mojzsas és Horváth István hadi-tiszt Híveinknek, és azon dolognak amicabiliter való compositióját delegálván Gróff Eszterhás Dániel Generális-Campi-Marschalli-Locumtenenksünkre, — mi-ben maradott légyen fenn? ex acclusis bővebben fog Kegyelmed informáltatni. Magunk is azért ellátván, hogy néhai Bottyán János Generálisunk elmaradott özvegye ily notabilis dologban Kegyelmed híre nélkül nem mér bocsátkozni, *) s miként a ki efféléket nem is penetrálhat, nehezen is bocsátkozhatik: Kegyelmed maga keressen módot benne, miképpen placidioribus sopiáltathassék ezen állapot, — netalántán, ha törvényre kel, nagyobb kárt ne valljon az özvegy; mely Kegyelmed maga közbenvetésével könnyebben componáltathatnék, látván magunk is a praetendenseknek tractabilitássát, etc.

---

*) Bottyán özvegye, gr. Forgách Juliána. Bercsényinek rokona vala, ki iránt a főtábornok, férjének halála után, mint legfőbb tanácsadója s pártfogója, gyöngéd gondolkodással viseltetett.

202.

Szerencs, 7. Maj. Michaëli Okolicsányi, etc.

Vettük Kegyelmed levelét, melyben tudósít bennünket a Felsőges Mosqua Czár követjének Nagy-Mihályra való érkezéséről, — kinek jövetele másként is már előttünk constálván: hadaink mellől magunk is oly véggel vettük útunkat az Bodrogközön által Munkács felé, hogy véle szemben lehessünk; azalatt hallván azon Bodrogközön a pestisnek újabb, nagy mértékben való grassálását és terjedését, itt subsistáltunk, oly véggel, hogy innen holnap útunkat Radvánban dirigálván, ugyanonnan az említett követ vehesse tudósításunkat: hol lehessen alkalmatossabb véle szembenlételünk? Reménlvén azért az említett követnek magának is oly instructióját, hogy hírünk nélkül tovább nem menvén, velünk szemben legyen, — praesentibus Kegyelmednek intimáljuk: jól végére járván, az pestises infectionnak kerülésével munkácsi várunk felé melyre lehet alkalmatossabb általmenetelünk? ugyan Radvánban voltaképpen informáljon, adván azalatt is azon követnek értesítésre ezen célunknak mennélhamarább való effectuatiójára dirigált akaratumkat s igyekezetünket, etc.

203.

8. Maj, ibidem. Andreae Török, etc.

Munkácsról Nemzetes Vitézlő Bulyovszky Dániel Hívünk parancsolatunkból bizonyos flintákat, pistolyokat és granatírosok számára való slívegeknek kívántató niedvebőröket Scharier Colonellusunk regimenti számára Egerben hozván: akartuk értesésre adnunk, tudhassa, — micsoda fegyver legyen az? s egyszersmind, hogy requirálván említett Bulyovszky Dániel Hívünket, azon fegyvert vegye kezéhez, és erga quietantiam a regimentnek assignálja. Etc., etc.

204.

9. Maj, Radvány. Cómiti Michaëli Teleky, etc.

Viskrül 25. Aprilis datált Kegyelmed levelét elvettük. Máramaros vármegyéből kicommandírozott hadainkon Kegyelmednek nem szükség semmire megindulni, — azonkívül is

oly atyáiképpen kívánván prospiciálnunk s gondot viselnünk, hogy azon földnek securitással fennmaradhasson, körül szükséges dispositióink már ki is mentenek. A mi pedig a kövári praesidium vice-commendansságának változását illeti, úgy lehet Kegyelmed informatus: azzal, hogy Nemzetes Vitézlő Keceli István Hívünk bizonyos dolgokra nézve azon praesidiumunkból lehívattatott, a commendansság meg nem változott, és más helyében nem surrogáltatott; kívánjuk is tovább azon dolgot kegyelmessen úgy moderálnunk, hogy sem az várnak, sem azon tractusnak teendő dispositióinkból valami periculumára vezető állapot ne immineálhasson, etc.

205.

Eadem. Generali Antonio Eszterhássy, etc.

Magunk örökös hajdúvárossink alázatos instantiájokban a többi között ily panaszokkal is recurráltanak hozzánk, hogy Nemzetes Vitézlő Balogh Ádám Brigadéros és Colonellus Hívünk directiója alatt levő hadak, alkalmas szekereiket a szegi táborunkban elhajtván, füvellő-szekereknek akarják magoknak megtartóztatni; Nemzetes Vitézlő Pető György Colonellus Hívünk pedig, bizonyos lopás által esett kárvallásáért, azon hajdúvárosok közül való Szederkény nevű helységnek egy szekerét négy ökörrel elfogta, — ezeknek orvoslásáru alázatosan instálván előttünk. A mi azért az elsőt illeti: mivel ezen hajdúvárosok magok is viritim táboroznak, és az Haza szolgálatjában fegyverekkel foglalatoskodnak, s ezerek számára kívántató szekerekről is magok prospiciálni tartoznak, — azon elfogott szekereknek visszabocsáttatását kegyelmessen resolváltuk, lévén azonkívül azon hadaink füvellő-szekereiről más dispositiónk, hogy tudniillik azoknak a közel lévő Nemes Vármegyéből kelleik kitélniek, mellyek — elhitettük magunkkal, — már limitáltattanak is, és administratiójok suis modis adurgeáltatik. Említett Pető György Hívünknek pedig kárvallása iránt ha mi praetensiója vagy az felül megírt szederkényiek ellen: szükséges, hogy annak rendi szerint azon hajdúvárossink deputált commissariussa Nemzetes Vitézlő Patay Sámuel Hívünk előtt prosequálja, — nem is lehetvén senki maga magának bírása; a közönséges igazságnak folyása

hozza magával, hogy Kegyelmed azon egy szekeret visszaadattassa, az ellenek való praetensiót az felül megírtt modaltásra utasítván. Etc., etc.

206.

11. Maj, Puzdics. Francisco Darvas, etc.

Scharier Colonellusunk regimenti számára való granadéros-forma süvegeknek még restáló completatiójára hogy Kegyelmed háromszáz sing abát és száz sing vásznat, s ezeknek varrásához kívántató czérnát adjon, — praesentibus committáljuk; ezeken kívül is azon regimentnek szükséges requisitumi iránt a midőn Kegyelmed requiráltatni fog: továbbvaló assignatiónk nélkül is prospiciáljon, — de ezen regimenten kívül Magunk, vagy Méltóságos Főgenerális és Locumtenensünk Székessi Gróff Bercsenyi Miklós úr assignatiói nélkül Kegyelmed abát senkinek se adasson, etc.

207.

Eudem. Caspari Balogh, etc.

Mostani, táborunktól ideigvaló távozásunkban is kívánván az ország cassájára illendőképpen gondot viselnünk: hogy minekelőtte azon táborunkban visszatérnénk is, Kegyelmed a mellett hivatalja szerint continuuskodjék, akartuk praesentibus committálnunk, — s egyszersmind tudtára adnunk, hogy Kegyelmednek azon cassából specialiter Magunk commissiói nélkül semmit is erogálni szabad nem lészen. A midőn mindazáltal Scharier Colonellusunk regimenti számára lovak és fegyver megvétele Méltóságos Mezei-Generális-Marschallus Eszterhás Antal úr intimálua Kegyelmednek: azt továbbvaló commissiónkon kívül megveheti, — folytatván mindeneket annak rendi szerint, etc.

208.

Eadem. Andreae Török, etc.

Elvettük Kegyelmed 7-ma praesentis datált levelét, melyben is írja Kegyelmed, hogy a mely dolgokról mostani, ideigvaló távozásunkkal útunkból parancsoltunk vala: azoknak effectuatiójában foglalatoskodik; nincsen kétségünk, tovább is

végbenviteliben serénykedni fog. Vesszük Méltóságos Generális-Mezei-Marschall Gróff Eszterhassy Antal úr difficultásit is, a jász-berényi magazinumnak Szólnokban való transposíciója iránt, melyet ekkoráig is, — a mint Kegyelmed előtt való projectumim is folytanak, — lehetett volna az táboriszekereknek oda való fordításával elhordatni, avagy csak némely hadainknak arrafelé diversiójával lóhátakon, sőt ennek admaturatiójára avagy elősegíllésére maga is Kegyelmed a Jászságból való szekereknek, — hogy azon élés kár nélkül elhordattathassék, — praestálásáru! tett vala ígérertet. Melyet most is akartunk Kegyelmednek, s egyszersmind hogy felül megírtt Generális urat az ott forgó dolgokban mindenképpen segítse, recommendálnunk, etc.

209.

Eadem. Adamo Vay, etc.

Két rendbeli leveleit Kegyelmednek elvettük; melyekre való válaszu! magunknak is e tájára való diversiónkát és Károlyi Sándor úrnak a Tiszán általmenetelit akartuk adnunk értésére, — kívánván az odavaló hadak és dolgok iránt szükséges dispositiókat tennünk s tétetnünk; melyekről, mivel Kegyelmed is — úgy reménljük — már reá fog érkezhetni, hogy Munkácson velünk szemben légyen, szóval bővebben. Etc., etc.

210.

Munkács, 17. Máj. Caspari Balogh, etc.

A reductio alkalmatosságával, az hadaknak kifizettetésekor Scharier Colonellusunk regimentiből fizetetlen maradván azok, az kik ennekelötte Tekintetes Nagyságos Zay András Colonellus Hívünk regimentiben voltak, informáljon bennünket: mit prosperálhatott, s mennyire accrescált az Kegyelmednél levő cassa? Átallátván pedig, hogy per circulationem azon regimentnek fizetése a korcsmából holnaponként ki nem fog telhetni: projectizáljon Kegyelmed, ha nem könnyebben lenne-e hetenként őket kifizetni, s micsoda modalitással? Azalatt említett Zay regimentjeféléket két heti fizetésekről

contentálja, s oly dispositióval légyen, hogy a svécusok közül reducáltattaknak pro 8-va Juny egy hétre való fizetéseket infallibiliter kiadhassa, etc.

211.

Eadem. Paulo Mónai, etc.

Kegyelmed a kúnsgbeliek közzül két jó katonát rendeljen ménespásztorunk mellé, kik vele együtt vigyázzanak s gondot viseljenek, küldvén őket a ménesgazdánkhoz, mely által fizetésekről és subsistentiájokról provideáltatni fogunk, — praesentibus parancsoljuk, etc.

212.

19. Maj, 1710. Munkács.

Committáltatik Nemzetes Vitézlő Horváth György hadicassánk Generális-Perceptorának, hogy Jávorka hadnagy Hí-vünknek adjon hét réf angliai posztót, desuper quietáltatván magát, etc.

213.

20. Maj, Munkács. Georgio Horváth, etc.

Lévén Kassa várossában Kegyelmed keze alatt alkalmas kordoványbőrök, melyek rézpénzen cseréltettnék vala, — akarván pedig mostanság bizonyos sátort készíttetnünk: annak végbenvitelire feles kordoványbőrök kívántatnak. Kegyelmednek azért praesentibus committáljuk: azon kassai kordoványokból küldjön ide Munkácsra ötvenig valót, — embereink által magát desuper quietáltatván, etc.

214.

Eadem. Illustrissimo Comiti Nicolao Bercsényi, etc.

Jóllehet, úgy vagyon tudunkra, hogy a cartella szerint a rabok szabadulása most is munkálódtatik: ezen gácsi raboknak instantiáját mindazáltal includáltuk Kegyelmednek a végre, — a mennyire lehet kiszabadulásokat admaturáltassa. Miben légyen pedig Csajági János dolga? mind Gróff Eszterhás Dániel úr, mind Nemzetes Vitézlő Szent-Iványi Raphael Hívünk informatiójából fog Kegyelmednél constálni; mint-hogy azért a laesa féllal már nemcsak accordált, hanem azt

effective is complanálta : akartuk értésére adni Kegyelmednek, hogy elbocsáttatásáról és regimentinek általa leendő rendbenvételiről már kegyelmessen parancsoltunk. Etc., etc.

215.

Eadem. Comiti Danieli Eszterhássy, etc.

Két rendbeli leveleit Kegyelmednek sub dato 13. et 14. currentis, — melyekben tudósít bennünket a postíringalis ellenségnek constitutióiról, — elvettük. Noha penig valamely napok alatt magunk is innen újobban az tábor felé fogunk visszatérni : azalatt is mindazáltal bennünket a dolgoknak továbbvaló folyamatjáról értesen, dirigálván leveleit Meltóságos Főgenerális és Locumtenens Székessi Gróff Bercsényi Miklós úr felé.

Mind Kegyelmed, mind Nemzetes Vitézlő Szent-Iványi Raphael Hívünk informatiójából értvén Nemzetes Vitézlő Csajági János Brigadéros és Colonellus Hívünknek néhai Várrallyai özvegyjével s árváival való compositióját, és annak efectiva complanatióját : szabadulását kegyelmessen resolváltuk ; Kegyelmed azért ezen intimatiókat vévén, bocsáttassa el, meghagyván, hogy regimentinek restauratiójában serénykedjen. Etc., etc.

216.

Eadem. Caspari Balogh, etc.

Generose, etc. Vettük az Kegyelmed tudósítását, melyben informál bennünket Scharier regimentinek pro Majo hátramaradott fizetésének complanatiójáról, — melynek alkalmatosságával az Újvárbán leteendő pénznek felvételével Kegyelmed hirtelenkedett, arra nézve, hogy ott is a praesidiumnak szüksége vagyon a pénzre, melynek beküldése az ellenségnek közbenlételivel bajossan esik ; teszünk mindazáltal oly dispositiót, hogy embereink által bizonyos sőt elszállíttatván : azon ezer forintok is árokból kitelhessenek, — előbb mindazáltal nem lehet, hanem valamely nap magunk is a tábor felé indulván, a midőn végére megyünk : már is mennyi só szállíttatott le, s mennyi fog szállíttathatni ?

Eulem. Abrahamo Barcsay. Etc., etc.

Vettük az Kegyelmed 1-ma May irott levelét, az honnan informáltatunk a passusok körül való intervenientiákról, és hogy a Nemes Vármegye alkalmatlan hajdúságot rendelt azoknak őrzésére; mivel penig a mostani conjuncturák és az hadi dolgoknak folyása meg nem engedi, hogy feles mezei hadat oda commandírozhassunk: megparancsoltuk keményen a Nemes Vármegyének, — privilegialiter azokra való vigyázás nekiek incumbálván, — magok javára nézve is serényebben és hasznossabban forgolódjanak; úgy remélnjük azért, azt el sem fogják mulatni. A mi a militia savának dolgát illeti: annak harminczadja az országot illetván, sőt bizonyos fundusúl tartatván, — magunktúl relaxatiójával nem dispensálhatunk; hogy penig duplán, Szöllösön tudniillik és Tokajban, ne szedessék: parancsoltunk arrúl az Oeconomicum-Consiliumunknak; de a vámok privatus földesurakat illetván, s ab antiquo a szerint practizáltatván: senkit jussában megháborítanunk, avagy azt simpliciter tollálnunk nem lehet; nem is sok hátramaradásával fog lenni azért a militiának az egyhelyben való rendes harminczadnak kiadása, — Nemes-Companiánk dolga más karban lévén, a kinek sava magunk fundussátúl külön nem szakasztatott, hanem csak designáltatott, hogy a magokénak onnan kelletik kitelni. Az minapi állapotokra nézve oly igyekezettel valánk, hogy mostani ide való diversiónk alkalmatosságával a Statusokat az erdélyi állapotokról továbbvaló consultatióra nézve convocáltattuk volna; — a pestisnek mindazáltal szélitiben való grassálására nézve magunk is ide az várban szállván be, mellyet az infectiótúl specialiter conserválni kívánnánk, — s egyszersmind az hadak között való menetelünk is egynéhány napok alatt szükséges lévén: úgy látjuk, mostanság el fog haladni; ha mi dolgok azért interveniálni fognak, — azokrúl scriptotenus is bennünket informálván, fogja venni Kegyelmetek mindenekben kegyelmes resolútiókat, etc.

218.

Eadem. Consilio Oeconomico, etc.

Panaszszal repraesentáltatik előttünk, hogy az ország harminczadjai arendatorátul, Karácsony Sándortul, — úgy hiszszük, Kegyelmetek híre és akaratja nélkül, — a sótul mind Szöllösön, mind Tokajban megvétetik az harminczad, — mely ennekelőtte soha két helyen nem practizáltatott. Kegyelmeteknek azért praesentibus intimáljuk, hogy ezen dolognak jól végére járván, az illetén illegalitást és injuriáltatásokat tolláljon, és az Haza lakossait ultra justum praegraválni semmiképpen ne engedje.

219.

Eadem. Generali Alexandro Károlyi, etc.

Micsoda dispositiókat tettünk vala erdélyi bújdosó Híveink állapotjokban, noha Radványban létünkör szóval is declaráltuk vala Kegyelmednek, — hogy mindazáltal arról bővebb informatiója lehessen: azon bújdosó Híveinknek adott resolúciónknak párját, ím, inclusive Kegyelmednek transmittáljuk, tudván, hogy ezen resolúciónk szerint fogják Kegyelmedet némellyek megkeresni, passussaik iránt, — melyeket Kegyelmed e szerint accommodálhat. Minthogy penig a nyári intertentiót a Nemes Vármegyék az exulansoknak communiter denegálják: Kegyelmed tégyen oly dispositiót, hogy tovább is subsistálhassanak; melyre nézve szükséges lészen conscribáltatniok: kik fognak kimenni, és kik maradnak meg? az honnan tessék ki? melyik Nemes Vármegyében mennyi decedál? és kinek kellessék további intertentióval succurrálni? — etc.

220.

Eadem. Ladislao Kemény, etc.

Csudálkozunk, hogy Kegyelmed mind ez ideig sem vette az passusokra való vigyázásról emanált decretumunkat, melyről úgy gondolkodtunk vala, hogy Jósika István Hívünk magával vitte volna el: de a midőn investigálnánk, esett értésünkre annak elmaradása. Ne vélje azért Kegyelmed, hogy azon passusokra való vigyázásnak terhét Kegyelmedre oly szorossan kívántuk volna vetnünk, hogy valamint az hadi

commandók ott lévő hadainkkal személyekben is jelen szoktanak lenni, — Kegyelmedet is arra kényszerítenénk; hanem minthogy azon passusokra most a Nemes Vármegye hajdúinak kell privilegialiter vigyázni, úgy az kiket exulans Híveink fognak kiállítani, — Kegyelmednek azért csak a mennyiben a Nemes Vármegye tiszteinek restelkedéseket látná, azoknak adursiója fog incumbálni, és a bujdosóknak is az gyalogok kiállítására suis modis compellálása. Így értvén azért a dolgot, reménljük: magát ettől vonogatni nem kívánja, informálván bennünket ottan-ottan a dolgoknak folyamatjáról, etc.

221.

24. Maj, Munkács. Caspari Balogh.

Vettük az Kegyelmed 21. praesentis írott levelit, melyben az Kegyelmed directiója alatt levő cassánknak mivoltáról tudósít bennünket. Hogy azért a Kegyelmed által praevideált zúgolódása Scharier Colonellusunk regimentjének, a nem egyformán való fizetésből, a mely történhetne, antevertáltassék: a Zay regimentjeféléket — imputatis imputandis — pro Majo egészen fizesse ki, azon maga industriuskodása által megszerzett pénzből. És hogy pro futuro is fundussa lehessen: Kegyelmed maga is urgeálja Nemes Borsod Vármegyét az offerált 4000 forintokból való restantiának complanatiójára, hogy a regularis hadak jövőendő fizetésére is legyen fundusunk. Magunk is azon vagyunk, hogy itt is pénzt szerezvén, mentőhamarább visszamehessünk, és akkoron az serház dolgát is jó rendben vévén, ezen fundushoz applicálhassuk. Kegyelmed azalatt is azon legyen, hogy valami jó oeconomus és szorgalmatos embert szerezhessen, kit odamenetelünkkel helybenállithassunk. Coeterum, etc.

222.

Eadem. Andreac Török.

Mind Kegyelmed 21. praesentis írott leveléből, mind Nemzetes Vitézlő Béri Balogh Ádám Brigadéros és Colonellus Hívünk maga alázatos repraesentációjából értvén az Dunán hűségünk és az Haza szolgálatjára általjűtt hadainknak az Dunántúl újabb operatiók kezdésére szíves vágyódásokat, s

arra eltökélt szándékokat : noha most magának említett Balogh Ádámnak nem válaszoltunk, — assecurálhatja mindazáltal Kegyelmed nevünkkel : teljes igyekezettel magunk is azon vagyunk, hogy ezen Híveinket kívánt czéljokban nem-hogy megakadályoztassuk, de mennélhamarabb jó modalításokkal expedialjuk, — melyben kétségek éppen ne legyen ; magunk ittvaló dolgainkat kevés idő alatt rendben vévén, táborunkhoz sietünk. Informál Kegyelmed az só dolgárúl is, melyre Kegyelmednek tovább is legyen gondja, corresponderálván ebben Nemzetes Vitézlő Bulyovszky Dániel Hívünkkel, minthogy azon só nem az országé, vagy publica cassához, — hanem magunk privatumához tartozó.

223.

26. Maj, Munkács. Comiti Danieli Eszterhássy, etc.

Egerben arestom alatt lévő Andrászi László dolgát, — az ki, a mint hozzánk nyújtott alázatos instantiája által előtünk exponálja, azért, hogy édes-anyja, híre nélkül az ellenségtől protectiót vett volna, fogattatott meg, — oly véggel Kegyelmedre relegáltuk, hogy Kegyelmed megvizsgálván, és egyéb vétekben nem comperiálván : erga sufficientem fidejussionem, dandasque reversales, bocsáttassa el, etc.

224.

29. Maj, Munkács. Joanni Szent-Iványi, etc.

Vettük az Kegyelmed levelét, melyben az eperjesi munkának progressusárúl bennünket informál, és az ottvaló defectusoknak helyreállítására deputált sónak kevés voltát is repraesentálván, annak meg bővítésérúl való assignatióért instál ; mely iránt tudván Kegyelmed maga is a mostani nemzeti s hadakozásunk alkalmatosságával ahhoz kívántató requisitumokra mennyi necessariumok kellenének, — de hazánk közönséges szüksége, hogy mindenekben ex integro succurrálhassunk, éppen meg nem engedhetvén : úgy kell a dolgokat kormányoznunk s igazgatnunk, a mint ezeknek széles- vagy keskenysége engedi. Itt is azért az assignationának nem bővebb voltát ezen okbúl nem nekünk, vagy Főgenerális úr Atyánkfiának tulajdoníthatja Kegyelmed, vagy a város

lakossai. A mennyiben mindazáltal ezen közönséges szükség engedi: közelebb érhetvén most említett Főgenerális urat, — pro occasionibus ott insinualhatja a dolgot Kegyelmed, etc.

225.

30. Maj, Munkács. Instructio Supremi-Vigiliarum-Praefecti Arcis et Praesidij Nostri Munkacsiensis.

Primo. Ad normam Supremorum-Excubiarum-Magistorum, qui in Castris circa ea omnia, quae negotium vigiliarum concernerent, immediate disponent, eorundem tamen Commandae Brigaderij aut Colonelli minus subessent, quamquam officii erit Supremi quoque Vigiliarum-Magistri Regiminis Nostri Praetoriani Pedestris Ordinis cum una Batalione ordinarie in hocce Munkacsiense et Husztiense ac Kőváriense Praesidy's Nostri destinari solita, commendati, circa conservationem Fortality ordinationemque excubiarum omnem laborem impendere, circaque haec post Fidelem Nostrum ejusdem Loci Commendantem disponent; ejus tamen cura non aequiparatur Castellanorum, in solos actualiter excubias agentes praesidarios restrictae directioni, verum totam hancce Batalionem in hocce Munkacsiense ac praefatis Huszt et Kővár Praesidy's Nostri constitutam, in his quidem posteriorum, si quatenus circa munduram et solutionem ordinariam aliquem paterentur defectum, procurare, et ideo incumbet haec quoque duo Praesidia singulis angary's ut semel perlustret, observato medio tempore literali commercio.

2-do. Perquam necessarium est Fortality vires ac defectus probe nosse. Et

3-tio. Exacte scire numerum praesidiariorum actualiter praesentium, ad commodiorem excubiarum directionem ijsdem ita repartitis, ut ad minimum continua duarum noctium quiete frui possint. In quibus utendum est consilio Architecti Nostri Militaris ejusdem Loci, cui incumbit minarum remonstratio ac danda circa ordinationem excubiarum opinio. Praeterea necesse quoque est

4-to. Bonam cum Commendante suo tenere harmoniam et correspondentiam, sine cujus ordinibus et commissione ni-

hil agere permittitur, teneturque eidem omnia, quae in Fortalitio contingunt, notificare. Non secus

5-to. Captare favorem Officialium Militiaeque impraesidiatae bonis conplacere, renitentes ac negligentiores, — eos ultra videlicet, qui in actuali occuparentur servitio, directeque suae subessent Commandae — pro demerito et absque respectu personarum punire, animos etiam incolarum ita sibi allicere, ut de omnibus occurrentijs probe informatus esse possit. His tamen omnibus praemissis —

6-to. Praetensiones suas ita extendere, uti privati lucri causa servitium Nostrum detrimentum patiretur, cavetur; et siquid contrarij quoquomodo subol fecerit: Commendanti Nostrò actutum significabit. Ideo

7-mo. Dum etiam portae occluderentur aut reserarentur, diligenter investigabit: ne quis absque stricto examine intromittatur.

8-vo. Excubias porro statis horis permutari faciat, cum adhibitione sortis: ne excubitores turmatim hincinde ponendi locum suum praemature scire valeant.

9-no. Denique omnium Compagniarum in Praesidio existentium loca tempestive ita repartiat, ut casuali quoque insultu aut tumultu interveniente, cuique locus proprius notus sit. Ulterius

10-mo. Ne unquam ante occlusionem portarum parolam extradet; faciat autem dispositiones: quis Officialium excubiantium, ubi, quaque hora vigilias revideat? Ipse autem

11-mo. Singulis noctibus ad minus semel omnes excubias perlustret: num aliquis suo non desit servitio? Ita

12-mo. Ipsemet sine scitu ac licentia Commendantis de Fortalitio ne exeat, significando Eidem locum quoque diversionis suae, ut necessitate ferente, sine mora adinveniri queat.

13-tio. Notificabit quotidie sub serum Commendanti, qui et cujus conditionis homines ingressi sunt Praesidium?

14-to. Perlustrabit etiam arma ad excubias ordinatorum, ita, ut quisque eorundem ad minus pulvere et globis pro quatuor explosionibus provisus sit; de defectu ex incuria commisso, severe animadvertat.

15-to. Diligentem vero habeat curam instrumentorum contra incendia requisitorum, cum tali dispositione, quod si quo casu ignis suboriretur, sciatur ad exstingvendum concurrere, ac quisque ad ordinata loca, defendendaque propugnacula sese conferre, — ne occasione similis confusionis, hostis dolus triumphum consequatur.

16-to. Revisiones et perlustrationes excubiarum inter superiores et inferiores Officiales ita sunt subrepartiendae, ut altero quovis quadrante revideri possint loca cuique sine praejudicio dignitatis Officii sorte obvenientia, qui parolam etiam Officialibus in capitalibus excubys significabunt, non uno eodemque tramite processuri, ne se invicem obvient, quibus excubitores arma quoque praesentabunt, propinquiorem accessum non admittentes; hi vero eadem occasione fossas quoque et moenia perlustrabunt

17-mo. Extranei adventitij pro examine directe ad Commendantem deducantur; diligenter attendendum, ne currubus intrantibus et exeuntibus portae arrectoriae ac pontes versatiles impediuntur, nec permittenda curruum foeno aut stramine onustorum longa serie introductio, tantomagis eorundem in portis arrectorys consistentia.

18-vo. Occasione reserationis portarum, pro strictiori observantia, de gregarys ad latus suum habitis, ad tollenonem seu catenas portarum et pontium binos, — non secus ad palesatas, sive cratem, binos ordinabit, nec in simul, vel antequam ij, quos pro revisione expediverat, redierant, patere permittat; quos etiam stricte perlustrabit: utrum ijdem redierint in persona, quos exmiserat?

19-no. Si quam Militiae aut Incolarum subaudiverit querelam: Commendenti eo facto notificabit. Et

20-mo. Ne quoscunque, sub quocunque tandem praetextu, in Fortalitio turmatim congregari permittat. Ad extremum

21-no. Siquidem exercitium Praesidiariorum speciali ac praecipuo ejusdem incumberet muneri: eosdem tempore permutationis excubiarum medio Vigiliarum-Magistrorum, qui servitio adessent, exerceri faciat; — uno verbo, in requisita vigilantia ita fidelem, industrium, strenuum ac indefessum

esse oportet, ut vel minimam suspicionem Commendanti significet, nullam auctoritatem praeter Commandae suae subjectos vendicat: sed remotis omnibus dissensionibus, muneri suo perfecte insistas, in contrarijs nulli conniveat, sobria vita aly exemplo praebeat, in casuali quaequam infortunio Commendantis, aut absentia a Fortalitio Officialem aetate majorem pro Commendante suo recognoscat, ejusdemque non secus ac praecedentis dispositionibus pareat. Nulli ambigentes Eundem in his omnibus pro exigentia Officij sui omni sedulitate fideliter processurum, cujus dexteritati ac probatae fidei reliqua committuntur. Datum, etc.

226.

Munkács, 1. Junij. Martino Almássi, Colonello, etc.

Tekintetes Nagyságos Prínyi Farkas Hívünk előttünk tett alázasos instantiájára, Hűséged ezerébül elszökött és már alkalmas időtül fogvást bujdosóban tekergő Rácz Györgynek kegyelmessen megengedvén, — praesentibus parancsoljuk: továbbvaló érdemlett persecutióját hagyja abban, és említett instans Hívünknek cedálja, etc.

227.

Munkács, 1. Junij. Generali Danieli Eszterhássy, etc.

Nemzetes Vitézlő Csajági János Brigadéros és Colonellus Hívünk számadássi investigatiója kimeneteléről, együtt Nemzetes Vitézlő Szent-Iványi Raphael Hívünkkel írott tudósító Kegyelmed levelét elvettük; melynek továbbvaló transmissiója sürgősen lévén: pro conservatione egyéb számadások közzé küldje Kegyelmed hadi-cancellariánkra.

Nemzetes Vitézlő Jeszenszky Ferencz Vice-Kapitány Hívünk dolgát, — mely szerint az általa megkárosított görögnek megígért contentatióját mindekkoráig húzta-halasztotta, és mostanság is magát tehetetlenségével mentegeti, — csak tergiversationak ítélvén, s nem is gondolván oly extreme szegénynek s jószágtalannak, és vice-colonellusi tisztségét annyira haszontalannak lenni: Kegyelmed azon görögnek ex-contentatióját tovább is premálja, és ha másként dolgát nem complanálná, — tétesse arestomban, s tartassa a megkárosítottnak satisfactiójáig, etc.

228.

Eudem. Adamo Balogh, etc.

Édes Hazánk hasznos szolgálatjára levele által most is insinuált készségét Kegyelmednek vesszük kedvessen; az honnan is, s nemkülömben Dunántúl való hadaink tisztai által közönségessen írott levelekből, azon hadainknak általmenetelekről való sürgetéseket értvén, — nem kevés csudálkozással vagyunk diffidentiajokról: hogy általunk egyszer assecuráltván, mégis expeditiójokat ennyire premálják. Mivel penig alkalmas hadi dispositióink vadnak hátra: még mostanság sem lehetett innen őket általordereznünk; affidálhatja mindazáltal közönségessen előbbeni assecuratióink szerint Kegyelmed, — kívánságok szerint accommodáljuk ezen dolgot, melyre nézve Tiszántúl való hadainkat actu összevgyűjtetvén, három-négy nap alatt magunk velek együtt odaindulunk, és ezen expeditiójokat annak rendi szerint acceleráljuk s végbenvisszük; melyről informálhatja Kegyelmed azon hadainkat közönségessen. Etc., etc.

229.

2. Junij, Munkács. Generali Alex. ndro Károlyi, etc.

Felső-bányai lakos Híveink alázatos instantiajokkal folytatnak hozzánk, detegálván Nemzetes Vitézlő Szent-Páli István Kapitány Hívünknek közöttök való sok rendbeli excessusit, mellyek miatt a bányáknak műveltetésében is nem kevés hátramaradást szenvednek; kihezképpest Kegyelmed parancsolja meg: az eddig elkövetett exorbitantiáktól tovább desistáljon, — másként érdemlett animadversióját el nem foghatja kerülni, etc.

230.

6. Junij, Munkács. Francisco Klobusiczky, etc.

Nemes Pest Vármegye bizonyos instantiajával recurrálván hozzánk, Kegyelmed praesessége alatt való censura alkalmatosságával computusokban interveniált rejecták és fejrépénz-restantiában tettettetett positiói iránt: azokat négy karban foglalván, a többi között a commerciumra, mundér vagy

más, Haza szükségeire kívántatott dolgoknak commutatiojára administráltatott marháknak, juxta computum Commissariatus fejeérpénzben való acceptatioját kegyelmessen placidáltuk, — az hadak szükségére fordítottatott marhák árának, Kegyelmed praesessége alatt való censura által helyessen talált modalitas szerint, praecise rézmonetában kelletvén acceptáltatnia. Kívántuk azért Kegyelmednek praesentibus intimálnunk: megvizsgálván circumstantialiter, azon marhák mennyiben administráltatának vagy fordítottatának azon commerciumra, s mennyiben az hadak szükségére vágóknak adattanak? bennünket völtaképpen informáljon, a commerciumra adattaknak computus szerint való árának assistentiával való exactioját avagy assignatioját azalatt is suspendálván, etc.

231.

Eadem. Francisco Darvas, etc.

Nemes Pest Vármegye a midőn tavalyi restantiáinak computussa körül való difficultásokkal recurrálna hozzánk: előlfordúl Kegyelmed által az gácsi praesidium szükségére assignáltatott s hasonlóképpen ugyan Kegyelmed assignatioi mellett Pigetinek és a borbélyoknak adattatott pénz dolga; mellyeknek a fejeérpénz-restantiában való acceptatioját praescindálván a Nemes Vármegye, — hogy azokban helyessen resolválhassunk, Kegyelmednek praesentibus intimáljuk: informáljon bennünket circumstantialiter, mindezeket micsoda úton, és minemű restantiáknak defalcatiojára assignálta legyen? Mellyekről való Kegyelmed assignatioi és a Nemes Vármegye tisztei által communicálandó quietantiák alkalmassint Kegyelmedet eligazítván, dilucidatioját elvárjuk, etc.

232.

6. Junij, Munkács. Andreae Török, etc.

Nemes Pest Vármegye mostani tiszteinek rendszerint való búcsúzások interveniálván, instáltanak előttünk alázatosan: az Haza dolgainak rendesebb folyamatjára és a Nemes Vármegyének conservatiojára, széke restauratiojáról kegyelmessen disponálnánk. Praesentibus azért ezen provinciát Kegyelmedre delegáltuk, úgy, hogy az Haza constitutióra és a Nemes Vár-

megye azok mellett observált praxissára egyenes reflexiója lévén, azon Nemes Vármegye székét annak rendi szerint restaurálja, etc.

233.

7. Junij, Munkács. Comiti Danieli Eszterhássy, etc.

A mint Generális Eszterházi Antal úr leveléből informáltatunk, vagyon már Kegyelmednek értésére Limplrechtnek interveniált megarestáltatása; megírtuk azért Kegyelmednek, hogy az dolognak investigatióját Kegyelmedre delegáltuk. Kihezképpest Kegyelmed említettett Eszterhássi Antal úrtól teljes informatiót vévén, járjon jól végire az dolognak, és ha oly dolgot fog tapasztalni, mely törvént érdemelne: annak rendi szerint revisióját is vitesse végben, bennünket circumstantialiter ezen állapotról értetvén.

234.

Commissio.

Balogh Gáspárra, hogy a Scharier regimentit pro Junio exolválja. *)

235.

1710. 8. Julij. In Castris ad Szólnok. Francisco Darvas, etc.

Granadéros-süvegeknek csináltatása kedvéért Scharier Colonellusunk Egerben expediálja bizonyos tisztit; mellyek körül való requisitumok iránt, — kiknek listáját is inclusive transmittáltuk, — a midőn Kegyelmed requiráltatni fog: subministráltatását praesentibus committáljuk, etc.

236.

Eadem. Commissio.

Nemzetes Vitézlő Fogarassi István Vice-Komorník Hívünknek praesentibus committáltatik: adjon a szólnoki fortificatióra Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hadi-Perceptor Hí-

---

*) Eddig az „O“ betűvel jelölt ötödik füzet, mely szintén mind Kántor István kezeírása. Létzik a kir. kamarai levéltárban. A következő „P“ betűs füzet eddigelé még napfényre nem jött.

vünknék kölcsön ezer Rhénes forintokat, id est fl. Rh. 1000., melyeket az ország szükségeire offerált subsidiumból tartozni fog refundálni, etc.

237.

Memoriale pro Generoso Caspares Balogh, summae subsidialis hujus Anni deputato Perceptore, punctis sequentibus comprehensum.

1. Mivel a Nemes Vármegyék és némely Városok ez folyó 1710-ik esztendőre is az Haza szükségeinek elősegéllésére szabad-akaratjuk szerint bizonyos pénzbeli subsidiumra offerálták magokat, — melynek seriessét ezen levelünk mellett felül megírtt Hadi-Cassírer Hívünknek maga directiójára ki is adtuk, — perceptióját és erogatióját delegálván említett Balogh Gáspár Hívünknek. Azért is

2. Adatik tudtára: mivel ezen summa udvari-hadaink exolutiójára fog egészen fordíttatni: ezen summából, magunk specialis commissióinkon kívül, senkinek semmit ne erogáljon, — másként acceptáltatni számadásában nem fog.

3. Megtörténik, hogy ezen subsidiumból másoknak is a Nemes Vármegyékre commissióinkat s assignatióinkat ki fogjuk a szükséghez képpessé adnunk; hogy mindazáltal dolgát jó rendben folytathassa: az illetén commissióinknak is párját fogjuk Cassírer Hívünkkel communicálni, — a mint az is adatik értésére, hogy már ezen summából assignáltunk Nemes Sáros Vármegyére palotás-regimentünk szükségére fl. Rh. 2000., Nemes Pest Vármegyére penig Generális-Mezei-Marschall Eszterhás Antal úrnak fl. Rh. 3000.

4. Incumbálni fog ezen summa exolutiójának a Nemes Vármegyéknél és Városoknál mind levelei által való serény adursiója, mind az collectoroknak sürgetése, kiknek is neveiket pro sui directione ím kiadjuk; denomináltuk tudniillik collectoroknak, az kik az collectált summát Cassírer Hívünknek fogják administrálni, úgymint: Nemes Sárosban Szent-Iványi János Obrster, Nemes Abaújban Kacsándi László, Nemes Szabolesban Bárczai Zsigmond, Nemes Zemplénben Veregélyi Péter, Nemes Hevesben s Borsodban Farkas Sándor, Nemes Pestben Zsámboky István Nemzetes Vitézlő Híveinkét.

5. Mostani távozásunk alkalmatosságával vegyen Cassírer Hívünk kezéhez kölcsön fejében ezer Rhénes forintokat Nemzetes Vitézlő Fogarassi István Vice-Komorník Hívünktől, magunk privata cassájából, — melyet successive azon ország szükségére offerált subsidiumból refundáljon. Ezeknek serény és szorgalmatos administratiója bizattatván in reliquo említett Cassírer Hívünk dexteritássára, etc.

238.

8. *Julij. Commissio.*

Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hadi-Cassírer Hívünknek praesentibus committáltatik: testőrző karabélyos-ezrűnket ez holnapi fizetésekről exolválja és contentálja, — magát desuper quietáltatván.

239.

Eadem. Francisco Darvas.

Nemzetes Vitézlő Káldi Boldizsár udvari-szolgánk, curáltatása kedvéért, mégyn Eger várossában; Kegyelmednek azért praesentibus parancsoltatik: ott mulatásáig extra magazinum subsistentiájárúl tegyen szükséges dispositiót.

240.

Eadem. Patri Definitori. *)

Reverende, Nobis honorande!

Ob necessarium in Praesidio ac Fortalitio Nostro Munkaciensi animarum curam, ex quo Reverendum Patrem Michaëlem ad praesens in Praesidio Szólnokiensi repertum, Munkacinum expediendum esse duximus; ne eidem vitio vertatur, aut pro refractario reputetur: praesentibus declaramus, assecurantes nullum fore detrimentum residentiae hujati, etiamsi pro interim nullus Patrum se hic loci continuaverit, insuper cum residentia quoque in loco, quo nunc Templum superexstat, ob fortificationem ulteriorem subsistere nequeat, in loco opportuniori jam per Nos destinato, sumptibus propriis in reparatione quoque ejusdem dabimus operam.

---

*) Végül a teljes cím így van följegyezve: „Reverendo Patri Joachimo Molnár, Provinciae Definitori, Nobis honorando.“

241.

Guardiano Kecskemétiensi, Alexio Borics in simili, cum addimento:

Quod ipsum notificavimus Reverendo quoque Patri Provinciae Definitori; cum igitur aliquam adhuc quaestam et res resignandas habeat: placeat easdem quantotius recipere, neque eundem in hac salutari intentione Nostra remorari, — postque resignata resignanda, eo facto Szólnokinum expedire, etc.

242.

8. July, ad Szólnok. Commissio.

Balogh Gáspár adjon pro Mense Julio anticipative a fegyver körül dolgozó mesteremberek kifizetésére fl. Rh. 100.; mellyeket magok tartoztanak volna kifizetni: de az elmúlt holnapokban nem incassálván, ezen holnapnak kifizettetésekor fog imputáltatni.

243.

Eadem. Francisco Darvas.

Bizonys hajóknak itt Szólnokban csináltatására, a Nemes Gömör Vármegye impositája defalcatiójában administráljon Pap István kezéhez két mázsa vasat, s négyszáz szál deszkát.

244.

9. July, ad Szólnok. Michaeli Teleky, etc.

Vettük Kegyelmed levelét, melyben maga ezrének statussárról informál bennünket; látván azért: mely jó rendben vétettetett, és számos csoporttal is compareáltanak, — azon örülünk, dícsérvén irántok való Kegyelmed hasznos industriuskodását, s kívánván defectusit is első alkalmatossággal suppléáltatnunk, annyivalisinkább, hogy Generális-Mezei-Marschall Károlyi Sándor úrnak is irántok specialis reflexiója vagyon, az honnan továbbvaló gyaporodását (így) is lehet remélni. A mi a tisztek dolgát illeti: nem lészen előttünk az is feledékenységekben, kívánván abban is ezen ezerek pro

debito succurrálnunk, idejében pedig Nemzetes Vitézlő Konez Gábor Nemes-Companiánk egyik strázsamestere Társ-Hívűnket is kívánjuk applicálni, tapasztalván arra való érdemességét. Kegyelmednek pedig juttatjuk eszébe: ugyanezen ezer részerül Teleky Pál Hívűnk iránt miként instált vala Kegyelmed, — elvárván ebben Kegyelmed további reflexióját, etc.

245.

Comiti Nicolao Bercsényi, etc.

A szegénységnek mindenfelül való sűrű panaszszaiakkal érdekeltetvén: hogy az lakosok hadaink további subsistentiájára és az Haza szolgálatjára conserváltassanak, s igaz ügyünk mellett való nemzetséges hadakozásunktól ne idegeníttessenek, — Nemes Nógrád és Hont Vármegyékre, — ha szintén mostanság alkalmasint az ellenség birodalma alatt vannak is, — resolváltuk s ki is altuk oly patenseinket, hogy a kóborlás kedvéért széledező, s ámbár, a mint gyakran meg szokott történni, csoportossan s a praedálás kedvéért porta praetextussa alatt járó, és a szerint a lakosokat sanyargató s pusztító vitézlő rendet arra kényszeríthessék, hogy előljáró tiszteiktől a végre kiadott passussokat megmutassák, a nélkül pedig semminémű gazdálkodással ne tartozzanak, — sőt az erőszakosság ellen feltámadván, megfogdoshassák, és magunkhoz vagy közelebb levő táborunkban, avagyis a commandírozó tiszthez vihessék s hozhassák. Nemes Pest, Heves és Borsod Vármegyékben pedig, a következő újabb szükségnek anteverziójára, e mellett hasonló büntetés és edictum alatt megtilalmaztuk, hogy az már bennlévő aratás alkalmatosságával a lakosoknak mezzőben lévő életjekeket csépelni, nyomtatni, szöllejekben kárt tenni, s azok mellett való munkáikban megakadályoztatni semmiképpen ne merészeljék, — hatalmat adván hasonlóképpen ezeknek is megfogattatásokra. Mellyet a végre, hogy Kegyelmed is az hadi tiszteknek publicummá tegyen, azok is alattokvalóikat e szerint regulálják, akartuk Kegyelmednek értésére adni; egyszersmind azt is, hogy a Dunán által való expeditionnak alkalmatosságával előljáróban általbocsátandó hadainknak commandójául rendeltük Tekin-

tetes Nagyságos Palocsay György úr Hívünket, — aminthogy másként a Generális-Főstrázsamesterség tisztit is kegyelmesen conferáltuk, etc.

246.

13. Julij, in Castris ad Tass. Ordines.

Tekintetes Nagyságos Palocsay György Generális-Főstrázsamester úri Hívünknek és az Dunántúl levő hadaink commandójának praesentibus intimáltatik. Mivel mi méltó tekintetben és kegyelmes reflexióban vévén Nemzetes Vitézlő Gyarmathy Ádám, Nemzetes Vitézlő Rátky Dániel Colonellusunk regimentebeli Főstrázsamester Hívünk próbált hadi experientiáját, Hazánk mostani nemzetséges ügye mellett csaknem eleitül fogvást tett sok rendbéli hasznos szolgálatit, és azok által mutatott állandó hűségét, — lévén azonkívül is iránta teljes reménségünk, az időknek s helyeknek alkalmazhatóságához képpest, eddig dícséretessen viselt hűségeskedésében előbb-előbb való menetelirül: ugyanazon regimentünk Vice-Colonellussának kegyelmessen resolváltuk. Kegyelmed azért ezen orderünket vévén, s iránta való kegyelmes resolutionkat értvén: az felül megírtt Rátky Dániel Colonellusunk regimentiben Vice-Colonellusságnak tisztségére említett Gyarmathy Ádám Hívünket annak rendi szerint installálja. Nec secus facturur, etc.

247.

Eadem.

Item, similes ordines pro Petro Szép, Supremo-Vigiliarum-Praefecto Regiminis Bollfortiani, pro Vice-Colonellatu ibidem.

248.

Eadem.

Item, similes ordines pro Andrea Vechelius (Véghelyi) Supremo-Vigiliarum-Praefecto Regiminis Szekeressiani, pro Vice-Colonellatu ibidem.

16. Julij, ad Tass. Francisco Darvas.

Vettük Kegyelmed 9. July datált levelét. A mi illeti Nemzetes Vitézlő Bulyovszki Dániel Hívünk által Egerben küldett só árát: minthogy az magunk privata oeconomiája, — melynek folytatására elrendelt Consiliumunk is vagyon, — azért abban correspondeáljon Tekintetes Nemzetes Vitézlő Ottlik György azon consiliumunkbeli Praeses, és említett Bulyovszki Dániel Híveinkkel. Nemes Borsod Vármegyében a gabona helyett szedett pénz továbbvaló dispositióinkig és Kegyelmed bővebb informatiójáig conserváltassék. Nem látjuk penig igen helyes oeconomiának, hogy a mely helységeknek a gabonabéli impositáját újra kegyelmessen resolváltuk: azon helyeket duppla fizetésre adigálja Kegyelmed. Fenn megírtt Ottlik György Hívünk által a sátorok csináltatására kívánt veres-bagasiát, ha annyi nem talaltatik a mennyiről ír, a specificatióban feltett harminczöt véget küldje el.

Eadem. Civitati Cassoviensi, etc.

Az hazánkban grassáló pestisnek távoztatására consensusunkból micsoda edictum-forma punctumok adattak legyen ki a Nemes Város levelében, — inclusive transmittálva vettük; minthogy penig ezen contagiónak terjedése nemcsak a Városnak, hanem a vitézlő rendnek, s consequenter az Haza szolgálatjának is nagy hátramaradására s csonkulására lenne, — hogy az értetlenek és ezen contagiótúl nem irtózók inkább elfogattassanak, és azzal is terjedése távoztassék: ezen büntetésnek rendelését szükségesnek ítéljük, és nem valamely pénzbeli mulctára való fordítását. Kihez képpest hogy a lakosok és a praesidium a conversatio által való infectiótúl megoltalmaztassanak: illő, hogy a Nemes Város is azon edictumhoz lakossait alkalmaztassa, etc.

251.

17. Julij. *Ex Castris ad Sarló-Sára. Andreae Török, etc.*

Elvettük Kegyelmed 13. praesentis datált levelit, melyben informál bennünket a Szólnokról kiment portának szerencsés successusáról; mellyet valaminthogy kedvessen értettünk, úgy elhitettük magunkkal Kegyelmed vigyázó dexteritással által továbbvaló continuáltatását is. Micsoda requisitumoknak ideszolgáltatásáról parancsoltunk Kegyelmednek: nem kétljük, vette Generális Károlyi Sándor úr által; kinek elküldése alkalmatosságával a mely schézát bízunk vala Nemzetes Vitézlő Kiinita János udvarunkbeli szolgánkra, és a kinek kedvéért helyben is hagyattunk szekeres-lovaink közül hatot, — hogyha elérkezett, ez úttal ezt is szolgáltatassa utánunk. Limprechtet peniglen Kegyelmed serio admoneálja: constálván jól előttünk, mely regulában és csuportban tudhatja hadait tartani, — azoknak összevgyűjtésében mindenképpen serénykedjen, másként abból származható defectusokat egyedül magának fogjuk tulajdonítani, és el kezdjük magunkkal hitetni az általa leveleiben projectált szólnoki purgatorium nevezetiből magyarázható nehézségnek bizonyosságát. Etc., etc.

252.

Tatár-Szent-György, 18. Julij. Georgio Súlyó, etc.

Nemzetes Vitézlő Szemere László Brigadéros és Colonnellus Hívünk leveléből értettük lejövetelit, és Eger felé vett útját; reméljük azért, hogy hollétünket nem tudta. Kihez-képpest, ezen parancsolatunkat vévén, azonnal jöjjön hozzánk, hogy relatiót tévén, útját tovább continuálhassa, — magának az egri seregekből késérőket vévén Szólnok felé, etc.

253.

Eadem. Paulo Dévay, etc.

Ezen commissiónkat Kegyelmed vévén: a Nemes Vármegye (Heves) által az ország szükségeire offerált subsidiumból adjon Nemzetes Vitézlő Zsámboki Nagy István Kapitány Hívünk kezéhez száz Rhénes forintokat, — a Nemes Vármegyét desuper quietáltatván. Coeterum, etc.

254.

Tatár-Szent-György, 19. Julij. Comiti Nicolao Bercsényi, etc.

Elvettük a Kegyelmed 12. praesentis July datált levelét, melyben informál bennünket: Nemzetes Vitézlő Csajági János Brigadéros és Colouellusunk maga és brigádájához applicált Tekintetes és Nagyságos Prínyi Miklós Brigadéros és egri Commendans Hívünk ezreinek repraesentált mundér- és fegyverbeli defectussainak complanatiójára micsoda dispositiókat tett legyen? A mellyeket mindenekben placidálván, igen jól esett magunknak is értésünkre adattatása, — kívánván parancsolatink s ordereink mellett effectuatióját sürgettetnünk.

Tekintetes Nagyságos Sennyey István Cancellarius és Senator úr Nemes Zemplén Vármegyében a midőn parancsolatunkból a mostani spontaneum subsidium iránt propositióinkat végbenvitte volna: mire mehetett, és még most is micsoda difficultása legyen a Nemes Vármegyének a régen assignált liquida restantiáknak complanatiója iránt? — említett Cancellarius és Senator úr levelének párjából meg fogja Kegyelmed érteni; mely dologban constál ugyan valósággal előttünk, hogy a Nemes Vármegyének ez liquida restantiája, és hogy már az külső-országbeli adósságoknak s creditoroknak kifizetésekre deputáltatott s assignáltatott is: investigálja mindazáltal Kegyelmed tovább is, találtathatnak-e a Vármegye részéről valamely oly positiók, mellyekben magát más Nemes Vármegyékhez képpest injuriáltatottnak praetendálhatná? s egyszersmind, vagyon-e még ezen restans summában valami hátra, a mi ez ideig a megírt adósságoknak excontentatiójára nem assignáltatott volna? — hogy ezekről Kegyelmed informatióját elvévén, ha még mód taláztatnék, valamiben a Nemes Vármegyének kedvezhetnénk, etc.

255.

19. Julij. Tatár-Szent-György. Comiti Antonio Eszterhássy, e'c.

Az Kegyelmed 13. July datált levelét elvettük, az annexakkal együtt. Értvén azért, hogy Kegyelmed még tovább

is Egerben fog maradni: a Nemes Vármegyékre a magazinumok megtöltése és az hadaknak subsistentiája kedvéért repartíált gabonabéli impositiót sürgettesse, úgy, hogy ez iránt való intentiónk és abból származható Haza szolgálatja mehessen végben; melyben ámbár Nemzetes Vitézlő Darvas Ferencz Districtualis-Commissarius Hívünk azt projectizálja, hogy a szegénységnek mintegy édesítésére most először azon repartíált gabonának csak fele exigáltatnék, — minthogy pedig ezen dologban sok difficultások interveniálhatnak akár az ellenségnek valamely felé motussával, akár más okokból, melyek szerint ha halasztatik successive való administráltatása, hátramaradást szenvedhet, — másként is pedig ugyancsak azon szegénységtől kellek ezen szükség conplanáltatásának kitelni: arra való nézve, hogy egészen in tempore collectáltassék, ezen propositumnak Kegyelmed insisztáljon. Csudáljuk e mellett, Kegyelmednél a Vác táján való dolgokról micsoda hírek légyenek? mely felé közelebb létünkre nézve szemünk lévén: a Szólnoknál való bagázsiát most mitül féltünk nincsen, Vácához többen kétszáznál nem érkezvén, — azok is a budai megholt praesidiariusok completatiójára. Minthogy pedig Kegyelmed még tovább is helyben subsistálni fog: nem leszen ellenünkre, ha azalatt maga bagázsiáját Egerhez fogja vitetni, magunknak oly specialitásunk ott nem lévén, melyre nagy reflexióknak kellene lenni. Az Nemzetes Vitézlő Balog István Brigadéros Hívünk levelében includált Nagy-Szombat várossa instantiájából veheti Kegyelmed észre csak a Pethő György példájából is, hogy az Kegyelmed tisztai által nem mindenkor maga Kegyelmed akaratja s intentiója szerint folynak a dolgok, — hanem gyakran másként, s azoknak kedvek s szájok íze szerint is történnek. Továbbvaló tartóztatása az érsek-újvári postának nem leszen szükséges; igen jól esne mindazáltal, ha manufactiója után Kegyelmed dexteritással által az projectizált kincset kikerestethetné, és megpróbáltatván: lahogy succedálna, — azzal is a mostani szükségeknek consulálhatnánk; mellyet egészen bízunk Kegyelmedre, etc.

256.

19. *Julij. Tatár-Szent-György. Commendantibus Érsek-Újváriensibus.*

Micsoda panaszszal recurráltak hozzánk nemes szabad királyi Nagy-Szombath várossa lakossai, kivált Nemzetes Vitézlő Pethő György keze alatt levő ezrünkbeliek ellen, azon regiment számára praetendált ezerhatszáz circiter hetven forintok iránt, — az inclusábúl megértheti Kegyelmetek. Kegyelmetek investigálja: mi okból s ki assignatiója mellett vagy on ezen kívánság? És mivel kegyelmes protectiónkat számokra s külső jószágoknak conservatiójára kegyelmessen kiadtuk, — hahogy helyes assignation kívül formált praetensio lenne: továbbvaló dispositiónkig s informáltatásunkig ex-actióját suspendálja, a dolognak mivoltáról bennünket volta-képpen értetvén, etc.

257.

Tatár-Szent-György, 19. Julij. Caspari Beniczki.

Szólnoktúl írott leveléből elérkezését értettük. Utánnunk való jöveteliben securitássára nézve vigyázzon Kegyelmed Nemzetes Vitézlő Molnár Zsigmond udvarunkbeli szolgánk ideutazására, kinek is a kívánt hátorságossabb utazáshoz illendő comitivája fog lenni, etc.

258.

Eadem. Francisco Berthótyj, etc.

Az Kegyelmed 30. Junij datált levelét, melyben a drót-vonó mesteremberekről ír Kegyelmed, elvettük; mely dolog iránt a midőn Kegyelmedet Nemzetes Vitézlő Szent-Iványi János Hívünk requirálta: csudáljuk, hogy azon úttal magának írott commissiónk szerint Kegyelmedet nem informálta, — parancsolván ő Kegyelmének directe oly mesteremberekről, a kik a drótot vonják, és nem az kik a kész drótból valami munkát tegyenek. Minthogy azért munkácsi vashámorunk mellett ehhez szükséges hámornak elkészíttetését is resolváltuk: Kegyelmed legyen munkás a dologban, hogy elégséges

mesteremberek, minden szükséges elkészített requisitumokkal, hovahamarébb említett Szent-Iványi Jánosnak adott commissiónk szerint elszállíttathassanak, etc.

259.

19. July, Tatár-Szent-György. Cancellario Stephano Seny-nyey, etc.

Vettük az Kegyelmed 7. July datált levelét. Előbbeni levelére, — melyben tudósított vala Kegyelmed bennünket, hogy a midőn dexteritássára bízott propositiónkat Nemes Szabolcs Vármegye gyűlése alkalmatosságával végbenvitte volna, azon Nemes Vármegye eddig folytatott nemzetséges hadakozásunkat, hazafüü és confoederationalis szeretetitül viseltetvén, kívánja a nemesség részéről ezerötszáz, a parasztság részéről pedig ötezer forintokkal megsegíteni, — még de dato prima July az kápolnási mezőrül válaszoltunk vala, megírván azúttal Kegyelmednek, hogy Nemes Szabolcs Vármegyében pro collectatione et perceptione deputáltuk Nemzetes Vitézlő Bárczay Zsigmond Hívünket, kinek is a midőn kívántatik, a szükséges assistentia végett kell requirálni Tekintetes Nemzetes Vitézlő Vay Ádám Udvari-Marschallusunkat, — reménl-vén: a Nemes Vármegye maga is azon lészen, ezen önként offerált subsidium az ország szükségeinek sublevatiójára mentülhamarébb s könnyebb modalitással administráltassék. Mostani Kegyelmed levelében informáltatván már, hogy Nemes Zemlén Vármegye hasonlóképpen a nemesség részéről három-ezer, — a parasztság részéről tízezer forintokat, — Nemes Ungli pedig a nemesség részéről ezer, a parasztságtól három-ezer forintokat offeráltanak; az hová is, Nemes Zemlénben tudniillik Verebélyi Péter, Nemes Unglban pedig Szenczi Ferencz Híveinket rendeltük collectoroknak s perceptoroknak, nenkülömben parancsolván az assistentia dolgárül említett Marschallusunknak; tudván, Kegyelmed is a tájon lévén, tovább is allaborálni fog, hogy azon megígért subsidiumnak effectiva administratiója mennélhamarébb admaturáltassék. Nemes Zemlén Vármegye dolga az előbbeni restantiák iránt miben légyen, és hogy azoknak pro et contra még a pataki gyűlés alkalmatosságával való megdisputálása után is liquidi-

tássa eruáltatott, — jól constál Kegyelmednek; mely summa, minthogy idegen-országi creditoroknak s adósságoknak kifizetésére deputáltatott, s assignáltatott is, nem találunk módot: miképpen lehessen azon assignatióknak revocatiójával s restantiáinak másunnan való complanatiójával a Nemes Vármegyének kedveznünk; — irtunk mindazáltal Méltóságos Főgenerális és Locumtenensünk Gróff Bercsényi Miklós úr Atyánkfiának: investigálja, ha azon restans summa még ex integro nem assignáltatott-é? — hogy némely praetensióknak acceptatiójával azon Nemes Vármegyét consolálhatnánk és restantiáiban defalcatiót tehetnénk.

A mi pengig Kegyelmed Krucsay Márton praefectusunk által az havasbúl járni szokott proventus dolgában való injuriáltatását illeti: csudálkozunk, mi okbúl praesummálta egyszeri, Kegyelmednek adott resolútióknak ellen magát ebben inmittálni? parancsoltunk is Udvari-Oeconomicum-Consiliumunknak, hogy előbbeni resolútióknak szerint tegyen egész contentumot Kegyelmednek, nem kívánván Kegyelmedet ebben offendálnunk, etc.

260.

19. Julij, Tatár-Szent-György. Adamo Vay.

Már ennekelőtte adtuk értésére Kegyelmednek, hogy az Haza ez esztendőbeli szükségeinek sublevatiójára subsidiumúl önként offerált Nemes Szabolcs Vármegyében a nemesség ezerötszáz, a parasztság részéről ötezer Rhénes forintokat; most újabbán informáltatunk Tekintetes Nagyságos Sennyey István Cancellarius és Senator úr által, hogy in simili Nemes Zemplén vármegyei nemesség háromezer, a parasztság részéről tízezer forintokkal, — Nemes Ungh vármegyei nemesség pengig ezer s a parasztság részéről háromezer Rhénes forintokkal kívánnak succurrálni. Minthogy azért előbbeni leveleink szerint Nemes Szabolcsban Bárczai Zsigmond, Nemes Zemplénben Verebélyi Péter Híveinket rendeltük collectatoroknak s perceptoroknak, — most pengig Nemes Unghban denomináljuk Szenczi Ferencz Hívünket, a Nemes Vármegyék is az assistentiaért instálván: Kegyelmed ezen collecta-

toroknak az iránt succurráljon, hogy azon spontaneum subsidium is az Haza sok rendbeli szükségait valamennyire enyhíthesse, etc.

261.

19. Julij, Tatár-Szent-György. Francisco Aszalay.

Egerbül datált Kegyelmed levelét vettük, az honnan utánnunk való indulását értettük; mivel penig ekkoráig haladott udvarunkhoz jövele: szükséges Kegyelmednek az securitásra a mostani constitutiókhoz képpest oldalunk mellé jöveteliben vigyázni; megmondottuk vala Kegyelmednek még Munkácsrúl elmenetele alkalmatosságával, hogy az úton esik visszatérésünk, mellyen előnkben nem fog jöhetni. A mi a Nemes Vármegye négyezer forintokrúl való assecuratióját illeti: megparancsoltuk Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hadi-Perceptor Hívünknek, — kire ezen summának perceptióját delegáltuk, — adja Kegyelmednek értésére: ha azon summa exolváltatott-é egészen? Mellyet Kegyelmed vévén, ha excontentálta a Nemes Vármegye: azon assecuratoriánknak Kegyelmed által való kiadását placidáljuk, etc.

262.

Tatár-Szent-György, 19. Julij. Andreac Török.

Jól esett, hogy Kegyelmed a címeres-curírt megtartóztatta, ki által az annectált leveleket elküldheti Kegyelmed. A sánczmesterre egyéb dolgot nem bízunk vala, hanem hogy a várnak belső piaczat egyeníttesse, s az onnan kihordandó földdel a Tisza felül való töltést vastagíttassa s szélesíttesse; ki ha szintén megbetegedett volna is, lévén ott több sánczmesterek, — végebenmehet ez iránt való igyekezetünk.

263.

Eadem. Caspari Balogh.

Az Kegyelmed levelét vettük. Ezen esztendőbeli subsidiumot Kegyelmed tovább is sürgessen; mit offeráltak a Nemes Vármegyék? már praevie kiadtuk, denominálván a collectorokat is. Most újobban informáltatunk, hogy Nemes Ungh Vármegye is a nemesség részérül ezer, a parasztság részérül háromezer forintokat ígért, — az hová collectoroknak

rendeltük Szenczi Ferencz Hívünket. — Hogy a Scharier regimentinek a pokróczokban s nyergekben fogyatkozása ne legyen: ím, includáltunk Kegyelmednek commissiót a négyszázötven forintokrúl, melyet felvévén, fizessen ki. Hogy pedig Kegyelmed ez esztendőbeli subsidiumnak dolgát exacte tudhassa: adjuk azt is értésére, e napokban azon subsidialis summából Nemes Heves Vármegyére Zsámboki Nagy István Kapitány Hívünknek száz forintokrúl adtunk assignatiót. — Nemes Borsod Vármegye a téli négyezer forintokrúl való assecuratoriánkat urgeálván, hogyha ex integro lefizette, — írja meg Kegyelmed Nemzetes Vitézlő Aszalay Ferencz Senatorialis-Secretariusunknak, kinek megparancsoltuk Kegyelmed informatiója vétele után kiadását, etc.

264.

Eadem. Commissio.

Nemzetes Vitézlő Beniczki Gáspár Hívünknek praesentibus committáltatik: a nála lévő Nemes-Companiánk pénzéből, azon compániánk kifizetésére, az udvari-cassánkból anticipált summa restitutiója defalcatiójában, a Scharier regimenti juliusi exolutiójára adjon négyszázötven Rhénes forintokat, id est flor. Rhen. 450, — magát desuper quietáltatván, etc.

265.

20. July, Tatár-Szent-György. Consilio-Aulico-Oeconomico.

Esvén értésünkre, hogy Méltóságos Rákóczi Borbála kedves Nénénk-Asszony parancsolt volna két átalag bornak Eugenius herczeg számára való küldetetésérül; — praesentibus azért azon két átalag bor kiszállíttatásának annuálunk, — nemkülömben, ha Leffelholcz magának akarna vitetni felül megírtt Nénénk-Asszony borai közzül, — csak árok infallibiliter meglégyen, etc.

266.

21. July, ibidem. Francisco Szluha.

Mind Bercsényi, mind Károlyi uraknak írott Kegyelmed leveleiből informáltatunk, hogy az érsek-újvári praesidiumunk számára Kegyelmed maga gabonájából anticipált legyen; melyet, hogy az ország szolgálatja iránt benne való bizodal-

munkban meg nem csalattattunk, kedvessen értünk, s egy-szersmind kívántuk ez levelünk által is Kegyelmedet assecu-rálnunk: valamit azon praesidiumunkra gabonájúl, pénzül és borúl eddig, vagy ezután is a magáébúl fordított, vagy fordí-tani fog, — ha szintén az országtúl Kegyelmednek meg nem térítettne is: magunk sajátjából mindazokrúl ex integro Ke-gyelmedet contentálni fogjuk, teljes reménsséggel lévén, hogy az Haza szolgálatját minden tehetséggel, hazafiúi szeretetihez képpest kívánja tovább is előlsegélleni, etc.

267.

21. July, Tatár-Szent-György. Comitatus Borsodiensis.

A pataki gyűlés alkalmatosságával determinált hajdúk dolgában irott levelét a Nemes Vármegyének vettük; melyben minthogy a Nemes Vármegye már iterato resolútiókat vette, — hic et nunc egyebet nem válaszolhatunk, hanem, hogy a Nemes Vármegye azokhoz és ugyanezen gyalogság iránt tett Méltóságos Főgenerális és Locumtenensünk Székessi Gróff Beresényi Miklós úr dispositióihoz magát alkal-masztassa, etc.

268.

Eudem. Comiti Antonio Eszterhássy, etc.

Elvettük 16. currentis datált Kegyelmed levelét is, mely-nek egy részére már praevie válaszolván, — Rétei János ezré-nek összevgyűjtetéséről magának is parancsoltunk, meg nem elégedhetvén a tiszteknek ezen excusatiójával: holott Gömör vármegyében tavaly is benn volt az ellenség, mégis regimentit előlállíthatta; nem is okozhatja a subsistentiának nemlétit: mert az kiknek magok jószágokból nem lehetett succursus-sok, quártélyjok vólt assignálva. Nemzetes Vitézlő Jeszenszky Ferencz Hívünknek — dolga jövődő complanatiójáig — ke-zességen való elbocsáttatását penig placidáljuk. Sógó György relatióját is vettük, noha expedíaltattuk vala parancsolatun-kat, hogy annak szóval való végbenvitelére először maga hozzánk jöjjön: ha mindazáltal azon commissiónk elmellőzte, és már Méltóságos Főgenerális és Locumtenensünk Gróff Székessi Beresényi Miklós úrhoz vette útját, — nem lesz szüksé-ges továbbvaló visszatérítettése, etc.

269.

Eadem. Joanni Rétei, etc.

Mind Méltóságos Generális-Mezzei-Marschall Gróf Eszterhás Antal úr által, mind Kegyelmed leveléből maga ezrének eloszlásáról való excusatióját vettük; mivel mindazáltal Gömör vármegyében tavál is az ellenség benn volt, — mégis a regimentet lábra állíthatta Kegyelmed: ezen mentségét a tiszteknek bé nem lehet vennünk, hanem eloszlásokról tartoznak számot adni. Nem okozhatta ezt cselédjeiknek subsistentiájoknak nemléte is: mert a kiknek oly jószágok nem vólt, melyből magoknak succurrálhattanak volna, vólt assignált quártélyjok is. Tudván azért Kegyelmedet oly igaz hazafiának, a ki a maga ezrének újabb helyreállításában s szaporításában minden módokat kíván elkövetni, — reméljük: az eloszlott széljellappangókat késedelem nélkül özvegyűjteni s felszedeti, és ordere szerint az Haza szolgálatjában serénykedni el nem mulat. Nemzetes Vitézlő Jeszenszky Ferencz kezességén való elbocsáttatását pedig intimáltuk fenn megírtt Generális-Mezzei-Marschallunknak, etc.

270.

Tatár-Szent-György, 21. Julij. Adamo Vajj, etc.

Nemzetes Vitézlő Patay Christóff Hívünk testőrző karabélyos-regimentünk főstrázsamesterségbeli hivataljától elbúcsúzván, minthogy maga házához az ellenségnek addig penetrálása miatt mostanság nem mehet, instált előttünk alázatosan: pro interim a Tiszán túl való nemes vármegyékbeli valamely helységben szállása lehetne; vévén útját először Kegyelmed felé: találjon azért módot Kegyelmed, hogy az hol ideig megtelepedni kíván, szállás dolgában meg ne fogyatkozzon, etc.

271.

Tatár-Szent-György, 22. Julij. Francisco Darvas, etc.

Nemzetes Vitézlő Ebeczky Imre Hívünknek bizonyos kétszáznegyvenegy pozsonyi szapu búzája, — mellyet a Commissariatusságnak sub spe indubitatae refusionis adott vala, — lévén a Nemes Borsod vármegyei impositák defalcatiójára as-

signalva, melyrül mindekkoráig nem contentáltatott; Kegyelmed azért azon kétszáznegyvenegy pozsonyi szapu búzát Nemes Borsod Vármegyéből a magazinum szükségére fordítván: hogy említett Ebeczky Imre Hívünket Gömör Vármegyére assignálja, — praesentibus parancsoljuk kegyelmessen, etc.

272.

Eadem. Consilio-Oeconomico, etc.

Tekintetes Nagyságos Prínyi János Főbéjárónknak maga örökös, Tállyán levő korcsmaját s mézsárszékét, — mely Szirmay Istvánnál kétszáz aranyakban zálogban vala, most penig az ország fiscussára devolváltatván, azon Szirmay István több confiscált jószágival együtt, közönséges végezésből a táborban megsérültek ispitályjának subsistentiájára fordított, — tavalyi esztendőben is Kegyelmetek által azon szőlőknek culturájára, a mint informáltattunk, százharmincz forintokban exarendáltatott; mely korcsmát és mézsárszékét említett Prínyi János Főbéjárónknak kegyelmessen conferálván, oly conditióval, hogy esztendőnként a tavalyi esztendőbeli százharmincz forint arendát mindaddig, míglen az capitalis kétszáz arany summát le nem tenné, exolválni tartozzék: Kegyelmeteknek praesentibus azon korcsmának s mézsárszéknek ily conditióval annak rendi szerint való assignáltatását parancsoljuk.

273.

Tutár-Szent-György, 22. Julij. Georgio Andrássy, etc.

Vettük 17. Julij datált Kegyelmed levelét; csudálkozunk, sem ebben, sem előbbeni levelében nem térszen emlékezetet azon levelünkről, mellyet magunk kezével írtunk, és Kegyelmed expressus enibere által elküldöttünk. Minthogy penig már az ellenség is Rozsnyó tájáról elvonult: vagyon Kegyelmednek magának is oly aperturája, hogy a környékről az jelenvaló aratás alkalmatosságával szükséges élel betakaríthasson, és hadainkkal is communicatioja lehessen; de másként is, Főgenerális és Locumtenens Bercsényi Miklós úr levelei által informáltatunk, hogy még az ellenségnek helybenlétiben is iteratis vicibus mind feles élel, mind munitiót beszállí-

tott, — az honnan elgondolhatjuk, azon praesidium még nem annyira constringáltatott. Teljes remenségünk vagyon azért: ha a midőn azon várban mind bloquadáztatott, mind bombardíroztatott, keményen magát oly dicséretes resolútióval viselte, — annyivalinkább már most, az ellenség távozásával s hadainknak mindenfelől való indulásával, előbbeni példás resolútiójában nemcsak perseverál, hanem már szabadabb állapotjában annyivalinkább igaz hazafiúságát megmutatni, és az egész ország előtt nagyokra magát érdemessé tenni el nem fogja mulatni; — nem is tulajdoníthatjuk egyébnek a mostani constitutiókhoz képpest a várról ily desperate való írássát, hanem a szepesi első hírnek, melyről is maga Kegyelmed érthette, hogy mind élés dolgából, mind egyébiránt még tovább is subsistálhatott volna, ha a Commendans hitszegésével maga készítakartva azon várat az ellenség kezében adni nem akarta volna. Constálván azért Viard leveleiből is, melyekben recognoscálta magát oly statusban nem lenni, melylyel azon várat erővel meghajthassa, — elhitettük magunkkal: nemzetihez való szeretetihez képpest igaz hazafiúságát s egyenes szívvel eltökélt magyar resolútióját tovább is, és másoknak követésre való példájúl megmutatja; egyébiránt is szükséges dispositióinkat parancsolatunkból veszi, vagy ekkoráig is vette említett Bercesényi úr által, etc.

274.

Tatár-Szent-György, 22. July. Francisco Tornallyai, Commendanti Murányiensi.

Elvettük az Kegyelmed 17. July datált levelét, abban includált, az ellenségnek szokott csalárd hitegetésével írott Viard levelivel. Nem kételkedvén azért semmit Kegyelmed igaz hazafiúságában s egyenes hűségkeskedésében, elhitettük magunkkal: valamint ekkoráig, úgy ezután is, — annyivalinkább, hogy már hadaink mindenfelől megindúltanak, az ellenség is a tájáról elnyomúl, — mindeneket nemzetihez való szeretetihez képpest az Haza javára teljes tehetségével igyekezik dirigálni, kívánván magunk is már Isten jóvoltából az aratásnak beállításával a praesidiumnak szükségeiről elegendőképpen provideáltatnunk; a mint, reméljük, eddigis

vette Kegyelmed a praesidium dolgárúl parancsolatunkbúl Meltóságos Főgenerális és Locumtenensünk Bercsényi Miklós úr által való dispositióinkat, etc.

275.

22. Julij, Tatár-Szent-György. Inclyto Comitatus Pesthiensi.

Die 7. Julij datált levelét a Nemes Vármegyének elvettük; melybül informáltatunk, hogy az Kegyelmetek által, igaz hazafiúi indulatbúl, szabadakarattja szerint, az országnak sok rendbéli szükségeinek subsidiumára offerált summábúl hatezer forintot, és az insurrectióért ígért ezer forintot is már felvettette volna, s successive a többit is kívánja administrálni. Melyben difficultást nem teszünk, elhitetvén magunkkal, hogy azon subsidiumot Kegyelmetek oly nemzetihez való indulatbúl ígérte, hogy annak kiszédettetésében s praestálásában oly módokat talál fel, mellyek által minden halogatás nélkül, mentülhamarább mind az felvetett, mind az hátramaradott subsidium az ország szükségeire fordíthatassék. Etc., etc.

276.

Enclm. Danieli Eszterhássy, etc.

Kegyelmed 18. Julij datált levelét elvettük; melybül értjük intimatióink szerint Meltóságos Főgenerális és Locumtenens Gróff Bercsényi Miklós úr mellé a táborra való indulását, s egyszersmind eselédjeinek is arra a földre szállítása iránt szándékát, — mellyet is nem resentálunk. Minthogy penig maga Kegyelmed már említett Bercsényi úr mellett a táboron fog continuuszkodni, úgy tudjuk, eselédjeinek subsistentiájárúl is — a midőn magát insinualni fogja — tészen dispositiót ő Kegyelme.

277.

In Castris ad Szólnok, 25. Julij, 1710. Inclyto Comitatus Borsodiensi.

Az pataki concursus alkalmatosságával, a midőn több Nemes Vármegyékkel s Kegyelmetekkel is megegyezett akaratbúl nemzetséges ügyünknek hasznos előmozdításárúl és annak további consistentiájárúl közönséges determinatiókat

tennénk, — a többi között az időkhöz és alkalmatosságokhoz képpent, a personalis insurrectióról mit rendeltünk legyen országostúl? — mind e végre oda expedíált és abban hazafiúságos indulattal megegyezett Kegyelmetek követjei relatiójából, úgy akkor condált második statutumbúl, azon nemzetünk javára egyedül czélozó dícséretes végezés jól fog constálni Kegyelmeteknél; melyre vezérlő-fejedelmi és atyai gondviselésünkbul lévén jó reflexiónk, s egyszersmind előttünk forogván az ellenségnek mostani elnyomulásával, de főképpen nemzetséges ügyünk mellett eddig folytatott hadakozásunkat jó Istentünk segedelme által kívánván előbb-előbb mozdítanunk, — igyekeztünk azon, hogy az fegyverviselésnek változó sorsa szerint világ előtt approbált Confoederatióunktúl ideig elvonattatott plágát is reincorporálnánk: bizonyos propositióinkkal érdemes Híveinket kiküldöttük vala a Nemes Vármegyékre, kik is magok előtt viselvén igaz hazafiúi kötelességeket, nemzetünkhöz s hazánkhoz való szereteteket, szabadakarajok és tehetségek szerint nemcsak közönségesen újabb subsidiumot ígértenek, hanem a parte a personalis insurrectiót is a helyett offerált summával megváltani magokat resolváltak, mellyet is mind magunknak, mind akármely hazafiának annyiban lehet imputálni, mintha magok az elszánt köz-subsidium mellett personaliter is insurgálnának, — fordítván azon summát idegen hadaink kifizettetésekre, melyre más bizonyos fundusunk nem is vala. Ezen közönséges propositióinkat végbenvitettük Kegyelmetek között is; a mint-hogy, ha szintén mostani statussára nézve másokhoz képpent csekély oblatiót tett is a Nemes Vármegye maga részérül, — ez szabad-akarat szerint való állapot lévén, abban semmi difficultást nem tettünk, s tenni sem kívántunk; de, mivel a personalis insurrectiót Hazánk szolgálatjára lett lekötelezésünk által már méltán formalis obligatióul lehet vennünk, — mind penig, hogy a Nemes Vármegye ennek felváltására, mely által ezen közszolgálat kipótoltathatott volna, semmirül emlékezetet tenni sem kívánt: elítélhattuk inkább ahhoz kedvit lenni, a mit a pataki concursusban közakarattul végeztünk, tudniillik a personalis insurrectióhoz, hogysem nem azon summának megváltoztatásával, hanem a Nemes Várme-

gyék geniussa s magok tetszése szerint más hasznos mediummal helyrehozására való conniventíánkhöz. Mind ebből, mind penig, hogy az offerált subsidiumot is Kegyelmetek a lakos közrendre repartíálta, — tudván e mellett, ezen Nemes Vármegye mely szép frequentíával szokott az illetén haza-szolgálatjára compareálni, és hogy a midőn betű szerint veszzük a köz-statutumot, az Haza javának nagyobb előlmenetelire fog szolgálni: ha szintén az offerált summát némelyek az insurrectio megváltására kívánnák már most magyarázni is, — nem placidálhatjuk. Kihezképpest Kegyelmeteknek, a felül megírtt pataki conventus alkalmatosságával condált második statutum szerint, a personalis insurrectiót praesentibus indicáljuk, és hogy minden úri-, fő- és nemesi rend pro 8-va proxime futuri Mensis Augusti a miskolczyi mezőben, — hogy ott továbbvaló dispositióinkat vehesse, — az Haza szolgálatjának közkimunkálódására személyje szerint compareáljon, intímáljuk, s vezérlő-fejedelmi authoritásunk szerint parancsoljuk is; úgy, hogy vévén ezen levelünket, azonnal publicáltatását currentaliter, — és nem gyűlésre halasztva, — végbenvívén, kiki magát ahhoz alkalmaztassa, és úgy jelenjen meg, hogy több hadainkkal együtt tovább is progrediálhasson, — hanemha valaki refractariuskodván, a sokszor említett pataki végezés büntetésében kívánna incurrálni; mellyet, — ez lévén azon pataki statutum után első insurrectio, — mindazok ellen, kik netalántán ellenkezőt cselekedni és azt elmúlatni merészelnék, azon statutum poenájának rigora szerint irremissibiliter pro exemplo is effectusban és executióban fogunk vétetni, — egyébiránt nem lévén semmi kétségünk, hogy a Nemes Vármegye minden halasztás és üdőzés nélkül magát a sokszor említett ország-végezéséhez fogja alkalmaztatni. Mely dolognak adursióját, és hogy a Nemes Vármegye tiszteinek segítségével legyen, bíztuk Nemzetes Vitézlő Szent-Péteri Imre Brigadéros és Colonellus Hívüinkre, etc.

278.

Ad Szólnok, 25. Julj. Emerico Szent-Péteri, etc.

Nemes Borsod Vármegyének miképpen indicáltuk a personalis insurrectiót, — az includált párbúl meg fogja Kegyel-

med érteni. Jól constálván azért Kegyelmednek azon Nemes Vármegyének statussa s constitutiója, s micsoda frequentiával lehet s szoktanak vala az illetén personalis insurrectio alkalmatosságával az Haza szolgálatjában megjelenni: Kegyelmednek parancsolni kívántuk mind adursióját, mind penig, ha miben a Nemes Vármegye tisztai által requiráltatnék, a szükséges assistentiának kiszolgáltatását. E mellett, noha maga ezrének megoszlott és fogyatkozott állapotjáról egynéhány ízben vettük maga-mentő leveleit, — tudva lévén mindazáltal magunknál is: miként lehessen Kegyelmednek completálni regimentjét, ezen mentségét helyben nem hadhatjuk, sőt adhortáljuk tiszti szerint való összevgyűjtettetésére. Nem lévén semmi kétségünk benne, hogy Kegyelmed, haza-fiúságához képpst, mindkét rendbeli dologban maga dexteritássát azokra applicálni, és a Haza szolgálatját előlegélleni el nem mulatja, etc.

279.

25. Julij, ad Szólnok. Francisco Aszalay, etc.

Miként indicáltuk legyen az pataki gyűlés második statutumának tenora szerint Nemes Borsod Vármegyének a personalis insurrectiót? ex acclisis paribus Kegyelmednek is akartuk adnunk tudtára, egyszersmind azt is: mivel netalántán találkozhatni fognak a Nemes Vármegye tagjai között olyak, az kik ezen ország-végezése szerint való parancsolatunkat Magunk vagy Meltóságos Főgenerális és Locumtenensünk Bercsényi úr előtt való instantiákkal, vagy talán valamely haza-szükségére fordítandó újabb ígérettel antevértálni igyekeznének, — hogy Kegyelmed maga is persvadeálja azon personalis insurrectiót, nagyobb hasznát látván abból az Haza szolgálatjának; másként, Kegyelmed declarálhatja, hogy mindazoknak semmi folyamata nem fog lehetni, hanem szükség lészen magokat akkori dícséretes obligatiójokhoz alkalmaztatni, etc.

280.

25. Julij, ad Szólnok. Adamo Vay.

Az ingsenér elküldéséről már ezelőtt parancsoltunk vala Kegyelmednek; ki mindekkoráig nem érkezvén, kívántuk újobban is committálnunk hovahamarább való expediáltatá-

sát. Adjuk e mellett tudtára, hogy a mely Nemes Zemplén Vármegye által a nemesség részéről háromezer, a parasztság részéről tízezer forint subsidiumul offerált summának collectatióját delegáltuk vala néhai Verebélyi Péterre: meghalálózását értvén, surrogáltuk Nemzetes Vitézlő Patay Christóff Hívünket. Kegyelmed azért ezen collectatiójára melléje szükséges assistentiáról tegyen dispositiót, etc.

281.

Eudem. Nicolao Prinyi, etc.

Generális-Mezei-Marschall Károlyi Sándor úr kedves házastársa érkezvén Egerben, — hogy a midőn Kegyelmed requiráltatni fog, a várban alkalmas szállást rendeljen, praesentibus Kegyelmednek parancsoljuk, etc.

282.

Eadem. Vice-Comiti Comitatus Pesthiensis, Joanni Osztro-luczky.

A Nemes Vármegye által az Haza szükségeire offerált subsidiumról hogy annyival helyesebb rendelkezéseket tehessünk, és azok körül a Nemes Vármegye tisztei is facilitáltathassanak: individualis repartitióját azon summának, nemkülönben a portalis-szekereknek felvetése seriessét is hogy Kegyelmed minden haladék nélkül hozzánk megküldje, — praesentibus parancsoljuk.

283.

Eadem.

In simili Vice-Comiti Comitatus Hevessiensis, Paulo Dévay.

284.

26. Julij, ad Szólnok. Joanni Szent-Iványi, etc.

A regimentekről való tudósítását Kegyelmednek elvettük; mellyekre csak a mostani szükséghez képeest kívántunk választunk. Gvadányi által lett particularis informatiónk a tisztek dolgáról akaratumk szerint s jól esett, — de oly gyakran Egerben sétálását nem approbálhatjuk; kihez képeest, a midőn kéredzene is, ne mindenkor bocsássa Kegyelmed, és a tiszteket is gyakor követségekkel ne distrahálja. Nagyon okozza a re-

gimentnek oszlását Kegyelmed közöttök nemléte, és a tisztekben való foggyatkozás; mindazáltal küldöttünk innen is tiszteket, a mennyire telhettek. Azt is jól tudjuk, hogy a sok szükségek miatt a regiment dolgai ki nem telhetvén, sokakban nem satisfaciálhatunk, azért is conservatióját Kegyelmed industriuskodásának kell tulajdonítanunk; mivel pedig a regiment igen megszállodott: ezen az oldalon való öszveszedettetését bíztuk Limprechtre. Constál az is: az hadnak oszlása onnan is megesik, hogy a tisztek nem tudnak véllek bántni; de minthogy már magunk mellett fognak lenni, leszünk abban vígyázással. Az hadaknak idejövetelin nem kell Kegyelmednek megütközni, — mivel azon az oldalon elegendő salagvarda a mostan grassáló pestis; nem is kell Kegyelmednek minden ijesztgetésektől megijedni: mert ámbár mindenfelé ne sufficiáljunk, — az idevaló operatióinkkal mindazáltal, hiszszük Istent, az ellenség revocáltatni fog, nem ítéltetvén hasznossabbnak, mint ezen az oldalon e szerint való processusunkat; mert hadainknak egy részét a Dunán általboesátván, már is losonezi postirungját el kellett hadnia az ellenségnek, s magát contrahálni. Obsidiótól pedig éppen nem tarthat Kegyelmed: mert ha Érsek-Újvárat, — a ki Bécs, Győr, Komárom, Esztergom, Buda és más helyek között úgy vagyon, hogy ezeknek egyszersmind communicatiója is mindenkor lehessen, — nem obseidálta, hanem csak bloquadában vette: ne gondolkodjon Kegyelmed, hogy Eperjes alá álgút vontasson. Tudhattuk azt is, hogy Nemes Sáros Vármegye cassájában a pénz készen még nem fog találtatni, — arravaló mindazáltal ez, hogy annak collectáltatását maga is segítse és sürgesse Kegyelmed, hogy mennélhamarább kipótoltathassék. Szent-Keresztit visszaküldöttük, oly véggel, hogy haladek nélkül a regiment felállítatván, Méltóságos Főgenerális és Locumtenensünk Beresényi Miklós úr ordere szerint eljöhessen.

285.

26. Julij, ad Szólnok. *Andreae Bene, Vice-Comiti Comitatus Neogradensis.*

Proponáltatott előttünk, hogy a Nemes Vármegyének kinn lévő tagjai oly búza árának refusiójában, mely azelőtt

kölcsön-formán az impositák exolutiójában Méltóságos Gróff Forgách Simon úrtól felvétellett vala, bizonyos impositát kívánnának a lakos szegénységre repartíálni, — melyet mi nem ellenzünk; arra vigyázzon mindazáltal Kegyelmetek, hogy az eddigvaló restantiák is kitelhessenek, és az mostani impositák ezzel ne confundáltassanak. Kegyelmednek penig praesentibus parancsoljuk: bocsásson currenst a Nemes Vármegyében, hogy az ottvaló fiscalis dézmúra obvenióló gabonát a lakosok mindenkor oly készen tartsák, hogy parancsolatjok lévén, azonnal oda, a hová kívántatni fog, fordíthassák.

286.

Eadem. Comiti Nicolao Bercsényi, etc.

A Nemes Zemplén Vármegye által az ország szükségére offerált ez idei subsidiumnak collectatorául rendeltük vala Verebélyi Pétert, — ki is azalatt meghalálozván, helyében surrogáltuk Nemzetes Vitézlő Patay Christóff Hívünket; melyet Kegyelmednek is akartunk értékre adnunk, etc.

In simili: Cancellario Stephano Sennyey, etc.

287.

Eadam. Comitatus Heves.

A Nemes Vármegyében dislocált exulaks Híveink iránt kívánván bizonyos rendelkezéseket tennünk: praefigáltunk terminust, mellyen mindenek személyjek szerint compareáljanak. Mely intenciónk hogy véghezmelessen: az includált patenseket hogy Kegyelmetek processuatum haladék nélkül publicáltassa, a Nemes Vármegyének praesentibus intimáljuk, etc.

In simili: Comitatus Borsodiensi.

288.

Francisco Darvas, etc.

Hadainknak egy részét a Duna felé jó dispositióban hagyván, mivel magunk más részével ide visszaérkeztünk, innen

penig holnap úgy kívánunk indulnunk, hogy magunk hírével Miskolcz felé menvén, ugyan a táján hadainkat a következő operatiókra nézve contrahálhassuk, — mellyet is Kegyelmednek úgy, hogy magánál maradjon, adunk tudtára, akarván útunkat úgy dirigálnunk, hogy a Tisza mellett magunk hírével masírolván, első stationkat — ha lehet — holnap Sülynél, onnan Poroszlónál tegyük, holott is a szükségtelen bagázsát és a betegeseket elhagyván jó dispositióval, útunkat continuálni fogjuk. Ex superabundanti azért Kegyelmednek parancsoljuk: kenyérsütés és egyebek iránt tégyen oly dispositiót, hogy mind hadainknak ezen marsokban, mind az Poroszlón maradandóknak successive húsok, kenyerek meglehessen; maga pedig, — hogy a provisio iránt való dispositiónkat successive annival helyessebben véghezvihesse, — jöjjön oldalunk mellett lévő táborunkban, etc.

289.

26. Julij, ad Szólnok. Francisco de Rottenstein, etc.

Fidelitatis Vestrae Literas Újvarino adhuc 25-ta praeteriti, cum acclusis Revierianis scriptas, percepimus. Quod attinet solutionem Artilleristicorum: quamvis Generalis-Campi-Marschallus Noster Károlyi, occasione praesentiae suae, fundum in requisitam hancce exolutionem designasset, ob necdum effectuatam, tamen ejusdem collectationem projectisatam profundo per Colonellum Nostrum de Reviere ibidem haerens inane metallum, ut opera Francisci Szluha Praefecti divendatur, ac in contentationem restantiarum earundem convertatur, — commisimus praefato Generali-Campi-Marschallo, super expediendis eatenus ordinibus, et id ipsum praefato Francisco quoque Szluha Nos ipsi demandavimus. Quod vero titulum Vice-Colonellatus sui concernit: esto in ordinibus per supranominatum Generalem-Campi-Marschallum datis eodem quocunque ex casu insignitus esset titulo, cum tamen id auctoritatis nulli Generalium Nostrorum indulsissemus, prout alys, ita Fidelitati quoque Vestrae absque Decreto e Cancellaria Nostra expedito usurpari nequit. Etc., etc.

290.

26. *Julij, ad Szólnok. Francisco Szluha.*

Rottenstein az artilleristák restantiáinak exolutióját most is sürgetvén: mivel tudjuk, Generális-Mezei-Marschall Károlyi Sándor úr által arra deputált fundusból ki nem fogott süllhetni, — Reviere Colonellusunk által projectizált fundust, tudniillik ott haszontalan heverő álgyú- s mocsár-darabokat arra fordíttatni placidáltuk. Kegyelmed azért, a mennyire a mostani constitutio engedi, Rottensteintől azokat kezéhez vévén, a zsidóknak adassa el, és kifizetésekre fordítsa. Etc., etc.

291.

Eudem. Nicolao Prinyi, etc.

Még az tavalyi magunk subsidiale quantumából vala Kántor István Secretariusunknak száz forintig Nemes Heves Vármegyére assignatiója, — mely száz forint jöllehet mind a Nemes Vármegye computussában, mind az perceptor ratióiban pro soluto bement: az collectaltatásnak idején mindazáltal exactiója elmaradván, Kegyelmednek praesentibus committáltatik: assistentiával a Nemes Vármegye perceptorán megvétetvén, szolgáltatassa említett Secretariusunk kezéhez, etc.

292.

Eudem. Ordines.

Nemzetes Vitézlő Jankovics György testőrző karabélyos-czrűnkbeli Compániás-Kapitány Hívűnknek orderül adatik. Hogy Nemes Heves Vármegyében levő Gyöngyös várossában menvén, azonnal a bírakat hivassa magához, s parancsolja meg keményen, hogy Pap István Hívűnknek az hajók készületeihez szükséges requisitumi alá rendeljenek hat szekereket, és azokon késedelem nélkül ide Szólnokban expedálják; holott refractariuskodnának, — keményebben injungálja, és ha huszon-négy óra alatt ezen parancsolatunkat nem effectuálnák: a bírót küldje kötözve Egerben, ki is továbbvaló parancsolatunkig ott detineáltassék; azon requisitumoknak elküldésére penig, azonkívül a város lakossit kényszerítse.

Mivel penig circiter háromszáz köpönyegeknek megcsináltatásáról már alkalmas ideje volt parancsolatjok, mellyet

mindekkoráig végben nem vittek, — azt is injungálja keményen, hogy egy hét alatt készülve küldjék utánnunk; másként, ha külömben cselekedni merészelnének, s valamely kárban azért esnének, — magoknak foghatják tulajdonítani, tartozván eddigvaló halasztásokért is számadással, és ha elvesznek, azoknak refusiójával. Ezen orderünket penig említett Kapitány Hívünk előttök meg is olvashatja.

E mellett parancsoljuk azt is, hogy valamely molnárokat is azon alkalmatossággal Gyöngyösről ide Szólnokra bizonyos munkára, ahhoz való készülettel expedíáljon. Nec secus fac-turus. Datum, etc.

293.

Eadem. Alexandro Csala.

Pap István exulans Hívünknek Bodon lévén cselédjei: Kegyelmed — parancsoljuk, — assignálja nyolcz oralis portióit, mely in defalcationem obtingentis naturalium acceptáltassék, etc.

294.

Eadem. Petro Halász Vice-Colonello, pronunc in Nádud-var existenti.

Ezen levelét Kegyelmednek includáljuk a végre, hogy ezen parancsolatunkat vévén, azonnal bizonyos katonákat küldjön Makóra; vagy, ha kevesen lennének, maga is divertáljon oda, és a levélben feltett lovakat elhozatván, Fürednél, vagy Csegénél a Tiszán tétesse által és táborunkra kísértesse, etc.

295.

27. July, ad Szólnok. Ordines.

Nemzetes Vitézlő Szent-Miklóssi János Colonellus és Szólnoki Commendans Hívünknek orderül adatik. Jóllehet még ennekelötte a szólnoki commendansság hivataljára kegyelmessen declaráltatott, és abban instelláltatott is, — mivel mindazáltal mind ezen várnak épületit, mind e tájon való vígyázást bízunk Nemzetes Vitézlő Csajági János Brigadéros és Colonellus Hívünkre: azért, minekelötte innen revocálnánk, minden, Hazánk javára czélozó dolgokban commandójátúl fog

függeni; a midőn penig említett Brigadéros Hívünket innen avocálni fogjuk: tovább azt cselekedje felül megírt Commendans Hívünk, a mit említett Csajági János írásban fog neki kiadni. Nec secus facturus, etc.

296.

Eadem. In Castris ad Sülly. Francisco Deák.

Előttünk való szép aestimatióját Kegyelmed jól tudván, elhitettük magunkkal, annak öregbítésével kívánja igaz hazafiúságát megmutatni. Parancsoljuk azért praesentibus: akár-mely ezrekből elszéledteket a Tisza és Sajó táján találánd, azokat felszedvén, jöjjön velek Poroszlóhoz holnapután, avagy szerdán okvetetlenül; melyről patensünket adnectáltuk Kegyelmednek. *)

297.

Ex Castris ad Sülly, 27. Julij. Emerico Szent-Péteri, etc.

Jóllehet maga ezerének összegyűjtetéséről azelőtt is parancsoltunk Kegyelmednek: mindazáltal, régtől fogva levél nem vévén, hollétit sem tudhatjuk; gondoljuk mindazáltal, az aratás alkalmatosságával Szent-Pétert nem tágítja, — el is hitettük magunkkal: éppen semmi katonaság nélkül nem fog Kegyelmed lenni. Kihez képpest, mivel Jászót az odavaló commendans harmadnapi éléssel elhagyta: Kegyelmednek nemcsak azt, hogy hadait — mennél jobban lehet — contrahálja, és abban igaz hazafiúságát megmutassa, parancsoljuk, — hanem, hogy az mennyire telhetik, azon katonasággal Jászó subsistentiájára elegendő élést is beszállítson, nem lévén közel oly ellenség, az ki csak két- vagy háromszázad magával létiben azt impediálhatná; melyet ha elmúlatna, egészen Jászónak elesését Kegyelmednek tulajdonítanánk. Reménljük azért, ez iránt való hazájához buzgólkodásában meg nem fogatkoztatunk.

298.

Eudem. Joanni Rétei, etc.

Vévén Kegyelmed maga ezrének összegyűjtéséről parancsolatunkat, úgy tudjuk: hazája mellett való buzgólkodása

---

*) Eddig a „Q“ betűvel jelölt füzet, mely, miként az előbbiek, szintén Kántor írása.

szerint, a mennyire lehetett, ekkoráig effectuálta is. Kihezképpest, mivel Jászót az ottvaló commendans csak harmadnap i éléssel elhagyta, praesentibus Kegyelmednek parancsoljuk: mennélhamarébb subsistentiájára maga hadával vitessen bé élést, nem lévén most közel oly ellenség, az ki ebben Kegyelmedet impediálhatná. Ezt pedig végbenvívén, minthogy magunk is megyünk a táján való dolgoknak rendbenvételére: maga, az hol bennünket lenni értend, jöjjön hozzánk, — szólhassunk Kegyelmeddel az következő operatiókrúl.

299.

29. July. Nicolao Prinyi, etc.

Hogy Kegyelmed ide, oldalunk mellett lévő táborunkban küldjön egy mázsa puskaport és hatvan font srétet, — praesentibus parancsoljuk, etc.

300.

Eadem. Adamo Vay, etc.

Még arrúl a földrül eljövételünk alkalmatosságával informáltattunk, hogy a szatmáriak és németiek, magok ígért subsidiale quantumát fognák mennélhamarébb kiszedni, és már administráltatott is, — nemkülönben biztatván bennünket Károlyi Sándor Generális-Mezei-Marschallus úr a Nemes Szatmár Vármegye subsidiumával, hogy haladék nélkül fog collectáltatni, és Nemzetes Vitézlő Eötvös Miklós Districtualis-Commissarius Hívünk kezéhez assignáltatni; melyhez bízván, az ittvaló Nemes Vármegyéket sem kívántuk addig executióval terhelni, míg már individualis repartitójokat bé nem fogják adni. Mivel pedig már Julius éppen végén vagyon, mely holnapra az idegen hadainkat szükségképpen ki kell fizettetnünk, — kiknek egy havi fizetések feljebb extendáltatik hatezerhatszáz *) Rhénes forintoknál, — mellettünk pedig éppen semmi pénz nincsen; küldöttük azért ezen expressus curírunkat Kegyelmedhez a végre, hogy említett Eötvös Miklóst, ha már jobban volna, magához hivatassa, és végére jár-

---

*) Hat- vagy hétezerhatszáz-e? biztosan nem olvasható; corrigálva van.

ván a dolognak, — avagy pedig, ha még betegeskedne : találjon fel minden módokat, hogy Nemes Szatmár Vármegyéből és az említett helyekből s egyebünnen is hovahamarább menél több pénzt összeverhessen ; azt pedig késedelem nélkül szolgáltatassa hozzánk, hogy a pénznek nemléte és az idegen hadak fizetetlensége miatt hazánk dolgai veszedelemben ne forogjanak.

301.

Eadem. Adamo Vay, etc.

Mit írjon a kővári commendans az odavaló fogyatkozásokról ? az acclusából megértheti Kegyelmed ; kihez képest, ezen levelünket vévén, azonnal tégyen Kegyelmed dispositiót, hogy az Vidékről executióval szükséges élés beszállíttassék ; port pedig, — ha az utolsó volna is, — Ecsedből subministráltasson, Ecsednek pedig a helyében Munkácsról succurráljon. *)

302.

Ad Poroszló, 30. Julij. Inclito Comitatus Borsodiensi.

A füredi lakosok alázatos instantiáikkal detegálják előttünk : minthogy az elmúlt esztendőkhben helyeket pusztán kéntelenítetvén hagyni, Kegyelmetek Vármegyéjében telepedtenek vala meg, és a tavalyi esztendőre mindennémű impositákat és ország terheit, a reájok esett repartitio szerint kifizetnek s adminisztráltak, — most pedig a mostani subsidium és naturálékbeli obtingensben való concursusra nézve gabonájok, mely az Kegyelmetek Nemes Vármegyéjében termett, megtartóztatott s arestáltatott ; ha így vagyon a dolog, a mint általok exponáltak, — mivel már ez idei mindennémű impositákat helyekre viasszaszállásokkal Nemes Heves Vármegyében kell supportálnio, nem látjuk módját : miképpen lehessen két helyen attraháltatniok ? Kihezképpes Kegyelmetek, említett Heves Vármegyével való szomszédságához képest, ezen dolgot accommodálja úgy : a két felé való succursusra az instansok ne kényszeríttessenek. Etc., etc.

*) Ez az egy levél nem Kántor István, hanem mint a kiejtésből következtethető, valami tiszai vagy erdélyi születésű udvari egyén írása.

303.

Eadem. Joanni Osztrodczky, Vice-Comiti Comitatus Pesth.

Vettük az Kegyelmed levelet, Nemes Pesth Vármegye által ez ország-szükségére offerált pénzbeli subsidium egy részének, nemkülömben a naturálékbeli obtingensnek individualis repartitójával. Mellyek iránt hogy Kegyelmed magát tudhassa miként alkalmaztatni, és a Nemes Vármegyét is informálni: akartuk értésére adnunk, hogy a pénzbeli subsidiumból magunk specialis parancsolatunkon kívül senkinek semmit ne distraháljon, — hanem azt mentülhamarább és minden késedelem nélkül collectáltatván, szolgáltatassa ide hozzánk. Ha pedig a szükség magával úgy hozná, és hogy annál előbb véghez mehessen, assistentiáért recurrálhat Kegyelmetek a solti processus és rácz-kevi sziget iránt Generális-Mezei-Marschall Károlyi Sándor úrhoz, a váczi processusban Szemere László, s az kecskemétiben Csajági János Nemzetes Vitézlő Brigadéros Híveinkhez, — kikre mindhárom részről az naturálék administráltatását is delegáltuk, — avagy a restantiáknak listáját is, hogy hamarább collectáltathassék, azon helyekre transmittálhatja.

304.

30. Julij, Poroszló. Generali Alexandro Károlyi.

Nemes Pesth Vármegye Vice-Ispányja, parancsolatunk szerint, mind az pénzbeli subsidium egy részének, mind az naturálék obtingensének individualis repartitóját megküldötte, mellyeket mi is pro informatione Kegyelmednek in paribus accludáltunk; s jöllehet azért tettünk vala projectumot az collectáltatásnak modalitássárról: mivel mindazáltal még a parasztság részéről csak hatezer forint subdividáltatott, — mellyeknek is három ezrét praevie Generális-Mezei-Marschall Eszterhás Antal úrnak assignáltunk, és már Krajczér által ki is szedette, — resultans részéből penig ezer tallérokat az szólnoki építésre deputálunk, s másként is, a Nemes Vármegye tisztei az exactióban magokat inmittálván, a mint informáltatunk, alkalmas részét ki is vették, — meghadtuk a Vice-Ispánnak, hogy az hátravaló részét is minden késedelem nél-

kül szedesse ki, és ha a szükség kívánná, s hogy annyival hamarabb véghezvehessen : assistentiáért a Duna-mellyékén Kegyelmedhez, Hatvan elein Szemere László, Szólnok táján Csajági János Brigadéros Híveinkhez recurráljanak, avagy a restantiáknak listáját transmittálják, — általlátván, nagy confusio nélkül már végben nem mehetne, ha az elkezdett exactiót a Vármegye tiszteitül kivennénk. A naturálék és szekerek obtingensének kihajtását is a váczi processusban említett Szemere László, a kecskemétiben Csajági János Brigadéros Híveinkre delegáltuk, úgy, hogy kiküldvén az assistentiát, a mint elménk jára, annyiravaló életet akárkiéből minden helységben kicsépelettven, azonnal szolgáltatassák Szólnokban, — s az helységek magok között igazítsuk el a dolgot, mindenütt a quietantiát kiadván, és contraquietantiát vévén ; s egyébiránt minden pénzbeli extorsiókat és excessusokat keményen interdicáltunk. Kegyelmed pedig a solti processus és rácz-kevi sziget iránt tegyen szükséges dispositiót, hogy az is hová hamarabb Szólnokon lehessen, etc.

305.

30. Julij, ad Poroszló. Ladislao Szemere.

Hadainknak nyári subsistentiájára és a magazinumoknak megtöltésére bizonyos gabona- és húsbéli repartitiót tétetvén több Nemes Vármegyék között Nemes Pestre és ennek váczi processussára, — a portalis-szekerekkel együtt helységenként miként repartíaltatott? az includált listából meg fogja Kegyelmed érteni. Mely naturálékat kívánván mennélhamarább szólnoki praesidiumunkban szállíttatnunk : Kegyelmednek praesentibus parancsoljuk, most Hatvan táján léti alkalmatosságával ezen váczi processusból — a mellette lévő hadak közül szükséges assistentiát rendelvén — minden késedelem és időzés nélkül hajtassa ki, és említett szólnoki praesidiumban költöztesse ; observálván azt, hogy a gabonának a lakosok között való subrepartitiójával az idő ne haladjon : a mely helységben mennek, annyi szalmában levő gabonát, a mennyiből az obtingens kitelik, — akárkié legyen a közlakosok közül, — vitessenek bé, és azt elcsépelettven, azonnal szekereken expedíálják, a lakosok egymás között való elidézését (így) magokra

hagyván. Ezen assistensek a helységeket valaminthogy mindenütt quietálni tartoznak : a szerint ők is contraquietantiákat vegyenek ; megtiltsa pedig Kegyelmed keményen, hogy semminémű pénzbéli exactiót avagy excessusokat ne tegyenek, kemény büntetés alatt, — hanem egyedül a listában kiadott obtingensnek administráltatásában és a szekerek kiállításában szorgalmatoskodjanak. Hogyha pedig a Nemes Vármegye tisztei által requiráltatnék Kegyelmed, hogy ezen processusban a pénzbéli subsidium restantiáinak executiójára adjon assistenseket, — abban is succuráljon.

306.

Eadem. In simili Joanni Csajági.

Loco : „Processus Vácziensis“ ponatur : „Kecskemétien-sis“ ; et loco : „Hatvan elein léti alkalmatosságával“ ponatur : „most Szólnokon subsistentiája alkalmatosságával“, etc.

307.

Eadem. Nicolao Prinyi.

A Nemes-Compúniánk mundérja csináltatására Egerben menetelit megparancsolván Pápai Ferencz quártélymesternek, Kegyelmednek praesentibus committáljuk : ha a városban a pestis újobban grassálna, — a mint hallatik, — a várban rendeltessen ott való mulatásáig szállást nekie.

308.

Eadem. Credentiales. (Des Alleurshöz ?)

Excellentissime !

Cum ad Fulgidam Portam Fideles Nostros Generosos Joannem Pápai Consiliarium Aulicum ac Bonorum Nostrorum Transsylvanico-Fiscalium Praefectum, et Franciscum Horváth, certis in negotys ablegaverimus, Excellentiam Vestram officiose requirendam esse duximus : ne gravetur propositiones eorumdem ope et benevolentia Excellentiae Vestrae secundabiles non solum favorabiliter exaudire, quin et proficua sui interpositione gratiosam Fulgidae Portae in Gentem Hungaram reflexionem exoperare. Quem benevolum Excellentiae

Vestrae affectum ubi praestolaremur ac quaeque foelicia apprecaremur, — manemus

Ejusdem Excellentiae Vestrae, etc.

309.

31. *Julij, ad Poroszló. Francisco Darvas.*

Nemes Vitézlő Kocsis János Volontier-Hadnagy Hívünk alázatos instantiájával recurrálván hozzánk, detegálja, hogy ámbár cselédjének ekkoráig is assignált quártélyja volt mindezideig: mindazáltal arra való obtingensiben lassúan, avagy többire semmit nem administráltak. Kegyelmednek azért praesentibus committáljuk, magának hivatalja mellé kelletvén mennie, — tégyen oly dispositiót, hogy cselédje quártélyja Egerben infallibiliter beszolgáltatassék, mellette lévő katonáinak pedig egy hétig való subsistentiára assignáljon bizonyos helyt Szent-István vagy Nagy-Mihály táján. Gondoljuk pedig, még ekkoráig Kegyelmed dispositiója alatt lévő magunk pénze el nem költ, mely ha helyben volna: említett Kocsis János Hívünknek kegyelmessen conferálván száz tallérokat, azt is exolváltassa, arrúl quietantiát vétetvén, etc.

310.

Eadem. Francisco Somogyi.

Informáltatván, hogy az Kegyelmed ezerére assignált mundírból — hadának megoszlása miatt -- alkalmas megmaradott volna, Kegyelmednek azért praesentibus parancsoljuk: adjon azokból Kocsis János Volontier-Hadnagy Hívünk seregére, a mennyi szükséges leszén, — magát desuper quietáltatván; a többiről pedig bennünket informáljon.

311.

Ad Bábóna, 1. Augusti. Georgio Komáromi, etc.

A Nemes-Companiánk számára bizonyos mundért kelletvén készíttetnünk: mivel az e tájon való városokban a pestis igen elterjedett, — más módot csináltatásában nem látunk, hanem, hogy Kegyelmednek praesentibus intimáljuk: távul lévén Debreczenben azoknak készíttetését végbenvitetnünk, — kocsikon mennél több szabókat késedelem nélkül küldjön

Ónodban, az holott azon munkát fizetésért fogják dolgozni. E mellett kedvessen vennénk, ha Kegyelmed a városban maga industriája által szerezne vagy háromszáz pokróczokat, melly is nem fog károkra lenni, kívánván arrúl is contentáltatnunk, etc.

312.

Eadem. Ónod. Ladislao Turcsányi, Vice-Colonello Generalis Alexandri Károlyi.

Egregie! etc.

Nemes Szabolcs Vármegye alázatos instantiája által repraesentálta előttünk, hogy Kegyelmed által, — hihető, Generális-Mezsei-Marschall Károlyi Sándor úr ordere mellett — még az 1706-ik esztendőbeli portalis-hajdúknak praestálására s azoknak számok completatiójára kénszerítettetik, declarálván e mellett sok rendbeli ország-szolgálatjaiban való terheltetéseit is; kiket, és ezen perben interveniáló egyéb okokat is méltó reflexióban vévén: Kegyelmednek praesentibus parancsoljuk: ha szintén említett Generális-Mezsei-Marschallusunktól valamelly consideratiókra nézve illyetén order adatott volna is, — ezen parancsolatunkat vévén, azonnal azon praetensióját suspendálja, és kiadott orderét velünk közölje, várván továbbvaló kegyelmes resolutionktól, etc.

313.

Eadem.

Committáltatik Nemzetes Vitézlő Balog Gáspár Hadi-Cassírer Hívünknek: Scharier Colonellusunk regimentjét pro hoc Anno praesenti exolválja. Secus non facturur, etc. *)

314.

Eadem. Ónod. Nicolao Eötvös, etc.

Nemes Szabolcs Vármegye alázatos instantiájával repraesentálta előttünk, hogy Kegyelmed által az kúnsági lakosok közzül, — hihető, azok, az kik Rakomazon megtelepedtenek, — quartélyosúl, exulans-formában assignáltattanak volna. Mint-

---

*) E levélke nem Kántor írása.

hogy penig azok már helyben oeconomiájokat űzik, s nem oly consideratióban tartathatnak, mint egyéb bujdosó Híveink,—Kegyelmednek praesentibus parancsoljuk: így lévén a dolog, az Rakomazon megtelepedett kúnsági lakosoknak quártélyjait azonnal tollálja, bennünket penig informáljon: kiknek és mi okon esett ezen Kegyelmed által való assignáltatások?

315.

Credentiales.

Excellentissime!

Novus Excellentiae Vestrae dignitatis gradus ubi in notitiam Nostram quoque devenisset, non indignum judicavimus medio Fidelium Nostrorum Generosorum Joannis Pápai Consiliarii Aulici ac Bonorum Nostrorum Transsylvanico-Fiscarium Praefecti et Francisci Horváth, certis in negocijs Gentem Hungaram concernentibus ad Fulgidam Portam Ablegatorum aggratulari, inque neoobtento statu foelicia quaeque apprecari. Quare Excellentiam Vestram officiose requirendam esse duximus: ne gravetur non solum grato excipere vultu, quin et propositiones eorundem ope Excellentiae Vestrae secundabiles favorabiliter exaudire, proficuaque sui interpositione gratiosam Fulgidae Portae reflexionem in praefatam Gentem Nostram ab eadem a seculis protectam exoperare. Quem benevolum Excellentiae Vestrae affectum ubi praestolarenur, ac omnia prospera voveremus, manemus

Excellentiae Vestrae, etc.

316.

1. Augusti, Ónod. Georgio Andrászi.

Megírtuk vala Kegyelmednek még a Tisza mellől datált levelünkben, a Tiszántúl divertálásunknak okát, hogy tudniillik az odavaló hadainkat felszedvén s más hadainkkal conjungálván, az következő operatiókat személyünk szerint ahhoz képpest dirigálhassuk; melyben hadaink bizonyos részének a Dunán által való expeditiójában először is nem frustáltatván, az többit mindenfelé való occurrentiákra jó dispositióban hagytuk. Vettük azomban expressussa által újabb Kegyelmed levelét, melyben a táján való dolgokrúl tudósít;

adjuk azért Kegyelmednek értésére, hogy mostanság ide tetünk diversiót, — nem azért, magunk jószágit megtekinteni kívántuk volna: hanem így is táborunkat szaporítván, a mint már más oldalról ide is, a dolgokat rendben vehessük. A következő operatiókat pedig papirosra nem tehetvén: expressus által szóval bővebben fogjuk Kegyelmedet informálni, elhittetvén arra szükségünket nem lenni, hogy Kegyelmedet igaz magyar vérű hazafiúságára emlékeztessük, — nem is kételkedünk: eddig dícsért állhatatosságával tovább is jó és resolutus katonának magát lenni megmutatja. A míg dolgaink folyamatot vennének pedig: az ellenség odavaló constitutiójáról bennünket szüntelen tudósítson, dirigálván leveleit Tekintetes Nagyságos Andrássi Pál Generálisunkhoz, a ki most — az mint véljük — Monakon fog lenni, avagy Miskolczra, az honnan levelei kezünkhez fognak jöni, pro majori operationum directione, etc.

317.

Szerencs, 2. Augusti. Nicolao Prinyi, etc.

Obrster Scharier regimentebeli Rosford Ferencz Főstrázsamesterünknek az egri praesidiumunkbeli főstrázsamesterséget avagy placzmajorságot kegyelmessen conferálván, — kirül instructióját s decretumát is kiadtattuk, — Kegyelmednek praesentibus parancsoljuk: azon hivataljára való instellatióját annak rendi szerint vitesse végben, etc.

318.

Eadem. Decretum pro eodem. *)

319.

Item. Instructio Egregij Francisci Rosford, Supremi-Vigiliarum-Praefecti Praesidij Nostri Agriensis, punctis sequentibus data:

Primo. Ad normam Supremorum-Vigiliarum-Magistrorum, qui in castris circa ea omnia, quae negotium vigiliarum

---

*) Rosford e decretumának beprothocollálása a chablonszerű szöveg szokottságánál fogva elmaradt.

concernerent, immediate disponderent, eorundem tamen commandae Brigaderij aut Colonelli minus subessent, quamquam officij erit praefati quoque Supremi-Vigiliarum-Praefecti praefati Praesidij Nostri Agriensis, circa conservationem fortality, ordinationemque excubiarum omnem impendere laborem, circaque haec post Fidelem tamen Nostrum ejusdem loci Commendantem disponere; ejusque cura non equiparatur Castellanorum, in solos actualiter excubiantes praesidiarios restrictae directioni, — verum totam ibidem impraesidiatam militiam ac defectus eorundem procurare.

Secundo. De reliquo, uti supra, instructio Supremi-Vigiliarum Praefecti Arcis et Praesidij Munkácsiensis.

320.

3. Augusti, Szerencs. (Scd datandue de 31. July.) Pussae Nandor-Albensi.

Hatalmas Bassa!

Szomszéd Vitéz Úr-Barátunk!

Értvén Hatalmasságodnak a Fényes Porta által mostani új tisztségére való emeltetését: illendőnek itéltük Hatalmasságodat köszöntenünk, s egyszersmind requirálnunk, hogy a Fényes Portánál folyó dolgainkat recommendálni s maga interpositiójával előlegélleni ne sajnálja; melyre nézve Hatalmasságod oldala mellé residensünknek rendeltük Nemzetes Vitézlő Pápai Gáspár Hívünket, — kinek Hatalmasságod nevünkkel mondandó szavainak s propositióinak hitelt adván, maga úri jóakarátjában megtartani ne terhelteessék; ígervén Hatalmasságodnak hasonlóképpen minden szomszédaságos barátságunkat.

Hatalmasságodnak, — etc.

321.

Eadem. Caspari Pápai.

Diebus 10. et 14. Julij datált Kegyelmed leveleit elvetjük; mellyekben írja Kegyelmed, hogy a bassának irott credentialisunk titulussában defectus volt, — kívánván azt, hogy másszor titulus nélkül küldenénk. Ez iránt tiszti lett volna Kegyelmednek egyszersmind azt is megírni: miben

esett legyen a defectus? hogy magunk is considerálhattuk volna accomodatióját, miképpen kellessen meglenni? — kit másszor el is kövessen Kegyelmed. Ámbár azért mostanság titulus nélkül includáltattuk az credentiát: vigyázzon Kegyelmed mindazáltal arra, hogy titulussában a mi aestimatióknak se derogáljon. A változásokat mind Kegyelmedtől, mind Nemzetes Vitézlő Pápai János Hívünk leveléből megértvén: oda is a szükséges credentiákat transmittáljuk, dirigálván inclusive Kegyelmedhez. Kecskemétnél megkárosított törökök dolgában, és ha mások effélék interveniálni fognak is: declarálhatja Kegyelmed ezeket a bassának, hogy a midőn effélék történnek, az kárvallottaknak requirálni kellene a jó rendtartás szerint legelőször is Commandirozó-Generálissainkat, kik ha satisfactiót nem tennének, — úgy kellene azokra előttünk panaszt tenni. A mint is ezen megkárosítottak dolgában Generális-Mezei-Marschall Eszterhás Antal úrtól úgy informáltattunk: még a midőn a lovaik megtértenek, visszaadatta volna ezen praetendált díb-dáb szerszámot is, — csak akkoron Szöcs Istókot s Mester Geczit nevezték volna előtte; magunk pedig azon praetendenseket soha nem is láttuk, — hogy satisfactiót tétethettünk volna nekik. Minthogy pedig már egynéhány ízben, hogy a kereskedők ne jöjjenek bé Magyarországbán, declaráltuk, nem lehetvén nekünk mindenütt confoírozunk, és kurucz képében az ellenség által is megromolhatnak, — mert mi egy szóval senkinek kárát magunkra nem vállaljuk; a mint mindazok is, a kik eddig kárt vallottak, passusunk nélkül jöttek bé: azért azokban sem kívánjuk magunkat immittálnunk. Kegyelmed annakokáért instructiója szerint kérje a mostani bassát: azokat is, a kik benn volnának, ex praemissa ratione revocálja, — másként, szokások közzülők némellyeknek, a midőn új bassa tétettetik: vagy vagyon helyes praetensiójok, vagy sem, — azonnal új tiszttiben alkalmatlankodnak. Illyen a rácz kapitány ellen való dolog, melyben már vettünk circiter tizenkét levelet, a mint pedig Generális-Mezei-Marschall Károlyi Sándor úrtól informáltattunk: már régen complanáltatott ezen dolog; írtunk mindazonáltal végette újobban: ha mi difficultás még elmaradott volna, — igazítsa el. Etc., etc.

3. *Augusti, Szerencs. Adamo Vay.*

Az odavaló hírekről tudósító Kegyelmed levelét de dato 27. Julij elvettük. Elhitettük magunkkal, sokan oly híreket kívánnak hintegetni, mellyeket magok óhajtanának. Megírtuk vala Kegyelmednek előbbeni levelünkben is, hogy a más oldalon levő dolgokat minden occurrentiákra jó dispositióban hagytuk, magunk pedig divertáltunk ide a végre, hogy itt is, a mennyire lehet, a dolgokat jó rendben vehessük. — Ami a munkácsi praesidiumi dolgát és a strázsálást illeti: Kegyelmed oly dispositiót tegyen, hogy a felső- és alsó-várban a strázsákat tollálván, a középsőben csak annyit hagyjon, az kik a rabokra vigyázzanak, a palánkban pedig a hajdúság a bástyákon csináljon magának kunyhókat, hogy mennél jobban megszáledjenek, — ártalmas lévén ezen infectióban a csoporton lakás. Az erdélyi bujdosó Híveink defectussának oka Barcsai Ábrahám Thesaurarius és Tanács-úr Hívünk, kinek megparancsoltuk vala, hogy mindazokat újabban conscribálja, s előttünk repraesentálván, újabb assignatiókat fogunk adatni, — e végre is esett vala a Nemes Vármegyéknek intertentiójok iránt kiadott terminus-tételünk; az mindazáltal ekkoráig nem effectuáltatván, parancsoltunk újabban a Nemes Vármegyéknek: míg végbenmenne is, secundum effectivum statum interteneálják s interteneáltassák. A praesidiumnak a vágókban való szükségeket kellett volna Districtualis-Commissarius Keczer Sándor Hívünknel magának is Kegyelmednek urgeálni, — úgyis mindazáltal approbáljuk, hogy mind a vármegyéből, mind a dominiumból a defectust anticipatióval accommodálta; parancsoltunk pedig említett Keczer Sándor Hívünknek mind az assignationának kiadásáról, mind annak effectuáltatásáról, kit vévén, maga is urgeáltasson Kegyelmed. A pénzverő-háznál kivett regalét Kemény Simonnak elengedtük, melyről parancsoltunk Nemzetes Vitézlő Lányi Pál Hívünknek. Mit írjon Nemzetes Vitézlő Vay László Hívünk maga ezerének dolgában? praetendálván fizetését az ezernek, fegyver-, recruta- s hópénzt, s egyéb efféléket, — ezen levelére nem is válaszoltunk, hanem Kegyelmednek includáltuk;

adhatja elméjére, hogy a tisztek nem azért praeficiáltatnak, hogy mindent kéztől várjanak : hanem magok is industriuskodjanak ; az egy erdélyi hadainkon kívül senkinek most túllünk effélékre assignatiójok nincsen, melyet ő Kegyelme nem is fog írása szerint tapasztalni. A mi pedig a Nemes-Companiánkból azon ezerben kiadandó iffjaknak tisztségekre való applicáltatásokat nézi : mivel mostanság igen megfogytak, s nem recrutáltathatnak, — ezen dolognak szükségképpen továbbra kell haladni ; vigyázni fogunk mindazáltal, hogy ebben kedvek telhessen a tiszteknek, etc.

323.

3. Augusti, Szerencs. Paulo Lányi.

Esett értésünkre, hogy a pénzverő-háznál Tekintetes Nagyságos Kemény Simon Nemes-Companiánkbeli Vice-Colonellus Társ-Hívünk bizonyos argenteriját felverette, és a regaleban circiter hatvan forintokat kivettenek volna ; mivel azt kegyelmessen elengedtük : akartuk praesentibus Kegyelmednek értésére adnunk, s egyszersmind parancsolnunk, hogy, ha kivétetett volna, — restituáltassa.

324.

3. Augusti, Szerencs. Inclytis Comitatus Szabolcs, Szatmár, Máramaros.

Jöllehet az erdélyi bűjdöső Híveink iránt tettünk vala oly rendelést, hogy azok conscribáltatván, előttünk repraesentáltassék, és jövőendő subsistentiájok iránt teszünk újabb dispositiókat ; melyre nézve a Nemes Vármegyének is csak bizonyos ideig committáltuk vala intertentiójokat, — mely is már elmúlván, repraesentáltatott előttünk alázatossan, hogy már a Nemes Vármegye mindazoknak, kik in gremio sui vadnak, intertentiójokat éppen suspendálta. Mivel pedig parancsolatunk szerint, — mi okra ? nem tudjuk, — a conscriptio mind ekkoráig végben nem ment : akartuk a Nemes Vármegyének újobban, — minekelőtte azon conscriptio effectusban menne és előttünk repraesentáltatnék, — parancsolnunk, hogy secundum effectivum statum. maga között levő exulans Híveink in-

tertentiójokat tovább is accommodálja, mindazokat a Nemes Vármegye obtingensében kívánván acceptáltatnunk, etc.

325.

Eadem. Alexandro Keczer, etc.

A munkácsi praesidiumnak húsból való defectussárúl, és hogy annak remediumára az assignatiót, a midőn requiráltatott Kegyelmed, denegálta volna, informáltatunk; tudván azért Kegyelmed, az odavaló praesidium miből álljon, — praesentibus akartuk megparancsolnunk: azon szükségre való assignatiót Kegyelmed Nemes Bereg Vármegyére adja ki, és azt effective administráltassa is. Etc., etc.

326.

Eadem. Georgio Nikházi et Georgio Rétey, distinctim.

Jöllehet előbbeni orderei szerint hogy Kegyelmed maga hadát ekkoráig is özvegyűjtötte, és ide való diversiónk alkalmatosságával Monaknál in corpore fogjuk találni, voltunk oly reménységgel; másként tapasztalván, — Kegyelmednek praesentibus keményen parancsoljuk: minden üdözést s halogatást, pestissel vagy egyéb effélékkel való mentséget félretévén, maga, az kikkel vagyon, mindjárást induljon s jöjjön az említett Monakhoz, elhagyván tiszteiben a többinek özvegyűjtetésére s felszedettetésére, — hogy Kegyelmedet magunk helyben találhassuk, etc.

327.

4. Augusti, Szerencs. Sigismundo Henter.

Vesszünk az Kegyelmed levelét; csudálkozunk, hogy Kegyelmed Miskolczon temporizál: holott parancsolatja az vala, hogy az elszéledett katonákat felszedvén, táborunkban bévigye Kegyelmetek. Hogy a Szent-Péteri katonái elszéledtek, előttünk azelőtt is constált, a tisztek levélbeli relatiójokból, — de mi excusatiójokkal contentusok nem lévén, az vala Kegyelmednek parancsolatjában: vegyen számot túllök, mi okon oszoltanak, s miért tisztek szerint csuportossan nem tartják? nem stálván az is, hogy Polgárra mentenek volna felesen közülek, az mint a polgáriak levele tartja. Hogy pedig

Kegyelmed idejövetelünket hallotta: onnan nem következett, hogy magának is ide kellessen jőni, lévén parancsolatja nem az utánunkjövetelre, hanem az katonaságnak az táborra való vitele; a mint, tovább is ezekben eljárván, ha szintén Polgárra s egyéb hajdúvárosokra utasítatik is Kegyelmed: oda is elküldvén, járjon végére a dolog valóságának.

328.

Commissio.

Committáltatik Nemzetes Vitézlő Décsei László só-commissarius Hívünknek: adjon Nemzetes Vitézlő Máriássi István Hívünknek nemes-companiánkbéli strázsamestersége restantiájában kétszáztíz kősókat, id est 210, a keze alatt levő sók-húl, magát desuper quietáltatván.

329.

Eadem. Francisco Darvas.

Nemzetes Vitézlő Péli Nagy András Hívünk még ezelőtt való esztendőkhben a Nemes Commissariatusságnak sub spe futurae refusionis adott vala bizonyosszámú gabonát kölcsön, mely iránt jóllehet nem régen committáltuk vala Kegyelmednek, hogy az akkori szükséghez képpest valamely részét refundálta volna: most azért Kegyelmednek újjobban parancsoljuk, investigálván az kölcsön adott gabonának mennyiségét,— az ország szükségeire lett impositából minden exceptio nélkül ex integro refundálja, etc.

330.

4. Augusti, Szerencs. Civitati Debreczen.

Nemzetes Vitézlő Péli Nagy András Hívünk, — az hadakozásnak forgó sorsa úgy hozván magával, — házatúl s jószágátúl, hazánk s nemzetünk igaz szereteti s buzgó hűségese kedése mellett ideig elszorúlván, már két esztendőktől fogvást több exulans Híveinkkel e tájon való vármegyékben subsistált; nagyobb securitásnak okáért Hűségtek között kívánván ideig megtelepedni, alázatossan implorálta az iránt való kegyelmes annuentiánkat. Kinek kérését kegyelmes tekintetben vévén, oda transpositióját nemcsak megengedtük: hanem mint exulansnak, ideigvaló accommodáltatását Hűségteknek praesentibus assignáljuk is, etc.

331.

Eadem. Comiti Stephano Csáky, etc.

Az néhai Gróff Homonnainé decessussával unokái dolgában írott Kegyelmed levelét elvettük, kiből is, hogy a szegény asszony testamentarius títornak Kegyelmedet denominálta, — megértettük; melyből származott reflexiójátúl indíttatván Kegyelmed: azon árvákat protectiónk alá recommendálja, úgy, hogy praeter ordinariam juris viam akármely praetendenseknek is megháborítani, avagy hatalmasúl és propria autoritate a jószágban involálni ne engednénk. Kihezképpest azon árvákhoz szokott atyai kegyességgel kívánván viseltetnünk, — egyébiránt is az ország törvényeire hittel leköteleztetésünkre jó reflexiónk lévén, — akartuk Kegyelmedet praesentibus securussá tennünk: kívánjuk azon árvákat atyáiképpen úgy protegálnunk, hogy extra jus et aequum praejudiciumok és injuriáztatások ne következzen, etc.

332.

4. Augusti, Szerencs. Paulo Ráday, etc.

Vettük az Kegyelmed levelét Murányból, mely praesidiumunknak nagyobb megprófundírozásáról noha már is tettünk vala helyes dispositiókat, — csudálkozunk, hogy még ekkoráig effectusban nem vétettenek; mivel mindazáltal magunk is e tájára azért divertáltunk, hogy itt is újabb corpust vervén, formaliter operálódhassunk: ezúttal nemcsak azt fogjuk kikeresni, dispositióink kin múltanak? hanem, hogy azokat ezután is effectusban vétethessük. Sándor László Hívünknek annuentiánkbul (Titulus) Bercsényi úr által oda beküldetése nem azért interveniált, hogy valamiben kívánnánk ottvaló Commendans Hívünknek praejudicáltatnunk, s úgy tudjuk, nem is fogta magát semmi afféle dispositiókban immittálni, s nem leszen ott sokáig késése, — azalatt penig Commendans Hívünk, az mint ekkoráig, úgy tovább maga dolgában járjon el. Gál Péternek patensünket, és a kik hasonlók találtnának is, méltán denegáljuk: mivel ha szintén olykor valami szerencsés actuskájok esik is, — de többire azt sem tudhatni, hol lappanganak? s következendőképpen valamely haszonra őket fordí-

tani nem lehet; kivált Gál Péter miként tudhatna más hasonlót dirigálni, — holott a maga hajdúinak is nem tud parancsolni! Azért először vigyék azt végben az illetén tisztek, hogy alattokvalóik annak rendi szerint függjönnek tőlök, s e szerint tegyék magokat érdemessekké tisztekben való confirmációnkra, s e mellett kiadandó patensünkre, etc.

333.

4. Augsti, Szerencs. Francisco Tornallyai.

Sub dato 28. Julý Kegyelmed tudósító levelét az odavaló dolgokról elvettük. A mi a mostani aratás alkalmatosságával Murányban bőséggel lehető élésnek betakaríttatását illeti: noha már abban praevie is tettünk szükséges dispositiókat, — mellyek hogy mindez ideig effectusban nem vétettek, csudálkozással esik értenünk; már mindazáltal magunk ide divertáltunk, a végre, hogy nemcsak azoktúl, kiken eddig dispositióink elmúltanak, számot vegyünk: hanem a mennyire eddig haladott, effectusban is vehessük; tudván, azalatt is mindenképpen industriuskodni Kegyelmed el nem mulat, etc.

334.

Eadem. Ductori Ónodiensi.

Ezen parancsolatunkat vévén Hűséged: megadó ingsenérünk mellé rendeljen hat katonákat az ónodiak közzül, a kik kísérik be Csátnál levő táborunkban.

335.

Eadem. Comiti Antonio Eszterhassy.

A szólnoki épülethez rendelt ingsenérünk ily későre érkezvén, ím, Kegyelmedhez dirigáltuk. Kegyelmed azért az ottvaló munkának hovahamarább végbevételére késedelem nélkül küldje bé Szólnokban, rendelvén melléje kísérőket, a mennyire szükségesnek itéli.

336.

Eadem. Joanni Csajági.

A szólnoki épülethez rendelt ingsenérünk még csak most érkezvén: ím, Kegyelmedhez küldöttük. Kegyelmed azért, in-

structiója szerint, az ottvaló munkának mennélhamarább végbenvitelében serénykedjen. Adván Kegyelmednek tudtára azt is, hogy az ottvaló fáknak inspectióját is bíztuk ezen ingesenérünkre, hogy ide s tova ne distraháltassék, úgy, hogy odaérkezvén, azonnal sequestrálja az mellyek épülethez valóknak, a többit tűzifának hagyván.

337.

5. Augusti, Szerencs. Nicolao Prinyi.

A minap Nemzetes Vitézlő Molnár Zsigmond udvarunkbeli szolgálkat a végett küldöttük vala Egerben, hogy mindenik álgýú mellett hatvan-hatvan lövést hozzon; minthogy a golyóbisoknak megváltoztatása esett: magát küldöttük vissza újjobban, hogy azon parancsolatunkat effectusban vegye. Kegyelmednek azért praesentibus parancsoltatik: a mely requisitumokat a czajtházból kívánni fog, assignáltassa nekie, etc.

338.

Eadem. Georgio Nikházi, etc.

Vettük az Kegyelmed levelét; betegeskedését szánakozással értjük, kívánván előbbeni egészségének hamar-időn megtérését, — melly minekelőtte meglenne is: az Haza szorgos szolgálatja halasztást nem engedvén, Kegyelmednek praesentibus újjobban parancsoljuk: katonáit a mennyire öszvegyűjthette, azokat késedelem nélkül maga Vice-Colonellussával küldje táborunkban, az hátramaradandóknak felszedetésére bizonyos tiszteit elhagyván, — kik is azokat újjobban csuportra hajtván, expediálja corpussa után, etc.

339.

Eadem. Simoni Kemény, etc.

Hozzánk dirigált Kegyelmed alázatos instantiáját fejedelmi és atyai reflexióban vévén, és igaz hazafúságát s hűségesekedését megtekintvén: az kétezzer forintoknak kifizettetésével ezúttal kívántuk Kegyelmedet consolálnunk. Melyre nézve, íni, includáltuk Kegyelmednek Nemzetes Vitézlő Décsei László só-commissarius Hívünknek szóló commissiónkat, arról való contentáltatására. Etc., etc.

340.

5. Augusti, Szerencs. Commissio.

Committáltatik praesentibus Nemzetes Vitézlő Décei László só-commissarius Híviünknek: Tekintetes Nagyságos Kemény Simon nemes-compániánkbeli Vice-Colonellus Társ-Híviünknek azon tisztségebeli restantiáinak complanatiójában adjon kétezer Rhénes forintokat, — id est flor. Rhen. 2000 — sóúl, vagy penig készpénzül.

341.

Eadem. Vice-Comiti Comitatus Borsodiensis.

Miskolcz várossában lakos nemesi renden levő Híveink bizonyos instantiájokkal alázatossan recurráltak Hozzánk, declarálván némely ratiókkal pro 8. currentis praefigált terminuson, az országnak pataki conventussa alkalmatosságával lett statutuma mellett indicált personalis insurrectióra a miskolczi mezzőben leendő comparitíójoknak nehéz voltát. Minthogy penig az Haza szolgálatja nem efféle mehetségekkel, hanem a közvégezésnek effectuatiójával s kinek-kinek egyszeri resolutiójában állhatatos tökéletességével vehet hasznót és előlmenetelt: azon levélbeli instantiájokra Kegyelmed által kívántunk válaszolnunk; hogy tudniillik az említett pataki statutum tenora szerint indicált personalis insurrectióra emanált publicatoriánknak tovább is inszistálunk, adhortálván mindazokat igaz hazafiúságokra és a közönséges végezésnek megtartására, — adván egyszersmind tudtokra, hogy a midőn a refractariuskodók azon ország statutumában feltett büntetésnek rigorát fogják tapasztalni: egyedül magok hazájokhoz való idegenségeknak tulajdoníthatják.

E mellett, jóllehet a mostani haza-szükségére offerált subsidiumot a Nemes Vármegyének relaxáltuk: tudván mindazáltal, hogy azon subsidialis summát nem egészen a nemességre repartíálta Kegyelmetek, hanem a lakos szegénységre is: valamint már más Nemes Vármegyék az individualis repartitiónak seriessét megküldötték, hogy Kegyelmed is azont elkövesse, — praesentibus azt is parancsoljuk.

342.

5. *Augusti, Szerencs. Consilio Aulico-Oeconomico, etc.*

Micsoda szóbeli restantiáról legyen praetensiója Nemes Máramaros Vármegyében exuláló Híveinknek, alázatos instantiájoknak párjából, és Tekintetes Nemzetes Barcsay Ábrahám Thesaurarius és Tanács-úr Hívünk azon materiában írt levele nék accludált extractussából meg fogja Kegyelmetek érteni. Melyhez képpest hegy Kegyelmetek annak rendi szerint, ezen restantia honnan exurgált legyen? investigálja, és a dolog a szerint comperiáltatván, tegyen iránta illendő refusiót, — praesentibus kegyelmissen parancsoljuk, etc.

343.

Eadem. Abrahamo Barcsay, etc.

Micsoda szóbeli restantiáról legyen praetensiójok Nemes Máramaros Vármegyében exuláló Híveinknek, mind magok alázatos instantiájokból, mind Kegyelmed leveléből informáltatunk; kihezképpest megparancsoltuk Udvari Oeconomicum-Consiliumunknak: praevia investigatione tegyen azon exulans Híveinknek elégséges satisfactiót és contentumot. Mely kegyelmes resolúciónkat tessék Kegyelmednek azon instansoknak értésekre adni, — tudhassák magokat a szerint alkalmaztatni, a mint már említett Consiliumunknak megparancsoltuk.

A mi penig testőrző székely-regimentünknek fizetését illeti: egyebeket nem placidálhatunk, hanem az kik effective jelen vadnak; a rabok iránt némely consideratiónk lévén, — kiket Isten szabadulásokkal megvigasztalván, irántok való kegyelmes gondviselésünknek kívánjuk részesseivé tennünk, etc.

344.

Eadem. Exulantibus in Comitatu Máramaros.

Miud Hűségtek alázatos instantiájából, mind Tekintetes és Nemzetes Barcsay Ábrahám Thesaurarius és Tanács-úr Hívünk repraesentatiójából, micsoda szóbeli restantia iránt való kívánságok legyen? megértvén, — parancsoltunk Udvari Oeconomicum-Consiliumunknak, rendi szerint való refusiójáról; kihezképpest Hűségtek ott magát insinuálván, hogy ebben contentuma lehessen, kegyelmissen resolváltuk.

345.

5. *Augusti, Szerencs. Consiliarijs Transsylvanicis, etc.*

Gróff Mikes Mihály Úri Hívünk és az Kegyelmetek leveléből is informáltatunk, hogy a munkácsi concursusunk alkalmatosságával, sok consideratiókra, Kegyelmetek neve alatt folytatandó pénznek dolgát említett Gróff Úr Hívünk a végett nem kívánta ekkoráig folyamatban bocsátani, hogy magunk ebben való insinuatióját nem vette; az honnan jöllehet magunk levelének elmúlása rész szerint Kegyelmetek requisitioja idejének nem tudásátul, rész szerint az alkalmatosság bizonytalanságátul esett, — consideráljuk mindazáltal: talán az akkori discursus és resolutio szerint ex integro Kegyelmetek nem capacitálta, hogy sok consideratiókra nézve kellett inkább, mintsem magunk nevének, a Kegyelmetekének ezen dologban forogni, — a mint erről ezen alkalmatossággal írtunk említett Mikes Mihály úrnak. Kegyelmetek is azért lévén az akkori resolutióra reflexióval: hogy mind említett Úr Hívünknek voltaképpen elméjére adja, mind penig a szükséges helyeken való requisitiót végbenvigye, — szükségesnek látjuk.

346.

Eadem. Caspari Balogh.

Debreczen várossa lakossi visznek Kegyelmedhez kétszáz pokróczokat; Kegyelmed azokat vegye kezéhez, és assignálja Scharier regimentinek, a debreczenieket quietálván, magát is a regiment részéről quietáltatván, etc.

347.

5. *Augusti, Szerencs. Comiti Michaeli Mikes, etc.*

Némely Tanács-úr Híveink által informáltatunk, hogy az nem régi munkácsi concursusunk alkalmatosságával lett resolutiónk szerint bizonyos pénznek Havasalföldében s Moldvában való keresése végett kellett Kegyelmedet requirálniok, és ezen dolog folytatásának nem magunk, hanem ő Kegyelmek neve alatt ítéltetvén tanácsossabbnak lenni, az akkori megegyezésünk szerint; minthogy penig magunk, — az ő Kegyelmek requisitioja alkalmatosságának ideje és bizo-

nyossága nem constálván, — akkoron Kegyelmednek nem írunk : mind arra nézve, mind pedig netalántán, hogy ő Kegyelmek is Kegyelmedet circumstantialiter informálni elmúltatták, micsoda praegnans okokra nézve kellett inkább ő Kegyelmek, mintsem magunk neve alatt ezen állapotnak folytatását közakarattól resolválnunk ? kihezképpest, tudván, hogy újobban requirálni fogják Kegyelmedet azon Tanács-úr Híveink : praesentibus akartuk magunk is Kegyelmednek értésére adnunk, hogy azon dolgot a mi tetszésünkből indították ő Kegyelmek, — recommendálván Kegyelmednek annak promotióját és secundálását. Esett e mellett értésünkre az is, hogy az kinn bujdosó Híveinknek, czélunk s igyekezetünk szerint pro consolatione írott levelünk, nem szintén contentumokra esett némellyeknek, arra magyarázván, mintha Daniel Péter Hívünket valamely commandóságban kívántuk volna praeficiálnunk, ottvaló érdemes Híveink nem kicsiny postpositiójával ; noha elhitettük magunkkal, hogy Kegyelmed az magunk leveléből ezen dolgot mindjárást jól általlátta, s nem is véljük, hogy említett Daniel Péter Hívünk magának abból legkissebb praecedentiát vendicálni praesumált volna, — hogy mindazáltal Kegyelmed másokkal is capacitáltathassa : kívántuk ezen declaratióinkat tennünk, hogy azon levelünkkel semmit egyebet reá nem bízunk, hanem hogy Kegyelmed Jász-Vásárán continuus nem lehet, minden kicsiny állapotot oda divertálni nem is kíván : mintegy residensnek rendeltük, hogy Kegyelmetek tetszése s akaratja szerint szolgáljon, állván ezen szolgálatjának dolga egészen attúl, hogy, ha kik által requiráltatik, — nem, hogy valamit praescribáljon ; bízván de coetero az ottvaló dolognak maximáját Kegyelmed tapasztalt dexteritássára. Etc., etc.

348.

5. Augusti, Szerencs. Ladislao Kemény, etc.

Az ottvaló állapotokról tudósító két rendbeli levelét Kegyelmednek vettük. Egyebek iránt dolgainknak mostani constitutiójához képpest kívánván szükséges dispositiókat tennünk : a mennyiben Kegyelmed leveléből és abban való extractusból Daniel Péter Hívünk által az erdélyi bujdosóknak czélunk szerint consolatiójul írt levelünk némellyek által

Daniel Péter valamely commandóságára magyaráztatnék, informáltatván, — Kegyelmedet praesentibus capacitálni, s Kegyelmed által penig másokat akartunk; melyre nézve, azon bujdosó Híveinknek írott levelünknek párját Kegyelmednek includáltuk, melynek utolsó cikkelyei nem egyébre czéloztak, hanem, hogy maga Gróff Mikes Úr Hívünk mindenkor Jász-Vásárán nem lehetvén: ha kik injuriáltatnának, azoknak szolgálatjára mintegy residensül rendeltük oda, — nem valamely commandóság vendicálására, inkább tetszések s akaratok szerint való szolgálatra; a dolognak maximáját bízván, — valamint eddig, — említett Úr Hívünk tapasztalt dexteritássára. Kegyelmed azért másokat is e szerint fog informálhatni.

349.

Szerencs, 7. Auguszt. Georgio Palocsay, etc.

Jóllehet a Dunán általcommandíroztatása alkalmatosságával orderében adattatott Kegyelmednek, hogy semminemű pénzbeli exactiókat ne tégyen: mivel mindazáltal néhai Botytyán János Generálisunk adott vala az ország szükségére bizonyos ezer tallérokat, — kinek decessussa után a successorok között való osztály alkalmatosságával Nemzetes Vitézlő Szabó Mojzses, Nemzetes Vitézlő Trestyánszky István Colonnellus (ezerebeli) Vice-Colonnellus Hívünknek jutottanak, — itt penig a nagymértékű Isten látogatása a pestis szerte-szélllyel való elterjedése miatt semmi exactiókat nem tehetvén: azon ország szükségére felvett pénzből ezer forintokat hogy Kegyelmed azon a földön refundáljon, — kegyelmessen resolváltuk. Intimálván praesentibus Kegyelmednek, hogy az hol alkalmatossabbnak látja, ezen summa pénzt vesse fel, és említett Vice-Colonnellus Hívünket contentálja, etc.

350.

Szerencs, 8. Auguszt. Comiti Antonio Eszterhássy, etc.

Vesszük az Kegyelmed leveleit; melyekben való particularításokról hogy Kegyelmednek nem válaszoltunk, oka: oly szándékban voltunk, ma megindúlhattunk volna, — a víznek mindazáltal áradásával az általköltözést, készülvén, halasztottuk úgy, hogy holnap idején reggel indulván, tá-

borra menetelünkkel mind azokat accommodálhassuk s rendben vehessük; azalatt pedig Kegyelmed tartóztassa, ha kik instantiájokkal hozzánk jőni akarnának, hogy valamiképpen az itt grassáló pestistől ne inficiáltassanak és azt táborunkban ne vigyék.

351.

Eadem. Civitati Cassoviensi.

Örökös - hajdúvárosinkból álló ezrünkbeli Companiás-Kapitány Hívünk Rácz Márton, kassai lakos Gombkötő Mátyásnénál pro conservatione bizonyos portékáját letévén: alázatos instantiával recurrált hozzánk, hogy azon asszony halála s netalántán minden successor nélkül maradása után a Nemes Város házát, boltját, s minden portékáját elpecsételvén, — azok között az ő deposituma is letartatott; kihez-képpelt az Nemes Városnak praesentibus kegyelmessen parancsoljuk: említett Kapitány Hívünk modo praevis elpecsételt portékáját, praevis investigatione, magának, vagy arra rendelendő emberének resignáltassa, etc.

352.

Szerencs, 8. Augusti. Vice-Comiti Comitatus Borsodiensis.

Vettük a Nemes Vármegye levelében az offerált subsidiumnak individualis repartícióját; az honnan is általlátjuk: ezen summát úgy kívánta a Nemes Vármegye érteni, hogy ezzel az personalis insurrectio is felváltassék. Mivel pedig úgysis nagyobb része a szegénységre vagyon limitálva: ex superabundanti is akartuk Kegyelmednek értéscére adni, hogy ezt éppen nem placidáljuk, — hanem az indicált personalis insurrectiót, előbbeni resolúciónk szerint, változhatatlanul kívánjuk. Kegyelmed azért tegyen oly rendelést, hogy előbbeni levelünk szerint, nemine excepto, compareáljanak: magunk is holnap napon Isten engedelmeiből megindulván, csoporton találhassuk, etc.

353.

Eadem. Adamo Vay, etc.

Tekintetes Nagyságos Kemény László és Nemzetes Samariay Péter Híveinknek, magok cselédjeiknek — és nem

személyekben — Moldvában, a grassáló pestis előtt való kiszállítatását kegyelmessen megengedvén, s e szerint passusunkat is kiadván: akartuk Kegyelmednek is ezen kegyelmes indultumunkat értésére adnunk, — tudhassa magát irántok e szerint alkalmaztatni, etc.

354.

Eadem. Principi Moldaviae.

Spectabili ac Magnifico Ladislao Kemény, et Generoso Petro Samariay, Fidelibus Nostris, ad praecavendam passim grassantem pestilentiae contagionem, familiarum suarum, in ditionem Celsitudinis Vestrae transpositionem quandoquidem benigne indulserimus, Celsitudinem Vestram praesentibus officiose requirendam esse duximus: ne gravetur Eosdem in favorem suam protectionem recipere, ac in omnibus vicini ijsdem benevolentia adesse; quem Celsitudinis Vestrae affectum ubi in alijs reciprocare studeremus, — Eandem divinis commendamus excubijs, etc.

355.

8. Augusti, Szerencs. Ladislao Kemény, etc.

Kegyelmed cselédjének Moldvában való transpositiójának kegyelmessen annuálván: ím, az kívánt passust praesentibus accludáltattuk, recommendálván egyszersmind azon Kegyelmed cselédjét a vajdának, — tudván in reliquo maga személyében hivatalja mellett megmaradását.

356.

Eadem. In simili Petro Samariay.

Kegyelmed levelét vettük. Előttünk lévén már az táblának egybengyülésére indicált terminus: személyében való kimenetelinek nem annuálhattunk; ha mindazáltal cselédjét Kegyelmednek tetszik általszállítani, — ím, arra való passusunkat accludáltuk, a vajdához való recommendatoriánkat Kegyelmed cselédje részéről is Tekintetes Nagyságos Kemény László Hívünknek includáltatván, etc.

357.

Commissio.

Fogarassy István Vice-Komorník adjon Hansz Jakab regimentebeli lajtinantnak Majer Jánosnak száz német forintokat.

358.

Ex Castris ad Puszta-Bük, 10. Augusti. Vice-Comiti Comitatus Pesthiensis.

Jöllehet tapasztaltuk a Nemes Vármegye által az ország mostani szükségére offerált subsidiumnak administratiójában hazafiúságos resolutiója mellett tiszteinek is dícséretes industriuskodását, a midőn azon summának nagyobb része mindjárt nemcsak sudividáltatott, hanem egynéhány ezer forintok effective adminisztráltak is, — honnan a residuitásnak is collectatiójáról is tiszteinek hasonló serénykedéséről nem lehet kételkednünk. Mivel mindazáltal az Haza mostani szükségai olly szorossak, a mellyek haladást éppen nem szenvedhetnek: akartuk ex superabundanti is Kegyelmednek praesentibus intimálnunk, — légyen Kegyelmed azon, hogy mind az már repartált summának még hátramaradott részét, mind peniglen a mennyiben még repartitióját továbbra halasztotta vala a Nemes Vármegye, azt is késedelem nélkül subdividálván, együtt exigáltassa; adván egyszersmind Kegyelmednek tudtára, hogy a mennyiben ezeknek kiszedettetésének admaturatiójára az assistentia kívántatnék, — mely nélkül, általlátható, hogy késedelem nélkül a dolog nehezen foghat véghezmenni, — recurráljon Kegyelmed Generális-Mezej-Marschall Károlyi Sándor úrhoz, kinél is constálván ezen subsidiumnak dolga: circumstantialiter mind az pénznek, mind penig az naturálék impositájának kiszedettetésére szükséges assistentiáról, már praemittált parancsolatunk szerint fog succurrálni; nem kételkedvén semmit, hogy a Nemes Vármegye elkezdett igaz hazafiúszkodása szerint, ezen dolognak mindenképpen való siettetésével az Haza szükségeit kívánja előlegelleni, s nemzetihez való állhatatos szeretetét megbizonyítani.

10. Augusti, Paraszt-Kér. Generali Alexandro Károlyi, etc.

Kegyelmed mellett compareált exulansoknak, — kiknek parancsolatunkból oldalunk mellett levő táborunkban kellett volna jőni, — Kegyelmed levelében két rendbeli listákat vettük, placidálván Kegyelmed mellett való léteket, minthogy ebben intentiónk praecise az vala, hogy az Haza szolgálatjában foglalatoskodjanak, — akár egy, akár más helyen. Mint-hogy penig ezen parancsolatunk mellett, azon exulans Híveink sok rendbeli panaszszaikra azt is kegyelmessen resolváltuk, hogy az kik parancsolatunknak engedelmeskedvén, a táborban compareálnak, elmaradandó cselédjeik intertentióját a Nemes Vármegyéknek, — mellyekben commissariusink által assignáltattak vala, — újabb assignatióinkat kiadjuk, és azoknak helyesebb subsistentiájokról keményebben parancsoljunk: de az Kegyelmed által megküldött listákban olyan difficultások adják elől magokat, hogy azok között vadnak olyak is feltéve, a mint informáltatunk azon exulans Híveink között némelleyek által, — az kiknek ekkoráig semminémű quártélyjok nem volt assignálva; másodsor: az kik közöttök személyekben táborozhatnak, azon személyjeik, kikkel táborunkban fognak lenni, és ott accomodáltatnak, személyjeik egyéb cselédjeiktől nincsenek sequestrálva; harmadsor: vadnak közöttök olyak is, az kik tábori tisztségekben s functióban foglalatoskodván, feleségeik s más cselédjek, kiket el kellene hadni, nincsen, — hanem egész subsistentiájoknak a táboron kellett kitelni. Mivel azért mindazoknak, kiknek táborozni lehet, a táborban viendő cselédjeik s személyek quártélyját placidálnunk nem lehet, és az kiknek ekkoráig quártélyjok simpliciter denegáltatott, szükségesképpen informáltatnunk kell: mi okon a resolvált assignatiókat suspendáltuk addig, míg Kegyelmed commissiója mellett mindezeknek declarativa conscriptióját, — feljegyezvén azt, kik hol voltak közöttök eddig assignálva? — végben nem viszik, hogy azért ebben tovább valami difficultas ne interveniáljon:

hovahamarebb Kegyelmedtől elvárjuk, — kívánván annak-
utánna consolatiójokkal dolgokat accommodálnunk.

360.

12. Augusti, ad Csécs. Joanni Csajági.

Minapi Kegyelmed levelét elvettük; tudván, hogy már La Fonot ingesenér odaérkezett: elhitettük magunkkal, instructiója szerint az építtetésben foglalatoskodott. Értjük penig, hogy Kegyelmed a Nemes Vármegyékre bizonyos munkásokról repartitiót tett, — holott a mostani nyári takarodásra nézve, e tájban a lakos szegénységnek legnagyobb foglalatossága vagyon, melyre nézve is, még ennekelőtte az kik ott munkálódtanak is, visszabocsátottuk; — nem lévén Kegyelmednek orderében, parancsoljuk: azoknak hajtattatását hagyja abban, és az épületet continuáltassa azon ezer tallér pénzzel, melyről való assignatiót Kegyelmednek Nemes Pest Vármegyére praesentibus annectáltunk. Kegyelmed azért ennek administratióját urgeálja; megparancsoltuk nekik, hogy ne várják azt, hogy az egész subsidiumbeli, avagy csak ezen assignált summát is collectúlhassák, — hanem csak két- s háromezrőz forintoként is administrálják. Minthogy penig az kecskeméti lakosok az háromezrőz pár eszímákat mindekkoraig sem administrálták, és bennünket csak hazugsággal tartanak: az odavaló bírót vitesse be Szólnokban, s mindaddig tartassa arestomban, az míg azon eszímák meg nem lesznek. Hasonlóképpen Markó Balázs odavaló prófuntmester kezéhez adattatván Scharier Colonellusunk regimenti számára szükséges vas-horgok, — mellyek assignatióját mivel elmúlatta, őtet is tétesse arestomban, s küldje a profúszhoz, etc.

361.

12. Augusti, ad Csécs. Vice-Comiti Comitatus Pesthiensis. Assignatio.

A Nemes Vármegye által az ország szükségeire offerált subsidiumból deputáltunk a szólnoki épületre ezer tallérokat; committáltatik azért praesentibus Kegyelmednek: azon summát Brigadéros Csajági János Hívünk kezéhez mentülhamarebb administráltassa, — nem várván, hogy azon summa ex

integro kiszedettség, hanem csak két- s három (száz) forintként szükséges lészen beküldeni, avagy a közelébb levő helységeknek repartionalis listáját megküldeni, etc.

362.

Eadem. Francisco Deák.

Informáltatván, hogy maga regimentibeli némely hadnagyok légyenek Kegyelmed mellett, kihezképpst Kegyelmednek praesentibus kegyelmessen parancsoljuk: haladék nélkül küldje az ezerhez, hogy itt szükséges szolgálatot tehessenek, etc. *)

363.

1710. Ex Castris ad Csécs, die 12. Augusti. Nicolao Prinyi, etc.

A mely Scharier Colonellusunk regimentebeli lovas-patantyús volt az álgyúkkal a Duna mellett, minthogy Egerben ment, — Kegyelmednek praesentibus parancsoljuk: vévén ezen levelünket, azonnal küldje vissza ide a regimenthez. Etc., etc.

364.

Eadem. Adamo Vay.

Rosfordt Ferencz Hívünknek resolválván kegyelmessen a munkácsi placzmajorságot: praesentibus akartuk Kegyelmednek értésére adni, — egyszersmind, hogy Kegyelmed annak rendi szerint instelláltatását végbenvitesse, commitálni, etc.

365.

Eudem. Tömösvári Musztafa bassának.

Hatalmas Bassa!

Szomszéd Vitéz Úr-Barátunk!

Vettük az Hatalmasságod levelét illendőképpen, melyet iratott Osman bassa dolgában, ki — a mint feltette Hatalmasságod, — itt Magyarországbán bizonyos kereskedése folytatásában megöletett; melyről még ezelőtt semmi hírünk

---

*) Eddig az „R“ betűvel jelzett füzet, mely — a föntebb megjelölt két levél fogalmazatát kivéve — szintén merőben Kántor István kezével iratott.

nem volt. Minthogy pedig a magyarországi mostani dolgok úgy vadnak, hogy kurucz-képében labanczok és rácok is efféle tolvajságokat végbenvihetnek, — mi nem tudhatjuk: ezen dolog is kik által történt? másként, kívánnánk az Hatalmasságod requisitiójának complacéálnunk. Mivel pedig már ennekelőtte is, hogy az ilyen dolgokkal sem Hatalmasságod, sem mi ne búsíttassunk, megírtuk: parancsolja meg, a török kereskedők bé ne jöjjenek, — mert ilyen két közben *) mi mindennek gvardiát nem adhatunk, kivált a kik hírünk s passusunk nélkül, — mint ez is, — bójönek. Tovább is azért cselekedje azt Hatalmasságod, hogy az illyes kereskedők fogják el magokat, és ha kiken mi talál történni: ne mindjárt Hatalmasságodnak alkalmatlankodjanak, hanem insinuálják dolgokat Commendírozó-Generálisinknál, kik is tiszték szerint tesznek illendő satisfactiót. Egyébiránt mindenekben kívánjuk szomszédoságos barátságunkat megbizonyítanunk. Kinek a midőn sok jót és jó egészséget kívánnánk, — maradunk is Hatalmasságodnak, etc.

366.

Ad Sajó-Szeged, 17. Augusti. Adamo Vay, etc.

Jöllehet már ennekelőtte is vettük az Kegyelmed levelét: sok foglalatosságunkra nézve mindazáltal elfelejtettünk válaszolni. Vesszük azomban Kegyelmed újabb levelét is, sub dato 13. currentis, melyből is az kövári commendánsnak Kegyelmed által lett megváltoztatásáról informáltatunk, — mellyet mi approbálván, helyesnek ítélnék, Kegyelmed által megírtt okokra nézve; noha azért Teleky Mihály Úri Hívünk Szent-Pálinak ottan leendő praefectióját nem javasolja: most mindazáltal hamarjában más alkalmatossabb nem occurralhatván, hogy Kegyelmed ötet pro interim és továbbvaló dispositionkig azon praesidiumunknak praeficiálja, méltónak látjuk. A hírek iránt Kárándi és Nyúzó levelei által annyira informáltatunk az ellenségnek motussáról, mintha már az Karikán is általjött volna, — mellyet csak azért sem hihet-

---

*) Valószínűleg a Tisza-Dunaköz és Maros-Körösköz értetik, mellyeknek nagyobb részt lakatlan pusztáin szabadon garázdálkodtak az utazókon mindenféle kóborló katonák.

ttünk, hogy Kegyelmednek ennyire hire nem volt: holott Kegyelmed levelével egy nap datálják magok tudósításit; elvárjuk azért Kegyelmed által leendő circumstantialis informáltásunkat azon hirekről. Etc., etc.

367.

Sajó-Szeged, 17. Augusti. Adamo Vay, etc.

Ámbár mai napon datált levelünkben Kegyelmed előbbeni levelére lévén reflexiónk, Szent-Pálinak a kövári commendansságban való instellatiojáról parancsoltunk vala: considerationban vévén mindazáltal Kegyelmed utólbí levelét, — melyben Komlósinak oda való praefectiojáról ír, — és ötet alkalmatossabbnak ítélvén, helybenhagyattatását kegyelmesen resolváltuk. Kegyelmed azért ehhez alkalmazzassa magát, nem obstálván más, mai napon expedíaltatott levelünk, — akár előbb, akár későbbben deveniáljon Kegyelmed kezéhez, etc.

368.

Eadem. Nicolao Prinyi, etc.

Nemzetes Vitézlő Balogh Ádám Brigadéros és Colonellus Hívünk bizonyos, tizennyolcz darabból álló marháját az elenség elhajtván, mellyeket egri praesidiumunkhoz rendelt Híveink visszanyertének, — kinek is emberei által alázatosan úgy informáltatunk, hogy nyargalóért felettébb nagy summát kívánnának; kihez képpost Kegyelmednek praesentibus parancsoljuk, hogy Generális - Mezei - Marschall Károlyi Sándor úr dispositiója szerint rendelendő nyargalóval azon vitézlő rend megelégedvén, a marhákat embereinek restituáltassa, etc.

369.

20. Augusti, in praedio Mohi. Adamo Vay, etc.

Az includált instantiát Kegyelmednek a végre transmitáljuk, hogy a bennírtt dolgot circumstantialiter investigálván, mind az instansnak tegyen illendő satisfactiót, mind penig fogattatásának okát Kegyelmed circumstantialiter investigáltatván, bennünket is informáljon, etc.

370.

20. Augusti, in praedio Mohi. Ladislao Kemény, etc.

Egynéhány rendbeli Kegyelmed leveleit elvettük, melyekben tudósít hennünket az a táján levő dolgoknak circumstantiáiról; az honnan is informáltatunk voltaképpen az ottvaló vígyázásnak — mind az fennforgó Isten-ítéletire, mind egyéb respectusokra nézve — csekélységérül. Mivel mindazáltal a mostani constitutiókhoz képeest hadaink mindenféle operatiókban foglalatoskodnak, és ha szintén superflue találtnának is: az infectiónak ily nagy mértékben való elterjedése miatt a tisztább aërből béküldenünk nem lehetne, — a míglen ezen Isten-ítéleti meg nem szűnik, s jó kedvének sugara rajtunk felderül: úgy látjuk, nem a mint a szükség kívánná, hanem a mint a lehetőség engedi, úgy kell a dolgoknak folynia. Mellyek körül az Kegyelmed commandósága is, tanácsúri hivataljához képeest, nem abból áll, hogy maga személyjében a passusokat és szükséges helyeket járja s úntalan abban foglalatoskodjon: hanem hogy csak a Nemes Vármegye tiszteit ottan-ottan sürgettesse, és mintegy director legyen, — a mint mindjárt eleintén is Kegyelmednek e szerint committáltuk vala, nem kívánnván nagy terhet ezzel Kegyelmedre vetnünk. Nem is szükség azért Kegyelmednek magát ez iránt felettébb macerálni, meglegedvén azzal: qui fecit quod potuit, legem adimplevit; nem is látjuk szükségesnek, Kegyelmed ideigvaló betegeskedésére nézve is, — melyből való gyógyulását kívánjuk, — valamelly más commandónak praeficiáltatását. Isten pedig igaz ügyünket boldogabb progressussal megáldván: a mellyekről mostanság elegendőképen nem prospiciálhatunk, — kívánjuk ezen defectusokat is suppléálnunk. Etc., etc.

371.

Eadem. Abrahamo Barcsay, etc.

Erdélyből hűségünkben és hozzájuk (hazájok) tökéletes szereteti mellett kibújdosott Híveink számára kegyelmessen deputált máramarosi sóknak tertialitásából fiscusunknál benumaradott háromezer kőso iránt újabb levelét is Kegyel-

mednek elvettük, — melyről minthogy még előbbeni Kegyelmed insinuatíójára parancsoltunk Udvari Oeconomicum-Consiliumunknak, kinek directíójára bízunk minden efféle oeconomicalis dolgainkat: Kegyelmed azért ezen dologról azon Consiliumunkat informálván, authoritássában vagy on, hogy az commissiót Nemzetes Vitézlő Bulyovszky Dániel Hívűnkre kiadhasssa; hasonló lévén a más rendbeli 3,500 kősonak dolga is, melyet is praesentibus kegyelmessen oda relegálunk. Etc., etc.

372.

5. 7-bris, Szerencs. Caspari Balogh.

Némely katonaság az ellenségtől bizonyos mundírt, lovakat és német nyergeket nyervén: úgy esett értésűnkre, hogy a mostani szikszai vásáron akarják elkótyavetyélni. Kegyelmed azért, ezen levelűnket vévén: azonnal küldje maga emberét, hogy az említett vásáron a Scharier regimenti számára azon requisitumok jutalmasson megvétethessenek, etc.

373.

Eadem. Alexandro Keczer.

Gróf Eszterhás Dániel Generális-Mezci-Marschall és Senator úr házastársát kívánván Nemes Bereg Vármegyében Bereg-Szász nevű helységben szállítani: negyvenhárom személyig cselédjeinek regulamentalis intertentíóját kegyelmessen placidáltuk. Committáljuk azért Kegyelmednek praesentibus, az említett Bereg vármegyére, a mostani naturalékbeli impositák defalcatiójában, ő Kegyelme számára a szükséges assignatiónak kiadattatását. Etc., etc.

374.

7. 7-bris, Szerencs. Joanni Szent-Iványi, etc.

Vettük az Kegyelmed levelét, maga regimenti tiszteinek effectivus statussárul transmittált tabellájával együtt, — az honnan is általláttuk az defectusokat. Placidáljuk azért kegyelmessen Szuhai nevű lajtinantnak, quártélymester Diószeginek és Petneházinak — Kegyelmed recommendatiójára nézve is — kapitányságra való promotiójokat; minthogy pedig lajtinantoknak és zászlótartóknak való személyekről úgy

tészen szót Kegyelmed, hogy az regimentnél is fognak találatni, per gradus feljebbvitetvén némelyek: azokat azért, valamint ennekelőtte is parancsoltuk vala Kegyelmednek, de nomine specificálja: kik légyenek? mennyi ideje hogy szolgálnak? és eddig micsoda hivatalban és circumstantiákkal? — mint-hogy udvarunknál sem sokan lesznek actu, a kiket oda applicálhatnánk. Tudván a mellett, hogy néhai Esze Tamás tisztei közzül az egy Nagy-Ári Andrásón kívül alig légyen a regiment mellett valaki: arra való nézve, ha szintén a Kegyelmed által írtt ratiót consideratióban kellene is vennünk, hogy mindazonáltal azon Esze Tamás hajdúi annálinkább conser-váltassanak, — nem lehet obsiteztesének consentiálnunk. A granadéros-compániának dolmányja veres lehet, sárgával megprémezve, etc.

375.

7. 7-bris, 1710. Szerencs. Adamo Vay, etc.

Nemzetes Vitézlő Szent-Iványi János palotás-regimentünk Öbesteré a tiszteknek effectivus statussát s defectussát listában hozzánk megküldvén: onnan informáltatunk, hogy Vice-Colonellus és Főstrázsamesterség — ez is most búcsúzáván — tisztein kívül vacál öt kapitány, öt lajtinant, és nyolec zászlótartó; recommendálván Szuhai nevű lajtinantnak, Petneházinak, és Diószeginek, — ki eddig quártélymester volt, — kapitányságra való promotiójokat, mellyet hegyelmessen placidálván, akartuk Kegyelmednek tudtára adnunk, egyszersmind azt is: minthogy mind a Vice-Colonellus, mind Főstrázsamester vacálnak, gondolkozzon Kegyelmed: kiket kellene azon tisztségekre applicálnunk? és ha kiket alkalmatossaknak ítélne, — magunknak is adja értésünkre, etc.

376.

7. 7-bris, Szerencs. Joanni Csajági.

Egynéhány rendbéli leveleit Kegyelmednek vesszük; mellyekben feltett dolgokról azért nem válaszoltunk Kegyelmednek directe: minthogy azokról Generális-Mezei-Marschall Károlyi Sándor úrnak írtunk; úgy tudjuk, általa tett dispositióinkat annak idejében vette is Kegyelmed. A mi pedig a

csizmak dolgát illeti, csudálkozással vesszük Kegyelmed irántok való kérdését: mitevő legyen vélek? — holott megmondván Kegyelmed előtt a Scharier regimentinek ezekre való szükségét, parancsolatjában is adtuk: mihelyest kezéhez veheti, azonnal táborunkban ezen szükségre nézve küldje; kiknek elküldetését praesentibus iterato is parancsoljuk. Etc., etc.

377.

Eadem. Commissio.

Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hadi-Cassírer Hívünknek praesentibus committáltatik: adjon Nemzetes Vitézlő Hangossi Imre Generál-Quártélymester Hívünknek in anticipationem száz tallérokat, id est flor. Rhen. 150, — magát de super quietáltatván.

378.

8. 7-bris, Szerencs. Francisco Szenczy.

Egregie, etc. Minthogy a Nemes Ország mostani szükségeire Nemes Ung Vármegye által offerált négyezer forint subsidiumot Méltóságos Főgenerális és Locumtenens Gróff Bercsényi Miklós Úr-Atyánkfia karabélyos-ezrének subsistentiájára kegyelmessen deputáltuk: praesentibus Kegyelmednek parancsoljuk, ha még ekkoráig nem collectálta, — cum plena et circumstantiali informatione azon dolognak folytatását transferálja említett Úr-Atyánkfia arra deputált emberére, resignálván azt is, ha mit ekkoráig percipíált volna; hogyha pedig már azon collectatióban alkalmasint progrediált volna: tovább is continuálja, és az iránt felül megírt Főgenerális úr dispositiójához magát alkalmaztassa, etc.

379.

Eadem. Adamo Vay, etc.

Jóllehet az Ország mostani szükségeire Nemes Ung Vármegye által offerált négyezer forintoknak Nemzetes Vitézlő Szenczi Ferencz Hívünk által való collectatiójáról Kegyelmednek committáltunk vala: mivel mindazáltal azon summát Méltóságos Főgenerális és Locumtenens Székessi Gróff Bercsényi Miklós Úr-Atyánkfia karabélyos-ezre subsistentiá-

jára deputáltuk, — akartuk Kegyelmednek tudtára adnunk, s egyszersmind intimálnunk is, hogy azon pénznek továbbvaló exactiójának adursióját bízza említett Főgenerális úrra, meghagyván említett Szenczi Ferencz Hívünknek, hogy, ha mit ekkoráig percipiált volna is, arra deputált embereinek resignálja; ha pedig már az collectatióban alkalmasint egyeledett említett Szenczi Ferencz, és más szükséges occupatiói nem volnának: tovább is continuálhatja, alkalmaztatván magát megírtt Ur-Atyánkfia dispositióihoz, etc.

380.

8. 7-bris, Szerencs. Adamo Vay.

Kegyelmed levelét, melyben az ottvaló hirekről bennünket tudósít, elvettük, várván Kegyelmedtől tovább is az occurrentiákról circumstantialis érttetetésünket; minckelotte pedig azokról bővebb dispositióinkat venné: az inclusát küldje bé Munkácsra, etc.

381.

Eadem. Georgio Körössy, etc.

Kegyelmed levelét az archivumból kivett levelek extracussával elvettük, mellyet Kegyelmednek visszaküldöttünk, a végre, hogy azokat Jó Jánossal, — ha még levelünk ott érne, — vagy, ha praevie eljöne, valamely arra alkalmas deákkal paríaltassa, és mennélhamarább hozzánk küldje, etc.

382.

19. 7-bris, Szerencs. Simoni Kemény, etc.

Kegyelmed cselédjeinek Moldvában való kiszállíttatása kedvéért, kívánsága szerint, im, a passust transmittáltuk, specialis recommendatoriát azért nem küldhetvén, hogy most bizonyos okokra nézve a vajdának nem írhattunk; parancsoltunk mindazáltal Nemzetes Vitézlő Daniel Péter Hívünknek, hogy szóval mennél jobban suppleálja, etc.

383.

Eadem. Andreac Török.

Néhai Dániel György testőrző karabélyos-regimentünk Vice-Colonellussa halálával egy testvér-atyjafia Nemzetes Vi-

tézlő Dániel István, megmaradott jószágát kívánván kezéhez venni: instált előttünk alázatosan, annak visszaadattatásáról kegyelmessen committálnánk. Minthogy azért megmaradott portékája az ittvaló táborunkban vagyon, — a mint pedig Tekintetes Nagyságos Zay András Öbrestér Hívünk praesentibus includalt levelében felteszi, említett néhai Dániel György ellen, ezekenkívül mellyek itt specificáltatnak, a regimentnek egyéb praetensiója nincsen: hogy Kegyelmed dolgát e szerint accommodálván, azon jószágot említett atyjafiának restituáltasson, praesentibus committáljuk, etc.

384.

19. 7-bris, Szerencs. Francisco Klobusiczky, etc.

Nemzetes Vitézlő Somogyi Péter Hívünknek committálván még in Anno 1705 alkalmas hadainknak kifizettetését, és azután is Nemzetes Vitézlő Darvas Ferencz Districtualis-Commissarius Hívünk provinciájabeli summát percipiálván, — minthogy mindeddig számadása nem acceptáltatott, hogy magát azoknak terhétül enodálhassa, instált előttünk alázatosan: azon ratióit vétetnénk bé, s calculatis calculandis, absolutionalissát kegyelmessen adattatnánk ki. Ahhozképpest instantiáját kegyelmes tekintethen vévén, minthogy investigatioja magunk és az confoederált Nemes Haza Oeconomicum-Consiliumát illeti, akartuk Kegyelmednek praesentibus intimalnunk: rendeljen bizonyos deputatust, a ki ezen számadásit említett Hívünknek, accessoriumival kezéhez vévén, calculálhassa, és relatiójára az kívánt absolutionalis kiadathassék. Etc., etc.

385.

Eadem. Raphaéli Szent-Iványi, etc.

Tekintetes Nagyságos Perényi Farkas Hívünk bizonyos portékáját bízván másokra, mely is kézről kézre adattatván, eltévelyedett, — instált előttünk alázatosan, dolgának revisiójáról Kegyelmednek kegyelmessen committálnunk. Kegyelmed azért, ha midőn említett Hívünk által requiráltatni fog: azokat, az kiket denomináland, rendi szerint citálván, servatis de jure servandis, ezen állapotban procedáljon, — praesentibus parancsoljuk, etc.

386.

20. 7-bris, Szerencs. *Andreae Zay, etc.*

Nemzetes Vitézlő Rhédey Ferencz Generál-Adjutant és a Szent-Háromság gondviselése alatt vitézkedő nemes-compániánkbeli kornétás Hívünket kegyelmessen testörző karabélyos-ezrünk Vice-Colonellussának resolválván, arrúl való decretumunkat ki is adtuk. Kegyelmed azért ezen parancsolatunkat vévén, annak rendi szent instelláltatását vitesse végben. Etc., etc.

387.

23. 7-bris, Szerencs. *Nicolao Prinyi, etc.*

Tekintetes Nemzetes Vitézlő Vay Ádám, Udvarunk és Praetoriana Militiánk Marschallussa és Senator Úr Hívünk panaszszal repraesentálja előttünk alázatossan, hogy mostan újjolag ajnácskői Commendans Hívünk által jószágában nemcsak turbáltatnék, hanem ott levő emberei pénznek praestálására is adigáltatnának. Kihezképpest Kegyelmednek praesentibus parancsoljuk: ezen dolgot serio investigálja, és ha így comperiáltatik az állapot, azt orvosolja, s egyszersmind tegyen oly rendelést, hogy tovább illetén panaszokra említett Vay Ádám úri Hívünknek ok ne adattassék, etc.

388.

Eulem. Inclyto Comitatus Máramaros, etc.

Hozzánk küldött Kegyelmetek követ-atyjafia: Nemzetes Vitézlő Pogány Ádám Hívünk a Nemes Vármegyének mostani constitutióját előttünk repraesentálván, instált előttünk alázatossan, hogy azokat kegyelmes tekintetben vennénk, és a Nemes Vármegyén mind az grassáló pestis által a lakosoknak kifogyására, mind az gabonának a sáskák által lett megemésztésére, s egyéb okokra nézve, az exulansok avagy csak egy részének kivitelével, úgy a zsoldos katonáknak defalcatiójával könnyebbítenénk. Minthogy penig azon bűneinkkel méltán érdemlett Istennek sújtoló keze nemcsak ezen Nemes Vármegyére, hanem egész Hazánkra elterjedett atyai kezeit békességes-tűréssel kell szenyvednünk, s bűneink ellen gerjedező

haragját engesztelnünk : tagadhatatlan, tapasztaltuk magunk ezen Nemes Vármegyének sok helyeken esett aggravatióját, — de az is világos előttünk, hogy mindezek nem a terehnek súlyosságátúl, hanem a Nemes Vármegyében régi abusosokból meggyökerezett rendetlenségektől származnak, — a midőn a Nemes Vármegye maga privilegialis kötelességének is eleget nem tenne, mely szerint a personalis insurrectio helyett a passusokat elegendőképpen őrizni tartozna, — nemhogy abban a szükséghez képpest prospiciálna : de egynéhány pandúrnak széltiben enged alkalmatlankodni, a kiknek megzabolázása másként minden kétségkívül a Nemes Vármegye hatalmában vagyon. Reménljük azért, hogy a midőn Kegyelmetek az Hazának mostani constitutióját consideratióban veszi : annak mindenképpen való előlsegéllésében igyekezik, és ha mi nehézségek láttatnának is, hazájához való buzgó szereteti könnyen eltűrhetővé teszi, — annyival is inkább, hogy Erdélyből kibujdosott Híveink és cselédjeik között sokan mindekkoráig Moldvában s egyéb helyekre kitakarodtanak, s naponként szivárgodnak, és így azoknak is intertentiójok nagy mértékben megkissebedett, s annyiban is eleintén esett terheltetése megszűnt. Nem kétljük azért, a Nemes Vármegye tovább is mindezeknek, hazafiúi szereteti s kötelessége szerint, a mennyire a jelenvaló megszorulás engedi, kíván succurálni. Coeterum, etc.

389.

23. 7-bris, Szerencs. Georgio Andrásy, etc.

A mely punctumokat Gróff Kéry Ádám által előttünk praesentáltatott : mindazokra Méltóságos Főgenerális s Locumtenensünk Gróff Bercsényi Miklós Úr-Atyánkfia által resolválván, — válaszungkat onnan fogja Kegyelmed venni. A mi pedig Andrászi István gyermekeit illeti : tudhatja jól Kegyelmed, hogy a mi részünkről ha akármely confoederált igaz hazafia cselédjei az ellenség között találhatnak szorúlni, — nemhogy azoknak valamiben succurrálnának, hanem sokképpen injuriáltatnak, mellyet közelebb a magunk fiai körül is nagy mértékben tapasztalhatunk ; az Haza mostani constitutióihoz képpest pedig, maga látja Kegyelmed, efféle divisióhoz vagy

excisióhoz időnk sincsen, hogy efféléknek is subsistentiájokról magunk prospiciáljunk, — kívánván egyébiránt Kegyelmednek mindenekben kedveskednünk, etc.

390.

Exdem. Raphaeli Szent-Iványi, etc.

Micsoda panaszsza és acquisitiója légyen Nemzetes Vitézlő Cseplész János Kapitány Hívünknek néhai Generális Bottyán János megmaradott özvegye ellen, — mind az inclusából, mind maga teljesebb declaratiójából meg fogja Kegyelmed érteni. Praesentibus azért Kegyelmednek committáljuk: servatis servandis, ezen dologát törvényessen revideálja és igazítsa el, comperta rei veritate a megsértődött félnek nek illendő satisfactiót administrálván, etc.

391.

23. 7-bris, 1710. Szerencs. Jazigibus, etc.

Egregii, Prudentes et Circumspecti, etc.

Hűségtek közül exurgáló ezrünkbeli tiszt Híveinknek alázatosan benyújtott panaszokból informáltatunk, hogy azok közül az kik más idegen helységekből valók is, és exulansok lévén, magokat jószágokból segíteniek nem lehet: nemhogy valamiben lenne succursusok, — hanem csak cselédjeiknek egyéb bujdosók formájában való subsistentiájokról sem kíván Hűségtek succurrálni. Mind ebből az okból azért, mind, hogy pro alleviatione, azon ezernek további felállíttatása helyett általunk kegyelmessen resolvált redemptiót is nyilván, — vesszük észre, — csak azért kívánta Hűségtek folytatni, hogy magát az közönséges haza-szolgálatjátúl subtrahálván, az ezren feladhasson, és sem egy, sem másképpen ne concurráljon; hogy azért azon regiment az közönséges ügynek kárával teljességgel el ne oszoljon: Tekintetes Nemzetes Vitézlő Vay Adám, Udvarunk és Praetoriana Militiánk Marschallussa és a Nemes Jászságnak is Főkapitánya távollétiben, továbbvaló conservatiójára Generális-Mezei-Marschall Károlyi Sándor úr által tettünk bizonyos dispositiókat, — mellyekhez hogy Hűségtek magát alkalmaztassa, praesentibus kegyelmessen parancsoljuk, etc.

392.

24. 7-bris, Szerencs. *Oppidis Hajdonicalibus, singillatim.*

Egregii, Agiles et Strenui!

Fideles Nobis Grati!

Magunk örökös-hajdúvárosinkból álló ezrünknek a mostan kívántató szükségnek idején is oly csonkán létit és megszállását, hogy némely zászlók alatt alig tízen-tizenöten találtassanak, — nem kicsiny neheztelessel esik értenünk; ahhozképp, noha azon regimentünk tisztei által sok ízben completatioja és az otthonn lappangóknak zászlójok alá kihajtása iránt parancsoltunk: de mindazoknak csak ennyi foganatját látván, most utóljára minden helységnek magunk specialiter és keményen akartunk effectuatiojáról parancsolnunk. Azok között azért magatok is, meggondolván Eleink által kiadott s általunk is kegyelmessen confirmált privilegiumokat, a közzületek kiállítandó katonaságot oly teljes számban, és minden halogatást s időzést félretéven, zászlótok alá állítsátok, valamint az tavali listalis statussa volt ezen regimentnek, — nem várakozván az újonnan állítatandókra is az otthonn lappangókkal s elszéledtekkel; különben, mint-hogy executio és más keményebb mediumok fognak benneteket érni: a rajtatok megeshető károkat magatoknak tulajdoníthatjátok, etc. *)

393.

24. 7-bris, Szerencs. *Adamo Máriássy, etc.*

Ezen parancsolatunkat vévén Kegyelmed: minden késedelem nélkül az ezeret felszedvén, menjen vele együtt Nemzetes Vitézlő Szent-Péteri Imre Brigadéros és Colonellus Hívünk mellé. Minthogy pedig, a mint informáltattunk, többire elszéledtenek, annyira, hogy alig találtassanak a zászlók alatt valamellyen, — Kegyelmed tegyen példát az elszöketteken minden helységekben, hogy a megszokott ide s tova lappangásokról elsöktattassanak, etc.

*) E levél fogalmazata a leveleskönyvben keresztülhúzatott.

394.

25. 7-bris, Szerencs. Nicolao Prinyi, etc.

Gyöngyös várossának lévén imponálva bizonyos mundírungnak csináltatása, melyben való késedelmességekért s renitentiájokért bírójok a notáriussal s két tanácsbeli emberrel együtt Egerben vitettetvén, arestomban tartatnak ez ideig; minthogy azon mundírungnak elkészíttetetéséről és resignatiójáról hiteles testimonialist producáltanak előttünk: Kegyelmednek praesentibus parancsoljuk, arestomokból felszabadítván, bocsáttassa el, admoneálván őket, hogy tovább az Haza szükséges szolgálatiban jobban serénykedjenek, etc.

395.

Eadem. Incltyto Comitatus Heves.

Nemzetes Vitézlő Csala Sándor Districtualis-Vice-Commissarius Hívünk alázatos instantiájával recurrált Hozzánk, hogy az Haza közönséges szükségeire resolvált contributióból a Nemes Vármegyében obtingálván reája száz Rhénes forintok, — azokat kegyelmessen relaxálnánk. Kihezképpest, illendő tekintetben vévén az ország szolgálatiban serény fáradozását: hogyha az előbbeni esztendőkbeli restantiája fog lenni, azokat kegyelmessen relaxáltuk, mely a Nemes Vármegyének akkori restantiájában, vigore praesentium, acceptáltatni is fog; ha pedig ez esztendőbeli subsidiumokhoz tartozna: az Haza mostani sok szükségeiben annak elengedésével nem kedveskedhetünk, etc.

396.

Eadem. Commissio.

Nemzetes Vitézlő Fogarassi István Vice-Komornik Hívünk adjon az mostan Újvárból kijött hajdúk számára Nemzetes Vitézlő Sűgó György Hívünk kezéhez flor. Rhen. 60, id est hatvan.

397.

27. 7-bris, Szerencs. Adamo Vay, etc.

Szivessen bánjuk az Kegyelmed betegségében való újabb nehezédését, melynek súlyosodására nézve, levelét maga kezé-

vel nem is írhatta; ez úttal azért doctorunk Munkácsra men-
vén, megparancsoltuk nekie: az midőn Kegyelmed által requi-
ráltatni fog, kívánsága szerint curájához lászson. Kegyelmed
azért a szükséghez képpést üzenjen, — dolgában el fog járni;
kinek is Isten Kegyelmed körül való munkáját szentelje meg,
kívánjuk! E mellett Kegyelmed, alkalmatossabb subsistentia
kedvéért, a szent-mártoni kastélyban való transpositióját hely-
benhagyjuk és approbáljuk; remélem, onnan az odavaló
állapotokat dirigálni és a correspondentiát continuálni fogja,—
mellyet el is várunk Kegyelmedtől. Im, parancsoltunk Nem-
zetes Vitézlő Eötvös Miklós Districtualis-Commissarius Hí-
vünknek, hogy az említett szent-mártoni kastélyban tegyen
Kegyelmed subsistentiájáról dispositiót, etc.

398.

Eadem. Nicolao Eötvös.

Tekintetes Nemzetes Vitézlő Vay Ádám, Udvarunk s
Praetoriana Militiánk Marschallussa és Senator Úr-Hívünk
kívánván magát alkalmatossabb szállás kedvéért a szent-már-
toni kastélyban transferálni, abbeli szándékát helybenhagy-
tuk, — parancsolván insuper praesentibus Kegyelmednek: ott-
való subsistentiájáról tegyen illendő dispositiót és rendelést.

399.

28. 7-hris, Szerencs. Commissio.

Nemzetes Vitézlő Fogarassi István Vice-Komorník Hí-
vünknek praesentibus committáltatik: adjon Despignon, gra-
natérossaink Colonellussának fizetése defalcatiójában kétszáz
Rhénes forintokat, azon ezer forint pénzből, melyet proxime
Nemes Debreczen Várossa az artilleristák számára kezéhez
assignált, — kit azon cassában refundáltasson ugyan az artil-
leristák kifizetésekre Nemes Sáros Vármegyében Nemzetes
Vitézlő Kerczill Albert Udvari-Commissarius Hívünk által
mostan collectált pénzből, magát desuper quietáltatván, etc.

400.

29. 7-bris, Szerencs. *Generali Antonio Eszterhássy, etc.*

Bizonyos elfogatott rab-commissariusokat szerencsi katonák által küldünk Kegyelmedhez a táborban a végre, hogy azokat jó comitivával kísértesse Kegyelmed Egerben.

401.

Eadem. Francisco Darvas, etc.

Nemes Vitézlő Lázár Tamás Kapitány Hívünk parancsolatunkból egy compania karabélyossainkkal ment halmai táborunkban ; Kegyelmednek azért praesentibus committáljuk : regulamentalis intertentiójokrúl tégyen szükséges dispositiót, effectivus statussok szerint, etc.

402.

30. 7-bris, Szerencs. *Adamo Vay, etc.*

Lévai Szabó János Hívünk dolgában Kegyelmed commissiója mellett revideált s Kegyelmed által is approbált processust, — minthogy nem criminális állapot, — nem is szükség vala Kegyelmednek transmittálni ; investigálván mindazáltal magunk is, in omnibus punctis helybenhagytuk és approbáltuk. Kegyelmed azért, hogy ezen kárvallott tovább ne fáradjon, vétesse annak rendi szerint executióban.

A mi pedig Kegyelmed dolgában való processust illeti : jóllehet az illetén szófogadatlanságért a rakomaziak a büntetést minden kétség nélkül megérdemlik, — sok okokra nézve mindazáltal ezen rigornak helyét nem látván, Kegyelmed investigáltassa : kik lettenek légyen nagyobb okai ezen renitentiának ? és azokat pro qualitate delicti tömlöczcel s rabsággal büntettesse meg, etc.

403.

30. 7-bris, Szerencs. *Alexandro Keczer, etc.*

Nemzetes Vitézlő Darvas János Hívünk a Nemes Confoederatióhoz való hites kötelessége s hűségünk mellett maga jószágából kiszorúlván, tizenkét oralis és nyolcz equilis portiókkal Gönczre vette pro interim magát ; Kegyelmed azért

más exulans Híveink formájában hogy említett Hívünket s cselédjeit annak rendi szerint assignálja Gönczön, vagy a táján, — praesentibus committáljuk, etc.

404.

Eadem. Comiti Nicolao Bercsényi, etc.

Miképpen injuriáltatott Pelargus János Hadnagy Hívünk a murányi Commendans által, — az includált instantiájából meg fogja Kegyelmed érteni. Kihezképpest investigálván Kegyelmed ezen dolgot: ha így fog comperiáltatni, a mint exponáltatik, — a Commendanst ezen cselekedetiért büntesse meg, és az instansnak tétessen satisfactiót, etc.

405.

Eadem. Francisco Tornallyai, Commendantu Murányiensis.

Néhai Tekintetes Nemzetes Vitézlő Kajali Pál Senator Úr házastársa, Nemzetes Jánoky Mária Asszony, alázatos instantiájával recurrált hozzánk: Murány-várában való jószágának szabados kihozattatásának kegyelmessen annuálnánk. Kegyelmednek azért praesentibus parancsoljuk: a midőn említett özvegy által requiráltatni fog, az élésen kívül egyéb portékáját minden tartóztatás nélkül bocsássa el, etc.

406.

30. 7-bris, Szerencs. Paulo Andrássy, etc.

Néhai Lányi Márton, Urbán Czelder regimentebéli Companiás-Kapitány Hívünk özvegye alázatossan detegálván előtünk, hogy ura decessusával, — jóllehet Obestwachmaistere egy fegyveres lovát magának appropriálta, — mindazáltal Kegyelmed is azon özvegyen száz aranyakat kívánna desumálni; kihezképpest kívántuk Kegyelmednek praesentibus kegyelmessen parancsolnunk, hogy azon praetensiójátúl supersedeáljon, magának is jól constálván Kegyelmednek, hogy az ollyaténtül egy fegyveres lónál többet nem praetendálhatni. *)

---

*) Ezen levél Aszalay Ferencz udv. titkár kezeírása, s a közvetlenül következő valamely más udvari egyéné, de nem, mint a többiek, Kántor Istváné.

407.

Szerencs, 1. 8-bris. Commissio.

Committáltatik Nemzetes Vitézlő Kerczill Albert Udvari Commissarius Hívünknek, hogy Fiervill Brigadéros- és Colonnellusunk granadíros - regimentjéből elbocsáttatott Sonnier, Charetrain és Duplenis Kapitányoknak külön-külön kétszáz forintokat, nemkülömben Boussier, Marraine és Dupuis nevű Laidinantoknak száz-száz, és egy Unter-Lajdinant Varanainak 80, — in summa: 980 forintokat Nemzetes Vitézlő Vipacher Sámuel Hívünk által az említett regimentünk számára collectált pénzből adjon. — magát desuper quietáltatván. Secus nec facturus.

408.

Eadem. Generali Alexandro Károlyi, etc.

Nemzetes Vitézlő Pál Mihály Volentír-Tiszt Hívünk bizonyos ezer tallér adóssága végett Tukovics György kereskedőnek felkeresésére, s maga adósságának az illetén állapotokban practicált mód szerint való megvételére Kegyelmed passussa mellett elbocsáttatván, ugyanitt Szerencsen fel is találta. Elhitetvén magunkkal, Kegyelmed ezen adósságnak valóságáról informatus lévén: passussát arra való nézve adatta ki, — kihezképpest mi is kívánt arestáltatását megengedtük, oly véggel, hogy Kegyelmed újabban dolgokat investigáltatván, igazítsa el országunk szokott élő törvényei szerint, úgy, hogy a dolog ekképpen találtatván, az creditoroknak lehessen rendes contentatiója. Etc., etc.

409.

1. 8-bris, Szerencs. Paulo Andrassy, etc.

Nemzetes Vitézlő Ebeczky István Brigadéros és Colonnellus Hívünk a mely processust az hadiszéken Kegyelmed ellen indított: annak suspensiójáról iustantiájában feltett Kegyelmed ratióinak, arról való commissiónknak kiadásával azért nem lehetett annuálnunk, hogy a szokott processusokat efféle inhibitiókkal extraserialiter nem kívánjuk megakadályoztatnunk, — tudván másként: a midőn competens bíró előtt az

illyetén ratiókat Kegyelmed proponáltatni fogja, lészen fogatnatja. E mellett Volentier-Hadnagy Pelargus János Hívünk alázatos panaszszal recurrált hozzánk, hogy circa initium praeteriti Mensis July a Szepességen Andrassy István bizonyos két szolgálait lovaival együtt elfogván mint ellenséget, magokat Murányban vitték rabúl, a lovakat pedig, mint ellenségtől nyert praedát, ugyanott el is kótyavetyéltének; kik is minekutánna már elfogattattanak, félelemtől viseltetvén, resolváltak magokat az Haza szolgálatjára: Kegyelmed mindazáltal maga ordere mellett az elkótyavetyélt lovakat visszavétetvén, már az hajdúk által distrahált lovak áráért említett Hadnagynak alkalmas ideig arestumot is kellett szenyvedni. Minthogy pedig a vitézlő rend az illyetén dolgokkal nem kevésbé szomoríttatik és a szolgálattól idegeníttetik, — kivált a midőn minden törvény nélkül simpliciter nyereségek elvételtek, ámbár Méltóságos Főgenerális és Locumtenensünk hírével cselekedte légyen is Kegyelmed, supponálván: ő Kegyelme eunyire a dologban informatus nem fogott lenni, — akartuk Kegyelmednek praesentibus tudtára adnunk, hogy, ha ezen Hadnagynak Kegyelmed contentumot nem tétet: ezen instantiáját simpliciter nem rejiciálhatjuk, hanem hadi-bíró eleiben kelletik bocsátanunk; mely hogysesem ott forogjon, — inkább Kegyelmed contentálja ezen instanst s társait, körül elvárjuk Kegyelmed válaszsát, megtartóztatván azalatt az említett Hadnagyt, és hadi-bírónknak ebben kiadandó commissiókat interea suspendálván, etc.

410.

1. 8-bris. *Generali Nicolao Bercsényi, etc.*

Néhai Eckstein regimentebeli Blang János Lajtinantnak, Veszprímnek feladásával, ideig az ellenség között kelletett vala szorúlni; jó reflexióval lévén mindazáltal hűségünkre és az Haza szolgálatjára letett hites kötelességére: újokban visszatért, instálván alázatosan továbbvaló szolgálatra applicáltatása iránt. Minthogy a mellettünk lévő hadak között mostanság helye nincsen, Kegyelmed karabélyos-ezrében pedig vacantiák találtatnak: igazítottuk Kegyelmedhez, azon regimentben való accommodáltatása kedvéért.

E mellett Pelargus János Volentier-Hadnagy Hívűnknek micsoda injuriáltatása esett általa elfogattatott bizonyos furír dolgában a murányi Commendanstúl? includált instantiájából meg fogja Kegyelmed érteni. Kihezképpest investigáltatván Kegyelmed ezen dolgot: hogyha így fog comperiáltatni,— az instansnak tétetessen Kegyelmed satisfactiót, és a Commendans dolgát vegye animadversióban, hogy effélékkel az vitézlő rend az Haza szolgálatjátul ne idegeníttessék, etc.

411.

1. 8-bris, Szerencs. Nicolao Eötvös, etc.

Aranyas-széki hujdosó és Nemes Szattmár Vármegyében inquartirizált Híveink alázatos instantiájokkal repraesentálták Előttünk, hogy mostanság az includált listában specificált helyeken lévén subsistentiájok, a Nemes Vármegye által éppen a Bikk alá rendeltettenek, az hol a labanczok- és pandúrságtól veszedelemben forognak s meg nem maradhatnak. Csudálkozunk, hogy ezeknek, az kik hűségünk s nemzetünk szereteti mellett ennyi nyomorúságot állhatatossan elszenyvedtettek, csak ennyi respectussa vagyon Kegyelmed előtt, hogy effélében — tisztíhez képpest — pártjokat nem fogja. Kegyelmed azért tétessen oly dispositiót, hogy ezen helyeken, mellyekben actu vadnak, megmaradván, a Nemes Vármegye által intertentiójok infallibiliter administráltassék, és továbbvaló panaszra okok ne adattassék, etc.

412.

1. 8-bris, Szerencs. Aulico Oeconomico-Consilio.

Néhai Nádaskai György hűségünkben és az Haza szolgálatjában mutatott serénykedését halála után is érdemlett reflexióban tartván: özvegye alázatos instantiájára az mádi promontoriumon lévő három szöllelit, — mellyek az inclusában specificáltattak, — és a tállyait egyet, ad dies vitae suae a dczma-adástul kegyelmessen felszabadítottuk; mellyet prae-sentibus adunk Kegyelmeteknek értésére.

413.

Eudem. Balogh Gáspárnak. Commissio.

Táborunkon ordinantián lévő karabélyosoknak, azon regementnek béresseivel együtt, egy-egy tallért Kegyelmed által adatni kegyelmessen resolválván : exolválja distinctim számokra, — praesentibus kegyelmessen committáljuk. *)

414.

Eadem. Consilio Aulico-Oeconomico.

Mirül instált Előttünk alázatosan Nemzetes Vitézlő Szemere József Hívünk házastársa Nemzetes Zákány . . . . **) több coninteressatusokkal, — az includált instantiájokból meg fogja Kegyelmetek (érteni;) mellyet Kegyelmetekre praesentibus kegyelmessen relegáltunk, lévén effélékben Kegyelmetek authorisálva : találjon módot ezen dolognak eligazításában, etc.

415.

2. 8-bris, Szerencs. Ladislao Bugossy.

Az ország ez idei közönséges szükségeire Nemes Sáros Vármegye önként ígért vala, maga hazafiúságos indulatjából, a nemesség részéről ezer tallérokat, a parasztság részéről pedig holnaponként a nyári holnapokra ezer-ezer forintokat, — in toto hétezeröttszáz Rhénes forintokat, mellyeknek collectatióját delegáltuk vala Nemzetes Vitézlő Szent-Iványi János testőrző palotás-regimentünk Öbrestérének; kinek parancsolatunkból actu hadi szolgálatokban kelletvén foglalatoskodni : azon provinciát bízta Nemzetes Vitézlő Szent-Kereszti Ferencz maga ezrebéli Granatéros-Kapitány Hívünkre. Melyre nézve ezen collectationak adursióját praesentibus Kegyelmednek úgy committáljuk, hogy maga is említett Szent-Kereszti Ferencznek per formam inspectionis assistáljon, és ezen megígért summának kiszedettetését mindenképpen secundálja s adurgeálja, — meghagyván, hogy, ha mi collectált pénz nála actu

---

*) E megbízó-levél Aszalay udv. titkár kezeírása.

**) A keresztnév kimaradt.

találtnék, minekelőtte a resultans summát kézhez vehetné is, haladék nélkül küldje Hadi-Cassírer Balogh Gáspár Hívünk kezéhez, etc.

416.

Eadem. Vice-Comiti Comitatus Zemlénienis.

A Nemes Ország mostani szükségeinek sublevatiójára Nemes Zemlén Vármegye által ígért summának perceptiójában arra deputált collectator Nemzetes Vitézlő Patay Christóff Hívünk igen lassan progrediálhatván, elhitettük magunkkal, hogy a mint informáltatunk, a Nemes Vármegye tiszteinek lassúsága, vagy netalántán némellyeknek renitenssége által is fog okoztatni ezen késedelmesség. Kihezképpest Kegyelmednek mégegyszer ex superabundanti parancsoljuk: tegyen hovahamarább a Nemes Vármegyében oly dispositiót, hogy ezen ország-szolgálatjára offerált subsidium mentüelőbb incassáltathassék, — másként meg leszen parancsolva, hogy az említett collectator mellett lévő assistentia nemcsak egyő Nemes Vármegye tiszteihöz, hanem magához Kegyelmedhez is elmenjen, — kénteleníttetvén az haza-szolgálatjának, az hol egyébként nem secundáltatik, keményebb mediumokkal prospiciálnunk, etc.

417.

2. 8-bris, Szerencs. Vice-Comiti Inclyti Comitatus Borso-diensis.

Scharier Colonellusunk regimenti mundérjának készítéseére alkalmas szabómester kívántatván: Kegyelmednek praesentibus parancsoljuk, hogy említett Colonellusunk requisitioja szerint Miskolcziúl és a tájárúl elegendő szabókból succurráljon; másként, adjuk tudtára Kegyelmednek, hogy a késedelmesség nemcsak Kegyelmed renitentiájának fog impuáltatni: hanem egyszersmind megengedtük felülírt Colonellusunknak, hogy militaris assistentiával is, az hol fog találni, adigálhassa; melyből ha mi kár s alkalmatlanság következik, — Kegyelmetek magának foghatja tulajdonítani, etc.

2. 8-bris, Szerencs. *Vice-Comiti Incltyi Comitatus Tornensis, Sztankai.*

A midőn az Haza mostani szükségeit a Nemes Vármegyék előtt Senator Urak által proponáltattuk vala, a többi között némely vármegyék között Kegyelmetekhez is deputálván Tekintetes Nemzetes Vitézlő Labsánszky János Senator úr és senatorialis cancellariánkbeli Dicertor Hívünket, — kinek nevünkkel lett propositióira más Nemes Vármegyék denominált summát, Kegyelmetek penig kivált in redemptionem insurrectionis a tavalyi quotát offerálta vala, a mint előttünk tett relatiójából constált; collectatiójának mindazáltal ekkoráig semmi sikerét nem tapasztalván: vezérlő-fejedelmi authoritásunk szerint Kegyelmednek praesentibus intimáljuk, hogy más Nemes Vármegyék példája szerint Kegyelmed is a Nemes Vármegyével igaz hazafiúságát contestálván, tégyen oly dispositiót, hogy mentülhamarébb ezen Nemes Vármegye részéről is a subsidium Hadi-Cassírer Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hívünk kezéhez administráltassék; másként, lahogy assistentiát kéntelenítettünk békülden, és azzal mind maga, mind a lakosok molestáltatni fognak, — magának tulajdoníthatja Kegyelmed, és más Nemes Vármegye tagjai. Melyben, valamint Kegyelmetek hazájához való buzgó szeretetiben nem kételkedünk, — úgy magunkkal elhitettük: ezen keményebb mediumra nemhogy okot adni kívánna, hanem az Haza szolgálatját minden serénységgel előlsegélleni fogja, etc.

2. 8-bris, Szerencs. *Commissio.*

Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hadi-Cassírer Hívünknek praesentibus committáltatik, hogy Nemes Borsod Vármegye által az ország ez idei szükségeire önként offerált quantumnak defalcatiójában percipiáljon Scharier Colonellusunk testőrző dragonyos-regimenti szükségére kívántató vásznat, computálván singit két-két polturában, — mely a Nemes

Vármegyének in defalcationem oblatae quotae acceptáltatni fog, quietálván a Nemes Vármegyét ez iránt is super perci-piendis.

420.

Eadem. Commissio.

Committitur Eidem: exolválja Scharier regimentit, pro proxime praeterito Mense Septembri.

N. B. Hasonló két commissiót pro Mense Julio et Augusto, — ezeket mindazáltal suo loco kell prothocollálni.

421.

3. 8-bris, Szerencs. *Commendant in Jászó, Georgio Magyar, Ductori, etc.*

Főgenerális és Locumtenensünk Méltóságos Gróff Bercesényi Miklós úrnak írott Hűséged leveleből informáltatunk, hogy az jászai praesidiumban, Istennek hála, egészséges és jó fegyveres század-magával vagyon, és hogy ekkoráig élése is megvolt, Nemzetes Vitézlő Keczer Sándor Districtualis-Commissarius Hívünk rendelkezéséből; mely dispositióit ezen leve-lünk által magunk is helybenhagyjuk és approbáljuk, nem kételkedvén: valamint ekkoráig, úgy tovább is azon praesi-diumban serény vigyázással s jó gondviseléssel lészen, mely-lyel magát nagyobb kegyelmességünkre érdemessé fogja tenni. Légyen azért Hűséged teljes igyekezettel azon, hogy a kör-nyékből mentül több élést, mindenfélet beszállíthasson, nem várván limitatiótul is, — minthogy azonkívül is, az kikről levelében szót téssen, hogy a táján bizonyos impositákat exi-gálnak, azon hadaink eltávozván, tovább az exactió meg fog szűnni. Teszünk azomban oly kegyelmes rendelést Generális Eszterhás Dániel úr által, hogy az Kegyelmed és alattavaló praesidiariussinak nemcsak subsistentiájok, — mint eddig, — meglehessen, hanem quártélypénzek is a 1-ma Novembris meg fog járni, — mely iránt dispositióinkat és az assignatiókat említett Generális Úrtúl fogja Hűséged venni. Azalatt is penig nemcsak egyébféle élést, a mennyire lehet, szállítson be: ha-nem bort is, mennél többet kaphat, hajtasson be, hogy abból korcsmát kezdetvén, az benn levő praesidium fizetése segít-tethessék, etc.

422.

Eadem. Nicolao Perényi.

A midőn Nemzetes Vitézlő Darvas Ferencz Districtualis-Commissarius Hívünk által requiráltatik Kegyelmed: azon német rab-commissariust, kit a napokban parancsolatunkból Kegyelmed keze alá vittenek, assignáltassa említett Districtualis-Commissarius Hívünk arra rendelendő embereinek. *)

423.

3. 8-bris, Szerencs. Commissio.

Committáltatik praesentibus Nemzetes Vitézlő Rottenstein Antal Hívünknek: adjon testőrző karabélyos-ezrünk számára 400, id est négyszáz kész köpönyegeket; avagy, ha készen nem találtnának, annyi köpönyegre való abákat.

424.

4. 8-bris, Szerencs. Martino Tóth, Commendanti Kraszna-horcensi.

Vesszük az Hűséged 2-da praesentis datált levelét, melyből kedvessen értettük portájának a labanczok mostani levagdaltatásokkal szerencsés successussát; tovább is azért hasonló serénykedéséről nem kételkedvén, — praesentibus is parancsoljuk, hogy az közelebb levő helységekről, a kiket gondolhat alkalmatossabbaknak, annyi élést comportáltasson, hogy annak szükségéről Generális Andrássy György Ur-Hívünk ne panaszkodhasson; konyhájára való aprólékos culinárek hajtására mindazáltal nem szükség a katonaságot fárasztani, lévén módja magának arra való provisióban.

A pénznek collectatiójában hasonlóképpen industriuskodjon, és ha mit prosperálhat, küldje Hűséged directe kezünkhöz, vagy Hadi-Cassírer Balogh Gáspár Hívünkhöz, másképpen nem is kell distrahálni. Generális Eszterhás Antal és Andrássy György urak quietantiáit penig magánál conserválja. Micsoda quietantiát includált Hűséged maga levelében,

---

*) E levél ismét nem Kántor, hanem a föntebbi ismeretlen udvari-iródcák kezeírása.

el nem tudunk rajta igazodni: mire való legyen? hihető, vagy Bercsényi, vagy penig Eszterhás Antal Generális urakat praevie informált felőle; elvárjuk azért továbbvaló informáltatásunkat, micsoda consideratiója lehet Kegyelmednek benne?

425.

4. 8-bris, Szerencs. Andreac Török.

Wagner dolgának revideáltatását kegyelmessen resolválván: Kegyelmednek praesentibus parancsoljuk, hogy maga praesessége alatt egy indifferens forumot consideáltatván, Nemzetes Vitézlő Szent-Iványi Raphaël Hívünk jelenlétiben, — úgy mindazonáltal, hogy a dolog kisebb hadi-bíróit illetvén, mást substituáljon, maga penig csak per formam convocati legyen jelen, nem kell penig Scharier regimentiből semmi tiszteket a revisióban applicálni, — revideálja; ím, az inquisitiót inclusive transmittáljuk Kegyelmednek, etc.

426.

Eadem. Generali Bercsényi, etc.

Vipacher sub-commissariussa Gönczi István micsoda megkárosításárúl panaszolkodjon? az includált instantiájából meg fogja Kegyelmed érteni; mellyet a végre transmittálunk Kegyelmednek, hogy a tolvajok kikeresésében legyen hozzája assistentiával, etc.

427.

Szerencs, 5. 8-bris. Ludislao Nyúray.

Mind a prófontházak, mind az administratiók megvizsgálására, és egyéb dolgoknak jó rendben való vételére nézve küldöttük bé (Kassára) Nemzetes Vitézlő Darvas Ferencz Districtualis-(Commissarius) Hívünket. Kegyelmednek azért parancsoljuk, hogy említett Hívünknek mindenekben assistálhasson, s maga is Kegyelmed egyező értelemmel s akarattal munkálódja ezen intentiónk effectuatióját, — hogy újonnan beküldendő praesidiariusinknak lehessen idején elégséges revisiójuk. Az circumstantiákhoz képpest ezután maga tudósítását Patak felé dirigálja Kegyelmed. Coeterum, etc. *)

*) E levelet ismét a fentebbi névtelen udvari írnok írta be.

428.

5. 8-bris, Szerencs. *Generali Antonio Eszterhássy.*

Mind Kegyelmed leveléből, mind Generális Károlyi Sándor úrtól Viard Szécsényhez való nyomulását értettük; mindazáltal, mivel oly számos haddal, a mint a táboron hírlelik, nincsen, a több táborok helyben lévén, — nem szükség Kegyelmednek előtte kimozdulni; investigálván pedig constitutióját, bennünket szünetlen tudósítson, etc.

429.

Eadem. Adamo Máriássi, etc.

Praefectus Nemzetes Vitézlő Malonyai Ferencz Hívünknek lévén pro securiori még vagy öt katonára szüksége: Kegyelmed rendelje azokat maga ezréből, — mely is már visszarendeztetvén, nem szükség Kegyelmednek magának utánna menni, hanem az harangodi tolvajokat velek persequálja és fogdostassa, etc.

430.

Eadem. Inter Szerencs et Keresztúr. Generali Antonio Eszterhássy.

Mai napon helyből Szerencsről írott levelünket, — hogy Viard előtt helyéből meg ne mozduljon, — úgy declaráljuk Kegyelmednek: ha az Szent-Péteri brigádja az Kegyelmed mellett lévő táborral, mind az odarendelt hadakkal együtt, magokat conjungálni fogják; — másként Károlyi úr által úgy informáltattunk, hogy már az dragonyosok megindultanak, — egyébiránt azoknak accessussa nélkül tudjuk olly erővel nem létit, hogy Viardot bevárhassa, etc. *)

---

*) Eddig az „S“ betűvel jelölt füzet, mely — a jelzett néhány levelet kivéve — szintén Kántor István udvari titkár kezeírása. Megjegyzendő, hogy az utóbbi egynéhány füzetben az „Expeditiones Bellicae“-féle címet, „Minutae Expeditionum Missilium“ cím váltja fel. — Az ezen „S“ betűs füzet utániak, — haugyan az Érsek-Újvár feladása után bekövetkezett zűrzaváros idők és viszonyok változásai között az ily másodrendű protocollumok vezetésére még reáérkezének, — a mai napig sem a kir. kamarai, sem a vörösvári archivumból elő nem kerültek.

IV.

PROTHOCOLON

Expeditionum Privatarum. 1710, a die 15. Augusti, ex Castris ad
Csécs positis.

1.

Nicolao Eötves.

Generose, etc. Salutem, etc.

Az Kegyelmed 11. praesentis Debreczenbül datált levelét az elküldött pénzzel együtt vettük; az mellyet is Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hadi-Cassírer Hívünk kezéhez assignáltatván, — az midőn Kegyelmed embere jelenlétiben olvasta volna: két forinttal kevesebb találtatott, mely szerint is quietálta ötet. Kívánnánk mindazonáltal tudni: mely processusokból vagy városokból tölt ki ezen summa? minthogy maga levelében nem térszen emlékezetet felőle. A több pénznek collectatiójában is hogy szokott industriaját adhibeálni fogja Kegyelmed, — nagy bizodalumnak vagyón.

2.

Eadem.

Ment commissio Balog Gáspár uramra, hogy minap Egerben a só árábül a hadak fizetésére anticipált ezerszázhuszonöt Rhénes forintoknak refusiójára Fogarassy István uram kezéhez annyi summa pénzt assignáljon.

3.

Eadem.

Pápai Ferenczre (commissio,) hogy keze alatt való pénzébül, az udvari-cassábül a Nemes-Compania fizetésére kölcsön vett summának defalcatiójára, imputatis imputandis, ötszáz Rhénes forintot a szőlők műveltetésére adjon hopmester uram kezéhez.

4.

Ibidem, 18. Augusti. Consilio Aulico-Oeconomico.

Spectabiles, etc. Salutem, etc.

Úgy informáltatunk, hogy Szluha György elpártolásával, a mi jószága találtatott hazánkban : az ország fiscussa kívánná kezét arra tenni. Mivel penig actualis és számadás alá vettettetett tisztitúl szökött el tőlünk : Kegyelmetek minden javaira tegye kezét, minekelőtte az ország fiscussa belékapjon.

5.

Eidem Consilio-Oeconomico.

A pataki plebanus, pater Székelynek halála esett értésünkre. Nem akarván azért, kiváltképpen az mostani időre nézve, plebanus nélkül az helységet hadnunk : a végre fogjuk odaküldeni Tiszteletes Majtíni Pál szerzetes személyt, hogy azon plebaniát annak rendi szerint adminisztrálja. Vévén ahhoz képest Kegyelmetek ezen parancsolatunkat : conscribáltván minden egyházi és parochialis clenodiumokat és mobiléket, azon conscriptio alatt assignálja úgy említett Majtíni Pál szerzetes Hívűnknek, úgy mindazonáltal, hogy a mely jók tulajdon maga személyét az megholt plebanusnak illeték : azokból primum et ante omnia, az creditorokat és adósokat Kegyelmetek exacte contentáltassa, etc.

6.

Ex Castris ad Praedium Mohi positis, die 20. Augusti. Georgio Ottlik.

Spectabilis, etc. Salutem, etc.

Mind tegnap, mind ma vettük az Kegyelmed levelét, melyből értjük : Szerencsen leendő subsistentiánk felől nem igen bíztat bennünket Kegyelmed ; a mely is annál csudálatosabb előttünk, hogy Szerencshez most is két mélföldnére lévén : a mely subsistentiával itt élünk, — azt mindennap amoda is accommodáltathatjuk. Írja Kegyelmed, hogy minapi ottlétünk alkalmatosságával a széna egészen elkölt volna, és most Önödban is, a mint Szerencsen investigáltatunk, jobbára a katonák és az udvariak lovai füvellettek, s egészen el nem kelhetett,

itt penig mihelyest tegnap insinuálta magát az udvarbíró: azonnal salvagvardát adattunk; ha azelőtt propter non insinuationem kárt vallott volna: idein mondassa meg néki Kegyelmed, az a ratióban nem fog acceptáltatni néki, se a szerencsi tisztnek, — hanem, ha a tábor condescensiójával a salvagvarda meg nem oltalmazhatná: acceptatióra méltó, valamit doceál. A várat azért és a házakat is tisztogattassa Kegyelmed; a mely intertentióval itt subsistálhatunk: ugyanazont könnyen amoda is fordíthatjuk.

7.

Eadem. Domino Adamo Vay.

Spectabilis, etc. Salutem, etc.

Mivel Méltóságos Galánthai Gróf Eszterház Antal Mezei-Generális Úr-Hívünk házastársának, cselédjeinek és lovainak egyik részével innét való translatiójokat munkácsi erősségünkben, a Kegyelmed háza s magunk lovai állása között, azon a bástyán, az hol régenten kért volt, kegyelmessen resolváltuk: ottvaló accommodatiójárúl micsoda dispositiót tettünk, — praesentibus accludáljuk Kegyelmednek. Ahhoz képest a várbéli tiszteknek parancsolja meg Kegyelmed, hogy minden illendő respectussal és böcsülettel légyenek az Méltóságos Asszony eránt; ha valami oly dolog történnék a cselédek és a praesidiariusok között: praevia insinuatione, annak meg-orvoslása végett ottvaló Commendans Hívünknel insinuálják magokat, — holott penig az ő Kegyelme cselédi exorbitálnának, és az intés nem használna: magának az Asszonynak jelentse meg ő Kegyelme. Megmondattott ezenkívül, hogy azon bástyát a tisztátalanságtúl és ganajtúl szépen és csinossan tartsák; melyre nézve, minthogy tizenkét lovánál az erősségben több nem lesz, — a malom mellett, az ágyú alatt valami helyt mutassa ki Kegyelmed, az hol több lovainak alkalmatosságot csinálhassanak az ő Kegyelme emberei.

8.

Eadem. Hopmester uramnak.

Mivel Méltóságos Gróf Galánthai Eszterház Antal Mezei-Generális Úr-Hívünk házastársát, cselédjeinek és lovainak

egyik részével a munkácsi erősségben accommodáltatni resolváltuk: a lovai számára excindáltasson oly füvellőt Kegyelmed, — minthogy a szénahordás megtiltatott, — hogy egész ősz által kinn a mezőn járhassanak.

9.

Consilio Aulico-Oeconomico. 21. Augusti.

Spectabiles, etc. Salutem, etc.

Még szeghi táborunkon resolválánk kegyelmessen, hogy Nemes Bihar Vármegye és Debreczen Várossa dézsmájáért az odavaló lakos Híveink per modum arendae ezer köből árpát, s ötszáz köből búzát, a bordézsmán kívül, számunkra adminisztrálnának; ahhoz képpest ezen kegyelmes resolutionkat a végre intimálni akartuk Kegyelmeteknek, hogy, ha szinte a dézsmásokat ki is küldte volna: revocálja, s magokat ezen rendelésünkhöz alkalmaztatni tudhassa.

10.

Szerencs, 22. Augusti, 1710. Adamo Vay.

Spectabilis ac Generose, etc. Salutem, etc.

Minthogy ezen accludált specificatióban feltett katonáknál ménesünkből elveszett lovaink találtattak: azokat felkerestetvén, incaptiváltassa Kegyelmed, és pro demerito büntesse meg. *)

11.

Collationalis pro Ecclesia Reformata Tállyaiensi.

Nos Franciscus, etc. Memorie commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, signanter vero Praefectis, Provisoribus, aliisque Officialibus modernis et futuris Bonorum Nostorum Regécziensium. Mivel az szécsényi országgyűlése alkalmatosságával amicabilis transactio szerint, Nemes Zemplény Vármegyében lévő tállyai öreg-templom az ottvaló Római Catholicusoknál megmaradott, s az helyett az

---

*) Eddig a prothocolon Beniczky Gáspár udv. belső-titkár kezeirása.

Helvetica Confessiön levőknek templomok építtetésére más fundust jure Dominali excindálni compromittáltunk volt: azon kegyelmes ígéretünknek eleget tenni akarván, — Bagoly Istvánné házhelye-félit, mely egy negyedrészből áll, s Nemes Mihály maradékié-félit, félházhelyből állót, és Szabó Jakab posteritási háza-félit, ugyan félházhelyből állót, — kiknek is napkeletről Gróf Barkóczy Ferencz úr háza, délről eperjesi lakos Vál Sámuelé, északról és napnyúgatról az közönséges út vicináltatnak, — említett Helvetica Confessiön levőknek adtuk, cedáltuk, privilegiáltuk, és in perpetuum assignáltuk. Kihez képpest fentemlített Tiszt Híveinknek kegyelmessen parancsoljuk, hogy értvén ezen irántok való kegyelmességünket: sem most, sem annakutánna azon házhelyek bérásában őket háborgatni, sem azon fundusok után való paraszt onusoknak supportálására őket adigálni ne merészeljek; a minthogy adjuk, cedáljuk és conferáljuk, és privilegiáljuk ezen kegyelmes Collationalis-Levelünk rendiben. *)

12.

24. Augusti, Szerencs. Consilio-Oeconomico.

Spectabiles, etc. Salutem, etc.

Mivel hadakozásunknak eleitől fogvást mindazon vitézlő rendeknek, valakik személyek szerint táboroztak, a Hegyallyán levő szölleiktől nekünk járó bordézsmaát táborozásokra nézve kegyelmessen elengedtük, — mely kegyelmességünkkel sokan közülek abutálván: se hazájokat nem szolgálták, s olyatén formán proventusinkat is defraudálták. Melyhez képpest az egész hegyallyai jószáginkban levő udvarbíráknak serio committálja Kegyelmetek, hogy mindenütt a hegyallyai városokban, — akár tiszt, akár közönséges katona légyen az, — a szölleit conscribálják, és nekünk a Consilium azoknak specificatióját transmittálja; mely szerint is a táboron confrontálván: kik absentálni fogják magokat, az olyaténoknak a szölleit parancsolatunkból confiscálhassa is a Consilium.

---

*) E collationalis Kántor István írásának látszik lenni.

13.

26. Augusti, Szerencsini.

Committáltatik Tekéntetes Nemzetes és Vitézlő Ottlik György Oeconomicumbeli Consiliumunk Praesessének és Tanácsának, hogy Munkácson lévő borainkból Tekéntetes Nemzetes Vitézlő Gerhárd György Senator úri Hívünk számára két hordó bort adasson.

14.

Eadem. Bay László uramnak.

Generose, etc. Salutem, etc.

Még Munkácson való létünkben kegyelmessen resolváltuk vala, hogy Kegyelmed mellett lévő Fogarassi Péter az Oeconomicum-Consiliumban cancellistaságra applicáltassék, mely eránt is üzentünk volt Kegyelmednek; — mi okra nézve penig ekkoráig is maga mellett tartóztatta Kegyelmed? nem tudjuk. Mivel penig abbéli kegyelmes resolutionkat megmásolni nem akarjuk: vévén Kegyelmed ezen kegyelmes parancsolatunkat, azonnal küldje el ötöt Szerencsre Kegyelmed, s tovább ne tartóztassa.

15.

27. (Aug.) Csáky István uramnak.

Illustrissime Comes, etc. Salutem, etc.

Úgy halljuk, hogy Forgách úrfi, — a ki minden engedelmünk és hírünk nélkül ezelőtt egynehány nappal a maga inasságbéli kötelességét félretévén, udvarunktúl elment, — Homonnán legyen, s ott meg is házasodott; mely házassága minthogy nem rendéhez való: a kastélyban egy bizonyos helyt rendelvén néki, arestomban tétesse ötöt Kegyelmed, s sequestrálja ötöt azon személytől, s továbbvaló dispositionkig ott tartsa, bennünket iránta tudósítván.

16.

Eadem. 27. Haller úrfinak.

Tekéntetes Nagyságos Haller Gábor nemes-companiánkbeli Főstrázsamester Hívünknek praesentibus intimáltatik. Mivel úgy informáltatuunk, hogy a nemes-companiabeli Laczi-

konyhások az ország számára se bort, se sört nem akarnak árulni: ahhoz képest ezen abusust reformálja Kegyelmed, s az ország számára való mindenféle italnak árúztatására compellálja őket Kegyelmed.

17.

28. *Ibidem.*

Tekéntetes és Nagyságos Haller Gábor nemes-companiánkbeli Főstrázsamester Hívünknek praesentibus committatit. Hogy mivel a tábori-béreseink közül, a kik e nyáron innét Szerencsről elszöktek, a Nemes-Compania szekerei mellett találtatnak: valamennyin vannak, — azokat kikerestetvén ő Kegyelme, jó alkalmatossággal küldje ide Szerencsre.

18.

Eadem.

Committatit Nemzetes és Vitézlő Borbély György tokaji és regéczi jószágunk udvarbírájának, nemkölemben Nemzetes Vitézlő Demián Kelement nemes-companiánkbeli sóperceptor Hívünknek, hogy mindenike közülek, keze alatt lévő sóbúl Tekintetes és Nagyságos Andrássy György Generális Úr-Hívünknek, az midőn requiráltatni fognak, ezer kösőt, öt-ötszázat adassanak. *)

19.

30. *Szerencs. Oeconomicum-Consiliumnak.*

Spectabiles, etc. Salutem, etc.

Mivel Nemes Debreczen Várossa az idegen-országban mind a két haza dolgában való expeditiójára mostani alkalmatossággal kétezer Rhénes forintot adott kölcsön: Nemzetes Vitézlő Bulyovszky Dániel rationum director Hívünknek committálja Kegyelmetek, hogy mennélelőbb prae coeteris, akár az aknán, akár a portuson, — a hol alkalmatossabban megadhatja, — annyi summát érő sóval excontentálja a Nemes Várost.

---

*) Eddig ismét Beniczky írása.

20.

Az külső-országi pénzről.

	Tall.	Flor.
Az prussiai király számára vétetett		
131 hordó bornak az ára Berlinumban	5240	7860
Ottlik urammal való alku szerint az		
szőlőkre per anticipationem	2000	3000
Hegyivel való alku szerint az Oeco-		
nomicum szüretjére per anticipationem		
tétetik le Berlinumban	2500	3750
In toto talleri	9740	14,610
Item. Lublínban Keczer uram cam-		
hiuma Brennernek assignáltatott	2000	3000
Van még ott készen	2000	3000
	13,740	20,610
Ebből assignáltatik :		
Jablonszkinak adósság	2600	—
Neki ajándék	1000	—
Ottlik uram fiának	430	—
Prussiai embertől kölcsön vett	631	—
Kassán vett boroknak az ára	300	—
	4961	7445
Ezen summa az első positióból, úgy-		
mint 5240 tallér assignáltatván, marad		
még abból	279	—
Ezen 279 tallér assignáltatik költ-		
ségre Clementnek, és még ahhoz az anti-		
cipálandó 4500 tallérból kell assignálni		
721, lesz együtt Clementnek	1000	—
Assignanda summa ex 13,740 Impe-		
rialibus, manet	7779	—
Brennernek már van assignálva Lub-		
línban	2000	3000
Kibül mivel már költ, és nem tudhatni,		
mennyi költ? az Varsavára, Neuman által	—	1500

	Tall.	Flor.
feljül ezen pénzből rovattassék le az danczkai költségére	—	1000
Marad nála ezen summából még . . .	—	2000
Ha Hollandiában levő költségére deputáltatik menstruatim	—	1000,
kell még assignálni most, és öt hónapi költsége lehet ab 8-bri ad Februarium inclusive; extraordinaria költsége ha nem lesz, vagy nem placidáltatik, defalcálván az	7779	—
tallérből ezen	4000	—
tallért: marad még	3779	—

N. B. Ebből a remanens summából Korholtnak assignáltatott 200 tallér; a hat hordó borért, melynek az árát Clement nem complanálta Körtvélyessi uramnak küldett pénzből, 300 tallér.

21.

Baroni Nicolao Prínyi.

Spectabilis ac Magnifice, etc. Salutem, etc.

Mostani ittlétünk alkalmatosságával idevaló tisztünk panaszkodott, hogy az mely két conventionatus ács az vár körül levő munkát magára felvállalta, s el is végezni tartozik, Eger várában Kegyelmed által tartóztatnék, minémű munkára nézve. Mivel penig előttünk nem constál: mostani időnek circumstantiájára nézve az ácsoknak micsoda dolgok lehetne ott? végére akarnék járni: ha valóságosan oly szorgos dolga vagy-on-é Kegyelmednek, hogy azon két ács hűjával el nem végeztethetné? Írja meg azért Kegyelmed: micsoda munkára applicálja őket? — tudhassuk magunk is dijudicálni, melyik munka inkább múlható?

22.

Eadem. Körössy Györgynek.

Generose, etc. Salutem, etc.

Kéry János keze alatt levő archivumunkban specialis lajstromban találtatnak boldogemlékezetű Eleink idegen-országokban levő hatalmasságokkal való correspondentiák; kik

között ha az első Rákóczi György hollandusokkal való correspondentiákra akad Kegyelmed : sietséggel ezen expressus curertúl küldje utánunk ; és vagy találja, vagy sem, — sietve bocsássa vissza, informálván bennünket az aránt.

23.

1. Septembris. Szerencsen, Toroczky István uramnak.

Franciscus, etc. Spectabilis ac Generose, etc. Salutem, etc.

Hogy ekkoráig is előbbeni Kegyelmed levelére való válaszungat a törvényes-táblának felállítása iránt nem vette Kegyelmed : nem egyébnek, hanem pestisnek tulajdoníthatjuk, mely már nagyobb mértékben grassálni kezdvén : maga az idő továbbra azon törvényes-táblának felállítását elhalasztotta, — annyival is inkább, hogy néhai Samariay Péter itilőmester Hívünk és fiscus is meghalálózván, úgy sem lehetne folytatja.

24.

Eadem. Missuna uramnak.

Generose, etc. Salutem, etc.

Quandoquidem medio Fidelis Nostri Generosi Michaëlis Clement, Cubicularij Nostri, ab exteris oris certae correspondentiae ad manus Dominationis Vestrae imposterum dirigentur : earundem ad Nos promovendarum negotium Doninationi Vestrae incumbet, ea modalitate, quae per praefatum Cubicularium Nostrum Dominationi Vestrae innotescet.

25.

Eadem.

Committáltatik Tekintetes Nemzetes és Vitézlő Ottlik György Oeconomicum-Consiliumunk Praesessünknek, hogy Nemzetes Vitézlő Lehoczky István, Nemzetes Vitézlő Paur Ferencz Colonellus Hívünk regimentjebeli hadnagyának, a tokaji rév proventussából, a sebek gyógyítására száz magyar forintokat adasson. *)

* Eddig Aszalay Ferencz ndv. titkár kezeírása.

26.

3. Septembris. *Assignatio, ex Mandato Suae Serenitatis Principalis et Ducalis.*

Erga quam Generosus Dominus Georgius Uegner, Prussicae Regiae Majestatis Cellariorum Inspector, penes obligationem suam, ex summa pro vinis emptis, tam et proxime emendis, Berolini anticipanda primo quidem Reverendissimo Domino Jablonszky (Titulus) termille sexingentos Imperiales, — a parte vero Fily Spectabilis Domini Georgy Ottlik, in exteris oris studiis operam navanti, ad manus ejusdem Domini Jablonszky quadringentos triginta Imperiales, in contentationem debiti Prussici cujusdam hominis, per Dominum Clement denominandi, sexingentos triginta unum Imperiales, Reverendissimo Praeposito Scepusiensi Antonio Dominico Brenner bis-mille Imperiales, — Generoso vero Michaeli Clement, Suae Serenitatis Cubiculario, mille Imperiales deponere noverit. Datum Szerencs, ex Consilio.

27.

Assignatio, ex Mandato Suae Serenitatis Principalis et Ducalis.

Erga quam Generosus Dominus Georgius Uegner, Prussicae Regiae Majestatis Cellariorum Inspector, penes obligationem suam, ex summa pro vinis emptis et proxime emendis, Berolini anticipanda Generoso Korthold ducentos Imperiales deponere noverit.

28.

6. 7-bris. *Assignatio, ex Mandato Suae Serenitatis Principalis et Ducalis.*

Erga quam Generosus Dominus Georgius Uegner, Prussicae Regiae Majestatis Cellariorum Inspector, penes obligationem suam, ex summa pro vinis emptis et proxime emendis, Berolini anticipanda, in rationem exolutionis praetij vini sex vasorum Cassoviae ex alia summa emptorum, manibus Generosi Michaelis Clement, Cubicularij Nostri, trecentos Imperiales dare noverit.

29.

7. 7-bris. *Consilio-Oeconomico Regni.*

Spectabilis ac Magnifice, etc. Salutem, etc.

Az Kegyelmetek 1. praesentis írott levelét vettük; kibem mit írjon Szirmai István tályai fiscalis-koreszmája eránt? értettük. Már praevie resolválván kegyelmessen Tekintetes és Nagyságos Príni János Főbéjáró Hívünknek, — non obstante, hogy Nemzetes Vitézlő Krucsai Márton Praefectus Hívünk számunkra exarendálta volt, — erga praescriptam summam, a tempore assignationis computálván az esztendő, néki assignálja Kegyelmetek. Említett Praefectus Hívünk penig ha egészen contentálta Kegyelmeteket: proportionate a superfluitást a magunk Oeconomicum -Consiliumunknak refundálja Kegyelmetek.

30.

8. 7-bris. *Joanni Sréter.*

Generose, etc. Salutem, etc.

Csudálkozunk rajta, hogy a bőrágú-csináló felől nem ír semmit is Kegyelmed: mennyire progrediálhatott? tanulja-e valaki a mesterségét? Mivel feles költségünkben ottvaló léte telik: elvárjuk mindenekről genuina informatióját Kegyelmednek.

31.

9. (7-bris.) *Komáromi Györgynek.*

Generose, etc. Salutem, etc.

Tapasztalván nagy mértékben mind Kegyelmed, mind penig a Nemes Városnak (Debreczen) ennyi változó sorsokban is hazájához való igaz hajlandóságát s szükségében kívánó elősegélését, — jöllehet annyi nyomorúsági között nem kívánnánk semmiben is költségét szaporítani, ha szintég valamikor királyi várossá tétettetett, országunk törvénye szerint, más szabad királyi városokhoz képpest, az artolleria vecturáját, procuratióját magára vállalta fel, — a mely alkalmatlanságtól jól tudjuk, hogy eximáltuk őket: mindazonáltal a Haza elkerülhetetlen szüksége azt hozván mostanában magával, hogy az erdélyi széleken levő artelleristák kifizettesse-

nek, — Kegyelmedet in particulari requirálni akartuk, szokott industriája szerint persvadeálja a Nemes Városnak: az aestivalis hónapoknak obtingensit, mely menstruatim 500 Rhénes forintra mégyen, — vállalja fel magúra, s complanálja; mert, hogyha magok jóakarattjokból akarnának adni: imposivite nem kívánnánk rajtok megvétetni, — reménlvén, hogy ezen modalitással kívánja inkább őket excontentálni, nem mint a szükség úgy hozván magával, annak praestatiojára lépni, a kivel másként is legitime tartoznak.

32.

10. (*Septembris.*)

Placidáljuk kegyelmessen, hogy Tekintetes Nemzetes és Vitélző Ottlik György oeconomicumbeli Consiliumunknak Praesesse, a hódos lova árában akármely jószágunk proven-tussából ötven aranyat vegyen magának.

33.

11. (*Septembris.*) *Balogh Gáspárnak.*

Generose, etc. Salutem, etc.

Az Kegyelmed levelét vettük. Nem ellenzzük, ha az maga embereit az Nemes Vármegyékre kiküldi Kegyelmed, az offerált pénznek hamarébbvaló beszolgáltatására, — jóllehet Tekintetes és Nagyságos Károlyi Sándor Mezei-Generális Ur-Hívtünknek is megírtuk: minthogy Kimita semmit sem efficiálhat, a Heves vármegyei vice-ispányra executiót küldjön, hasonlót elküvetvén Kegyelmed is Borsod vármegye vice-ispányjával, — kinek is végbenvitelére Sarír Colonellusunktól kérjen magának assistentiát Kegyelmed, s igazítsa directe reá, az honnét el se menjenek addig, még egészen nem complanálja a subsidiumot. Írtunk újonnan az egész Nemes Vármegyékre is azon dologban. Patai Kristóf Zemlyénben collectatornak rendeltetett, ki mennyire progrediálhatott? nem tudhatjuk, várván ötlet óránként hozzánk. Szent-Iványi Jánosra Nemes Sáros Vármegye bizattatván, úgy tudjuk, ő is eljár a collectatióban. A túl a Tiszán való districtusok a minemű pénzt nem régen hoztak, azt véljük, nem sokkal restálni fog-nak; írtunk mindazonáltal Vay uramnak is, hogy a hol re-

stantia találhatók, exactióját sürgesse. Szegény Dániel György quietantiáját pedig a végre includáljuk Kegyelmednek, hogy a jövőendő computusban azon Nemes Vármegyének acceptáltatnék.

34.

Eadem. Patai Kristófnak.

Generose, etc. Salutem, etc.

Vévén ezen kegyelmes parancsolatunkat Kegyelmed: jöttést-jőjjön ide hozzánk, elhozván magával a mennyi pénzt collectált Kegyelmed Nemes Zemlyén Vármegyében.

35.

13. 7-bris.

Committáltatik Nemzetes Vitézlő Illosvay László Innyadó Hívünknek, hogy az kassai artolleria mellett lévő mesteremberek a szerencsi kútunk mesterségére impendált munkájokért harmincz Rhénes forintokat adjon.

36.

Eadem. Vay Adám uramnak.

Spectabilis ac Generose, etc. Salutem, etc.

Az erdélyi bujdosó Híveink micsoda instantiát a magok követjek által nyújtottak Előnkben, — az accludált copiából meg fogja érthetni Kegyelmed; ellenben magunk is mit resolváltunk a Tanácsnak: úgy hiszszük, communicáltatni fog Kegyelmeddel. Mivel azért még a huszti gyűléskor azoknak, az kik Moldvában akartak bémenni, passust Kegyelmed által kiadatni kegyelmessen parancsoltuk volt: úgy most is a kik az eránt instálni fognak, insinuálván magokat Kegyelmednél, — adassa ki Kegyelmed; a kik pedig particularis tisztben vannak, — úgy mint Körösi director és Király Mátyás s mások, — úgy stylizáltassa Kegyelmed, hogy ott jó rendben hagyván cselédek, tartoznak visszajöni. Holott pedig valakik eránt consideratiója lenne Kegyelmednek: írja meg nekünk, s resolutiónknak kiadásaig suspendálja a passusnak extradatióját.

37.

Bulyorszky Dániel uramnak.

Generose, etc. Salutem, etc.

Nemzetes Vitézlő Török Zsigmond udvari-főember Hívünk némely szükséges dolgainak végben való vitelire nézve Máramarosban bémenvén: valamely részébcn annualis fizetésének való contentatiója eránt instált Előttünk. Ha azért módja vagyon Kegyelmednek, vagy pénzből vagy sóból, és másuvá nem deputálta, — a két angariát, úgymint kétszáz magyar forintot, — adjon neki Kegyelmed.

38.

Körössy György uramnak.

Generose, etc. Salutem, etc.

Gróff Zichy Pálnak téli muntérta lévén szüksége: mint-hogy az őszi idő már is közöleg, s nem lehet nálla nélkül, — csináltasson mennélelőbb Kegyelmed, s a hol hírünket hallja, küldje udvarunkhoz.

39.

14. (7-bris.) Ottlik uramnak.

Spectabilis ac Generose, etc. Salutem, etc.

Kegyelmes tekintetben vévén még a német időben, de kivált Isten által Német-Újhelyből lett szabadulásunk alkalmatosságával Hozzánk állhatatosan megmutatott hűségét zborai Horváth Zsigmondnak, — azon jószágunk jövedelmiből per partes, ha penig kitelhetik, egyszersmind, száz magyar forintokat adatni kegyelmessen resolváltuk; kihezképpert értvén ezen kegyelmes resolutionkat Kegyelmed: oly dispositiót tégyen, hogy ezen kegyelmes rendelésünk effectuáltassék, s panaszra hozzánk ne jöjjen.

40.

Eadem. Andrássy György uramnak.

Spectabilis ac Magnifice, etc. Salutem, etc.

A csetneki vidékről nem régen ezelőtt Nemzetes Vitézlő Szent-Iványi János Brigadiros Hívünk Krasznahorkára nyolcz

szekér gabonát behajtván, úgy informáltatunk: mind szekerek, mind marhájok ott tartóztatott meg; mivel pedig annyi kárt szegények másokért nem szenvedhetnek, — Kegyelmed adassa ki nekik mind a szekereket, mind marhájokat.

41.

Szent-Iványi János úrnak.

Generose, etc. Salutem, etc.

Kegyelmed egynéhány rendbéli levelét vettük, kikbül, miként lött meg a reductio? értettük. És jóllehet a tabellában specificálva nincsen: mindazonáltal particularis informatióbül értettük, hogy a reducált Detrich-regimentiben azon a kettőn kívül, a melyet a tabellában specificált, találtatott egy borbély, a melyet a maga regimentihez applicálta Kegyelmed, — melyrül instructiója nem lévén: azon harmadik borbélyt is visszaadja Kegyelmed. A mely tiszteket pedig a maga regimentiben applicálta Kegyelmed: azokat fegyveressen kivévén, azon közlegényeket is, a melyeket a maga regimentibül fogja statuálni, jó fegyveressen statuálja, és pro avertenda confusione et futura disputatione regiminum, azonnal praestálja őket, és magát praestatiójárul quietáltassa, úgy, hogy Előttünk az emberekrül és fegyverekrül is relatiót tévén, azon alkalmaztossággal a quietantiát is producálhassa. Ezen annectált tabella mellett pedig az alimentatiót az idegen nemzetnek adassa ki Kegyelmed.

42.

15. (Septembris.)

Committáltatik Nemzetes Vitézlő Illosvay László Innyasadó Hívünknek, hogy a ló-orvosnak az orvosságok vásárlására húsz Rhénes forintot adjon.

43.

Eadem. Körössy György komornyik úrnak.

Generose, etc. Salutem, etc.

Kegyelmed levelét vettük, kiben mit írjon az kívánt levelek parialása iránt? megértettük. Nem szükség, hogy mind-

azoknak leiratásokban szorgalmatoskodják Kegyelmed, hanem, minthogy csak kettő vagyon subducálva, — csak azt copiól-tassa Kegyelmed.

44.

16. (*Septembris.*) *Vay úrnak.*

Spectabilis ac Generose, etc. Salutem, etc.

Nemzetes és Vitézlő Krajnik László Étekfogó Hívünk miről instáljon Előttünk: belől accludált supplicatiójából megérthetni fogja bővebben Kegyelmed; revideáltatván azért törvényessen Nemes Máramaros Vármegye tisztei által a dolgát, — comperta rei veritate, satisfactiót tétetessen neki Kegyelmed.

45.

Eadem. Vay Ádám uramnak.

Spectabilis, etc. Salutem, etc.

Varró Mátyás hűségeskedése s hazafiúsága is jól constálván Kegyelmed előtt is: *) mivel az mely jószágot egynéhány Nemes Vármegyében azon érdemiért kegyelmessen conferálunk volt néki, a mostani változó időre nézve attúl elrekedt, — kívánván tovább is illendő reflexióval lenni eránta, mind hűségén, mind szívéen megnyűgodván: munkácsi várunkban való accommodatióját, minthogy se jószágot nem conferálhatunk, se penig pénzbéli kegyelmességet hozzá nem mutathatjuk, valamely hozzá illő vacantiának alkalmatosságával kegyelmessen resolváltuk; melyhez képpst is küldetük ötet Kegyelmedhez, hogy elsőben is a cselédi intertentiójáról Munkácson dispositiót tétessen Kegyelmed, magát penig oldala mellett tartván, experiálván valamire alkalmatos voltát, — ha valami apertura leszen a praesidiumban néki való, arra accommodálja ötet Kegyelmed.

46.

Eadem. Martino Krucsay.

Generose, etc. Salutem, etc.

Ezen kegyelmes parancsolatunkat praesentáló munkács

---

*) Ez vala t. i. gr. Csáky Mihály azon egykori udvari himzője, ki hősies elhatározása által Szepesvárának kurucz kézre jutását eszközölte 1703-ban. (L. Rákóczi Emlékiratait.)

jobbágyunk, mivel túlünk el nem idegenedett, hanem a fogságból elszökvén, Hozzánk folyamodott, — továbbvaló fogságtúl kegyelmessen felszabadítottunk ötöt, in reliquo helybenhagyván az ipa jószága eránt való praetensióját Kegyelmednek. Mivel penig, a mint exponálja, az megholt ipával egy commerciumot indított volt, és annak promotiójára pálinkára huszonkét forintot erogált, sőt temetésire is költséget tett, — rebus ita stantibus igazságosnak tartjuk, hogy az megholt ember javaiból azok refundáltassanak neki; a mi penig az adósságok complanatióját illeti: mivel a mi számunkra elfoglaltatott a jószág, s mink succedáltunk, ezen instanst azoknak exolutiójára nem compellálhatni.

47.

Eudem. Török András úrnak.

Generose, etc. Salutem, etc.

Nemzetes és Vitézlő Beniczky Gáspár Secretarius Hívünk hűségére bizattatva lévén általunk a Nemes-Companiánk dolgai folytatása, egyszersmind is szoros kötelességében s számadásában állván az elbúcsúzott tiszt Híveinktől, s más gavaléroktól mundír-ezüstgomboknak és fegyvernek kezéhez való vítele, mely eránt is egynéhány ízben kegyelmes parancsolatunkból Nemzetes és Vitézlő Máriássy István, Nemzetes Vitézlő Deák Ferencz ezrebéli Főstrázsamester Hívünket requirálván, restantiájában általunk kegyelmessen neki resolvált Tokajban kétszáz kősonak kegyelmes parancsolatunkból említett Secretarius Hívünk által lött megarestáltatásáért mi csoda illetlen levelet írt reá: praesentibus accludáljuk Kegyelmednek; parancsolván kegyelmessen, hogy a megnevezett Főstrázsamester Hívünket azonnal maga eleiben citálja, és nevünkkel mondja meg neki: vagy in instanti, az mely partialitásról vádolja a megírtt Secretarius Hívünket, azt comprobálja, — avagy satisfactiót adjon neki és megkövesse; a mundír-pistolyokat penig előadassa vele Kegyelmed, s ideküldje quártélymesterek kezéhez.

Eadem. Aulico-Consilio-Oeconomico.

Spectabilis ac Generose, etc. Salutem, etc.

A minémű Szirmayana fiscalis-korcsmát Tállyán Nemzetes és Vitézlő Krucsay Márton Praefectus és Tanács Hívünk az Ország Oeconomicum-Consiliumátúl bizonyos summában számunkra megarendálta: Tekintetes és Nagyságos Prínyi János Főbéjáró Hívünkhöz járuló kegyelmességünküből említett Főbéjárónk kezéhez adatni kegyelmessen resolváltuk, — olyformán, hogy a mennyi ideig bírta, s az esztendőt ki nem töltette volna: említett Prínyi János Hívünk azon superfluitásnak arendáját tegye le, s transmittáltassék az Ország Oeconomicum-Consiliumának, hogyha praevie az egész esztendőre le nem tette volna Praefectus Hívünk.

17. (Septembris.)

Committáltatik Nemzetes és Vitézlő Fogarassy István Komornnyik Hívünknek, hogy mostanában elbocsátott Fervill regimentjebeli három közgranatírosnak, úgymint: Floraninak, Sondoninak s Uenczelnek, singillatim mindenikének uyolez forintot adjon.

Eadem. Vay Ádám uramnak.

Spectabilis ac Generose, etc. Salutem, etc.

Mivel Colonellus Hívünk Detrik regimentje reformáltatott s Fervill regimentiben reducáltatott: régi hű szolgálatjára nézve nem kívánván őket accommodatio nélkül hadnunk: Kegyelmedhez küldettük, hogy mintegy Óbrsternek, a szerint ő néki is portióit assignáltassa Kegyelmed. Noha penig, eltávoztván Nemzetes Vitézlő Bay László munkácsi Vice-Commandans Hívünk: a hadi szolgálatnak jobb folytatására nézve, az midőn jelen nem lészen, Detriché legyen a commandó, — a midőn penig a várban vagyon, Bay László alatt légyen, s igyekezzenek mindaketten szép harmonia által a praesidiumban jó rendet tartani.

51.

*Eadem. Georgio Ottlik.**Spectabilis, etc. Salutem, etc.*

Az Kegyelmed levelét vettük, kívül az odavaló dolgok érintett információját értettük Kegyelmednek. Im, azért azon hajduszedő tisztnek szőlő Méltóságos Fő-Generális orderit includáлом Kegyelmednek, hogy a míg a szüret elvégeződik: más Nemes Vármegyében hajdúkat szedni menjen; Kegyelmed penig azalatt tegyen oly dispositiót a szegénység zaklatásának eltávoztatására nézve, hogy azon restans hajdúknak előállításában a helységek, szintűgy mintha a tiszt jelen volna, munkálódjanak. *)

52.

Eadem.

Committáltatik Nemzetes és Vitézlő Fogarassy István Komornýk Hívünknek, hogy mostanában elbocsáttatott Fier-vill regimentjebéli három strázsamesternek, egy profúsznak s három káplároknek, úgymint: Mussi Józsefnek, Formon Mártonnak, Tomasóczki Pálnak, és profúsz Turci Andrásnak, Columb Miklósnak, Pavel Rajmondnak és Kombe Antalnak, singillatim mindenikének nyolcz-nyolcz magyar forintokat adjon, etc. **)

53.

*20. (Septembris) Consilio-Oeconomico.**Spectabilis ac Generose, etc. Salutem, etc.*

Tiszteletes Bizanczy György kállai orosz paphoz, — a kit is ezelőtt munkácsi Vicariusnak resolváltuk vala, — járuló kegyelmességünkbul, néhai Kaminsky halála után sequestrált jókat kezéhez assignáltatni kegyelmessen placidúlván: Nemzetes Vitézlő Krucsay Márton Praefectus és Tanács Hívünknek committálja Kegyelmetek, hogy valamint sequestráltattak, a szerint resignáltassanak néki. És mivel az oroszvégi kalastrom inspectio nélkül nem lehet: annak gondviselésére

---

*) Eddig Beniczky írása.

**) E levél idegen írás, Kántoréhoz hasonlít.

és isteni szolgálatnak folytatására ugyan említett Vicarius Hívünket, továbbvaló dispositiónkig rendeltük; ahhoz képest azon hivatalban ötet háborgatni ne merészelje senki is.

54.

24. (Septembris.) *Berhelyi Györggnek.*

Egregie, etc. Saludem, etc.

Tapasztalván az producált attestatióbúl Kálmán János Tokajban megarestált sója érint való ártatlanságát: azon sóját kegyelmessen felszabadítottuk. Ahhoz képest értvén ezen kegyelmes resolutionkat Hűséged: azonnal assignálja kezéhez. *)

55.

Eadem. Collationalis Valentini Ilosvai.

Nos Franciscus, etc. (plenus titulus.)

Uniuersis, etc., — damus pro memoria, etc. Hogy Mi kegyelmes reflexióban vévén Nemzetes Vitézlő Ilosvai Bálint Hívünk Hozzánk s nemzetéhez eleitől fogva az alkalmatosságok szerint contestált buzgó szeretetét és szolgálatját, s ezután is azon hűségeskedésében perseveráló indulatját reménlvén: Nemes Bereg Vármegyében, Bereg-Szász nevű örökös-jószágunkban, ezelőtt néhai Gangos Mihály, Köntös István és Csizmadia László jobbágyink által bírt, most már, azoknak decessussával földesúri dispositiónkra redeált, az említett jószágunk promontoriumin levő szöleit, néhai Köntös István házával együtt, megnevezett Hívünknek adtuk és továbbvaló dispositiónkig cedáltuk, és kegyelmessen conferáltuk. Ahhoz képest feljebbírt tiszteink, említett Ilosvai Bálint Hívünkhöz ekképpen declarált kegyelmességünket értvén: azon általunk conferált jószágnak, eo jure valamint néhai jobbágyink bírták, leendő usuatiójában, semmi lett úttal-móddal impediálni ne merészeljék. A mint adjuk és engedjük, harum Nostrarum benignarum Literarum, etc.

---

*) E két levél ismét Beniczky írása.

56.

26. (*Septembris.*) *Georgio Berhelly.*

Egregrie, etc. Salutem, etc.

Vénén ezen kegyelmes parancsolatunkat Hűséged. — minthogy a tályyai Szirmayano-fiscalis korcsmát Tekintetes Nagyságos Perényi János Fő-béjáró Hívünknek kegyelmessen resolváltuk: azonnal minden időzés nélkül assignálja említett Hívünk kezéhez. Coeterum, etc. *)

57.

(*Eadem.*)

Nagy György Munkácson levő szölleit, usque beneplacitum, modo usufructuario Bulyovszky uramnak cedálta ő Felsége.

58.

2. 8-bris. *Az Oeconomicum-Consiliumnak.*

Spectabilis, etc. Salutem, etc.

Néhai Nádaskay György Hűségét és az Haza szolgálatjában mutatott sörénykedését, halála után is érdemlett reflexióban tartván: özvegye alázatos instantiájára az mádi promontoriumon lévő három szölleit, mellyek az inclusában specificáltnak, és az tályyain egyet, ad dies vitae a dézsma-adástúl kegyelmessen felszabadítottuk, — melyet praesentibus adunk értésére Kegyelmeteknek.

A mádi alsó, felső promontoriumon Becsek és Kakas három darab szőlő, circiter húsz hordó bor termő.

Tályyai Palotán, napkeletkor Hubert András szőleje, napnyúgotrúl a város árka vicináltatik, mentiben való gyöpüvel.

59.

6. 8-bris.

Committáltatik Nemzetes és Vitézlő Fogarassy István Komornýk Hívünknek, hogy a munkácsi artolleristák kifizetésére 205 Rhénes forint 50 krt adjon.

---

*) E két levél ismét a föntebbi, Kántoré-forma idegen kézírása.

60.

15. (*Octobris.*)

Ment comniissio Fogarassy úrra, hogy Daniel Péternek Moldvában, Galambfalvy által adjon kétszáz Rhénes forintot, magának pedig Galambfalvynak ötvenet, úti-költségére.

61.

16. (*Octobris.*)

Ugyan Fogarassy uramra, hogy Szakmáry János Generál-Adjutantnak 80 Rhénes forintot adjon.

62.

Eudem. Bay László úrnak.

Generose, etc. Salutem, etc.

Nemzetes és Vitézlő Szakmáry János Generál-Adjutant Hívünk a mezei szolgálatra a sebei miatt alkalmatlanná tétetvén: munkácsi várunkban porkoláságot resolváltuk számára. Melyhez képest értvén ezen kegyelmes, erántavaló resolutionkat Kegyelmed: azon tisztében installálja őtet, úgy, hogy mint egyik Porkoláb-Hívünknek, néki is böcsületes accommodatiója lehessen.

63.

17. (*8-bris.*) *Berzoviczy Ádámnak.*

Generose, etc. Salutem, etc.

Nem tudjuk, mi okra. nézve néhai Szabó András egyik legjobb lovát magának appropriálta Kegyelmed? holott azon militaris szokást, hogy egyik udvari tisztünk decessussával más belékapjon a javaiban, — valaminthogy eddig nem szenvedtük: úgy ezután is introducálni meg nem engedünk. Constálván pedig előttünk Tekintetes Nemzetes és Vitézlő Ottlik György Udvari-Oeconomicum-Consiliumunknak Praeses Hívünk által reproducált hiteles attestatiójából, hogy még életében néhai Szabó András azon lovat ő Kegyelmének testálta volna; ahhoz képest Kegyelmednek serio parancsoljuk: adassa az ő Kegyelme kezéhez, s magánál tovább tartani ne merészelje, fejedelmi indignationknak incursussa alatt.

64.

12. Novembris. Fötves Miklósnak.

Generose, etc. Salutem, etc.

A minémű tizenöt mázsa salítrom vagyon Tasson, Nemzetes Vitézlő Lónyay Ferencz Hívünk házánál: azon salítramot Munkácsra, azon alkalmatossággal, az melylyel az annónát szállíttatja, küldje Kegyelmed hovahamarébb.

65.

Eadem.

Tekéntetes Nemzetes és Vitézlő Ottlik György oeconomicumbeli Praeses Hívünknek praesentibus intimáltatik, hogy az mely harmincz hordó bort Bonacnak a sátorért adatni kegyelmessen resolváltuk: azon borokat adattatván, Zavadkára való szállíttatások eránt is dispositiót tégyen ő Kegyelme.

66.

Eadem. Komáromy Györgynek.

Generose, etc. Salutem, etc.

Az artolleristák fizetésére deputált harmadfél ezer forintból restálván még Nemes Debreczen Városánál ezer forint: abból az includált specificatio szerint feltett praesidiumokban levő pattantyúsoknak három hóbeli fizetésekre százkilencvenöt Rhénes forintokat adasson Kegyelmed, etc. *)

67.

Specificatio solutionis in Praesidijs existentium Pixidarium, qui pertinent ad Companiam Munkacsiensem.

In Praesidio Súlyomküensi sunt duo ; obvenit eisdem pro	
Mense 3	flor. 18
2. In Praesidio Szent-Jobiensi sunt quatuor ;	
obvenit eisdem pro Mense 3	" 36
3. In Praesidio Ecsediensi sunt septem ; ob-	
venit eisdem pro Mense 3	" 63

*) Eddig a prothocollon ismét Beniczky Gáspár kezeírása.

4. In Praesidio Kőváriensi sunt sex ; obvenit
eisdem pro Mense 3 . . . . . , . . . flor. 54

5. In Praesidio Husztiensi sunt quatuor ; ob-
venit eisdem pro Mense 3 . . . . . „ 24

Summa . . . flor. 195 *)

68.

16. 9-bris. Kalmár Mihálynak.

Nemes Vitézlő Kalmár Mihály, munkácsi Ammonarius Hívünknek praesentibus committáltatik, hogy Méltóságos Gróff Székessi Bercsényi Miklós Fő-Generális és Locumtenens Üri Kedves Atyánkfia mellett lévő száz személyre, két napra való prófontot, keze alatt való magazinunkból adjon.

69.

Eadem. Assecuratoriae Joannis Sréter.

Nos Franciscus, etc. Memoriae commendamus tenore praesentium, significantes quibus expedit vniuersis. Quod Nos certis usque de praesenti summe urgentibus Regni necessitatibus, levaverimus ac perceperimus in bona argentea et currenti moneta, sub spe infallibilis restitutionis, a Fideli Nostro Generoso Joanne Sréter, Artollariae NostraeInspectore, mille Rhenenses florenos : de quorum infallibili per Nos fienda per solutione ipsum, posterosque ipsius tenore harum Literarum Nostrarum assecuramus et affidamus.

70.

17. (9-bris.)

Nemzetes és Vitézlő Fogarassy István Vice-Komorníyk Hívünknek praesentibus committáltatik, hogy az mely nyolcz-száz hatvanhét Rhénes forintokat Nemes Gömör és Kis-Honth vármegyebéli subsidiumból Nemzetes Vitézlő Jankovics János Karabélyos-Kapitány Hívünk szedett, s említett Vice-Komorníyk Hívünk kezéhez adott : azon pénzt Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Cassírer Hívünknek assignálja.

*) E specificatio idegen írás, az Aszalayéhoz hasonló.

71.

Bay Ferencz úrnak.

Generose, etc. Salutem, etc.

Minthogy Tekintetes és Nagyságos Haller Gábor nemes-companiánkbeli Főstrázsamester Hívünkre a Nemes-Companiának commandóját bíztuk, — hogy annyivalisinkább a quártélyok exigálásában jobb rend tartattassék, és a szegénységnek is oka a panaszra ne lehessen: három commissariust a furírok mellé a Nemes Vármegye (Bereg) részéről rendelje Kegyelmetek, s azokat említett Főstrázsamesterünkhöz küldje, adván nékik oly instructiót, hogy valamit parancsol a jó rendnek megtartására nézve, — a tévők legyenek.

72.

Haller Gábornak.

Spectabilis ac Magnifice Baro, Nobis Dilecte! Salutem, etc.

Kegyelmed levelét vettük; kívül, minémű dispositiót a quártélyok szedésében a Nemes-Compania részéről tett legyen, — értettük. Im azért, a commissariusok felől írtunk Nemzetes Vitézlő Bay Ferencz Vice-Ispány Hívünknek, — mely levelünket is egyik tiszt által küldje Kegyelmed, hogy annyival hamarébb effectuáltassék ezen kegyelmes rendelésünk. *)

73.

Eadem. Eszterház Dániel uramnak.

Spectabilis, etc. Salutem, etc.

Ezen accludált specificatióban feltett eszközökre, az itt levő pénzverő-házhoz lévén szükségünk: a kassai monetariában a maga deputatussát küldvén Kegyelmed, — ha affélék ott találtnak, vizsgáltassa meg Kegyelmed, és jó securitással hovahamarébb küldje ide. Nemkülömben, ha azon pénzverőháznál volt (N. N.) élne, és ott találtnak, actu azon alkalmatossággal azt is expedialja Kegyelmed ide.

---

*) Eddig újból Beniczky írása.

74.

Eadem. Consilio-Oeconomico.

Spectabilis, etc. Salutem, etc.

Az mely ezüstet Nemzetes és Vitézlő Kántor István Hadi-Secretarius Hívünk itt levő pénzverő-házban bé fog adni, annak regaléját minthogy kegyelmessen elengedtük, — intimálja Kegyelmetek az inspectornak: ne praetendálják tülle; mindazonáltal az pénzverőknek a mi illene fáradságok bériben, azt tartozik említett Secretarius Hívünk megadni nekik. *)

75.

18. (9-bris.) *Michaclí Missuna.*

Generose, Nobis Observande! Salutem, etc.

Quandoquidem certis considerationibus ducti, Bona Nostra Jaroszlaviensia Illustrissimo Comiti et Supremo Eercituum Nostrorum Generali Nicolao Bercsényi, Generoso item Alexandro Keczer, ac Vestrae quoque Dominationi in arendam elocare constituerimus, interea etiam quoadusque ad oculatam eorundem Bonorum perlustrationem speciales Nostros Commissarios expediemus: certos pagos pro subsistentia Eidem Praefato Nostro Supremo-Generali assignare noverit. Quantum porro anticipatam pecuniariam summam Dominationis Vestrae attinet, — ad hocusque tempus in quantum ex Bonis et arendis non levavit, parata Dominationi Vestrae exolvetur pecunia.

76.

21. (Novembris.)

Nemzetes és Vitézlő Fogarassy István Vice-Komornnyik Hívünknek praesentibus committáltatik, hogy Nemzetes Vitézlő Beniczky Gáspár Secretarius Hívünk kezéhez, a Nemes-Compania szükségére, erga fiendam restitutionem, kétszáz magyar forintokat adjon.

*) Eddig megint a föntebbi idegen írás, — a következő levéltől pedig egész az év végéig ismét Beniczkyé.

77.

(Eadem.)

Kandó uram ő Kegyelme dolgában, a harmadfél gíra ezüstnek minczházban való beadatása eránt, hasonló commissiót, mint Kántor István úrnak.

78.

24. (9-bris.)

Giczey Zsigmond úrnak is elengedte ő Felsége regáléját, minczházban bévitt ezüstitől.

79.

25. (9-bris) Michaëli Missuna.

Generose, Nobis Observande! Fideles Nostros Generosos Danielem Bulyovszky, Consily Nostri Aulico-Oeconomici Assessorem, et Generalem Rationum Directorem, — necnon Casparem Beniczky, Aulicum Secretarium, hacce occasione ad conscribenda et perlustranda Bona Nostra Jaroslaviensia, — prout jam hactenus ex alyis benignis Literis Nostris Dominationi Vestrae innotuit, — expediendos esse duximus, ita, ut conscriptione eadem peracta, de futura quoque Bonorum eorundem Nostrorum in arendam, ys quibus interest, elocatione concludant, Nobisque genuinam super eodem negotio relationem faciant. Ac proinde eos hunc in finem per Nos exmissos esse Dominatio Vestra noverit; quam de coetero feliciter valere desideramus. *)

---

*) Eddig az 1710-iki levelek. A prothocollon további folytatását az 1711-ik év február 5-ikétől kezdve, lásd időrend szerint alább. Létezik a Rákóczi-Erdődy-Aspremont-levéltárban Vörösvártt.

V.

PROTHOCOLLON-TÖREDÉK.

1.

. . . . .
 . . . . . definitus habeatur, cum hac expressata cautela et conditione, quod si Nos, vel Successores Nostri, erga praemittendam sex mensium requisitionem summam praescriptam in eodem termino, in bona argentea currenti moneta deponere cum legali suo interesse nollemus, aut non curaremus: eotunc tanti praety Bona ex Dominys Nostris in Regno Hungariae existentibus praespecificatae Venerabiles Moniales apprehendere possint ac valeant, assummendo insuper in Nos Praescriptosque Nostros legalem evictionem. In cujus rei firmitus robur praesentes Literas Nostras sigillo et chirographo Nostris munitas, Eisdem Monialibus volumus esse et concedendas. Datum, ut supra. *)

2.

Anno 1710. In Possessione Hévíz, Die 26. January. Rotenstein Antal uramnak.

Nemzetes Vitézlő Darvas Ferencz Provincialis-Commissariás Hívünköt bizonyos mundir csináltatása kedvéért Egerben deputálván: valamennyi aba vagyon Hűséged keze alatt, s akárkinek is assignáltatott volna, az érsek-újvári praesi-

---

*) Eleje hiányzik. Tán a lengyel apáczáktól fölvelt pénzről szól.

diumra deputált abákon kívül, említett Commissarius Hívünk dispositiói szerint azon mundírt csináltassa Kegyelmed.

3.

Die 9. February. Darvas Ferencz uramnak.

Mivel kegyelmessen parancsoltunk volt Kegyelmednek, hogy Rima-Szombatra és a táján lévő városokra bizonyos-számú patkót és szeget limitált volna Kegyelmed : a mennyire-valót már ekkoraig praestáltak volna, — minden időhasztás nélkül administrálja ide Udvarunkhoz Kegyelmed.

4.

Die 10. February.

Committáltatik Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Hadi-Perceptor Hívünknek, hogy keze alatt való cassából, erga fiendam refusionem, 300 Rhénes forintokat Nemzetes Vitézlő Fogarasy István Vice-Komornyik és Innyadónk kezéhez adjon.

Eadem.

Committáltatik Nemzetes Vitézlő Fogarasy István Vice-Komornyik Hívünknek, hogy a mely 300 Rhénes forintokat Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Perceptor Hívünktől leválni fog : azokat Méltóságos Bercsényi László úrfinak in rationem quotae obtingentis assignálja.

5.

14. February. Pápay János uramnak.

Valóban kedves dolgot cselekedett előttiünk Kegyelmed, hogy citromokat s dohánt küldett, a melyet is magok az mező-vásárhelyiek tegnapelőtt hoztak meg. Úgy tudjuk, hogy Méltóságos Gróff Bercsényi Miklós Fő-Generális Kedves Atyánkfia a minapi romhányi harczunkat megírta Kegyelmednek ; mindazonáltal magunk is e táján lévén : akartuk tudtára adni Kegyelmednek, hogy 22. January ugyan Romhány nevű helységnél rajtunk jöven az ellenség, — mind az idegen segítség, mind nemzetünkből álló hadaink oly kemény harczot tettek, hogy harmada alig maradván meg az ellenségnek, s egy része hátat adván, szaladott ; és a midőn egészen

megmaradásokrúl desperáltak volna : hirtelen hadaink között történt confusio miatt, az kezünkben lévő győzelem elhagyásával, hadaink recedáltak ; mindazonáltal, noha Istentől már mutatott győzedelmünk teljességére nem mehetett, — mindazonáltal az ellenségnek sokkal nagyobb romlásával, mint hadaink számában lőtt kárunkkal, végződött. De ezzel is hadaink szíve el nem csüggedvén, nemzetünk szabadulására felvett mostani expeditiónkban auxiliaris hadainkkal együtt újabban egy corpusban lévén, az ellenséggel újabb és csakhamar következő ütközetre készek. És mivel tovább is Isten segítsége által ellenségünk ellen teendő operatiókra nézve bizontalanok vagyunk : ezen a földön mennyi ideig késhetünk ? az maga correspondentiáit Eger felé folytassa Kegyelmed, és azon alkalmatossággal 12 oka serbetet is számunkra küldjön, de bűdös ne legyen. Datum, etc.

6.

22. Februarij, Czepléd.

Committáltatik Nemzetes Vitézlő Fogarasi István Vice-Komornyík Hívünknek, hogy Laize nevű jaraszlói zsidónak Nemzetes Vitézlő Ottlik Pál Hívünk által Kedves Atyánkfia *) számára tett bizonyos vásárlásoknak complanatiójára háromszázharmincz forintokat és denaros 50 adjon.

7.

Eadem.

Generoso Alberto Kerczll, Aulae Nostrae Commissario praesentibus committitur : quatenus Egregio Georgio Kraiszler, quaestori Serenissimae Principissae Conjugi Nostrae Dilectissimae, tum in mercibus, tum in majori parte parata pecunia mutuo datos 1427 flor. Rhen. ex cassa bellica, erga fiendam per Nos refusionem, anticipet, ergaque dispositionem Fidelis Nostri Generosi Pauli Ottlik, eidem suprafato quaestori assignet. Datum, ut supra.

---

*) Ekkor Lengyelországban tartzkodó nejét, Charlotte-Amelie hercegnőt érti.

8.

Eadem.

Nemzetes Vitézlő Balogh Gáspár Substitutus Cassírier
 Hívünknek praesentibus committáltatik, hogy keze alatt való
 pénzből Nemzetes . . . . . *)
 . . . . . *)

---

*) Több nincs. Ezen egész töredék egy, valamelyik leveles-
 könyvből kiszakadt félívből áll. Létezik a kir. kamara levéltárá-
 ban Budán.

VI.

PROTHOCOLLON

Suae Serenitatis Principalis et Ducalis expeditionum secretiorum.
Anno 1711.

1.

Eszte, hás Dániel úrnak. 5. Januarij, 1711. Munkács. *)

Noha tudjuk, impatienter várja Kegyelmed 26. X-bris írott levelére való válaszungkat: mindazonáltal a sok lármászkodó hírek között nem lehetvén jól s hertelen kikeresni az valóságot, mely szerint szükséges dispositióinkat kívánjuk tennünk, — arra elébb nem válaszolhattunk; s még most is bizonyossan nem tudhatjuk az pataki ellenség Varanó és Homonna felé menetele miatt: ha való-e a szendrei és miskolczy postírungeknek Szakályra, Eniczkére, Mizslére és Széplakra való oszlása? — a mint Palocsai informált bennünket; mely miatt rész szerint, rész szerint penig az feljebbemlített pataki postírunge motussa miatt késedelmeztetett eddigis az hajdúság bemenetele, melynek helyében pro interim, szaporább bemenetelire nézve, Antal úr regimentjét rendeltük vala: de az is az kelőnek és réveknek szaporátlan volta miatt kéntelenítettett erre kerülni, de actu marschban vagon.

Csak elhitettük magunkkal, hogy Kegyelmednek egészségtelensége okozta rész szerint, hogy minap az ellenség a város alá csapása alkalmatosságával nem volt szintén elégséges vigyázás a malomra: mivel ha azonnal csak az a strázsa

*) Az 1710. dec. 5-kétől 29-kéig kelt ugyan e „Nro 6“ füzetbeli leveleket l. korrend szerint fölebb.

küldetettett volna is belé, a mely étszaka szokott lenni, könnyen megoltalmaztathatott volna.

Nem kevésbé notálhattuk Bácsmegyeit az Kegyelmednek adott hamis információjáért az pattantyúsok iránt : mivel mindazon mesterembereket, az kik az artilleriátúl fizettetnek, pattantyús-számban kell tartani, — mert minden hadakozó fejedelmek bevett szokása, és instituált rendi az artilleriáknak szokott ez lenni, s azért van duppla fizetések munkájoktól, tudniillik mikor dolgoznak, és közlegény-fizetések, mikor hadi szolgálatot tesznek, — a midőn azért az manuarisokat is, helyekben hajdút rendelvén, az álgyük szolgálatjához pattantyús-szolgálatra applicálhat Kegyelmed. Ezt ő maga is fel tudta vala eszével találni, a midőn Kassa alatt vala Rabutin ; melyre nézve méltán ravaszságnak tulajdoníthatni, hogy azolta elfelejtette ; méltó is, hogy Kegyelmed csak ezen okból is feladja nekie a leczkét. Az ott levő artilleristák között pedig legnagyobb bizodalma lehet Kegyelmednek azon tisztben, a ki Újvárbúl jött ki : mert lengyel fi lévén, soha a császárt nem szolgálta, s értelmes is.

Hogy némely bástyára oly kevés nép jutott, a mint Kegyelmed írja, — azt éppen nem csudáljuk : mert némely magos kőfalú bástyákra, a mint ott vannak, ha több gvarnizon volna is, nem kellenék többet állítani, kivált a midőn az ellenségnek csak portája jó az erősség alá ; noha, a mint előbbeni levelünkben megírtuk Kegyelmednek, erről is kívánunk jobb dispositiókat tenni.

2.

Anno 1711. Munkács, 6. Januarj. Beresényi úrnak.

Még az Kegyelmed 29. Drohobicsrúl írtt leveléből sem tudhatom, ha vette-e 20. X-bris írtt levelemet, melyben Kegyelmedet informáltam az Tarló úr Daniel Péter által való izenetiről, hogy tudniillik :

1-mo. Az császár offerálta mediatióját az svécus és Augustus között tractálandó békességre, nulla mentione facta Czari, s ezt még a tatár hám is maga mediatiója által akarta folytatni.

2-do. Hogy a svéciai király elhitette ugyan magával,

hogy a Czár kívánja a békességet, — de Majerfeld által Kegyelmednek punctumokra nem válaszolhat: mert azon Generálisnak nem a békesség tractája volt committálva, hanem rabok szabadítása.

3-tio. Hogy a Portátúl mégis ígértetik segítség, és nagy bizodalmok van hozzá.

4-to. Hogy Tarló újonnan is requirál az maga amnistialissa megszerzéséről.

Ezen levelet, úgy jut eszemben, hogy az Belzai Palatina levelében involválván, — hihető, azért került Brezan felé; de azután csak rövid idő múlva sietve küldöttem más levelemet, Tarló levele originalissával, melyben reprobálja az magával vitt Golovkín levelének durus terminusit, és per consequens a Czár insinceritássát, az moskva követ megfogatását, és az török háborúja declaratióját, — mellyek által láttatnak félbenszakasztatni az békesség tractájáról reménlhető negociatiók, és még a Tarló sinceritássában is kevés reménségünk lehet. Melyre nézve igen jól esett, hogy differáltatott az amnistialis kiadatása.

Az Dolgoruki declaratióival, igenis, contentusok lehetünk: csak már Kegyelmed is ne halaszsa útját, mert látja, ha én nem láthatom, hogy bételjesedhessenek az Kegyelmed praevisiói, az oda való rekedése iránt. Sőt még a török háborút is rettentő bizontalannak tartom, télben éppen lehetetlennek, kivált, a ki tudja, hogy a török, méz, rizskása, vaj nélkül nem hadakozhatik, és hogy a lovassának legnagyobb része ázsiai hadbúl áll, a kinek hamar megcsípi a dér az orrát, — ha a diák legyek (musquák) nem bántanak is — télben.

Des-Alleursnek szálló leveleket én expressusom által el fogom küldeni, s most annectálom a minap kívánt leveleket.

Urbich levele, igenis, csak repetitio priorum, — hanem kívánja az ura nevével, hogy adjak bővebb informatiót Augustus király dolgában, melyről minapi levelében írja Kegyelmed, hogy beszéllett Dolgorukival; melyről én is többet nem tudok mondani, — neki is csak azt fogom írni, hogy pro celeritate mindenekről Kegyelmed által adtam informatiót Dolgorukinak, a miben adhattam.

Az mi az domesticumokat illeti: azokról sincs mit írjak

örvendetessebbet, mint az előbbeni leveleimben írtam. Lárma és félelem elég van: mert Lanken transferálván az ónodi postírungnak nagyobb részét Patakra, két regiment lovassa egyenessen Varanónak s Csicsvának — mellyet Barkóczi Ferencz, nagy prosopopaeával eleiben menvén, feladott, — onnan Homonnának ment, s már a popule tegnapelőtt hozta volt Ungvárhoz való jöveleteknek hírét, mert hadaink az Ungot vették lineájúl. Firmond Sztropkónak jött, de az mint intercipiált leveleiből kitanúltam: az első csak abrakot ment keresni az váracskákban, Leffelholcz parancsolatja szerint, — Firmond pedig Sztropkót, Varanót, Peklint, Budamért fogja postérolni, Leffelholcz pedig Mizslyét, Enyiczkrét, Hilyót postérolta is, és úgy látom, azt hitette el magával, hogy már senki be sem mehet Kassára, — eventus docebit mindazonáltal, ha hadaink reitusa nem izelíti-e őket az idebbvaló jövetelre? in quo casu megparancsoltam Károlynak, hogy hozzon által valami hadat hátam megett: talám még egyszer tromfot fogunk húzni, a lengyelkínt, etc.

Az Brenner danczkai patikáját *) eligazítom, a mivel lehet; de már híjába lesz írni az prussiai embernek, és így cessál azon fundus, a melynek az ország borai árából kellett volna telni, s e nélkül sem telt volna semmi belőle: mert kevés volt jobb az bereg-szászi boroknál közöttök, sok pedig még az munkácsinál is alábbvaló. Egyéb új híreket nem tudok most írni Kegyelmednek, hanem Ottlik Pált újonnan beküldöttem; s valóban kívánnám Szinyavszkyné asszonyom Szkolýára való jövetelét, a mint ezekről a minap írtam Kegyelmednek.

3.

Anno 1711, die 6. January. Munkácsról, Károlyi úrnak.

Mind várakoztattam mégeddig az Kegyelmed expressusát, hogy bizonyosabbat írhasak az idevaló lármákról; de még az Palocsai 3. irott levele szerint Homonnán volt az ellenség: ő penig már az Ungot vette lineául; azalatt Kocsis János hozza egy pataki parasztembernél talált, Lefelholcztúl

---

*) A hadi kórházak számára Danczkáról hozatott, s ekkor, úgy látszik, Brenner útján megrendelt gyógyszerek ára fogott itt értetni alkalmasint.

Langnak írott leveleket, melyből kitetszik: 1. hogy mind Ónodba, mind Patakon nagy szűki van az abraknak; javallja Lefelholcz, hogy az váracskákban keressen magának, és hogy egy labancz portát tétessen által az Tiszán, a föld népe holdítására nézve; 2. inhibeálja az híd-építéstül, Pálfi engedelmével: mivel az tokai, csak másfélszáz emberből álló postírungot nem szaporíthatja; 3. adja tudtára, hogy ő Mizslét, Enyiczkrét és Khilyót foglalta el, Firmon pedig most Sztropkóra menvén, Varanót, Peklint és Budamért postírungolja, és így, az ő imaginatioja szerint, bészárta Kassa kapuit. Evvel mindazonáltal bizonyos nem vagyok benne: ha hadaim praeceps retirádájára nézve nem fog-e Langh többet tentálni? kinek bagázsiaja igen kevés néppel maradott Ónaden; de mivel felettébb panaszkodnak az abrak szűkirül és széna nem-voltárul, — elszökvén a paraszt-szekerek, — nem vélem, hogy igen jó statusba legyen a lovok, s talám elfelejtik az sétálást; mindazonáltal nem árt, ha a tegnapelőtti levelém szerint készen tartja Kegyelmed az hadat, kivált ha úgy lehetne, hogy azalatt maga általrándúlván, ama pro casu necessitatis jöhetne által Kegyelmed után, — még az Asszont is itt találná, ha ma el nem megy: mert már kifogyván az okoskodó tanácsbúl, kénytelenítettem azt felelni az tegnapi kérdésére, ha .... *)

4.

Munkács, 7. Januarij, 1711. Generális Palocsainak.

Még ma Kegyelmednek semmi levelét nem vettük, — de az tegnapiból értvén az ellenség Sztropkó alatt való megpuskázását, s onnan való recessussát, s annak folveretésére Deák Ferencz küldését: kétségkívül, ha még az Kegyelmed portássi meg nem hozták is, de supponáljuk az pataki ellenség visszatérését, az másikának pedig Varanóra való szállását. Melyre nézve, midőn az Deák Ferencz expeditiójából minden jót várhatunk: azon expeditiónak kívánjuk jó hírét hallani, és Rétei János, úgy Antal úr regimentjét is a végre küldjük Kegyelmed mellé, hogy azokat, mentül jobb móddal lehet,

---

*) A levél többi része a prothocollonból kiszakadt.

Kassára beküldhesse, observálván, hogy az ellenség postírunghajai Somoson, Szepsiben, Gönczön, Budamérth, Semsén, Enyicz-kén, Mizslén vadnak, s az rozgonyi még nem bizonyos, — de az mint Eszterhás Dániel úr leveléből értjük: hol száz, hol másfélszáz; melyre nézve legnagyobb mesterség abból fog állani, hogy magok hírekkel járván, időt ne adjanak az ellenségnek, hogy magokat contrahálhassák: mert magában, — a mint az intercipiált levelekből látjuk, — Szepsin, Gönczön kívül, egy helyütt sem hiszszük, hogy annyi volna, a mely velek bírhatna, — s az is bizonyos, hogy tart próbánktól; és mivel Varanón több nem lesz a Volszki regimentjénél, a melyet magában is igen erőtelennek tudunk lenni: minekelőtte magát fortificálná, keressen Kegyelmed valamely oly modalitást benne, hogy étszakának idején két-három felül is lehetvén reácsapni, vezetes próbát tétessen rajtok. Az pataki ellenség recedálván penig, az előbbeni observatiók szerint vigye Kegyelmed kiljebb lineáját, és tartsa a kastélyokból az hadakat, s az Eszterhás Antal úr regimentje bogácsiáját is ne hagyja Kegyelmed magokkal hurczolni.

5.

7. Januarij, 1711. Munkács. Eszterhás Dániel úrnak.

Az elmúlt pénteki lövések mind ide, mind Lengyelország szélire is jól meghallatván: midőn azokat kassaiaknak lenni supponáltuk volna, — már valóságát is vélekedésünknek az Kegyelmed 3-tia irott leveléből értettük, és az ellenség postírunghajainak mivoltát már praevie is Leffelholcz intercipiált leveléből megtudtuk, és most újonnan az Kegyelmed levele mellé adnectált Pálfi orderéből egészen kitanúlván, mire czéloz az ellenség egész téli operatiói által? Nyilvánvaló dolog, hogy az minapi lármák által Kassa ellen való mérgét egészen kiöntötte, — melynek nem is lehetett jobban obveniálni, mint azon kemény resolútióival Kegyelmednek, a melylyek által leveleit és csalogató izenetit be nem vette s meg nem hallgatta; a mint is egyebet nem ígérhettünk magunknak az Kegyelmed igaz hazafiúságátul és egyenes hűségétül, melyben valamint eddigis tapasztaltuk, hogy meg nem csalattunk: úgy, hogy ezután is meg nem csalattunk, reméln-

jük. Azon tisztet, az ki az Kegyelmed levelét hozta, igenis, inconsolate el nem fogjuk bocsátani, de most mondva tartóztattuk meg, hogy rövidnap alatt vígasztalására való híreket is írassunk Kegyelmednek: mivel a szélekben lévő segítségünk óránként várja utolsó orderét, és azalatt is colligatióink kinyilatkoztatására nézve generaliter declaráltuk a protectiót az bemenőknek; melyre nézve annál nagyobb reménységünk lehet többeknek effectuatiójához, mellyek sürgetésére Bercsényi úr már siető postákon meg is indúlt Jaraszlórúl; — most is azért bátran Májust, avagy legfeljebb Juniust adhatjuk terminusúl Kegyelmednek. És noha láttatik, mintha dupla postírungot formált volna az ellenség: mivel magát annyira elosztotta és erőlténítette, nem véljük, hogy az erős portáknak magok hírével következhető communicatióit impediálhassa, úgy Rétei János és Eszterhás Antal úr regimentjeit is, mellyek nagynehezen kigázolván Bodroghörszről, ezen levelet viszik; de ha szintén minden communicatióink meggátoltattak volna is: hőségessen mindenkiből provideálva lévén az erősség, avval Kegyelmednek nem árthat.

Nem tudjuk, mitül eredhetett Rétei György egész regimentje nevével hozzánk küldetett panaszsa, hogy az fizetés alkalmatosságával kevesebb pénz jutott volna nekik, mintsem Nikházinak? a mint felteszik, nem lévén oly módjok benne, hogy oly bőven szedhették volna obtingenseket, mint amazok, az Abaúj vármegyei elpusztúlt falukon; mert rendelésünk szerint minden collectált pénznek az praesidium casáját kellett ingrediálni: annak egyaránt kellett volna kiosztatni a regimentekre, — mely szerint ennek is annyi juthatott volna, mint másoknak.

Az mi az Asszony, Kegyelmed felesége, iránt tett panaszszát Kegyelmednek illeti: azt még eddig senkitől nem értvén, nem remedeálhattuk; melyre nézve bizonyos lehet Kegyelmed benne, hogy ezentúl annál is hathatósabban vesszük szívünkre: mennél inkább ösztönöz az Kegyelmed hazájához való zelussa, — de bizonyára, ezen mostani zűrzavar és tolvajsággal teljes időben, — ha csak magát erősségben nem resolválja, — kívül, még a széleken is, nehezen subsistálhat, hanemha be akarna menni Lengyelországban, a hol minden

securitássá válhatunk rendeléssel, teszünk is, ha kívánja, — mert eleintén is az most actu fennforgó conjuncturák javallatták vala velünk Kassára való bemenetelét. *)

6.

Munkácsról, die 8. Januarij, 1711. Károlyi úrnak.

Valóban bánnám, ha Kegyelmed nem vette volna tegnap s tegnapelőtt írott leveleimet, kivált a melyben Kegyelmedet informáltam: mi okból kéntelenítették egynéhány napi conferentiára Skolyára rándulnom? Mely okból az Asszonyt, a Kegyelmed feleségét és itt megtartóztattam, hogy Lengyelországban nagyobb lármára ne menjen, — annyivalisinkább mivel Pálfi orderébül, az melyről utolsó levelemben emlékeztet tettem, nyilván kitetszenek minden operatiói, mellyek se erre, se Ungvár felé nem czéloznak; írt mindazonáltal olyat, hogy hadainkat Máramaroson túl akarja üzni, és a Tiszát postírolni, s azután maga is Tokajon által Eperjesre fordulni; s hihető, erre való az tokai híd, melynek építtetésétől inhibeálta vala Lefélhocz Langhent, azólta pedig kétségkívül azért építtették, hogy Langhen is secundálhassa Pálfit, ha szüksége lesz reá; mert nyilván kitetszik levelebül, hogy tapogatva jár Pálfi, s többnek supponálja hadainkat, mint magokban vagynak. Melyre nézve, noha még bizonyossan nem constál előttem Langhnak megtérése Varanó tájékáról: mindazonáltal szükséges Kegyelmednek jó reflexióval lenni az tokai hídra; noha, csak elhittem magammal, hogy ezen a consideration elebb általesik Kegyelmed, mintsem levelem éri: mert addig, ha nem késett, vagy szemben volt Kegyelmed Pálfi-val, vagy úgy retiráltak magokat az hadak, hogy hátok megé nem esett az tokai híd. És akármiként hozzák az portások, — de bizonyos lehet Kegyelmed az erdélyi német mozdulásában is; melyre nézve, ha Kegyelmed az conjunctiójokat nem impediálhatja, és vagy az egyik, vagy az másikával való ütközésre nem resolválja magát: azután késő lesz, és felettébb is veszedel-

*) Itt végződik az 1710—11-iki titkos levelezési könyv 6. számmal jelölt füzeté. Létezik, mint az 1711. évbeliék mind, Vörös. vártt a Rákóczi-levéltárban.

Pálfit, a ki mégis mindaddig tapogatva járna, míg erőnket ki nem tanulja. És mivel éppen most veszem az Kegyelmed 6. January írtt levelét is, az melybül látom Pálfinak már Szoboszlón létit: most sem látom egyéb okát amaz kimenetelinek, hanem, hogy az erdélyi ellenséggel conjungálhassa magát, és Debreczentül az Berettyó mellékire adván útát, az Ér mellett menvén, a pusztát elkerülhesse, és az víz beneficiumjával őltalmazhassa hátát, — s onnan fog az Krasznának fordulni. Melyre nézve már Kegyelmed az erdélyi német mozdulásáról semmit egyebet nem tud hallani, hanem, hogy conjungálta magát, s meg se gondolja Kegyelmed, hogy Sarkadra menjen piszmogni! Így már semmi jót nem várhatnék az Kegyelmed Erdélybe való fordulásától is az egész hadakkal: mert éppen nem várhatom azoknak szaporodását azon országból, a melyben nevezetes támadást sem várhatván, — egyebet confusiónál nem várhatnék belőle; hanem, ha Kegyelmed az egész haddal való próbának módját nem látja: a hadak egy részének beküldése hasznos lehetne pro distractione, — de azt sem engedik meg azon ratiók, mellyekbül írja Kegyelmed, hogy félő, úgy ne járnánk, mint a Dunántúl valók. Melyre nézve, ha velek meg nem ütközhetik, vagy rajtok véletlen próbát nem tehet éjjel avagy nappal: jobb, confusió nélkül általhozni az Tiszán az hadat, hogy most jó kedvébül ide betelepedvén, erősítsük meg magunkat, s contraháljuk erőnket, s időt nyerjünk. Csak egyedül azt bánom, hogy nekem is már ilyen lármában kell czekáznom; de mentül jobban praemáltatunk itt: annál szükségessebb odamenetelem, hogy kitanúlhassam, micsoda securitásunk lehet, *ha a török* hirdetett motussára nézve *a szélekről a muszka* recedálni tanálna, kivált mivel in illo casu *segítségünk* is késedelmeztetni fog, — kivált ha fejekbe nem verhetném, hogy praeveniálják ellenségeket, és irrumpálván *Moldvába*, *) hertelen és véletlen aggressiójokkal confirmáltassák és erősítsek az békességet. Ezt pedig, már Bercsényi

---

*) Mind ezen, és az alábbi, Bercsényihez szóló január 29-iki levélben *dölt betűkkel* szedett szavak fölfejtetlen titkos számjegyekkel írvák a prothocollonban is, melyeket a gr. Károlyi-levéltárban levő eredeti Rákóczi-levelek hasonló titkos jegyei alapján fejtettem föl.

úr elmenvén, nincs kire bíznom: mert egyikét difficultást proponálván, csak idő vész a disputatióban, s semmi sem telik belőle. Kegyelmednek azért légyen már gondja mindenekre, és minden történhető casusokban ne felejtse Hallert Váriban, Antal urat Bereg-Szászt; hanem, ha maga is az hadakkal kéntelenítettnek altaljöni: az Nemes-Companiát és az váron (Munkács) kívül maradandó udvaromat vegye maga mellé, és ne hagyjon kirekesztetni, — mert bizonyos lehet benne, hogy visszajövök, s magammal semmit sem viszek. Sarier regimentje is itt (Munkács és) Szerednye között fog subsistálni, mentül jobban lehet; Palocsainak is megparancsoltam: még továbbvaló orderemig az hadak között maradjon, hanem Antal úr és Rétei György regimentjét küldje bé Kassára, — mert egyáltalában, se erejéhez, se egészségéhez, se capacitássához Szent-Péterinek nem bízhatni. Így azért csomóban lévén a had, meg fogja Kegyelmed láthatni: miként élhet az alkalmatossággal; s én is azalatt megtudhatom: akkorra, a mikor szükségünk leszen, hertelenében mihez bízhatunk? praeter-propter mikorra mit várhatunk? Kivált mivel már előttünk constál resolútiója az hadnak is: nem fog megbotránkozni kimenetelben. Vay úr fogja velem folytatni az correspondentiát; útamról pedig mind Palocsait informáltam, mind Dániel urat: mivel jobb tudniok, mintsem megbotránkozniok. Mindazonáltal azt idején újonnan is írhatom Kegyelmednek, hogy az szekérhajtashoz és az szalma, széna beszállításához a Bereg vármegyei szekerekhez éppen ne bízzék: mert valahová küldök, mindenütt pusztán találtatik, — hanemha úgy cselekeszik Kegyelmed az Tiszántúl való földön, mint Nógrád s Pest vármegyében: úgy talám telhetik valami, ha ideje lesz Kegyelmednek hozzá.

Ezen leveletem Kún István által akartam küldeni: de expressus curirja érkezvén Kegyelmednek utolsó levelével, inkább az által küldöm, — amaz utána bagdácsolhat, kit is csak a végre küldök, hogy hazáját szolgálhassa hosszas betegsége után, s tapasztalni fogja Kegyelmed maga is, reménlem, hogy nem haszontalanul volt oldalam mellett. Kegyelmed is azért újonnan applicálván regimentjére, igazítsa el a vice-kapimes, — mert bizonyára, egész eddig hátán hozza Kegyelmed

tányával dolgát: mivel azonkívül is ellene, includált instantiájában, rendetlen dolgokat tészzen fel.

7.

In Skolia. Czaro Moscoviae.

Augustissime Imperator!

Illa, quae me jam a diuturno tempore ad personalem Majestatis Vestrae venerationem avidissime traxerat voluntas, jam tanto hilarior reddit, quanto me expectatio, debita cum veneratione exequendae salutationis, et obsequii mei praestanda obligatio ad ea exequenda proximior facit. Informatione enim accepta a Domino Comite Bercsényi, Locumtenente meo, de adventu ad has Partes Majestatis Vestrae: illico ex confiniis me in eum finem ad has transtuli terras, ut tanta aviditate expectatam intensionem, obsequio meo personali supplere possim. Benignam itaque Majestatis Vestrae in eo mentem praestolaturus, me gratiis Ejusdem enixe recomendo, ac feliciter regnantem incolumemque vivere desidero.

Majestatis Vestrae

Skolia . . . . .

8.

Szkolya, 16. Januarij, 1711. Károlyi úrnak.

Ezen órában veszem 8. és 9. írott három rendbéli levelét, melynek alkalmatosságával Palocsai is informál az ellenség Keresztúr, Gál-Szécs és a tájára való jöveteléről, és Vay úr is írja de dato 12., hogy ágyúlövések hallattanak Munkácscon, — de éppen nem vélem, hogy annyin is lehettek volna. Melyre nézve mindazokról, a melyekről Kegyelmed ír az ellenség motussa iránt, úgyis későn vehetné Kegyelmed dispositiómat; — azért, mivel úgy látom, hogy már úgyis az 7-ma írott levelémhez fogja magát alkalmaztatni Kegyelmed: elhitettem magammal, úgy fog élni az alkalmatossággal, a mint lehet.

Itt a tatár hír hol árad, hol olvad; de a mint a conjuncturákat látom: a miatt még akárki is bátorságossan fog lakhatni ezen az országon, mert még az hadakozás sem declaráltatott a török részéről, mivel az moszkvai követ is csaka vezérnek tett kemény izenetiért némely rabok dolgában, fogattatott meg; mindazonáltal magammal ezekről bizonyossabbat fogok

vinni, — mivel úgy reménlem, bizonyosan szemben lehetek itt hétfőn az moszkva fejedelmekkel és más lengyel urakkal, kiknek, jóllehet csak ez elmúlt napokban volt orosz ünnepek: de mégis hamarabb jüttenek volna, ha Bercsényi úr idejében vehette volna leveleimet, az mely még reménségem felett Jaraszlóban érte, s szerencséjére *) már kezdik hirdetni az Czár Rigára való jövetelét is, — a kit igen sürgetnek az moszkva Generalisok, hogy idejőjjön a szélekre, s nem hiában praevideáltam, hogy erre nézve ezen tatár lármája is szerencsénkre fog lenni, kivált mivel a francia secretariusomnak is vettem levelit az Czár udvarából, és még akkor szemben nem lehetett vala az Czárral, — a mennyiben mindazonáltal jóakárámmal conferálta a dolgot: ott csak az francia resolútiójától vártanak, a mellyet Vetési írt.

Mindezekre nézve azért, akármely láрма légyen odaki, — de re infecta még innen el nem mehetek; s mihent az urakkal szemben leszek, azonnal expressusom által bizonyossan megírom Kegyelmednek: mikor és merre indulok?

Generális Janust, — az ki az Czárnak a Császártól adatott Generális volt, és tavaly az kioviai palatinus dolgában nagyon kívánt ellenem ártani — repraesentatiómra nézve, Moszkvában hivattatta az Czár, de mintegy fogva vitték: mert még az quártélyban sem bocsátották elmenetele előtt. Mindezekre nézve azért ne hirtelenkedjék Kegyelmed az Aszszony Moldvában való küldésében, hanem, haugyan Munkácsról azalatt is kintelen volna kibontakozni míg én visszamegyek: küldje Kegyelmed középútra Máramaros felé, az honnan oda-igazítom, a mellyre legjobbnak látom. Ha penig maga is Munkácsra rándúl Kegyelmed: secundálja mindenekben Vay urat azon praesidium rendbenvételében; mivel, noha egyfelől javúlnak az fagygyal az utak: de másfelől az ellenségnek is használnak az vizek fagyai. En azért, midőn particularis confidentiámtól is viseltetvén, mind hazám s mind particularis dolgaimot a Kegyelmed hűségés szeretetire bízom, — maradok, etc.

---

*) Bercsényinek, a kinek ekkép nem kelle a kemény téli időben megtennie a hosszú utat Szent-Pétervárra, a czár után.

9.

Vay úrnak. 16. Januárj, Skólya.

Az Kegyelmed 12. irott levelét az inclusákkal együtt vévén, hogy az írást ne szaporítsam: Károlyi úrnak szőlő levelet sub volanti küldöm, s az ő Kegyelme felesége iránt adott opinióm szerint értse az magáérül is, mellyet kormányozhatja Kegyelmed; és mivel örömmel látom híveimnek intentióját, a kik az Újvárost *) kívánják megülni: az hely designatiójában, ha megbetegedett az ingenier, ne ceremoniáskodjék Kegyelmed; omnimodo plateae ad lineas capitales propugnaculis directae et cortinarum medietatem tendentes conservantur. Ezt azért irom diák terminusokkal, hogy Svancz megértse, a kinek megmutatván Lafon a delineatiót: könnyen megmutathatja az utcákat, — csak már minden consideratiókot féretévén, az élés-, szalma-, szénahajtásban szorgalmatoskodjék Kegyelmed, és jövedelemmel bíztassa Palocsait.

10.

Szkólya, 17. Januárj, 1711. Károlyi úrnak.

Éppen ezen órában veszem a Kegyelmed 13. költ levelét, és noha tegnap expedialt levelem által mindenekre bőven válaszoltam Kegyelmednek: mindazonáltal azon dologról, a melyről Kegyelmed ír, — nem informálván Pálfi válaszáru, — én is választ nem adhattam, s azért Kegyelmed leveléből sem tanulhattam ki: micsoda válaszsza lehetett? a melyre nézve suspendáltatott egy hétre az hostilitas; magam pedig ha minden dolgokat félbenhagyván, azonnal indúlnék is: úgy oda nem érhetnek, hogy a terminusra választ is adhatnék, — itt pedig minden dolgaimat, a mellyektől hazánk szerencséje függ, és a mellyeket magunk directiójára nézve is tudni szükséges, félbenhagynám; melyre nézve, ha prolongatio lehet, — jóval jó, ha nem lehet pedig, hagyjuk folyásokra a dolgokat, mivel különben nem cselekedhetünk!

Ezeokról talám máskint szólanék, ha bővebben informált volna Kegyelmed a hirtelen elküldésérül és a válasz circum-

*) A munkácsi vár alatt épült alsó-erődben.

stantiáírúl; de mivel egyebet nem supponálhatok a fegyver letétele kívánságánál, — a melyről már ennekelőtte mind discuráltunk, mind resolváltunk, — ennél tovább nem lehet mennem, kivált míg az conferentia csak meg nem lészen, és máskint is, reflexióval kelletvén lennem azon hírre, a melyet Bécsből írtak a moszkvai fejedelemnek (hg Dolgorouki), hogy az Császár követje írta volna Constantinápolyból, hogy ő is óránként tart attúl a táncztúl, *) a melyre a moszkvai követet vitték; conferentiámat elvégezvén: assecurálok Kegyelmedet, hogy semmit sem mulatok, s akármiként légyen addig ott a dolog: elég nyereségünk lészen, ha megtudhatjuk, mihez kell magunkat tartanunk? Maneo, etc.

11.

Vay úrnak. Szkólya, 26. Januárj.

Az mint a tegnap írott levelemből indulásomat megért-hette Kegyelmed: ma szerencsésen ideérkezvén, éppen véletlenül vettem az Kegyelmed levelében írott híreket, az melyek confirmáltattak az Verchovinára szaladott hadaktól is. Melyre nézve, míg jobban ki nem tanulom az ellenség indulását, és azon hadaknak állapotját, — kevesed-magammal lévén, nem szerencséltetem magamat, s a mostani conjuncturákban vert had közzé nem megyek, — hanem Török Andrást küldöm közikben, informatiójátúl fogok várni, s azalatt talám értek Károlyi úr felől is bizonyossabbat. Ha az ellenség mindazonáltal formaliter igyekeznék passusom praeclusiójában errefelé: ha csak Pálfi is reá nem erősödik és hertelen nem bánik Károlyival, mégis azon leszek, hogy bémehessek, — noha itt már Isten kegyelméből magamnak is elegendendő securitást exoperáltam, és az hadak bėjövetelét is suo tempore ellenzeni nem fogják; s megvallom, elhitettem magammal, hogy mindazon török és tatár lármát is, — az mely már szűnni kezdődik — szerencsénkre adja Isten, és a Czár is máskint közelíteni fog, s reméllem, annak is az francziával való colligatio kívánságát nagyon fogja nevelni Carolus tábora eltörlése Spanyolországban: mivel csak ezerötszáz emberrel szaladhatott Barcelloná-

*) T. i. a Héttoronyba, fogságra vettetéstől.

ban, az mely az francziátúl körülvéttetett, és gvarnizon dolgából is igen kiüresítettett volt: mert az kétszeri harcz nyeresével elbízta volt magokat, és a gvarnizonból kivitték volt népeket. Ez annál nagyobb considerationra való dolog, hogy télben esett, és az tengerek impracticabilisek lévén (a szélveszek miatt), nem lehet az alliatusoknak megsegíteni Carolust; s kétségkívül már az egész táborát elvesztvén, vagy közben akad, vagy kintelenítettik az országból kiszaladni.

Kegyelmed azért ezen levelemet vévén, még addigis, az míg magam lemegyek: küldjön valamely jó karabélyosokat vagy hatvanig valót az holyatíni passusra, valamellyikével az Ilosvayak közzül; s ezen alkalmatossággal Bercsényi úrfi is eljöhet, az kivel még az apja is kíván szemben lenni, s arrúl magam is írtam neki.

12.

Bercsényi úrnak. Munkács, die 29. January, 1711.

Reménlem, utolsó levelemből, a mellyet Szkólyárúl megindulásom alkalmatossággal írtam vala Kegyelmednek, sietsemnek okát érthette Kegyelmed; való is, hogy lármára nagyra jöttem: mert az ellenség balszárnyának postirungjaiban lévő lovasság Sztropkó felé kerülvén, Pongrácz, Ocskai, Semsei, Rátki és a több Dunántúl-valók hadait szerteszéljel vigyázatlanul találván a falukon, Zaricsó tájékán, — szél-tibe nyakazta őket, és azon alkalmatossággal az Kegyelmed gulyáját és lovait is elnyerték; de a ménes még nem bizonyos, hogy elveszett volna: mert némellyek azt mondják, hogy látták volna Bereg-Szász felé hajtani. Pongrácznak csak egy helyütt másfél száz emberét vágták le, s magát is három sebekbe fogták el; s így az ellenség az Turja mellett feljüvén Patkanócznak, Szerednyének jött. és Rádnak fordúlt, a hová Cseri küldetvén az pálóczi és kaposi exulansok nevével, — azok Eszterházi Istvánostúl mind feladták magokat. Rád körül útjában az Kegyelmed karabélyos-regimentjét is megabalygatta, az mely szélen lévén, az házakban bévonta vala lovait, s úgy dőzsölt. Nagy János egynéhányad-magával Ungvárra ment vala: de ott is megijjedvén, egyhúzómba lármával Bereg-Szászon is túlszaladott.

Hartleben Szerednyérül ment vala a várat (Ungvárat) kérni, mintegy hatszázad magával, — de még most egyszer nem adták, ezután nem felelek felöle: mert Ebeczki Ádám az városból egész ezerestül ment labanczságra, az egész tisztekkel és Fridrikkel, egy szegény komáromi vice-hadnagyon kívül, a ki tegnap húszad-magával vergődék által ide. Az széljelvert hadaknak egy része széltibe pusztítja az Krajnyákat, a másika nyakamra jött ide, s már a vár háta megett van a linea, s ki-ki közzülök csak elhült belé, hogy még az okossa reménségén kívül is itt toppanék. Elítélheti Kegyelmed gyönyörűségemet, és praevisiómnak valóságát; mivel *ha Károlyi Pálfit nem tartóztattu volna* csak legkisebb hírével is motusának: *vége lett volna dolgainknak* ezen sokféle rémülés között, mivel *exiit vox inter populum*, hogy Pálfi széltibe beszéli, hogy meglehetne a békesség, mihent velem szólhatna és egy levelet írnék a császárnak. Azt csak elhitetheti Kegyelmed magával, hogy minden ember tanácsolja és szörnyen repetálják, hogy mivel sokszori esküvésimből hallották, hogy hazámért kész volnék feláldoztatnom magamat: annál is inkább reménlik, hogy ezeket megcselekeszem; melyre nézve tegnap Károlyit előreküldtem, és az szembelételeire Vaját vagy Apátit neveztem, úgy, hogy mindent annak rendi szerint való securitásról végezvén, magam ma indulhassak utána Jándra, s holnap szembe lehessek véle, — s ezen historiából mi lesz? még bizonyára nem írhatom: mert jól tudom azt, hogy magam egyedül se nem tractálhatok, se tractálni nem kívánok, hanem meghallgatván mindenekről, a levelet suo modo et ordine megírom, és convocálván az Bereg vármegyében szorúlt Confoederatióinkat: ha annyiravaló armistitiumot nem csinálhatnék, hogy Kegyelmetek is bėjőhetne, — proponálom eleikbe az dolgokat; de úgy látom, hogy valóban kevés lesz, a ki a békességet quoquomodo ne amplectálja, avagy spe pacis evanescente, *gratiára ne menne*, s ebből penig mi lesz? docebit Februarius.

Ezalatt Murány vára is feladá magát, a víz elfogyása miatt, Ebeczki Imre vőlt capitulálni Pálfinál. Limprect hova lett? még nem tudom; s az pestis is közöttök lévén, vőlt okok za capitulatióra. Kassa magát megújította, és az első impetust

sustineálván : már vidámúlni kezdenek. Dániel úr is szörnyen oltalmazza szüzességét az levél avagy izenet bévételben. Rétei Jánosék is Eszterházi Antal regimentjével szerencsésen bémentek, noha haragudt rájuk a német. Bár *Ungvárt* látnám oly constitutióba, — de már nem tehetek róla, mivel az öcsém *) által parancsolatombúl Kegyelmednek is megküldött relatióbúl megértheti Kegyelmed, mik mehetnekek véghez, mik nem dispositióimbúl ?

13.

Bercsényi úrnak. Munkács, die 6. Februarj, 1711.

Mentül nagyobb impatientiával vártam Lengyelországbúl való kijövelemtül fogvást az Kegyelmed tudósítását : annál kedvesebben vettem 29. irott levelét, — melynek írásábúl csak kitetszik a köszvény. Itt mibe találtam a dolgokat, s eddig Isten jóvóltábúl mire kormányozhattam ? 4. irott levelebúl megláthatta Kegyelmed ; és mivel már Urbik által is kezdték keresni az alkalmatosságot : reménlem, beléegyveledünk a tractába, s megvallom, nagy szerencsénket reménlném, ha azalatt a czár is közelítene, a mint Kegyelmed írja, — a ki mivel úgy látom, csak villámlás módjára szokott járni : oly készüllettel leszek, hogy minden órán indulhaszak, mihent legkissebbet értek közelítésérül ; **) sőt mivel e jövő kedden conferentiám lesz Salánkon azokkal, a kik még itt e tájon fetrengenek, az mostani dolgokrúl : hogyha oly dispositiókat tehetek, a kiken elmém megnyugszik, — talám mához egy hétre meg is indulok, egyenessen Ilyvó ***) felé, Szkólyát el is hagyom, — mert bánnám, ha úgy találnék járni, mint harmadéven, a mikor tudniillik a czár mind Lengyelországban való jövetelinek, mind onnan való elmenetelinek egyszersmind hallottam hírét.

Augustus híre csúfosnak látszik előttem, a kirúl minap is mondta nékem Pálfi, hogy holt hírét hozták, olyan formába

*) Gr. Bercsényi Lászlót, Miklós fiát érti.

**) Ezen és az alább ritkítva szedett sorok a prothocollonban a clavisok jeléül aláhúzvák.

***) Lwow ; Lemberg.

penig, hogy alig mondta ki: azonnal látszott megbánni mon-
dását, és subnectálta későcskére azon hírnek bizontalansá-
gát, — talám ugyan titkolják halálát. Ez is bizonyos, hogy a
cardinalis Saxoniában ment, igen könnyű-szerrel. Csudálatos
az Isten maga munkáiban, — s látszanak úgy concurrálni a
dolgok, hogy mindezen rút ábrázatú dolgokból nagy jó fog ki-
jüni részünkre.

Pálfi magyarságátúl volt Kegyelmednek oka reá,
hogy félt; s megvallom, hogy ha némely apparentiákból mélt-
tán eredhető praecautiókkal és diffidentiákkal éltem volna:
útmát késedelmeztetvén, — nagy roszt következett volna; de
már Isten jóvóltábúl azok reparáltattanak. Az is viszont bi-
zonyos, hogy, ha a minapi kimenetelem alkalmatosságával
ezekre minap ösztönt magam nem adtam volna: már eddig
Lengyelországba volnának a hadak, mert Stainvil három regi-
menttel útba volt Máramaros felé, Pálfi öttel Kállóba, Hartle-
ben kettővel — az ungvári Krajnyákon teljes confusióban
hozván hadainkat, — a mint megírá, már Ráthnál volt; föld,
víz mindenütt egy lévén: mind a három corpus itt Munkács-
nál conjungálta volna magát, s úgy oszlott volna hadaink
persecutiójára; de már Pálfi Debreczenbe visszament, Hartle-
ben penig Eperjesre, — kétszázig való postírungot hagyván
Pálóczon. S ha már semmi sem lenne is az békességből: na-
ponként fakadván a vizek, — ezektől oly könnyen nem tart-
hatunk. Ebeczki István is mégeddig megtartotta szüzességét
a levél bévétele iránt, — s ott még jól vadnak.

A török készületinek sohunnat semmi hírét nem hallom:
de Pálfi nagyon praedicálta, hogy készül a császár ellen.

Ezek azért így lévén: tessék Kegyelmednek is Ilyvó felé
közéltetni, hogy közelebb érhessük egymást, ha szándékom
szerint e jövő héten megindúlhatok. *)

---

*) Mind ezen, mind a közvetlenül megelőző levelet Kántor
István hadi-titkár prothocollálta.

Salánk, 10. Februarij, Anno 1711. A munkácsi Fő-Commendans Instructiója.

Könyvek telnének belőle, ha mindazokat felterni kívánánk, az mellyek kötelességekben és hivataljokban állanak az várbeli commendansoknak; és noha mindazok a józan és áhítatos élet gyakorlására, a vigyázásra, hűségére, experientiájára és elméjére kinek-kinek szoktak reducáltatni, és méltán ezen instructióhoz is applicálhatnánk azon mondást: „mitte rhetorem, et nihil ei dixeris“, — mindazáltal az emberi elmének gyarlósága, és hazánkban az tudományok, annálisinkább az militaris regulák csekély gyakorlása szükségesképpen megkívánván az főbb dolgoknak és occurrentiáknak pennára való letételét: ámbár Fő-Commendans Hívünk mind az fellebbemlített qualitássiban kétségessek ne légyünk is, — ezen alább-írott punctumok által inkább elméjét illuminálni kívántuk, mintsem dexteritássát és hozzánkvaló hűségének zelussát úgy limitálni és meghatározni, hogy azokon kívül mindeneket elkövetni ne lehessen szabad, mellyet pro occurrentiis casuum militarium az várunk és praesidiumunk megoltalmazására ezeknél is szükségesebbnek és jobbnak lát lenni. Melyre nézve, a józan és áhítatos élet hozván magával az Istennek szent áldását és nemzetünkön könyörülő kegyelmét, — hogy aztat az alattavalói, tiszt- és közrendek között mind megtartsa, s mind gyarapítsa, s az czégyeres vétkeket Edictumunk szerint keményen büntesse: mind keresztényi hivatalja, mind igaz magyarsága és hozzánkvaló kötelessége hozza magával; s ebből ered az jó vigyázás is, az mely magában foglalja az hadi disciplinát és strázsáknak rendit, s erre segíti az experientia, és mindezeket végsőképpen koronázza az hűség, az melly által azon vár megtartására feje fennállataig hiti által is köteleztetik. De,

Mivel az hadi-mesterségnek regulái az váraknak oltalmát, úgy vívását három részre reducálják, tudniillik vagy lassú obsidio, vagy fortély, csalárdság és belső seditiók, — vagy peniglen nyilvánvaló erő ellen, az mely teljes hadi-készületekkel és munitióval vívja az várat: tetszett ezen Instructiónkat is három classisban venni.

I. A lassú obsidiórúl, avagy bloquadárúl.

Az mostani hazánk circumstantiáit és ellenségünk erejét és Munkács várának situssát, erősséget és praesidiumát tekintvén : jóllehet azon erősségünket mind az három rendbeli feljebbírtt impetitiótúl félthetni, — mindazonáltal úgy tetszik, hogy a többi között leghamarább praevideálhatjuk ezen lassú obsidiót és bloquadát, az mely magában nem annyira bátor, vitéz resolutiót és alattavalóinak éjjeli-nappali nyughatatlanságokat és vérontásokat foglalja, — mint állhatatos hűséget, az jó oeconomiát és rendtartásokat kívánja. A mint is ez ellen legjobb fegyver lévén a jó rakott prófuntház, malmoknak conservatiója, a sütő- és épületre való fáknak behordatása, marhák, füstölt- és sós-hús szerzése : a végre rendeltetett mindezen oeconomicalis dispositióknak folytatására Nemzetes Vitézlő Eötvös Miklós Districtualis-Commissarius Hívünk, hogy mindezeknek administratióját, gondviselését és erogatióját alattavalói által procurálja és folytassa ; mindazonáltal directe commandója alatt lévén Fő-Commendansunknak : mindezekről micsoda particularis dispositiók tétettenek, és minden alattavaló commisariusinak, prófuntmestereknek és egyéb oeconomicalis tiszteknek tülle micsodás instructiók adattanak és rendek tétettenek, — szükséges, hogy magának repraesentáltassa azokat, corrigálja és pro occurrentys necessitatum jobbjítsa, és azoknak executiójában assistáltasson alattvalói által, legkiváltképpen abban fáradozván, hogy az kenyérsütésnek folyása oly rendben folyjon, hogy calculussában meg ne csalattassék, az liszt és gabona oly diligenter conserváltassék, forgattassék és szellőztessék, hogy annak megveszésével az erősségnek veszedelme ne okoztassék. Szükséges azért, hacsak lehetséges dolog lészen, a lisztnek erogatióját és a kenyérsütést oly fontra-latra vetni, hogy az kenyér conservatiójára nézve nem gondolván az életnek bőségével, de mindjárt, — hacsak minden kenyéren egy-két latot is, — igyekezzen nyerni, az mely az erogálandó szám szerint sokat fog tenni ; hasonlót observáltatván az hús mindennapi kiosztásában is, minden hétben egy-két napot elcsalván az vitézlő rendtől, és ezen instituálandó jó rendtartás által következőképpen is,

pro exigentia et necessitate, fogja conserválhatni a lisztbeli provisióját.

Járul ehhez az is, hogy azon erősség dupla lévén, és az felső-várakban az süttetés mind a fának fogyatkozása, mind az helynek szűki miatt felettébb is nehéz: szükséges, hogy legalább kétszáz embernek esztendei intertentiójára, — mivel annyszámú közlegény elégséges lészen a felső-váraknak őltalmára, — annyi peszmeg *) süttetessék, és a felső boltokban conserváltatassék, az intertentiójokra kívántató szalonnákkal avagy sós- és füstölt-hússal, borral, pálinkával és egyéb naturalékkal, az mellyek élődésekre szükségessék lesznek.

Se az ellenségnek ereje, se az helynek situatioja miatt nem lehetvén penig azon praesidiariusoknak úgy bérekesztetni, hogy excursiókat ne tehessenek: minden industriájával azon lészen Fő-Commendans Hívünk, hogy azoknak csapási és fortélyos próbái által szaporíthassa provisióját, mentül jobban lehet, és az ellenség ereje érkezése előtt is mindenünnen mindent takaríttasson bé, a melyre szüksége lészen, — nem gondolván azon maximával, az mely békességes időkben valaminthogy kívánja conserváltatni az véghelyek körül való vidéket: úgy in casibus bloquadae et intentandae obsidionis hozza magával, hogy az inkább elpusztíttassék, és ez által az ellenség is távozni kénteleníttessék, — holott külömben az közel lévő helyekben telepedvén, és ez által kisebb circulust formálván, kevés erővel is jobban bészárhatná az erősség kapuját, mintsem távol subsistálván, az honnan mind az nyári pascuatiót, mind az mezei munkát, úgy a fahordást lehetetlen hogy impediálhassa, kivált az vár körül való utak és idejében lenni szokott árvizek miatt, a mellyekre reflexiót tévén, szükséges, hogy az erősségben mentül több hajókat szerezzen, mellyek beneficiumával árvizek alkalmatosságával fogja magát segíthetni, — úgy tudniillik, hogy, ha szintén az ellenség a városra telepednék is: de étszakának idején szekereken kivitetvén hajóit, azoknak beneficiumjával az egész Tiszahátot, Ung vármegyének is egy részét bójáráthatja, s elrejtett helyekre hordatván apródonként az comportálandó élest, s elszillyeszt-

*) Kétszersült.

tetvén hajóit, egy jóforma kicsapással, avagy lopva, étszaka, a közelebb lévő helyekről azt behordattathatja, a szegénységtől pénzt szedhet a falukon, és még a Nyírnek nagy részét is behódoltathatja, és egy szóval mindezek a szorgalmatosságok, mind a lovasság portázási által az praesidium ruházatjára szükséges vásznat, és — ha másként nem lehetne, — parasztember-gúnyát is szerezhet.

Noha az praesidium exolutiójának fundussául minden argenteriankat a várban hagytuk, Fő-Komorník Körössi György Hívünk kezénél, a pénzverő-házat is a végre állíttatván fel, hogy a sükségnek idején abbúl pénz verettettessék; mindaddig mindazonáltal, míg az korcsmák circulatiójára bor, pálinka, ser szerezttethetik, ahhoz nyúlui nem kell: mert nem hiszszük, hogy abbúl csak annyi summa várattathassék is, hogy három, legfeljebb négy hólnapi fizetésére sufficiálhasson, — mely végre már kiadott generalis-commissionók szerint a heti-pénzt kívántuk introducálni, hogy ez által minden hólnapban legalább egy hetet lehessen elvonni az fizetésben, az hadnak kedvetlensége nélkül.

Noha a száraz- és portörő-malmok erectiójárul placidálván Svancz nevű machinista ingsenérünk projectumit, tettünk rendeléseket, mindazoknak erectiója és a felső-várakban sükséges kézi-malmoknak csináltatása igen kívántatik, és rövidszóval mindeneket comprehendálván: az várok bloquadája ellen a sük költés és oeconomia legjobb lévén, — industriajára biztattatik mind az élés, mind a pénz, mind másféle naturálék oly rendes és sük költése, hogy azoknak megkéméllése által mentül tovább conserválhassa kezére bízott erősségünket.

II. Az belső seditio és practicák eltávoztatásáról és ezek ellen való praecautiókrul.

Kétségkívül véghetetlen tengernek látszik mindazon fortélyoknak leírása, az mellyekkel az ellenség szokott élni az varak és erősségek ellen; mellyhez képpes ezeknek kigondolási és új találmányi kinek-kinek elméjétül függvén, mindenek ellen lehetetlennek látszik regulát és orvosságot praescribálni; úgy hasonlóképpen az emberi elne változások alá vettett lévén, és hol a félelemtül, hol az füsvenységtül, hol

az állhatatlanságtól, bosszúállástól, és sok emberi gyarlóságtól ösztönöztetvén, hajlandó az árúztatásra, — ez ellen is alig lehet oly rendet szabni, az mely által bizonyos lehessen akárki is annak eltávoztatásában; mert valamint könnyen megcsalattathatik az, a ki mindennek hiszen: úgy semmiben elől nem mehet, a ki mindenekben kételkedik, — elannyira, hogy egyedül az isteni kegyelem és világosítás után Fő-Commendansunknak elméjére és eszére kelletik bízunk az *confidentia* és *diffidentia* között található útnak kikeresését; mivel ha minden vádlásoknak hiszen: alattavalóit felettébb megbántja és kedvetleníti, — s ha viszont azoknak hitelt nem ad: könnyen megcsalattatik, és ha az alattavalói némelyekhez való kételkedését észreveszik, árúlónak hirdetik; s ha viszont hozzájuk való *confidentia*ját tapasztalják, vádolni nem merik, — melyből származik, hogy az commendánsoknak az alattavalójokhoz oly nyújasságot és kegyességet kell mutatniok, hogy az hozzájuk való *accessus* mindennek szabad legyen; conversálódják familiaritás nélkül az tisztekkel, és ez által kinek-kinek humorát kitanúlván, observálja jóra vagy roszra hajlandó elméjét is; s ha valaki ellen vádot hall, legelsődször is megvizsgálja a vádlónak természetit: ha nem *interessatus*-é, avagy haragos? nincs-e a vádolt ellen ráncora? barátja-e vagy ellensége? — és azonnal utánnavesse az vádolt embernek is *inclinatio*it, tehetőségét, esztét: ha reá eshetik-e azon vádlás? és *universalis principium*úl vévén, hogy az egyesség megtartására nézve mindenkor jobb az vádló előtt szépíteni és vele vitatni az vádoltnak dolgát, mintsem annak személyéhez kételkedést mutatni, annálisinkább több vádlásokra ösztönt adni, — úgy kormányozván mindazonáltal beszédit, hogy a vádló észre ne vehesse: ha vádlásának adott-e hitelt vagy sem? Ha mindazonáltal mind az *circumstantiák*, mind az vádolt embernek elméje az vádlásra concurrálnának: szükséges, hogy a dolgot nyomozza, és *confidens* tisztai által titkon nyomoztassa, és ha kit árúztatásban talál, azt meg se grátiazza, hanem a törvénynek szokott útján *revideáltatván* dolgát, *exquáltassa* is.

Ezek valóságos és *universalis remediumi* ugyan, a melyek által kit-kit alattavalói közzül megismervén, reájok job-

ban vigyázhat, az egyességet közöttök megtarthatja, és magát szeretteti: de bizonyára közel sem elégségesek az árúltató-sok elhárítására, és az ellenség fortélyos próbái ellen való megőrzésére az erősségnek, melyre mindenekfelett az jó serény vigyázás és az hadi-szolgálatoknak rendi által ígérhet magának securitást, — kivált ezen következő rendet tartván.

III. Az erősségben való dandáros-strázsákról, czirkálásokról és egyes strázsákról.

Ámbár mindezekről már elégséges rend tétetvén, a serint foly is a szolgálat: hogyha mindazonáltal az ellenség corpussának közelítését hallaná az erősséghez, — nagy helyt foglalván magában az új-városnak circuitássa, az várnak mind a város, mind a mostani kapu felül való oldalárúl, az kapuk szokott strázsáján kívül legalább két-kétszáz emberből álló dandáros-strázsát kell tartani, és azon casusban a Scharier Szent-Miklós táján lévő regimentjét is egészen bévinni; mert mostani téli időben az ellenség sokáig nem subsistálhat nevezetes corpussal az vár környékén, — felfakadván pedig az idő, és megtelvén az árok: vakmerő próbáktól nem tarthat; annak bójövetelivel azért elégséges népe lévén, egyvelgessen rendeltessenek az bástyákra egyenlő számban az hajdúsággal, legalább egy schwadron lovon maradván, az feljebbemlített fennálló-strázsákon kívül, és az legkissebb lármának idején is belül kerülje az várost, hogy oda succurrálhasson, az hova szükségét látja. A míg azért az ellenség irruptiójátúl és vakmerő ostromlásátúl tarthat: minden étszakára húsz magyar lovast és annyi dragonyost, jó vigyázó és okos tisztekkel, az vár mellett lévő malomnál tartson, az kik közül ketten-ketten jó két puska-lövésnire járván a várostúl, egész étszaka czirkáljanak, úgy, hogy az ellenséget megsajdítván: azonnal a kapu külső sorompójához jöjjenek, és a strázsán lévő tisztnek hírt adjanak; ki is az ellenségnek közel való létit megértvén: azonnal az kapu mellett tartandó mozsárral lármát lövessen, s a gyalog-dobokat hasonlóképpen megüttetvén, ezt a több Haupt-Wachtok is elkövessék, úgy az bástyákban helyhez-tett companiák dobossai is hasonlóképpen kövessenek, és minden kapitány a maga alattavalóit a maga szállásán összevgyűjtvén,

az rendelt bástyákra felvigye, az feljebbemlített egy schwadron lovas lóra üljön, belül kezdje az patrolérozást.

Hogy pedig az feljebbemlített kívül czirkáló lovasok által következhető practicája az ellenségnek elkerültessék: az fentemlített negyven emberrel kimenő kapitánynak más jel adattassék, mintsem a várbeli jel lészen; azt pedig a kapitány csak akkor adja ki a czirkálóknak, mikor kiküldi. Az erősségekben lévő strázsáknak mindazonáltal azon jel is kiadattassék, hogy az czirkálók közelítvén az árokparthoz, és megszállítottván: azon jellel feleljenek, és így lármát ne csináljanak; az várbeli jelt pedig az külső lovasoknak nem kell tudni.

Az ellenség közel létiben a parolának alkalmatosságával az czirkálásra rendelt tisztek czédulákat vonjanak: ki hány órakor czirkáljon közzülök? és a Platz-Majornak incumbál, hogy a czédula kivonása után kinek-kinek megmondja, melyre czirkáljon? Ezekén kívül a parolának alkalmatosságával az Obrsterek és Obrst-Lajtnantok közzül is rendeltessenek a czirkálásra: de ezeknek bizonyos órát adni nem kell, — hanem a mint magok alkalmatosnak látják lenni. Az egyes strázsáknak kemény parancsolatjuk legyen, hogy az czirkálókat csoportossan magokhoz ne bocsássák, hanem megállítván, a czirkáló tisztet híjják, és úgy kérdjék meg a jelt tüllok.

Tiltva lévén az erősségben az lövöldözések, akár a bástyákon, akár az házaknál, — olykor azok által jel is szokott adatni az ellenségnek; melyre nézve, az akárhol történjék étszakának idején: azonnal az Haupt-Wachtokon üssék meg a lármát, és azonnal a Commendans változtassa meg a jelt, és a szerint váltattassa fel köröskörül a strázsákat, s mindaddig fegyverben legyen a gvarnizon, míg az lövésnek valóságos oka nem comperialtatik.

Az bástyákon lévő egyes strázsák senkit étszakának idején az árokparthoz ne bocsássanak, hanem, ha harmadszori megszállítása után is megállani nem akarna: életek, fejek elvesztések alatt tartoznak hozzá löni. Mihelyt pedig a lövés esik: az Haupt-Wachtok fegyvert fogjanak, és a lövéshez legközelebb való Haupt-Wachttól azonnal egynéhányad magával menjen egy tiszt, megvizsgálni: ha vólt-é valóságos oka a lövésre a strázsának, vagy csak felelentül viseltetve lőtt?

mely is ha comperiáltatnék, — azonnal felváltattatván, megbüntetessék.

Az ellenség azért nevezetes corpussal közelítvén étszakának idején a várhoz: ha aztat ostromlani akarná, parancsolatjában legyen az malomnál lévő lovasoknak, — melyek olyankor, bizonyosan constálván az ellenség jövetele, meg is szaporíttassanak, — hogy az árokhoz közelítő ellenségen, háta megül, próbát tegyenek, és a között lármát csináljanak, hogy az ellenségnek elméje és ereje annálisinkább distraháltassék.

Az feljebbemlített lovas-czirkálók meghozván az ellenség jövetelének hírért az kapu strázsáján lévő tisztnek, és az a mozsár kilövetésével lármát csinálván: azonnal reportummal küldjön egy tisztet az városban commandírozó főtiszthez, az pedig Fő-Commendansunknak azonnal hírt tégyen a várban.

Ha valamely strázsa étszakának idején el találna szökni: azonnal hír tétetessék Fő-Commendansunknak, és a jel az egész erősségben megváltoztattassék.

Lármának idején az városon commandírozó főtiszt azonnal a láрма felül való Haupt-Wachtra menjen, a hová a reportumoknak kelletik jöni a czirkálóktúl, és onnan az occurálható szükség szerint tégyen dispositiókat. Fő-Commendansunk pedig semmiképpen az felső-vár kapuit olykor fel ne nyitattassa: hanem az alsó-vár bástyáira kirendelvén a gvarnizonnak annyi részét, a mennyi azokra szükséges lészen, — álgyúkból ne is lövöldöztessen étszakának idején, hanem az város oldala felül, az honnan az láрма esnék, mentül tovább lehet, a rétre két-három világosító-labdákat avagy koszorúkat vettetessen ki, hogy azoknak világosítása által, a mennyibe lehet, jobban kitanúlhassa az ellenségnek sokaságát; mentül tovább lehet, mondánk, — mert, ha azok csak az árokpartra esnének: több hasznára lennének az ellenségnek, mintsem az mieinknek; messzeesvén pedig az árokparttúl: jobban kimutathatják az ellenség constitutióját.

N. B. Kemény tilalma legyen az bástyákon az ok nélkül való lövöldezéseknek is a láрма alkalmalmatosságával; úgy értvén tudniillik, hogy, hacsak ostromnak jöni nem comperiáltatik az ellenség: ámbár fegyverben legyen is az egész gvar-

nizon, — de a tisztek parancsolatja nélkül magában a hajdúság a lövöldözést ne kezdje, ne is continuálja, némely commendansok rossz példája szerint, a kik a láрма alkalmatosságával minden igaz ok nélkül szoktak lövöldöztetni. Ezen punctum mindazonáltal nem deservíál akkorra, ha az erősség erővel vivattatnék, azaz: formalis obsidio által, — a mint az alább írandó punctumokban erről emlékezet lészen, — hanem csak az ollyatén casusokra értetődjék, a midőn közönséges láрма valamelly okból eshetik, és az ellenség aprosokat (aprophe) nem csinál a várás környékén.

Az mely rend kiadatott az kapunyitás és -zárás iránt: az tovább is tartattassék, azt adjungálván melléje, hogy az malom mellett lévő lovasság tartozzék kapunyitás előtt — az véghelyekben practicált mód szerint — a nyomot és a leseket megjárni.

Példás practicája szokott lenni az is az ellenségnek, hogy az midőn az erősségeket vakmerő ostromlásokkal kívánja megpróbálni: árulói által tüzet gerjeszt az erősségben, rendelt órára, hogy annak lármájával distrahálván az gvarnizont, — könnyebben próbálhasson; melyre nézve, gyulladás esvén, kiki a maga rendelt helyére menjen, és az Haupt-Wachtokról commandírozassanak a tűzoltásra, — avagy, hogy annál is hamarább lehessen annak oltása: a strázsák felváltása alkalmatosságával a felváltott tiszteknek légyen oly parancsolatja, hogy az tűz-támadást észrevévén, azonnal azon hajdúsággal, az mellyekkel felváltattanak, minden order-várás nélkül tartozzanak a tűzoltásra concurrálni.

Az jegelés az árokban mentül szorgalmatossabban continuáltassék, és a kivont jégdarabok a jegelt árok az erősség felé való partjára, mintegy kőfal formára rakattassanak.

Jóllehet a bástyákon csak a bástyák szarvaira parancsolunk erigálni bateriákat: még mindazonáltal az idő ki nem nyílik, szükségessebbnek látjuk, hogy minden bástya szárnyára, avagyis flankjában, legalább két ülgýúnak való bateria mentülhamarább csináltassék, — mellyek mindenkor kartácsokkal legyenek megtöltve, és azoknak egyike az kortína mentiben, hosszattában, az másika pedig az ellenben helyezett bástya orrára légyen szegezve, és minden estve az bäs-

tyára rendelt pattantyúsok és tisztek által megvizsgáltassanak, a végre tudniillik, hogy, ha az ellenség északai próbájával lábtókat akarván támogatni, azok lelövethessenek, ha nem bizonyos, legalább olykor szerencsés lövés által.

Még ezen mostani kemény idők tartanak, és az árok fel nem fakad: az ostrom ellen való eszközök, — úgymint: pikák, vaslánczos- avagy tövises-golyóbisok, visszazégezett kaszák, és más egyéb az ellen való tüzi-szerszámok, a mellyek találhatnának a czejtházban, — köröskörül rakattassanak a bástyákra, úgy a vasserpenyők is, font-kosárokban rakott kövekkel és hosszú gerendákkal az parapettekre, a kapuk eleiben vagy palezatákkal erigáltassanak revelín-forma sánczot, vagy tövises-fákkal, — és a híd minden estve szedettessék fel, s a fák rakásra, az innekső partjára, parapett-módjára rakattassanak, és annak őltalmára hacsak tíz hajdú is rendeltessék.

Az idő felfakadván, avagy az ellenség corpussa eltávozván: az lovasságot bent tartani nem szükséges; hanem, hogy az víz az árokban annál is jobban conserváltassék, az ingsenérnek kiadott instructiónk szerint az malom felül való árkot, — az mellyen a kupás-malom van, — nagy-vastagon be kell tölteni; a fenekén mindazonáltal oly csatorna fog csináltatni, az ingsenérnek kiadott instructiónk szerint, az melly által a víz lebocsáttattassék; mivel Isten a nyarat engedvén érni: ha az ellenség annyira nem szorongatja az erősséget, az árkot némely helyeken mélyíteni kell. De viszontan szükséges, hogy az honnan jövődöben a víznek be kelletik jöni a Latorczából az árokban, — ott egy mély árok, ha keskeny is, ásattassék, hogy tudniillik akármely csekély áradásával is a Latorczának friss víz bocsáttathassék az árokban.

IV. Az formalis obsidiórúl és erővel való imпетиórúl.

Ámbár mindezen rendtartások és vigyázások, a mellyeket ez előbbeni punctumokban feltettünk, az formalis obsidio alkalmatosságával is szükségessek legyenek, és éppen semmi módját nem látjuk, hogy az ellenség, az kezére bízott erősséget erővel víhassa, mind az helynek fortélyos situatiója miatt, — melynek obsidiója sok népet kíván, — mind az belső munitio

sokasága, és egy szóval az felső-vár és alsó-város felettébb erős volta miatt: némely inkább generalis, mintsem particularis punctumokat kívántunk inkább ez iránt feltenni, hogy Fő-Commendans Hívünk in illo casu is erejével élni tudjon. Valamint azért az várak vívásának fortélyá abból áll, hogy a külsőknek tüze erősebb legyen az belsőknek tüzenél: úgy az belsőknek fortélyá az, ha arra az oldalra, az honnan az ellenség víni akarja, az ellenség álgúinál több álgút szegezhetnek: mert olykor az belsők tüze erősebb lévén, — minden munkái az ellenségnek könnyen elrontattathatnak, mely azon várunknak megbecsülhetetlen fortélyja; mert, ha az ellenség messzéről kezdi a város bástyáinak lövését: mind keveset árt, mind lövése bizonytalan; ha pedig bateriáit közel hozza: a felső-várakból úgy beléjek löhetni, hogy benne sem maradhat az ellenség. Nem kell ebben példát venni az előbbeni obsidióról, melynek dolgait csak az értetlenek hozhatják elől; mert akkoron ezen mostani alsó-erősség nem lévén: az hegynek legmeredekebb oldaláról csinálta az ellenség a maga sánczait, a hol több bástyáról impetálni nem lehetett, hanem csak a legfelsőbb vár két apróbb bástyájáról, — de már most elébb az várost kell neki megvenni, a melly a felső-vártól oly fortélyosan oltalmaztatik, hogy annak lövési ellen nem oltalmazhatja bateriáit; mivel, ha azokat közel viven, magossan erigülje: a réteken köröskörül víz fakad, s ha nem fakadna is, annál könnyebben lelőhetőek lesznek bateriai, mentül magossabbak; ha alacsonak lesznek pedig: könnyű lesz álgújokat elrontani. Melyre nézve, mihent Fő-Commendans Hívünk észreveszi, és az ingse nérek által informáltatik: mely felül kezdette aprocessait az ellenség? az alsó-városon azon bástyákra, az mellyek impetálhatók fognak lenni, vontassa a nehéz-álgúit, az munka impetitójára mindazonáltal ne azokból lövettessen, — hanem a felső-várból apró-álgúiból. Ha pedig az ellenség, — a mint annak a rendi szokott lenni, — egy étszaka felemeli bateriáit: az álgúknak beléjek való helyheztetését is megvárja, és az ellenség első tüztét a végre felvegye, hogy álgúinak számát, és azok lövő-lyukainak fordítását kitanúlhassa; melyek szerint kimetszettetvén egy étszaka az parapettekbul az

nehéz-álgúinak lövő-lyukait: úgy intéztessék lövésit, hogy az két ellenző bástyáról mintegy keresztül impetáltathassék az ellenség bateriája, mentül serényebben lehet, continuáltatván lövésit, hogy az étszakai munkáját nappal haszontalanná tegye, és álgúit az ellenségnek az felső-várból impetáló apró-álgúik segítségével, — az mellyekkel continue az ellenség álgúii lyukait irányozni kell, — haszontalanná tegye. Mely fortélyt egyedül jól observálván, hacsak az ellenség hatvan-hetven félkartányos- *) álgút egyszersmind nem hoz a vár alá: ingyen sem kell gondolkodni, hogy obsidióját intentálhassa, — úgyis penig bizonytalan lesz szándéka elérésében, mert az erősségben feles mozsárok lévén, a mellyeket comportáltatván azon bástyákra, az honnan az ellenségnek ártani lehet: az únos-úntalan bombázással felettébbvaló nagy károkat tehet álgúiban, azt egyedül jól observálván, hogy haszontalan lövéseket ne tétessen, kivált az öreg-álgúkból, az mellyek sok port emésztének; hanem mihelyt látja az ellenség bateriájának leomlását, — azután csak apró-álgúkkal lövetessen, mind azért, hogy reparatiójokat impediálhassa, mind, hogy álgúit vesztegethesse. Melyből következik, hogy inkább az előbbi punctumokban feltett practicáktól kell azon várat féltetni, mintsem formalis obsidiótól.

V. Az felső-várakról és azoknak őltalmokról.

Noha ezeknek sorsa s állapotja sem különb az több váraknál, — az mennyiben az előbbeni punctumokban feltett három rendbeli vár-vívást illeti, — melyre nézve szintén úgy gondolkodjék Fő-Commendans Hívünk, mintha egészen separáltattak volna az alsó-várostól, úgy tudniillik, hogy ezekben mindenekből annyi provisiót tegyen, hogy esztendeig az alsó-városra szüksége ne legyen. Ezeknek őltalmára rendeltük legelsődször is a kapcsos-palotásink seregét, melyhez még ezennel száz válogatott legény rendeltessék, — úgy, hogy az artille-ristakon és tiszteken kívül, complete numero kétszáz közlegény legyen egy Fő-Strázsamesterrel, a ki a várban felcommandírozassék oly állandó praesidiumúl, hogy az már mindaddig fennmaradjon, míg az idő egészen ki nem nyílik; mert az

*) Halbe-Carthaune, = 24—36 fontos tömör lövegű álgú.

alsó-város securitásban lévén az vizek megáradásával, — hacsak az ellenség nevezetes corpusa körül nem szállja a várat: nem szükséges annyi praesidiumot a felső-várakban tartani, hogy annál tisztábban tartattathassék, és a mi felhordattatott, abból ki ne fogyjon.

Ezen felső-várakban sok embert szorúlni engedni — análisinkább a kinek élése nincsen, — nem lehet; mindazonáltal, mivel interveniálhatna olyan casus is, (mellyet az Isten kegyelmessen eltávoztasson,) hogy az alsó-várost megvévén az ellenség valamely vakmerő próbával, több nép szorúlna fel: azért szükséges, hogy itt is a prófuntházat éléssel, kivált liszttel, peszmeggel, füstölt-hússal, szalonnával, s egy szóval mindennel a mi az életre szükséges, megrakattassa.

Ezen váraknak fortélyos situssa hozza magával, hogy akármely félelmes időben az alsó- és közép-vár kapujában huszonöt és huszonöt közlegénynél több nem kívántatik; melyre nézve a szolgálatnak rendi continuáltassék az eddig tett rendelésünk szerint. Az alsó-vár kapujánál egy vicehadnagy légyen strázsán, a középső-várban egy kapitány; de mivel deliás-palotásinkat a kapu őrzésétül és mindennapi strázsálásátül, s úgy más, személyünkön kívül minden strázsáktül mindaddig míg szorulás nem lesz, kegyelmessen immunáltuk, és ezeken kívül rendelt hajdúság nem sufficiálna a szokás szerint való szolgálattételnek, — mindennap, míg tudniillik lehet, ennek supplementumára változzék az alsó-városból annyi hajdúság, a mennyi kívántatik.

Lármák alkalmatosságával — akár azok az alsó-városban, akár a felsőkben indíttassanak, — palotás-seregünk azonnal a középső-vár piaczára fog gyűlni, a tömlőcz körül, és a kapu strázsáin kívül lévő hajdúság a két alsó-vár bástyájára kirendelkezni. Melyre nézve, hogy a várak között való communicatio és egymás segítése annál jobban véghezmenhessen: az felső- és középső-várnak kapuját zárva nem kell tartani, hanem oly készen és nyitott lakatokkal, hogy minden késedelem nélkül, a szükség úgy hozván, bezárathassanak. Palotás-compániánk összevgyűlvén az középső-vár piaczára: azonnal az felső-vár két bástyájára egy-egy káprállal nyolcz-nyolcz legény küldetessék, az odarendelt pattantyúsokkal; az középső-

vár bástyáira hasonlóképpen nyolcz-nyolcz elég lészen, — a többi pedig a szükséghez képpst accommodáltassék.

Ezek így magokban kevesnek látszanának: de elégségesek lesznek, míg az alsó-várost meg nem veszi az ellenség; azon szerencsétlenség történvén pedig: (kit Isten ne adjon!) bár felettébb is sok ne légyen, a ki bé fog kívánni szorúlni a várban, — mellyek ha máshová nem accommodáltathatnának: in illo casu szabad lesz a várak árkaiban, az porház árkan kívül, — a melly a híd lábai között egészen elrekesztessék, — viskókat és gunyhókat építeni.

Ezen szerencsétlen casust is praevideálhatván azért, hogy az városon lévő népnek bizonyos retirádája lehessen: instructiójában adatott ingсенérünknek, hogy az alsó-vár legelső hídjárúl kétfelé az árokban széles hidakat építtessen bakokra, hogy az étszakán szaladó és takarodó nép pro securitate recipiálhassa magát az árokban, melyben, ha szintén hátán jöne is az ellenség, — semmitsem árthatna az erősségnek, sőt másnap úgy lehetne lövöldözni, mint a farkast a veremben. Megvigyáztassanak mindazonáltal azon árokban szolgáló lövőlyukai az casamátáknak, s mindaddig berakatra tartassanak, míg az alsó-város hatalmokban lészen. Erősíttessenek meg jól azon árokban járó ajtók is, mellyek oltalmára azonnal az Haupt-Wachtrúl kelletik hajdúságot küldeni, se felettébb sokat, se keveset, hanem az helynek capacitássához képpst kell elintézni, hogy szorulás nélkül oltalmazhassák azokat. Hogy mindazonáltal ezen véletlen casus alkalmatosságával is impediáltassék az ellenségnek persecutiója: megparancsoltatott az ingсенéreknek instructiójokban, hogy az alsó-kapun kívül levő földtöltést az árokparton palezátaival munialják, — a hová minden lármának alkalmatosságával válogatott tizenkét hajdú egy jó tiszttel commandíroztassék a városrúl fel, a ki is oly alkalmatossággal impediálhatná az ellenségnek persecutióját az árokig; de okosnak kell lenni a tisztnek, hogy ne hebehurgyáskodjék, és a mieinkre tüzet ne adasson.

Étszakának idején akárki szorúlna ezen confusióban az árokban: de senki kedvéért az ajtócskát fel ne nyitassa; mert nagyobbra kell considerálni az egész erősség veszedelmét, egy személy veszedelménél, — s ebben nemcsak az ellenség prac-

ticáit kell considerálni, de a népnek olyankor megbódult és ijedett állapotját is, az kinek tulajdonsága szokott lenni, hogy olyankor megsajdítván az kapu nyílását, — annyira neki tódul, hogy többször bé sem zárhatni.

Jóllehet felső-váraink most is Isten jóvoltából teljes oltalomban vadnak: mindazonáltal szükségesnek ítéltük az vár árkaiban fából való galleriáknak, avagy folyosóknak építtetését, az mellyek által az hegy is oltalmaztathassék; és ha szintén az ellenség az alsó-várost megvévén, akár az hegyben, akár az bástyákban kívül ásná magát: ezen folyosók alkalmazásával csaknem lehetetlennek látjuk, hogy megmaradhasson. Melyhez képeest, másként is az tűzre nézve felettebb veszedelmes lévén a csigának megmaradása: az mentülhamarabb szedettessék le, commandírozott ács és hajdúság által, az legfelsőbb részén kezdvén, és annak fájából azonnal csináltattassanak bakok, az ingsenérek rendelések szerint erigáltassanak a bateriák, s reparáltassék az, a mellyet a bolt építése miatt el kellett rontani, és a zsindey s ezeken kívül maradható díb-dab fa conserváltassék az árkokban, viskók építésére, ha reászorúlna az hajdúság.

Jóllehet ezen immediate előbbeni punctumban tétettetett, hogy felül kezdessék rontatni avagy szedetni a csiga: azt mindazonáltal leginkább a zsendelyezése iránt értjük; mert másként az oszlopok, és deszkák inkább az alsó végén kezdettesenek szedetni, hogy a csiga beneficiumával könnyebben felvonattassanak. A superflua gerendák, ha mellyek volnának, rakattattassanak az árkok pártázatira, hogy az ostromra jövő ellenséget azoknak legördítésével impediálhassák. Az prófunt-házban lévő zsákokból, az ingsenérek dispositiója szerint, földzsacsók csináltattassanak, mellyre még az boltokban heverő régi, haszontalan sátorok kerületit is applicálni lehet. Ezen folyosóknak alkalmazásával tétethet olly fortélyos kicsapásokat étszakának idején akárhonnán is az várból, hogy az ellenség soha magára elégségesképpen nem fog vigyázhatni, ha köröskörnyül strázsát nem tart, — ártalmára penig éppen nem lehetnek, kivált ha tövises-fák rakattatnak az árok pártázatjára, kívül, a mellyek által az ellenségnek étszakai próbája meggátoltassék, azok ellen, az kik az folyosókat oltalmaznak.

Ámbár a legnagyobb kútja a várnak oly boltozat alá vétettetett legyen, hogy annak semminemű bomba nem árthat, s nem is vélhetni, hogy az ellenség az alsó-város megvétele nélkül azt bombázza, — ha mindazonáltal a sok véletlen casusok között ez történni találna: szükséges, hogy a közép-várban lévő cisternák is jól conserváltassanak, és csak egyedül a főzésre avagy italra tartattassanak. A várak piacznán lévő rézkatlanok esső-vízzel megtöltetvén, elégségesek lesznek a tűzoltásra és más egyéb szükségekre.

VI. A várbéli épületekről.

Szükségessnek itéltük teljes informatiót adni Fő-Commendans Hívünknek a várbéli épületekről is, mellyeknek folytatásáról ámbár informatiója és instructiója legyen is ingсенérünknek, — a kiknek incumbál az épületeknek folytatása, — mindazonáltal ezt Fő-Commendans Hívünknek csak azért is szükséges tudni, hogy azoknak effectuatióját sürgethesse. Incumbál ezeknek instructiója, az mennyiben az materialéknak procurálását, hordatását, s azokhoz való requisitumok megszerzését illeti, Nemzetes Vitélő Eötvös Miklós Districtualis-Commissarius Hívünknek, — a munkának elrendelése, véghezvitele Lafon nevű ingсенérünknek, és végtére kifizetése Körössi György Fő-Komornik és Kincstartó Hívünknek. Incumbálni fog azért Svancz nevű machinista-ingсенérünknek a száraz-és portörő-malmok erectiója. Legelsőbb munkája leszen Lafon ingсенérünknek az csigának leszedetése, és az árokbéli folyosóknak erectiója, az alsó-városon levő bástyákon erectiója a bateriáknak. Kinyilván pedig az idő, — szükséges a kapuk eleiben az kiadott delineatiók szerint revelinforma sánczokat csinálni, az mostani kaput bétöltvén, a malom felül valót kinyitni, az kupás-malom árkat földdel bétölteni, csatornát hagyván a víz lebocsáttatására, — hogyha az ellenség tágitván az erősséget, időt adna az árok némely helyeken való ásására; hogy pedig jobban conserváltathassék azon árok vize: az honnan az canalisnak bé kell jőni, onnan egy keskeny, mély árok ásattassék, — a mint feljebb, — hogy a Latorcza újulásával annál hamarább bejöhessen a víz.

Noha a város a malom felül való kapuját jövendőben kőből kívánjuk rakattatni: azalatt is mindazáltal, nagyobb securitásra nézve, parancsoltuk, hogy az, fával két felül felrovattassék; nagyobb securitássára nézve a malomnak: az is a két árok mellett palezátákkal úgy bevétesseék, hogy mintegy huszárvár-forma lehessen azon spatium, az melly a mostani kupás-malom árka és feljebbemlített canalis közt vagyon. Conserváltathatik ott securitásban a praesidium vágó-marhája és más particularisok marhái, a mellyeket szorulás idején kívül bé sem kell bocsátani a városra, takarmány s egyéb comportáltathatik, és a várbeli lovas-praesidium is ott campírozhatik.

Hogyha pro ingruentibus modernis necessitatibus, — ut supradictum, — hacsak kevés időre is találna bészorúlni a Scharier regimentje: azt azonnal fassínak csináltatására kell commandírozni, mellyekben szokás szerint mindenikében két-két karó légyen kötve. Ezek futrasírozva csak egy nap is alkalmassint bé fogják hordhatni a váron kívül található szénát.

A felső-várban gerendákkal azon bateriát reperálni kell, a melly a malom építtetése kedvéért elhánytatott vala; ha pedig még ezeken kívül is holni épületek szükségesek volnának: azoknak erectiójáról Fő-Commendansunk opinióját vegye Lafon ingsenértünknek, — a kinél hagyattatott a városnak delineatioja, — és a szerint annak mind helyét tudni fogja mutatni, mind aztat executióban vétetni. Ennek opiniójával élhet leginkább akkor, ha az ellenség a várat formaliter kívánná obsideálni, — melykor az ingsenéreknek hivataljokban áll az defensióra szükséges sánczok ásattatása, bateriáknak megváltoztattatása, és ha alkalmatosságát látják, az fortélyosan tentálható excursiókról projectumokat tenni.

VII. Az hadi commandórúl és várbéli tisztek subordinatiójáról.

Hogy pedig Fő-Commendans Hívünk mindezeket a militaris subordinatio és regulák szerint annál is könnyebben véghezvitethesse: commandója alá rendeltetvén az egész lovas- és gyalog-praesidium, — szükségesképpen observálja, hogy, ha az erősségben Lovas-Brigadérosok találtatnának lenni,

azok a Gyalog-Brigadérostól independensek lesznek ; úgy hasonlóképpen maga jelenlétiben a várbeli Commendans Bay László Hívünk nem subordinatussa a városban commandírozó Szent-Iványi János Brigadérosunknak, — jóllehet Fő-Commendansunk absentiájában tülle tartozik kivéetni a parolát ; jelen lévén Fő-Commendans Hívünk : mind a Gyalog-, mind a Lovas-Brigadérosnak, úgy az várbeli Commendansnak, — kerekben állítván őket, — egyszersmind adja ki a parolát. Ha pedig több Gyalog- és Lovas-Brigadérosok találnának lenni az erősségben : azokkal alternatim vitetheti véghez a szolgálatot ; azaz, egyik egy nap, más nap másik commandíroz. Tartoznak ezek, a kik szolgálatban lesznek, a parola alkalmatosságával feljöni, és mindenekről reportumot tenni, azon alkalmatossággal a következő napra való parancsolatokat írásban kivenni Fő-Commendans Hívünktől, és azoknak executiójáról estve reportumot tenni, és az kapu-deák czéduláját béhozni.

Ha pedig ollyas dolgok interveniálnának, az mellyek pro occurrentibus impraevisis necessitatibus, vagy újabb oeconomicalis, vagy hadi dispositiókat kívánnának : azokról Fő-Commendansunk az Brigadírosok- és Colonellusok-, úgy Eötvös Miklóssal conferentiát tartván, opiniójokat veszi, és azokat prothocolláltatja, azokhoz mindazáltal maga nem adigáltatik, — hanem valamelyeket az praesidium javára és megtartására szükségesnek lát lenni, elkövetheti.

Ha az ellenség a vár alá találna jöni : annak semmi levelet avagy üzenetit — hiti s kötelessége szerint — bé ne végye ; s keményen megparancsolja a bástyákon az artilleriabéli tiszteknek, hogy kivált az felső nehéz-ülgyűkből parancsolat kívül ne lőjjenek, hanem observálják inkább aztat, kivált eleintén, hogy édesítsék az ellenséget a közeljövételre, és bizonyos lövést ígérhetvén magoknak, — három-négy álgút is egyszersmind süssönek közikben.

Lészen azon praesidiumunkban három sereg szabad-hajdúság is, úgymint Pelargus, Kozma és Tivadar hadnagyoké, — a kiknek ámbár rendszerint való szolgálatokat is, a strázsáláson kívül, a míg a szükség nem kívánja, kell tenni. — mindazonáltal a szabad-hajdú nevet csak azért fogják viselni,

hogy a portázásra annyivalisinkább adigáltassanak, és az élés-hajtásban, contributiók beszédésében tartozzanak híven és igazán járni; valamikor azért ezeket, avagy ezek közül commandírozottakat ki akar küldeni Commendans Hívünk, azoknak passust adjon, feltéven: mi végre küldettetnek, és mennyi számmal; hogy, ha az ellenségtől elfogattatni talál-nának, — ne légyen oka, hogy úgy, mint tolvajokkal bánhas-son velek, mellyet ha felfuvalkodott természeti szerint találna elkövetni: rabjain szükséges, hogy repressaliát tétessen Com-mendans Hívünk.

Mindezek azért a midőn — a mint feljebb is irattatott,— dexteritássára, hitihez, hazájához és hozzánk való szeretetire és kötelességére bízattatnak, és azon praesidium a mostani conjuncturákhoz képpest, mint hazánk legdrágább kincse, reabízattatik: teljes bizodalommal vagyunk, hogy mindezeket előtte viselvén, ezen Instructiónkat úgy veszi, hogy annak effectuatiójában is feje fennállattaig híven és igazán eljárni kíván, és a mennyiben lehetetlen volt ebben mindazokat fel-tenni, a mellyek a várak defensiójában és offensiójában occur-rálhatnak: mindazokat elméjével és minden erejével, tehetsége szerint suppleálni fogja, — hogy ezáltal is mind hazájához megmutatott hűségéért, mind hozzánkvaló szeretetiért, ha-zánktól s túllünk jutalmát vehesse, és posteritásunknál híré-nek, nevének és resolutiójának örök emlékezetre való példája fennmaradhasson. *)

15.

Károlyi úrnak. Salánkrúl, die 15. Februarj, 1711.

Meg tegnap reggel vettem az Kegyelmed 12. datált leve-lét; megvallom, száméntalan sok dolgaím miatt még most is alig érkezhettem a válaszádsra. Hogy Ebergényi az portiót kéri, azt nem csudálom: de másfelől mit ír RácZ András?

---

*) Ezen egész terjedelmes hadi-utasítás — mely finom kéksárga selyemzsinórral egybefűzött külön füzetet képez — Kántor Ist-ván udvari hadi-titkár kezeírása. A titkos prothocollonokhoz tar-tozó ezen füzet végén, a következni fogott, de beiktatatlanul mara-dott levél kelte van följegyezve: „Salánk, 17. Februarj, 1711. S. K.“ (Stephanus Kántor.)

ímé, levelét includálom; tolláltam vala már minap Cserei által egy difficultássát, az mely abból állott, hogy szoros hely lévén Bánya tájéka: ha hertelen felbomol az armistitium, teljes veszedelemben lesz dolga, — azt izenvén, hogy az armistitium felbomlása után más ordere leszen, mert csak annak tartásaig kívántatik ott maradása; már azért ezen második difficultását tollálja Kegyelmed, Ebergényinek írván ezen casusról, ha való? — mert én csak azt magyarázom belőle, hogy nem örömet menne ki Máramarosból.

Az pénz megszerzésében tanácscsal segíthetném Kegyelmedet: de azt jól tudom, hogy nem elég; itt is csak avval concludálánk a dolgokat, quod optimum factum videbitur, etc.

Köszönöm, hogy sok dolgai között magam privata oeconomiam észében jutott Kegyelmednek; én bizony már a dispositiókra a papirost nem vesztegetem: mert ha Kegyelmed nem talál szánakat az ecsedi élet kihozatására, — annálisinkább nem fognak találni udvarbíráim; hanem, ha ugyancsak nem segítheti Kegyelmed őket: interteneálja akár az exulanst, akár a hadat belőle — nem bánom, a marhámról pedig parancsoltam: hajtsák által, és osszák ki jobbágyimnak. Ha Kegyelmed idejön, Drágult hozza el magával, patkoltasson vagy harmad-magával: mert látja Isten, — a mint utóbbi levelei mutatják, — minden szempillantásban rám kongatják az indulásom óráját; melyre nézve várom Kegyelmedet: mivel már úgyis ma búcsút vészen minden ember, — csendesebb elmével végezhetjük dolgainkat. *)

16.

Salánk, 18. February, 1711. (Károlynak.)

Addig várám én is Kegyelmedet és postáinkat, hogy az enyim megérkezésével megfúvva az felülőt, s ímé, indulok, az hová hazám szolgálatja — nem engedvén késedelmeskedésemet — ösztönöz. Mind azt reménlettem, hogy az Kegyelmed 16. irott levele szerint tegnap itt lesz Kegyelmed: de, hihető, bűtre halasztotta Kegyelmed az újmódi farsanglást! Megvallom, már praevie ellátván ezen indulásom hirtelen történ-

*) Kántor írása.

hetőségét, s proponálván az uraknak, sokat beszélgettünk: micsodás instructiót kell az iránt hagynom Kegyelmednek? De csak az vala deliberatumja, hogy, ha az bécsi ulvar sincere kívánja az tractát, avagy az békességet, — extendálja az armistitiumot, informálhat Kegyelmed mindenekről; ha nem extendálja pedig: haszontalan várakozásom. És mivel azt is áttalláttuk, hogy in omni casu jobb s állandóbb békességet remélhetünk az moszkva interventiója által, mintsem az Pálfi hitegetési után, — úgyis jobb lesz annak fundamentomirúl az Czárt capacitálván, az által végeznünk, mintsem itt disputálnunk, ha „Clementissimus“, vagy „Benignissimus“?!! *) Melyre nézve csak megyek, — az mint mondtam, — mert vett leveleimből azt collimálhatom, hogy Ilvóhoz nem felettébb messze találom az Czárt, az kitől, Isten után, függ boldogságunknak minden reménsége. Az politicumokrúl pedig nincs mit disponáljak, hanem informáljon Kegyelmed mindenekről. Török András hoffmesteremet az Verkovinán hagyom az udvarommal, Beniczkit Szkólán, az levelek promotiójára nézve.

Az hadi dolgok kormányozásának nincs egyéb útja, hanem az mint discuralánk, s az mint az alkalmatosság hozza magával; ha mindazonáltal az szerencsétlenség csak úgy hozná magával, hogy Lengyelországra kellene kiszorúlni mind Kegyelmednek, mind az hadaknak: azon légyen Kegyelmed, hogy Sztanislo felé mehessen, Máramaroson által; sőt valahol az kijóviai palatinus jószágát hallja, subsistálhat, — mert azért senkisé fog kiáltani. Bémenetelirúl azonnal tudósítsa Kegyelmed Gallicsin fejedelmet, a ki igen jóakarónk; s ha kedveskedni akar Kegyelmed néki, — agarakat küldjön, quártélyja pedig Sniatin tájján lészen. Ha Isten másfelé vezérli Kegyelmedet: csak azon légyen, hogy Módvába ne subsistáljon, mert nagy contrarietas volna dolgainkban, ha én az Czárhoz menvén, — Kegyelmed hadaimmal láttatnék az svécziai király mellé, vagy az törökhöz menni, s így engemet nagy veszedelemben is ejthetne.

*) Czélzás a Rákóczi által a vajai értekezleten tett ígérete szerint József császárhoz írt levélben használt megszólításra nézve Pálfi részéről nyilvánult scrupulosításokra.

Munkács váráról én is tehetségem szerint providiáltam instructióról és commendansról; mivel Vay uramot, úgy látom, kintelen leszek magam mellé hívatnom, — idegen-országon is legnagyobb kincs lévén az hív szolga, — helyében már Sennyei István resolválta magát, de még hadd maradjon közöttünk az dolog. Munkáctúl fog hallgatni Sarier, s ettül Török András az udvarommal; de amannak oly parancsolatja lesz, hogy, ha az idő felfakadása előtt nyomakodna nevezetes corpussal az ellenség Munkács felé: bemenjen az palánkban, egész regyimentjével, mivel különben az árok megfagyásáttól nagy véletlen rosztúl tarthatnék, — így penig Isten jóvóltábúl minden jót remélhetnék; bennmaradása nem fog sokáig tartani: mert körülötte nem subsistálhat az ellenség, eltávozván penig, újobban kijöhet, — csak már Kegyelmed tégyen oly rendeléseket, hogy hírével légyen idején Munkácsnak.

Publicáltatom aztat is, hogy senki már az Kegyelmed passusa nélkül ne jöhessen Lengyelországra, hanem az ki igaz hazafiának tartja magát, Kegyelmedtül várjon s hallgasson.

Igy azért legdrágább kincsemet: édes hazámat, Munkácsomat és abban lévő másik mindenemet Kegyelmedre hagyom, s lelkire, hitire kötöm, bízom, — teljességesen elhittetvén magammal az Kegyelmed resolútiójának állandóságát, az mellyet minap újobban is adott Munkácson, hogy nemzete boldogulása nélkül nem békéllik, s egymást el nem hagyjuk; ennél is különben nem enged békélleni confoederalionalis hitünk, az melly által mind lelkünket, mind maradékinkat sub nota perditionis in Patriam kötöttük édes hazánkunk. Vezérelje s kormányozza azért Kegyelmed hadakozását absentiúmban mennél jobban lehet, az midőn én is minden bujdosás és nyomorúságok által üzni s keresni kívánom boldogulását, s hitemre mondom, hiszem is annak elérését, vagy legalább szembe lévén az Czárral, megírom valóságosan: mihez bírhassek Kegyelmed, s közönségesen mindnyájan?

Dániel úrnak megírtam kimenetelemnek okát, s bár csak aratásig kívántam extendáltatni capitulatioját: mivel úgyis az előtt nem lehetne étetnünk segítségünket.

Dráguly ha utól nem ér: subsistáljon Török Andrással az Krajnán, érette küldök; de hiszem, ide sokad-magával hujába gyün: mert hiszen visszagyün még ű regyimentjéhez, s nem onnan indul!

Ha Pálfi oly választ talál adni, hogy küldjem emberemet: adja tudtomra Kegyelmed, — találok módot benne, csak lás-sak sinceritást. Én magamat hazámért tízszer is megalázom,— de arra bizony nem lépek az Confoederatio nevével, hogy nagyobb rabságra vessem édes hazámat annál is, a melyben találtam, és az melyből kívántuk kiszabadítani. Vezérelje azért Kegyelmed igaz szándékomat, az melytől semmi sem szakaszt el, se nem távoztat; s ha azalatt az felesége iránt más szándéka érkezik Kegyelmednek kiszállításáról: tudósítását elvárom, s maradok, etc. *)

17.

Károlyi úrnak. Sztari-Szelorúl, die 3. Martij, Anno 1711.

Ne tulajdonítsa Kegyelmed se gondviseletlenségemnek, se restségemnek, hogy harmadnaptól fogvást halasztom az Kegyelmed Beresényi László öcsém által küldött levelére való válaszat, melyet tegnapelőtt itt ére az Kegyelmed 22. datált levele is; mert 27. ideérkezvén, a sok tatár hírek és dispositiók miatt csak tegnapelőtt érkezhett ide a nagy-hejtmán, a kivel szükségesképpen kellett conferálnom, minekelőtte választ adhattam volna Kegyelmednek, kívált az hadak dolgáról, — rész szerint ettől függvén továbbvaló utazásomnak igazgatása is; és jóllehet eleget consideráltam: mely szükséges legyen válassom az Kegyelmed kérdésére, — azt

*) Pongrácz György udv. titkár kezeírása. Eddig az 1711. február havi expeditiók, melyeken fölül tehát a továbbiak, — ú. m. pl. a Vereczkén február 20. és 21. napjain Károlyihoz intézett levél és nyilt-parancs — nem prothocolláltattak be, avagy a prothocollon azon darabja elveszett. L. különben az imént érintett két levelet Pulaynál „Szathmári Békesség“, 298—301. l., Szalay László kiadása. Megjegyzendő azonhan, hogy Pulay okmányközlései — egynehány kivétellel — nem szó szerintiek, hanem előbb latinra, majd úgy ismét e nyelvből vissza magyarra fordítvák, egyéb — apróbb — önkényes változtatásoktól eltekintve.

supponáltam mindazáltal, hogy míg levelem érkezik, addigis által kell Kegyelmednek esni, és az armistitiumnak vagy felbomlására, vagy meghosszabbítására érkezik oda válaszm. Megvallom, mindezen dolgokban világosítottam volna Kegyelmed elméjét, ha eljövetelem előtt szemben lehettem volna Kegyelmeddel; de mivel levelem késedelme miatt későn vehette Kegyelmed dispositióimat, s következendőképpen útjában interveniált sok akadályok gátolták hozzám való jövetelit: *suppléom*, — a mennyibe lehet — levelem által.

Nincs kétségem benne, hogy Baranyai relatiója szerint minden német Generálisoknak nagy reménségek ne légyen az békességben: de teljes lehetetlenség, hogy magyarnak lehessen remélni jó békességet az honyi *tracta* által; mert, mind Vaján észrevehattuk, mind az Eszterház Dánielnek a német Generálisoktól írott levelekből láthattuk, hogy a megálázás által csak felfuvalkodást remélnhetünk ellenségünk-től, — a ki nemhogy lelkiisméretiben *convincáltatott* volna törvénytelen cselekedetiről: de most is büntetni kíván bennünket, s fenntartja ellenünk való ráncorát. Már penig bizonyosok lévén abba, hogy a Czár *acceptálja* szolgálatjára hadainkat, s a nagy-hejtmán is bėjöveteleket nem ellenzi, se *subsistentiájokért* tülle *difficultas* nem *moveáltatik*, — látja Isten, nem adhatnánk számot a világ előtt, s hitünk ellen cselekednénk, ha csak *discretiójára* bízunk magunkat! Való dolog, hogy levelem által *resolváltam* vala az Kegyelmed felküldését: de már hazánk dolga folytatását egészszen Kegyelmedre bízván, — maga az ellenség is könnyen fogja *agnoscúlhatni*, hogy Kegyelmednek felmenni nem lehet; mást penig nem *denominálhatok*, valamеддиг *válasszszából* ki nem *tanúlom*: ha csak a *sententiánkat* akarja-e *pronunciálni*, vagy *tractálni* kíván? kívált mivel az erdélyiek is az fejdelemség iránt *letett hitemtől* nemhogy *absolváltanak* volna: de annak *manutentiójára* *astringáltanak*. Melyből könnyű általlátni, hogy a békesség dolgát senki egyéb a Czárnál véghez nem viheti, a kihez minden késedelem nélkül fogom folytatni útamat magam *alkalmatosságommal*, s reménlem azalatt is óránként *Vetésinek* *válasszszát*, a kit még *Peterburgba Rígából* *expressus parancsolatja* által *magához hivatott* a Czár; s Pál-

finak is csak azt adhatja Kegyelmed suo tempore válaszul, hogy mivel maga szavaiból értettem, és az Eugenius leveléből nyilván általláttam, mely csekély reménységünk lehet törvényes szabadságunk helyreállításában, az midőn csak jószágink megadásával is nem nyújtott reménységet: hallván az Czárnak ide való közelítését, nem lehetett halasztanom hozzája való recursusomat, melyből mindazonáltal ne véljék azt, hogy az békesség tractáját interrumpálni, — de accelerálni kívánom; de elébb szükségesképpen kell az bécsi udvar szándékát meg tudnom, minekelőtte emberemet küldjem.

Ha penig az armistitium felbomlani talál, vagy már eddigis felbomlott volna: megvallom, nagy consideratiót tesznek előttem azon difficultások, a melyekről informál Kegyelmed; melyekre nézve, ha csakugyan háta megé nem mehet Kegyelmed az ellenségnek. — inkább hozza bé csoportosan az hadakat az máramorosi passusokon: mivel regulamentalis intertentiójokat senkisésem fogja itt denegálni, — observálván ezek iránt azon helységeket, a melyekről Kegyelmedet informáltam; hólnap vagy hólnapután szemben lévén Doloruki Fejedelemmel, azonnal fogom Kegyelmedet informálni: ki és hol leszzen a tisztt? a melyt fog kelleni Kegyelmednek in illo casu tudósítani. Csak azt legszükségesebbnek ítélem, hogy az sokszor practicált modalitási szerént, a helységekben commissariusok szedik és oszszák ki az intertentiót, a praedálásokat távoztassák, s a tiszteket megválogatván, oly csoportosan és eresztett zászlókkal hozza Kegyelmed az hadat, hogy láttatja legyen, és nem szaladó, — hanem auxiliaris-had formában jűjön.

Az idevaló conjuncturákat tovább is megfontolván: ne legyen Kegyelmednek semmi reménysége ahhoz, hogy az török földére általsalválhassa az hadat; mert már ezentúl publice kellettén viselni az Czár colligatusinak nevét, — nem hiszem, Kegyelmedet kibocsátaná a török.

A mely igaz sinceritással viseltetvén Kegyelmedhez, magam is láttattam vala approbálni az Kegyelmed projectumát, az melyet előttem tett vala Vajárúl visszatérésünk alkalmazosságával, és a melyről minap emlékezetet levelemben nem tettem: azon igaz sinceritástúl viseltetvén, azt már in his re-

rum circumstantiis se hazám, se az Kegyelmed maga dolgaira nézve nem javallhatom, s úgy, mint barátja is javallom: vesse ki elméjéből, — mert abból se hazánk, se a Kegyelmed személyére nézve semmi jót nem remélhetnék; mert, akár hadakozzék mellettünk a Czár, akár nem: de a mennyiben látom, hogy kapnak segítségünkön, — assecurálom Kegyelmedet, azt ezután is elérjük közönségesen, nagyobb állandósággal és securitással. Ne irtózzék Kegyelmed ettől az országtól, a melyben bizonyára mind becsületi s mind accommodatioja meglesz, kivált ha in casu necessitatis sok haddal gyün ki az Czár mellé, a melyet ha henyéltetni nem kívánjuk, — ezennel is adhatunk neki munkát, az Ukrajnyára csapdosó tatárok ellen.

Munkács váráról teendő dispositióit Kegyelmednek nem-hogy ellenzeném: de csak az igyekezetet is köszönöm és kedvesen veszem; erről Sennyey úrnak most írtam, úgy Vay úrnak is az bérjovetelről. De reliquo, jó lélekkel írhatom, nem hogy fogyna, óránként nevekedik reménységem dolgaink jó folyamatjáról, akár interveniáljon a török hadakozás, — melybe mégis kétséges vagyok, — akár ne. Én már, holnap vagy holnapután, Dolorukival conferálván, küsedelem nélkül indulok útamra, és noha assecurálnak, hogy naponként várják az Czár közelítését: de várakozásommal haszontalanul időmet tölteni nem kívánom, — s az előttem levő conferentia után mindenekről bővebben fogom tudósítani Kegyelmedet.

Akármiként szépítse Pálfi és Ebergényi a dolgot: de én csak parolájok megszégésének tulajdonítom az ecsedi historiát; s csak úgy látom, a bécsi udvarral együtt, a mióta a Confoederált Statusok nevezetét levonták rúllunk, s bennünket rebelliseknek tartanak, — igen követik azon sententiát: frangenti fidem, fides frangatur eidem. Ha mindazonáltal opinióm felett resolutiójokban sinceritást demonstrálnának: assecurálom Kegyelmedet is, hogy az enyimben contrariumot tapasztalni nem fognak; de azalatt is míg annak valósága kitetszik: mindazokba, a melyek által hazám dolgait exoperálhatom, alább nem hagyhatok.

Elhitettem magammal, hogy Kegyelmednek is megküldötte Dániel úr: mely istentelenül kívánják magyarázni az

armorum suspensiót a német Generálisok, — leveleket mindazonáltal in originali is megküldöm Kegyelmednek, hogy csalárdságokat annál is jobban exprobrálhassa: mivel az fegyver suspensiója által csak in statu quo kívántuk a dolgokat hadni, s nélkül nem lehet tőlünk praetendálni azt, a mit fegyverrel sem exoperálhattak a suspensióig.

Ha még az suspensio armorum tartana, — legyen Kegyelmed azon: valamiformán az szegén Rivier feleségét szabadítsa ki Kassáról, akár az suspensio alatt, akár az fegyver alatt.

18.

Károlyi úrnak. Sztare-Szeláról, dic 14. Martj, 1711.

Ez elmúlt étszaka 12. óra tájban érkezvén Jósa az Kegyelmed levelével: ma csak lova nyugtatása kedvéért tartóztattam, reménlvén, hogy eddigis vehette Kegyelmed előbbeni levelére 3. Martj irott válaszomat, és ugyanabbúl vehetett lument és resolutiót az mostani conjuncturákhoz képest; mert a nélkül is már actu indulófelben lévén Kegyelmed Pálfihoz a mikor levelét írta, úgy combinálom, hogy már addig, míg ezen levelemet veszi, általesik minden dolgokon, s késő, — úgy látom, — csak arra is felelnem: ha jól esett-é az Kegyelmed Pálfihoz való menetele, vagy sem? Mert ámbár ennek-előtte én magam személljét is bízam parolájára, s most is, úgy tetszik, rá merném bízni, ha principálisai nem volnának, — de már ennyibe eredvén az dolog, az finalis resolutio avagy sententia meghallgatására valamelly okból nem javallhattam Bécsbe menetelit zálog nélkül: úgy az mostani útját is nem tartottam volna tanácsosnak lenni; s bár — úgy mondván — nagyobb szeget ütött volna Kegyelmed fejében Ónadból írtt levele Pálfinak, a ki kétségkívül úgy magyarázza ide való utazásomat, a mint írja: de viszont én se Isten, se világ előtt számot nem adhattam volna, ha az bécsi udvar sententiaformában előttem elolvasatott resolutiója szerint mind akkor, mind most kétséges lévén czélunk elérésében, egészszen interumpáltam volna külső remétségünk exoperatióját, — annyivalisinkább, mivel ha Pálfi és az udvar részéről sinceritas lött volna propositiójokban: két kézzel kellett volna amplectálni az Kegyelmed felküldése iránt adott resolutiómat, s nem

revocálni Montecuculi zálogúl küldése iránt tett ígeretét és az suspensiónak prolongatióját, az melyet, igenis, úgy látom leveléből, hogy most is difficultálni fog; de ha bennem kételkedik: vesse bár próbaküre sinceritásomat, s adjon időt, s folytassa rendi szerint az dolgot, — meglátja, ha nem leszék-e embere szavaimnak!

Instructio gyanánt vehette Kegyelmed mindazokat, a melyeket Salánkrúl és subsequenter innet írott leveleimben tudtára adtam vala, s informálhatta Sennyei úr is Kegyelmedet akkor vett közönséges resolutionkrúl, hogy tudniillik *confederationalis* hitünk, — a melylyel mind lelkünket, mind maradékinkat *sub nota perpetuae perduellionis in Patriam* lekötöttük, — nem engedi, hogy törvényes szabadságunk felállítására nélkül letelessük fegyverünket; az mely nemcsak az jószágunk restitutiójában áll: de azoktól függ, az melyekre az Felséges Császárnak írott levelembe revocáltam vala magamat Kegyelmedre, s Kegyelmed előtt is elolvastam vala; s accedált ahhoz azolta az erdélyi fejedelemség dolga is: mivel hitemtül, — a mint Sennyei úr Kegyelmedet informálhatja, — fel nem szabadítottam. De, megvallom, tovább is mindazok elérésére kevés reménységet nyújt Locher lejövetele, nem látván: mi közü légyen az *Bellicumnak* az magyarországi békeség tractálásához? s nem is magyarázhatom különben, hanem, hogy egyedül csak, mint fegyverrel meggyőződteknek, az *Bellicum* által offerálják az *gratiát*, s azon *sententia* meghallgatására híjták Kegyelmedet. Hogyha azért így tapasztalja Kegyelmed az dolgokat, s tovább nem extendáltathatik az *armistitium*: hagyjuk inkább Istenre időnk folyását, s kövessük köteleességünket, — mintsem mindnyájan hazánkhoz hitetlenné lévén, *consentiáljunk* ezen *illegale dicasterium* által praescribált erőszakos *sententiának*; mert, ha szintén mindazokkal, az melyeket Kegyelmed jól praevideál, kívánná is bennünket rágalmazni az külső potentiák és királyok előtt: annak csak addig fognak hitelt adni, a míg nem demonstráljuk valóságos okát hadakozásunk folytatásának, — kívált mivel régen megismerhettük, hogy ellenségünk nemzetünk ellen való *vindictáját* csak az tehetetlensége suspendálta, melyre czélozott minapi beszéde is Pálfinak, a mely által

nekünk is persvadeálni akarta : meennyiben legyünk érdemesek az büntetésre ? *)

Hogyha azért reménségem felett oly universalis resolútiót hozott Locher az udvartúl, a melly által az császárnak írott levelem szerint az jószágok megadatása és hazánk törvényes szabadsági felállítására universaliter securitássá lehet nemzetünknek : nem lehet capiálnom, hogy csak addigis ne extendáltassék az suspensio, míg Kegyelmed vagy személlye szerint relatiót téssen, vagy tétet előttem, — melly is hogy időhalasztás nélkül meglehessen : azalatt is fogok közelíteni Szkólyához, csak azért is, hogy lássák, hogy ezen országban is nem azért jöttem, hogy távozással gátoljam az jó békességet. Szkólyán meg fogja Kegyelmed érteni, vagy embere, hollétemet.

Mindezekről azért felelek illy rövideden Kegyelmednek, hogy tudom, már eddig általesett a nagyján a dolgoknak, s vagy prolongáltatott az suspensio, vagy az előbbeni levelemhez alkalmaztatja Kegyelmed magát. Ezeknél Salánkrúl is többet nem resolválhattam volna : mert az békesség formalis tractájára, — kivált illyen móddal, a mint Pálfi uram kívánta vala, — senkinek authoritást nem adhattam confederationalis ususunk szerint, s most is elébb kellett volna tudnom : mire adjam az instructiót ?

Ráthi és Horváth György dolgát az hadi-bíró nem fogja eligazíthatni : mert magában világos nem lévén, kétségkívül condemnálni nem fogja, béküldések penig veszedelmes lészen, az egyszer concepiált diffidentia és dissensiók miatt ; mellyre nézve csak jobb egyenessen kiadni nékiek, hogy szállítsák ki mindeneket Ungvár várából, — ott lakjanak, a hol akarnak, s ámbár inkább Munkácson, (a hol annyi hitelek s ismeretségek nincsen,) éljenek a magokébül, mintsem oda visszamenjenek, a hol árthatnak.

Volna elég mit írni az idevaló dolgokrúl Kegyelmednek : de a mint levelébül látom, oly bizontalannak tartja az idevaló reménséget, hogy írásomat inkább csak biztatásnak tartaná ; melyre nézve én is inkább elvárom elébb Kegyelmedtúl az

*) A jelen kikezdés a prothocollonban keresztül van húzva.

Lochertül hozott re ménységnek valóságát, de még keddig innen nem indulhatok.

19.

Bercsényi úrnak. Sztari-Szelórúl, die 14. Martij, 1711.

Micsoda leveleim érkeztenek Magyarországrúl? ímé válasszom copiájával includálom Kegyelmednek, s kérem az Aszszont, hogy sietséggel küldje Kegyelmed után, — mind azért, hogy az interveniálható conjuncturákra nézve applicálhassa az Dolorukival való beszédi között, mind penig, hogy útját siettesse hozzám: mivel ezen dolgokra nézve resolváltam Sztréhbe való meneteletemet, a hol Kegyelmed jelenlétét is kívánnám, ha Doloruki nem accelerálja az Kegyelmed utazását.

Ezen inclusákból sok conceptusokat csinálhat az ember magának. Én minden történhető dolgokat praevideálván, leg-sollicitusabb vagyok Sarier regimentjérül, melyrül végezzen Kegyelmed, ha mit lehet, Dolorukival, — hadd ne vesszen el teljességgessen; az szkólyai passuson mindazonáltal nem örömet hozattatnám bé: hanem vagy Laturkátul Zámbor felé, vagy Máramorosbúl Sztaniszlóra, ha a havak és vizek megengednék; de pro meliori esse, vagy moszkvai commissariust vagy tisztet kellene rendelni, a ki bizonyosságot tenne, hogy nem úgy, mint az én hadaim, hanem mint auxiliaris-hadak jűnek az Czár szolgálatjára; melyrül szükséges, — ha lehet, — hogy végső dispositiót és resolutiót hozzon Kegyelmed.

20.

Andrae Török. Sztaro-Zelo, 14. Martii, 1711. (Extractive.)

A kívánt instructióra, — mely az udvar dispositióját illeti, és ő Kegyelme állapotját nem is attingálja, már Beniczkinék is transmittáltatott Sztríbe, — nincs semmi szüksége; disponáljon ő Kegyelme pro ratione status et temporis, a mint a conjuncturákhoz képest legalkalmatossabb. Az Scharier regimentje hogy Károlyi uram ordere nélkül az (bereg) Krajnyára nyomúljon, nem supponáltatik. Mindazáltal, ha úgy történne: minthogy a tájon irtóznak tülle, — az máramarosi Krajnyára translocáltattassa.

21.

Szent-Iványi Jánosnak. Die eadem. (Extractive.)

Ha az (munkácsi) malom árka ő Felsége rendelése szerint betölttetetik jó móddal, az árvíz megszűnik; és hogy az praesidiariusok szaporodásáról ír, ő Felsége kedvessen értette, nem kételkedvén ennekutánna is dexteritássában. E mellett, az midőn iffiabbik Prínyi Imre udvari-hadnagy, és Prínyi János főbéjáró Munkácson letett portékájuk kihozattatása iránt emberek által requiráltatni fog, — bocsáttassa szabadon.

22.

Sennyei István uramnak. Die eadem. (Extractive.)

Ő Felsége concredálta ő Kegyelmének az munkácsi várnak főcommendausságát; el is hitette ő Felsége: valami az Haza s azon erősségnek maradására lészen, hátramaradást nem fog szenvedni. Azonban Ráthy Gergely és Pálóczi Horváth György, Károlyi Sándor Generális uram parancsolatjából Munkácson némely vádlásokért és suspiciókért lett megtartóztatások, Urunk ő Fölsége híre s kegyelmes akaratja kívül nem esett. Azért tovább is, míg magok igaz hívségeket s hazafiúságokat nem demonstrálják: ott maradjonak, cselédjeknek s portékájoknak oda való által szállíttatásokat nem ellenezvén. — Az clavisatiót, a mennyire erőtlensége engedi, maga vigye véghez; ha pedig nem, Körösy György komornikra bízhatja.

23.

16. Martij, Sztaro-Szelo. Vay uramnak. (Extractive.)

A mely dologról ír ő Felségének: annakelőtte már vette Teleki uram levelit az iránt ő Felsége, és Károlyi urat tudósította is. A mely parancsolatját akárki hogy értse: de minden ember szolgálit fel s alá járni a passussokon nem engedi. Az magyarországi dolgok facilitatiójára nézve Sztriben megyen Urunk ő Felsége; melyre nézve nem szükség, hogy Vay uram a várból (Sztry) kihordozkodjék, — hanem csak két vagy három szobát tisztíttasson ki Urunk számára, az holott az elmaradt dolgokról fog ő Kegyelmével conferálni ő Felsége.

24.

Bercsényi úrnak. Sztribül, die 28. Martij, 1711.

Tegnapelőtt ideérkezvén Károlyi: úgy látom, se én, se Kegyelmed nem csalattattunk meg az negociatio iránt való opinióinkban, — se én abban, a mit Károlyi felől reménlettem vala, a ki szóval is nem tött egyéb relatiót debreczeni útjárúl, hanem a mit a minapi Kegyelmednek megküldött levelében írt. Mi vólt az nagyhírű írás, és nékem írott levele Pálfinak? ímé, annectálom mind egyikének, mind másikának a copiáját. Megvallotta maga is Károlyi, hogy maga, mind a cancellarius, nem értették az declaratiók harmadik punctumát: de itt megértetvén, mind abban, mind az universitas nevezeti alatt singularitást comprehendáló hitegetések iránt capiáltattam vele a dolgot, — de csak unanimi consensu omnium deliberatum est, hogy ne interrumpáljuk simpliciter a dolgot; melyre nézve mit rescribáltunk dilucidatio kérése nevezeti alatt: azt is megláthatja Kegyelmed; *) s mind a kettőt — úgy leírva, a mint accludálom, — sub authentico, viszi magával, s vagy Gerhárdot, vagy Rádait fogom utánna küldeni, a ki Pálfinak megviszi: mert az minapi szembenlételebül is Pálfiyal általlátta, hogy nem jól lesz már ezután mindenkor parolára bízni magát. Ha penig nem érkeznek idejére hozzá se Gerhárd, se Rádai: csak megküldi Pálfinak, s maga is úgy véli, hogy „kard-ki-kard!“ lesz belőle. Még az armistitium alatt, — az quártélyok változása praetextusa alatt, — Bereg, Ugocsa, Máramoros vármegyébe csuportra hozza azon regimenteket, mellyeknek specificatióját annectálom, és kihozatásokra maga projectálta Antal urat: mivel maga resolválta magát az csavargásra, a míg lehet, és a diversiók tételére; s egyszóval — úgy látom — mindnyájunknak megnyugodt elméje benne. Mi lesz már tovább a dologbúl? — docebit 11. Aprilis, az mely vége az armistitiumnak. Pro majori demonstratione sinceritatis mindazonáltal determináltuk aztat is, hogy in casu prolongationis armistitii, pro 27. gyűlést

---

*) L. ezen Lengyelország Sztry városában 1711. mart. 27-kén kelt válasziratot Pulaynál, („Szathmári Békesség“) 219. l.

praefigáljunk Husztra, — mely ha szintén béállana is, még nem álmodtam felőle: ha bé fogok-é menni, vagy sem? Más-ként, Istennek hálá, az praesidiumok és az hadak dolgai mind jól vadnak, némely dīb-dáb regimentecskéken kívül, a kikkel maga kérkedett Pálfi, hogy gratiát kérnek.

25.

Sztréh, Bercsényi úrnak. 30. Martij, 1711.

Noha tegnapi (tegnapelőtti) leveleimből semmitsem felejtettem ki in essentialibus mindazokról, a mellyek itt történtenek conferentiánk alkalmatosságával: mindazonáltal tegnap vévén az Kegyelmed 28. irott levelét, — azt is válasz nélkül nem akartam hadni, a mennyibe szükségesnek ítélem, leginkább hazájához való szeretetitül indíttatott zelusát kívánván úgy moderálni, hogy elméjét mégis neutralításra hozhassam; mert ugyanis, ha úgy esmerné a subjectumot: annál könnyebben általláthatná Kegyelmed, quod scribit prouti credit, sed in credendo non semper perseverat. Az embereknek szívét ugyan csak az isteni bölcsesség vizsgálhatja: de a mennyiben az apparentiák mutatják, és az circumstantiákból collimálni lehet, — én bizony megnyugtattam elmémet rajta, hogy jól lesz, ha szintén elbomol is az armistitium, az mellyet infallibilének tartok.

A mi Nagy János és regimentje dolgát illeti: még relatióm törvényéről nem volt, s Károlyi sem informálhatott; de mivel eljövetelem előtt megparancsoltam volt, hogy sine relatione is csak bocsássák el, ha absolválja a törvény, — azt tudom, hogy kiszabadult és Ungvártt vagyon a regimenttel, mintegy négyszázad magával; mihent azért válaszát veszem Kegyelmednek: ha az egész regimentnek kívánja is bėjövetelit, — magam is parancsolok iránta, Antal úr kimenetele alkalmatosságával.

Az ilyvői hírek communicatióját igen kedvesen értettem, de még azokat nem tudom: conferentiából kiment dolgoknak tartsam-é, vagy csak oldalt-híreknek? Bár adná az Isten, hogy állandóképpen megmaradnánk az Duna lineája erectió-jában: mert úgy bizonyosnak tartom, hogy Juniusig megvólna a békesség; ha tovább is azért úgy talál lenni: exope-

rálja Kegyelmed előre azon országban bujdosó erdélyiek securitassát, a kik valóban nagy veszedelemben forognak, — mert azolta is vettem leveleket, melyben írják, hogy a Porta Maurocordatust az előbbeni moldovai vajdát küldi követségben Bécsben, az karlóczyi békesség prolongatiója exoperatiójában, s ezen alkalmatossággal valóba félnek — s méltán is — a kézbenadástúl. Már azért, valamíg Kegyelmedtől bizonyost nem értek: mint deliberált az moszkva Generalatus conferentiája? — nem tudom, mit javallhassak nékiek; mert már ott is elmenvén, és kétségkívül maga is a német folytatván az én moszkvával való colligatiómnak híret: nagy veszedelemben forog dolgok, nem is lehet securitások, ha valami módon ide bé nem jöhetnek, — de kétségkívül praecludáztatni fog útjuk. Elvárom azért az Kegyelmed opinióját, mivel ezt úgyis ott kell exoperálni; ők ugyan szegények azt kívánják, hogy az svécziai királynak recommendáljam dolgokat, — de az engedelem nélkül veszedelmes is, nem is lehet.

Ha az operatiókat kezdeni kívánják: praeteritiónak tartathatnánk, hogy azon mediumokkal ők kívánják segítettetni magokat, a mellyeket Drohobicson proponáltam vala; s most volna ideje Draguly expeditiójának: mivel azt is Havasalföldről írják, hogy az ráczok felküldöttek Bécsbe, hogy békélljenek az Császár a magyarokkal, ha békélleni akar, — mert nékiek más dolgok leszen! Pálfi pedig most vasra verettette Tökölyt.

Mindezeket azért így értvén Kegyelmed: kívánságoktól fog függeni az tegnapi levelembe specificált regimentek bejövele.

Azt írja Kegyelmed: nem tudják, hol a tatár? itt pedig azt mondják, hogy Koropatuot megverték, s el is fogták; de én csak annak adok hitelt, a mit Kegyelmed ír.

26.

Károlyi úrnak. Sztrébül, die 31. Martij, 1711.

Tegnap estve vettem az Kegyelmed 29. Zavatkárul írott levelét, melyben includálja Kegyelmed Pálfi levelének extractussát. Megvallom, ha az Kegyelmed confoederalionalis, úgy nekem is mind szóval, mind írásban sokszor újított hitiben

teljességesen meg nem nyugodt volna elmém : azt vélném felőle, hogy még most is állandó resolútiót nem vett magának ezen mostani felforgó dolgok között, s látszik, mintha approbálná Kegyelmed Pálfi kívánságát Kassa iránt; de esmérvén az Kegyelmed magyarságát és hazájához való igaz kötelességet, — inkább csak annak tulajdonítom írását, hogy Pálfinak valóságosan megírhasssa, hogy proponálta előttem. Mert ugyanis micsoda lelkiismérettel kívánhatná akárki is tőlem, hogy hitem s kötelességem ellen, egy árnyék-reménségért, — melyben senmi állandóságot és vigasztalást nem remélhetni, — mind hitemet megszegjem, mind az egész keresztyén világ előtt magamat prostituáljam. Írja Kegyelmed : adja Isten, a nélkül is oda ne cseppenjen!... S hát, azért a consideratióért kellene nekem olly istentelenséget cselekednem, s magamra vállalnom azon bünt és hazánk árúztatását, a melylyet ők fognak incurrálni, ha cselekeszik. Bóldog Isten! a midőn a bécsi udvar magával elhitette, hogy az Isten nekem is adott eszet, — valjon csak Pálfi uram egyedül véli-é, hogy gyermek vagyok? hogy ilyen propositiókat nemcsak reiterral, de nyomni is láttatik; hiszem, maga is consentiált itt Kegyelmed a válaszádomnak, a melyben világossan feltettem resolútiómat; s jól általláttam, hogy a mellett nemcsak nehezen: de éppen nem fogja Kegyelmed exoperálhatni a suspensiót, nem azért, hogy válaszomat illetlennek véltem volna lenni, — de, hogy látom, hogy a bécsi udvar subjugálni kívánja nemzetünket; melyet ha csalárdsággal véghezvihetne, inkább akarná, mintsem erővel: de, ha az nem succedál, — mintsem valóságra lépjen, inkább fegyverkezik. Tudom, legnagyobb argumentum ebben az, hogy úgyis elhagyattatom, s még talám az külső reménség is megcsal; — mely ha mind úgy történnék is: mégis jobban szeretem tiszta, tökéletes lelkiismérettel Istenbe vetni reménségemet egyedül, mintsem hitetlenségemmel azt megmocsokolván, attúl is mind eltávoznom, mind érdemetlenné tenni magamat. Ez oly végső resolútióm, a melytől csak a halál választ el; s nincs oly nyomorúság s rabság, a mely elmémben habozást okozzon. Számot adok evvel Istenem előtt: mert lelkemisméretemben convincáltattam, s megmutatom hazámnak s nemzetemnek, s

az egész keresztyén világnak, hogy valamint az igyet nem dicsősségért, gazdagulásért vettem fel: úgy az nyomorúságok félelmétül viseltetve, aztat el nem hagyom. Erősítse Isten az Kegyelmed szívét is, és adja szent kegyelmét mind Kegyelmednek, ígéreti végbevételére, mind nékem azon vigasztalást érnem, hogy az Kegyelmed személyében való bizodalomban és confidentiámban, — mely által ezen mostani circumstantiák között hazám minden dolgait Kegyelmedre bízom, — sok emberek elmélkedése ellen meg ne csalattassam! Valamint azért Kegyelmed adott hitinél, — az melyben elmémet megnyugtattam, — mostani elválásakor is többet nem adhattott: úgy én is resolútióm iránt többet nem írhatok, — hanem quo fata vocant, virtus secura sequatur. Magam penig maradok, etc.

27.

Bercsényi úrnak. 2. Aprilis, 1711, Sztrébül.

Kisszel által küldött Kegyelmed leveléből értvén az Kegyelmed Ilyvóban való mulatásának okát, igen akarom, hogy leveleim ott találhatták Kegyelmedet, az mellyekben informáltam Kegyelmedet az ittvaló dolgokról. Kegyelmed is bizonyára jobb híreket nem írhatott az Doloruki izenetinél: de mivel ő benne is azt tapasztalhatni, a mit más ministerekben, — igen szükségesnek látnám, hogy azokat, a mellyeket Kegyelmednek szóval mondott, írásban is adná; per novas interrogationes per literas fiendas lehetne ösztönt adni, hogy mindazokat repetálná Kegyelmednek, annyivalisinkább, mivel jól tudhatja Kegyelmed, hogy a mi dolgainkra nézve nem elégséges nekünk kettőnknek csak tudnunk s elhiinnünk a dolgokat: de másoknak is kell inculcálni, s azokkal még azt is elhitetni, hogy nemcsak mi mondjuk.

Moldvából újonnan is jöttek leveleim: mert szegény ottlévő Híveimnek veszedelemben forogván dolgok, siettetik resolútiómat, kivált mivel Havasalföldéből is írják nekik, hogy az ottlévő vajdának jött oly parancsolatja a Portáról, hogy bizonyoson megértvén a Porta, hogy a két vajda országán a Czár mellé akarok menni hadaimmal: minden erővel impediálják általmeneteletem, mert — hihető — Talamán *)

*) Thalmann, constantinápolyi residence a bécsi udvarnak.

geographiájában úgy van feltéve az országok constitutiója. Ezekből collimálják, — s méltán is, — veszedelemben forgó sorsokat; de nékem legnehezebb, hogy magam sem tudom mire kormányozni elméjeket; mert, ha az moszkva hadak ugyan csak indulnak Moldva felé: vagy Pápait, vagy mást Gallicsín mellé kell küldeni, a ki pro interventiis conjuncturarum belli exoperálhassa securitásokat, salválhassa őket, a mennyiben lehet, főképpen az urakat, úgymint: Mikest, Kemény Lászlót, Bethlen Jánost, Petki Dávidot, Rédei Pált, Bánfi Lászlót, Lázár Ferenczet, Toroczkai Jánost, Daniel Pétert és Istvánt, — úgy némely magyarországi urak oda behajtott marhájokat és méneseiket is.

Jaraszlóból jüvén ide hozzám Hartl, azt referálja, hogy már azon a tractuson a király számára is elrendelték a postálovakat, s általa tett izenetiből a F. (Feleségemnek) úgy látom: mégsem hiteti el magával, hogy jobban ne lehetne dolga és bővebb költsége, utólsó, Keczer által tett rendelésemnél; örömmest Hartlit rendeltetné maga mellé, — de jobban szeretném az ő applicatióját a moszkva szolgálatra, esset enim de interesse nostro, ut et ibi applicabiles officiales applicemus. Micsoda szolgálatra volna alkalmasos penig? azt deducálni nem szükséges: mert úgysis esméri Kegyelmed qualitássát, — kivált ha már az egyszer megtörtént dolgot elfelejti Kegyelmed, a melynek úgysis már remediuma nem lehet. Ő ugyan declarálta magát, hogy engemet elhadni nem akar: de így is nem exuálna hozzám való relatióját.

28.

Sztríben, 2. Aprilis, 1711. Gróff Mikes Mihálynak.

Franciscus, etc. Illustris Comes, Fidelis Nobis sincere dilecte! Salutem, etc. Két rendbéli Kegyelmed leveleit vévén, azokban való tudósítását és a körülálló dolgokról való expositióit kedvessen, de a mi az ottan bujdosó Híveink fennforgó állapotját illeti, — szomorúan olvastuk. Jóllehet penig, már azelőtt írt levelünk által is az ittkinn forgó dolgoknak folyamatját és az onnan származható állapotokat s úgy a Kegyelmetek további megmaradásáról való gondolkodásunkat is rész szerint tudtára adtuk: mindazonáltal most is reiterálván, informáljuk

Kegyelmet, hogy mivel magunk bizonyos consideratiókra, de kivált a Felséges Czárral való szembenlételre nézve, ide Lengyelország szélére kijöttünk, — ámbár bujdosó Híveink kiküldött követje Magyarországon megtartózkodott: mindazonáltal maga instructióját kezünkhöz küldvén, minekutánna abból egész kívánságokat megértettük, legelőször is azon kellett csudálkoznunk, hogy előbbeni gyakori admonitióink ellen tovább is nomine communitalis, követség által folytatják dolgokat; holott mivel reciproce ugyanazon communitas el is várja válaszunkat: az ollyatén dolgokat, a melyek titkot kívánnak, mindenekkel köz kihirdettetésre nem is communicálhatjuk. Mellyre nézve Kegyelmed által a kiknek illik és ítéli, most is in genere egyebet nem válaszolhatunk, hanem, hogy mindennap várván a Felséges Czárnak elérkezését: úgy kívánunk minden particularitásokról végezni, a melly által nemzetséges ügyünknek folytatása tovább is continuáltassék, és Kegyelmeteknek is további állapotjáról a mint legjobban lehet, provideálhassunk, a mint is ezekről azonnal Kegyelmeteket tudósítani el nem mulatjuk. Mindazáltal, tagadhatatlan lévén a velünk communiceált ratiókra nézve a Kegyelmetek méltán fennforgó féelme: azalatt is semmit jobbnak itílnénk, hanem, hogy mivel minekelőtte elkezdődik a török hadakozás, alkalmas időt foglal magában, — akár hadja jó rendben maga cselédt Kegyelmetek, akár nem, — lengyelországi szélekre a vajdának hírével úgy igyekezzék kijöni, hogy a mostani tractának alkalmatosságával való differentiát szükséges oknak adván, a történhető suspiciótól is megmenekedhessen; a melylyel mind a rettegető veszedelemtől szabadossá teheti magát Kegyelmetek, mind pedig, ha úgy fog tetszeni, ittvaló maradásával nemcsak egész securitást, hanem (kirül nagy részben assecurálhatjuk is) szükséges subsistentiát is fog nyerhetni Kegyelmetek, sőt ennek felette magok cselédjiről sem annyira sollicituskodhatik, — a kiknek kiadattatásokat sem a német nem fogja adurgeálni, sem a török úgy, mint bujdosó neutralisokat, háborgatni nem kíván, és ennek felette a moszkva hadak is beérkezvén, legkissebb ártalmat is tétetni nem engednek; sőt Kegyelmeteknek is, ha úgy tetszik, akár elébb, akár utóbb cselédihez visszamenni

szabad-akaratjában lészen. Mely dolgoknak circumstantiáihoz képest előre is adjuk tudtára Kegyelmednek, hogy már is elvégeztük, mely szerint a moszkva hadak bémenvén, minden bujdosó Híveinket protectiójok alá vegyék; a miről is mihegyen az oda commandérozandó Generálisok közül annak nevét, a kire bízattatik ezen dolog, meg fogjuk tudni, Kegyelmeteknek sietséggel tudtára fogjuk adni. Hogy pedig a protectio iránt a svéciai királynak recommendáljuk Kegyelmeteket: annak módját nem láthatjuk, mivel az által suspicióban esvén a Czárnál, — magunk személyjének is veszedelem foroghatna. Azomban a mi a vajdákkal, kivált a havasalföldivel való negociatiót illeti: mivel Kegyelmetekre nézve is nem tanácsos publice vélek tractálnunk, annak folytatását Kegyelmedre bizzuk; a minthogy az előbbeni credentiánk mellett bízvást negociáljon Kegyelmed mindazokrúl, a mellyek ügyünk előmozdítását és Kegyelmetek particularis javát nézik, vigore etiam praesentium facilitálják. Coeterum, a bécsi udvarnál való tractárúl úgy légyen informálva Kegyelmetek, hogy abban legkissebb synceritást sem látunk; a ki azon igyekezvén, hogy bennünköt egymástúl elszakaszszon: nekünk ugyan minden jószágainknak restitutióját megígírte, — de kivált erdélyi Híveinknek tractája felől hallani sem akar; mindazáltal bizonyossak lehetnek, hogy mi sem a Confoederatiótúl nem recedálunk, sem hittel megerősített fejedelemségünköt Kegyelmetek consensusa nélkül sohase nem abdicáljuk, sem másra nem transferáljuk. Mindazáltal, ha az amnistiát az egész Confoederatióra in genere extendáltatni resolválja: akkor köztanácskozással a tévők leszünk, a mit megmaradásunkra s nemzetséges ügyünk javára a dolgok és idők nivoltához képest legjobbnak fogunk ítélni. — E mellett reflexióval lévén a Kegyelmed felesége iránt való kívánságárúl: annak (lehető) útját nem látjuk, holott Pálffy csak azért is nem kívánná végbenvinni, hogy mi magunk interponáljuk magunkat. De reliquo, etc.

29.

Sztrij várában, 4. Aprilis, 1711. Pálffyinak. (Rádai uram credentionalisa.)

Minekutánna Generális-Mezei-Marschall Károlyi Sándor úr Kedves Atyámfia által nékem tétetett Kegyelmed declaratiója szerint a Felséges Udvarnak resolútióját megértettem, — jóllehet annak kemény czikkelyein nem lehetett megháborodott elmével nem csüggedeznem: mindazonáltal eleitül fogva feltett egyenes czélom szerint nem kívánván egyebet a fennforgó nemzetséges háborúnak illő lecsendesítésénél, és e mellett egyszersmind a Felséges Császárnak is további szándékát a dolgok facilitatiójára Kegyelmed által elvárván, — hogy rajtam semmi elmúlni ne láttassék: levelem praesentáló Nemzetes Vitézlő Ráday Pál Cancellariabeli Director Hívünket a végre expedialtam Kegyelmedhez, hogy nevemmel mondandó szavainak hitelt adván, a minapi írásra tött válaszunkat mind megérteni, mind penig maga további akaratjának kijelentésével hozzám visszabocsátani ne terheltelessék Kegyelmed. Maradván ezzel, etc.

30.

Sztrih, 5. Mensis Aprilis, 1711. Praeposito Brenner, Ablegato ad Aulam Moscoviticam.

Venerabilis, Fidelis Nobis dilecte!

Necdum visis originalibus duplicatae Literarum die 5-ta February scriptarum Fidelitatis Vestrae hodie appulere per postam Jaraszlaviensem, ex quibus Fidelitatem Vestram Nostras 20-ma quoque January scriptas percipisse rite intelligimus, supponentes ab eo quoque tempore a Comite Locumtenente Nostro ad mentem Nostram informatam fuisse Fidelitatem Vestram, de his quoque, quae pro majori securitate breviter repetenda ire Nostra esse duximus; qualiter nimirum Alliatorum consiliis in considerationem sumptis de acceleranda pace Patriae Nostrae ne aliquid neglexisse dicamur, quae ad hoc opus tanto tempore quaesitum actum esse potuisset, et eo manifestius apparent ipsam Aulam Viennensem causam ejus dilationis et fuisse et esse mutua securitate exoperata cum Generale Pálffy, nunc Exer-

cituum Caesarum in Hungaria Commendante, in Vaja convenimus; qui postquam Nos iteratis — more solito — juramentis Imperatorem res Nostras serio componere velle assecurasset: dummodo in signum humilitatis Literas Eidem scriberemus, et easdem per expressum quoque, — pro cuius securitate Generalem Montecuculli pignoris loco se daturum jam praevis appromiserat, — ad declaranda petita Nostra mitteremus; quibus ab illo magis communiter omnibus Regnicolis quam Nobis persvasis, pro communi opinione evertenda, quales Literas Imperatori scripserimus, — earum copiam Fidelitati Vestrae sub litera A. annectimus, ut, si pro re Nostra futurum judicaverit, easdem Clementio quoque communicet. Generalis tamen Károlyi missus non fuit, ob denegatam pignoris securitatem; taliter proinde ad usque adventum responsi Caesarei prolongata armorum suspensione satis advertentes, nihil aliud per inchoatam negotiationem sperare, Pálffyum quam finali resolutione seu sententia Aulae Viennensis accepta, halucinantes aggredi animos, et personam etiam Nostram aut circumvenire, aut discrimini subicere, — convocatis quam celerime aliquot Senatoribus, et Consiliariis Nostris Transylvanicis, rem iisdem exposuimus, et ad praecavenda molimina Nosmet in Poloniam contulimus. Nec Nos fefellit opinio cum responso enim adveniente Lochero, nonnisi triduum datum fuerat instructionaliter ad acceptanda ea, quae Pálffy in Literis et declaratione hic annexa exposuit: sed videntes se spe frustratos fuisse, pro relatione facienda armistitium extensum fuit ad usque 11-am Aprilis, procul dubio, ne coram Alliatis Aulam Viennensem appareat causam fuisse retardatae Pacis, — quod et Nos pro sinceritate Nostra evitare volentes, Rádaum heri cum Dilucidatione petita ac hic pariter annexa, datis superinde amplis Instructionibus expedivimus, firmiter sperantes Nos tandem manifeste demonstraturos necessitatem, qua coacti oportebit Nos omnia media quaerere, Nos juvandi. His proinde taliter intellectis, regressum facimus ad Fidelitatis Vestrae Literas; et

Ad §-um I-um. Solliciti hactenus existentes de persona

Clementy, gratanter intelligimus eum foeliciter Berolinum appulisse; mirari autem Fidelitatem Vestram non oportet Ablegationem Fidelitatis Vestrae ad Aulam Moscoviticam publicatam fuisse, quam Nos ipsimet nec celavimus, nec celasam esse volumus, responsum tamen Fidelitatis Vestrae sub litera B. communicatum approbamus. Quod vero Fidelitas Vestra

In §-o secundo attingit, id speramus, brevi luculenter patebit, et Aulae Saxonicae Ministri veremur, ne decipiantur in fundamento, cui negociationem cum Aula Viennensi inchoatam superstruxerant, per quam putabant se effecturos, ut mediante Imperatore Pax inter Regem Sveciae et Augustum concilietur; hinc

In §-o III. et IV. contenta in Aula Borussica nota aut ignota esse parum refert; projectum enim illud, quod Fidelitas Vestra memorat, per subsequencia et vel maxime Domini Desalors ignaviam et imbecillitatem per se oblivioni traditum est magna ex parte, exceptis scilicet commissionibus Vetésianis. Quod porro

§-um V. concernit, rem profecto tangit Fidelitas Vestra, tanta farragine mendaciorum et imposturarum Aulae Viennensis elaboratam, fulcitam, et hactenus manutentam, ut nonnisi Providentiae Divinae attribuere possimus dilucidationem eorum, quae per haec in exitium Nostrum struxerant, sperantes brevi omnia ea non Nobis, sed eidem nocitura. Ac proinde recte judicat Fidelitas Vestra de Literis Talamani, quae primam ideam dederunt Czaro ad reflexiones faciendas super praedictionem Nostram; inculcatum enim fuerat Aulae Moscoviticae, quod Fidelitas Vestra scribit de colligatione Nostra cum Rege Sveciae, et quod Bellum a Turcis et Aulae Viennensi, et Regi Poloniae indicatum sit, declarationes Belli, prout in publicis novalibus expressum est, et particularitates tam stupendae, ut vix non ipsimet veritatem, quam optime scientes rem veram esse suspicati fuimus. Ast habitis Literis Constantinopoli declarationem formalem, de qua Fideles Vestra informari cupit, falsam fuisse agnovimus; tota enim Belli Turcici fama nonnisi ex incaptivatione

Legati Moscovitici prodiit, quae ex qua ratione facta est? neque hactenus declaravit Porta. Hanc subsequuti sunt actuales excursus Tartarorum in Ukrajnâ, et diversae velitationes, quas Turcae facere solent; et quandoque ausibus particularium attribuendo morte quorundam expiare, figmentum vero de Bello Imperatori et Reipublicae denunciato ab Aula Viennensi et Urbich eo fine inventum fuerat, ut Czaro persuadere possint colligationem cum Imperatore fiendam; et posteaquam jam praeterito Mense, primo nempe Nostro itinere huc in Poloniam, Principi Dlogorukio declarassemus falsitatem horum figmentorum, et societatis Belli Nostri cum Turca, aut colligationis cum Rege Sveciae; adhuc tamen Emissarii Caesarei, de quibus

In §-o sexto scribit Fidelitas Vestra, effutire non erubuerunt, Nos tantummodo pro lucrando tempore venisse in Poloniam, hic Regem Sveciae et Turcas expectaturis et conjunctione cum iis facta, per Poloniam in Hungariam ingressuris.

His Fidelitas Vestra attribuet moram in passu suo expediendo quaesitam, et jacturam temporis, de qua satis dolere nequimus; quamvis enim omnes hae mendaciorum tenebrae jam per gratiam Dei dissipatae sunt, profecto et hactenus satis profuere mendacia Aulæ Viennensi; jam enim Czarus a Vetéssio informatus, per ultimas suas Literas Principi Dlogoruckio mandavit, ut Nos assecuret, se nullos cum Imperatore tractatus fecisse, nec facere velle, quod et Regi Galliae per Nos denunciatum esse vult, declarans simul se Nos et Confoederationem omni possibili modo adjuturum, — de reliquo relegans se ad adventum suum, quem et Dominum Locumtenentem vult, ut exspectet Leopoli; jamque certum est praememoratum Principem in Szluczko in Lithvaniam advenisse. Deserviant igitur haec Fidelitati Vestrae de praesenti statu Aulæ Moscoviticae scripta ad propriam notitiam; illa vero, quae de Viennensibus mendacys scripta sunt, ad assecurationem dandam Allia-

tis et Aulæ Borussicæ Nos de colligatione Turcica nec scire velle, nec scivisse, nec unquam futurum, ut societatem Belli cum iis, contra Christianitatem ineamus. Ad Pacem cum Imperatore faciendam semper proclives futuros, particularem tamen gratiam, exclusis Confoederatis, nunquam facturos, nec prætensionem Principatus Transylvaniae, sine consensu ejusdem Principatus deposituros, — sperantes tam Aulam Borossicam, tam et Alliatos promissorum suorum memores futuros tempore tractatus Pacis universalis, quod si ad eousque tempus media eis deessent Nos juvandi.

Jam igitur de adventu Czari certi existentes, ordines etiam Fidelitati Vestrae per Dominum Locumtenentem Nostrum datos de itinere suo hic versus continuando denuo confirmare voluimus, Eidem cum assecuratione Principalis propensionis Nostræ omnia prospera videntes.

P. S. Quodsi Literæ Nostræ Fidelitatem Vestram adhuc Regiomonti repererint: incumbat, ut certa instrumenta mathematica pro Nobis per Pictorem Nostrum Mányoki et Clementio ordinata et exoluta, quanto citius transmittantur, de quibus Domino Jablonszkio scribendum erit. Quod vero sumptus Fidelitatis Vestrae attinet: de illis Nobis nuper Leopoli existentibus, Fidelitati Vestrae per Dominum Locumtenentem Nostrum abunde scriptum est. *)

31.

Károlyi úrnak. Sztari-Szelárúl, die 9. Aprilis, Anno 1711.

Megértvén 7-ma hujus Doloruki fejedelem postája által a Felsőges Czár Ilyvóhoz két napi járó-földre való érkezését: az régen óhajtvá várt alkalmatosságot nem akarván elmúlatni, azonnal 7-ma megindúltam, és csak tegnap, 8-va, útamban vettem a Kegyelmed 3-tia írott levelét, — melyre mit válaszol-

---

*) E levél egy külön prothocollon-darabra van írva, Krucsayéhoz hasonló írással.

jak? látja Isten, alig tudom. Mert, ha szintén hazámhoz való szeretetem külömb-külobmbféle gondolatokra nem adna is ösztönt: Kegyelmedhez való particularis barátságomat és sinceritásomat oly sértetettnek érzem lenni, hogy annyivalisinkább nem tudom kormányozni elmémet, a midőn tudniillik Pálfi izeneti- és írásiban teljes sinceritást, — az én cselekedetemben pedig ellenkezőt ír, hogy tapasztal; holott elmenetele alkalmatosságával Kegyelmednek úgy véltem, hogy minden propositióiban és azokra adott válaszimban megnyugtatta vala elméjét Kegyelmed, s mind annak consentiálni látatott, hogy confoederalionalis hitem megszegése nélkül Kassát magamtúl nem cedálhatom, és így bémenetelem is haszontalan lészen az gyűlés terminussa előtt, melyet pro 27-ma Aprilis az Kegyelmed consensusa- és javallásából praefigáltam. Superálja azért minden kétséges gondolatim között is az Kegyelmedhez való indúlatom, az diffidentiára ösztönöző cikelyeit az Kegyelmed levelének, és azt vélem, hogy Rádai elküldésének halasztása indította Kegyelmedet azoknak írására; s táplál a reménség, hogy az Kegyelmed hazájához való indúlatja talám még eltávoztatja tőlem azon keserűséget, a melyet szenvednem kellene, ha Kegyelmed felől concipiált opinióban megcsalattatnám. Úgy veszem azért az Kegyelmed írását, s úgy magyarázom, a mint maga is kívánja; s készebb vagyok Kegyelmedtől megcsalattatnom, mintsem szóval s írásban száma nélkül adott hitiben kételkednem, — melyre nézve sokat válasz nélkül praetereálok a Kegyelmed levelében; de mivel leginkább sérti szívemet az, hogy Kegyelmed ösztönöz arra, hogy hazámat és a Confoederatiót el ne hagyjam, és menjek bé etc., holott maga is reflectálhatja Kegyelmed magát, hogy e vala egyedül való kívánságom, a midőn magamat resolváltam vala Munkácsra való bészorúlásra, — s akkor egy sem találkozik Kegyelmetek közzül, a ki hitemre s hazámhoz való szeretetemre nem kényszerített volna, hogy ne cselekedjem, hanem hazánk igyét és reménségét tartsam fel személyem conservatiójával, — melyből eredett oka ide való jövetelemnek; és az midőn sok időktől fogvást várt reménsé-

günk exoperatiójának útja nyittatik, hogyne lehessen keserves éppen ellenkezőre kényszeríttetnem? S kicsoda az, a ki jó lelkiismerettel felőlem mondhassa, hogy én hagyom el a Confoederatiót, a ki a végre jöttem ide, hogy az Confoederationale Instrumentum sensusa szerint hazánk régi szabadságának elérésére czélozó mediumokat exoperálhassam, — s nem azok, a kik ellenségünk csalárd hitegetésével vezettetvén, eszekben sem jut: mit tégyen az hajdani szabadság, — csak légyen jószágok, s ígértessék meg életek securitássa, a mellyek exoperatiójára Confoederatiót sem kellett volna ineálni, se hitünket vesztegetni: mivel mindezek még az gyöngyösi első congressusha megígértettek vala, de hallani sem akartuk, — hanem eziránt való praedicatióit a szegény megholt kalocsai érseknek haszontalanoknak tartván, igaz magyar szívünk indulatjából léptünk azon Confoederatióra, a melynek manutentiójaért hány ezer ember vérént ontattuk? sokszor számlálgatta Kegyelmed; s ítélje el már most: ki szakad el a Confoederatiótól? ha az-é, a ki azon vég szerint való békességet kíván, — avagy az, a ki vagy félelemtől, vagy akármely más októl viseltetvén, azon igába adja magát, a mely ellen fegyvert fogni kényszeríttünk?

Nehéz volna, látom, Pálfi sinceritását is disputálnom, a mely úgy praevaleált az Kegyelmed opiniojában, hogy Kegyelmed előtt insinceritásnak tetszenek írásim és cselekedetim; de ítéletet tehetne az, a ki nem praeventus: mennyibe ellenkeznek levelei izenetivel? s épen megfordultak principiumi; s abból kezdem csaknem elhinni, hogy prolongálni fogja az armistitiumot, mivel keményebben izen, s lágyabban ír, — Locher eljövetele előtt pedig írásba keménykedett, s izenetekkel édesgetett. Mert ugyanis, ha maga írná azokat, a mit Komáromi által izent: a bécsi udvar előtt is számot nem adhatna; s ha cselekedném, oly ítélettel volna felőlem, mint Perényi s Csajági felől, a kiket széltebe hunczfutozott, hogy oly könnyen feladták a várat.

Írja Kegyelmed ezenkívül aztat is, hogy az Kegyelmednek adott és előttem credentialissa mellett repraesentáltott izeneti szerint, az 3-um punctum szerint universalis az amnistia és az jószágok megadatása; s hihető, ezt most is csak

izenetivel confirmálta: mivel levelében soholsem látom, példát pedig mind ő Kegyelménél, mind az udvarnál, mind más királyoknál eleget tudnék előhozni: miként szoktak revocáltatni az credentionalis-levelek mellett mondott dolgok, és a pleni-potentiák is magyaráztatnak, s büntettetnek a követek néjha azért is, hogy az urok parancsolatja szerint mondják izeneteiket. Itt pedig positive már olyakat is tapasztalunk, hogy a maga pecsége alatt beadott authenticum declaratoriumba, — melyet evangelium gyanánt kíván tartattatni, — már maga is errort agnoscál, s azt mindazonáltal szóval, de írásba nem revocálja; s ha ő kételkedik benne, hogy úgy legyen az originalisban, a mint én copióltattam a dilucidatio mellé, — elég a nékem, hogy Kegyelmed tudja: mert előttem is egynéhányszor cum reflexione olvasta Kegyelmed. Az originalist mindazonáltal azért vissza nem küldhetem: mert ha ő inserálni fogja manifestumába, hogy mindeneket kész volt megadni, — én avval fogom evincálni azok előtt, a kik előtt illik, a contrariumot; ha pedig ugyancsak valóságosan error volt: könnyen fogja reparálhatni, ha oly sincerus, a mint Kegyelmed ítéli, az adandó dilucidatióba.

Az hadak resolútiója mennyiben ellenkezik azokkal, a melyeket mind Sztrében, mind Magyarországbán, mind magok előttem, s mind Kegyelmed nevekkél mondott, — nem lett volna szükség előhoznom is, mert azt Kegyelmed akkor is jól tudta, a mikor írta, úgy aztat is: mikor mit mondott nevekkél, — ha ők mondták s mondják-é? vagy Kegyelmed csak magátúl mondta s mondja-é? azért, hogy úgy hitte, vagy úgy hiszi, hogy ők mondták, vagy mondják. Engemet abban is meg nem csal a praevisio, mert jó lélekkel mondom, hogy mindezeket már régen praevideáltam, se semmi egyébbe meg nem csalattatom, — hanem csak egyedül az Kegyelmed személyében, ha azt cselekeszi, a mit ír; de mivel már az Kegyelmed levele is ad okot annak praevisiójára, a melyet Kegyelmed felől gondolni se hitire, se qualitássára nézve nem lehetett, sőt még most is tartóztat ezekben való bizodalom, — ezentúl azt sem fogom mondhatni, hogy nem praevideáltam; ha későn esik: a Kegyelmed lelke adjon számot érette, a melyet bizonyára nem Pálfi, se nem egy csá-

szár széki eleibe citálok én az egész magyar ontott és ontandó vérrel együtt, — de az eleibe, a ki előtt nincs titok; meg fogja az, tudom, bírálni mindazokat, a melyektől Kegyelmed magát a világ előtt kívánja immunisnak tartatni, mind azt: ki micsoda clausulákkal, reserváttakkal és restrictiókkal tette le és tartja a hitit? s hol volt az igaz confoederatio? s ki mivel tartozik avagy tartozott Istenének s urának? — mert mindezeknek nem találhat a világ bírót. Kinyilatkoztatik ott, ha a solennitas, pompa, és a diffidentiatúl való félelem tartóztat-e a békességtől, vagy az hamis hitnek elkerülése, és azon törvény- s igazságnak manutentiója, a melyet ellenségeim kezében és rabságában lévén is, véremmel mertem kérni, manuteneálni, — nemhogy most, szabadságomban ne merném!... És mivel mindezeket iratja velem is válaszul ily felbuzdult keserőséggel az Kegyelmedhez való igaz barátságom, és nemzetemhez kötött szívem s lelkem, kiért ha ítéletet vagy ellenkezőt érdelek, ítéljen meg az Istenem; — az Kegyelmed levele terminussit írom, — vegye hathatósan tülem, kérem, s csendesítvén elméjét: nézzen végig az nyólcz esztendőn, melynek folyása alatt ha mind jó tanácsot adott volna is Kegyelmed, — mindazoknak fejezetire valjon adhatott-e volna rosszabbat, annál, a melyet ad? a midőn bémeneteletem arra kívánja, a melyet maga is ír, hogy kéntelenségből fog cselekedni, s nem egyéb okból kívánná vagy Magam, vagy Locumtenensem, vagy a Senatorok jelenlétit, — hanem, hogy mások cselekednék inkább azt a rosszszat, melynek követésére azok absentiajában, elhitette magával, hogy kéntelenítettik. Adhatott-e volna rosszabb tanácsot — mondám, — mint a mit javall, hogy ne gondoljak a Confoederatióval, — ki úgy sem gondol Kassával, — s cedáljam praevie. Bizonyára, discsösséges számadással készül Kegyelmed Isten eleiben, melybe részesülni se magam nem kívánok, se másokat — azokon kívül, a kik szabadakarattjokból részesülni kívánnak — nem kívánom, hogy részesülhessenek. Ha azért Kegyelmed pápista: higgye el a liberum arbitriumot, s félelemtúl vagy más októl ne cselekedje azt, a mit maga is rosznak és a Confoederatio ellen valónak lát lenni; ha pediglen Kegyelmed praedestinitus azon rossz cselekedetre, — elhitettem magammal, hogy

aztat is maga dicsősége kinyilatkoztatására cselekedte az isteni bölcsesség, — a kinek én is nagy alázatossággal tulajdonítom mind az én, mind az velem együtt élni, halni, bekélleni, avagy hadakozni igaz hittel egybekötött resolútiójokat, s remélnem, áldozatul fogja venni az Kegyelmedtől szenvedhető keserűséget is, s talám csak ezen resolúciónért is azt eltávoztatja tüllem, s szegény, földig letapodtatott nemzetemet nem teszi világ csúfjává ideig is nemzetünk s vérünk által, s megvilágosítja Kegyelmedet is azon Szent-Lelkével, a melyet bizonyosságul híjt vala akkor, a mikor hitit hazája régi szabadságának helyreállítására mind lekötötte, s mind arra maradékit is sub poena perduellionis in patriam kötelezte, — azon Szent-Lelkével, mondám, kívánom én is: világosítsa az Kegyelmed elméjét, s erősítse szívét, a melynek jövetelit ezen elmúlt (húsvéti) szent napokban ígérte Idvezítünk mindazoknak, a kik tiszta szívűek; mutassa az meg Kegyelmednek mindezeknek valóságát, az melyeket Ő látja, — hogy harag nélkül felháborodott s most is igaz barátságú szívvel mind iratott, mind Kegyelmeden igaz keresztény szeretetből is szánakodván. Maradok, míg tetszik, etc.

32.

Az erdélyi Tanács-Uraknak, die 17. Aprilis, Anno 1711. Kukizovárúl.

Minekelőtte az Kegyelmetek Kemény Simon úri Társ-Hívünk által küldött levele érkezett volna: már azelőtt az hadaktól küldetett követektől *) szomorú szívvel értettük mindazokat, a melyek akaratumk kívül történtenek az szatmári gyülekezetbe; melyekre micsodás választ töttünk? ímé, accludáljuk Kegyelmeteknek is. És az midőn kiváltképpen való háláadó szívvel vesszük az Kegyelmetek ezáltal is mutatott hűségét: újítja az is hazánk veszedelmén kesergő szívünk fájdalmát, hogy országunknak dolgát annyira látjuk praeterreáltatottnak lenni; de ugyanis mit várhattunk volna azoktól, a kik hitekről meg nem emlékezvén, magok is ily gyalázatos rabságra, és vérek s hazájok árúltatására adják s adták ma-

*) Bulyovszky Dániel, Csajághy János, Cserey János.

gokat?! Mely szorongattatások között is Istenben vetvén reménségünket, — annyivalisinkább újúl s nevededik benne való bizodalmunk, a mennyivel nagyobb alkalmatosságot ad állhatatosságunk megmutatására, melytől ösztönöztetvén, hazánknak és országunknak letett hitünket nemhogy megsérteni kívánnánk: de inkább confoederatióknak istenes vége elérésére czélozó munkáinkat folytatni igyekezzük. Mely végre vévén fel mostani útazásunkat is, — reménljük, hogy még az armistitium vége előtt is expressus emberünk által újabb dispositiókat fogja Kegyelmetek vehetni megmaradása iránt, hogyha tovább is hűségünkben perseverálni kíván, — melytől mi okból nem absolválhatjuk Kegyelmeteket? sokszor, de kivált ez elmúlt salánki conferentiával legbüvebben megérthette Kegyelmetek. Azon idő alatt is penig, a kik Kegyelmetek közzül Lengyelországba kívánnak bėjüni, micsoda securitássok lehet: megmutatják mások példái, a kik csendes nyúgodalommal élnek, azon lévén, hogy mostani útazásunk alkalmatosságával, ha lehetséges lészen, intertentiójokrúl is provideálhassunk, — csak együtt járjanak az bėjövő hadainkkal, s hagyják el a szükségtelen cselédet, és távoztassák az excessusokat; bizonyosok lévén Kegyelmetek hozzájok való oly szíves s háláadó kegyelmességünkben, hogy országunk igyét közönségesen s az Kegyelmetek személyét is in particulari, — a kik hívek és állandók kívánnak lenni, — előmozdítani és segíteni kívánjuk.

33.

Rádlai Pálnak. Kukizovárúl, die 18. Aprilis, 1711.

Az Kegyelmed Zavadkárúl irott levele után semmi tudósítást nem vévén útjárúl: miben légyenek ott a dolgok? az hadak hozzám küldött követjétül büvön, s egészszen elkeseredett szívvel értettem; de mégis táplál a reménség, hogy a földig letapodtatott igaz igyünket megkönyörülvén az Isten, ezen levellem érkezéséig legalább megtartóztatja mind Károlyi urat, s mind az hadakat azon veszedelemre való rohanástúl, a melyre — látom — engemet is kívánnak erőltetni, — kivált mivel elhitettem magammal, hogy az Kegyelmed jövetelivel és az gyűlés terminussa praefixiójával jobban elhiteti magával

Károlyi úr is azon sinceritásomat, a melyről 3-tia írott levelében láttatott volna kételkedni, és per consequens talám adatatik idő nekem is, hogy az hadak kívánsága szerint a tractára kimehessek; mivel azon gyalázatos, homályos conditiókra, és hitletételre hogy kimehettem volna, hazámhoz való hitem s kötelességem se nem engedte, se nem engedi. Hogyha azért állandók tovább is az Generális és az hadak azon hozzámvaló confidentiájokban, melytől viseltetvén, — a mint írják, — kívánják, hogy tovább is folytassam a békeesség dolgát: azt minden sinceritással accelerálni kívánom, s e végre szükségesnek látom, Kegyelmed által mind Károlyi úr, mind mások, a kik eleiben ítéli, terjesztenem opiniómat. Tudniillik, mivel Kegyelmed maga is jól tudja: mennyi időtül fogvást sollicitálják az aleatusok a bécsi udvart igazságunk megadására, a békeességhez való sincera declaratióimmal, — melyeket utólszor Clement által tettem, — contentáltatván, a több importans dolgok exoperatióira nézve Peter-Borugot solennis követségben küldtek vala Bécsben ezelőtt egynéhány hetekkel, a kinek cum urgentissimis motivis committálták a mi békeességünk exoperatióját is, — melyről ezen órában, a midőn expedálni kívántam volna a követeket, micsoda leveleit veszem embe-reinknek? ímé, extractualiter, magam transferálván a francia nyelvből, includálok Kegyelmednek. Kitészik ezekből, mely csalárdul akar élni az alkalmatossággal a bécsi udvar, és hogy Peter-Borough commissióit örömet eludálná; melyre nézve legjobbnak ítélem, hogy credentialis-levelem mellett csak generose declarálná Kegyelmed Páltinak, hogy mivel az aleatusok sincera cooperatióját a magyarországi békeességben eleitül fogvást tudom, úgy aztat is: irántunk mit committálták Peter-Borughnak, -- egyátaljába ezen végső resolútióban inserált punctumokat nem acceptálhatom, s míg velem az aleatusok által békeességünk iránt tött projectuma nem communicáltak, — s ezen declaratiómmal ma innen is hozzájok expedálom curéromat, hogy lássák: nem rajtam múlik a békeesség! Kívánjuk azért, hogy azok mind declaratiójára, mind exoperatiójára prolongáltassék az armistitium, és adattassék idő a gyűlés-tartásra, melyre kimenni kész leszek; ha pedig, — kit az én Istenem érni ne engedjen! — erre Károlyi úr és a ha-

dak condescendálni nem akarnának: gyűlésekben praesentálja Kegyelmed és olvastassa el mindnyájok előtt ezen includált, de mindaddig pecsét alatt tartandó levele-met *), — siessen mentülhamarább hozzám.

34.

Sennyei úrnak, die et loco ut supra.

Megvallom, véletlenebb dolog nem lehetett előttem, mint azokat hallani, az melyek az hadak követjéül proponáltattak előttem; és noha mindezeket sajdíthattam a minapi levélből is, a melynek párját adott válaszzommal megküldtem Kegyelmednek, — reménlhettem mindazonáltal, hogy Rádai béméletelivel nem fogják praecipitálni rosra indúlt szándékjokat; annyival keservesebb vala ezeknek történeti, a mennyibe itt láttatik közelíteni Isten ő szent Felsége felvett dolgainkat: mivel még jövele előtt tudtomra adta a Czár, hogy resolválta az franczia királylyal való colligatiót, s kéretett: ne praecipitáljam a tractát, mert elérkezvén, kész minden lehetőképpen megsegíteni bennünket, — melyet igen titokban adom tudtára Kegyelmednek; — már penig két napi járó-földnyire van ide, s óránként várom emberem tudósítását: hol lehetek szembe velle? Másfelől penig az anglusok és hollandusok mely erőssen vették fel békességünk folytatását: az includált embereim levelei extractusiból, — a melyeket csak ma vettem, — megláthatja Kegyelmed; melyre nézve Rádainak mit parancsoltam? annak is copiáját, ímé, includálok, úgy hasonlóképpen azon végső manifestumnak is, a melyet magának kell az hadak előtt elolvasatni, — ha ugyancsak istentelen szándékoktúl meggyőzöttetvén, hanyatt-homlok rohannának az ellenség töríbe, melykor szükséges, — ha úgy történnék a dolog, — Kegyelmednek is eztet az egybegyűjtött gvardizon előtt elolvasatni,

*) Eme, szintén Kukizowárul, ugyane napon, ú. m. 1711. april 18-kán kelt mennydörgő manifestum, — melyet a fejedelem a hadak követjei: Bulyovszky, Csajághy és Cserey által tett izenetre válaszúl, Szent-Pétery Imre, Vay László, Jósika Dániel stb. főtisztek czíme alatt tulajdonkép az összes confoederált hadakhoz intézett, nem foglaltatik e leveleskönyvekben. L. e manifestumot Pulyanál 367—394 l. az i. h.

és az ungváriak dicsősséges példája szerint annál is bátrabb resolútióval keménykedni, a mennél irtóztatóbb volna ezen hitetlenség példája. Mert assecurálom Kegyelmedet, hogy Isten ő szent Felsége szembe juttatván a Czárral: nemcsak vóltaképen kívánom értetni Kegyelmedet reménységünk való-ságáról, de késedelmét látván a dolgoknak, az extremitást sem fogom Kegyelmedtől kívánni hogy megvárja, — csak már addig, míg ez iránt orderemet veszi Kegyelmed, Istenére, lel-kére s hitire kérem s kényszerítem Kegyelmedet: viselje gond-ját váramnak, a melyet, mint egyetlenegy kénscemet, parti-cularis bizodalomtól viseltetvén, bízam Kegyelmedre, — hadd ne csalattattassam már meg az Kegyelmed személyében is, úgy, mint Károlyiében, s lássa a keresztyén világ, hogy állhatatos szívű magyar is találhatik, s ne legyünk épen csúfjává az ke-resztyén-világnak, s ne tetézzük hitetlenséggel dicsősséges Confoederationokat! Vegye Kegyelmed szívére igyünknek igazságát, melyhez való zelustúl viseltetve, sokszor láttam könyvbe lábni az Kegyelmed szemeit, s felbuzdúlni szívét. Hiszem, akármiképen esküdjék Pálfi: de Kegyelmed is jól tudja azt, hogy soha nem proscibálhatnak annyit, hogy capitulatioja ne legyen Munkács-varának, akármely szük-ségben is, a midőn ez iránt való ordere leszen tülem Ke-gyelmednek. *)

35.

Kukizov, 19. Aprilis, 1711. Tekéntetes és Nagyságos Ká-rolyi Sándor Generális-Campi-Marschallus úri Kedves Atyánk-fiának adassék, — Szakmár. P. II.

Isten minden jókkal áldja meg Kegyelmedet, szívből kívánjom!

Reménlvén, hogy az Rádai bemenetele és az Kegyelmed-nek 3. irott levelére tett válaszsom tehettek valamelly fordítást az Kegyelmed mostani, szívemet epeasztó s keserítő mun-

---

*) Eddig az 1711-iki titkos prothocollonnak jelen füzete, mely (a Károlyinak szóló mart. 3-iki levéltől fogva, a Bercsényinek szóló mart. 28-iki levél kivételével) egészen Kántor István udv. titkár kezével iratott.

kain : tartóztattam ezeket az követeket, *) az kik által is egyébre nem kérhetem Kegyelmedet, — hanem lelki üdvességére kényszerítem : ne praecipitálja szegény nemzetünk dolgát s ügyét, maga s familiája holtig való gyalázatjára ; mert soha nem fogják azt mondani, hogy az Fejedelem pártolt el az Generálissától, — hanem hogy az Generális az Fejedelemtől. Hiszem, jobb lesz azon újtát amplectálni az békességnek. az melyről Rádaiinak írtam, hogy communicálja Kegyelmeddel ; — nem rumpálja Pálfi az armistiumot már ezen : mert az maga alliatussi előtt sem adhatna számot az császár, hogy azért rumpálja, hogy az ő projectumok szerint akarunk békéllen. Ha pedig ezen opinióm sem jobb Pálfi litegetésénél, — sit sanguis civium effusus et effundendus super vos, et super filios vestros ! . . . .

Ennél többet nem válaszolhatok : mert fojtogatja szívemet a keserűség, s az igaz, de megcsalatott barátság, sinceritas és confidentiam, az melylyel voltam, — leszek is, ha tetszik.

Kegyelmednek

minden jót kívánó atyjafia, barátja
F. P. Rákóczi m. p. **)

36.

20. Aprilis. Kükizova. Krucsai uramnak. (Extractive.)

Az Felséges Czár Javor vára való szándékára nézve maga is Urunk ő Fölsége a táján lévő N . . . . . faluban igyekezik. Hogy pedig ottan az udvar számára való provisio tempestive procuráltathassék : adjon Beniczki Gáspár secretarius kezéhez ötven . . . . . rhénes forintokat. ***)

*) Itt is Bulyovszky, Csajághy és Cserey értetnek, kik — mint látszik — a jelen levelet megvívék Károlyinak.

**) Ezen a fejedelem által sajátkezűleg írtt levél nincs prothocollálva ; a gr. Károlyi-levéltárban lévő eredetijéről közöljük.

***) Kivül : „Az Felséges Fejedelem Lengyelországban való expeditiói.“ Mely cím alkalmasint az 1711-iki leveleskönyvekhez csatolt összes fogalmazványokra vonatkozik. (L. ezekről a jelen VI-ik fejezet végéhez tett csillag alatti jegyzetet.)

22. Aprilis, Ilyvó. Vay Adám úrnak.

Az hadak követjei expeditiója alkalmatosságával a sok expeditiók miatt nem leheté Kegyelmedet circumstantialiter tudósítanom válaszszerül és az dolgok circumstantiái- s folyásárul; — azok azért miképpen folytanak, s mi válaszszerül expediáltattanak? ex annexis büven megláthatja Kegyelmed. Azolta mivel jött Máriaissi Tűrivel? úgy velem, mind informálta, s mind ezután hogy informálja Kegyelmedet, megparanesoltam. Károlyi úrnak pedig micsoda válaszszerül vettem azon levelémre, az mellyet Kegyelmednek minap sub volanti küldtem vala? ímé, aztat is includálom pro uberiori informatione; de mivel, ha mind igaz volna is cselekedetinek megbánása, tovább is csak szükségesnek ítélém Eszterházi Antal úr kiküldését, mellyet eddig is nem halasztottam volna, hogyha az felesége halálos betegsége miatt nem késedelmezett volna útját, noha óránként várom jövetelét; azalatt is pedig, hogy teljes confusióban ne erjedjenek minden dolgaink: teljes confidentiam lévén az Kegyelmed személyében, szükségesnek ítélém az Kegyelmed kirándulását Máramaros felé, mert, — az mint írám, — ha szintén Péter lett volna Károlyiból: de az hadak és commendansok személyében vett diffidentiajok miatt, lehetetlen, hogy folytathassa az commendót; az erdélyi hadak pedig még minap, Csajágiok által instituált követségnek alkalmatosságával hűségnek titkon tett állandóságokrul való assecuratiojokat most már nyilvánban confirmálták Gyulai István által, kinek bejövetelét midőn helyesen impedialta volna Teleki Mihály úr: magát az hadak állandósága conservatiojára nézve visszaküldötte, s az izenettel Tűrit küldötte hozzám; kik midőn közönségessen magoknak erdélyi commendót kívánnak: nem lehetett praetereaílnom Teleki Mihály úr személyét, — noha jól tudom, hogy felettebb is nehéz lesz az feljebbemlített úrnak folytatni commendójokat, kivált mivel ha az erdélyi hadaknak lesz is: de az magyarországiaknak kételkedem, hogy lehetne annyi confidentiajok személyében, az mennyi kívántatnék, s leginkább e végre ítéltem szükségesnek lenni az Kegyelmed sietséggel való ki-

menetelit, csak addigis, míg Antal úr bémehet; az mint is kívánom, hogy mentülhamarább lehet, induljon Kegyelmed egyenessen Hideg-Patakára, a hová talám eddigis érkezhett Charier, regimentestül; pro majori securitate mindazonáltal Máriássi által küldje egyenessen Szent-Miklós felé orderemnek duplicatáját, az mellyet cum originali accludálok Kegyelmednek, hogy, ha Kegyelmed elébb találná Hideg-Pataka táján, megadhassa néki, mivel azzal positive Kegyelmedre assignálok ötöt.

Isten Kegyelmedet szerencsésen kivezérelvén, küldje meg leveletem Károlyi úrnak expressus által, és kívánja Salánkra való jövetelit, avagy mivel talám ott is vagyon, — az miként informáltatom, — ottanvaló megvárását az Kegyelmed személyének, ezen következő izenettel és dolgok propositiójával. A hová Kegyelmed cum sufficienti securitate menvén, azaz, ha szükségesnek látja, azon feljebbírtt regimentet egészen is magával elvivén, — declarálja előtte: mely vígasztalással értettük maga vétkének és helytelen írásinak utolsó levelében kinyilatkoztatott megismerését; mely által ha szintén újult is mind ennyi nyilvánvaló helytelen cselekedeti között nagyon megcsonkított confidentiánk, — mindazonáltal maga is reflexiókat tévén az megtörtént dolgokra, s magában szállván, könnyen által fogja láthatni, hogy hazánk dolgai kormányozására nézve az már egyedül nem elégséges, kivált mivel mind az hadak, mind az praesidiumok szívében oly diffidentiát okozott személyéhez, hogy, ha aztat erőltetéssel és parancsolatokkal helybenhozni kívánnánk is, nemesak ügyünket és az ő Kegyelme személyét is periclitálnánk: de magunkat is előttök diffidentiában hoznánk, — mivel úgyis sokakban tapasztoljuk, hogy ő Kegyelméhez eddig mutatott confidentiánkat is sokan közzülök — noha értetlenül, — titkos collusionnak tartják. Melyre nézve, mivel magunk is úgy értjük s értettük s magyarázzuk is leveleit, az mint maga kívánta s kívánja, s el is hitettük magunkkal, hogy valóságossan megbánta gondolatjával, szavával és cselekedetivel okozott szomorításunkat, evvel helyreállítván confidentiánkat: az midőn mind maga becsületi helyreállásáról, és az iránta communiter felvett opinio tollalásáról gondolkodnánk, — ebben más

módot nem látunk, hanem, hogy hozzánk mennélhamarább való jövetelét kívánjuk, minden securitássáruól személylének, ezen sub volanti küldött levelünk assecuratiója szerint, melyet Kegyelmed akkoron praesentáljon; az mint is szükséges, hogy Kegyelmed az iránt való resolútióját úgy premálja, hogy azonnal is resolváltassa véle, s ha jó szántabúl ezt cselekedni nem kívánná, keményebb argumentumokkal is premálván s kötelességére obtestálván, ha másként nem lehet: formalis denunciatióval és erővel is vitesse véghez Kegyelmed; assecurálhatja mindazonáltal praevie Kegyelmed, hogy ezt nem a végre kívánjuk, hogy bujdosásra erőltessük, — hanem, hogy becsülete megmaradjon, könnyű-szerrel jöjjön, conferentia praetextusával Sztríhben, a hová első szembenlétellünk után az Felseges Czárral, azonnal magunk is fogunk menni.

Tapasztolván Kegyelmed facilitássát az kijövetelre, s másként is assecurálhatja, hogy evvel az békesség munkáját interrumpálni semmiképpen nem kívánjuk, — az követek által tett denunciatióink szerint ezen mostani huszti gyűlésre hogy nem mentünk: nem egyéb vólt az oka, hanem önnön-maga, mivel az gyűlésnek terminussáig extendáltatott az armistitium, nem az subsequens napokig, az mellyek alatt kellett volna tartani az gyűlést s exoperálni az dolgokat. Látván pedig mind az ő Kegyelme maga, és az imaginált oldal-confoederatio nevével tett propositiókbúl, hogy már azon punctumok az ő Kegyelme adhaerensitül acceptáltattanak, — nemhogy még azokrúl tractálni kellene: magunk személyc prostitutiójával az veszedelemre nem mehettünk, s mindaddig nem is megyünk, míg helyes és elégséges időre nem extendátatik az suspensio, s elégségesképpen nem exoperáltatik securitásunk, — mellyet szükséges is hogy maga megírjon ő Kegyelme Pálfinak, communicálván Kegyelmeddel az levelit, — és pro confirmatione sinceritatis meae agnoscálja, hogy maga praecipitatiója okozta az haladást, s ugyanabúl lehetett elégséges okom az ki nem menetelre.

Eleiben terjesztheti Kegyelmed tovább is, — ha magát menteni kívánná, s meg nem ismerné okozott diffidentiánnak okait, — az maga nekem irott levelein kívül azon ordereit is, a mellyeket Ebeczkinek és más commendansoknak írt; az

mellyekbül világossan kitetszik, hogy minden felölle concipiált diffidentianak maga volt az oka, s cselekedetét se szépiteni, se fedezni, se Isten, se világ, sem előttem nem lehet.

Tovább ezen discursusok- és declaratiókkal convincálván elméjét, és az kijövetelre akár persvadeálván, akár erőltetvén, — szükséges, hogy Kegyelmed informatiót vegyen az hadak mostani statusárul, ordereirul, dispositióirul és intertentiójárul, in casu prolongationis aut rupturae armistitij. Mert ámbár sok okokra, de kiváltképpen azon informatióra nézve, az mellyet embereinktül vettünk s leveleknek extractualis translatióját Rádainak megküldöttük, — az kinek irott és Csajági által küldött levelünket felszakaszthatja Kegyelmed pro informatione, — nem véljük, hogy rumpáltassék az armistitium: mindazonáltal praevideálható az is, hogy Károlyi úr kijövetelét másra magyarázván Pálfi, és desperálván azoknak effectuatiójárul, az mellyekkel felbízattá az udvart és kétségkívül reménlett Károlyi úr által véghezvinni, netalántán kívánja hertelen indulásával confusióban ejteni az hadakat, — hogy azalatt is fő nélkül ne maradjonak: az magyarországi hadakat Ebeczki István, s az erdélyieket Teleki Mihály Híveink commendója alá kívántuk assignálni Antal úr bemeneteléig, az annectált orderek szerint, az mellyeket megküldeni Kegyelmednek fog incumbálni, úgy mindazonáltal, hogy Ebeczki commendója alá adatvatván Kegyelmednek az másikkal, communicatis consiliis folytassa Kegyelmetek az dolgokat. *)

Kinn műlatása alkalmatosságával in suo esse hagyván az praesidialis commendansokat: mostani statusokrul informáltassa magát, s erősítse az habozók szíveit, s fenyítse meg az remissusokat, Sennyei úr praejudiciunja nélkül, kiváltképpen belétekíntvén az munkácsi oeconomiában, melynek administratiójában Ötvös Miklóst már is mind remissusnak, s mind az praesidiumból kiköltöző szándékban hallom lenni; — és mivel ezen includált, Balogh Gáspár levelébül kitetszik az is, hogy ő is Károlyi úr dispositiójából percipiált: arrul is mind Károlyi úrtul, mind Ötvös Miklóstul informáltassa Kegyelmed magát, s kötelességére admoneálja, s kimenetelétül inhibeálja,

*) E ritkítva szedett mondatot a fejedelem sajátkezüleg toldotta a levél szövegébe, illetőleg írta be a protocollumba.

és röviden mondván, ad beneficiendum compellálja Kegyelmed, s azon praesidium dolgaírául conferentiát tartván Sennyei úrral, unitis consiliis, instructióim és rendelésim szerint mindeneket effectusban vegyen Kegyelmetek, az mellyek azon praesidium conservatiójára szükségesek; s ez iránt való directe csak Kegyelmed által effectuálandó parancsolatom értödvén az huszti és kövári praesidiumokról is.

Ha Károlyi úr kijövetelét quoquomodo exoperálhatja Kegyelmed: suppressáltassék azon manifestum is, az mellyet per formam literarum responsoriarum kellett volna az hadak eleiben terjesztetni, és publicálni parancsolatunk szerint Rádainak, *) hogyha ugyan nyilvánvaló elpártolása következett volna Károlyi úrnak; és ezen levelünk czikkelye megmutatása extendáltassék parancsolatúl mindazoknak, kiknek megküldöttük, hogy copiájokat Kegyelmednek resignálják, — ha szükséges, — ezen levelünk czikkelye megmutatása mellett; azokat pedig Sennyei István úrtól, Kemény Simon, Csajági és Cserei Híveinktől repetálja Kegyelmed, azon kívül, az mely Rádai Pál levelében sub sigillo az hadaknak intitulálva találatik, — s tartsa magánál, s bójövé, hozza vissza.

De reliquo, az mint feljebb is íránk, extenso armistitio minden Híveinket assecurálhatja Kegyelmed bémenetelünkről: mert már az Felséges Czártól megtérvén emberünk, örömmel értettük, hogy maga is kívánva kíván velünk szemben lenni, de mivel eddigis csak az fáradságos utazásától eredett egészségtelenségéből okoztatott Luczkón való mulatása, — ámbár oda való menetelünket is nem ellenzette, — mivel assecuráltatott, hogy ma fog onnan megindulni Javaró felé postán: magunk is jobbnak ítéltük azon helyben megvárni jövetelét, a hova Isten jóvóltából holnap indulunk, és odaérkezvén, — mivel Sztrílhhez csak tizennégy lengyel mértföld, — megírjuk Kántor Istvánnak: ezentúl mely felé folytassa directe az correspondentiát?

Írhatjuk aztat is teljes consolatióul Kegyelmednek, hogy már praevie is tudtunkra adta az Czár resolútióját azon fun-

*) A kukizowai, april 18-iki mennydörgős manifestum értetik, mely — mint megjegyzők — némely főhadi-tiszteknek vala formailag czímezve.

damentumra, az mellyen építeni kívántuk hazánk böldegülésének reménségét; és jóllehet eztet felettébb is szükséges volna sokaknak elméjére adni, oly világossággal, az mint én tudom, s denunciáltatott: de, hogy ellenségünköt jobban titkoltassék, — szükséges, hogy titokban maradjon, s ugyan e végre magam is, mentül titkossabban leket, incognite leszek vele szemben, s ott nem késvén, Sztrihben megyek, ha extendáltatik az armistitium — onnan Magyarországra.

Mivel az Czár igen kevesed-magával és kevés alkalmatossággal jött postán: ha szerencsés negociatióink áldomása megitaljára szükségem volna, ne bánja Kegyelmed, ha elhozzatom az két átalag asszúsólló-borát, s concurráljon, kérem, — az mennyiben lehet, — maga lovaival is három hordó és nyolcz átalag Körösi ó-borai, és magam 24. hordó új-borai Munkács-ról való elhozatásában is, mentül nagyobb sietséggel lehet, s ezen includált passusom mellett embereket rendelvén melléjek: ha via facti és erővel is, — csak hozzák által, adván recognitiót az publicánusoknak az obtingensek megfizetéséről.

Az Kegyelmed kimenetele alkalmatosságával placidáltuk Török András Hoffmester Hívünk bójövetelit Sztrihben, Udvari-Commissariusunkkal, az kinek incumbálni fog az odavaló oeconomia folytatása. Azon boroknak, az kikről feljebb emlékezünk, behozatását committálván Kegyelmed — hogyha még ottkinn volna — Molnár Zsigmond Hívünknek, az több udvariakat vigye el Kegyelmed magával, s applicálja pro occurrentibus necessitatibus, s vigyázzon kiki s tartsa maga mellett azoknak szolgálót és lovait is, az kik itt mellettem vannak: mert már bizonyos lévén directe az Felsőges Czártól is, hogy kedvessen fogja venni hadainknak bójövetelét, — azokkal együtt azok felől is provideálhatok; az mint is, ha az armistitium ugyancsak találna felbomlani, s az hadak ottkinn az ellenség miatt nem maradhatnának, Kegyelmeddel együtt, — ha az szükség úgy kívánná, s másként éppen nem lehetne: más dispositióm várása nélkül is behozhatná Kegyelmed mindazokat, az kik bójönni akarnak, az máramarosi passusokon, Bolekó felé; és in illo casu commissariusokat rendelvén Kegyelmed, — kövesse Kegyelmed az Evangeliomban feltett példát: az midőn tudniillik Krisztus Urunknak szüksége volt

az számárta, s elküldte érette az tanítványit. Azaz, si de illis, quae pro intertentione necessaria fuerint, quis eos interrogaverit, dicant: Dominus his opus habet! Jó kalatiz lesz Charrier s commissarius ebben az országban, kivált az kióviai palatinus jószágin, Halicz és Sztaniszló táján, — csak Szinyovszkiné asszonyom jószágit kerülje és kímélje Kegyelmetek, az mennyiben lehet, s sietséggel tudósítson mindenekről, s tartson jó rendet és disciplinát. Erre mindazonáltal kívánom, hogy ne légyen szüksége Kegyelmednek, valameddig irántok in suis formalitatibus, — melyre készségében bizonyos vagyok, — nem végzek az Felséges Czárral.

Végzem azért ezen hosszás levelemet azon, az mellyen kezdtem: az Kegyelmed útjának siettetésével, és személlýében helyheztetett confidentiám bizonyításával. *)

38.

Rúdai Pálnak. Ilyvórád, 23. Aprilis, 1711.

Tegnap estve vettem az Kegyelmed 19. írott levelét, a melybül noha kedvesen értettem rész szerint acceleratióját munkájának: annyival nehezebben esett annak retardatióját tapasztalnom Károlyi úr praecipitatioja által; s valóságosan ítéi Kegyelmed, írván, hogy se én, se hazám, még talám Pálfi sem az oka, — s mégis nehéz lesz a világgal elhitetni sinceritásomat, mivel eddig vévén Kegyelmed Csajági által küldött levelemet, abból bőségesen fogja általlátni: mi okbúl nem lehetett mennem azon gyűlésre, a mellyet Károlyi ex praesumpta autoritate, ex loco securo, Huszthrád, az ellenség torkában, Károlyba transferáltatott, s a suspensiót annak kezdeti napjáig extendáltatta, — et quod summum: declarálván mind magát, mind adhaerensit, Confoederatio nevezeti alatt, contentusnak lenni a Pálfi kiadott resolutiójával, — simpliciter ad depositionem homagii citál. De reliquo, csak extendáltassék a suspensio: a mint Kegyelmednek írtam, kimenetelemben édes hazámat meg nem fogyatkoztatom; de mindaddig, míg abban bizonyos nem leszek: itt félbe nem hagyom felettébb is jól

*) Ezen levél Aszalay udv. titkár kezeirásával van protocollálva.

indúlt dolgaink folyását; mert, ha úgyis rumpaltatni talál az armistitium, — melynek terminussára már ráérkezniem lehetetlen volna, — haszontalan volna kimenetelem. Az említett levelemből meg fogja Kegyelmed látni aztat is: mi premálja a bécsi udvart a békesség megadására? a mely ok sokkal különbözik Pálfi és Locher declaratiójától; mert ugyanis, arra már Vaján is megfelelttem Pálfinak, hogy, ha a császár oly sinceritással viseltetvén, kívánja a békességet: miért nem publicálja törvényes igazságunk megadását? s hanem most is azt kívánja, hogy gratiájúl vegyük az igazságot, s maga atyja vétkeit fedezni kívánván: arra akar erőltetni, hogy mi esmérjük magunkat vétkeseknek, (s ugyan erre nézve most is csudálom, hogy azon punctummal, a melyben az árvák iránt emlékezik resolutiójában, s Kegyelmed resumálja, úgy látom, csak praetendálja túllünk az reatusnak agnitióját. *) Ezeket azért így értvén Kegyelmed: minden úton azon igyekezzék, — a mint instructiójában is, úgy tudjuk, eleibe adtuk, — hogy extendáltassék az armistitium; s assecuráljuk, hogy sinceritásunk megmutatásában nem leszen fogyatkozás: noha, — úgy véljük, — hogy minekelőtte Kegyelmed ezen levelünket veszi: vagy erre, vagy fegyverre fakad a dolog.

39.

Károlyi úrnak. Hlyvóru, 23. Aprilis, 1711.

Ideérkezvén, vettem tegnapelőtt az Kegyelmed 15-dik írott levelét Könnyen elhiteti velem azt, a mit — megvallom, — óhajtvá vártam, hogy az édes nemzetem ne mondhasssa, hogy az Kegyelmed személyében helyheztetett confidentiám okozta hazám veszedelmét; de evvel ha szinte én megesmérném is azt, — úgy látom, — nem lehet helyrehozni azt az időt, a melyet elvesztettünk, se Kegyelmednek oly könnyen helyreállítani az hadak előtt sinceritássába való bizodal-mokat. Én, megvallom, az Kegyelmed maga leveleire és az commendansoknak adott ordereire nézve, kimenetelemt nem praecipitálhattam, s így mülék az gyűlés terminussa, — s én prostituáltatom. Ugyan kérem, considerálja Kegyelmed: mire

*) E zárjel közti sorok keresztülhúzvák.

vitte Kegyelmedet az indulat, s az én sinceritásomban való diffidentiaja? — Mert ha Kegyelmed megvizsgálja írásit, cselekedetit, beszédit, — a mellyek ide is hallattak, — ordineit: vagy azért cselekedte azokat, hogy velem elhitesse, hogy maga mind el akarja követni azokat, vagy reménlette, hogy sok rendbéli hitin építvén, arra capaxnak nem fogom vélhni; s minek írta hát, ha azt akarta, hogy ne építsek rajta? vagy, ha azt kívánta, hogy úgy higyjem: hogy kívánhatta, hogy oly nyakra-fűre menjek az hit-letételre, egy, akaratom s convocatoriáim ellen, securus helyről ellenség torkába transferált gyűlésre? a mely tülem pro tracta praefigáltatott, s Kegyelmed pro fine armistitii praefigáltatta, s az resolutióval magát contentusnak lenni declarálván: minden útját az dolgok melioratiója remén-ségének praeludálta, s egy szóval, ezen jól indúlt tractát annyival retardálta, a mennyivel accelerálni kívánta. Én azért most is csak annak inhaereálok, a mit Csajági által az hadak-nak, Kegyelmednek és Radainak írott leveleimben resolváltam: ha prolongáltatik az armistitium, — ad repraesentandum és complacandas nefors oriundas difficultates kimegyek; ha rumpáltatik, itt a dolgokat félbe nem hagyhatom, hanem reménlem, hogy Kegyelmed cselekedetivel is meg fogja mutatni azt, a mit levelével akar velem elhitetni; de mindenek felett legszükségesebbnek látom, hogy adlaboráljon az extensióba, a mely jobban nem lehet, mint ha Pálfinak sincere megmutatja Kegyelmed levele által, hogy nem én, hanem az Kegyelmed praecipitatiója okozta ezen terminus elusióját. Én addigis útamat közelíteni fogom, s azért resolváltam a Felsőges Czár Javaróba való megvárását, hogy oly messze ne távozzam; ma ott lesz — reménlem — a Czár, s én holnap arra indulok, 14. mérföld Sztríhhez, de lengyel, ide 7. Tudom, hogy már későn érkeznek ugyan dispositióim: de mégis reménlem, hogy, ha rumpáltatni talál is az armistitium, nem lesz úgy, a mint némellyek gondolják, — hanem a mint én reménlettem. *)

---

*) Ezen és a közvetlenül megelőző levél Küntör István kézírásának látszik.

Ilyeó, 23. Aprilis, 1711. Gróf Teleki Mihály úrnak.

Franciscus II. Dei Gratia Sacri Romani Imperii et Transylvaniae Princeps Rákóczi, Partium Regni Hungariae Dominus, Sicularum Comes et Pater Patriae, pro Libertate Confoederati Ejusdem Regni Hungariae Statuum et Ordinum, necnon Munkácsiensis, Makovicziensisque Dux, Perpetuus Comes de Sáros, Haereditarius Dominus in Sáros-Patak, Tokaj, Regécz, Ecsed, Somlyó, Lednicze, Szerencs, Onod, etc.

Illustris Comes, Fidelis Nobis sincere dilecte! Salutem et Principalis Gratiae Nostrae propensionem. Midőn a közlebb elmúlt napokban közönséges igaz ügyünk elősegállításában magunk nyughatatlanságának nem gondolásával fáradoznánk, és ugyan a végre Sztriből, — értvén a Felséges Czárnak közelgetését, — idebbjöttünk volna: noha nem kevés megszorodással értettük mind az Hozzáink onnan kívülről küldött követek propositióiból, s mind másunnan is mindazon Hazánkban forgó mostani állapotokban megesett mindazon confusiókat, az mellyek némelylek által reménségünk kívül praecipitanter okoztattanak, — mindazonáltal a Kegyelmed tökéletes hűségében valamint eleitül fogva teljes confidentiával voltunk: szintén oly reménségünk szerint érkeztenek Hozzáink az Kegyelmed 13. et 18. praesentis költ levelei, az mellyekből mentést akkor elsőben is az kövári praesidium iránt Kegyelmed maga főtisztviségbeli hűséges szorgalmatoskodását, kivált az ottvaló commendansnak az orderek minéműsége megismerése és observatiója iránt tett praemonitiójában, azután pedig erdélyi dicséretes hűségű hadainknak, — kiknek Hozzáink menten azon confusiók eredetiben is megmutatott igaz szereteteket és hiteknék állandóságát nagyra is becsüljük, — Tekintetes Nagyságos Gróff Gyulai István Colonellus Hívünk relatiójára bízattatott resolutiójoknak, (kit egyedül az hadak közt könnyen olykor megtörténhető zűrzavarokra való vígyázás, a resolutusoknak animatiójok, az habozó elméjűeknek erectiójok kedvéért, kedvünk szerint küldett vissza azon hadaink közzé Kegyelmed) Türi Hívünk által tudtunkra való adásából örömmel értvén: azonnal Istenben vetett bizodalmunknak teljessége sze-

rint, jó reménységet vettünk vala confusióban odaki eredett dolgainknak jobbra-fordulásáról; melyben az Úr-Isten annálisinkább nagyobb vigasztalódással kezdett bennünket megerősíteni, és jó reménységünkhöz teljes bizodalmot is toldani, midőn csakhamar az Hozzáink e napokban járó követek, onnan kívülről errefelé lett megindulások után, sub dato 15. praesentis oly levelet vettük harmadnappal ezelőtt Máriássi Adám Colonnusunk által Károlyi úrnak, az melyben addig esett cselekedetinek praecipitatióját teljes szívből megszánni-bánni declarálván magát, nagyon követ, és Töllünk bocsánatot kérvén eddig való cselekedetiről, azt adja tudtunkra, hogy azokra, mellyek proponáltatnak, meg ne induljunk; ma pediglen Ráday Pál Hívünk levele is érkezett Hozzáink, Pálffi urannak az armorum suspensiójának prolongatiója iránt való hajlandóságának észrevételét, és egyébbe reá bízott dolgaink iránt való facilis voltát adván értésünkre, — melyre nézve annál nagyobb reménységünk vagyon dolgainknak jó végre hamar időn való jutásához. Az fegyver suspensiójának az követeknek tett ígéretünk szerint succedálván prolongatiója, végezvén kevés napok alatt idebé a Felsőleges Czárral való dolgainkat: azonnal személyiünk szerint ki fogunk menni, és Isten segítségiből azalatt kívántató concursusokon synceritásunk és nemzetünkhöz buzgó szeretetünk szerint mindazokhoz fogni, a mellyek közönséges jónkra czélozván, annak elérésére is vezérelhetnek. Casu quo mindazonáltal abban megcsatlakoznánk, és Károlyi úr is (mellyet éppen nem remélhetünk) némely adhaerensivel az Confoederatiótól elpártolna: in illo casu, hogy veszedelemben hirtelen és ex improviso ne essenek azon erdélyi hadaink: Kegyelmednek belső-tanács-úri caractere és hivataljára nézve lévén generálisi rangja, s egyébaránt is teljes confidentiánkat, az mint följebb, úgy itt reiterálván az Kegyelmed személyében és tapasztalt szép activitássában, kívánjuk, hogy Kegyelmed azonnal, mihelyest aztat megértendi, említett hadaink commendóságát magára vegye, és addigis, míg in particulari hadi-tiszteinknek ordineinket megküldhetnénk, és Kegyelmednek is tudtára adhatnánk, mitévő legyen? dirigálja úgy őket, az mint az remén-telen történethez képpst jobbnak látandja Kegyelmed. Írtunk

Gróff Gyulai István Hívünknek is, dicsíretes hűségének előttünk való kedves voltárúl, egyszersmind azt is meghagytuk, hogy az több tisztekkel egyetértvén, Kegyelmed személylye iránt observálja az confidentiát és az dolgoknak Kegyelmednél való béjelentését addigis, míg azon commendóságot kezére nem veendi is Kegyelmed. — Kemény Simon úri Hívünk elmenetelétül fogva való occurrentiákat és egyéb Kegyelmeteket vígasztaló conjuncturákat hogy copialiter includálja Kegyelmednek Krucsai István secretariusunk, aztat megparancsoltuk. De reliquo, Eundem feliciter valere desiderantes, gratia Nostra Principali Eidem propensi manemus. Datum Leopoli, die 23. Aprilis, Anno 1711. *)

41.

Eadem. Gróff Gyulai István úrnak.

Franciscus II. Dei Gratia Sacri Imperij et Transylvaniae Princeps Rákóczi, Partium Regni Hungariae Dominus, Siculorum Comes et Pater Patriae; pro Libertate Confoederati Regni Hungariae Statuum et Ordinum, necnon Munkácsiensis, Makovicziensisque Dux, Perpetuus Comes de Sáros, Haereditarius Dominus in Sáros-Patak, Tokaj, Regécz, Ecsed, Somlyó, Lednicze, Szerencs, Onod, etc.

Spectabilis et Magnifice Comes, Fidelis Nobis dilecte! Salutem et Gratiae Nostrae Principalis propensionem. Az elmúlt napokban kint az hazában forgó dolgainkban némely praecipitantiaiból esett s már azoltátul fogva jobbra forduló confusiók alkalmatosságával, az Kegyelmed és több haditiszteink tökéletes hűségét s hadainknak is dicsíretes állandóságokat örömmel értettük, — egyszersmind aztat is, hogy Kegyelmed annak Elöttünk való relatiójára ugyanazon erdélyi hadaink consensusából kívánván Hozzáunk jönni: azok közzé, az olykor megtörténhető casusnak az jó resolútióban levőknek animatiójával, az csüggedezőknek erectiójával való megelőzésére Kegyelmed, Teleki Mihály Tanács-úri-Hívünk

---

*) Aszalay Ferencz udv. titkár kezével írtt eredeti fogalmazvány, számos igazítással. Legalól, jobbról a cím: „Teleki Mihály uramnak“, — balról a fogalmazó alájegyzése: „Aszalay Ferencz m. p.“

tanácsából, — ebben is hűségének Előttünk való kedves contestatiójával, — visszament, ő Kegyelme leveléből rész szerint, de nagyobb részint ugyan ő Kegyelme által specificce a végről küldött Tűri László Hívünk oralis relatiójából, valóban nagy kedvvel értették. Melynek, Isten bennünket boldogítván, — recognitiója felől mind Kegyelmedet, mind azon Kegyelmeddel egyetértő tökéletes hűségű és állhatatosságú Híveinket, az kik azon jó consequentiának okai voltak, bizonyossokká tesszük fejedelmi kegyelmes reflexiónkról. Már azóltátul fogvást is Isten elébb-elébb segélvén bennünket: minémű intervenientiák mutatták ki magokat? feljül-írtt Gróff Teleki Mihály úri Hívünk, — nem kétljük, — communicálja Kegyelmeddel; kivel Kegyelmed és több Főtiszt Híveink is az syncera confidentiát hogy megtartsa, kívánjuk és akarjuk. Eundem in reliquo benevalere desiderantes. Datum Leopoli, die 23. Aprilis, Anno 1711. *)

42.

Verbina, 26. Aprilis, 1711. Domino Comiti a Golorkin.

Excellentissime Domine Comes!

Pridem desideratae occasione, qua me Augustissimae Imperatoriae Majestati ad personalem Suae Majestatis venerationem sistere in votis habueram, adventus ad has Partes facit mihi copiam; summe igitur mihi gratulor me, adveniente jam Sua Czarea Majestate, occasionem habiturum cum Excellentia Vestra personalis notitiae contrahendae, in quorum confirmationem praesentium exhibitoem: Senatorialem-Secretarium meum, Generosum Stephanum Krucsay expediendum duxi, — ac simul Eandem Divinae Protectioni commendo.

Excellentiae Vestrae

ad condigna officia obligatissimus

Datum in Verbina,

Die 26. Aprilis, Anno 1711.

Franciscus Princeps m. p. **)

*) Aszalay Ferencz kezével írtt conceptus, kinek neve-alájegyzése az okmány alsó balsarkában részben még látható, részben már le van tépve.

**) Eredeti, a fejedelem sajátkezű aláírásával. Megvan ugyanez még egy példányban és szintén sajátkezűleg aláírva, de e másik

43.

Eadem. Domino Saphirov.

Excellentissime Domine!

Augustissimi Imperatoris ad has Partes adventus me avidum trahit ad personalem Ejusdem Suae Majestatis Imperatoriae venerationem, quae mihi tanto gratius accidet, quanto id citius fieri poterit; continebo igitur me in his Partibus, donec voluntatem in eo Suae Majestatis intelligens, desideratae intentionis meae finem assequor, — Vestrae Excellentiae quoque informatione petiturus, ut tandem personali quoque Vestrae Excellentiae notitia mihi fruendi occasione habere queat. Expedio proinde ad Excellentiam Vestram praesentium Exhibitorum, Generosum Stephanum Krucsay Senatorialem-Secretarium meum, in contestationem sinceri affectus mei, et Excellentiam Vestram feliciter valere desiderans, — (maneo)

Ejusdem Excellentiae Vestrae, etc.

44.

Horváth Ferencznek. Verbina, 29. Aprilis 1711.

Áldja meg Isten Kegyelmedet!

Kegyelmed 14. és 26. Marty datált leveleit a dupplicatákkal együtt vettük. Hírekről való tudósítását kedvessen vettük. A mi a némettel való békességünket illeti: való dolog, akarván Istentől s az időtől várnunk, mind Pálfi-val lett conferentiánk, mind az császárnak írott levelünk nem egyébre ezéloztanak, hanem hogy a suspensio armorum haladásával időt nyerjünk nemzetünk dolgainak folytatásának állandó prosperálási iránt, — az ninthogy továbbra is ezen elszánt igyekezetünkben kívánunk perseverálnunk. A végre is jötünk ide Lengyelországban, hogy, ha szintén az armistitium

példányban, a „copiam“ és „mihi gratulor“ szavak között még a következő, azonban, — mint nagyon is alázatos és a fejedelmi méltóságot sértő, — a fejedelem által kitörült mondat létezett:

„... copiam. Scripsi Suae Majestati de avida expectatione mandati Suae Majestatis, quod praestolaturus: dum et quo Eide placuerit, id exequi non intermittam. Summeque mihi gratulor...“ etc.

rumpáltatván, ellenségünk elszánt véres igyekezeti továbbra is continuálódnék: ígyünk folytatásának az kívántató helyeken általunk lehessen bűtorságossabb útja s módja. A mint-hogy Kegyelmed ott az hol illik, megmondhatja, annyivalisinkább, az midőn a német császár halálával már továbbra nem is lehet a németekkel való tractára lépniünk, — melyről Csúzi Jakabnak írott levélnek inviatióját Kegyelmed hűségében ajánljuk. A mi Kegyelmed továbbvaló subsistentiáját illeti: ennekelőtte is írtunk mind Kegyelmednek, mind Nemzetes Vitézlő Pápai Gáspár Hívünknek, — azon akaratumnak tovább is inhaereálunk. Végre is Kegyelmetek Alboérral azon, Fucsádon levő abáink iránt alkudjék meg, az mint legjobban lehet; vegye kezéhez azon abákat in excontentationem, és ha acceptálja azon abákat: menstruatim Kegyelmed azon pénzből vegyen hatvan tallért pro sui subsistentia; mellyet ha Alboér nem cselekednék: in isto casu, a mint ennekelőtte Szalazaimmal végeztünk, Kegyelmetek accordáljon úgy vele, azon alku szerint, hogy az abák árából azon hatvan tallért holnaponkint leválhassa tülle.

Generális Károlyi Sándor dolgát a mi illeti, — ennekelőtte is megírtuk: ha mi oly contraria dispositióit s leveleit veszi Kegyelmetek, — tudván maga hűségit, függjön egyenessen tüllünk s dispositióinktúl mindenekben. A mint Kegyelmed is írja, hogy az convitariusok megcsökkentek a mostani leendő hadakozás progressusa iránt a muszqua ellen: Kegyelmed továbbra is minden úton-módon, ott az hol illik, impingálja elkezdett discursusát, mellyet annyivalisinkább praemálhat Kegyelmed, hogy a római császár meghalván, Augustus vicariussa az Imperiumnak, mely colligatusa az muszqua czárnak, — annyivalisinkább vi colligationis prosperálhatja az muszqua czárt. *)

*) Arzalay kezével írtt eredeti fogalmazat, a clavizálás jeléül nagy részben aláhúzva.

Eadem. Pápai Gáspárnak.

Kegyelmed levelét vettük. A mi az abák dolgát illeti: jobbnak ítültük lenni, hogy Kegyelmed Nemzetes Vitézlő Horvát Ferencz Hívünkkel együtt, egyező akarattal, mentül jutalmassabban lehet, alkudjék meg Alboérrel, és acceptálja in defalcationem praetensionum; mely ha meglészen, Kegyelmed, — továbbra is 60 tallér rendeltetvén Kegyelmed subsistentiájára holnaponként, — vegyen fel annyi pénzt maga subsistentiájára. Holott pedig Alboér nem cselekedné: ugyancsak azon abákból Kegyelmetek Salazaimmal leendő alku szerint deputálhat annyi abát, melyből a Kegyelmetek subsistentiájára való pénz kitelhessék; de minden úton-módon azon legyék Kegyelmetek, hogy illendő áron azon abát Alboérnak adhassa. A mi a passának való credentialist illeti: ím, íratunk látogató-levelet, — Kegyelmed levelünk megadásának alkalmatosságával repraesentálja: jöllehet már sok esztendőktől fogva várakozunk a Porta jóakarátja után, mindazáltal abban mindeddig is semmi sem telvén, azalatt az ellenség fegyvere is praevaléálván, továbbvaló securitást magunknak nem reménlettünk különben, hanemha armistitiomot nyervén a német császártól, Isten s az idő azalatt dolgainknak jobbra való fordúlása iránt vígasztalnának. Meglévén az suspensio armorum, — melly még eddig is tartatik, — továbbra is nem egyéb akarutunk, hanem hogy az üdőt megnyervén, azalatt boldogulása felül dolgainknak lehetne reménységünk. Úgy vagyon ugyan, hogy nem látván securitást az ellenség úlnok practicája s illy ereje ellen: vettük magunkat ide Lengyelországban, — de nem a végre, hogy — a mint némellyek vélekednek, — hogy a nuszqua czárral magunkot colligálván: ha elkezdené is a Porta az ellene való hadakozást, conjunctim operálnánk a Porta ellen, hanem hogy bátorságossabb helyünk lévén itten, várnánk idővel dolgaink boldogulására nyíló időket. Kegyelmed pedig vévén erről parancsolatunkat ennekelőtte is: ha mely contraria dispositióját veszi Károlyi Sándor uramnak, — tudván maga hűséges kötelességét, cselekedje azt, a mit hűségre s hozzánkvaló

kötelessége dictál, várván mindenekben kegyelmes dispositiont. Kegyelmed pedig intentus lévén minden dolgokra, és bennünket mindenekről tudósítson. Azt pedig értésére adjuk Kegyelmednek, hogy a római császár megholt. *)

46.

Eadem. Landor-fejérvári szerdárnak.

Mint szomszéd vitéz Úr-Barátunknak, ajánljuk Hatalmasságodnak szomszédságos barátságunk!

Hallván az landor-fejérvári szerdárságra lett Kegyelmed promotióját, a midőn eddig fenntartott szomszédságos barátságunk szerint Kegyelmedet levelünk által látogatjuk: kívánjuk egyszersmind, folyjanak Kegyelmed igazgatási oly szerencsésen, melyből mireánk is Kegyelmed szomszédságos indulatjának valósági terjedhessenek ki; melyben midőn semmi kétségünk nincsen, a végre is bizodalmassan ajánljuk Kegyelmed barátságában Nemzetes Vitézlő Pápay Gáspár, Kegyelmed mellett levő kapitihánkat, kérvén szomszédságos barátsággal: a midőn az occurrentiák szerint Kegyelmedet requirálja, — nemesak mostan mondandó szavainak adjon hitelt, hanem ennekutánna is az occurrentiák szerint dolgainknak elősegíllésében mutassa szomszédságos barátságát, mely iránt az Hatalmas Passának hallott jó híre a midőn biztat: biztatjuk mi is szomszédságos barátságunknak fogyatkozás nélkül való folyamatirúl.

47.

Csúzi Jakabnak. (Urunk parancsolatjából, Pápai uram nevével.) Verhina, 29. Aprilis, 1711.

Ajánlom Kegyelmednek szolgálatomat, mint Kedves Sógornak.

Még 5. Januarii expediálván Kucsuk Hasszánt Moldván által Munkácsról Kegyelmedhez, — szerencsétlen Urunk Kegyelmed vagy Hasszán serénységehez ebben, Hasszánnak el nem érkezésével. Írom továbbra is Urunk parancsolatjából

---

*) E levél is, valamint e közvetlenül utána következő, Aszalay kezével irtt conceptus.

Kegyelmednek : minthogy ellenségünk ereje praeualeálván, magát ő Fölsége nem praecipitálhatta, hanem kívánván nemzetünk dolgait továbbra is folytatni, pro securitate sok Méltóságos Űri Rendekkel jött ide Lengyelországban. Valóságos dolog, hogy ő Fölsége tentálván a német császárnál Pálfi gróffal lett conferentiája alkalmatosságával az armistitiumot, — a mint a végre ő Fölsége maga is levele által találta meg a német császárt, — nemsokára ő Fölsége maga kívánságát obtineálván: plenipotentiarissit, úgymint Pálfit és Locher Bellicus-Secretariust deputálták a jövő békességnek tractájára; de mindeddig is ő Fölsége magát ki nem adván, tart az armistitium. Elhiszem, ellenségünk szokott practicáit kívánván tovább is Urunk confusiójára a Portán hintegetni, téssen oly informatiót, hogy Urunk a végre jött Lengyelországban, hogy magát (a czárral) conjungálván, in casu, ha a török hadakozást indítana, együtt operálna a török ellen. Mellyet ebből hitessen Kegyelmed a Portánál hamisságnak lenni, hogy eleitül fogva a Fölséges Fejedelem fegyverkezés nélkül kívánt adhaereálni a Portának, és ma is nem egyéb consideratio inducálta az ide való jövetelre ő Fölségét, hanem hogy keze ügyében lévén Lengyelországa, — in ista praevalentia inimici talált bátorságos helyet magának, mellette lévő több Méltóságos Űri Rendekkel s egyéb Híveivel együtt. Egyszersmind értésére adja Kegyelmed a Portának, hogy ezen mostani hadakozásra lett ingerlése az Portának a német császár tanácsából lett, a végre, hogy a midőn látja, hogy a muszka ellen való hadakozással a Portát distrahálja: annyivalisinkább prosperitását folytathatja az francia ellen; mely ha meglészen ezen distractióval, s megerősödik a már Italiában s másutt elfoglalt s manuteneált birodalmokban a német császár, — annyivalisinkább elszánt igyekezetit a Porta ellen jobban prosperálhatja. Mely szándékát hogy praeoccupálhassa a Porta, Kegyelmed ott az hol illik, repraesentálja: jobb továbbra is a Portának in statu quo maradni a muszqua ellen, és az békességet manuteneálni, — mert máskint is oly készületit látjuk, kinek operatiójából nem remélhetünk semmi jó véget a Porta részére; inkább javalljuk, hogy a Porta továbbra

is inhaereáljon a békességnek, melynek munkáját egyszerűsmind a muszqua czár és svécziai király között készek vagyunk magunkra vállalni. De azt értésére per expressum adhatja Kegyelmed a Portának, hogy nekünk se akaratumk, se kedvünk nincsen a némettel való békesség tractájára. *)

48.

Die 1. Maj, Verbina. Projectum Literarum a Czaro Palatino et Primati Regni Hungariae scribendarum.

Nos Petrus, etc.

Celsissime Romani Imperii Princeps, Regni Hungariae Palatine! Amice Nobis sincere dilecte!

Serenissimus Transsylvaniae Princeps ac Confoederatorum Regni Hungariae Statuum Dux, ac Romani Imperij Princeps Rákóczi, Colligatus et Amicus Noster sincere dilectus requisivit Nos, ut vi acceptatae per Nos mediationis pacis Regni Hungariae, nunc quoque opera et studiis Nostri mediatoris in procuranda quiete et tranquillitate Regni eidem adesse vellemus. Et quia interveniente morte Serenissimi Romanorum Imperatoris Josephi primi, Fratris Nostri desideratissimi, et necdum electa et coronata Serenissima Imperatrice Romanorum in Reginam Hungariae, Regnum illud, (cujus in coronam successio vi Poseniensis diaetae quoque nonnisi ad successores masculos e lumbis e vivis excessae Imperatoriae Majestatis procedentes restricta fuerat) jam Juribus et Libertatibus suis eo facto restitutum est: requisivit Nos, ut pro aequanimitate mediatory muneris Nostri, omnes difficultates amovere studeremus, quae subsequente temporis cursu sincere anhelatam pacem interveniente animorum exacerbatione et dissensione impedire possent, praefatae aequanimitatis consonum esse duximus Dilectionem Vestram, (cui virtute Locumtenentionalis Officij curam moderaminis Legum et Regni incumbere scimus) requirere et adhortari, ut in omnibus iis, quae Legibus et Libertatibus ejus consona sunt, ita invigilare velit, ut eorum nefors subsecutura aut quoquomodo

---

*) Eredeti fogalmazat, Aszalay kezével írva, kivévén a ritkított sorokat, melyeket Pápay János udv. tanácsos corrigált bele.

intentanda a quocunque infractione continuatione diuturni belli detur ansa, — sed potius unitis animis, ad pacificam quietem reducto statu Regni opera Nostra mediatoria ac Serenissimae Reginae Magnae-Britanniae, Sororis Nostrae, ac Celsorum ac Praepotentum Dominorum Statuum Generalium, Amicorum Nostrorum, — quorum aequae mediatio jam ab aliquot ab hinc Annis ab utrinque acceptata est — suo modo et ordine componi possint, enaturae inter quascunque difficultates, ad quarum complanationem siquidem et singulari ac sincera propensione, qua erga Gentem Hungaram ducimur, svadente justitia et aequanimitate Nostra propellimur: desideramus omnem praecavere ansam, quae sanguinis Christiani effusionem, et justitiae armorum quoque Nostrorum vi manutentionem causare possint. Ac proinde optamus, ut conciliatis Regnicolarum animis, Dilectio quoque Vestra, pro munio dignitatis suae, in reducenda quiete contribuat, — cui alioquin prosperos eventus exoptantes, Eundem divinae protectioni recommendamus. *)

49.

Verbina, 1. Maj, 1711. Móricz uramnak. **)

Generose, etc.

Salutem, etc. Vettük sub dato 27. Aprilis Kegyelmed levelét, melybül gondoljuk, hogy előbbeni levelünket s abban való szándékunkat Kegyelmed még akkor nem vehette; melyet duplicálni kívánván, újobban is adjuk tudtára Kegyelmednek, hogy Károlyi uramnak cselekedetét nem approbálván, — akármi ordereket küldene ennekutánna is: annak ne engedelmeskedjék, s maga mellett lévő Híveinket bátorságosan minden jóval bíztathatja; mert, ha valamikor nagyobb út Hazánk szabadságának visszahozására mutatódott: mostan az császárnak bizonyos halálával teljes reménségünk felvirradott, s mind innét s mind más dolgainknak szerencsés folyamatjából, Isten kegyelmessége által egyebet boldogulásunknál nem remélhetünk, mellyet Isten rövid idő alatt meg is ad.

*) Krucsay István udv. titkár kezeírása.

**) Móricz István ezredes, huszti várparancsnok.

Tartsa azért Kegyelmed kételkedés nélkül az kevés üdő alatt is hozzánk és hazájához való igaz hűséges kötelességét, s azokat is vezérelje csalhatatlan reménség alatt annak követésére. Eidem in reliquo, etc.

50.

Eadem. Cancellarius Sennyei István uramnak.

Spectabilis, etc.

Salutem, etc. Kedvessen vettük Kegyelmed levelét s abbanvaló tudósítást. Pro 27. Aprilis Szakmárra terminált s onnét Károlyban transferált gyűlés mire ment? — nem tudhatjuk. Mindazonáltal, akármiként légyen ottan a dolog: az császárnak halála — melyet nemcsak privata személyeknek, de magunknak, az Felséges Czárnak Bécsbül jött curéra által tudtára adtak, -- Hazánk szabadságának helybenállítására Magunk munkálódásink felett utat nyitott; s reméljük is, Istennek segedelme által Confoederationknak restabiliálását és az által rövid üdő alatt — melyben semmit hátra nem hagyunk — régen óhajtott szabadságunknak reductióját elnyerhetjük. Azalatt is pedig semmit nem kételkedvén Kegyelmed Hozzánk és Hazánkhoz való igaz hűségében és szeretetiben, elhitettük magunkkal: mindazokat cselekedetivel elköveti, valamiről bennünket írásiban s személyében is felajánlásival assecurált; kire — kívánjuk, — erőt s egészséget adjon Isten Kegyelmednek! Eandem in reliquo, etc.

51.

Eadem. Brigadéros Szent-Iváni (János) uramnak.

Salutem, etc. Kedvessen vettük Kegyelmed levelét, melyre most is egyebet innét nem írhatunk, hanem szorgalmatos munkáink között Isten ő szent Felsége az császárnak bizonyos halálával bennünket szabadságunknak helyreállítására — melyre még Confoederationknak akármikor is nagyobb út nem nyitott, — indítván: azon Istennek kegyelme által annak meglátását reméljük. Azalatt is pedig Kegyelmed mindazokat kövesse el, a melyekre magát ajánlja, s Hozzánk és Hazánkhoz való igaz szereteti vezérli. Eandem, etc.

Senyeyi István úrnak. Zulusárúl, die 10. Majj, *) Anno 1711.

Bizonyosabb kívánván lenni az odakint forgó állapotokról, s Rádai relatiójábúl értvén, hogy naponként várhatom az jégen épített békesség punctumit is: tartóztattam válaszomat az Kegyelmed előbbeni levelére; s tegnap újonnan veszem az Kegyelmed 4-ta May irott levelét, az feljebbemlített s az császár halálával már is olvadó békesség punctumival, — mellyekbül megtetszik, hogy hazánk belső dispositiójára nézve csak egyedül az császár halála és abbúl praevideált sok rossz vezérelhetette csak ezekre is az felfuvalkodott nemzetet, az Isten penig ezen csudálatos munkája által úgyis megbékéltette az igaz-szívű magyarokat; a mint is mind az dolgok folyásának rendi, mind eddigvaló igaz-igyű hadakozásunk oka hozza magával, hogy Kegyelmed nemcsak ezen három hét alatt: de ez után is az commandója alatt lévő hadakkal se magyar, se rácz, se német ellen hostilitást ne tétessen, — mert királyunk nem lévén, mindaddig cessált szahadságunkért való hadakozásunk, míg az valamely törvénytelen cselekedetekkel valakitől újonnan meg nem bántódik. Mindaddig azért, míg királyunk nem lesz: én a tractát nem concludálhatom, se váramat s jószágomat valakinek adni nem tartozom; ha valaki pedig azt el akarja foglalni: az erő és törvénytelen hatalom ellen a természet és szabadságunktúl adott facultással lehet élni, és azok úgy a practicák ellen szükséges is, hogy megtaltalmazza Kegyelmed. Melyre nézve, valakik feleségeket kívánják, — azokat megtartóztatni nem kívánom: mert Magyarországba most ellenséget lenni nem supponálok senkit is; Károlyi urét mindazonáltal ne mindjárt, hanem ezentúl második kívánságára bocsássa ki Kegyelmed, kit-kit minden javaival és belső-értékével — az boron és élésen kívül, — az mely úgyis nem övé volt, hanem assignált quártélyábúl hajtott ki-ki. De reliquo, senkinek személylyébe legkissebb bán-

---

*) A prothocollonban ugyan „Aprilis“ áll, de minden kétségen fölül csak tollhibából.

tódása se legyen : mivel az Isten maga csudálatos munkájával, az császár véletlen halála által megcsinálta a békességet, s ezentúl csak akkor és azok ellen reviviscál Confoederatiónk ereje, a mikor és az kik szabadságunk rontására fognak igyekezni, és törvényes úton nem fognak járni.

Melyre nézve tovább is az Kegyelmed hűségére és dexteritássára bízom azon erősségnek in statuquo való conservatióját ; és hogy azalatt is hűségemben megmaradt hadaim kár- és csíntételre okot ne adjanak : Eszterház Antal urat fogom kiküldeni, hogy azokat hozza ki mellém, a végre, hogy ha ezután valaki taláztatnék, a ki törvényes igazságunkat és szabadságunkat sérteni és erőtetni kívánná, mindazoknak törvényünk és confoederalionalis kötelességem szerint lehessen resistálnom, munkáim és fáradtságim által nunc pro tunc szerzett modalitások szerint. Capacitálja azért Kegyelmed mindezekről alattavalóit, és tartsa magát in statu defensionis az violentus aggressorok ellen, — akárkik légyenek, s meg ne ütközzék Nagy-Idai és Pécsi helytelen cselekedetén, az melyet épen nem approbálok, hanem kinek-kinek közzülök ezután is meg fogom parancsolni, hogy az subordinatiót megtartsák és respublicát ne csináljanak : mert consensusomból lett insinuatiók nem a belsőkre, de a külsőkre érttettenek, a kik hűségében méltó volt kételkednem, és kit-kit praemoneálnom, a kit igaz hívennek supponáltam lenni. Reménlem is, hogy a mely indiscretus zelus ezekre helytelenül ösztönözte őket : ezentúl nyilvánban megértvén szándékomat, az engedelmességre is fogja hajtani elméjeket, — kívált ha az által megértik, hogy mégeddig, Istennek hála, nincs okom, hogy valakiben kételkedjem. Kegyelmedet is kérem s intem azért, az egész alattavalóival együtt, hogy hitivel pecsételt kötelességében és particularis confidentiátul is reabízott hivataljában instructiója szerint járjon el, mindazokban, a melyeket azon praesidium conservatiójára szükségesnek ítél lenni, — meggondolván azt, hogy az mostani conjuncturákhoz képest egyedül csak állhatatosságunkkal exoperálhatjuk hazánk állandó boldogulását.

Mindezekre nézve azért, ha Kegyelmednek szüksége nem leszen, ne erőltesse az kapcsos-companiát az felmene-

telre, és a mennyiben lehet, fizetések iránt consolálja őket. Reménlem, rövid idő alatt kinyilatkoztatja az isteni bölcsesség nemzetünk boldogulására czélozó s rajtunk könyörülő munkáit!

P. S. Hogyha Kegyelmedet Károlyi másodszor nem requirálná az felesége kibocsátása iránt: csak maga kívánságára semmiképpen ki ne bocsássa Kegyelmed az Asszonyt; s ha hostilitásokra kelne is a dolog: az otthonn lakos mindennemű rendeknek személyekben való bántódása ne légyen. Ha pedig az ellenség tovább is nem bántaná Kegyelmedet, és mintegy armistitium formába megcsendesednék a fegyver: idegeneket bé ne bocsásson Kegyelmed a várba, a kik tudniillik láttattak elszakadni tőlünk, — hanemha újonnan a Confoederatióra kívánnának megesküdni, és a várba lakni, magoknak elegendő élésről provideálván. Az tolvajok persequáltassanak, a kik tudniillik praesidiarius nevezet alatt akarnának kóborlani; melynek meggátlására nézve szükséges, hogy mindenkor a kimenőknek adattassék passus Kegyelmedtől.

53.

Károlyi úrnak, die 10. Majj, *) 1711. Zalusáruól.

Spes confisa Deo, nuncquam confusa recedit! Noha ennek valóságát a világ úgy a magam példáin is sokszor tapasztalhatta az Istenéhez is háládatlan emberi nemzet, sokszor nagy alázatossággal csudúltam én is: de bizonyára, hogy nagyobb mértékben tapasztalhatta volna valaha szegény nemzetünk, mint ezen mostani conjuncturákban, Scithiából kijövetelitül fogvást, — nem hiszem, hogy historiájában olvashassa akárki is. Nem hozom elő nyólcz esztendőit fogvást csudálatoson indíttatott, s nagyobb csudákkal ápolgatott hadakozásunknak változó sorsait: de térek ennek végére, melynek alkalmatosságával leginkább kinyilatkoztatta nemzetünkön könyörülő munkáját; és a midőn egyfelől édes nem-

*) A megelőző levél datumánál érintett tollhiba ezen azonos keletű levélnél is ismétlődik.

zetemnek önnön magához és hozzám, — tüle, szabad-akarat-jából választatott Vezérő-Fejedelméhez -- mutatott háládatlanságátúl és diffidentiajátúl okozott szívbéli szorongatásokkal meglátogatott: egyszersmind másfelől hitemet s kötelességemet követő állhatatos szívvel megáldván, — engedte megérnem hazám törvényes szabadságának virradó napját; s ímé, maga szent Kegyelme tollálja mindazokat, az mellyek által rész szerént az Kegyelmed, rész szerént az vele egyetértő Confoederatióink tagjaival követett praecipitatiók végső romlást okozhattak volna nemzetünknek. Jóllehet azért régen tudom az Felséges Császárnak halálát: de haszontalannak láttam lenni annak Kegyelmednek tudtára való adását, látván munkáimban való diffidentiaját, — minekelőtte azt másoktól is meg nem érthette volna; de a Kegyelmed Rádai által küldött utolsó levelét is válasz nélkül hagyni nem kívánván: midőn patensim által hitemhez való kötelességemből származott intentióimat nemzetem eleibe terjeszteni kívánom, — Kegyelmedet is in particulari tudósítani akartam, annyivalisinkább, mivel az megküldött *pacificatio punctum*i szerént nem vélhetem, hogy még magát ellenségemnek *declarálta* volna lenni, hanem mind annak tenorával, mind Pálfi s mind maga levelével annak *ratificatió*jára és *concludálására* invitál, mindazokkal együtt, a kik annak *consentiáltak* és *subscribáltak*, és a mellyek *acceptatió*játúl — az mennyiben hazánk törvényével és szabadságinkkal megegyeznek — Confoederatióink méltán idegen nem lehetett volna: de úgyis, ezen véletlen császár halálával annyira *cessált* hadakozásunknak minden oka, hogy egész hazámban ellenséget nem vélek lenni mindaddig, valameddig valakitül hazánk törvénye és közönséges szabadságunk nem *labefactáltatik*, és az ellen járók szándéka ki nem nyilatkoztatik. Letette Kegyelmed többekkel együtt az hitet a törvényen kívül, a jövődöbeli legitimus királyunknak, melynek letételét *suo legali modo et ordine stabiliendo legitimo tempore et loco*, egész Confoederatióinknak dictálja a törvény, s nem ellenzi senki is; és így egész nemzetünket megegyeztetvén eleinktül ránk maradott szabadságunk és törvényünk, — melynek *manutentió*jára és helyreállítására kötöttük vala Confoederatióinkat, — *suspendálta*

egyenetlenségünket s kivonta fegyverünk elit, az melyre szükségünk lehetett volna az oppressorok ellen való oltalmunkra; s egy szóval, — a mint feljebb is íráni, — mindaddig, míg újonnan opprimáltatni nem látom nemzetemet: mindeneket csendességben supponálván lenni, mind én Munkácsot, Husztot, mind Bercsényi úr Ungvárt úgy kívánjuk tartani, mint sajátunkat, s e végre meg is parancsoltam, hogy se a három hétig, se az után senkit ellenségnek nem tartván, senki ellen ellenségeskedést ne tegyenek, — reménlvén, hogy engemet is senki törvénytelenül jószágomban háborgatni s megkárosítani nem fog azalatt is, míg Isten legitimus királyt adván országunknak: velem egyetértő hadaimmal in libera et legali Diaeta letehetem a törvényes homagiumot; a mint is, ezen értelemben lévén, reménlem, senkitül nem fogok violenter impetáltatni jószágim birtokában. Hogy pedig az velem együttértő és egyszándékban s praesidiumink s váraink kívül lévő hadak mások aggravatiójára ne légyenek: azok behozatására küldöm Eszterház Antal urat, — és tovább is mindazokkal egyetérteni kívánok, valakik a törvényben praescribált út és mód szerint, törvényes köteleességek szerint kívánják folytatni hazánk dolgait; mellyekben ha ezentúl is nemzetem impetáltatnék: mind az Kegyelmedtől küldett punctumok subvertáltatnának, és per consequens ki fog tetszeni, ki lesz ellenségünk, és ki ellen fog kénteleníteni confoederalis hitünk, hogy manuteneáljuk nemzetünk szabadságát? Husztot, mint erdélyi fejedelemségemhez tartozó váramat is mindaddig kívánom manuteneálni, míg arrúl, úgy fejedelemségemről is, különben disponálni nem fog legitime convocálandó és törvényesen végező nemzetem, melynek dispositiói alá suo tempore et loco örömmel bízom személyemet és cselekedetimerül nagyobb örömmel adok számot, — ut revera sit pax hominibus bonae voluntatis. Reménlem azért, hogy Kegyelmed is ezekben hazafiúsága szerint contribuálni kívánván, — fog ösztönt adni, hogy tovább is lehessenek, etc. *)

*) Mind ezen, mind a közvetlenül előbbi levél Kántor István kezeírása.

Szent-Iványi Jánosnak. Zalusa, 11. Máj, 1711.

29. Április és 5. Máj írott levelét Kegyelmednek vettem. Az elsőre könnyő az válasz: mert már magában kinyilatkoztatván Károlyi szándékát, — már kitetszett, mire mehetett munkája? Az másikában exaggerálja Kegyelmed Nagy-Idai és Pécsi illetlen cselekedetit; de valóban csudálom, hogy minapi, magam kezemmel írott levelem után azt véli Kegyelmed, hogy még eddig férhetett volna kétség hűségéhez, — s nem tulajdonítja inkább amazok indiscretus zelussának, a mit követek; mert az intimatio, igenis, consensusombúl történt: de nem Kegyelmetekre, hanem az kölsőkre czélozott, akkor irattott, mikor inficiálva láttam lenni az kölső dolgokat, és Kegyelmed is nemszintén egyenlő opinióban volt mindenek felől. A mint 29. írott levelében declarálja: ugyanazon úton megirattatik nékiek vétkes cselekedetek, és a mely hűség indúlatja azon illetlenségre vezérlette őket, látván, az Kegyelmetek személlýében mennyire megnyúgott elmém, — reménlem, az engedelmességre is fogja ösztönözni őket. Ezért azért ne légyen Kegyelmed se calvinistává, se baráttá, — hanem folytassa csendes elmével eddig continuált hűséges és hasznos szolgálatit. Az császár halálával változott conjuncturákra azért, miként folytassa az dolgot? Sennyei István Generális úrnak megírtam, s úgy vélem, hogy ennek hírvél sok embereknek megváltozik conceptusok, s ez által egyességre hozza még az Isten nemzetünk elméjét. Én mindezeket közönségesen nemzetemnek nem tulajdoníthatom, a mellyek történtenek; s még Kegyelmed is meg fogja látni, hogy ebből is jót hoz ki az Isten, — csak állandók légyenek már azok, a kik kevesen megmaradtak: mivel még az Canán-földjére is kevesen mentenek bé az emberi gyarlóságtúl sok kétségek alá vettetett zsidó nemzet közül!

Az Károlyival elállottak közül nem mind olyan, mint sokaknak tetszik, se nem lesz oly mérges, a mint gondoljátok; sokat fog kinyilatkoztatni az idő, s ki fog tetszeni, hogy nem mindenik érdemli meg a szitkot, a kit szidnak.

Laffon sokat ír s panaszkodik, — de ösmerem az embert; mindazonáltal szükséges, hogy informáljon Kegyelmed: micsoda út lehet az, a melyet csináltatott Kegyelmed a hegyoldalban? De reliquo, mivel úgy vélem, hogy a Fő-Commendans fogja Kegyelmeddel communicálni leveletem, — continentijához alkalmaztassa Kegyelmed magát.

55.

Vay úrnak.

Egynéhány rendbéli levelét vettem Kegyelmednek, melyekre rész szerint válaszoltam, rész szerint nem: mert csaknem egyike érvén a másikat, — majores curae pellebant minores. Miként mene véghez dicsőséges pacificatioja Károlynak? azt, elhiszem, hallhatta Kegyelmed; de mindazon rosszszakat a melyek onnan történhetek volna, már is rész szerint megfordította az isteni — rajtunk könyörülő — bölcsesség, s reménlem, naponként jobban-jobban fogja exoperálni édes hazánk boldogulását!

A ménesről már minap írtam vala, hogy az kapcsikonti *) udvarbírónak ment parancsolatja, hogy mezőt mutasson számára. Hágattattasson Kegyelmed annyit, a mennyit lehetőnek lát mostani statusához képest, s vétesse számban: micsoda numerusú kanczák héjával van most? specifice hány darabbul áll? Mezőt, ha lehet, annyit foglaltasson Kegyelmed, hogy még az kinn maradott udvariak lovai is eltengődhessenek a ménessel: mivel Török Andrásnak adjungáloni a parancsolatot, béjöveteléről. Scharier regimentjéről is már provideáltam, s óránként indul az commissarius, a ki fizetni fogja őket. A borok eránt is várom a parancsolatot Sztankovszkira, — ki nek embertelenségét valóban sajnossan érzem; s magam is azon lések, hogy dolgaimat itt elvégezvén, Sztrihben rándulhassak, hogy mindenekről bővebb dispositiókat tehessek.

56.

Török Andrásnak.

Kegyelmed egynéhány rendbéli levelét vettük, kikre rész szerint válaszoltunk is. Nem bánjuk ugyan, hogy Scharier

*) Rákóczi gácsországi járaszlai uradalmának egyik helysége.

regimentje tovább a zabkenyéren nem subsistálhatván, békjött, — kirúl már Isten kegyelmébül tettünk provisiót; hanem jól esett volna, ha vele való békjövételit el nem múlatta volna Kegyelmed. Mivel penig maga is azt írja Kegyelmed, hogy még az armistitium három hétig tart: valamely nap Antal úr is ki fog menni, az ottkinn lévő hadak összevgyűjtésére; ha addig, még visszajön, velek együtt ottkinn subsistálhatna Kegyelmed, — jól esnék, holott penig a tolvajok miatt addig sem maradhatna: úgy induljon Kegyelmed, hogy egy nap Sztrihben jöhessen, — szükség mindazonáltal előre valakit küldeni, kozivói árendás zsidóhoz, hogy a lovak számára a déli megszállásra rétet szerezzen, és az Asszony (Siniawska herczegnő) embereinek alkalmatlanság ne tétetődjék; onnét étszakára Sztrihben mehetni, az hol is a lovakot ménesre ki kell csapni, specifice megírván Kegyelmed: hány személy és ló jött bé? hogy a szerint tudhassak dispositiót tenni irántok. *)

57.

Clementio. Javoro, 12. Majj, 1711. Dupplicatum.

Cum a tempore discessus Vestri, nullas perceperimus literas, advenit tandem expressus omnem peractarum negotiationum seriem secum portans, et quanquam interea per Brennerum de necessariis magna ex parte informati fuerimus, genuinam tamen de particularitatibus certitudinem nunc fusius habentes, quid ulterius sive verendum, sive sperandum, quare ratione amplior nationalis causae progressus institendus sit? non praetereundam adapertam esse Nobis viam probe circumspicimus. Caeterum quandoquidem Vestra latuerit Nos haectenus commoratio, uberrimam de omnibus, quae interea contigerunt, transmisimus Brennero informationem, quam jussu Nostro Vobiscum communicatam esse nulli ambigentes, quid sequioribus post habitum Nostrum cum Comite Pálffy colloquium, rerum cursibus actum peractumque sit, paucis pro futura negotiationum directione (annexis instrumentis fusius explicantibus rem) attingere volumus. Et quidem sub

---

*) Eddig (54, 55, 56) Beniczky Gáspár udv. magántitkár írása.

numero 1-mo evidere erit versutam nec minus impracticabilem Aulæ Viennensis declarationem, vigore cujus præcise Nobis et Aulicis Nostris Bonorum restitutionem appromittendo, non solum Ducem a confoederatis suis abstrahere conabatur, sed et antequam tractatus concluderetur, exauthorata omni militia, fortalitia sibi ante omnia tradi, præpostere prætendit. Quamquam autem satis nota hinc elucesceret Austriacorum in pacem insinceritas: nihilominus, nequid in Nobis deesset, Generosum Paulum Ráday ea instructione munitum censuimus ad Plenipotentiarios Caesareos Pálffyum et Locherum ablegandum, ut synceritate Nostra contestata, tum præfatae declarationis intricatum, contextum et fucatum agendi modum aperte ostenderet, tum et nullam Nobis sine consensu Confoederatorum Statuum, de summa rerum agendi superesse facultatem, adeoque peremptorie præfixi primum triduum, ex post duodecim dierum termini, necessariam extensionem efficaciter adurgeret; sed ecce, dum præfatus Ablegatus Noster iter suum continuat: Generalis Károlyi, convocatis sub prætextu lustræ undiquaque exercitibus, et Pálffy per captatam occasionem animos militum spe pacis et metu futurorum corrumpente, hanc, quæ sub numero secundo annexa est, obtrudit, per exmissos militiae legatos finalem caesareo-regiam resolutionem, quæ licet tum ex eo, quod non ad tractandum, sed præprimis ad deponendum juxta ignominiosam juramenti formulam homagium invitati fuimus, tum quod per viduarum et pupillorum e bonis parentum sanguine suo Patriæ litantium ejectionem, reatum rebellionis agnoscere oportuerit; tum vero denique, quod peremptorium terminum vix itineri, tanto minus communicando et concludendo cum confoederatis tractatui sufficientem adurserit, — nullatenus per Nos acceptari potuerit, nihilominus spe futuri favorabilioris tractatus lactati, synceram in concludendam pacem propensionem denuo testati, iterum-iterumque extensionem armistitii et termini efflagitavimus. Verum enim Nostro Ablegato Ráday instructioni suæ interea incumbente, ac considerationes suas sub numero 3. Plenipotentiario Caesareo ad facilitandam pacis negotiationem, vigore datae sibi facultatis proponente, simulque ad eas resolutionem responsoriam

(prout ad marginem literarum videre est) recipiente, Pálfius praecipitantia temporis utendum ratus, partim generica omnium Regni libertatum promissione populum et militem infascinat, — partim armis vindicibus terret, partim vero jam praevis corruptum Generalem Károlyi ad convocanda, sub praetextu adventus Nostri, Confoederationis commembra, facile persuadet; qui etiam (Nobis extensionem termini peremptorii avide praestolantibus) dum interea Pálfius ad tria milliaria castra locat, non modo se ad tractatum sine Nobis, qua Confoederatorum Statuum Electo Duce, et aliis Senatoribus immittit: sed et ad acceptandas obtrusas pacis conditiones (quae ut plurimum ex considerationibus sub numero 3 annexis collectae sunt, et necdum ad manus Nostras deveniunt) tum militem, tum reliqua Confoederationis commembra tanta autoritate sibi attributa disponit, ut eo facto et fortalitium Cassoviense, et arcem Kővár per ordines suos, et concurrentium confoederatorum, hosti resignanda demandaverit, ac maximam exercituum partem, per pacem particulariter conclusam exauthoraverit, ridente interim (prout facile persuaderi potest) in sinu suo Pálfió, qui sine dubio ob veritam Peterburgii negotiationem, tum ob occultatam Caesaris mortem, haec omnia in tantam confusionem praecipitando effecerat. Quanquam autem omnia in concursu illo Szathmariensi Nostro nomine, et cum manutentione dignitatis Nostrae (remanens pro parte Nostra tribus, utpote Munkács, Ungvár et Huszt fortalitiis, Nostris quoque ordinibus ex perspecta suspicione in constanti fidelitate confirmatis) per Károlium acta sint, ac puncta quoque pacis (quorum nonnulla Vestris confirma esse videntur) ad Nos pro confirmatione transmittenda decreverint; adeoque Nos etiam ad exoperationem finalem tractatus cum prolongatione termini exire alieni haud fuisset: nihilominus Caesare jam ad aeternitatem evocato, quid amplius agendum restet (prout in literis quoque Pálfió perscriptis sub numero 4. declaravimus) ipsi ancipites haeremus. Quocirca mutata *) jam rerum ad renovandas negotiationes facie, nunc

---

*) E szótúl kezdve mindvégig fölfejtetlen clavisokkal volt írva a jelen fogalmazatban is.

desiderabile illud advenit tempus, ut et Nos pristinam Regni libertatem postliminio reducamus et alliatae Potentiae contestatum erga hanc Gentem favorem, sequioribus consiliis et auxiliis continuent; adeoque summe necessarium esse videmus praecipue opera Vestra elaborandum, ut antea prosectatam propositionem Nostram, qua mediante exoperandum a Domino Austriaco Hungariae emancipationem toti Europae maxime necessariam fore clare ostendimus, iteratis laboribus repraesentet, et alliatis Potentiis ea moderatione persvadet, ut simul ostendat gentem Hungaram magnam in alliatarum Potentiarum equanimitate ponere fiduciam, quae viam ad restabiliendum Regni pristinum vigorem adaperitam esse cernentes iuribus, libertatibus et legibus Regni restituendis, omni conamine prospicere non sint intermissurae, unde quoque opinionem eorum facile agnoscentes, tanto citius et avidius praestolabimur Nobiscum communicandam, quanto magis timenda partis adversae conamina in labefactionem nefors libertatum Nostrarum tendentia tempestivis remediis antevertere desideramus; quorum exoperationem dum fideli dextritati Vestrae committimus, Eundem valere desideramus. *)

58.

Eszterházi Antal uramnak order. Javoro, 13. Maj, 1711.

Praemissis praemittendis, etc.

Noha oly intentióval kívántuk ez elmúlt télben az békeség tractájának útját felnyitnunk, valánk is teljes reménységgel, hogy annak nemesak szerencsés folyamatjával, de kívánt végének elérésével is édes hazánkat s nemzetünket állandó csendességben hozhatjuk, s az által mindnyájunk consolatiójával, nemzetséges fegyverkezésünknek is nyughatatlanságától és fáradságától megmenekedhetünk: de mint-hogy azon jól felvett tractának Károlyi által lett illetlen folytatása, és nemesak az ellenséggel titkon való collusiója után maga hitetlen elpártolásával, de másoknak is azon Confederatióntól deviatiójának veszélyére való deductiójával és elámításával nemesak hadainkot, de hazánk dolgait és

*) Krucsay István udv. titkár kezével irtt másodpéldány.

azoknak már jól indult és rendes folyását is képtelen és reménytelen confusióban hozta, — azoknak reparatiójára azért, és kivált mind fő és commandó nélkül lévén az confederatiós hűségben állhatatossan megmaradt vitézlő rend, hogy további jó dispositióban és rendben vétethessenek és conserváltassanak : szükségesnek ítéltük felülnevezett Generális-Marschallus Uri Atyánkfíát Magyarországra a végre expedialnunk. Mire nézve incumbálni fog ő Kegyelmének generálisi authoritással szerint abban szorgalmatoskodni, hogy az kik még hűségünkben megmaradtak, avagy azok közül is, kik az Károlyi factiója által elállottak, előbbi hűségre visszajönni kívánnak, — mennél számossabban összevisszajuttatása és Unghvár s Munkács körül jó rendben vegye, s conserválja mennél jobban, instituálván szükséges alimentatiójokat hűségünkben levő Nemes Beregh és Ungh vármegyéből quo meliori modo, hogy az hostilitásra valami módon okot ne adjonak az élés praetextussával is. *)

Minthogy pedig ezen, Károlyi által helytelenül folytatott dolgok végezése előtt, Istennek titkos végezéséből és tetszéséből az Római Császár (I. József) halála interveniált, melynek alkalmatosságával az Főlséges Czár, az alliatusok hathatósbb mediatiójoknak — ügyünk pártfogása iránt — maga mediatióját is közbenvetette, s kívánja hazánkban az formalis armistitiumot; melyhez képesten magunk is micsoda declaratióval írtunk Pálffy János uramnak, ímé, copiója acludáltatik. **)

Reméljük azért, az fegyverkezésnek suspensióját továbbá is nem fogja difficultálni Pálffy uram; mire nézve Generális

---

*) E ritkítva szedett sorokat gr. Beresényi Miklós corrigálta bele a fogalmazatba.

**) Eredetileg: „oly declaratióval írtunk Pálffy János uramnak, hogy mivel az Római Császár halálával cessálván az ő Kegyelme plenipotentialis activitása, és nemzetünk királyi székének megüresedésével megegyelítettnek láttatik lenni mindnyájunknak nemzetestül ügyünk“, — azonban ezen sorok keresztülhúztak, és helyettük gr. Beresényi Miklós kezefírásával a ritkítva szedett szavak toldattak be.

Uram is azt, és úgy observálja és observáltassa, távoztatván az hostilitások alkalmatosságát, valamíg lehet.

Es noha az Főlséges Czár nemzetünknek nemcsak protectióját, sőt keményebb mediumokkal való manutentióját is resolválta ügyünknek: de mivel az Császár halálára nézve nem lehet külső fegyvernek sine declaratione futuri belli succurálni, — azért, ha casuquo megvetvén az külső potentiák authoritássá interpositióját, az armistitiumot felbontaná hazánkban az ellenség: tehát incumbálni fog Generális Uramnak az hadakat és kivált az praesidiumokat animálni, adhortálván őket: eo non obstante, hogy az armistitiumnak bomlása történik, magokat — jól megértsek — állandó és bátor szívvel viseljék, s kiki vitézkedjék maga hivatalja szerint; várják állandó reménységgel a succursust, tartván kiki in particulari kiadandó orderünkhöz magát.

Lévén pedig pro omni casu reflexiónk az hadak conservatioja iránt: vagy meglesz tovább is armistitium hazánkban, vagy sem, — provideálunk felölök úgy, hogy, ha leszen is, ne heverjenek hiában, ha nem lesz pedig, s kiinn nem fognak subsistálhatni, — légyen illendő és szükséges subsistentiájok és accomodatiójok. Azért is Ebeczky István Generális-Strázsamester Úr Hívünket, úgy más és több, tisztben és hadi hivatalokban levő Híveinket, Generális Uram ő Kegyelme vegye magához, és consortatis animis praesidiariorum, hozzá bé ide Lengyelországban az hadakat, — declarálván az Főlséges Czár resolútióját: nemhogy túllünk azokat elvenni kívánná, hanem mint magunk saját hadát, nemzetünk nyilvánosságossabb pártfogásának és manutentiójának okaért, ugyan nevezett Generális Uram commandója alatt conserválni kívánja; kiknek is, — mind tiszteknek, s mind közrendeknek, — az magunk nyomtatott Regulamentumunk szerint, havi fizetéseket kiadatja mindaddig, valamíg velünk együtt jó móddal és ügyünk helyreállításával hazánkban reducálhat.

Történhető azonban, netalántán némelyek hadaink bejövetelet arra kívánnák magyarázni, hogy vagy teljességgel az Főlséges Czár szolgálatját kell acceptálni, avagy hiteket az Czár hűségére letenni; in illo casu, ha mi oly difficultás vagy kérdés támadna: szükséges jól elméjekre adni, és meg-

értetni formáját az hitezésnek, hogy tudniillik csak arra kell az egész kereszténységben bévett szokás szerént esküdni, hogy még az Czár mellett lesznek, igazán szolgálnak, úgy, mint magunk — tudniillik Fölséges Czár colligatussának — s hazánk Confoederatiójának hívei; de, hogy maga örökös devotiójára kívánná hiteket, — senkinek elméjében se légyen.

És mivel az Fölséges Czártól azon bėjövő hadaink n.ellé Ropp nevű Brigadéros rendeltetett, s azzal más Commissarius is pénzzel, az hadak leendő fizetésére, — kik is elsőben Charír Colonellus Hívünkhöz fognak menni és azon regimentet exolválni: szükséges azért Generális Uramnak úgy intézni útját, hogy akkoron maga is jelen lehessen, és ő Kegyelme dispositiója szerint légyen rendbenvételek, és fizetése elsőben is azon regularis regimentnek; az több hadaknak pedig tudniillik de loco et tempore futurae solutionis, egyezzek meg Generális Uram azon Brigadérossal, teljes szorgalmatossággal praecaveálván, hogy valamely eredhető kérdésekből confusió ne légyen, — inkább, ha mi ollyas occurralna, maradjon in suspenso, tudósítván azalatt bennünket: vehesse az iránt további akaratunkot és dispositiónkot.

Minthogy azomban az praesidiumok és azokban lévő élés s nagyobb rendtartás iránt minden praesidiumbeli Commendans Híveinknek különös és particularis orderjek és parancsolatjok vagyon tőlünk: hogy azokban valamely újabb dispositió által változtatást ne magyarázzanak, vagy netalántán confundáltatnának is, — Generális Uram az praesidiumok dispositiójában éppen ne immittálja magát, hanem kit-kit Commendans Híveink közül egyedül a jó egyességre, vígyázásra, és tőlünk való ordineinek observatiójára és dispositiónk követésére, hazafiúságokra adhortálja, s minden jóval bízassa. *)

---

*) Ebeczky Samunak, Bercsényi főtitkárának kezével írott fogalmazat, melyben azonban a ritkítva szedett szavakat — illetőleg sorokat — maga a főtábornagy javította s toldotta be.

Javoro, 13. Maj, 1711. Patentes.

Nos Franciscus, etc. Hogy valamint édes nemzetünk régi dűcsőséggel tündeclő, s eltapodtatott szabadságunknak helyben való állítását, az következett nemzetséges Confoederationknak s arra választott vezérlő hivatalunknak kötölességétől és hazafiúi szeretetünkből viseltetvén, semmit elmúlatni nem kívántunk, mind fegyverkezés s magunk személyének szerencseltetése, s mind penig az sokszor felvett békesség tractáinak útjai által, igaz ügyünknek s Confoederatióknak feltett céljának elnyerésére: az minthogy most is ezen Károlyi csalárdsága által, személyünk s vezéri authoritásunk prostitúciójával s Confoederatióknak nagy sérelmivel folytatott tracta jó víggel s jó móddal indéttatott általunk. Azalatt micsoda keserőséggel kellett értenünk, midőn az akkoriban körülöttünk levő Senator Urak-, sőt magának Károlynak is tetszéséből s consensusából *) az Főlséges Czárhoz, az fölvelt dolgoknak közelítése kedvéért kifordúltunk volna hazánkból, ugyan általa Károlyban, minden reménségünk ellen történt dolgoknak illetlen folyását, — nem szükséges már hosszas írásunkkal terjesztenünk: mivel az Főlséges, Mindenható Istenünk megfoghatatlan bölcsességő ítéleti, az néhai Főlséges Josephus Római Császárnak véletlen halálával mindazoknak végét szakasztotta, még penig az Károlyi hitezésének előtte, — midőn már az Császár halálával minden plenipotentiája Pálffy János úrnak **) eo facto és consequenter minden munkája nemcsak semmisítettett, de nemzetünk királyi székének ***) megürösdísével megegyesültnek lenni látszik mindnyájunknak nemzetestül ügyünk. Azért is mind az Főlséges Czár, s mind az aliatus Fejedelmek hathatósabban kívánni fogják, hogy megegyesülésével már nemzetünk közügyének, az továbbvaló vérontás és fegyverkezés megszűnjék, és az hada-

*) Eredetileg: „tanácslásából“ állott.

**) Előbb még a „Méltóságos Generális“ cím is ott volt, de kitöröltetett.

***) Eredetileg: „az királyi széknek.“

kozóknak hatalmaskodása eltávoztatván, megegyezett szívvel-
lélekkel juthassunk hazánk óhajtott csendességére. Hogy
azért azalatt is azon Szakmárban *) eredett confusiók tovább
ne terjeszkedjenek, s részünkről is Confoederatióink tagjai s
vitézlő rendei között is minden rendetlenségek és hostilitá-
sokra való mindennemű alkalmatosságok eltávoztassanak :
Gróff Esterház Antal Generál-Marschall Úr, Kedves Atyánk-
fiát — azalatt is, míg magunk kimegyünk — hazánkban ki-
küldeni kívántuk, minden renden levő, nemesi és vitézlő, con-
foederatiós hites kötelelességeket igazán fenntartó Tagjainknak
s Híveinknek ezen pátenstünk által is intimálván, hogy emlé-
tett Gróff és Generális Úr-Atyánkfiát általunk küldetett és
rendeltetett Commendójoknak esmírvén, s általa további pa-
rancsolatunkot s rendelésünket megértvén, mint Commendó-
rozó-Generálist observálni, s autoritásához illendő disposi-
tióitúl hallgatni, minden, hazánk s confoederatiós ügyeink
javára tudhasson ki-ki, s el se múlasson, — ezt hozván kinek-
kinek igaz hazaszereteti, confoederatiós kötelelessége, s az jó
rendtartásnak folyása magával. Elhitetvén ki-ki bizonyosan
magával, hogy valamint hazám szeretetiből indult s felvett
vezérlő, atyáskodó hivatalunkhoz hitünk s életünk kötelezte-
tett : úgy semmi botránkozás attúl bennünket el nem sza-
kaszthat, míg Isten az confoederatiós czilunkhoz boldogúl
nem juttat nemzetestül bennünket. Kiben ha valaha volt,
most erősödött, mind az Főlséges Császár halála, s mind az
külső potentiák által remínségünk, s rövidnap elérjük már
állandó dücsőséggel azt, az mit eddig forgandó szerencsével
és sok ezerek vérontással vitézül kerestünk. **)

60.

Eadem. Literae Patentales.

Nos Franciscus, etc. Universis et singulis cujuscunque
status, gradus, honoris, officii ac praeeminentiae, tam Regni
Hungariae, quam et Principatus Transylvaniae Statuum et
Ordinum Confoederatorum, concurrentis in Concursu Szatth-

*) Eredetileg: „Károlyban.“

**) Ebeczky Sámuel kezével írtt eredeti fogalmazat.

máriensi constitutis, ac aliis quibus in praesentes has Patentes Nostras visuris, lecturis et loqui audituris ad notitiam. Ha dicsekedhetik valamely nemzet a mindenható Úr-Istennek ember okoskodása felett való nagy irgalmasságával: méltán mások felett is magának tulajdoníthatja ezt a mi nemzetünk, — ki minekutánna a keserves nyomorgattatásoknak habjai között verődven, a mostani nemzetséges ügynek kezdetin felenelte fejét, valamint sok igyes-bajos dolgainak folytatása között, hol a szerencsének csillámlásával sok ízben bíztathatta magát, hol a gonosz sorsnak elhatalmazása gyakrabban megszorította szívét: úgy szintén bizonyára most kiváltképpen tapasztalhatja azon isteni kegyelemnek magán fenn derült csudálatos nagyságát, hogy a midőn az ellenség erejének dühössége miatt a szomorú kétségnek örvényében láttatnék esni: akkor nemcsak felindította sok fáradságos munkáink után a külső hatalmasságoknak szívét nemzetünk óhajtott békességének kimunkálódására, — de egyszersmind utat is nyitott a Felséges Római Császárnak reméntelen halálával teljes régi szabadságinknak helyreállítására. Bizonyára, váratlan nagy boldogtalanság, hogy a midőn egyrésről a Felséges Angliai Királyné és a Hatalmas Hollandiai Statusok nemzetséges ügyünknek és a békességre projectált törvényes propositióinknak igazságát megismervén, azoknak megadására ösztönözik a bécsi udvart: akkor más résről a Nemes Conföderationak tagjai az ellenségnek hízelkedő amnyistiajára és a békesség némely mézes-madzag gyauánt kiadott conditióinak bevételére, Vezérlő Fejek nélkül, hanyatt-homlok rohannak. Tudja a népeket vizsgáló szent Isten, hogy valamint eleitől fogva a jó békességnek megszerzésében tiszta egyenes szívvel szorgalmatoskodtunk: úgy amnyivalinkább a mostani, legközelebb folyni kezdett tractának munkájától idegenek nem voltunk; de valjon ki nem irtózott volna a három ízben kiadott resolútióktól, a mellyeknek acceptálásával mind magunkat notoriusoknak gyalázatossan kellett volna ismer nünk, mind pedig fundamentalis szabadságinknak elhagyásával a jövőndő nagy gonoszokra magunk, magunk ellen consensust adnunk?! Sőt ellenben, mi lehetett igazságosabb kívánság, mint midőn a peremptorius veszedelmes terminusnak

csak annyira való extensióját praetendáltuk, hogy mind alkalmatossan kimehessünk, mind pedig a dolgok folytatásához az egész Nemes Confoederatus Statusokkal együtt annak rende szerint kezdhessünk ; mindazáltal mindezek tőlünk megtagadtatván, és az által Mi is a Felséges Muskva Czárral való negociatiókra ideki megtartózkodván, ímé, a mely gonoszra praecipitálta magát a szathmári gyülekezet: azt az Isten nagy kegyesen jóra fordította. Mert a midőn az állhatatlan békességnek reménségéért a Confoederatiónak megsértésével a hitit leteszi és az ellenségnek igája alá visszaadja magát: ugyanakkor a Római Császárnak már azelőtt egynéhány nappal történt halálával felszabadítja nemcsak hititül, hanem egyszersmind az igából is visszahúzáván, újonnan utat ad a felvőtt nemzetséges ügynek teljes keresésére. — Minekokaért, mivel továbbra is mind a jó békességnek me szerzésére teljes szívvel igyekezzünk, mind pedig más úton is a mostani, Isten által reménségünk felett adott conjuncturákkal régi szabadságinknak helyrehozását a külső Felséges Hatalmasságok már is kezekre vették: magyarországi vezérő, és erdélyi fejedelmi authoritásunk szerint az Nemes Confoederatiónak feljűlirtt minden rendbéli tagjait intjük, s magok s maradékok s egész hazájok javának meggondolására obtestáljuk, hogy megismervén az hirtelenkedéssel letött hittül való csudálatos felszabadulásokat, s úgy egyszersmind a szathmári végezésnek, (a melyet valjon ki fog ratificálni?) nyilvánvaló erőtelenségét és haszontalanságát: újonnan a Nemzetséges Szövetségnek kebelében visszajöni, és az által, — minekelőtte magunk is kimennénk, — Munkácshoz gyülekezni igyekezzenek, s el se múlassák. A mely végre Méltóságos Gróff Eszterházy Antal Generál-Marschall urat kiküldvén, egyszersmind ezen pátensünk által kinek-kinek adjuk tudtára, hogy valamiképpen mindazoknak, a kik ezen szathmári hirtelenkedéssel a Nemzetséges Confoederatió ellen vétkeztenek, fogytakozásokat örök feledékenységben kívánjuk venni: úgy ellenben továbbvaló akaratunkat s parancsolatunkat említett Generál-Marschall úrtól megértsek, és ahhoz alkalmaztassák magokat, — bizonyosok lévén, hogy abbeli összejövetelekkel, akárkit adjon Isten királyúl hazánkunk, magoknak jövődre

is semmi ártalmot nem okoznak. — sőtinkább nemzetséges ügyünknek bizonyos boldogulását azáltal elősegélvén, nagyobb és csalhatatlan örökös jókban fognak részesülni. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutus. *)

61.

Zulusa, ad Javoro, 17. Maj, 1711. Convocatoriae.

Spectabilis, etc.

Salutem, etc. Noha hazánk dolgainak továbbvaló folytatására kívántuk az Senator Urakat, a kik mindekkoráig hűségünkben és confoederalionalis hitekben megmaradtanak, egybegyűjtenünk, s dolgainkat conferálnunk: mindazonáltal halasztván az Felséges Czárral való szembenlétünkig, — mivel immár aztat végbenvittük és dolgainkról bővségessen consuláltunk, mely által nemzetünknek boldogulását csalhatatlanul várhatjuk, — szükségesnek ítéltük conferentiát tartanunk; mely is mivel időhulasztást nem szenvedhet: Kegyelmed maga útját úgy accomodálja, hogy minden bizonynyal pro 22. praesentis ezen helyben jelen lehessen, -- a mint is bizonyosan elvárjuk Kegyelmedet.

N. B. Igen sietve kell írni:

Gróf Eszterház Antal,

Gróf Forgács Simon,

Gróf Csáki István,

Gróf Csáki Mihály,

Galambos Ferencz,

Vay Ádám,

Soós István,

Petróczi István,

Rádai Pál számokra. **)

62.

Zulusáról, Szent-Iványi Jánosnak. Die 17. Maj, Anno 1711.

Alkalmas időtől fogvást kitetszik: mennyiben hányattaság az kétség és reménség habjai között még Magyarország-

*) Eredeti fogalmazat, a fejedelmi cancelláriáról.

**) Eredeti fogalmazat, a fejedelmi cancelláriáról.

ban fent lévő Híveink elméje ; és az midőn az Kegyelmed 9-na és 12-ma írott leveleit olvasom : még azok között is olly külömbözést látok, hogy, ha Kegyelmed nem írná is, — de méltán veszendő-félben ítélném dolgotokat lenni ; mellyet minekutánna régen praevideálván, úgy kívántam dolgaimat kormányozni, hogy, ha egyesegyedül hagyattatnék is : mégis, Isten után, mások pártfogása által lehetne reménlenem hazám boldogulását, — kivált már most, interveniálván a császár halála, — mégis, nem lehet keserűség nélkül értenem elméteknek habozását, az midőn rész szerént végső resolútiókkal nevelitek reménségemet, s assecurál Kegyelmed a tisztokról, s rész szerént mások példáján megütközvén, magatok között erővel — csaknem, mondhatnám, diffidálván egymásban, — a sok rosznak praevisiójával confundáljátok magatokat. Mert ugyanis, az midőn maga helyesen Kegyelmed animadvertálja : mennyiben virradott fel szabadságunknak napja a császár halálával ? animadvertálja : mennyiben hányja az az hab az embereket, de mégis assecurál, hogy lélekben találok Munkácsot, — s másfelől 12-ik írott levelében fél, hogy egynéhány napok alatt újabbakkal meg ne szomorítson, elannyira, hogy mindezekben kénteleníttetem tapasztalni az Istennek csudálatos munkáját hazánk dolgaiban, a ki ittenvaló fáradságos munkáim által vígasztal, s nemzetem gyengeségével, óránként hanyatló sorsával szomorít ; s igenis, méltán úgy van dolgotok, mint az tenger hajjai között kétségbeesett apostoloknak : de boldogtalan eszetekkel mégis nem az Istenben vetitek reménségteket, s igyünk igazságában, — hanem nekem panaszolkodtok, s azt gondoljátok, hogy lehessen emberi mód szerént többet cselekedni, mintsem cselekszem, s politíának tartjátok hol exaggerálni a dolgokat, hogy mintegy ösztönözzetek, — hol bízattni, a mikor valamely reméntelen dolog által látjátok villámlását a szerencsének, elannyira, hogy bizonyára magamnak is confundáltatnék elmém, si non confiderem in Domino, sicut mons Sion, — kivált minekutánna szent kegyelmének fényét és jelét nemzetemen tapasztalom az császár véletlen halála által, a kinek alig hallottuk meg halálát : csudáltuk egy-eleintén, s megessmértük böles ítéletit Istenünknek ; de midőn halljátok, hogy

ezzel egészen ki nem holt a német Magyarországból, sőt fenyeget benneteket: fogy bennetek a reménség, újonnan haldoklotok, s rész szerint kívánjátok, hogy bízassalak benneteket, másfelől bennem is nincsen bizodalmotok, — mintha az én hatalmomba volna noscere tempora, quae Pater posuit in potestate sua, s én erővel vehetnék másokon. Valjon lehet-e okos gazdának learatni a búzát, míg meg nem érik, avagy azt erőltetni, hogy megérjék idejének előtte? És ha szintén semmi egyéb difficultás nem volna is az magazinumotok állapotjánál s a föld pusztulásánál: lehetne-e most segítségtekre hadat indítanom, — holott magatok alig tudtok élni? s azt vélték, hogy azon pusztta földön s Munkács környékén, a honnan a Kegyelmednek írott levelek szerint mind a nemesség, mind a nép általtakarodik a Tiszán, — mégis azt vélték, hogy bloquadálni fog benneteket az ellenség, s ott, a tartományban, a mellyet maga láttatik pusztítani, hogy tik ne élhesetek el, azt gondoljátok, hogy ő kíván nevezetes corpust tartani ellenetek? Látja Isten, szánom értetlenségteket; és a midőn annál a mit írtam s a mit cselekeszem, többet nem cselekedhetem, s ha azoknak nem hisztek, haszontalan elmémet rátok fárasztani, — mert hanyatthomlok láttattok rohanni a veszedelemre, noha azt véltem volna, hogy nincs közöttetek oly gyenge-elméjű ember, a ki a császár halálát, a török háborújának kétségét, a kitől mégis fél a bécsi udvar, s minap az chioviai palatinust és az idejöött tatárságot keményen megvervén a muszkva, contemnálja hosszas és akarat nélkül való készülétit, s a bavariai Electornak országa felé való jövetelit megfontolván magában, által ne lássa, hogy ezek által remélhető változások csak ezután két s három hónappal történhetnek, a mikor tudniillik a táborok mindennünnen megindulván, és közelítvén egymáshoz, a confusiók szaporodván, — kinyilatkoztatják Isten csudálatos munkáját, és az Esdrás profetiája szerint, ha Drabetiusnak nem hisztek is: az kétfejű sasnak meghalván egyik feje, — égni fog az mellye!

Reménlem, már eddig vehette Kegyelmed minapi leveletem is, s abból általlátván mind Antal úr menetelit, mind az hadakozás megszűnése iránt való opiniómat: épen oly módal, a mint Kegyelmed maga is ír Ebeczkinek, már itt is prae-

vie resolváltatott vala az idevaló mediatorunktól, s admoneáltatnak pro interim is az ország columnái ad unionem animorum és amovendas praecipitationes. De reliquo, Rédei Ferencz maga tehet bizonytságot Antal úr és az fizető-commissarius meneteliről, és annectált s mindenüvé küldendő pátensim által megértheti akárki is továbbvaló szándékomat. Pálfinak szöllő levelet includáltam a Főcommendansnak, — csak jó alkalmatosságot keressetek az elküldetésére.

Bagosi Mihálynak nem szükséges particularis grationalis-level; ha akar pátensemben publicált amnistia mellett visszajüni, — jóval jó; s ha nem, — a melyet inkább hiszek, — lássa, mit csinál!

Urbik lovairól jól reflectálok magamat, hogy lovászmesteremnek adta Kegyelmed, melyet nékiek is tudtára adhat.

Károlyi regimentjéről könnyű lesz a dispositióm, — csak informáltassam az kapitányok és egyéb tisztek számáról; a mint is kívánom, hogy ez iránt circumstantialis projectumot küldjön Kegyelmed.

63.

Sennyei István úrnak. Zulusáról, die 17. Majj, Anno 1711.

Vettem az Kegyelmed Rédei Ferencz által küldött levelet, melyből teljes vígasztalással értettem én is, hogy az kétségstül okoztatott habozások között a minapi levelemben írott császár halálával legalább ideig megvígasztaltatott Kegyelmed, alattvalóival, s tapasztalni kezdi Istenünknek rajtunkvaló kegyelmét. Megvallom, csudálhatja aztat kiki, s méltán ezen változásokban nevedkedhetik reménsége, ha szintén most eleintén szorongattatni láttatnánk is még; noha ösztönt az ellenségnek adni nem kívánok az progressusra, — a mint az előbbeni levelemben is megírtam Kegyelmednek, — bárcsak Isten addig erősítse az Kegyelmetek szívét, a míg három-négy hólnapok alatt a külső circumstantiák szemlélésével meg nem világosíttatik elménk; s bizonyára nagy Isten-ostora volna, ha csak addigis nem tudná magát mególtalmazni oly nevezetes erősség; mert valaki az hadakozásnak folyását tudja: könnyen általértheti, hogy haddal aratás előtt ki nem mehetek, se a praesidiumot meg nem szaporíthatom a magazinum-

ban történhetõ defectusok miatt; — csak arra kényszerítem tehát Kegyelmedet, hogy kormányozza úgy alattavalóinak elméjét, hogy ily helyes okra nézve várják állandósággal — bizonyára mondhatom — felettebb is jól indúlt munkáinknak effectusát. Avval senki magát ne vigasztalja, hogy különben cselekedvén, otthonn csendesesen nyugodhatik; mert látván azt, hogy azon praesidiumnak semmi oka nem lehet a feladásra: bizonyára, rendre akasztatom õket, valakiket közzülök otthonn találok! Mert, haugyan csak tovább is hadakozni kén-teleníttetem törvényes szabadságunk õltalma mellett: senki oly hadakozásra ne várjon ki, a melyet pórságból és otthonn-lakosbúl támasztani kívánnék; szükségem nem lévén tehát reá akkor: oly fidelitást nem mutathat, a melylyel ezen vét-két obliterálja. Melyre nézve szükséges, hogy Kegyelmed meg-küldje ide az egész praesidiariusok nevét, a mint a mustra és regimentek könyvében fel van írva. — Azt is penig bolondság volna akárkinek is elhinni, hogy az egy-két erősség veszedel-mével pracludáltatnék minden módja továbbvaló hadakozá-sunknak, — melyet ha pör-haddal, erősség nélkül kezdhet-tem: bizonyára ezután jobb módom lesz benne jobb haddal és jobb idõben; mert, ha egyedül maradok is: de Istenemben helyheztetett reménségem — tudom, — meg nem csalattatik; s akkor is csak azon keseregne szívem, hogy a nagymértékû gyengeségét és hozzámvaló háládatlanságát látnám, s az egész nemzetem között nem találnék annyi magyart, a ki egy vára-mat meg tudná õltalmazni!

Pálfinak szõllõ levelemet sietséggel küldje Kegyelmed, hogy Antal úr menetelit ellenségeskedésnek ne vélje lenni; és noha subsequenter is fogja Kegyelmed ez iránt tudósításo-mat venni: azalatt is kívántam tudtára adni Kegyelmednek, hogy akármit praetendáljon Antal úr: de az erősségek com-mandója alá nem adattattanak, se az magazinumok nem bi-zattattak dispositioja alá, melyekbõl se particularis, se közön-séges szükségére erogálni semmit sem lehet, — melyeket szükséges is, úgy observáljon Kegyelmed, hogy ez iránt mind maga autoritássát, mind akaratomat és paranesolatomat manuteneálja és effectuáltassa.

64.

Javoro, 17. Majj, 1711. Bajosi Lászlónak.

Generose, etc. Salutem, etc. Valamint ekkoráig, úgy mostan is kétségünk nem lévén az Kegyelmed hozzánk és egyszersmind hazánkhoz való igaz hűségében : annyivalinkább confirmáltatunk abban levelének vétele után, melyben szíves indulatját s állandóságát egész contentumunkkal declarálja, — kirül feledékenek nem leszünk, Isten boldogítván bennünket. A mi az regiment dolgát illeti: inconsolabile tartani nem kívánjuk, tétetvén dispositiókat iránta; és mivel az Károlyi regimentjét reducáltattuk s ehhez applicáltatjuk: szükséges léssen tudnunk, Kegyelmed regimentjében minémű supernumerarius tisztek légyenek? hogy ahhoz képest mind az két regimentnek tisztei magok statussok szerint accommodáltat-hassanak, — kirül írtunk Brigadéros Szent-Iványi János Hí-vünknek, s várni fogjuk informatióját. Maga öcsésének elcsábít-ásán pedig Kegyelmed ne törődjék: mert ha szinten ifjú el-méjéhez képest megcsalattatott is, azon alkalmatossággal küldöttük ki pátensünköt, melyben az gyöngé szíveknek éret-lenségétül származott cselekedeteket amnistiáltuk; vagyunk is olyan reménségben, hogy megismervén magokat: valakik hazafiúságokat magok előtt viselik. — szándékjokat jóra for-dítják. In reliquo, etc.

65.

Eadem. Munkács táján való lovas haduknak.

Spectabiles, Magnifici, Generosi et Egregii. Fideles Nobis dilecti!

Salutem, etc. Kedvessen vettük Munkács alól 10. praesentis Kegyelmetek s Hűségtek levelét, mellyet vigasztalással olvastunk, hogy mind ezen reménten confusiók alatt is, meg-emlékezvén hazájához s hozzánk való igaz hűségéről, nem-hogy az hitegetéseknek engedett volna: sőtinkább azon hű-ségének megtartásával resolválta magát állhatatossan, követ-kezendő boldogulásunknak velünk együtt való keresésére, — kire Isten ő szent Felsége maga kegyelmességéből, ha vala-mikor, most kiváltképpen mindenfelől utat nyitott, melly

által esalhatatlanul boldogulásunkat várjuk, s el is nyerjük. Azalatt is kívánván Kegyelmetek subsistentiájáról provideáltatnunk: tettünk arról dispositiót, hogy arra rendeltetett commissarius által, bejövetele alkalmatosságával fizetése Kegyelmeteknek s Hűségteknek lehessen. Isten boldogítván pedig bennünket: ilyen állhatatos hűségét megjutalmazni kívánjuk. Eadem in reliquo bene valere desiderantes, etc.

66.

Eadem. Zay András urannak.

Spectabilis, etc. Salutem, etc. Hogy az mellénk jövőndő hadaknak subsistentiájokról annyivalisinkább provideáltathassunk: a végre mégyen ki commissarius, hogy mindjárt a széleken exolváltassanak. Szükséges azért Kegyelmednek azon hadakkal Zavatkún subsistálni, és ottan megmustrálván, listában venni specificce: mennyi, és micsoda regimentből való személyek légyenek Kegyelmed mellett? s azon listát Kegyelmed nekünk mennélhamarabb küldje meg, hogy ahhoz képest továbbvaló subsistentiájokról és accomodatiójokról provideálthassunk. Ha azért az Géczy Gábor, Balog István regimentjebeliék, vagy az több újváriak-félék az karabélyos-ezerrel akarnak lenni, nem bánjuk; ha pedig talám inkább lenne kedvek az Ungvár táján való hadainkkal magokat conjungálni, — mivel azok is bé fognak hozzánk jöni, — az is ellentünkre nem lészen. Erről is elvárván Kegyelmed informatióját, Eadem in reliquo, etc.

67.

Sennyei úrnak. 20. Maj, Anno 1711.

Az Kegyelmed Bányász által írott levelére is alig tudok egyebet válaszolni, mint a mit Kegyelmednek 10. és 17. leveleimben írtam; annyiban vígasztaltatom mindazonáltal, a mennyiben látom az Kegyelmed velem megegyezett opinióját, s az által annyivalisinkább reménlem resolutiójának állandóságát; mert ugyanis, ha azon declaratióval sem contentáltatik Pálfi, — az egész nemzet által fogja láthatni az bécsieknek titkolt álnokságát, és nagyobb veszedelmünkre igyekező szándékát, s securitást nem ígérhetvén magának, reménlem:

Confoederatióink hűségében állandóbbá tétetik elméjük. Ha pedig, — a mit utschezen hitethetek el magammal, — csendességben marad Pálfi, s országunk törvénye szerint kiviszik az idegen hadat az országból: bizonyára örömmel megyek az legitime convocálandó országgyűlésére, s megmutatom azt, hogy nemzetemet el nem hadtam, s eddigis nem romlására és az hadakozás által való emésztésére czéloztam: de állandó boldogulása exoperálásában minden interessentia nélkül fáradoztam s fáradozok is, nem gondolván avval a keserűséggel, a melyet okoz nemzetem magához s hozzám való állhatatlansága, — kivált mivel az egész európai conjuncturák szerént is akár hadakozás, akár negociatiók által csulhatatlan reménységgel várhatom bódogulását. Mert bizonyára, az egész európai conjuncturák, — a mint írák, — oly favorabilisek, és oly nagy változásokra czelőzők, hogy emberi mód szerént ámbár csulhatatlannak lássam is bizodalomomat: reménységemet mindazonáltal Istenbe és igaz igyünkbe vetvén, — hitem, hivatalom s kötelességem követésére annyival állandóbbá tétetik elmém.

Minapi levelemben elfelejtettem Kegyelmednek megírni Zaynak adott orderemet az lovas-haddal való kijövetelről, — melyet magok conservatiójokra inkább, szükségesnek láttam lenni, kívánván egyszersmind ez által is eltávoztatnom az ellenségeskedést; mert megvallom, hogy a mióta a császár halálát meghallottam: semmiben oly szívesen nem fáradoznék, mint nemzetem elméjét oly egyenessé tenni, a mint kívánná törvényünk és hazánk közönséges bódogulása. De az alatt bizonyára azt sem mulatom el, a mire szükségünk lehetne in casu eventus contrarii, ha az Isten annyira megkeményítene némellyek szívét, hogy igazságtalanul kívánnák tovább is opprimálni édes nemzetemet. Kérem azért s obtestálom is Kegyelmedet, alattvalóival együtt, hogy ne hadjátok az kevés ideig tartó szorongattatásoktól obruáltatni elméteket, s ne rontsátok az hitetlenséggel lelketeket, mások példájával; bizatok Istenünk után hitemben, hazámhoz s hozzátok való kötelességemben s szeretetemben: mivel bizonyára, lelkem ellen veszedelmeiteket nem kívánom, s ezeket nem írnám, ha valóságokat nem látnám. A mint is kívánom: Isten — úgy, mint az enyímet — erősítse elméteket s szíveteket, etc.

Sennyei István úrnak. Zalusárul, die 26. Majj, Anno 1711.

Az Kegyelmed 20. May irott levelébül értettem mind az elleuségnek az vár alá való szállását, mind 11-ma irott levelem vételét; melyre nézve kétséges vagyok benne, ha vehette-e Kegyelmed 17. és 20. küldött leveleimet? a mellyekbe Pálfinak irott válaszom is vala includálva.

Nem lehetett — megvallom, — intentiómat jobban secundálni, mint Kegyelmetek az praesidium nevével tett declaratiójában kiadta magát; de bezzeg, nem tudom, micsoda lelkiismeréttel felelhete úgy Pálfi, és az özvegy császárné hogy declarálhatta s parancsolhatta néki az velem egyetértők továbbvaló persecutiójokat? Reménlem mindazonáltal, hogy, ha levelmet veheti Pálfi: talám arra nagyobb reflexiót fog tenni, — látván sincera declaratiómat az egyesség aránt; avagy legalább, ha nekem is úgy declarálja magát, ad ösztönt, hogy tudhassam megírni Kegyelmednek, válasza szerént való resolutiómat, általlátván abbúl: ha fegyverhez kéntelenítettém-e készülni, vagy még lehet reménségem az jó állhatatos békeséghez? S ennek bizonyosabb megtudásáért resolváltam expressus követemet küldeni is az magyarországi urakhoz; — de bizonyára, megvallom, megütköztem az császárné Pálfinak irott levelén, a melyben a szatmári pacificatio punctumi, submissio punctuminak neveztetnek, ratificatiója már is hulasztatik, et extra dietam, az magyarországi ottlevő urak deliberatiójára relegáltatik, és a confirmatiója ugyan in substantialibus megígértetik: de mit fognak ők substantialénak tartani? — csak akkor fogják meglátni az Károlyi adhaerensei, a mikor interpretálni fogják.

Vígasztaltatom ugyan az Kegyelmetek szép resolutiójával: de qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit! Melyre nézve én, — látja Isten, — semmit sem mulatok el, a mi tülem lehet, de ellenségeskedést Kegyelmed se kezdjen, s én sem kezdhetek, míg meg nem látom: mi szándékban lesznek Bécsbe? és, ha fogiák-e violentálni a dietát, vagy csak annak convocatiója nélkül királynak agnoscálni Károly herceget, — mint Pálfi, levelében, — minden választási diploma

és hit letétele nélkül? mert in illo casu édes nemzetem rabságának consentiálnom épen nem lehetne. En azért pro utroque casu készen tartom magamat; de ehhez legszükségesebb az Kegyelmed és alattavalói állandósága: mivel egyedül csak az idő fogja kimutatni az Kegyelmetek segítségének útját és módját.

Károly herczeget útban írja lenni Pálfi, s confirmálni láttatik a császárné levele: de az hollandiai hírek szerint azt hihetni, hogy Barcellonába rekesztetett, s magok is arra kéri, hogy ott maradjon, és a spanyor monarchiát manuteneálja; és mivel vi colligationis Magnae-Imperii Anglorum et Hollandorum, — a mely mellett continuáltatik az európai hadakozás, — nem lehet egy fejedelemnek bírni az spanyor monarchiát és az Austriai Ház Németországban lévő örökös-országit és tartományit: kétségkívül azoknak elosztásáról már is gondolkoznak, — járulván ahhoz az császár választásában rövid idő alatt kinyilatkozandó controversiák is, kivált mivel Carolus quintus idejétől fogvást publico Imperii statuto excludáltatott az spanyor monarchiának ura az császári koronától.

Mindezekből láthatja Kegyelmed azért, mit reménlhet szegény nemzetünk, s mi végre kívántatik azon erősségnek conservatioja, melytől rész szerint függ hazánk boldogulása, — s mely dicsősséges légyen Kegyelmednek is, az alattavalóival együtt, oly alkalmatosságban lenni, az mely által ily nagy szerencséhez sokat contribuálhat.

Mivel Kegyelmed most is olyan clavissal ír, a melyet praevis megmondottam vala, hogy Károlynál is megvan, — nem lévén bizonyos abban: ha nem tévelyedett-e el az, a melyet Vay úr tabellában resignált Kegyelmednek? még bizonyos nem leszek, hogy kezénél vagyon, több particularitásokat Kegyelmednek nem írhatok; annakokáért csak azt adjungálom, hogy nem szükséges, hogy Kegyelmed esztendőről gondolkozzék a várnak megtartásáról, s ebből következik, hogy az alsót is a felsőbül segítheti, — mert mindezek elválnak Octoberig legfeljebb, s még annál is rövidebb idő alatt megírom Kegyelmednek, mitévő légyen? s reménlem, úgy adja az Isten, meg is fogom mondhatni.

Javoro, 27. May, 1711. Patentes pro Joanne Pelargus.

Nos Franciscus, etc. Universis et singulis, etc. notum facimus per praesentes. Mivel az mostani hazánk conjecturái között némely állhatlan szíveknek lágyságát az németnek hitetgetése annyira elnyomta, hogy meg nem emlékezvén magok hitek- s kötelességéről és következendő boldogulásunknak megcsalhatatlan reménségéről, confoederalionalis hitektől elállottak, — de viszont nem kevés számban találtatván igaz Híveink az közrendű fegyverviselők között is, kik hozzánk és hazánkhoz való igaz szeretetekből nemhogy fegyvereket letették, vagy az némethez magokat kapcsolták volna, sőt inkább kevés ideig való várakozásokkal és szenyvedésekkel, Istenben vetett reménségünkhöz ragaszkodván, magokat dolgainknak szerencsés kimeneteléig az magyarországi szélekre recipiálták; — minthogy pedig az császár halálával minden ellenségeskedéseknek törvényeink szerint csesálni kelletik: mink is ahhoz képest kiadott patens-leveleinkben kibocsátottuk és parancsoltuk, hogy semminemű ellenségeskedésre hadaink okot ne adjanak, a minthogy eddig nem is adtanak. Hogy azért igyekezetünk szerint felülemlyített fegyverviselő gyalog hadaink, — a mellyek magokat az szélekre recipiálták — jó rendben tartattassanak öszve: a végre bocsátottuk ki Nemzetes Vitézlő Pelargus János Kapitány Hívünket, hogy parancsolatunkot, mennél szorgalmatossabban lehet, az gyalog-hadainknak öszvecsoportoztatásában effectuálhassa, és egyszersmind továbbvaló dispositionkig az széleken való jószáginkban az szegénységnek conservatiójával subsistálhasson. És mivel elhitettük magunkkal, hogy sokan vannak ezeken kívül gyalog-hadaink között, kik vagy egy, vagy más okból hűségünktől elállottanak, avagy magokat gazoknál megvonták: assecuráljuk az ollyaténokat, — valamint előbbeni patens-leveleinkben is bizonyossá tettük, — hogy amnistialván és örök feledékenségben vévén, (csak magokat említett Pelargus János Kapitány Hívünkkel conjungálják és mellette állhatatosan maradjanak s ordereitől függjenek), arról megemlékezni nem kívánunk, — a minthogy arról assecurál-

juk most is mindazokat harum Nostrarum patentium mediante. *)

70.

Pálfinak. Zalusárvúl, die 28. Majj, Anno 1711.

Méltóságos Gróf!

Nekem Kedves Atyámfia!

Nem lévén bizonyos benne: ha vette-e Kegyelmed az armistitium expirálása előtt írott levelemet? ezen alkalmatossággal annak duplicatáját is a végre kívántam megküldeni Kegyelmednek, hogy sinceritásonban kétsége ne lehessen; mindazonáltal, megvallom, elkeseredett szívvel értettem az Kegyelmed commandója alatt lévő hadaknak azalatt is Munkács alá való szállásokat, az praesidium szorongattatását, és az Kegyelmed törvénytelen kívánságát azon váram és jószágom elfoglalása iránt, kivált midőn azon praesidium Kegyelmednek parancsolatombúl tett declaratiójábúl bűvön megérthette igaz magyarságombúl és hazafiúsági kötelességemből származott kívánságomat, melytől ösztönöztetvén, tovább is megtiltottam azon praesidiumot az offensiva ellenségeskedéstől, úgy a több, Magyarországon lévő hadainkat is: mivel az Felséges Császár halálával megegyezettnek látom lenni nemzetünk igyét, s igaz magyarságtól viseltetvén, bizonyára a végre kellene megegyeztetni szívünket is, hogy mindnyájan a kik édes hazánk tagjai vagyunk, egyenlő szívvel és elmével concurrálnánk hazánk felháborodott sorsa lecsendesítésében,—annyivalisinkább, mivel az pozsonyi gyűlés is legitime nem concludáltatván, tolláltatott az ellenem és velem egyetértők ellen nemszintén törvényes okból promulgáltatott proscriptio, és annak végezése. A midőn penig Kegyelmed maga plenipontiarusi autoritássával a megholt Felséges Császár nevével

---

*) Krucsay István kezével írtt fogalmazat; a ritkítva szedett szavak a fejedelem saját kezvelé toldattak a szövegbe. — Nevezetes, hogy ezen Pelargus János mintegy 30-ad magával még 1712-ben is ott lappangott a gömöri erdőkön, Osgyán táján, s Rákóczi volt híveivel titkos összejöveteleket tartott, izeneteket hozva nekik Lengyelországból, a bujdosók főnökeitől. (L. Garamszeghi Géczy Juliána főbenjáró perét.)

is assecurálta vala az egész nemzetet minden törvényeink és szabadságink megtartásáról: mind azt nem tudom, miképpen lehet kívánni azoknak sértődése nélkül jószágom elfoglalását, mind hitemnek letételét, absque praevia cum suis formalitatibus legitime convocata Dieta? a melyben még az pozsonyi praecedens gyűlés articulusi szerént is előbb a királynak kell letenni a hitet, minekelőtte annak letételét a regnicoláktól legitime kívánhassa. Hogy azért mind ezek iránt mind az udvar, mind az magyarországi törvényes Gubernium előtt bűvebben constálhasson igazságos szándékom: annak declaratiójára expressus emberemet kívánom küldeni; — kérem azért szeretettel Kegyelmedet, hogy praevie is ne terheltelesség megparancsolni az duklyai passuson commandérozó tiszteknek, hogy útjában ne tartóztassák, és Kegyelmed is requisitiójára expedálja salvus conductusát, és magával elhitetvén az békességre hajlandó igaz szándékomat és részemről az hostilitásoknak megszűnését, — abstineáljon tovább is, kérem, az ellenségeskedéstől és az ártatlan keresztyén vér kiontására adandó okoktól!

Vezérelje Kegyelmedet erre hazájához való szereteti és az igaz magyar vér, s ahhoz való kötelessége, a kit urának lenni agnoscál, s a ki, nem hitethetem el magammal, hogy — keresztyénségtől viseltetvén. — gyönyörködhessek az ártatlan vér-ontásban; hogy én is azoknak, a kiknek törvényünk szerént incumbál édes hazánk törvénye mostani conjuncturákban való manutentiója, szándékát és értelmét megtudván, részemről az velem együttértőkkel — a mint feljebb íram, — contribuálhassak azon jó és csendes s állandó békesség elérésében, a melyre Isten ő Szent-Felsége ily csudálatos utat nyitott, s eddigis csak annak elérésében kívántam munkálódni. Maradván

Kegyelmednek

minden jót kívánó atyjafia. *)

---

*) Eddig Kántor István írása. Megvan egyébiránt e fontos tartalmú levél e prothocollumon kívül még duplicatumban is, melynek záradéka („Kegyelmednek minden jót kívánó atyjafia“) a fejedelem sajátkezével iratott.

71.

(Munkács várában lévő Vitézlő Rendeknek. 1711. május vége felé.)

Spectabiles, Magnifici, Generosi, Eggregii et Nobiles,
Fideles Nobis sincere dilecti!

Salutem, etc. Minthogy a császár halálával nem lévén ki ellen s miért hadakozásunkat folytatnunk, mindaddig, míg újabb ok adatván, kintelenítettünk hazánk törvényes szabadságának továbbvaló tökéletes elérésének boldog végére czélozó újabb hadakozásunkat resumálnunk: Kegyelmeteknek parancsoljuk, így értvén resolúciónkat, senkinek is excursiók s egyéb hostilitások tételével causát s alkalmatosságot az hostilitásra ne szolgáltatasson, hanem eddig dícsíretessen contestált hűséggeskedésekben továbbra is hozzánk, nemzetünkhöz perseverálván, munkácsi várunkat számunkra, gyakorlott dícsíretes állhatatos magokviselise szerint conserválják. Holott penig valaki az császár halálával lecsendesedett hadakozásunknak okait hostilitásokkal kívánná reviviscáltatni: addigis, míg az ellen magunk hathatós ellenvetéssel s repressióval prospiciálunk, (melyre teljes tehetségünkkel kívánunk, Istennek segítségével velünk lévén, concurrálunk,) Kegyelmetek mind azt kövesse el várunk manutentiójában, valamit igaz hűsége, dícsíretes állhatatosságából folyó buzgó hazafiúsága int, Kegyelmeteknek szívére ad, s szeme eleibe; melyben a minthogy egész bizodalunk vagy on, azon okból bízunk is, hogy míg hazánk törvénye redintegratiója szerint választandó törvényes királyunk hűsígire megyünk magunk, Kegyelmetekkel együtt, annak devotiójába resignáljuk említett javainkat, — annak birodalmában Kegyelmetek állhatatos forgolódása által megmaradunk; a mint hővebben akaratunkat kiküldött patenstünkből Kegyelmetek megértheti. *)

---

*) Ez és a közvetlenül következő 72., 73. és 74. számok alatti expeditiók, Pápay János udv. tanácsosa kezével írott eredeti fogalmazatok.

72.

(*A beregi szélekre vonult hadak valamely főtisztjénck. 1711. május vége felé.*)

Generose, etc.

Mind Török András főhoppmesterünk informatiójából, mind egyéb relatiókból értjük: Kegyelmed továbbra is kívánván hozzánk, nemzetünkhöz való hűségeskedésit állhotatosan megtartani, keze alatt lévő hadainkkal a Krajnákon subsistál; mely hűségeskedésit a midőn kedvessen vesszszük, egyszersmind akarjuk érté mire adni: meghalván a császár, már se egy, se más ellen, — míg okunk nem adatik törvényes szabadságunknak háborgattatásával az újonnan való fegyverkedésre, — nem kívánunk mi is (nem liven, ki ellen s miért hadakoznánk?) okot szolgáltatnunk. Ahhoz képest Kegyelmed maga keze alatt lévő hadainkat csoporton, jó disciplinába tartván, és semmiképpen a praedálást hadaink között meg nem engedvén, subsistáljon azon helyeken, függvén mindenekben munkácsi commendansunk orderitül. Holott pedig valaki találtotnék, a ki nem gondolván a császár halálával lecsendesedett hadakozásunk okaival, újabb ellenségeskedést tentálna, Kegyelmednek is arra okot szolgáltatna: Kegyelmed akkor is recurráljon munkácsi commendansunkhoz, függjön orderitül addigis, míg magunk is újabb dispositiót tiven, továbbvaló maga alkalmaztatásait abból megértheti.

73.

(*Moldovába bujdosott Erdélyi Rendecknek. 1711. május vége felé.*)

Illustrissimi, etc.

Kegyelmetek levelét vettük. Nem kétljük, Kegyelmetek Tekintetes Nemes Toroczkai János aranyasszéki Főkapitány Hívünk hozzánk lött érkezése előtt válaszott leveleinkből az addig folyt dolgokat s occurrentiákat bővön megértette. Irhatjuk továbbra is Kegyelmeteknek: jóllehet az császár, Generális Pálffy által az suspensio armorumot extendálta vala, a végre, hogy reménsége szerint az bécsi udvar eleitül fogva

gyakorolni szokott álnokságinak complementumára, holmi gyalázatos oblatiókra ígyünk továbbvaló folyamatjának nyakát szakaszsa, nemzetestül személyünket veszedelmes hálójába kerítse; de a midőn megismértük továbbra is, hogy csak régi elkezdett útját nyomja álnokságinak kívánt végének elérésében: mi is a tractúra nem léptünk, (a minthogy akárki mit írjon s kívájon is persvadeálni Kegyelmeteknek, -- Kegyelmetek inhaereáljon perseveranter ezen declaratióknak,) hanem az közelebbi napokban a Felsőges muszka Czárral szembe lévén, lett conferentiánk után Istenben vetett jóremenségünknek ígyünk boldogulásában kívánt czélját látjuk, melynek circumstantiáiról fönn megírtt Hívünk declaratiót tehet, annyivalisinkább, hogy már Josephus császár meghalván, ígyünk ellen lett impetitiójának végi vagyon. Kegyelmetek azért, a mint eddigis dícséretes hűségét mind hozzánk, mind a Tekintetes Confoederatióhoz megtartotta: nem kétlőjük, illy állapotra, csalhatatlan reménségre jutván nemzetséges ügyünknek boldogulása, — továbbra is kevés várakozással kívánja azon hűségét kinyílt boldogulásunkra fenntartani; másként is, ha kik ellenségünk hitegetésiben kívánván securitást inkább találni, Erdélyben bé szándékoznak menniek: ily állapotban kitől micsoda remélhető securitást vehetnek, várhatnak? magok ítéletekre hadjuk. Nem lehet penig Kegyelmeteknek megütközni az Portának az muszka ellen való hadakozásán: mert az még a Porta résziről is nem bizonyos teljességgel, — sőt irántunk is a mely hamis opinio volt ellenségünknel, a Porta elméjére adta, hogy kívánjuk magunkat az muszkával conjungálni, a Porta is elhitette magával, a mint Törökországból jött levelünkéből világos; mely okból most Constantinápolyba küldött követünknek instructiójába adtuk Kegyelmetek securitásának hathatós munkáját, szóval penig izenvén ezen dologról Kegyelmeteknek, megírtt Hívünk (Thoroczky) által, — mondandó szavára magunkat relegáljuk.

74.

Sztrih, 1. Junij, 1711. (Moldovai vajdának.)

Celsissime Princeps!

(Hoc stylo quinis vicibus, cum praemissa: „Excellentissime Domine, Nobis observandissime!“ Sztrih, 1. Junij, 1711 *)

Syncera mei obsequii testimonia erga Potentissimum Imperatorem et Fulgidam Portam incessanter continuaturus, in certis iisque arduis et momentaneis negotiis, gloriam et emolumentum Fulgidae Portae concernentibus, expedivi Ablegatum meum, Generosum Johannem Pápai Consiliarium, ad Fulgidam Portam. Rogo itaque Excellentiam Vestram debito cum honore, dignetur praementionato Ablegato Excellentia Vestra benevolas aures praebere, Ejusdemque oriloquia, nomine meo instituenda, ita favorabiliter exaudire, ut exinde resultans commodum, singulari Excellentiae Vestrae patrocinio attributum, me, Gentemque Hungaram, eosque quibus hoc intererit, ad recompensationis munia obligare queant. Quam salvam et incolumem supervivere desiderans, maneo, etc.

75.

Csúzi Jakabnak. Zalusa, 1. Junij, 1711. Cum titulo.

Egregie, etc.

Ablegálván bizonyos követségekkel Nemzetes Vitézlő Pápai János Consiliarius Hívünket a Fényes Portára: ahhoz képest valamit nevünkkel Hűségednek fog parancsolni, — ahhoz alkalmazzassa magát, hogy kegyelmességünket maga iránt nevelhesse. Coeterum, Eundem secus non facturum, valere desideramus. **)

---

*) Ezen, a fejedelmi iroda-személyzet számára utasításképen, a többi — alkalmasint a Portán levő némely főköveteknek, pl. a francziának szóló — hason-kialványok előkészítése tekintetéből írt megjegyzés, Krucsay kezével van, ekkép, a cím és szöveg közé toldva.

**) Krucsay kezével írt fogalmazat.

76.

Domino Cantacuzeno. Sztrih, 1. Junij, 1711.

Illustrissime Comes!

Amice et Vicine observande!

Praesentium Exhibitorem Ablegatum ad Fulgidam Portam Generosum Joannem Pápai Consiliarium, expeditivimus simul ad Illustritatem Vestram; dum qui occasione sui transitus, nomine meo sua oriloquia Illustritati Vestrae declaraverit: nulli dubitamus, quin in contestationem suae amicitiae, iisdem fidem adhibere, et contestatam amicitiam ulterius quoque erga Nos perseveranter continuare velit. Quo Illustritatem Vestram salvam et incolumem desiderantes, manemus, etc.

77.

Eadem. Comiti Michaëli Mikes.

Kegyelmed levelit vettük; minthogy más levelünkben bővebben írtunk közönségessen Kegyelmeteknek: szükségessé nem látjuk azt itt is reiterálnunk, hanem szóval izenvén Tekintetes Nemzetes Vitézlő Thoroczky János aranyasszéki Főkapitány, nemkülömben Nemzetes Vitézlő Pápay János Udvari-Tanács Híveink által, — megírt Híveink relatiójára relegáljuk magunkat.

78.

Az Erdélyi Statusoknak. Zalusa, 2. Junij, 1711.

Franciscus II., Dei Gratia Sacri Romani Imperii et Transylvaniae Princeps Rákóczi; Partium Regni Hungariae Dominus, Sicularum Comes, Paterque Patriae, pro Libertate Confederati Regni Hungariae Statuum, necnon Munkácsiensis et Makovicziensis Dux, etc.

Illustres, Spectabiles, Generosi, Egregii et Nobiles, Fideles Nobis sincere dilecti! Salutem et Gratiae Nostrae Principalis propensionem. Kegyelmetek levelét Tekintetes Nemzetes Vitézlő Thoroczky János, aranyasszéki Főkapitány Hívünk. s Kegyelmetek követ-atyjafia által vöttük. Szíves atyai igyekezetünknek, éjjeli s nappali fáradságos munkáinknak, hosszas várakozásunk után, a midőn elvégre (?) érnök kívánt célját:

értettük, hogy Károlyi Sándor hazafiúságtalanságából, akaratunk ellen praesumált authoritásából következett gyalázatos fegyverletételnek conditiójának acceptálására némelyek hajolván, a végre Daniel István (Moldvából) ki is ment azon confusióban az szatthmári gyülekezetben. Mindazonáltal, tudván Kegyelmeteknek állhatatos buzgóságát, elhitettük magunkkal: fejek s fejedelmek nélkül nem kívánván oly örvényben praecipitálni magok s maradékok személyét, melynek szomorú involutiójátúl tarthattak volna, — továbbra is igaz hűségeknek bizonyítására állhatatoskodik; azon okból is jelentjük Kegyelmeteknek: mind az conjuncturák, s mind a Portára küldött követünk Nemzetes Vitézlő Pápai János Udvari-Tanács Hívünk követségének alkalmazosságával, mostani s következő állandó megmaradását s boldogulását kívánjuk Kegyelmeteknek munkálkodni, melyből Kegyelmetek folyó consoláltatását szemlélhesse s érezhesse, azok felett, az kiket Károlyi Sándor hitetlensége az már is a bécsi udvarnál falban romlott színes békességnak nevével hűségünkűl elszakasztván, ellenségünk veszedelmes hállójában kerétett.

79.

Serenissimi Regi Sueciae. Zalusa, 2. Junij, 1711.

Sacra Regia Majestas!

Domine Domine Benignissime!

A tempore, quo per praecedentem missionem Generosi Pauli Rádai, hominis mei, ad Majestatem Vestram non ingrata futura cognovi officia mea Majestati Vestrae in promotione negotiorum pacis inter Vestram et Suae Czareani Majestatis concilianda, Majestati Suae serviendi studium et rerum Patriae meae et Europae intervenientes conjuncturae eo majorem mihi addidere stimulum; quapropter Consiliarium meum Fidelem Generosum Joannem Pápai eo fine ad Majestatem Vestram Regiam ablegandum duxi, ut sinceritatis et obsequii mei studia, Majestati Vestrae nomine meo debite repraesentet. Enixe rogo igitur Majestatem Vestram, ut propositionibus ejus benignas aures praebere dignetur, condicitus optans de reliquo, ut Divina Bonitas Majestatem Ve-

stram conservare, et sacram suam personam preciosissimis benedictionibus Suis cumulare velit. *)

80.

Viszoczka, 10. Junij, 1711. Brennernek.

Literas Fidelitatis Vestrae 12., 15., 18., 28. May ac antea 30. Aprilis datas, diversis vicibus rite percepimus; et quia sperabamus Fidelitatem Vestram tam praecedenter a Domino Locumtenente Nostro scriptas, quam et a Nobis de Stry, 5. Mensis Aprilis exaratas percepisse, per quas adventum Fidelitatis Vestrae in hasce Partes desideravimus, negociatione ejusdem tantisper in suspensio relicta, ad praerepetitas literas, — cum itineri vacare credentes, — responsum Nostrum supervacaneum censuimus; de ultimis tamen ejusdem nullam mentionem fieri videntes, praerepetitarum literarum Nostrarum, de statu negotiorum Nostrorum Fidelitatem Vestram breviter informavimus. Difficile foret praejudicia Fidelitatis Vestrae ex informationibus plerumque Vetésianis et Alliatorum sparsis mendaciis concepta tollere, quae tamen speramus contrarios expectationi rerum eventus brevi sublaturus.

Clementis literas per expressum transmissas, prout et eidem ipsimet significavimus, percepimus, et eidem demandavimus, ut in hisce rerum per mortem Imperatoris mutatis conjuncturis, mentem Aliatorum de rebus Nostris expetat, quam Nobis quantocitius cognoscere necessum est.

Res Ungaricae, quoad statum intrinsecum, per infidelem Károlyi processum sopitae esse videntur; is enim unacum 12 millibus fraudulose circumventis, in decipulam Germanorum incidit, et secum fortalitia, praeter Munkácsin, traxit; quae qualiter peracta sunt? certarum literarum his acclusa copia genuine Fidelitati Vestrae demonstrabit. Quamvis vero frivola illa tunc pacificationis puncta appellata, nunc vero rebus peractis, a Germanis — submissionis puncta nuncupata, non acceptavimus, iisque contradici curavimus: interveniente tamen morte Imperatoris, publicis Pálfi factis declarationibus

---

*) Eredeti fogalmazat. A megszólítás és még három sor Pápay János, a többi végig a fejedelem saját kezéirása

quidnam declaraverimus? Fidelitati Vestrae transmissimus;*) quia tamen evidenter videmus, nihil minus Aulam Viennensem cogitare, quam liberam Dietam promulgare, et liberam electionem restituere: de manutentione libertatis Nostrae ulterius quoque pro obligamine Nostro quotidiana inimus consilia, et ut in mediatione pacis Ungaricae cum Czaro, Rex Poloniae quoque et Respublica concurrat, Senatus consulto hisce diebus resolutum est; quid vero futurum sit, ea non acceptata? adveniente Fidelitate Vestra in hasce Partes, abunde percipiet; neque enim aliter expeditiones Fidelitatis Vestrae in Galliam accelerari poterunt, nisi habita orali informatione, et cognita mente Aliatorum, quam a Clementio dietim expectamus.

Commissiones Domini Bezenvaldt et Monestrol unde devenerint ad notitiam Fidelitatis Vestrae? ignoramus; de illis tamen hic ignorare dicunt ministri Gallici, qui recentes acceperunt ordines interessis Czari Moscoviae favorabiles ac Regi Augusto summo gratas, quae Nobis quoque non exiguum Regis hujus conciliaverunt affectum, — et breviter omnia complectendo, intentiones Nostras foelicem finem servituras omnimode sperare possumus. Acceleret igitur Fidelitas Vestra iter suum in hasce Partes, et a Domino Castellano Cracoviensi, qui exercitum ad Vistulam congregaturus est, ubinam erimus, resciat Fidelitas Vestra. Quam de reliquo ab hinc de occurrentys per Secretarios Nostros diligentius informari curabimus, suspensis adusque tempus adventus sui negotiationibus, quas mutatas iri praevidemus.**)

81.

Sennyei úrnak. Viszoczkárúl, die 13. Junij, 1711.

Vettem az Kegyelmed 4-ta Juny irott levelet; és mivel Sennyei Ferencz úrral küldött embert eddig a végre tartóztatam vala, hogy némely szükséges dolgokrúl informálhas-

---

*) Itt a lap szélén a prothocollumban ez van odajegyezve: „Utólbí levél Pálfinak szóll.“

**) E levelet Krucsay István udv. titkár írta bele a leveleskönyvbe.

sam Kegyelmedet: épen e napokban akartam expedálni, — de már viszontag tovább tartóztatom.

Még minap láttam az Pálfi levelébül, hogy csalárdság lesz vége az német barátságának, — s hihető, sokat hitt Kegyelmed neki, és vigyázatlanságtokból ébresztett fel. Jóllehet azért, elegendő okot adott hostilitássa által az hadakozásra: mégis mindazonáltal azon fogok lenni, hogy acceleráljam a békességet inkább, — ha jól exoperálhatom, — mintsem az hadakozást continuáljam; mert, noha már bizonyost is írhatok Kegyelmednek, hogy mind az Czárral, mind Augustus királylyal szerencsésen elvégeztem negociatióimat: az császár-választásnak immineáló ideje, melynek előtte magunknak is rossz volna kinyilatkoztatni dolgainkat, szükségesképpen kívánja az időnyerést;*) a mint már ezt rész szerint előbbeni leveleimben is megírtam vala; — azalatt is mindazonáltal mind itt a Respublica, a Senatus-Consilium solennis conclusiója által, mind az király magokra vállalták az mediatiót, s exoperálni kívánják, hogy tartandó szabad országgyűléseig minden hostilitások suspendáltatván, innen is szabadosan bírassuk magyarországi jószáginkat; jól esett tehát e végre Zay expeditiója is: mivel ez által úgy fognak concurrálni az dolgok, hogy intentiónnak szerencsés exoperatióját remélhetem, mellyet accelerálni fog a bavarus országába való bejövetele, a mellyet itt sűrűn hirdetnek, — de még most csak úgy írom, mint közhiért.

Az török hadakozás már az czár részéről annyiban megindult, hogy 120-ezer emberbül álló tábora már eddig — úgy vélem — Moldva szélén, a Duna mellett vagyon, mivel több egy hetinél, hogy általment a határon; maga is tegnapelőtt nálam lévén ebéden, nagy sietséggel postán ment közikbe. Moldva s Havasalfölde már meghódolt, az cserkeszek és az kubányi tatárok fegyvert fogván a török ellen, az czár harmincezer emberbül álló regularis hadával conjungálták magokat, és mennek Krim felé. Bosznia és az arnótság lobbanó-félbe lévén, annyira distrahálják a török elméjét, hogy azon országokból hadait nem educálhatja; az ázsiai had a tengeren által-

---

*) E ritkított szavak a leveleskönyvben aláhúzásként.

jüni nem akar, — és így minden ereje a töröknek csak 25,000 emberből áll Drinápolynál, s az Dunán által csinált hídját is felszedette. Mindezen szerencsés progressusok között is mindazonáltal resolválta a czár a békességet praeferálni az hadakozásnak, és annak accelerálására már elment követünk (Pápay János) a Portára, oly realis conditiókkal, hogy az mostani conjecturákra nézve leginkább, csaknem lehetetlennek látjuk, hogy respuálja az török. Ne ijedjete meg azért — kérlek — Lefelholcz díb-dáb álgyúttól, a mellyeket bizonyára, — jóformába neki-szegezvén s az felső- s alsó-bástyákra öszvehordatván az álgyúkat, — csak félnap is öszve lehet lövettetni, s már az szárazmalmok elkészülvén: ha szintén a külsőt eltalálná is rontani, — bizonyára tarthatja Kegyelmed mind az alsó-, mind a felső-várat annyi ideig, hogy vagy a moszkvát béhozom quártélyra, vagy az Respublica és a király által exoperáltatik az szabad ország-gyűlése. Ha pedig csak praedestinált dolog, hogy azon erősségem feladásával is megszorítottassam: kérem legalább arra Kegyelmedet, hogy még bennlévő mobilisim el ne vesszenek, hanem lehessen szabad béhozatni.

Az magyar hadaknak itt, valóba, nagy keleti vólna, — csak jünének; mert a kik Pongráczczal jöttek is: azoknak egy havi fizetések kiadatván, quártélyjok vagyon. Sztríbe van az fizetőmester, a ki azonnal fizet a jövőknek; úgy tartattatnak, mint magam hadai.

Ha lelketek, hitetek, hazátokhoz való szeretetetek vagyon, — ezek bizonyára elégségesek consolatiótokra! Kegyelmed pedig ezekből általláthatja ittvaló munkáimnak a fundamentumát is: mit, mikor remélhetünk? csak Isten állhatatos szívvel áldjon meg benneteket. *)

82.

Celsissimo Principi Moldaviae. Datum Viszoczka, 13. Junij, 1711.

Celsissime Princeps!

Frater et Vicine Nobis observande!

---

*) Kántor István írása. A leveleskönyv jelen darabjának itt vége szakad.

Continuatos hactenus Celsitudinis Vestrae affectus, quo erga Fideles Nostros sub protectione Ejusdem Celsitudinis Vestrae commorantes ducitur, tam praecedentes, quam et recentes relationes eorundem cumulatissime testatos reddunt; et dum ea beneficia in Nostris experimur: partem eorundem personae Nostrae attribuimus ad omnimodam reciprocationem intentissimi. Cum autem sub eadem Celsitudinis Vestrae protectione nonnullos suis in personis, alios vero per familiam et bona eorundem mobilia necessum sit ad tempus commorari: compertam Celsitudinis Vestrae synceritatem erga Nos, in protegendis et manutenendis ejusmodi Fidelibus Nostris per amice rogamus, ut tandem compositis Divina Benedictione rebus Nostris, una Nobiscum iidem reciprocam charitatem immortali memoria possint colere. Quam Divinae Protectioni recommendantes, manemus

Celsitudinis Vestrae, etc. *)

83.

Principi Valachiae. Viszoczka, die 13. Junij, 1711.

Synceram Celsitudinis Vestrae in Nos saepius exercitam amicitiam, charitativamque erga Fideles Nostros in ditionibus Ejusdem hac Nostros persistentes reflexionem, ex iteratis ac recentibus quoque eorundem relationibus ubi intelleximus: magnam exinde ..... iendi **) Nobis occasionem colligere licuit, indubie Nobis pollicentes Celsitudinem Vestram declaratum suam fraternalem synceritatem ea fovere velle continuentia, ut mutuo cohaerente nexa non dissolvi, quin imo confirmari eademque Nobis frui placeat. Nos quoque omnem adhibitori operam, ne mutuis officiis Nostris, recolendaque hactenus contestata amicitia vel in minimo defuturos Nos esse monstremus. Quam Divinae Protectioni recommendantes, manemus, etc. ***)

---

*) Krucsay István kezével írtt, és legalól, a félív balsarkán, s. k. aláírásával megjelölt eredeti fogalmazat.

**) E szó eleje teljesen összeküszált s olvashatlan.

***) Beniczky Gáspár kezével írott eredeti fogalmazat.

84.

Thoroczkai János uramnak. In curia Nostra Viszocska, 14. Junij, 1711.

Spectabilis ac Generose!

Fidelis Nobis dilecte! *)

Salutem, etc. Bizonyos informatiókból tudjuk, hogy Kegyelmed kezénél maradott volna feles belső-értékek némely személyeknek, (és hogy nevezetesebben Károlyi Sándornak) a kik meg nem emlékezvén magok hitekről s hazájokhoz való kötelességekről, túllünk elpártoltanak, és ellenségünk mellé csatlották magokat. Kegyelmed azért vévén ezen parancsolatunkat: minden üdőhalasztást és mentséget féretévén, mindeket adja Tekintetes és Nagyságos Gróff Mikes Mihály és Petki Dávid Őri Híveink kezéhez; máskint bizonyos lehet benne: ha ezen parancsolatunkra ki nem adja, vagy üdőt kíván vontatni, — adtunk hatalmat s megparancsoltuk a tájon lévő Híveinknek, hogy kedvetlen mediumokkal is kivegyék; akkor, ha mi reméltelen dolog esik Kegyelmeden is, vagy megkárosíttatik, — magának tulajdonítsa, s egyszerűsmind kedvetlenségünket is, melly abból származhatna. Coeterum, etc. **)

85.

Hartl Ferencznek. Viszocska, 19. Junij, 1711.

Generose Fidelis!

Nobis dilecte!

Salutem, etc. Praesentium exhibitor Egregius Joannes Jankovics, Praetorianae Militiae Nostrae Equestris Ordinis unius Companiae Capitaneus, inclusas hasce specificationes eum in finem Nobis praesentavit, quatenus accomodationem ibidem specificatarum personarum procuremus; cum autem praeter hos speremus dietim ejusmodi Fidelium Nostrorum continuam accumulationem, Regiminemque praeterea Carabinerorum intraturum: disponat Vestra Dominatio Dominum

*) E megszólítás azután keresztülhuzatott.

**) Eredeti fogalmazat, Krucsay kezével.

Brigaderum Rop *) ad exolutionem praesentium, quos singulariter recommando, cum aliunde ferme omnium Officialium merita, et activitates eorum, sunt Nobis cognita. Coeterum ad assentandos milites, si hactenus idem Dominus Brigaderus Commissarium suum ad Zavadkam non expedivisset, adnutationem ejusdem urgeat Vestra Dominatio, et quidem necessariis ad exolvendum ibidem concurrentem militiam, nefors eo concurrentes nulla dispositione reperta, vel moram ibidem trahere, vel taedio consumpti, dispergi et reverti cogantur. Quam sedulitatem in his percurandis Vestrae Dominationi committentes, Eundem bene valere desideramus.

86.

Ilyó, 2. July, 1711. Domino Golovkin.

Excellentissime Domine!

Pro exoperatione ulteriori negotiorum Nostrorum, ad Augustam Imperatoriae Majestatis Aulam, Generosum Samuellem Ebeczki, Secretarium Nostrum Bellicum, expediendum esse ducentes, — non diffidimus Excellentiam Vestram erga Nos hactenus etiam satis luculenter demonstratum affectum apud altefatam Imperatoriam Majestatem eo directurum, quo negotia Nostra optatum sortiantur effectum. Quicquid proinde per eundem Secretarium Nostrum, nomine Nostro Excellentiae Vestrae propositum fuerit: eidem indubiam fidem adhibere non dedignetur. In reliquo Divinae Protectioni Excellentiam Vestram commendantes. Datum Leopoli, die 2-da mensis July, Anno 1711.

Excellentissimae Dominationis Vestrae, etc.

87.

Die 14. July, Javorovia. Francisco Hartl.

Generose, etc. Ex Literis Fidelitatis Vestra intelligimus Dominum Sztarosztam Vichunensem adhuc Nostram expectare Resolutionem, circa exequenda sibi commissa a Domino Castellano Krakkoviensi, satisne desertorum Regiminis Scharie-

---

*) Nagy-Péter czár részéről a magyar hadak felfogadására s kifizetésére rendelt orosz dandárnok.

riani; siquidem ante abitum Nostrum ex Viszocska, Capitaneo Damunda jussimus, ut nomine Nostro praedicto Sztarosztæ insinuet Nos Dominum Ropp requisituros, ut Commissarium suum expediat ad latus Ejus, ad recipiendos homines et contentandum Dominum de Mier, — nec tamen opus esse, ut praedictus Dominus Sztarosztæ tam diu ibi moretur, si aliunde commissiones alias exequandas habet, dummodo Fidelitatem Vestram informet: ubi poterit reperiri a suprafato Commissario? Fidelitas igitur Vestra de hunc negotio jussu Nostro denuo informet Dominum Ropp, et ut Commissarium suum ad Fidelitatem Vestram dirigat, petat; praevidemus enim homines Nostros semper inutilia facturos itinera, nisi auctoritas Moschovitica aliquid effecerit. Captet interea Fidelitas Vestra beneficium Domini Sztarosztæ omni possibili modo, et eum de gratitudine Nostra reddat securum. Coeterum, etc.

88.

Javoró, 21. Julij, 1711. Domino Miozczinszki, Thesaurario etc.

Illustrissime et Excellentissime Domine!

Occassione ea, qua Jaroslaviae moram traximus, ibidem existente Praetitulate etiam Dominatione Vestra, summe dolemus, ob continuas occupationes Nobis praecclusum fuisse modum conveniendi; honori tamen ducimus Praetitulatam Dominationem Vestram recordationem eorum habere, quibus per Nos, pro exigentia temporis contentu reddebatur in Ungaria, — quae imposterum etiam Deo juvante Nos continuaturos pollicemur, tantoque magis gratulamur Eandem Praetitulatam Dominationem Vestram (in cujus personam confidentiam posuimus) Commendam accepisse Militiae in Confiniis hujus Patriae, versus Ungariam collocatae. Eadem itaque confidentia Illustrissimam Dominationem Vestram requirere volumus: pro diversitate casuum Nobis ulterius etiam favere non gravetur, singulariter autem in subordinatione animarum versionis, et invigilationis super ejusmodi Ungaros et alios Nobis obligatos, cujuscunque tandem status et conditionis existant, qui sine Passualibus-Literis Nostris, aut Supremi-Generalis Nostri et Locumtenentis Domini Comitæ Bercseni,

ex his Partibus Ungariam quoquo-modo intentarent transire, quem in finem Illustrissimi et Excellentissimi Domini Supremi Ducis transmittimus ordinationem. Invenientur etenim nonnulli, potissimum vero, qui solo nocendi et damnificandi studio, vel etiam perfido succensi animo, Fidelium Nostrorum Magnatum et Nobilium, sub protectione etiam Inclytae Reipublicae hic existentium, servitores clandestine eo subducentes, transitum intentarent, — quos taliter comprehensos, Nobis transmittere non dedignetur. — Et siquidem de recenti etiam similes evenissent casus, pro investigatione viarum eorundem transfugarum expeditivimus directe ad Illustrissimam et Excellentissimam Dominationem Vestram et ad limites Inclyti hujus Regni, Generalem-Adjutantem Nostrum Michaëlem Székelyhídi, cujus securitatem exoperandam et dandam ei in casu necessitatis assistentiam, Praetitulatae Dominationis Vestrae eadem recommendamus confidentia. Cupientes in reliquo Eandem cum vota sua feliciter vivere. Javoroviae, die 21. Julij, Anno 1711.

Illustrissimo et Excellentissimo Domino Miozczinszki, Thesaurario Regni, Colonello et Senatori.

89.

Jaraszló, 4. Augusti, 1711. Domino Golovkin.

Excellentissime Domine!

Redux ad Portam Othomannicam expeditus Ablegatus Noster Generosus Joannes Pápai, per eundem 3-tia Mensis proxime praeteriti Julij S. V. ex Castris ad Fluvium Pruth positus ad Nos datas Excellentiae Vestrae honorificas percepinus Literas, ex quibus non minori cum animi Nostri perturbatione, quam admiratione intelleximus ejusdem Ablegati Nostri inconvenientem ac citra datam sibi a Nobis Instructionem temerarie ausam mediatrix operae Nostrae declarationem, ac non minus aequae habemus et id, quod ea, quae eidem et in secreto commissa sunt, et ipse quoque summe secrete agere debuisset, praemature et minus ordinate revelaverit; summum tamen lenimen exagitati animi Nostri sentimus, dum et Suae Augustissimae Imperatoriae Majestatis benignam mentem ita persvasum ex Literis Excellentiae Ve-

strae credimus, et Excellentiam Vestram ita credere agnoscimus, quod idem Abligatus Noster non talem — prouti se coram Excellentia quoque Vestra profiteri ausus est, — Instructionem a Nobis habuisset; in ejus rei evidentiam etiam si Excellentia Vestra Instructio ejusdem revisa fuisset: nec diffidimus nunc statim sublatam fuisse omnem dubietatem, non secus, quam ut Suae Augustissimae Imperatoriae Majestatis benigna mens et intentio Nobis et declarata, et satis cognita exstitit, ita directam Instructionem eo in passu eundem recepisse. Cum proinde Altefatam Augustissimam Imperatoriam Majestatem per eundem casum laesam esse sciamus, eundem Abligatum Nostrum, quamprimum ad Aulam Nostram pervenire, eo facto ad quaestum poni, sub eodemque conservandum serio demandavimus praestolando eo in passu ulteriora benigna jussa Suae Majestatis. Et quamvis ardenti animo expectaveramus devotae sinceritatis Nostrae in promovendo Suae Augustissimae Imperatoriae Majestatis interesse, intentionem tam foelicem ac prosperum sortiturum progressum, ut gloriosa pacificatione exoperata, Nos quoque ejusdem participes futuros posse sperabamus. Quia tamen praeter successum etiam fidelis intentionis Nostrae, Divina Majestas Suae Augustissimae Imperatoriae Majestatis post iteratos de hoste reportatos gloriosos triumphos, tanto gloriosius ad pacem hostem cogi tribuit, — congratulari humili cum Suae Majestatis veneratione obsequii et devoti obligaminis Nostri esse duximus, sincero et ardenti corde apprecantes, ut imposterum quoque semper contra omnes hostes suos Divina Omnipotentia Suam Augustissimam Imperialem Majestatem victorem ac triumphantem evehat, cum immoritura gloriosi nominis sui memoria, Majestatisque ac Imperii augmentatione earum duratura; quod ipsum eo ardentiori zelo desideramus, quo majori fiducia ducimur antehac clementer oblatam ac resolutam auxiliatricem in restabilienda Patriae ac Gentis Nostrae Libertate Suae Augustissimae Imperatoriae Majestatis manum nunc jam-jam Nos virtualiter experturos. Coeterum, ad uberius representanda hoc et alia, ad Augustissimam Imperatoriae Majestatis Aulam Generosum Samuelem Ebeczky, Secretarium Nostrum Bellicum expediendum ducentes, — non diffidimus

Excellentiam Vestram erga Nos hactenus etiam satis luculenter demonstratum affectum, apud Altefatam Imperatoriam Majestatem eo directurum, quo negotia Nostra optatum sortiantur effectum. Cui quod proinde per Eundem Secretarium Nostrum, nomine Nostro Excellentiae Vestrae propositum fuerit, eidem indubiam fidem adhibere non dedignetur. In reliquo Divinae Protectioni Excellentiam Vestram commendantes, —

Datum, etc. *)

90.

Juraszló, 4. Augusti, 1711. Instructio pro Generoso Domino Samuele Ebcecky.

Jóllehet Nemzetes Vitézlő Pápay János Hívünk az török császár udvarához való expeditiójára nézve, felülemlyített Hívünket oly Instructióval expeditáltak s bocsátottuk vala ezelőtt egynéhány héttel az Fölséges Musqua Czar Udvarához, hogy ottan communicatiót observálván Pápay János Hívünkkel: a mellyek az Fölséges Udvar negotiatiót illetik, azokat suo modo et ordine mind repraesentálja, s mind penig az Fölséges Udvarnál intervenáló és occurráló dolgokban resolutióját és dispositióját vévén, azokrúl Pápay János Hívünket annak módja s rendi szerint informálja; — mindazáltal rendetlenül instituálván nevezett Pápay János Hívünk mind maga útját, de kivált reája bízott negotiatiónak folyamatját, Instructiókon kívül declarálván nemesak az moldvai vajda előtt, de az Fölséges Czar ministeriumja előtt is az törökkel leendő bekességben való mediatiókat, — megtartóztatott az moldvai vajda által, és maga az vajda az Czárhoz menvén, azon declaratióját Pápay János Hívünknek proponálta; kit az Fölséges Czar is kedvetlenül értvén: parancsolta visszaküldését hozzánk Pápay János Hívünknek; ki is megérkezvén: azért nevezett Hadi-Secretarius Hívünket is előbbi útjából revocálni szükségesnek láttuk. Intervenálván azomban az

---

*) Ezen levél és a közvetlenül következő utasítás, Ebcecky Sámuelnek, azelőtt Bercsenyi fő-, most. Kántor István haza távozása után, Rákóczi hadi-titkárának kezével írva maradt fenn, egy külön prothocollon-darabban.

Főlséges Czárnak az török ellen való egynéhány rendbeli dicsőséges győzedelmi, — mely victoriák után subsequált az békesség is az törökkel, — melyre nézve szükségesnek ítéltük felülemlyített Hívünknek megírtt Főlséges Udvarhoz való expeditióját, az hol éri. Melynek alkalmatosságával —

1-mo. Odaérkezvén Credentialis-Leveleink mellett in locis debitis annak rendi szerint magát insinuálja, és oda való expeditiójának formalitássát praescita modalitate declarálja.

2-do. Congratuláljon nevünkkel az Főlséges Czárnak mind az reportált dicsőséges győzedelmekről és az meglett békesség conclusiójáról, — appreciálván egyszersmind, hogy Isten ő Szent Főlsége tegye az Főlséges Czárt ezután is mindenkor, minden ellenségi ellen győzedelmessé, neve dicsőségének örökös emlékezetivel és hatalmasságának s birodalmának teljes állandóságra való hozatásával.

3-tio. Minthogy penig ekkoráig mind egészségének gyakran változási miatt, mind más némely okokra nézve Meltóságos Főgenerális és Locumtenens Gróff Székesi Bercsényi Miklós Uri Kedves Atyánkfia ekkoráig az Főlséges Udvarhoz nem mehetett vala, — már penig Isten jóvoltából egészsége is jobbúlván, indul kevés napok alatt; declarálja azért az Főlséges Udvarnak: rövid időn említett Generális Uri Atyánkfia maga is jelen leszen az Főlséges Udvarnál, az Főlséges Czár szolgálatjára.

Congratulatio után azomban instantiaképpen emlékeztetni kell az Főlséges Czárt hozzánk s nemzetünkhöz ajánlott kegyelmességéről: minthogy Isten ő Szent Főlsége, istenes intentióját az Főlséges Czárnak, törökkel való megbékélés által elérni megengedte, mely által felszabadulván keze ő Főlségének, kérni kell: kegyelmességét meg ne vonja, hanem hazánk szabadságának restitutióját hathatós patrociniujja és segedelme által tapasztaltassa most, a mint legjobbnak s hasznossabbnak fogja maga ő Főlsége találni s ítélni, — hogy nemzetségünk által is terjedjen örökös dicsősége ő Főlségének. Pro motivo ad hoc declarálja:

Hogy jöllehet az Főlséges Czár ittléte alkalmatosságával az Főlséges Augustus király dispositiójából affidáltattunk vala Nagy-Hajtman Szinyavszki uram által mind magunk, úgy az

több velünk itt Lengyelországban levő magyar Haza és Confederatióink tagjai mind securitásárúl, s mind subsistentiabeli accommodatio iránt, — de ő Főlsége innen való távozásával effectussát nem tapasztalhattuk, mindekkoráig is azzal mentvén magát, hogy az Főlséges Czár az mostani törökkel való háborújának alkalmatosságával az maga jószágit is annyira juttatta az naturalék expeditiójával, hogy bennünket teljességgel nem segíthet. És a mi nagyobb, repraesentálni kell :

Hacsak ő Főlsége patrociniunja és protectiója nem járúl, — kiben eleitül fogvást teljes bizodalnunkat s reménységünket Isten Kegyelme után helyhez tettük, — csak kevés-korig is securitást magunknak, e táján kivált, nem ígírhetünk : mivel bizonyos relatióink vagyon, hogy az bécsi udvar sicariusokat rendelt ide Lengyelországban, elvesztésünkre, — sőt már bizonyos tiszt ex compunctione azok közül be is jelentette ; azomban jött oly relatio is, hogy már bizonyos-számú hadak is küldettek volna bé ide Lengyelországban, a kik bennünket ex insperate aggrediáljanak. Azért állandó subsistentiánk nem lehetvén : a mint eddig, úgy tovább is lavírozással köll magunkra vigyáznunk, míg már az Főlséges Czárt Isten közelebbhozza, s bennünket consolál.

Mi illeti Pápay János Hívünk állapotját : jelenteni kell, hogy jöllehet excusálni kívánja és kívánta magát maga relatiója által : de mivel a Főlséges Czár sértődését Golovkín uram levelébül értjük, és satisfactiót kíván, — arestáltattam, s abban tartatom ; azért kérni kell ő Főlsége parancsolatját iránta. Lehet szó-közben jelenteni, hogy már ennekelőtte egynéhány esztendőktül fogvást adhibeáltak az Portával való negociatióban, — fideliter eljárta hivataljában, ily confusiót nem is okozott, azon reménség alatt kívántuk ezen munkára most is applicálnunk ; mibül és miként történt casussa? nem tudhatjuk, de talám malitiából nem követte, — gondolván, hogy könnyebbíti azzal útját, s meg nem gondolta, hogy az moldvai vajda akkor állván az Főlséges Czár devotiójára, — oly trutinában vegye mondását.

Az mely provinciát az Főlséges Czár subsistentiánkra resolvált : mivel a bekesség megvagyon a törökkel, s erre fordul a Főlséges Czár, — nem lészen már szükséges most posi-

tive instantiát íranta tenni, hanemha ex occasione amonnan lenne emlékezet: mért nem küldtük emberünket apprehensió-jára? Hogyha látná hajlandóságát az udvarnak íranta: illa modalitate, a mint előbbi Instructiójában, extrahálja a szükséges expeditiókat; in tali casu, jelenlétén Beniczky Márton Hívünk, ad interim expedíaltathatik, míg más dispositióval, létén azokról relatióink és informatióink, mást küldünk helyben.

(Ex priori Instructione quoad res Hungariae Punctum in ordine 10-ma: „Mi illeti“ . . . etc. usque „inauguratione in nuit.“)

Mint hogy pedig már az békesség az törökkel megvan, szükséges positive kérdést tenni: az Főlséges Czár irántunk tovább miként disponál, és mi intentióval legyen, vagy kíván lenni ő Főlsége?

Ha azért valami oly parancsolatját veszi az Főlséges Udvarnak, hogy magának szükségét látná hozzánk azzal jönni, körül az Udvarnál is tegyen kérdést, — maga jöjjön sietve ezeknek propositiójával, és azokra való resolutió vételével; holott pedig magának eljönni szükségét nem látja: continuálja maradását az Főlséges Udvarnál, — kíváltképpen való szorgalmatossággal observálván a szükséges communicatiót mind hozzánk, s mind említett Locumtenens Uri Kedves Atyánkfiához addigis, míg maga odaérkezhetik, — ha mi olylyas occurral, clavisekkel folytatván informatióit.

Actum die, anno et loco, quibus supra. *)

91.

(*Recommendaria. Ad Czarem Majestatem.*)

Augustissime Imperator!

Armorum Majestatis Vestrae gloriæ particeps esse cupiens, Dominus de Tallian, posteaquam in Nostris Vice-Colonelli, in Reipublicae vero Polonae servitiis Colonelli officio functus fuisset, — ad Majestatis Vestrae recurrit gratiam: quem ad militaria servitia Majestatis Vestrae aptum esse judicans, eundem debita recommendatione comitari justum esse

*) Eddig az Ebeczky-féle prothocollon-darab, mely igen nehezen olvasható, törlésekkel s igazításokkal telt írás.

credidi. Cordicitus de reliquo vovens, ut Divina Majestas justis armis Majestatis Vestrae benedictionibus suis adesse velit. *)

92.

Vay úrnak. Anno 1711, die 11. X-bris. Danczkán.

Jóllehet mindeddig kívántam volna Kegyelmedet circumstantialiter tudósítanom: miben legyenek dolgaink? de clavis nélkül írni nem mervén, Pápai maga levele által eszemben juttatá, hogy nálla lehet az régi constantinápoli clavissa, mellyen iratom ezen levelemet; és mivel hűségében nem kételkedhetem, ugyan maga meg is fordíthatja.

Ugy látom, a czár iránt való opiniómban meg nem eslattattam: mert, ha Kegyelmed sokszori discursusimra és Bercsényi úrral való disputatióinkra reflectálja magát, véle kezdett munkámat inkább azért kívántam végig űzni, hogy semmit el ne mullassak, — mintsem segedelme bizodalmában; utozásomnak is inkább az vala vége, hogy az más királyok udvarához közelebb eshessem. Reménlettem ugyan, hogy jelen fogok lehetni azon az differentián, az mellyet az czár az aleatusival kíván tartani; de mivel azokkal maga is az czár szemben nem völt: magában elolvadott reménségem, s arra figyelmeztem, hogy visszatérvén az czár, el ne szalaszszam, — mely végre fordúltam azért Elbingában hozzá; de szokása szerint napról napra halasztván az differentiát, az midőn valamire resolválni nem akar, minden dolgaimat inresolute hagyván, elmene Peterburgban; s minden cselekedetiből jól általláthattam: mely kevés igyekezeti és szándéka legyen, hogy érettem csak legkissebbet is cselekedjék. Melyre nézve méltónak sem láttam, hogy véle küldendő emberemre költséget tegyek, — se lelkiismeretem arra nem vezérelhet, hogy akárkinek is Kegyelmetek közzül javalljam az kijoviai sétálást, úgy considerálván ezen mo-

---

*) Beniczky Gáspár kezével írt eredeti fogalmazat. Datuma teljességgel hiányzik, csak hogy éppen az 1711-iek között van.

narkát, mint ha soha nem is ismértem volna; nem tulajdoníthatom mindazonáltal annyira malitiának cselekedetét, mint ministeriuma értetlenségének, és innata sorditiességének, — mert bizonyára, ha eszek lett volna: ezen mostani conjuncturákban, az midőn tudniillik az universalis békesség tractáltatik, félbenhatta volna hajókázását; de az értetlenség okozván irresolutióját, minden dolgaiban habozónak és félénknek tapasztoltam lenni.

Mivel már ittlétemtől fogvást jobban kinyilatkozott az universalis békességnek tractája, — az melly az franczia király részéről az anglusokkal csakhamar az utolsó császár halála után kezdődött, s igen homályoson és bizonytalanul még Kukizován létemben megsajdítottam vala az külső udvaroknál lévő embereim által, — elmémet arra fordítottam, hogy az által exoperálhassuk boldogulásunkat. Azt gondoltam, hogy nagyobb difficultások fognak occurralni Carolus electiójában, — de minden titkos repraesentatióim haszontalanok valának, és az választása meglőn; elannyira, hogy mind az prussiai udvar, mind az angliai királyné, úgy Augustus is, csak az submissiót svadeálják, nyomorút hazánkat úgy, mint fegyverrel nyert országot considerálván; csak egyedül az franczia király táplál reménységgel és assecuratióival, hogy ezen tractának alkalmatosságával dolgaimat úgy, mint saját dolgait kívánja kezére venni, s egyszersmind végső resolútiómat kívánta tudni, — s ez vala oka, hogy minap Kegyelmetektől opiniót kértem vala; de úgy látom Beresényi úr leveleiből, hogy azt véli felőlem, hogy gratia kérésre akarok lépni. Az alatt is mindazonáltal a franczia udvarhoz resolútiómat megírtam, hogy, ha hazánk szabadsága legitima dieta által nem stabiliáltatik, fejedelemségem avagy aequivalens nem adattatik: készebb vagyok protectiója alatt hazámon kívül bujdosnom, — mintsem nemzeti rabságának consentiálnom. Ha pedig minden reménség felől az békesség tractája felbomlanék: suppeditáltam modalításokat, az mellyek által pénzbeli fundusokat suppeditálván, lehetne újra kezdeni az hadakozást. Fulciáltatik reménségem avval, hogy az franczia

király már az anglusokkal megegyezvén, az békesség tractájában praescribálni fog; mert még eddigis ki nem adták volna az passust az francia plenipotentiarisoknak az hollandusok, hogyha nem declarálta volna az királyné, hogy nállok nélkül végzi az békességet, ha differálják. Az is való, hogy ezen alkalmatossággal az Austriai Ház successiója felől is végezni akarnak, hogy, ha Carolus deficiálni találna, — halála új hadakozást ne okozzon; és kétségkívül való dolognak tartom, hogy az francia király oly szívesen kívánván dolgainkat promoteálni, az mint ajánlja: mindazokkal erősíttetni fog, a kik hamarabb békellenek. Ha pedig az Austriai Ház és az Imperium csakugyan continuálják az hadakozást: nem lehet kételkedni benne, hogy az anglusok elállván, szerencsés hadakozása ne legyen az francziának, és idővel is helyre ne álljanak dolgaink.

Ezek valának okai, a miért eddig directe Carolushoz nem folyamodtam; az prussiai udvar által mindazonáltal actualiter tapogatom maga és az udvara elméjét irántunk. — A mi addig való subsistentiánkat illeti, még Isten ezen az úton való boldogulásunkat felvirrasztja: azt már én pro statu nostro exulanti, magamra vállalom, — csak idején tudósítson Kegyelmed: mennyire szabtatok hónaponként udvaromat? Mivel pedig ezekből általláthatja Kegyelmed, hogy remélhető boldogulásunk nem az bujdosók számától függ: az könnyebb subsistentia kedvéért az nemes-companiabelieknek nem ellenzeném elmeneteleket Februarius havának (1712.) eltélése után, — noha senkit magamtúl elűzni nem kívánok, sem senki szerencsétlenségének oka lenni. Kormányozza azért Kegyelmed ez szerint intentiómat Februariusig, — mindazonáltal ne praecepitálja, mivel addig alkalmasint mind azt meg fogjuk látni: mit obtineálhatunk? mind azt, ha az hadakozáshoz kelleltik-e készülnünk, avagy bujdosó nyúgodalomban várunk Isten kegyelmét?

Ezen universalis békesség tractájára nézve haszontalannak tartom az Pápai projectumát is az török negociatio iránt, — az ki kétségkívül annak kimenetelétől várván, úgyis csak haszontalan költséggel tartóztatná embe-

reinket; gondom lesz mindazonáltal reája, hogy azalatt is az francia által reparáljam a Portát. *)

Az mi már az Kegyelmetek securitássát illeti: akár-mennyit morogjon az lengyel, — de nem hitethetem el magammal, hogy csak az kijóvai palatinus hadaitúl, — a török belé nem egyeledvén, — bántódása lehessen Kegyelmeteknek. Abbúl is nem lehet Kegyelmednek consequentiát csinálni, hogy az mostani concursus alkalmatosságával más Senator Úr számára foglalták el az Kegyelmed szállását, minden consequentia nélkül.

Udvaromnak subsistentiájára való pénzt feltétetvén, magát háza-népestül beléértse Kegyelmed; úgy az fizetést, ruházatot is specificative feltéven: kinek mennyi jut? hogy, a mint előbb is írák, idején disponálhassak mindenről. Magával pedig elhitesse Kegyelmed hozzája való szíves indulatomat. **)

---

*) A ritkított szavak az eredetiben mind elavizálva voltak.

**) Ezen legutóbbi levél tévedésből az 1712-iki leveleskönyvbe iktattatott. Megjegyzendő még, hogy a főntebb e fejezetben 3, 7, 20-23, 28, 29, 36, 40, 41-47, 49-51, 57-61, 64-66, 69, 71-79, 82-88 és 91. számok alatt közölt — többnyire rövidebb és aránylag kevésbé titkos vagy fontos tartalmú — levelek nem iktattattak be a prothocollonba, hanem csak fogalmazatok vagy másodpéldányokban mellékeltek. Mind a levelezési-prothocollon füzetei, mind e fogalmazatok a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban léteznek. Ugyanott, e fogalmazatok közt leltük még az ekkor tájban elhunyt I. József császárra költött, bizonyára magyar eredetű — tán az ilyesekben gyönyörködő Bercsényitől származó — jelen sírverset is:

Sta Viator!

Erat Leopoldi primi Filius primus,
Romanorum Imperator,
Josephus Austriacus,
Rex Hungariae austerus,
Obiit.

Noli mirari mortuum,
Commune enim et Croeso et Codro
Inevitabile mortis Fatum.

Quin potius dic:
Requiescat in pace mortuus,
Qui pacem noluit dare vivus!

Et precare,
Ut inter Coelicos numeretur Divus,
Quam hic regnasset Princeps dirus.
Abi Viator.

VII.

PROTHOCOLON

Expeditionum Privatarum. *)

1.

*Anno 1711, die 5. February. Komáromy György úrnak.
Franciscus, etc. Generose, etc. Salutem, etc.*

Juthat eszében Kegyelmednek : ez elmúlt Novemberben az artelleristák számára minémű assignatiót megküldtünk volt Kegyelmednek ; kívánván azért tudnunk : mennyiben exolváltattak ? s azon harmadfél ezerből mennyi hátra légyen még ? — elvárjuk a Kegyelmed tudósítását, quietantiáknak elküldésével együtt.

2.

6. February. Eszterház Antal úrnak.

Illustris Comes et Affinis, Nobis sincere dilecte !

Salutem, etc. Nemzetes és Vitézlő Zsibrik Miklós Vice-Hopmester Hívünket bizonyos dolgaink végett Kegyelmedhez küldettük ; a kiuek is nevünkkel bővebben mondandó szavainak nemcsak hitelt adjon, hanem ahhoz magát alkalmaztassa is Kegyelmed.

---

*) L. ezen 1710 aug. 15-kétől 1711 jul. 21-ikéig terjedő leveleskönyv 1710-iki részét évrend szerint, főlebb, a IV-ik fejezetben.

3.

Eadem. Komlósi Sándornak.

Egregie, etc. Salutem, etc.

Minthogy Nemzetes Vitézlő Visky Sámuel Hívünknek bizonyos dolgaink miatt Zavatkárul nem lehet eltávozni: ahhoz képpeszt, az mely marhákat Mocsay János Hívünk assignálni fog Hűséged kezéhez, már praevie tett dispositiók szerint: Nemzetes Vitézlő Krucsay István Senatorialis-Secretarius Hívünknel Szkólyán insinuálván magát, azon marhákkal Jaraszló felé Nemzetes Vitézlő Missuna Mihály ott levő jószágunk praefectussához menjen Hűséged, s assignálja erga quietantiam kezéhez

4.

Eadem.

Ment commissio Körössy uramra, hogy inzsenír de La-font holnaponként 50 tallerral exolválja, most penig száz tallért adjon neki.

Item: Hogy az üveggránátokert száz forintot adjon.

5.

6. Februaryj. Commissio

Fogarasy uramra, hogy Nagy Pál tizedes-gavallérnak 20 Rh. frtot erga refusionem adjon.

N. B. Szúnyogh úrnak adatott 3 sing angliai posztó. *)

6.

Die 8. Februaryj.

Nemzetes és Vitézlő Körösi György Komornyík Hívünknek praesentibus committáltatik: mostan bizonyos portékákkal Szkólyára menő nemes deliás-kapcsos-companiánkból lévő egy strázsamesternek, egy havi fizetésre 18, káplárnak 6, tíz gregariusnak penig 45 Rh. forintokat, — a mely is in toto 69 Rh. forintot téssen, — item, egy étékfogónak

*) Eddig a prothocollon Beniczky Gáspár írása.

oda s vissza való jövetelére, mellette lévőkkal együtt, négy Rh. forintokat adjon. *)

7.

Eadem.

Nemzetes és Vitézlő Körössy György Komornyik Hívünknek praesentibus committáltatik, hogy a német kőművesnek két hóbeli fizetést adjon, s azután bocsáttassék el.

8.

Commissio.

Nemzetes és Vitézlő Pápai Ferencz nemes-companiabeli Vice-Quártélymester Hívünknek praesentibus committáltatik, hogy az mely tizenhét Rhénes forintot a karabélyok csináltatására Tekintetes és Nagyságos Prínyi Miklós Brigadiros Hívünk Egerben adott, azon 17 Rh. forintot Prínyi László fiának complanálja.

9.

12. Februarij, Salákon. Commissio

Fogarassy István uramra, hogy Méltóságos Bercsenyi László úrfinak kegyelmességéből resolvált száz tallért adjon.

10.

Commissio.

Munkács várunkban levő czeit-lajtnant Hívünknek praesentibus committáltatik, hogy keze alatt levő rezes-karabélyokból kilenczet, rezes-pistolyokból pedig tíz párt adjon a Nemes-Companiánk számára Nemzetes Vitézlő Pápai Ferencz Vice-Quártélymester, vagy arra rendelendő Gavallér kezéhez. — quietáltatván magát.

11.

Commissio.

Nemzetes és Vitézlő Szent-Iványi János palotás testőrző-egyalog-regimentünkbeli Óbrster s Brigadiros Hívünknek praesentibus committáltatik: Mivel munkácsi praesidiummunk-

---

*) E levelet Kántor István inprothocollálta.

ban levő lakatosok inzszenír Svantz directiója alá adattattak, — a midőn a Nemes-Companiátúl megromlott fegyver küldet-
tetni fog, parancsolja meg néki, hogy hovahamarébb csinál-
tassa meg.

12.

Commissio.

Nemzetes és Vitézlő Balog Gáspár Hadi-Cassírer Hí-
vünknek praesentibus committáltatik: A minémű ezerötven
Rh. frtot a Nemes-Compania pénzéből ez elmúlt nyáron a
szeghi táborunkon maga obligatoriája szerint Nemes Kara-
bilyos-Regimentünk kifizetésére vett volna kölcsen, — az
midőn a bellica cassában pénze lészen, aztat complanálja.

13.

Commissio.

Nemzetes Vitézlő Pápai Ferencz nemes-companiabéli
Vice-Quártelymester úrnak praesentibus intimáltatik, hogy
Nemzetes Vitézlő Konecz Gábor és Mikó Adám nemes-compa-
niabéli Strázsamester uraiméknak egy-egy mentének való
anglia-posztót adjon, beléírván a protocolumban.

14.

15. Februarij. Chilko Christiánnak.

- Franciscus, etc. Egregie, etc. Salutem, etc. Tömösvári
Szalizaim török kereskedő alázatos instantiájából s egyszers-
mind is Hűségedtől adott obligatoriából értjük: mennyivel
tartozott légyen ugyan tömösvári zsidó Oroszlánnak Hűséged;
mely adósságát is, — a mint informáltatunk, — megnevezett
zsido feljúlírt Szalizaimnak más adósságának complanatiójá-
ban cedálván, Hűségednek praesentibus serio committáljuk:
maga obligatoriája szerint ezen török kereskedőt továbbvaló
időzés nélkül contentálja, hogy tovább ne búsíttassunk általa.

15.

Bakai Ádámnak, 16. Februarij.

Egregie, etc. Salutem, etc.

Erdélyből kibujdosott Nemes Torda vármegyebéli Hí-
veink panaszképpen jelentették, hogy Matóceson, Porcsalmán,

Simában és Gyarmathon, s más a táján lévő jószáginkban, a hová megvonták magokat, s azonkívül is nehezen subsistálhatnak: ottvaló tiszteink engedelmeiből, avagy mások ingerléséből a vitélő rendet, nemkülömben mint az ottlévő lakosokra, szállíttatják, és egyéb contributiókra is attrahálnák őket. Mely dolog is minden igyekezetünk és rendelésünk ellen lévén: Hűséged alatta való tiszteinek keményen parancsolja meg, hogy se szálló-tartással, se egyéb contributióknak praesentálásával, semmi szín és praetextus alatt őket a lakosoktól aggraváltatni ne engedjék, sőt ebben minden assistentiával hozzájuk lenni tartozzanak, — különbet se cselekedvén Hűséged. *)

16.

Balogh Gáspárnak. Szkolye, 23. Februarij, 1711.

Generose, Fidelis!

Nobis dilecte!

Salutem, gratiaeque Nostrae Principalis benignam pensionem. Ezen alkalmatossággal is a zsidók által ezerket-száz magyarországi itcze pálinkát Kegyelmed dispositiója alá szállíttattunk, melynek itczéjétől öt-öt polturájával már őket contentáltattuk. Kegyelmed is ineáljon ollyatén contractust vélek, hogy az praefigálandó időre, valamennyire az praesidiumnak szüksége lészen, emmekutánna is administráljonak, melynek anticipatiójára a mennyi kívántatik, költséget is adhat számokra. Kiket meg is hittünk, hogy általok nem defraudáltatunk, — másként azon említett zsidókat itten mindenkor megtalálhatjuk. Coeterum Eundem ad vota valere desideramus. **)

17.

Szkolye, 23. Februarij, 1711. (A zsidóknak a pálinka szállításáról adott kötelezője.)

Mi alább valók recognoscáljuk és magunkra assumáljuk, hogy Felséges Második Rákóczi Ferencz Fejedelem számára,

*) Eddig ismét Beniczky írása.

**) Ezen, valamint az alább következő 17, 36 és 37 számú levelek csak fogalmazatban maradtak fenn, protocollálva nincsenek.

a már appretiiált s levált árra szerint ezerkétszáz iteze pálinkát három hét alatt Munkács várában magunk alkalmatosságán és költségünkön beszállítani tartozunk. Az holott is több pálinkának jövődő bevitelének idejéről ott lévő commissariussal conveniálván, ezen alku szerint, a mennyi kívánatik, mindenkor infallibiliter általszállíttatjuk.

Mellyet ha el nem követnénk: obligáljuk magunkat arra, hogy ő Felsége akármely úton és helyen magának satisfactiót tétethessen. Szkolye, etc.

18.

1. *Martj, Sztaroszel. Keczer úrnak.*

Secretarius Beniczky Gáspár Hívünk hozzánkvaló jövetelivel értettük, hogy Vereczkén lévő ötven hordó borunkat eladott legyen Kegyelmetek Murgonnak, — kívánván tudni, az érette leteendő pénzzel mitévő legyen Kegyelmed? Emlékeztetjük azért Kegyelmedet Szkólyárúl való visszamenetelünk alkalmatosságával a Feleségünk subsistentiájáról tett dispositióinkról, kinek tovább is inhaereálván: mind ezen eladott boroknak az árát, a ki 2700 Rh. frtra mégyen, mind az majorok arendáját, a ki 1186 Rh. frtra exsurgál Szent-Iván napig, mind pedig még Kegyelmednél lévő ezer tallért is azon szükségre deputáltuk, — úgy, hogy a Feleségem nem tudván semmit is: mennyi és mi csoda pénz legyen Kegyelmednél? csak úgy, mintha mástúl kölcsönözné s refusiójával tartoznék, abból csak az elkerülhetetlen szükségére költsen, semmi haszontalan, vagy mód nélkül való erogatiókat ne tégyen Kegyelmed. És mivel Osztrovaj névű falunknak proventussát majorjával együtt Kegyelmednek, a tízezer forinttúl járó interesnek kifizetésére deputáltuk: az interes hatszáz forint az feljülemilitett summából defalcáltassék, és a mennyiben superálná ezután azon falunak és majoroknak proventussa az interest, — fordítsa azt is Feleségünk subsistentiájára Kegyelmed. — Vay Ádám s Ottlik György Híveinknek is egy-egy majort resolváltunk: és jóllehet Ottlik György Hívüinktől kölcsen felvett summátúl járó interesnek megfizetésére külső-országban is magunkat obligáltuk: mindazonáltal a jaraszlói fundust. — a kit már másová pro fixo depu-

táltuk, arra fordítanunk nem lehet, hanem valaki ő Kegyelmek közül kezéhez akarna venni valamely majort: az arendalis summát azonnal tegye le a Kegyelmed kezéhez, rövid idő alatt másféle fundusból léssen interesinek contentatiója. A jövődő arendák felett most semmitsem resolválunk, hanem annak idejében; kire nézve is most Beniczky Gáspárt Jaraszlóban el nem küldhetjük, más dolgaink körül leendő foglalatossáigira nézve, — hanem Kegyelmed oda való útját admatúrálja, az hol is Ottlik György Praeses Hívünkkel Láni Pál (nagy-bányai inspector) számadásit is revideálhatja Kegyelmetek.

19.

Ottlik úrnak.

Mind az jaroszalai jószágunkban lévő majorjaink megtekéntésére és azokban levő marháink rendben-vételire, mind Láni Pál számadására nézve is Jaraszlóban való menetelit placidáljuk Kegyelmednek. Szükségünk lévén penig az hátramaradott udvarunk specificatiójára, — hovahamarébb elvárjuk Kegyelmedtől. A minémű vászon penig Szkolyán, Láni Pál szállásafélén le vagyon téve: azon vásznat előbbeni dispositiónk szerint Zavatkára kiküldje Kegyelmed, úgy, hogy onnét Munkácsra vitetessenek.

20.

Missunának.

Generose, etc. Salutem, etc.

Cum ex praeteritorum Annorum per Praetitulatam Dominationem Vestram datis rationibus constet telum subtiliorem et crassiozem in natura existere: quantumcunque de eadem reperiatur, curet eandem ad Szkolyam per subditos bonorum devehí.

21.

3. (Martj.) *Ibidem. Eötvös Miklósnak.*

Isten, etc. Beniczky Gáspár Secretarius Hívünk hozzánk való jövetelivel értettük az otlévő oeconomiánk folytatása körül interveniált confusiókat; mivel penig annak kormányozása egészen Kegyelmed tapasztalt dexteritására bízattatott.

általunk : mind a tisztek restségek miatt hivataljokban eljárások miatt való büntetésben, mind pedig az alkalmatlanok helyett mások surrogálásában a tévő légyen Kegyelmed, a mit szolgálatunknak promotiójában leghasznosabbnak tapasztalni fogja Kegyelmed.

22.

Vay Ádám úrnak.

Generális Károlyi Sándor úri Hívünk leveléből értjük, hogy még Munkácson ekkoráig is késett Kegyelmed; mely dolog jól esvén, — considerálván pedig csak itt is már az útnak fenbomlását, annyival pedig Magyarországon, hogy benn ne rekedjen Kegyelmed: előbbeni dispositiónk szerint, hahogy ekkoráig véghez nem ment, a munkácsi várunk commandóját transferálja Kegyelmed Tekintetes Nagyságos Zsenyneyi István Cancellarius és Senator Úr-Hívünkre, maga pedig siettesse Sztrébe való jövetelét, hogy itt más állapotinkról is vehessen bővebb információkat Kegyelmed.

23.

Zsenyneyi Istvánnak.

Jöllehet, nem kétljük, hogy az előbbeni dispositiónk szerint munkácsi várunk és az egész praesidiumunk commandóját, — a ki Kegyelmedre transferáltatott, — nem apprehendálta volna Kegyelmed: mindazonáltal, ha Vay Ádám Úr-Hívünk ekkoráig ottvaló késése miatt azon dispositiónk véghez nem ment, — minthogy bizonyos, ő Kegyelmével való dolgainkra nézve utánunk való jövetelét parancsoltuk ő Kegyelmének, — annak is resignatióját egyszersmind committáltuk, teljes reménségünk az Kegyelmed dexteritásában lévén, hogy az mely bizodalommal említett várunk és praesidiumunk commandóját concredáltuk Kegyelmednek, minden tehetségével conservatióját munkálódni fogja. És mivel Generális Károlyi úr leveléből értjük, hogy ő Kegyelme is ebben minden igyekezetünket secundálni kívánja: végye mindenkben opinióját ő Kegyelmének, s valamit hazánk és magunk szolgálatjának promotiójára s azon erősségünk conservatiójára leghasznosabbnak lenni tapasztalni fogja Kegyelmetek, — légyen

annak elkövetője; a mint tovább is Kegyelmed tapasztalt hűségére és dexteritására azon várunkat recommendáljuk.

24.

22. Martj. Körösy úrnak.

A Felséges Czár jövetelit naponkint ide reménlvén: ez alább megírt specificatióban feltett házi-öltözeteket a szekekre felrakatván Kegyelmed, hovahamarébb küldje ide, — melyeknek szabadon kibocsátása iránt insinuálja magát Tekintetes és Nagyságos Zsenyiei István Föcommendans úri Hívünknel, irántok is vagyon patens. A kiküldendő portékának specificatiója pedig e szerint következik: 1. A magunk háló-házában való kárpitokat. 2. Veres, török, aranynyal szőtt kárpitokat, melyek a városon, a kis-szobában voltak, — másrészt ágyhoz való superláthoz is illenek, — öt darabból állók. 3. A párduczbőreknél a javát, a nagyok és kicsinyek közül. 4. Azon ágyhoz való superlátót, a melyet sátor-formára kezdtetek volt csinálni, de a sätormesterek el nem végezték, — kék-veres sújtású, — fástúl együtt küldje Kegyelmed. 5. A faágyakat, mind a zöldeket, mind pedig aztat, a melyhez akart csináltatni Kegyelmed a veres-atlaczágyhoz való superlátót. 6. Az ebédlő-, Constantinápolból hozott sätort, a mely az elmúlt campanián velünk volt. 7. Valamennyi fejérruhánk vagyon ott, azt is küldje Kegyelmed.

25.

Zsenyiei úrnak.

A Felséges Czár idevaló jövetelivel némely házi-öltözetekre lévén szükségünk: az midőn azoknak kibocsátása iránt Nemzetes Vitézlő Körösi György Fökomornyik Hívünk insinuálni fogja magát Kegyelmednél, — bocsáttassa ki Kegyelmed.

26.

Török András úrnak.

Egynéhány rendbéli levelét vettük Kegyelmednek, értvén az odavaló állapotokat. A pajzán, és egyéb arravaló lovakot Sarinak assignáltassa Kegyelmed, a dobos-lovat pedig tartsa meg, a két kis ménlőval.

27.

24. (Martij.) *Szent-Iványi János úrnak.*

Az Kegyelmed 22. praesentis irott levelét — inclusákkal együtt — vettük, örömmel értvén, hogy a munkának folytatása körül szorgalmatoskodik Kegyelmed; s reméljük is, hogy az mely kárt tett a víz az árokban, — industriája által reparáltatni fog. Az inclusára való válaszungkat penig közöl való alkalmatossággal fogja venni Kegyelmed.

28.

Török András úrnak.

Méltóságos Gróf Forgách Simon úri Hívünk két apró öszvért fog küldeni Kegyelmed kezéhez, — a kiket is továbbvaló dispositionkig conserválja Kegyelmed, minthogy a savanyúvíz-hordásra kívánjuk applicálni őket. *)

29.

Alboér Mojzses és János Deák instantiájokra való ő Felsége resolútiója.

Mivel az instansok praetensiójának complanatiójára bizonyos fundus rendeltetett volt Magyarországtúl, a melyet is az assignansok hitetlen elpártolások miatt kezekhez nem vehettek, — s nemcsak ők, de következendőképpen mások is sok károkat vallottak; minthogy azért azon portéka iránt még az Hazának is computussa vagyon az instansokkal: ahhozképpest várakozással légyenek. Isten segítsége által boldogulván fegyverünk országunkban, — azon elpártolt assignansok jószágábúl leszen satisfactiójuk. **)

30.

27. *Martij. Ottlik György úrnak.*

Spectabilis ac Generose, etc. Salutem, etc.

Úgy informáltatunk, hogy feles fiscalis-borok Kegyelmed commissiója mellett Hegyi Ferencz által erogáltattak volna;

*) Eddig ismét Beniczky írása.

**) E levél ismeretlen kéz írása, a továbbiak megint Beniczkyé.

mivel pedig nem reflectáljuk magunkat, hogy másféle borok, — a negyven hordón kívül, a kiket per errorem Ottlik Pál a moszkva fejedelmeknek adott, — assignáltattak volna: ahhoz képest mennyire való Kegyelmed commissióira erogáltatott? . . . genuine hovahamarébb informáljon Kegyelmed bennünket.

31.

Eadem. Krucsai István úrnak.

Mihelen ezen levelünket veszi Kegyelmed: azonnal menjen el Spigilhez, s jelentse meg, hogy hatvan hordó borunk vagyon Zavadkán, a kit a magunk italjára bé akarnánk hoztattatni, — de oly nagy mértékben a harminczadot praetendálnak tőle, hogy éppen képtelenség; nem ellenzzünk ugyan, a mi igazságossan proveniál tőle, megadatnunk: de ha abból sem lehet relaxálni, — legalább a maga passussában tegye fel: mit adassunk tőle? mivel nem kereskedésre, hanem magunk italjára bé akarunk hoztattatni. Mi is, a mikor requiráltatunk tőle, kívánjuk neki complaceálni, — nevünkkel megmondhatja Kegyelmed.

32.

Eadem. Zsenyei István úrnak.

Tekintetes és Nagyságos Prínyi János Főbéjáró Hívünknek Munkács várunkban arestumban lévő Karácson Sándor tizenkét aranynyal tartozván: annak vissza való adására compellálja őtet Kegyelmed, s még bizonyos alkalmatossága elküldésében lészen, — addig maga kezénél tartsa meg.

33.

In Arce Sztrih, die 31. Martij.

Nos Franciscus, etc. Memoriae commendamus tenore praesentium, significantes quibus expedit universis. Quod Nos certis usque urgentibus et inevitabilibus, tam Regni Hungariae, quam vero privatis Nostris adducti necessitatibus, diversis tamen vicibus levaverimus a Fideli Nostro Generoso Alexandro Keczer Consiliario Nostro Oeconomico, ac Generosa Domina Sophia Sándor. Consorte Ejusdem, decem millia florenorum Rhenensium, legali sex procento annuatim persolvendo inter-

esse. Quia vero praefatus Alexander Keczer, ex singulari sua erga Nos devotione et propensione, eandem decem millium florenorum summam, se a Nobis, Successoribusque Nostris, vita sua ac praescriptae Consortis suae comite minime praetensuros declaraverint, — sed nec post fata sua cuiquam testaturos, verum Nobis praefatisque Nostris condonatueros, coram Nobis et alijs quoque Fidelibus Servitoribus Nostris obligaverint : Nos etiam Eundem ipsorum gratum et sincerum affectum in benignam considerationem sumentes, ad persolvendum annum ab eadem summa proveniens legale interesse, aut hic in Regno Poloniae, aut alibi, vel per resignationem, modo usufructuario fiendam, alicujus allodij Nostri proventuum in Bonis Jaroslaviensis existentis, usque summam interessalem, aut depositionem paratae pecuniae, vita utriusque durante Nosmet obligamus ac benigne resolvimus, — harum Nostrarum vigore et testimonio Literarum-Obligatoriarum mediante. Datum, ut supra.

34.

Missunának. 3. Aprilis.

Generose, Fidelis. Nobis dilecte ! Salutem, Principalisque Gratiae Nostrae propensionem. Huc in Regnum Poloniae veniendo, informamur a nonnullis dispositiones illas, quas pro sustentatione Serenissimae Principissae Conjugis Nostrae dilectae equorum, ac administratione aliarum necessariarum, Fideles Nostri Daniel Bulyovszky et Caspar Beniczky, tempore abitus sui Jaroslavia fecerint. hactenus per Dominationem Vestram minime effectuatatas esse ; quarum investigationem Fidelibus Nostris Generosis Alexandro Keczer Districtuali-Commissario et Consiliario-Oeconomico, necnon Caspari Beniczky Secretario benigne commisimus, ut ea singillatim et genuine indagent, ac quid ex allodys in necessitatem suprafatae Principissae Dominatio Vestra administrari curavit ? diligenter annotent ac tandem coram Nobis repraesentent. Coeterum, si comperietur dispositiones illas Dominatio Vestra minus effectuasae, aut aliorum proventuum allodiorum convertisse ; non cogitamus equidem tanta gratiae Nostrae erga Dominationem Vestram praestita pondere et testimonia Dominationem Vestram tam cito obliterasse, aut ad subtrahendum ulte-

riorem quoque stimulum . . . . *) Nos prebere velle ; si tamen comperietur dispositiones illas per Dominationem Vestram minus effectuatatas esse, aut aliorum proventum illum allodium convertisse : certo sibi persvasum habeat omnes de Dominatione Vestra coram Nobis declaratas opiniones confirmatas iri.

35.

Keczer úrnak.

Generose, etc. Salutem, etc.

Nemzetes és Vitézlő Beniczky Gáspár Secretarius Hívünket bizonyos punctumok szerint általunk bővebben expressált dolgainkban Jaraszló felé küldvén, azokat tüle meg fogja érteni Kegyelmed, — nem kételkedvén, hogy ekkoráig megbizonyított hűsége szerint, maga szokott dexteritása által azoknak végbenviteliben is fáradozni fog Kegyelmed. **)

36.

Verbina, 26. Aprilis, 1711. Bulyorszky Dániel úrnak.

Generose, Fidelis.

Nobis dilecte !

Salutem, gratiaeque Nostrae Principalis propensionem. — Testőrző dragonyos-regementünkbeli Damunda József nevű Kapitány elmaradt fizetésének exolutióját kegyelmessen resolválván, az midőn ezen parancsolatunkkal requirálni fogja Kegyelmedet : kezénél levő proventusunkból említett fizetésének defalcatiójában erga quietantiam adjon számára százharmincz Rhénes forintokat halasztás nélkül Kegyelmed. Caeterum Eundem benevalere desideramus. Datum Verbina, etc.

37.

Verbina, 6. Maj, 1711. (Török Andrásnak ?)

Isten minden jókkal áldja Kegyelmedet !

Lévén már parancsolatja a kavesikonti udvarbírónak ménesünk ott leendő subsistentiája iránt : ahhoz képest hova-

---

*) Egy közbe corrigált olvashatatlan szó ; egyébiránt eredetileg e mondat így állott : . . . obliterasse, aut ingratitude eadem foedare et cumulare velle ; si tamen,“ — etc.

**) Eddig Beniczky írása.

hamarabb hajtassa oda őket Kegyelmed, az holott is mellettek levő embereinknek azonnal assignáltatni fog a pascuatio.

Munkácsi pénzverő-házunkhoz tartozó mesterembereink panaszábúl értjük, hogy mostanában szünnén munkájok, egyszeri kiadott dispositiónk szerint intertentiójok is subtraháltatott; kihezképest, lévén ennekutánna is szolgáltatjokra szükségünk, intertentiójokat mint eddig, úgy ezután is adminisztráltassa Kegyelmed. *)

38.

Zaluzac, 13. Maj. Galambos Ferencznek.

Spectabilis ac Generose, etc. Salutem, etc.

Szkólyárúl 2. praesentis datált Kegyelmed levelét vettük, értvén abbúl, az odavaló harminczadossal a maga borai eránt micsoda alkalmatlansága légyen Kegyelmednek; mivel penig afféle dolgokban nem avatjuk, sőt valamennyi bort ekkorúig számunkra hoztanak Magyarországbúl, — a harminczadot és egyéb accessoriumokat boraink megarestáltatása után is kölletett praestálnunk, — ebben senkit nem segíthetjük, kívánván más, tőlünk lehetsé dolgokban minden Híveinknek assisztálnunk.

39.

Eudem. Zsenyei István úrnak.

Spectabilis ac Magnifice, etc. Salutem, etc.

Nemzetes és Vitézlő Balog Gáspár Hadi-Cassírer Hívünk a maga számadásinak revisiójárúl alázatosan instálván előtünk: mivel majd nyolczvanezer forintokra exsurgál az erogatioja, — resolváltuk kegyelmessen, hogy Nemzetes Vitézlő Szent-Iványi János Brigadíros, Eötves Miklós Districtualis-Commissarius, és Szent-Iványi Raphael Hadi-Bíró Híveinket convocálván Kegyelmed, számot vétessen tülle általok Kegyelmed. És mivel a szükségnek mivoltához képpest tett némely erogatióirúl commissiói túllünk nincsenek, s netalántán is némelyekrúl nem quietáltathatta magát: a mely positióit ítélni fogja igazaknak lenni Kegyelmetek, — magunk ratificatiójaig acceptálja, s bennünket azokrúl informálja Kegyel-

*) Kántor István kezeírása.

med. Panaszolkodik ezenkívül, hogy a midőn parancsolatunkból az öt holnapi fizetést a praesidiariusoknak suspendálta volna: rút, mocskos szitkokkal az artilleristák illették, rajta is a szállására akartak menni; — ahhoz képest, a mennyire igazságát afféle dologban tapasztalni fogja Kegyelmed: minden illetlen cselekedetek ellen a praesidiariusoknak manuteneálja és protegálja ötet Kegyelmed.

40.

Balogh Gáspárnak.

16. és 30. Aprilis Munkácsról írott két rendbéli levelét vettük Kegyelmednek. A mi az praesidium számára ezen és következő holnapokra obtingált fizetést illeti: most proxime Generális Eszterház Antal úri Hívünk Munkácsra menvén, mindazon vármegyékre assignatiókat expedíaltatjuk, valamelyek még hűségünkben vannak, — csak effectuatiójában szorgalmatoskodjék Kegyelmed. Hanz Jakabot és Damundi Kapitányt hogy contentálta Kegyelmed, jól esett. A mely nyolczszáz forintokat Sarír regimentjének a saruk vásárlására az egy talléros Zemplín vármegye impositiójából adott Kegyelmed: arra is, pro Octobri maradt 600 forintra is commissiónkat accludáltuk Kegyelmednek, kegyelmessen placidálván, hogy maga fizetését a régi Regulamentum szerint percipiálhassa Kegyelmed. Reflectálunk ugyan arról magunkat, hogy az mely ezer Rhénes forintokat Csajági, általa megöletett tisztünk (Várallyai) haláláért az atyjafiainak fizetett. — Sarír regimentjének adattatott: de mivel most azok elpártoltak, azt complanálni nem lehet; hanem vagy pacificatio által véghezmenvén a Haza dolga, avagy másként is Isten ez ügyünknek kívánt progressust boldogítván, ha akkor valaki insinualni fogja magát azon ezer forint eránt, avagy Kegyelmedtől praetendálni, — akkor eligazéttatik ezen praetensio. És mivel a maga számadásinak revisióját kívánja Kegyelmed: megírtuk Tekintetes és Nagyságos Zsenyei István Munkácsn commandérozó Generális úri Hívünknek, hogy Nemzetes és Vitézlő Szent-Iványi János Brigadiros, Eötves Miklós Districtualis-Commissarius, és Szent-Iványi Raphaél Hadi-Bíró Híveinket maga mellé adjungálván, számot vétessen Kegyelmed-

túl, — s a praesidiariusok illetlen cselekedetek ellen is manuteneálja és protegálja Kegyelmedet.

41.

Commissio.

Nemzetes és Vitézlő Balog Gáspár Hadi-Cassírer Hívünknek praesentibus committáltatik: Hogy Nemes Zemplén Vármegye egy talléros impositiójából a mely kétezerhatszázhuszonhét Rhénes forintokat percipiált, s már is némely részét Sarír regimentinek pro Septembri computussa szerint erogálta, — abból nyolczszáz Rhénes forintot a saruk vásárlására említett Colonellus Hívünknek adjon.

42.

Commissio.

Nemzetes Vitézlő Balog Gáspár Hadi-Cassírer Hívünknek praesentibus committáltatik: Hogy Nemes Zemplén Vármegye egy talléros impositiójából a 2627 forintokból maradt hatszáz, id est 600 Rh. frtot Sarír Colonellus Hívünk octoberi fizetésére adjon.

43.

Móricz Istvánnak.

Generose, etc. Salutem, etc.

30. Aprilis Husztról datált Kegyelmed levelét vettük, nem kevés csudálkozással értvén, hogy három rendbeli írott leveleink közzül egyikét sem vehette Kegyelmed; kikben, — legfőképpen ezen holnapnak elein küldetettben — megírtuk Kegyelmednek, hogy Károlyi cselekedetét diffidentiában vévén, semminemű orderinek ezután ne obtemperáljon Kegyelmed. Sőt most is hagyjuk és parancsoljuk, hogy akár az ő orderit, akár kiét másét veend Kegyelmed, a vár feladása, avagy egyéb, Hazánk dolgainak gátlása eránt, — hacsak saját kezünkkel írott parancsolatunkat és subscriptionkat s pecsétünket nem látja: senkinek a várat, akárminsoda persvasiókra ne adja fel Kegyelmed, se egyéb parancsolatjának ne engedelmeskedjék, hanem magunktól minden dispositióit várja, — annyivalisinkább, hogy a császár halála már bizonyos lévén, Isten segítsége által itt és más külső potentiáknál is a Hazánk dolgait oly karban hoztuk, és oly lábra állítottuk fel, hogy akár a német nemzet, akár más valaki Hazánk sza-

badsága ellen való ellenségeskedésre, avagy csendességnek felháborodására ösztönt adna, lehessen repressiója. Ha mi szüksége lészen penig Kegyelmednek: Tekintetes és Nagyságos Zsenyei István munkácsi Commandírozó-Generális úri Hívünkhöz recurráljon Kegyelmed; de ha más dolgokban, kiket Hazánknak ártalmára lenni tapasztalna Kegyelmed, valamit parancsolna, — semmiképpen ne obtemperáljon. Valamely hűséges indulattal penig ekkoráig is a maga tisztit alattavalóival együtt folytatta Kegyelmed: ezután is a szerint folytassa, várván hűségeskedésének érdemes megjutalmaztatását.

44.

Eudem. Klementnek.

Az mely borokat az ország fiscussának Hegyi által költetett volna Felséges Prussiai Király enbere kezéhez alkuképpen administráltatni: azok rész szerint a Hegyi elpártolásával distraháltattak, rész szerint penig Pazdicsra hozattattak volt, — a kiket is Vereczkére szállíttatván, minthogy nem voltak arravalók, hogy a király emberének lehetett volna őket assignálni, máshová deputáltuk. Füstben menvén azért hitelensége által vele való alku: a borok nem administratiója miatt azon kétezerötszáz talléros capitalisra számot ne tartson Kegyelmed, se penig arra semmi assignatiót ne adjon.

45.

Vay Adám úrnak.

Újonnan írott levelét vettük Kegyelmednek; értvén abból Sztankovszky által borainktúl praetendált harminczadnak nem exolutiója miatt három hordók megtartóztatását, — azoknak is kiadása eránt Krucsay Istvánnál vagyon már az Asszony (Siniawska hgné) commissiója, melyeket hozattasson Sztrihben Kegyelmed, és a többihez rakattassa. Holott penig jó pinczék nem volnának ottan: szereztessen szekereket Kegyelmed, adatván nekik valami előpénzt, — az ideit mindazáltal ne denominálja, hanem készen légyenek úgy, hogy mihelen elhozatások eránt lészen parancsolatunk, azonnal idehozassák őket. Kántor István Secretarius Hívünk egyik nap fordúljon által Szkólyára Sztankovszkyhoz, s vessen számot velle, — ezen boroktól mivel tartozni fogunk, complanálni kívánjuk.

46.

Eudem. Visky Sámuelnek.

9. praesentis Zavadvárúl írott Hűséged levelét vettük. Ami az munkácsi Verchovinákra jött hajdúk és katonaság dolgát illeti: mind azokat, mind pedig ha többen is jönének, Munkács felé igazétssa el Hűséged, az hová egyik nap okvetetlen Generális Eszterház Antal úr fog menni. — tüle minden dispositióinkat meg fogják érteni. A jószág dolgát úgy folytassa Hűséged, a mint legjobbnak a mostani időhez képest látja lenni, biztatván a szegénységet, a kinek feles terheltetésekre nézve ez idei sztrongát kegyelmessen megengedtük.

47.

*Missuna Mihálynak, 7. Majj.**Generose, etc. Salutem, etc.*

Quandoquidem Fideli Nostro Generoso Alexandro Keczer in summa interessali sexingentorum florenorum Rhenensium proventum urbarialem possessionis Nostrae Osztrov, ac ibidem existentis utriusque allodii utilitates, cum libera, si Eidem visum fuerit, ibidem commorandi ac oeconomizandi facultate, ac necessarias ex silvis Nostris remotioribus pro foco ac aedificiis, cum praescitu custodum silvarum lignatione, per Dominationem Vestram assignanda, benigne resolvimus: dum et quando requisita per Eundem fuerit, manibus ejus assignet, hac reflexione habita, ut quicquid supra praescriptum sexingentorum florenorum Rhenensium summam ex proventu resultaverit, id ipsum in necessitatem Serenissimae Principissae Consortis Nostrae dilectissimae apud praefatum Alexandrum Keczer conservetur, ac dum necessitas postulaverit, erogetur. Et quia medietas pagi quoque Nostri Vetlín urbarialiter ad excolendos agros Osztrovienses ac reliquos allodiales labores perficiendos destinata est, juxta antiquum usum ulterius quoque eodem concurrat, et quicquid hactenus praestitit, in posterum quoque praestet. Conservationi porro et protectioni ejusdem possessionis contra excessus militares et alias injurias, non secus quam antea, sollicite curet ac continuet. Coeterum Eundem benevalere desideramus. *)

*) Eddig egyazon ismeretlen kéz írása.

Viszoczka, 3. Junij, 1711. Török András úrnak.

Generose, etc. Salutem, etc.

30. praeteriti Sztribül datált Kegyelmed levelét, az ott lévő cselédek tartása eránt való projectumával együtt vettük. A mint Kántor István Secretarius Hívünk Fogarassy István Komornyik Hívünknek írott leveléből s abban accludált pénznek extractusából értjük: nem assequálta szándékunkat Kegyelmed, — holott a minémű pénzt küldtünk, aztat se egyikének, se másikának in particulari kiadatni nem parancsoltuk, hanem mindnyájok közönséges intertentiójokra próbájúl egy hétre erogáltatni kívántuk; kiből kitetszett volna per oeconomiam: ha béérték volna-e mindnyájan azzal, avagy is elmaradott volna valami? Accludáljuk azért Kegyelmednek ezen levelünkben újabb dispositiót, melyből általláthatni fogja Kegyelmed: a Kegyelmed asztalához kik lesznek tartozandók, kiknek penig a parte a konyhárúl étkek meg fog járni? az udvariak cselédinek négy-négy polturát naponként placidálván. Ebben mindazonáltal observálni szükséges, hogy Kerczl Albert Commissarius Hívünk erogálván a pénzt: valaminémű élést conserválni lehet, annak jó árát a héti-vásárokon látván, egy hétre is egyszersmind vétessen, vágót húsravalót keresessen, s az udvari-mészároossal vágattassa, a ser erant is hordó-számra alkudjék, s az egész erogatióirúl holnaponként számot adván Kegyelmednek, annak extractussát kezünkhez küldje Kegyelmed; mely alkalmatossággal sub finem cuiusvis Mensis a következő hóra való pénzt az accludált lista szerint udvarunktúl várni fogja Kegyelmed. Ha az hajtandó szarvasmarhákból és sertésekből hússal és szalonnával fogja segíthetni az intertentiót Kegyelmed: nem ellenzzük, proportionálván ahhoz a készpénzbéli költséget. A Nemes-Compania részéről is szükségesnek látjuk, hogy mivel magoknak Laczi-konyhások vagyon: azzal alkudjanak meg, s kész asztalra főzessék magoknak. A puskásokat ide küldheti Kegyelmed, oly móddal, hogy a midőn lehet, mind vadászattal szolgáljanak, mind penig az úthán lévén, a szekerek mellett csatlóskodjanak. Resolválván ezenkívül Zalány cancellista idevaló jövetelit, — első alkalmatossággal küldje el ötöt Kegyelmed.

49.

Viszoczka, 14. Junj. Eszterház Antal úrnak.

Illustrissime Comes, Affinis et Amice Nobis observande !
 Salutem et felices rerum successus. Kegyelmed levelét vettük,
 kiből értjük, hogy Premislire divertált Kegyelmed ; mivel
 pedig közöl esik ide, — szükségesnek ítéljük hozzánk való
 jövetelit, azért is, hogy tudhassa : mi karban légyenek dol-
 gaink.

50.

Török András úrnak.

Generose, etc. Salutem, etc.

11. praesentis Sztrihbül datált Kegyelmed levelét vettük,
 értvén abból, kívánná tudni : ha minden embert a ki Magyar-
 országból jő, hozzánk bocsássa-e Kegyelmed, vagy sem ?
 Kiben azt observálni szükséges, hogy a kinek particularis in-
 structiója leszen velünk való beszélgetésre : affélet hozzánk
 expedíálhatja Kegyelmed, — a ki pedig a nélkül jön : praevie
 kitanúlván tülle a dolgokat, magánál tartóztassa Kegyelmed.
 Zichy Pál hogy eljött, jól esett. A mi a hétezer lengyel-forin-
 tos jószág arendatióját illeti, a hol a marhák accommodáltat-
 hatnának : nem reflectáljuk magunkat, hogy az aránt az ott
 lévő sztarosztánét requiráltuk volna ; hanem proxime Vay
 Ádám Udvari-Főmarschall úri Hívünket Sztrihben expedíál-
 ván, s azután nemsokára magunk is arra felé divertáltván : ha
 a szükség úgy hozza magával, teszünk az aránt is rendelést,
 s contentáltatni fogjuk a pascuatióért azokat, a kiknek tar-
 tozni fogunk. Az ottlévő udvariaink és a Nemes-Compania
 intertentiójáról való parancsolatunkat előbbeni levelünkben
 megértette Kegyelmed, küldvén azon alkalmatossággal költsé-
 get ; ezután is, a midőn elfogy, innét várjon Kegyelmed.

51.

Commissio.

Nemzetes és Vitézlő Fogarassy István Komornyik Hí-
 vüinknek praesentibus committáltatik : Hogy Nemzetes és
 Vitézlő Aszalay Ferencz Senatorialis-Secretarius Hívüinknek,
 Szkolýán lévő 26 hordó borainktól praetendált s általa exol-

vált harminczadnak complanatiójára ötvenkét kemény tallért s egy aranyat adjon.

52.

Instructio pro Fideli Nostro Egregio Sigismundo Molnár, Aulæ Nostræ Vice-Familiari, Duklyam expedito data.

1. Említett Hívünk Duklyára érkezvén, elsőbben is vé-
gére járjon : a Fölséges Prussiai Király számára letett borok
ki keze és inspectiója alatt legyenek ? Annakutánna penig

2. Maga mellé vévén az ottlévő városiak közül valamely
előkelő embert, avagy más authentica személyt : Sepsy Jónás-
sal együtt azon boroknál levő inspectorhoz, vagyis zsidóhoz
menjenek, s az ő jelenlétében nyitassa fel a hordókat, meg-
számozván őket, és kóstolja meg, elhozván magával a kósto-
lót a javából, a közepszeriből és az alábbvalóból, per distinc-
tas classes. Annakutánna penig minden hordóra egyfelől maga
említett Hívünk a maga pöcsétjét tegye, másfelől penig az
inspectorét tétesse, s bépöcsételtetvén a borokat, — a kósto-
lóval együtt siessen vissza, hogy azoknak mivoltáról tehessen
relatiót előttünk. Mivel penig

3. Kétségesek vagyunk benne : vissza való téréséig le-
het-e itt mulatásunk, vagy sem ? innét való elmenetelünk
másfelé történvén : Nemzetes Vitézlő Keczer Sándor Tanács-úr
Hívünkhez vigye a kóstolót, s relatiót tegyen, — reá lévén
bízattatva azon boraink eladásra.

4. Investigálja említett Hívünk alattomban : mikor hoz-
ták ki azokat a borokat ? ki inspectiója alatt és micsoda pin-
czében voltak, s ki gondot viselt reájok ? el nem cserélték-e,
vagy másként el nem rontatták-e őket ?

Datum Viszoczka, 18. Juny.

53.

19. (Jung.) Missuna.

Generose, Nobis dilecte !

Quandoquidem hic Viszoczkae ad aedificium de novo, ex
lateribus certis exstruendum Nosmet resolvimus : ut idem eo
citius inchoare ac tandem continuare quoque Deo volente
possimus, — Dominatio Vestra Abbatissam Monialium Ja-
roszlaviensium accedat, ac Nostro nomine Eandem requirat,

quatenus ad fluvium Son desertam fornacem latericiani pro hoc opere ad tempus accommodare non gravetur, — sub assecuratione restaurationis, ac tandem fiendae per Nos restitutionis; quae si resolverit: illico Dominatio Vestra tales dispositiones circa advectionem omnium materialium ad restaurationem illius fornacis quam laboratorij tegularum in omnibus pagis faciat, ut ligna pro tigillis et tignis necessaria, ex silvis usque Festum Sancti Joannis, unacum stramine ex omnibus allodijs convehendo, ac pro laboratorio cooperiendi necessario, eorum infallibiliter et sine omni defectu procurantur ac parata ibidem existant. Et siquidem bona eadem ad Dominum Palatinum Podoliensem, modalitate Dominationi Vestrae nota, post Festum Sancti Joannis devolventur: pro confusione et damno in futurum antevertendo, omnium pecorum Ungaricorum, per Alexandrum Komlósy manibus Dominationis Vestrae resignatorum, exactam et genuinam specificationem, cum ejusdem recognitione propria, Nobis transmittat, ac quot vaccae in quo allodio existunt? quot boves, quibus rusticis assignati sunt? conscribat, quot item creperunt? authenticis documentis remonstret. Quorum omnium exactam informationem praestolantes, — Eundem benevalere desideramus. *)

54.

Viszoczka, 11. July.

Spectabili ac Magnifico Joanni Godefrido Libero Baroni ab Hellempach, Serenissimae Principissae Consortis Nostrae Dilectissimae Supremo Aulae-Praefecto, praesentibus notificatur. Quandoquidem a parte nominatae Principissae compertum sit, debita tam apud Judaeos, quam et alios praetensive ad summam 51,301 flor. Polon. se extendere, ac jam parte in aliqua per acceptionem frumenti complanata extitisse, — hinc de ulteriori quoque eorundem persolutione, in quantum fieri potest, prospicere volentes: ex proventu arendarum hujus Anni 20,000 flor. Polon. per Eundem Baronem ipsis creditoribus assignanda benigne resolvimus, tali cum modalitate, ut facto primum et ante omnia cum iisdem stricto computu,

*) Eddig újból Beniczky írása.

praespecificatam summam inter ipsos proportionate pro ratione summae debitae repartiat, ac super persolutione pro certis terminis fienda, assignationem ad eosdem arendatores Bonorum extradet, — qui ut se ijsdem assignationibus accommodent : Generoso Michaëli Missuna, Bonorum Nostrorum Jaroslaviensium Generali-Commissario demandatum est.

55.

Eadem.

Michaëli Missuna, Bonorum Nostrorum Jaroslaviensium Generali-Commissario praesentibus intimatur. Quandoquidem compertum sit, a parte Serenissimae Principissae Consortis Nostrae Dilectissimae, debita non contemnendae summae apud Judaeos, quam et alios contracta fuisse, proventumque Bonorum ex arendis ac alys censibus, juxta liquidationem nuper porrectam, salva auctionis ipsorum facultate eidem permissa, ad flor. Polon. 25,499 se extendere, in complanationem praerecensorum debitorum ex suprascripto proventu Nostro 20,000 flor. Polon. per Spectabilem ac Magnificum Joannem Godefridum Liberum Baronem ab Hellempach, Serenissimae Principissae Conjugis Nostrae Dilectissimae Supremum Aulae-Praefectum ijsdem creditoribus assignanda ac inter ipsos repartienda benigne resolvimus, — erga cujus assignationes pro terminis praefigendis arendatores eandem summam exolvere noverint. *)

56.

14. (Julij) Vay úrnak.

Minap Ilyvóban a hadak eránt Kegyelmednek kiadott Instrukciónkbúl Nagy Pált kifelejtván: minthogy azúta is példás hűséget mutatott hozzánk, — érdeme szerint a hadak között accommodálja őtet Kegyelmed. Török András, Hopmester Hívünket, ha eddig a szekerekkel meg nem indította Kegyelmed: tartóztassa meg; hanem a lovainkat küldje ide utánunk, együtt Szathmári **) névő, Kegyelmed mellett lévő

*) E két latin levél egyazon — ismeretlen — kéz írása.

**) Szathmári Király Ádám, a naplóíró értetik. V. ö. ennek Naplóját, Thaly: Rákóczi-Tár, I. köt.

ifjúval, a kit elmenetelivel az inasoknak, ugyanannak applicálni akarunk. *)

57.

Eadem. Ebeczky Sámuelnek.

Sok jóval, — etc.

Az accludált írásokat, Ilyvóbúl irott Kegyelmed levelével együtt, tegnap vettük. A mi a maga útjának continuatióját illeti, gondoljuk: vette eddig Méltóságos Locumtenensünk s Űri Kedves Atyánkfia levelét az Mazoviai Palatinus dispositiójárúl; holott penig nem vette volna, — ma vagy holnap magunkhoz idevárván ő Kegyelmét, meg fogjuk írni Kegyelmednek. A mi penig a kívánt Instructiójának elküldését nézi: újonnan percurrálván, azt látjuk, hogy az mely punctumok abban fel vannak rövideden téve, reserváltak az előbbeni negociatiókra, és így igen homályosok; elküldését azért szükségtelennek lenni látjuk. Ha penig már eddig a Mazoviai Palatinus által valami directiót vett Kegyelmed, útját a szerint continuálja.

58.

15. (Júl.) Ebeczky Sámuelnek.

Jöllehet tegnapi levelünkben megírtuk vala Kegyelmednek, hogy Mazoviai Palatinus dispositiójátúl várjon útjának continuatióját: mindazonáltal, hamarébbvaló alkalmatosságot találván most arrafelé elmenő tisztekkel, — a kik Sziniatín felé Sarírhoz mennek, és véle együtt onnét egész a Felsőges Czár táboráig igyekeznek, — ahhoz képest vélek együtt continuálja az maga útját Kegyelmed, hacsak azalatt Bercsényi úrtúl más s általabb-úttjáról való dispositiót nem vett Kegyelmed.

59.

In Julio.

Egregio Jacobo Petrianszki, Administratori Nostro Vyszoczkiensi praesentibus committitur. Quandoquidem circa restaurationem aedificiorum Castelli Nostri Vyszoczkiensis, ac Curiarum, necnon Allodii ibidem existentis multae reparationes requiruntur, ut eas in tempore commode perficere valeat: assignantur manibus Ejusdem ex proventu Possessionum flor.

*) Ezen levél ismét Beniczky írása.

Polon. 1205, — residuitate ab hac summa, tam vero a creditoribus remansa, pro conventionalistis ac foundationibus exolvendis relicta ac deputata; — pro quibus scandulas, asses, calcem, clavos et alia necessaria procurare, ac tandem super erogatione eorum sufficientem rationem dare tenebitur. Et siquidem dispositioni et administrationi ejusdem Possessionis Nostrae Viszoczka, cum horto et allodio Zaleszkavolya et Radava, in oeconomicis commissa sunt: solutos urbariales labores cum subditis, circa praemissam restaurationem aedificiorum ac excultionem agrorum et horti, ea industria et sedulitate perfici curet. necnon in omnibus occurrentibus ita commodo et emolumento Nostro studeat, — negligentiam praecavendo, — quatenus extra solutionem suam, particularem quoque Gratiam Nostram Principalem promereri queat. *)

60.

Domino Missuna.

Generose, etc. Salutem, etc.

Extra 20,000 flor. Polon. ad complanationem creditorum deputatorum, residuitatem summae proventus introitus, juxta annexam specificationem pro foundationibus et alijs deputatis, Dominatio Vestra eximi et taliter eosdem contentari curet; quantum porro pro conventionalistis ac reparatione aedificiorum requireretur: eandem per Administratorem Nostrum Viszoczkiensem percipiendam benigne resolvimus, cui hac in parte nulla remora causetur, Notario proventuum se ad nullas in posterum exactiones immiscente, cujus solutio actu ipso cassatur; volentes insuper, ut tempore hic existentiae Nostrae, custodes silvarum in submissione Literarum servitium suum de solita praxi ac continuato usu praestent, eosdem ad latus Nostrum binos et binos, ut se septimanatim permutare possint, Dominatio Vestra expediat. **)

61.

Domino Andreae Török. 21. July.

Generose, etc. Salutem, etc.

Kegyelmed levelét vettük; mely alkalmatossággal a pari-

---

*) Itt-ott Beniczky kezével corrigálva.

**) Eddig a már többször érintett ismeretlen írás.

pák is jól jöttek. A szekereket készen tartassa Kegyelmed, továbbvaló dispositiónkig, — úgy, hogy mihelyest parancsolatunkat veszi: azonnal megindíttathassa őket. Hogy penig azalatt is mindenekről bővebb informatiót vehessünk Kegyelmedtől: hacsak kevés időre is, rándúljon ide hozzánk Kegyelmed. A mely pénzt penig utólszor Fogarassy István Komorníyk Hívünk parancsolatunkból Sztríhben küldette: a ki erogálta, az annak extractussát küldje meg enlített Komorníykunk kezéhez; tudván, hogy az egész ottlévő magunk lovai számára kívántató abrakra és szénára pénz küldtetett, — s a mint az elküldött lovakon látjuk: igen vékonyan abrakolták őket, s a kik ott maradtak is, értjük: kevés szénájok s abrakjuk vagyon; ebben is azért kívántatni fog informatio, minthogy ezek tartására elegendő költség küldetett volt. *)

---

*) Beniczky Gáspár udvari és magántitkár írása. Eddig a jelen prothocollon, melybe — mintegy borítékba, — többnemű udvartartási iratok voltak csomagolva, és ezekre vonatkozólag jegyzé föl ugyan Beniczky a leveleskönyv üres hátlapjára e sorokat: „Instructio Consilij Oeconomici (Aulici), cum suis accessorijs, Supremi-Aulae-Marschalli, Thesaurarij, Aulae-Praefecti, Armigeri et aliorum; varia item Aulica: Conventiones Totius Aulae, Connotatio Erogationis Pecuniarum in Polonia et Prussia; missiles Georgij Ottlik, Reversales Kis-Mar(ja)ianae et alia.“ — „Die 19. Jan. Gedani (Danczka) imposita 1717.“ (Eredetije a vörösvári Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban.) Nagyon nevezetesnek tartjuk a gondos Beniczky e legutóbbi datum-följegyzését, mint a mely határozottan bizonyítja, hogy Rákóczi levéltárának legalább egy része, — u. m. az udvartartást illető, — még 1717. elején is Danczkában létezett, a hol t. i. az udvari-főkapitány Vay Ádám lakott és elhunyt.

Az „imposita“ szó pedig arra látszik mutatni, mintha a levéltár ekkor csomagoltatott volna össze, tán hogy elszállíttassék Danczkából. Beniczky Gáspár később visszakerült a hazába; 1722. sept. 10-kén Hont megyei Deménдрől jól ismert s. k. szépírású levelében megköszöni gr. Koháry István országbírónak „kegyelmességét kevés jószágocskám iránt való ő Felsége donationalissa acceptálása végett.“ (Eredeti, a szent-antali levéltárban.) A Beniczky által 1717-ben Danczigban összerakott csomagot 160 év múlva még azon érintetlenül találtam Vörösvárott.

VIII.

PROTHOCOLON

Privatarum Suae Serenitatis Principalis Expeditionum, 1712. *)

1.

(Gróff Bercsényi úrnak. 16. Januarij. 1712. (Danczka.)

Az mióta itt vagyok, protocolumot nem tartván, — nem emlékezem: micsodás czikkelyei leveleimnek okozhatták az Kegyelmed 26. (1711. dec. 26.) adott válaszsát, s levele némely paragrafusit; és mivel nem emlitem, hogy oly contrarietásokat írtam volna, vagyis desperatióra való materiát, — csak általugrottam, elhiszem, szokásom szerint az középútát, vagy nem explicáltam magamat.

Nem vitatom, mi okból esett az Sáriennek adott order a moszkva udvartúl? mert régen látom, hogy Kegyelmed ex apparentijs favorabiliter explicatis ítél felölök, — én ex actuali experientia; s hitesse is el Kegyelmed magával, hogy sokszor megbántam, hogy Kegyelmeddel nem rázattam éretlen gyümölcsöket, — nem azért, hogy gondolnám: jobban hullott volna, de azért, hogy Kegyelmed is agnosculhatta volna, hogy szakgatni kell, nem rázni, ahhoz pedig sem nekem, sem Kegyelmednek nincs módunk; s maga dolgai kormányozása s az török háború új apparentiája megmutatja characterit, et quod vulgus amicitias utilitate curet.

Szaporodik mindazonáltal — írja Kegyelmed, — keserű-

---

*) E cím Beniczky Gáspár fejedelmi magántitkár kezével iratott a külső lapra.

sége, hogy ebből is kikoptunk, az többiből kifogytunk; ha Kegyelmed akkor búsult volna ezeken, mikor ott alatt létemben, mind Zalusán, mind más helyeken, előre általlátván, teprenkedtem, — most könnyebben tűrné. Nihil inter hos et inter illos differt, nisi quod alys plus magnanimitatis inest, quam ipsi, a kit süvegelni teremtett az Isten. Ez volt az oka, látom már most, hogy az francia sem épített annyit az ő barátságán, hogy az másét negligálta volna. Az anglusok dolga úgy nem foly, — megvallom, — a mint az ígéretek valóának: de még nem decidálhatok, mert ez oly válasz, a mely még az francia keménykedésével megváltozhatik, s nem is finaliter adták, hanem pro forma modalitatis componendarum rerum — bolondságot componáltak.

Az patientiát javallottam Kegyelmednek, javallom is, mert magam is practicálom, s láttam, hogy azt Moszkvában sem kerülhette volna el Kegyelmed; de pirongatásra semmi szándékom nem lévén elmémben, — pennámbúl hogy sült ki? nem tudom, sed quia haec in opinione consistunt, plerumque magis quam in scribentis: lehet, pirongatásnak magyarázhatta Kegyelmed sincere írásomat; mert nem mondhatom szebben ki, hanem nemakaratomnak, hogy magával elhíttetni akarja Kegyelmed, hogy az mostani conjuncturákban nincsen securitással Bressanban. S ha ezek nem volnának is, — mégsem javallanám én az Moszkvában való menetelt, az mely ezekből ki nem vezérelné Kegyelmedet; de avval nem tiltom: mert más az jó-barátom tanácsa, az mely gyalánt adtam opiniómat, más az tilalom, az melyre Kegyelmed iránt okom nincs, — de udvaromnak bizonyára megtiltom Hogy Kegyelmednek titkos admonitói gyűnek: azt elhiszem, — mert nekem is elég van itt olyan, s ha azokhoz hozzá nem szokunk: idején készülünk Szibériában; de mors contemnenda est, ne timore ejus, se ipsa evadat a celibrio. Kegyelmedtől eltávozott R., *) mert idegyüött; széltiben járnak itt az császár emissarii, vendégségekben eszem-iszom velek egy asztalnál, —

---

*) Az onztrák zsoldba lépett lengyel tábornok Ribinsky értetik, a ki — mint egy önfeledt pillanatában később maga bevallá, — egyike volt a bécsi udvar által Rákóczi és Beresényi élete ellen fölbérelt orgyilkosok vezéreinek.

mégsem félek, mert az ilyenektől régen félttem! Kiovszkitúl, tudom, nem félhet Kegyelmed: mert minden svécustúl hirdett török hírek is csak azt mondják, hogy az muszkával akar hadakozni az török, nem az lengyellel; Kiovszkinak is azért nem erre van az útja, hanem Ukrajnyára. Az tehát az kérdés: miképpen kell élni? ... Könnyebb volna, ha akkor kérdezte volna Kegyelmed, a mikor én kérdeztem vala Kegyelmedtől, — mint mikor előbbeni leveleimben megírtam, s kívántam, hogy mi kell? Az danczkai parancsolat megvan: de akkor fogja Kegyelmed elhinni, az mikor meglátja, hogy az francziának sincs itt több credituma, mint nekem, azaz: senkinek nem adnak itt, hacsak casualiter oly summa nem találtatik, az ki az praetorianára (Hotel de Ville) nem akar elocálni Párisban, — az penig de realibus accidentalibus van; mostani időben arról penig, hogy assecuráljak valakit, az mi az ládában nincsen? nem lehet; de ha Kegyelmed csak olyan assecuratiót kér, mint maga ígír magának Moszkvában, gondolja, hogy adhat másnak is, — azt, igenis, solennissime ígírem, bátrabban az franczia király parolájára, mintsem Kegyelmed a Seremetére. Így értvén azért Kegyelmed levelemet, legjobban fogja általlátni: mi tanácsosabb, hogy kövessen; ha jobbnak látja az Moszkvában való menetelt, — azt sem mondom többször, hogy nem jó, mert már eleget mondtam; ha barátságommal élni akar, írja meg: praeterpropter hónaponként mi kellene állapotjához képest? ha eddig bennem nem tapasztolta, — noha volt idő, hogy tapasztolhatta, — megtapasztalja, hogy az mit Isten ád, Kegyelmeddel is közleni kívánom. Szegény Cserei meg Sarier purgatoriumban mentek-é, vagy azon túl? megválnak; szerencsájekre válik mind nékiek, mind másoknak az török hadakozás.

Térek azért már az Kegyelmed utolsó levele czikkelyére, s még jobban csudálkozom: magamat reflectálni nem tudom, quod perire jussérim, vel jubere velim, — mintha éntülem függene mindezeknek végső kormányozása! ... A mint nékem ígírnék, én másnak ígírem. Az Kegyelmed előbbeni leveleit confrontálván: egyebet nem magyarázhatok mindezekbül, hanem, hogy talám sajnálja Kegyelmed, hogy Kegyelmednek túllem kellett várni, nem attúl, az kitúl én; de ha ezen időt

talál vesztetni : félttem, — meg ne fogyatkozzék felettébb is. Kegyelmed, míg ezt exoperálhatja !

2.

Gróff Bercsényi úrnak. Danczkáról, 22. Januarij, 1712.

Az elmúlt postán vettem az Kegyelmed 2. irott levelét, melynek continentiájából az új esztendővel viradni látom ugyan szerencsénket : de ezen sűgár is oly homályban vagyon, hogy kétséges vagyok benne, — ha felvirad-é egészszen, vagy sem ? De akármiként légyen : valamint az szélvészűl hányszerűtött hajó odamegyen, a hol világosságot lát, — nekünk is kormányunkat kétségkívűl arra kell tartanunk, a merre vilámlik az szerencse. Teljes szerencsét remélhetnék, — megvallom, — ha jóformában megindúlhatna oly módon, az mint Kegyelmed ítéli, az svécussal az negociatio, véghez is mehetne, de bezzeg, rossz volna, ha maga ruszki, pro captanda benevolentia, el talál árúlni A (ugustusnak), vagy ugyan az czár cancellariája által tudtára esik, hogy mi az czár particularis békeltetéséről gondolkodunk ; nincs is ennél nagyobb s nehezebb dolog előttem, — melyre nézve kívántam így stilizálni levelemet, a mint copijában megláthatja Kegyelmed, mert azt vélem, hogy Kegyelmednek ezzel aperturát csinálván : Seremet által, — az ki is kétségkívűl sincere kívánja az békességet, — titkosabban directe a czárnak adhatja tudtára Kegyelmed az dolgokat. Szükséges is azért, hogy Kegyelmed is magát első levelében ezen levelemre revocálja, és mentűl titkosabban lehet, folytassa ezen negociatiót ezután magunk emberei által, mely végre ezen postán Pápai-nak is parancsolok, hogy úgy menjen Kegyelmedhez Bresámban, hogy onnan mindjárt indulhasson Benderben ; instrualja azért Kegyelmed mentűljobban ítéli, — arra mindazonáltal reflectálja magát, hogy sokaig ott nem lehet mulatása : mivel az computusok végezésére nézve Constantinápolyban kell sietni. Az svécziai udvarhoz irandó leveleket is inkább szeretném, ha más által küldené Kegyelmed Moldvűg, — csak ott venné kezéhez : mert, megvallom, nagy praecautiót kíván ezen állapot ; és noha az czárnak is, (teljes hitelt nem adhatván Tarló levelének) igen gyengén irok, — teljességgel prostituál-

tatnánk, ha megmásolnák szavokat. Tarlónak megírhatja Kegyelmed, hogy tudtomra adván ezen dolgot, expressusomat küldtem az csárhoz; de bizonyára semmitsem írhatok Kegyelmednek: ha fogja-e acceptálni, vagy sem? és azért úgy stilizálja Kegyelmed írását, hogy nagy biztataást ne magyarázhasanak belőle; mert — látja Isten! — azt vélem, hogy még választ sem adnak levelemre, noha egyébaránt nem tudom, miként rezzentek meg a török háhorú újulása híritül? Elbingában ugyan az czár nem mutatta, hogy gondoljon véle, a midőn profetizáltam volna felőle: javallván e télen Elbingában való maradását. Az is ugyan való, hogy külső apparentiából nem vélem, hogy az czár contentus volna Augustussal, az kitül az dániai király is disgustatus vált el Stralsund alól; sokan vannak, az kik azt hiszik, hogy particularis békességről gondolkodik ő is, és így ha eszén nem jár az moszkva udvar,— majd egyedül marad. *)

3.

Pápainak adott Instructio. Dantzka, 22. Januarij, 1712.

Röviden kívánván Kegyelmednek eleiben adni ezen dolgot, az mellyért küldettetik: kívánom, hogy ezen levelém instructio gyeránt (így) legyen Kegyelmednél. Summája penig az dolognak ez:

1. Hogy az universalis békesség tractája kezdődván Utrecht városába: noha az franczia király most is continuálja assecuratioit. hogy az erdélyi fejedelemségben manuteneálni kíván **), — hogy mindazonáltal ezen negociationak nagyobb folyamotja ***) lehessen: szükségesnek ítélem pénzzel is segíteni ott, a hol kelletik; de, hogy az embereim ígíretinek hitel

---

*) Eddig a prothocollon egyugyanazon, a Pongráczéhoz teljesen hasonló írás; a közvetlenül itt következő 3., 4., 5. és 6. sz. a. közlött kiadványokat pedig, — melyek összetartozólag mind Pápay János benderi, moldvai és törökországi küldetésére vonatkoznak, s nyilván egy datumúak is — a fejedelem sajátkezűleg fogalmazta a prothocollonba.

**) „és fogja ír“, — állott itt még, de később kitöröltetett.

***) Előbb: „fundamentuma“.

adassék : szükséges oly kereskedőket találni, az kik suo tempore az summák exolutióját magokra vállalják. *)

2. Kegyelmed azért, vévén ezen leveletem és Krucsai Istvántól útjára 1000 frtot, — oly készüllettel menjen Brezanba, hogy onnan directe mehessen Benderbe, a hol is az Bercsényi úrtól adandó instructio szerint végezze dolgát, — sokáig mindazonáltal ne mulasson ott ; s observálja

3. Hogy Bercsényi úr semmitsem tud ezen Kegyelmed instructiójába, **) az kinek csak azt írtam, hogy az franczia subsidiumtól maradott pénz cemptusa végett kell Kegyelmednek sietni Constantinápolyban, és hogy Benderben adjon Kegyelmednek instructiót : Tarlónál mitévő légyen ? de az leveleket ne Kegyelmed által küldje, hanem csak, hogy Moldvába vehesse Kegyelmed kezéhez ; és aztat is megírtam, hogy az tavalyi instructióját reassummálja Constantinápolyban, — az mint is el se mulassa útját, mentül szaporábban lehet, arra folytatni.

4. Odaérkezvén, complementumos leveleimet adja meg Des-Alleurnak, és előtte is csak azt mondja, hogy a mostani szükségembe csak az computusok megvizsgálására küldettett, — hanem Brű-nek jelentse meg, s kérjen tanácsot tőle : ha lehetne-e oly görög, örmény, avagy franczia kereskedőket találni, az kik magokra vállalnák az cautiót, hogy azoknak az kiknek assignatiót adok, assignatióimat megfizetik ? — mihent az Isten engemet Erdélyországoni pacifica birtokába s székibe helyheztet, viszontan adván én is ***) oly obligatiót, és végezvén most Kegyelmed arrúl velek, hogy mihent Isten kegyelméből fejedelmi székembe ülök : azonnal vagy az sóaknákot, vagy Abrukbányát kezekhez bocsátom, mindaddig, még ki nem fizetik magokat belőle.

*) E mondat után eredetileg még ez következett, de utóbb a fejedelem által, mint magától érthető, keresztülhuzatott, ú. m. „Szükséges azért ollyakat találni, az kik az pénz kifizetésében securusok legyenek.“

**) Előbb : „útjába“.

***) „avagy Kegyelmed, plenipotentium mellett“, — állott még itt, de kitörültetett.

5. Kívántatik ily végezés egy millium tallérrúl, oly conditíóval, az mint az feljebbírt punctumba íratatik; és mihent ezen kalmárok feltaláltatnának: azonnal kell nekik az franczia constantinápoli kereskedőknél caveálni, az kik per consequens Párisba caveálnának *) s megígírnék azon summa kifizetését **) azon ministereknek, az kiknek ígírtetni fog parancsolatombúl Brenner által, — az kinek ezen a postán íratam Párisban, hogy ezen dolog végett Feriollal beszéljen, és Kegyelmeddel correspondeáljon.

Nem szükséges Kegyelmednek elméjére adni azon motívumokat, az melylyel Kegyelmed az oláh, örmény, avagy franczia kereskedőket erre persvadeálhatja, az melybe semmi periculumok nincsen: mert én is elébb nem kívánom tőlök az pénzt, hanem ha az fejedelemséget pacifice kezemhez veszem, — s akkor azonnal kezekhez is bocsátom azon jövedelmet, az melyről Kegyelmed fog velek végezni, hanem csak ígíriék reá arra, s obligálják az franczia kereskedőknek magokat, hogy in illo casu kezekhez adják s kifizetik assignatióim szerint az pénzt.

Mindezekről Kegyelmed Párisba tudósítsa Feriolt és Brennert, az ki azon udvarnál az követségben Vetésinek surrogáltatott. Ha pedig alkalmatosság adatnék: reassummálja Kegyelmed az tavalyi negociatiót, az melyről instructiót adtunk vala, mely, úgy vélem, friss emlékezetibe van Kegyelmednek, — s exoperálja tehetsége szerint az kívánt securitást.

Havasalfődit, az mennyibe lehet, elkerülje Kegyelmed; ha mindazonáltal gondolná, hogy ott igyekezetünket elérhetné Kegyelmed: írhat Constantinápolyból jóakaróinknak az pénz végett.

Ha ítéli jobbnak lenni titkos lakását Constantinápolyba: emberüinknek se mondja eleintén magát, — hanem tétesse, mintha szolgálatunkat elhadta volna, s idő múlva csak, az midőn idejét látja, producálhatja az küldött credentia-lisokat.

*) „érettem azok előtt“ — volt itt még, de keresztülhúzatott.

**) „azoknál,“ de a fenttebbivel összhangzólag ez is kitörölve.

Az Vay úr levelében kívánt securitást is exoperálhatja Kegyelmed, oly móddal, az mint legjobbnak ítéli Kegyelmetek, magok kívánsága szerint.

4.

Vizirio.

Celsissime Princeps!

Prouti mihi nihil antiquius fuit, quam sincera mea erga Fulgidam Portam demonstrare studia, in his quoque rerum mearum conjuncturis, praeprimis Celsitudini Vestrae de ob-
tenta Supremi-Ministery dignitate cordicitus gratulor, et die-
rum suorum in annos et annorum in saecula prolongationem
voveo. Fidelem meum Consiliarium proinde Aulicum Genero-
sum Joannem Pápai ad Fulgidam Portam et ad Celsitudinem
Vestram expedivi; cui ut Celsitudo Vestra in ys, quae nomine
meo exposuerit, fidem adhibeat, enixe rogo. De reliquo Celsi-
tudinem Vestram Divinae Protectioni ardentem recomendo.

5.

Ministri.

Excellentissime Domine!

Ut et in adversitatibus immobilis et emolumentis Fulgi-
dae Portae aequae attentus appareat animus meus: Fidelem
meum Consiliarium Aulicum, Generosum Joannem Pápai in
certis negocys, utilitati et gloriae Gentis Vestrae convenienti-
bus expedivi; et quia in amicitia Excellentiae Vestrae quoque
multum spei habeo, ut eidem quoque amicitiae meae testimo-
nium praebens, negocia sibi commissa communicet, jussi De
reliquo Excellentiae Vestrae multiplicationem dierum suorum
in annos et annorum in saecula, et tandem foelicem finem
sincere voveo.

6.

Principi Moldaviae.

Celsissime Princeps!

A ditionibus Celsitudinis Vestrae longius distans, non
ita pridem pervenit ad me notitia de felici reditu Celsitudinis
Vestrae in Principatum suum, — de quo quantum gratuler:

Fide li meo Consiliario-Aulico Generoso Joanni Pápai uberius exponendum commisi; ut vero iter ejus ulterius quoque pro bono et utilitate Fulgidæ Portæ directum Celsitudo Vestra facilitare velit: enixe efflagito, dum Celsitudini Vestrae prospera cuncta et diuturnitatem, felicitatem sincero corde voveo. *)

7.

Forgách úrnak. Danczkáról, dic 12. Marty, 1712.

Vettem az Kegyelmed 18. February irott levelét. Magam is haragudnám Krucsaira, ha oka lett volna azon hátramaradásnak, a melyről Kegyelmed panaszkodik: de minthogy magam is megcsalattattam az idevaló kalmároktúl és cambialistáktúl, — ő is ezáltal megcsalattatván, ne csudálja Kegyelmed, hogy véghez nem vihette ígéretit; mert ugyanis két vexil-czédula által küldvén meg néki az cambiumot: csak akkor, mikor computizáltattam velek, vettem eszemben, hogy egyik duplicatája volt az másikának, és hátramaradt az cambialis summának az fele, melyre két hét múlva küldhettem meg az cambiumot, — mellyet, reménlem, hogy eddig kezéhez vehetett, és Kegyelmeteket is exolválta. Látja Isten, szívesen bánom Kegyelmetekre nézve ezen hátramaradást: de maga sem csudálkoznék Kegyelmetek, ha tudná ezen itt lakó lutheranus-zsidókkal való bajoskodásimat. Nem csudálom én is az Kegyelmetek impatientiáját: mert magam is gyakorta tapasztolom az emberi gyarlósághúl eredett türhetetlenséget; de lehet, igenis, emlékeztetnem Kegyelmeteket az Christus Urunk pirongatására, a melyről Kegyelmed emlékezik, — de oly könnyen, mint ő Szent-Fülsége, nem segíthetem Kegyelmeteket, a ki magam is tüle várok segítséget, s evvel egyedül bízattam mindenkor Kegyelmeteket, mert az emberben való reménységet magam is mindenkor csalhatónak tartottam s tartom is; és ha Kegyelmed magát jól reflectálja: könnyen fel is találja, hogy eddigis nem az én biztatásim tartóztatták Kegyelmedet a quaerendo periculo, ut non plane pereat, hanem egyedül, quia et desperationi inviam viam invenit — Duklyára, s úgy jött Kegyelmed Viszocsákára; az confoederatus ceremo-

*) Eddig a fejedelem sajátkezű írása. Ez után másfél lap üres.

nia nevezetinek penig ugyanakkor ellentmonda vala Kegyelmed, az midőn az bécsi udvarhoz való folyamodást törvényesnek allegálta vala lenni, etc. his similia, és per consequens eddigis nem azért nem segítette magát, quod caecam obedientiam observare voluerit: de azért, hogy nagyobb veszedelmet látott a német pilulák rágásában, mintsem az ezüst- és arany- czafragok ételében. *)

Mindezekbül megláthatta Kegyelmed, hogy senkit erővel az veszedelemtől nem tartóztathattam, és hogy valakik magokat állandóképpen velem együtt a szenvedésre resolváltak, — mindazokat eddig tehetségem szerint segíteni kívántam, hogy confoederalionalis hitemnek eleget tegyek, s ezután is, a meny- nyiben lehet, segíteni kívánom; de, hogy minden szükségek- nek eleget tehessek, magam fogyatkozásommal is, — haszon- talan volna ígérnem. Negociatióimnak gyümölcsét csak egye- dül az időtől várhatjuk, melynek ura s kormányozója csak egyedül az Isten, a ki sorsunkat mind jobbra, s mind rossz- szabbra fordíthatja. Keresse bár fel Kegyelmed a világnak mind a négy szegletit, — csak édes hazánkunk szolgálhas- sunk, — abba is ellentartó nem lések; s ha az veszedelemre sietni kíván, — látja Isten, szánom: de nem tartóztathatom Kegyelmedet. Könnyű az falu nevében pengetni az harangot, a mint Kegyelmed írja; **) de az pengetésnek is az haszna csak attúl függ, a kitől én is várom consolatiómat, — jóllehet nem érthetem egészszen által: micsoda pengetést ért Kegyel- med? Ha az fegyverkezésről gondolkodik: annak idejét éppen nem látom, míg az universalis békesség tractájának kimene- telit világosabban meg nem látjuk; ha penig ez által az császár kegyelmességéhez való folyamodásról gondolkodik, —

---

*) Czelzás Forgáchnak egyik, Szamokleskiből hozzá írt leve- lére, melyben emez szokása szerint tréfálva említi, hogy fölépült és hízik, „mert ezüstet eszem, aranyos tüzet, czafragot és aranyos szerszámokat iszom“, — kényszerűségből eladogatott drágaságait értvén. (Eredetije Vörösvártt).

**) 1712. febr. 8-kán Szamokleskiből kelt levelében: „Ha ezt nem consideráltuk volna, s legfőképpen a Fölsígednek miltóságos személyit, — eddig vagy hat, vagy vak!... de a falu neviben mi is pengettük volna az harangot.“ (Eredetije Vörösvártt.)

attúl mit várhat? úgy vélem, eddig Tiepolytúl *) megértette Kegyelmed, ha az igaz, a mit itt egy vele correspondáló embertől értettem; és így könnyen adhat magának tanácsot, ha remétségünknek örömét el nem várhatja, — melyről Kegyelmedet hogy úgy assecurálhassam, a mint kívánni láttatik, az világi dolgok változási nem engedik. Tudja az Isten, a ki szívünknek vizsgálója, hogy mindeddig semmit se el nem mulattam, se el nem mulatok, a melyből hazánk szerencséje exoperálását remélhettem volna; s ugyanazon isteni igazság, — reménlem, — engemet nem fog okozni, ha munkáimnak végét nem várhatván, veszedelemben ejti ki **) magát; s jól tudom, hogy mindezek elégségesek nem lesznek az Kegyelmetek consolatiójára: de valóságot kívánván Kegyelmed tülem, — ennél egyebet nem írhatok. Ha penig az világ dolgainak folyásából kíván maga - magának reménséget venni: consideratióra méltó hírek gyanánt írhatom, hogy minekutánna Utrechtbe, — a hol az universalis békesség tractáltatik, — az franczia király plenipotentiarussi kiadták volna az aliatusoknak az békesség iránt való propositiójokat, — arra az császár követjei felelni nem akarván, az angliai királyné plenipotentiarussi rövideden tudtokra adták, hogy lássák, mit csinálnak: de az királyné békélleni akar; — s ugyanonnan írja emberem, (Klement), hogy az császár és az hollandusok csak resolváltak magokat az hadakozás continuatiójára, ha szintén az királyné megbékéllik is, melyről úgy gondolkodnak az hollandusok, hogy még ellenségekké is válhatik. Ha azért hadakozásra fakad dolgok: micsoda szerencséével fogják continuálhatni az hadakozást az anglusok pénze nélkül? — aztat is csak az idő fogja kimutatni. Erre nézve kéntelenítettett az bécsi udvar resolválni hadai nagy részének kimentelít Magyarországhúl, és a ministeri még ollyakat is hánnak szemekre az anglus ministereknek, hogy az törököt ingerlik ellenek, — melynek békességét az moszkváival annálisinkább elhittem magannal, hogy bizonyossan hozták az czár udvarátúl Azoph visszaadatását. Olvassa Kegyelmed ezek

*) B. Tiepolt, lengyelországi császári residens.

**) Értsd: valaki, bárki.

mellé az baraszlai, komáromi, lengyel és az angliai igazmondó-kalendariumok prognosticumit, s calculálja Drabetiust, — eleget reménlhet, ha reménleni akar; ha pedig mindezeket úgy, mint bizonytalanokat megveti, csalhatatlan reménséget kíván: recapitulálom és mintegy csomóban szorítom egész levelenemnek sensusát, emlékeztetvén Kegyelmedet azon igazságos mondásra: „Spes confisa Deo, nunquam confusa recedit!“ E mellé adjungálván azon valóságot is, hogy vagyok, — etc. *)

8.

Danczka, 20. Maj. Krucsay Istvánnak.

Az Kegyelmed 4. May irott leveléből kedvessen érttettem 2-da és 23. Aprilis datált leveleimnek vételit; és noha Vay úr hallasztotta commissiónnak véghezvitelét, — a mint leveléből látom, — reménlem, eddig véghezvitte. Mivel azért supponálom, hogy Kegyelmed már Ilyvóból megindult: egyéb dispositiókat nem teszek, hanem, ha még utólbí levelém s úgy ez is ott érne Kegyelmedet, vagy Jaraszló tájékán, — alkalmatossan esnék, ha Vay úr is a vízen takarodna errefelé, ha ott maradni nem akar; melyről magának is írok. Ezen levellemmel küldök Kegyelmednek más leveleniet is, a mellyet, kértem Tomasovszkit, a maga kezénél tartsa meg, az maga Kegyelmed jöveteléig: mivel reménlem, hogy még Pulyaván fogja találni Kegyelmed az Asszonyt; ha ott nem találná pedig, szükségesnek ítélem, hogy Zsibriket ideküldvén a hajókkal, módot keressen feltalálásában, — mivel azon levélben instructiót adok Kegyelmednek, hogy contrahálhasson az kezemnél maradott jaraszlói jószág részének eladásárúl, a mely periculum in mora. Varsavára érkezvén azért Zsibrik: szükséges, passust extraháljon az ország Fő-Thesaurariusától, hogy a vámokon a portéka meg ne nézettetessék; csak nevemmel requirálja: oly jóakarómnak tartom, hogy nem fogja denegálni. Nem is szükséges, hogy Varsaván — az előbbeni parancsolatom szerint — más parancsolatomat várja Kegyelmed, hanem, ha az Asszonyt azon környékben találja: elvégezvén instructiója szerint vele a dolgot, jöjjen ide; ha pedig

*) Ismeretlen kéz által improthocollálva. Utána egy oldal üres.

el kéne Kegyelmednek ezen dolog végett távozni a Viszlátúl: bocsássa útjára Zsibriket, — kölömbet se cselekedjék.

9.

Ugyan Krucsay Istvánnak. Eadem.

Az mai datum alatt írott levelemben emlékeztem Kegyelmednek ezen levelemről, a melyet — reménlem — Tomasovszki fogja Kegyelmednek kezéhez adni; és mivel Szinyavskiné Asszonynak írott levelemben megírtam, hogy Kegyelmedre fogom bízni az contractusnak csinálását és az alkut: ha szüksége lesz Kegyelmednek reá, — az maga keze alatt lévő és idehozandó archivumban fogja Kegyelmed az documentumokat találni. De noha azon jószág sokkal drágábban vétettetett, mintsem ér magában: hogy azon a summán eladhassa, — nem vélem lehetők lenni, kivált mivel nagy szükségben lévén, nem lehet az alkuval időt vontatni. 13. Máj írott levelében azért ígér az Asszony nyólczszázezer lengyel forintot érette, és noha nem distingválja: ha az egész jószágról érté-e azon summát, vagy csak a kezemnél maradott részről? — mindazonáltal nem supponálhatom kölemben, ugyan hogy az egész jószágot érti rajta. Legelsődszer is azért kérdést tegyen Kegyelmed eránta; hogyha az egész jószágot érti: tentúlja Kegyelmed, hogyha nem augeálhatná-e a summát? melyben ha difficultásokat találna, — legalább vigye Kegyelmed végben azt, hogy az nékem adandó summán feljül magára vállalja az Asszony az apáczák praetensiójának complanatióját, — mellyen kívül az ígért nyólczszázezer forintokon feljül már actualiter az podoliai Palatinusnál háromszázezer, és magánál az Asszonynál nyólczszázezer lengyel forint hae-reálván azon jószágon: várhatnék még az Asszonytól négy-százhuszezer lengyel forintokat. Praevidéülhatom alkalmasint: mely difficultások exurgálhatnak ezen summának exolutiójában; mert nehezen hitethettem el magammal, hogy azt egyszerre letehetné az Asszony, — sőt ha egyszer kezihez jutna a jószág: méltán tarthatok attúl is, hogy az exolutiói terminussi haladhatnának. Melyre nézve ennek jobb módja nem lehetne, mint ha itt valamely cambialistának assignáltatná az Asszony annak exolutióját. — a ki mihent magára vállalja:

azonnal resignáltatnám a jószágot ; contrahálhatna avval maga kedve szerint az Asszony, és terminusok szerint exolválhatná, s per consequens az én dolgom volna, hogy viszontan én is magam szükségemhez képpost contrahálhatnék vele az pénz megfizetéséről ; mert különben az Asszony ide s tova járván, — nehéz volna mindenkor levelek által sollicitálni, avagy ide transferálni azon pénzt ; s ha difficultások interveniálnának is : könnyebb volna egy kalmárral, nemmint vele eligazítani dolgomat.

Fenntartván jussomat azon jószág haereditásához : zálogképpen bocsáttatik az Asszony kezéhez ; nem difficultálom azért azon conditiókat, az mellyek az podoliai Palatinussal ineált contractusban vannak feltéve, circa modalitatem redemptionis et praxim hujus Regni, — hogy, ha tudniillik pro termino redemptionis le nem tétettetnék a pénz : megint három esztendeig ki ne váltathassék. De mivel mintegy három-felé szakasztatik a jószág, és az Asszony is nem egyszersmind teszi le érette az nyólczszázezer lengyel forintot : hogy jövődöben én egyszersmind letegyem, a midőn rehabeálni kívánnám, — nem kívánhatja tülem ; maradjanak azért in suo vigore az eddig ineált contractusok, és ezen mostani csak azon részéről ineáltassék a jószágnak, a mellyet kezéhez fogom bocsátani. Keménykedjék Kegyelmed ezen punctumon, mennél jobban lehet ; noha, — ha máskint nem lehet, — ezt is superáztatja velem a szükség.

A podoliai Palatinussal ineált contractusban akartak vala némely onerosa conditiókat is inseráltatni, — az melyekre semmiképpen nem accedáltam, kivált a szabad épület eránt, mellyet admittálnom nem lehetett ; s itt sem lehet különben, hanem csak egyedül az mennyiben in conservatione oeconomiae kívántatnék az épület, s azt se följobb, hanem legföljebb nyólczezer lengyel forintokig. Második aggravans conditió vala az is, hogy ha az jószág conservatiójára nézve költségeket találna tenni : azok is simul et semel tétettesse-nek le cum capitali summa, — de ezt sem placidáltam ; csak elhitettem magammal penig, hogy ennek inhaereálni fog az Asszony : mivel már régen sajdétám, hogy nemesak magoktól formálják a nagy praetensiókat az apácák, — hanem arra

fognak czélozni, hogy azoknak excontentatiójokat defalcálják az nékem leteendő summából ; s azért írák, hogy légyen azon Kegyelmed, hogy in casu favorabilis sententiae cum Monialibus, per modum auctionis ingredialja azon summa az capitalist, és nem per formam defalcationis, — úgy tudniillik, hogy complete juthasson kezemhez a négyszázhuszezer lengyel forint.

Praevideálok mindezekbül, hogy ezen contractus véghez nem fog mehetni hozzám való recursus nélkül ; melyre nézve légyen Kegyelmed azon, hogy legalább tízezer tallért statim et de facto obtineálhasson Kegyelmed az Asszonytól, — melynek négyezeribül contentálván Kegyelmed az ilyvői creditorit, az többit küldené Kegyelmed az Feleségem kezihez, és a hat-ezerit hozná magával, vagy per formam cambij procurálná itten hamarábbvaló exolutióját. Légyen Kegyelmed azon, — ha szinte az Asszony embereinek pro discretione száz aranyat is köllenék erogálni, — hogy ebben ne frustráltassam ; s ha szintén annyi nem lehetne is : ha keveset is, csak in instanti procuráljon számomra és a Feleségem számára, a kinek kölömben pénzt nem küldhetek, — Kegyelmed penig jól tudja, mely szükségben légyen, s hasonlóban vagyok én is.

Rövideden mondván : mivel ezen jószág eladására a szükség kényszerít, pro meliori esse keménykedni kell ugyan a feljebbemlített difficultásokban : de mindeneket feljülhalladván a szükség, legfőbb punctumnak tartsa Kegyelmed a summa exolutiójának securitássát és modalitássát ; informáljon mindazonáltal Kegyelmed mindenekrül, és az contractus-conclusióig maradjon Kegyelmed az Asszony mellett, s adurgéalja leginkább, hogy az exolutió valamely kalmárra assignáltassék, a kivel könnyebb lesz véget érnem, s azt az Asszonynak is könnyebb lészen kifizetni : mert nincs kétségem benne, hogy olyak is ne találtassanak, a kik fizetéseket gabonájúl, és más naturálekbül fogják felvenni. — Mindezeket azért bízom az Kegyelmed dexteritására és sörénységére, nem tehetvén se nagyobb, se kedvesebb szolgálatot előttem, mint ha menneelőbb számomra pénzt szerez, s ezen dolgot a feljebbemlített modalitások szerint accelerálja.

Vaj úrnak. Eadem.

Vettem az Kegyelmed 2. Máji írott levelét, melyből értem, hogy Kegyelmed is vette az 2. Aprilis írott leveleimet, — melynek eltevéledését supponálván, az continentiaját repetáltam vala az elmúlt postán írott levelemben is. Hitesse el Kegyelmed magával, hogy én is nem kevesebb keserőséggel írtam és repetáltam azon leveleimet, mint Kegyelmed vette; de mivel az időnek változtatása hatalmamban nincsen, nec est ollae dicere figulo: cur fregisti me, opus manuum tuarum? — úgy tetszett, hogy Kegyelmedhez való sinceritásom ellen cselekedtem volna, ha in suspenso tartottam volna elméjét Kegyelmednek, s halasztottam volna azoknak declaratióját, az melyeknek lehetőségét még akkor praevideáltam vala Zalusán, az midőn Berceséni úrral víttattam vala, és ugyanazon okból még ott kívántam volna véghezvinnem; és bizonyára, ha a szerint cselekedtem volna: mind magamnak könnyebben volt volna állapotom, mind Kegyelmedet, másokkal együtt, — a kik hűségemben állandók s kívánnak megmaradni, — most könnyöbben segíthetném. De, hogy sokszor repetált hitemnek eleget tegyek: mindaddig, még lehetett, költségemet nem szántam azoktól, a kikhez hittel köteles voltam; még most is se magam eránt nem desperálok, se hogy Kegyelmed Gerhard úrral teljességessen desperáljon, nem mondom, — de bizonyosrúl nem assecurálhatom: mert, a mint mondom, magamnak is mástól kell várnom, és azonkívül is alkuba lévén az jaraszlói jószág hátramaradott része eránt. — mihent valamely pénzt vehetek kezemhez: tovább is, ígéretem szerint, kívánok Kegyelmeteknek succurrálni, és az Kegyelmed contrahált adósságát kifizetni; de még azon dolog véghez nem megy, — nem talállok módot benne, hogy Kegyelmeteknek succurrálhassak. E szerint azért se Kerczelt, se Pázmánt kegyelmességemből ki nem rekesztem, ha ideit várhatják; de itt — látja Isten, — olly helyen vagyok, a hol se creditumra, se zálogra nem találhatok: mert az lengyel urak zálogokkal és helytelen ígéretekkel olly diffidentiákat okoztanak, hogy reá sem néznek a

zálogra, s ezer tallért érő portékára ötszáz forintot sem szerezhethet az ember; költségem pedig mindennap nagy lévén, — noha már mindazokat mellőlem elbocsátottam, a kik kiadott declaratiómra nézve búcsúztanak, — de mégis olly statusban nem vagyok, hogy az feljebbemlített jószág eladása előtt succurrálhassak Kegyelmeteknek, úgy az Feleségemnek is.

Az mi az Kegyelmed kimenetelit illeti: ha ahhoz Kegyelmednek csakugyan tovább is kedve lészen, — azaz: ha az mindennapi szüksége csak annyi idő várakozást sem enged, a míg valamely pénzt szerezhettek, — abban is segíteni (jöllehet, megvallom, nem örömmel) kívánom Kegyelmeteket; de mit javallhassak? nem tudom, mert én csak resolváltam magamot, hogy, ha szintén (már az Ország királyt agnoscálván magának, a ki secundum omnes apparentias az diplomát ki is fogja adni az Orzágnak, és per consequens, taliterqualiter, — in generalibus szólván, — az Ország a Confoederatio végét, quoad restitutionem Libertatum, elérte) confoederationalis hitenre, még azok meg nem szegetnek, nemannyira köteleztetem is: de Erdélyhez való hitem fenn lévén, — ha koldulással köllenék is kenyéremet keresnem, — azt meg nem szegem, hanem azon időt elvárom, még az universalis békeség tractája által találtatik olly mód benne, az mely által hitem megszégése nélkül nagyobb securitással elvégeződhetik dolgom; de abban is az időtül kell várnunk: mert annak előtte jószágim sollicitatiójához nem foghatok, — in illo casu pedig bizonyos lehet Kegyelmetek benne, hogy vagy Kegyelmeteknek is hasonló beneficiumot procurálok, vagy a nélkül a magamét is nem acceptálom; ha pedig valamely csere által hazámon kívül, más országi lakásra resolválnám magamot: ott is, hitesse el Kegyelmed magával, hogy secundum proportionem status mei, Kegyelmedről provideálok. De ha, a mint följebb írák, az addigvaló várakozásra sem engedli időt az Kegyelmed szüksége, hanem kéntelenítettnek Kegyelmed az gratia-keresésre: arra más utot nem mutathatok Kegyelmednek, hanem directe kell Kegyelmednek Bécsben sollicitáltatni; mert mentül több potentiákat egyvelélenénk belé,— annál nehezebb volna. Ezt bizonyossan elhitetheti Kegyelmed magával, ha valóságos okát papirosra nem bízhatom is.

Hogy Bercsényi úr az brezáni lakást megúnta : már régen láttam levelébül, — a melyekbül azt ítélnék, hogy már el is jött onnan ; mert se ő Kegyelmének, se Kegyelmeteknek jobb securitást nem ígérhetnék, mint itt, ha utolsó compendiumra reducálván magát, vízen jöhetne le, mert lovak nélkül, — a mint felvettük a módját, — itt is alkalmassint másfél annyi áron élélhet, mint ott, az ember. Mert noha az Bécs által Constancinápolybúl jött hír szerint elhitettem magammal, hogy újonnan confirmáltatott a moszkvával a békesség, — csak annyi ideig is, még bizonyossan jó hírem embereimtül : merre fordul az török erő ? — nehezen fogja elhitethetni Kegyelmed magával, hogy securitásban lehessen a lengyelektül ; noha én azt vélem, hogy azok ellen a király fia jószágában is nem fog jobban protegáltatni, mint az Asszonyében (Siniawska hgné), a hol vagyon.

Mindezekbül azért válaszsza magának Kegyelmed azt, a mit legjobbnak ítélsz, — bizonyos lévén : mindenekben segíteni kívánom Kegyelmedet, a mi tőlem lehet ; s ha azalatt is Sulyk-vára szándékozik : requirálja legelsőben is Kegyelmed a király fia protectióját, melyet ha nem obtineálhatna, — magam is írok, úgy mások által is irattatok ; ha pedig még Krucsayt ott érvén levelem, vele kíván Kegyelmed idejöni háza-népével, vízen, — úgyis Kegyelmedet meg nem fogatkoztatom.

11.

Krucsay Istvánnak, 24. Junij, 1712.

Nem kevés anxietásban vagyok az Kegyelmed indulása eránt : mivel 8. írott levelébül pro 10. értem, hogy annak terminussát praefigálta, — azúta pedig szélitiben hirdetvén itt Grusinskinak Varsavára való érkezését : útjában is Kegyelmednek kárt vallhatok, s késedelmiben még nagyobb, az varsavai állapotban ; egyedül azért Istenre hagyom ezen dolgot, és valóban anxietással várom jövetelét. Már az Asszonynak is 12. Lublínbúl vettem levelit, a ki bíztat ugyan, hogy Kegyelmednek leteszi az assignált summát, — mely ha nem történnék, valóban nagy szükségben maradna a Feleségem ; a jószágrúl pedig azt írja, hogy kész megadni a szandomíri sztaroszta-félének böcsét avagy taxóját, az mely nyólczszáz-

ezer lengyel forintra extendáltatik, — melybül computussa szerint a podoliai Palatinus háromszáz-, az apácák praetensiója harmincz-, magáét nyolczvanezerekre akarván defalcálni, — az Missuna által bírt faluk és podoliai Palatinus praetensióin kívül, maga háromszázhatvanháromezerre limitálja a summát, az melyet terminusonként le akarna tenni. Melyre nézve, e mai postán oly választ adok: primo, hogy az apácák adósságát nem defalcáltathatom, mert abban evincálatván a királynétül: hacsak törvényessen el nem vesztém, evictoromat nem kereshetem; procedáljanak azért az apácák, — akkor megvállik, kinek mit kell fizetni? s a mennyivel aggraváltatnék az Asszony: annyival accrescálna az hypothecalis summa. A podoliai Palatinus praetensióit a mi illeti, a mennyiben azok a contractus szerint volnának: azokat acceptálok; de hiszem, abban nincsen feltéve, hogy én most fizessem azokat, hanem a mikor én akarnám kiváltani, — hogy praetendálhatja tehát az Asszony, hogy én fizessek azért, hogy ő váltja ki? Mivel penig az Asszony kiváltván, oly contractussal fogja bírni, mint a Palatinus: azt, igenis, agnoscalom, hogy jöendőben ki akarván váltani a jószágot: azon summáról is kell contentálnom, — de most, előre hogy és mit lehessen defalcálni? nem tudom.

Az Missunánál lévő faluk közül Szurova, sine summa, eléteig van adva, a több három falut Raziovszki jussával bírja, a kinek én csak háromezer német, avagy tizenkétezer lengyel forintot assignáltam vala, s az Asszony többbe adta neki, de én ennél többet nem agnoscalhatok. A mi ezen kívül lévő pénzt illeti, a melyet nekem kell az Asszonynak letenni: arról azt resolválok, hogy contentus leszek, ha tempore appraehensionis itt Danszkán leteszi a felét, — a más felét penig hat hólnap alatt két terminusra; de mindezekről egy idevaló kalmár cautióját kívánnám pro securitate. De reliquo, a mint Instructiójában is adtam Kegyelmednek, a nyolczszázezer lengyel forint capitalissal contentus leszek, modalitatibus praescriptis, jure redemptibili bocsátván csak kezihez azon jószágot, oly conditiókkal, mint az podoliai Palatinusnak inscribáltam egy részét; de arra, hogy simul el semel jöendőben letétődjék a summa, — absolute nem consentálhatok, hanem

subdividáltassék úgy, a mint most subdividáltatott a jószág, tudniillik : a mely rész a podoliai Palatinus kezénél vagyon, — második, az melyet az Asszony Viscoczkával elfoglalt, — harmadik, a mely most kezihez bocsáttatik ; kívánhatom azért, hogy redimálni is szakaszokban, úgy lehessen. De mindenek fölett, újonnan is írom, azon légyen Kegyelmed, hogy bárcsak most anticipative tegyen le valamely pénzt a Feleségemnek, mivel innét absolute nem küldhetek.

Contentus vagyok ezenkívül azon dispositiókkal, a melyeket tett levele szerint az eljövételről ; hogy pedig szerencsés-sen érkezhessék, — valóban kívánom. *)

---

*) Mindeddig Beniczky Gáspár kezeírása ; — és ezután az 1712-iki leveleskönyvnek hátralevő része, fájdalom, betöltetlen, s több darab immár sem ezen évből, sem későbből nem létezik, nem legalább a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban, hol mindezen bujdosás-kori, 1711 és 1712-iki levelezési prothocollumok fennmaradtanak.

TARTALOM.

Előszó	Lap. V
I. Prothocollon Suae Serenitatis Principalis Expeditionum Secretiorum, Anno 1710	1
II. Prothocollon Suae Serenitatis Principalis Expeditionum Variarum, Anno 1710	212
III. Expeditiones ad Prothocollon Bellicum Spectantes, per Stephanum Kántor. Anno 1710	328
IV. Prothocollon Expeditionum Privatarum. 1710, a die 15. Augusti	522
V. Prothocollon-töredék, 1710. január 26 — február 22. . .	550
VI. Prothocollon Suae Serenitatis Principalis et Ducalis Ex- peditionum Secretiorum, Anno 1711	554
VII. Prothocollon Expeditionum Privatarum, Anno 1711 . .	702
VIII. Prothocollon Privatarum Suae Serenitatis Principalis Expeditionum, Anno 1712	728

